

Über dieses Buch

Dies ist ein digitales Exemplar eines Buches, das seit Generationen in den Regalen der Bibliotheken aufbewahrt wurde, bevor es von Google im Rahmen eines Projekts, mit dem die Bücher dieser Welt online verfügbar gemacht werden sollen, sorgfältig gescannt wurde.

Das Buch hat das Urheberrecht überdauert und kann nun öffentlich zugänglich gemacht werden. Ein öffentlich zugängliches Buch ist ein Buch, das niemals Urheberrechten unterlag oder bei dem die Schutzfrist des Urheberrechts abgelaufen ist. Ob ein Buch öffentlich zugänglich ist, kann von Land zu Land unterschiedlich sein. Öffentlich zugängliche Bücher sind unser Tor zur Vergangenheit und stellen ein geschichtliches, kulturelles und wissenschaftliches Vermögen dar, das häufig nur schwierig zu entdecken ist.

Gebrauchsspuren, Anmerkungen und andere Randbemerkungen, die im Originalband enthalten sind, finden sich auch in dieser Datei – eine Erinnerung an die lange Reise, die das Buch vom Verleger zu einer Bibliothek und weiter zu Ihnen hinter sich gebracht hat.

Nutzungsrichtlinien

Google ist stolz, mit Bibliotheken in partnerschaftlicher Zusammenarbeit öffentlich zugängliches Material zu digitalisieren und einer breiten Masse zugänglich zu machen. Öffentlich zugängliche Bücher gehören der Öffentlichkeit, und wir sind nur ihre Hüter. Nichtsdestotrotz ist diese Arbeit kostspielig. Um diese Ressource weiterhin zur Verfügung stellen zu können, haben wir Schritte unternommen, um den Missbrauch durch kommerzielle Parteien zu verhindern. Dazu gehören technische Einschränkungen für automatisierte Abfragen.

Wir bitten Sie um Einhaltung folgender Richtlinien:

- + *Nutzung der Dateien zu nichtkommerziellen Zwecken* Wir haben Google Buchsuche für Endanwender konzipiert und möchten, dass Sie diese Dateien nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke verwenden.
- + *Keine automatisierten Abfragen* Senden Sie keine automatisierten Abfragen irgendwelcher Art an das Google-System. Wenn Sie Recherchen über maschinelle Übersetzung, optische Zeichenerkennung oder andere Bereiche durchführen, in denen der Zugang zu Text in großen Mengen nützlich ist, wenden Sie sich bitte an uns. Wir fördern die Nutzung des öffentlich zugänglichen Materials für diese Zwecke und können Ihnen unter Umständen helfen.
- + *Beibehaltung von Google-Markenelementen* Das "Wasserzeichen" von Google, das Sie in jeder Datei finden, ist wichtig zur Information über dieses Projekt und hilft den Anwendern weiteres Material über Google Buchsuche zu finden. Bitte entfernen Sie das Wasserzeichen nicht.
- + *Bewegen Sie sich innerhalb der Legalität* Unabhängig von Ihrem Verwendungszweck müssen Sie sich Ihrer Verantwortung bewusst sein, sicherzustellen, dass Ihre Nutzung legal ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass ein Buch, das nach unserem Dafürhalten für Nutzer in den USA öffentlich zugänglich ist, auch für Nutzer in anderen Ländern öffentlich zugänglich ist. Ob ein Buch noch dem Urheberrecht unterliegt, ist von Land zu Land verschieden. Wir können keine Beratung leisten, ob eine bestimmte Nutzung eines bestimmten Buches gesetzlich zulässig ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass das Erscheinen eines Buchs in Google Buchsuche bedeutet, dass es in jeder Form und überall auf der Welt verwendet werden kann. Eine Urheberrechtsverletzung kann schwerwiegende Folgen haben.

Über Google Buchsuche

Das Ziel von Google besteht darin, die weltweiten Informationen zu organisieren und allgemein nutzbar und zugänglich zu machen. Google Buchsuche hilft Lesern dabei, die Bücher dieser Welt zu entdecken, und unterstützt Autoren und Verleger dabei, neue Zielgruppen zu erreichen. Den gesamten Buchtext können Sie im Internet unter <http://books.google.com> durchsuchen.

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Hi 3585

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK GENT

900000346

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM

ANNO MDC LXXXIV

publicata,

ac

SERENISSIMO FRATRUM PARI,

DN. JOHANNI

GEORGIO IV,

Electoꝛatus Saxonici Hæredi,

&

DN. FRIDERICO

AUGUSTO,

Ducibus Saxoniae &c. &c. &c.

PRINCIPIBUS JUVENTUTIS

dicata,

*Cum S. Casarea Majestatis & Potentissimi Ele-
ctoris Saxoniae Privilegiis.*

LIPSIÆ.

Prostant apud J. GROSSIUM & J. F. GLEDITSCHIUM.

Typis CHRISTOPHORI GÜNTHERI.

Anno MDC LXXXIV.

ATA

NOTICE

AND

ORDER

OF

COURT

IN

THE

STATE OF

**POTENTISSIMI AC SERE-
NISSIMI PRINCIPIS ET
DOMINI,**

**DN. JOHANNIS
GEORGII III**

**Ducis Saxoniae, Juliae, Cliviae & Mon-
tium, S. R. Imperii Archi-Marschalli & Electoris,
Landgravii Thuringiae, Marchionis Misniae, Super-
ioris item ac Inferioris Lusaciae, Burggravii Mag-
deburgici, Comitum Principalis Hennebergici, Co-
mitis Marcae, Ravensbergi & Barbiae, Dyna-
stae in Ravenstein &c.**

DOMINI NOSTRI CLEMENTISSIMI

Pignoribus Sacratissimis

SERENISSIMIS PRINCIPIBUS

AC DOMINIS,

DN. JOHANNI

GEORGIO IV,

Electoꝛatus Saxonici Hæredi,

Et

DN. FRIDERICO

AUGUSTO,

**Ducibus Saxoniae, Juliae, Cliviae & Mor-
tium, Landgtaviis Thuringiae, Marchionibus Misniae,
Superioris item ac Inferioris Lusatiae, Comitibus Prin-
cipalibus Hennebergicis, Comitibus Marcae,
Ravensbergi & Barbiae, Dynastis in
Ravenstein &c.**

DOMINIS NOSTRIS CLEMENTISSIMIS.

Terminus jam, SERENIS-
SIMI PRINCIPES, annus
vertitur, ex quo Anglorum,
Gallorum, Italorum provocati
exemplo, recentissimam rei lit-
teraria Historiam, seu Erudi-
torum Acta utcumque compo-

nere, ac per mensium intervalla publici facere
juris cepimus. Neque hujus instituti nos vel
haecenus poenituit, vel imposterum, si vires Di-
vinum nobis Numen prosequendo operi pares sus-
fecerit, poenitebit unquam. Equidem non ea su-
mus arrogantia, ut expectationi Orbis Eruditi
satisfactum a nobis arbitremur: quin fatemur
potius lubentes, desiderari in hoc opere nostro, ju-
reque reprehendi non paucis posse. Compertum
habemus etiam, non deesse, qui Acta haec fugillent,
ac Theonino velut dente rodant, non nisi obtre-
ctandi libidine, carpentesque qua vel non capiunt,
vel emendare ipsi, adhibito quocumque studio non
possint. Neque dubitamus, inter eos, qui diver-
sam a nostra fide religionem profitentur, fore qui-
bue

bus non omnia probentur, quae in recensendis The-
ologici argumenti libris dicta sunt a nobis, aut
dicenda potius fuerunt. Tametsi enim circum-
specta adhibita fuit cautio, ne quod temere nobis
verbum excideret, quod durius videri aut acule-
atum τοῖς ἐν τῷ εὐαγγελίῳ posset; non ignoramus ta-
men, quam teneri multorum praesudiciis praefer-
tim occupatorum sensus sint, ubi professionem fi-
dei, cui a prima aetate assueverunt, quacumque
ratione conuelli, aut qua conuellenda illi ab aliis
traduntur, vel recenserent viderint. Denique re-
tro lapsis tribus annis qui ediderunt libros, quo-
rum nullam Acta hac mentionem faciunt, justam
de nobis conquerendi causam habere sibi vide-
buntur; ac si hoc silentio damnare velut eorum
labores, aut vilitatis notam inurere iisdem vo-
luissemus. Quae tamen universa eo nondum va-
luerunt, ut a proposito dimovere nos, aut cursui
semel caepo remoram injicere aliquam potuerint.
Nam cordatorum quidem doctorumque viro-
rum, qui defectus ἡ ὑποπόλαια in hoc opere
deprehendent, modesteque indicabunt, (quod ne
facere detrectent, summo studio rogantur) mini-
me deprecamur censuram, gnari, homines etiam
vigilantissimos nonnunquam dormire, ἡ qui
firmis finibus stare talis videbantur, titubare ali-
quando; ut proinde nec a nobis humani quid-
quam

quam potentes alienum. Momum, cuius vel in-
percilium Aet nostra contemnenda statuit, aut
qui invidia accensus nigris ea salibus proscinde-
re non dubitat, negligendum arbitramur suoque,
donec ipse meliora prodat, livori ac superbia relin-
quendum. Eos vero, qui alienam a nostra fide
tuentur professionem, ea erga nos usuros speramus
aquitate, quam in causa simili a nobis ipsimet es-
sent requisituri: nec postulaturos adeo, ut religi-
oni, quam orthodoxam sacrisq; literis conformem
conscientia convicti tenemus, ulli unquam simus
praesidio. Et si iidem non poterunt non agno-
scere, suorum etiam scripta, quibus fides & do-
ctrina nostra oppugnatur, minime a nobis suppri-
mi, sed ideam eorum Historice delineatam, quod
ipsi censoris partes non sustineamus, aliorum, ad
quos illa spectant, examini ac iudicio committi.
Deniq; si qui libros suos contemptu, quodam prater-
iri a nobis arbitrantur, eos quidem, ut suspicio-
nem eam omnem ponant, sincere ac peramanter ro-
gamus. Qui iura Principum & actiones editis
libellis sub examen revocare sustinent, altum hic
de suis silentium non mirabuntur; neq; dissimu-
lamus, id scriptorum genus consulto a nobis pra-
termitti. Reliqui etiam succensere nobis desinent,
si expendere velint, nec libros omnes ad nostras
pervenire manus, & crescente indies eorum, qua

tantum non obruimur, multitudine, non posse non
libros etiam bonos, atque memorari, quin & lau-
dari dignissimos, sub manibus nonnunquam
velut disparere. Quanquam nec illud diffite-
mur, dum de exoticis, quorum notitia inprimis
aperienda nostris videbatur, exactiorem curam
suscipimus, multa, quae in Germania nostra pro-
ceduntur, omitti, nullius sane utilitatis praejudi-
cio, sed quod in cunctis passim officinis prostant ve-
nalia, inque Francofurtanum & Lipsiensem li-
brorum indicem relata, nemini facile ignorari ea
arbitremur. Quapropter sicuti causa Divina mu-
nere adhucdum nulla est, quae ceptis nos desiste-
re, & quam exorsi sumus telam abrumpere ju-
beat: ita fatemur, in suscepto nos labore confir-
mari maxime, & ad alacrius illum continuan-
dum haud parum excitari, gravissimorum quo-
rundam ac illustrium etiam virorum, qui non in
Germania tantum, sed exteris etiam regionibus
eruditionis laude florent, honestissimo judicio:
quippe qui publice privatimque non dubitarunt
utilitatem instituti nostri commendare, cohortari
nos ad constantiam, suam & polliceri nobis opem
& prestare, sic ut se nihiletiam, quo promoveri
hoc negotium queat, amissuras in posterum esse re-
ceperint. Nec quidquam tamen est, quod vo-
luptatem nobis adferre potuit majorem, quam
Vestra

*Vestra illa, SERENISSIMI PRINCI-
PES, DOMINI CLEMENTISSI-
MI, inusitata benignitas & clementia summa,
qua ut literas, eorumq; studia professos a tener-
rima etate complectimini, ita hac cumprimis
Acta Serenissimis Nominibus Vestris usibusque
consecrata, haectenus excepistis; & qua Annum
etiam eorum Tertium, quem uno volumine com-
prehensum Celsissimis manibus Vestris cultu sub-
jectissimo offerimus, excepturos Vos esse, adeo fir-
mis persuasum habemus argumentis, ut ambitio-
sius id nunc rogare non instituamus. Deum vero
immortalem veneramur supplices, ut Vestras Cel-
situdines Potentissimo Parenti, Regiae Stirpis
Matri, Reipublica, Ecclesia, atq; universo orbi
literato seruet quam diutissime. Dab. Lipsia
Calendis Dec. A. M DC LXXXIV.*

SERENISSIMORVM CELSITVDINVM
VESTRARVM

Subjectissimi

Actorum Collectores.

N. I.
ACTA
ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Januarii, Anno M DC LXXXIV.

*A GENEALOGICAL HISTORY
of the Kings of England, and Monarchs of great
Britain, from the Conquest Anno 1066, to the year 1677, by Fran-
cis Sandford, Esq. Lancaster Herald at arms.*

hoc est:

Historia Genealogica Regum Angliæ & Monar-
charum Magnæ Britanniæ, ab anno 1066, usque ad an-
num 1677. Auctore Francisco Sandfordio, Armi-
gero, Feciali Lancastrensi.

Londini, 1683. in fol. Apud Rich. Chisvvel.

QUum absque genealogicæ artis cognitione omnis historia
obscura sit ac imperfecta, probari utique, ac quovis laudum
genere cohonestari merentur, qui non tantum animum ad
ejus culturam conferunt, sed & ita in ea versantur, ut aliis
profint. Quo nomine plurimum literatus orbis debet *Francisco
Sandfordio*, Anglo, qui Regum Gentis suæ stemma ac surculos
tanta cum cura perquisivit, ut jam in Anglicæ historiæ ea parte, quæ
in Wilhelmo Conquestore principium ducit, nihil amplius tenebra-
rum aut caliginis, quod animum veri cupidum abducere vel morari
possit, superesse videatur. Dividit vero opus hoc suum, figuris æ-
neis nitidissimis, quibus Regum effigies, eorundemque & aliarum illu-
strium personarum sigilla, arma, epitaphia, ac monumenta alia ex-
primuntur, egregie exornatum, Auctor in libros septem; quoniam ipsa
Regum sibi succedentium series totidem periodis commode inche-
ditur.

ACTA ERUDITORUM

ditur. Cujusque Monasterii res gestas succincte, ac tribus quasi verbis recenset, ortus autem imprimis ac propages, a rerum Anglicarum Scripturibus plerumque negligentius traditas, diligenter ac late persequitur. Itaque non eos tantum, qui regnum tenuere, memorat, sed quoscunque e regia stirpe oriundos vel olim Anglia habuit, vel hodieque habet.

Periodus prima Normannorum Dynastiam complectitur, inque ea sistit *Wilhelmum Conquestorem*, post res plurimas prospere ac praeclare gestas, filii primogeniti Roberti rebellionē infelicem; *Wilhelmum II*, quem historiae Russum nominant, ejusque fratrem *Henricum*, in cujus morte, mascula Normannorum Principum linea extincta, ac regia successio primum interrupta fuit. Filiam enim ac heredem Henrici unicam Mechtildem, quae secundis nuptiis Godofredo Plantagenetae (sic dicto a planta Genestae, cujus fasciculum in capite gestare solebat,) Comiti Andegavensium juncta fuerat, *Stephanus* Moritoniae Comes, Henrici I ex sorore nepos, occupato per fraudem regio folio, ab hereditate exclusit. E liberis, quos ex pellice Henricus susceperat, superstites patri fuere Robertus Glocestriae, & Reginaldus Cornubiae Comites, quorum conjugia ac posterit sub libri primi finem nominantur.

Periodus altera Plantagenetae progeniem, quamdiu ea in plures ramos divisa non fuit, enumerat Initium fit ab *Henrico IV*, filio Mechtildis, qui mortuo Stephano, unanimi applausu regnum cepit, ducta in matrimonium Eleonora Aquitaniae herede, quae propter Rosamundae pellicis amorem marito iniquior, funestam inter patrem ac liberos discordiam fovit, ac quibus potuit, modis nutrire sat egit. Mortuo hinc ex saecore Henrico successit filius *Richardus* ejus nominis primus, qui bello in Palaestina gesto inclaruit. Is quum sine prole decessisset, *Johannem*, fratrem natu minorem, regni heredem nuncupavit, excluso a successione spe Arthuro, Godofredi fratris majoris filio, qui paulo post in praelio a patruo captus interit. Johannes & domi & foris parum felix intestinis subditorum motibus continuo exercitus, in Gallia vero variarum provinciarum dominatu exutus est. Nec magis auspiciatum filii *Henrici III* regnum fuit, qui Ludovico IX, Galliarum Regi, jus omne in Normanniam, Pictaviam, Andegaviam, accepta pecuniae summa, cessit, ne is cum

cum Angliæ proceribus, Regi suo parum propitiis, arma jungeret, Ad hanc regum Angliæ periodum referuntur Richardus Henrici III frater, in cujus filio Edmundo familia Cornubiæ Ducum defecit; & Edmundus, alter Henrici III filius, cujus nepos Henricus duas filias Lancastriz ac Leicestriæ Ducatum hæredes reliquit, e quibus mortua, sine prole, majori, Blanca minor Johanni de Gandavo nupta, omnes, quas pater tenuerat, dignitates marito attulit, ac cum eo rubræ Lancastrensiæ rosæ stemma fuit. Huc pertinet etiam Wilhelmus Sarreberiz Comes, Henrici II ex pellice filius. Ejus mater Rosamunda, quantumcunque Rex curam adhiberet, Eleonoræ tamen Reginz insidiis periit. Ipsius Wilhelmi stirps in nepotibus emarcuit.

Liber tertius quatuor Angliæ Monarchas recenset, qui cum debito ordine successionem regiam ab Henrico II continuarint, ad præcedentem periodum omnino referendi videntur, novam tamen constituere possunt, quoniam fuerunt, qui ex Henrici III filiis Edmundo primogenitum, Edvardum vero secundum, sed isti ob corporis vitium in regno prælatum, cum Johanne de Gandavo asseruerunt, Quamvis id a Lancastrensi factione, Richardi II tempore, falso confictum Auctor ostendat, ac idoneis testibus probet, *Edvardum* Henrici primogenitum fuisse, adeoque regno merito post patrem potitum. Hic Walliz Ducatu per vim occupato, Scotiam invasit, ejusque regem sibi tributarium fecit; sed dum postea incolas, ad seditionem nimium proclives & Angliæ dominationis impatientes castigare pararet, repente mortuus, bellum filio *Edwardo II* conficiendum reliquit. Ast ipse patris mœnita spernens suoque indulgens genio, omnium commune odium provocavit, quod eo tandem succrevit, ut conjugis Isabelle, quam de adulterio suspectam habebat, auspiciis & regno & vita privaretur. *Edvardum III* bella adversus Gallos feliciter gesta celebrata reddiderunt. Edvardi cum primis filii spectata animi magnitudo, quem primum in Anglia Ducis titulum ac insignia a patre obtinuisse Sandfordius annotavit. Sed quia cum patri superstitem fortuna noluerat, *Richardus II* ejus filius ayo Edwardo III successit. Hic quum sine prole esset, cœperunt inter se ipso vivente regni proceres de successione liter agere, quas tandem arma direxerunt, occupante per vim solim Henrico Johanne Lancastrensi filio. Richardus regno privatus in carcere, dubium an quaesita morte interiit.

interiit. Protrahit illustre stemma trium Edvvardorum surculos quamplurimos, sed eos parum diu, si Lancastrensem ac Eboracensem ramum excipias, virentes habuit. Edvvardus I ex altero conjugio cum Margaretha Franciæ filia, reliquerat Thomam Norfolchiæ & Edmundum Cantii Comites; neutro tamen masculam prolem suscipiente, subito istæ familiæ extinctæ sunt. Edmundi interim filia, Johanna, Edvvarde Walliæ principi nupta, Richardi regis mater fuit, Leonellus, quem alii Leonatum dieunt, tertius Edvvardi III filius, & ipse non nisi filiam Philippam, hæredem suam, genuit; quæ Edmundo Mortomaro Marchiæ Comiti nupta, filio Rogero cum hæreditate titulum reliquit, quo cum Johanne de Gandauo, Angliæ regnum petente, disputaret. Emarcuit Marchiæ Comitum stirps in Edmundo, cujus sororem Annam Richardus, Edmundi Eboracensis filius, duxit, quo matrimonio fatalia duarum rosarum dissidia enata sunt. Thomas Glocestriæ Dux Edvvardi III filius natus minimus, uti ipse intempestiva morte occubuit, ita nec posteritatem longam nactus est, filio ejus unico Humfredo in primis pueritiæ annis decedente.

Periodus quarta Lancastrensium res ac imperia describit. Erat Johannes de Gandauo Edvvardi III filius, qui ducta in matrimonium filia ac hærede Henrici Lancastræ Ducis, ab Edmundo Henrici III filio oriundi, non tantum illius Ducatus in se possessionem derivavit, sed & jus de regno cum Mortomaro contendendi accepisse sibi visus est. Id postmodum armis firmavit Henricus Herfordiæ Dux, Johannis filius, quum indigne ferret exiliū, quo a rege multatus fuerat; ac superato aliquot præliis Richardo, regnum tredocim annos tenuit. Quibus exactis, cum morti vicinus esset, ipse, referente Sandfordio, agnovit, sibi parum ad regium diadema capiendum juris fuisse; ac subjunxit, se filium precari, ut justitia sedula administratione firmare titulum am potius corrigere annitatur. Henricus V Angliæ Regum felicissimus, totam pene Galliam armis victi ac subegit; ductaque in matrimonium Catharina Caroli VI filia, a focero regni hæres nuncupatus fuit. Sed dum Carolum Delphinum uxoris fratrem persequeretur, in itinere ex febre obiit. Ei successit Henricus VI, humanarum rerum inconstantia ac vicissitudinis triste exemplum. Nam quem puerum duorum maximorum regnorum arbitrum omnes venerati erant, hunc senem, a viro etiam imperio exutum, tandem irmissi ab Edvvarde Eboracensi sicarii

ficarii interfecerunt. Henricus IV. primus ex Lancastrenſibus Anglorum Monarcha, præter Henricum V. patris in regno ſucceſſorem, tres filios ex prima conjuge Maria ſuſceperat, Thomam Clarentiæ, Johannem Bedfordiæ, & Humfredum Gloceſtriæ Duces, qui tamen omnes ſine prole fuerunt. Johanni autem de Gandauo Lancastrenſium capiti, Catharina, quam tertius nuptiis ſibi junxerat, ipſa olim ut pellice uſus, peperit Johannem Somerſetiæ Comitem, cui Richardus II a patre exoratus, legitimationis literas conceſſit. Atque hic Johannes avus eſt Henrici VII, qui poſt immenſas lites utramque roſam felici matrimonio conjunxit. Ad eundem familiz ſuz originem hodierni Wigorniz Comites in Anglia referunt.

Periodus quintus Eboracenſium eſt. Horum caput quondam Edmundus fuit, Edvardi III filius quintus, cujus pronepos *Edwardus, Marchiz Comes*, ſuperato Henrico VI, regnum diu ſibi debitum cepit, ac inter continuos bellorum cum inſtinorum, tum externorum motus, duos & viginti annos tenuit. Morti proximus filios minores *Edwardum V* regni hæredem, & Ricardum, tutelæ ac fidei fratris ſui *Ricardi Gloceſtriæ Ducis* commiſit, qui regni amore captus, duos illos juventutis principes dormientes injectis calcitris ſuffocari curavit. Aſt male quaſita dignitas patrum ipſi diuturna fuit; poſt duos quippe annos ab Henrico Richmondiz Duce, qui ex Lancastrenſibus unicus ſupererat, victus, in prælio, nulla poſt ſe relicta prole, cecidit. Edvardi IV frater alius *Georgius Clarentiæ Dux*, parante eodem Ricardo, proditiõnis falſo accuſatus interiit. Ejus etiam filius unicus *Edvardus*, regnante Henrico VII ſibi ab illo, ubi adoleviſſet, metuente, primum carceri incluſus, mox vita privatus fuit.

Periodus ſexta Plantagenetæ poſteros iterum unitos ſiſtit. Unii autem roſas *Henricus VII* Edmundi Comitis Richmondiz filius ex *Margaretha*, unica hære de Johannis Somerſetiæ Ducis, qui nepos erat Johannis de Gandauo; dum matrimonio ſibi junxit *Elisabetham Edvardi IV Eboragenſis filiam*. Hic ad *Henricum VIII* regnum tranſmiſit, quem *Edwardus VI* impuber ſecutus eſt. Eum *Maria* ſoror natu major excepit, cui denique ſucceſſit ſororum altera *Elisabetha*, illud illuſtrium foeminarum miraculum.

Periodus ultima Regnorum Conjunctionem tradit. Ea in *Jacobo VI* Scotiz Rege contigit, quem *Elisabetha Angliæ* hæredem nun-

nuncupaverat. Is filius erat Henrici Stuart, Dn. de Darley (cui pater Matheus Comes de Lonox,) & Mariæ Scottorum Reginæ, neptis Jacobi IV ac Margarethæ filiæ Henrici VII A.R. Fatis quum concederet, reliquit ex Anna Daniæ filia Carolum illum, qui adeo imparem animi sui magnitudini ac indignum divinis dotibus exitum fortitus est. Persequitur autem turbas illas strictè Sandfordius, quoniam satius eas & singulari cum cura descripserat Wilhelmus Dugdale, eo nomine lectori curioso videndus, & a nobis anni 1683 mense Junio, pag. 227 memoratus. Inde Jacobi, hodierni Eboracensium Ducis, natales ac matrimonia, liberi etiam, & quæ memorabilia ad annum usque 1677 ipsi contigerunt, enarrantur. Ultimum caput historiam augusti Anglorum Monarchæ Caroli II tradit, cujus cum Catharina Lusitanæ Principissa conjugium toti operi colophonem imponit.

Attingit autem Sandfordius, dum Principum gentis suæ origines inquirat, non raro Germanicarum rerum memoriam, in primis ob fœdera conjugalia, quibus subinde Anglia se Germaniæ, hæc illi junxit. Mechtilden memorat Henrici Primi filiam, Secundi matrem, Henrico IV Imperatori (quem alii quintum numerant,) nuptam fuisse; ac in ejus memoriam factum versiculum recenset:

*Ortu magna, Viro major, sed maxima Prole,
hic jacet Henrici, filia, sponsa, parens.*

Mechtildis junior Henrici II filia nupsit Henrico Bavaro, quem Autor V vocat, alii VIII faciunt. Ejus pater erat Henricus ille Superbus, qui cum Conrado Imperatori se arroganter opponeret, & sibi & familiæ suæ exitio fuit. Johannes Angliæ Rex, Henrici II filius, mortuo Ricardo fratre, regno potitus, in matrimonium petiit filiam Humberti II, ut scribit Sandfordius, vel rectius III Comitis Sabaudie, quæ tamen, antequam sponso jungeretur, decessit. Eo loco quod Autor mōnet, ab isto Humberto Saxonum Principes originem ducere, id ab historica veritate omnino alienum est. Rerum enim Sabaudie Scriptores tantum non omnes ipsi agnoscunt, Saxonici Domum Principibus suis primam originem dedisse, ac in eo gloriantur. Quamvis interim in caliginosa antiquitate non satis discernere liceat, quis illustri stemmatis ramus nobilissimam Gentem progerminaverit. Habuit ille Humbertus, vel, ut alii scribunt, Hugo, ex tertia conjuge filiam unicam, qui quidem ex Beatrice uxore plures liberos

liberos suscepit, sed nulli ex iis, quod constat, Saxonica stirpi propius inserti fuerunt, ut non appareat, quid in animo Sandfordius habuerit, quum scriberet, ab Humberto Saxoniz Ducis derivari. Ceterum Richardum Henrici III fratrem in Romanorum regem electum, ac a Conrado Colonienſi Archiepiscopo coronatum fuisse, consentientibus historiz Germanicæ monumentis, Auctor tradit. In magno enim illo v. g. v. g. annorum interregno a morte Friderici II ad Rudolphum usque Habsburgicum, Procereſ Germaniz certum est ita inter se dissentisse, ut alii Alphonſum Castiliz regem, alii Richardum Cornubiæ ducem caput suum elegerint. Ac Richardus quidem imperium per aliquot annos tenuit, sed quum nimio rigore eos persequeretur, quos sibi non satis propitios noverat, illorum ita in se odium concitavit, ut tandem dignitate exutus in Angliam profugerit. Delatum postea iterum Edvardo III imperium fuit, nolentibus Electoribus in Caroli Bohemi electionem conspirare: verum is, quia Gallico bello tum vacabat, e regno exire recusavit.

Quod præteriri porro silentio non debet, dedit Sandfordius in genealogico isthoc opere præclara artis suæ specimina, dum ubi vis, quæ ad illustrem armorum scientiam augendam pertinent, summo studio & opera evolvit. Regum Angliæ insignia demum anno 1189 successiva facta fuisse probat: ac inde colligit, filialem etiam armorum distinctionem ante illud tempus in Anglia haud obtinuisse. Insignium porro integrorum conjunctiones in scuto perpendiculariter secto ante Edvardum II Anglis cognitæ fuisse negat: interim tempore Edvardi I in usu, ut fatetur, erant armorum dñiadiatorum ævus, quo pacto Margaretha de Clara arma sua armis mariti Edmundi de Alemannia Comitis Cornubiæ, filii Richardi Regis Romanorum, univit. Erant autem arma Edmundi leo erectus miniatore colore cum corona aurea, in campo argenteo, quem circumdabat margo niger byzantios nummuloſ festas. Margarethæ insignia erant tres cantherii rubri in campo aureo. Hæc duo arma ita fuisse composita, ut pars dextra dimidium leonem ex armis mariti, sinistra dimidium tignos, ita ut teniz videantur, ex armis uxoris exhibeat. Edvardum III observat primum ex Angliæ regibus arma quadrupartita gessisse, ac in eo imitatum fuisse Ferdinandum III, qui Castilia ac Legionibus duo regna possidens, novo prorsus exemplo dicitur

nūcupaverat. Is filius erat Henrici Stuart, Dn. de Darley (cui pater Matheus Comes de Lenox,) & Mariæ Scotorum Reginæ, neptis Jacobi IV ac Margarethæ filie Henrici VII A.R. Fatis quum concederet, reliquit ex Anna Daniæ filia Carolum illum, qui adeo imparem animi sui magnitudini ac indignum divinis donibus exitum sortitus est. Persequitur autem turbas stricte Sandfordius, quoniam satius eas & singulari cum cura descripserat Wilhelmus Dugdale, eo nomine lectori curioso videndus, & a nobis anni 1683 mense Junio, pag. 227 memoratus. Inde Jacobi, hodierni Eboracensium Ducis, natales ac matrimonia, liberi etiam, & quæ memorabilia ad annum usque 1677 ipsi contigerunt, enarrantur. Ultimum caput historiam augusti Anglorum Monarchæ Caroli II tradit, cujus cum Catharina Lusitanæ Principissa conjugium toti operi colophonem imponit.

Attingit autem Sandfordius, dum Principum gentis suæ origines inquirat, non raro Germanicarum rerum memoriam, inprimis ob fœdera conjugalìa, quibus subinde Anglia se Germaniz, hæc illi junxit. Mechtilden memorat Henrici Primi filiam, Secundi matrem, Henrico IV Imperatori (quem alii quintum numerant,) nuptam fuisse; ac in ejus memoriam factum versiculum recenset:

*Ortu magna, Viro major, sed maxima Prole,
hic jacet Henrici, filia, sponsa, parens.*

Mechtildis junior Henrici II filia nupsit Henrico Bavaro, quem Autor V vocat, alii VIII faciunt. Ejus pater erat Henricus ille Superbus, qui cum Conrado Imperatori se arroganter opponeret, & sibi & familiæ suæ exitio fuit. Johannes Angliæ Rex, Henrici II filius, mortuo Ricardo fratre, regno potitus, in matrimonium petiit filiam Humberti II, ut scribit Sandfordius, vel rectius III Comitis Sabaudia, quæ tamen, antequam sponso jungeretur, decessit. Eo loco quod Autor mōnet, ab isto Humberto Saxonum Principes originem ducere, id ab historica veritate omnino alienum est. Rerum enim Sabaudia Scriptores tantum non omnes ipsi agnoscunt, Saxoniam Domum Principibus suis primam originem dedisse, ac in eo gloriantur. Quamvis interim in caliginosa antiquitate non satis discernere liceat, quis illustri stemmatis ramus nobilissimam Gentem progeninaverit. Habuit ille Humbertus, vel, ut alii scribunt, Hugo, ex tertia conjuge filium unicum, qui quidem ex Beatrice uxore plures liberos

liberos suscepit, sed nulli ex iis, quod constat, Saxonica stirpi propius inferti fuerunt, ut non appareat, quid in animo Sandfordius habuerit, quum scriberet, ab Humberto Saxoniz Ducis derivari. Ceterum Richardum Henrici III fratrem in Romanorum regem electum, ac a Conrado Coloniensi Archiepiscopo coronatum fuisse, consentientibus historiae Germanicae monumentis, Auctor tradit. In magno enim illo viginti annorum interregno a morte Friderici II ad Rudolphum usque Habsburgicum, Procerae Germaniae certum est ita inter se dissentisse, ut alii Alfonsum Castiliae regem, alii Richardum Cornubiae ducem caput suum elegerint. Ac Richardus quidem imperium per aliquot annos tenuit, sed quum nimio rigore eos persequeretur, quos sibi non satis propitios noverat, illorum ita in se odium concitavit, ut tandem dignitate exutus in Angliam profugerit. Delatum postea iterum Edvardo III imperium fuit, nolentibus Electoribus in Carolo Bohemi electionem conspirare: verum is, quia Gallico bello tum vacabat, e regno exire recusavit.

Quod praeteriri porro silentio non debet, dedit Sandfordius in genealogico isthoc opere praecleara artis suae specimina, dum ubi vis, quae ad illustrem armorum scientiam augendam pertinent, summo studio & opera evoluit. Regum Angliae insignia demum anno 1189 successiva facta fuisse probat: ac inde colligit, filialem etiam armorem distinctionem ante illud tempus in Anglia haud obtinuisse. Insignium porro integrorum conjunctiones in scuto perpendiculariter secto ante Edvardum II Angliae cognitas fuisse negat: interim tempore Edvardi I in usum, ut faceret, erant armorum dimidiatorum usus, quo pacto Margaretha de Clara arma sua armis mariti Edmundi de Alemannia Comitum Cornubiae, filii Richardi Regis Romanorum, univit. Erant autem arma Edmundi leo erectus miniatore colore cum corona aurea, in campo argenteo, quem circumdabat margo niger byzantios squamulos ferens. Margarethae insignia erant tres cantherii rubri in campo aureo. Haec duo arma ita fuerunt composita, ut pars dextra dimidium leonem ex armis mariti, sinistra dimidios tignos, ita ut tenae videantur, ex armis uxoris exhibeat. Edvardum III observat primum ex Angliae regibus arma quadripartita gessisse, ac in eo imitatum fuisse Ferdinandum III, qui Castiliae ac Legionis duo regna possidens, novo prorsus exemplo dicitur

tur illorum arma scuto quadrifido intulisse. Denique Richardum II talamonomi seu atlantum illorum inventorem celebrat, quibus scuta illustriam personarum sustineri fuerunt. Quæ insuper alia memoratu digna Vir doctissimus habet, (habet autem quamplurima) apud ipsum videantur. Illud unicum placet sub finem adjicere, quod in signatorio annulo Caroli I Angliæ quondam Monarchæ observavit: videlicet, cum aliorum regum omnium, inde a Wilhelmo Conquestore, sigilla perpetua observatione Reges equites ad dextram intuentis tendentes exhibeant, solius Caroli I sigillo Regem equum sinistram versus; ac in adversam adeo partem, agentem referri.

לקוט על התורה

שחבר

מהורר ראובן בן מהורר האשקי בק

hoc est:

Pera Rabbinica in Legem: quam composuit

R. Ruben ben R. Hofschke Sacerdos.

Edita in Synagoga Wilhelmersdorfiana, Anno 5611 i. e. 441. supputationis minoris, in fol.

Cum sua in universum Bibliorum Codicem Collectanea Medra- schica ex antiquis Hebræorum libris conquisita duobus ingenti- bus voluminibus, titulo לקוט Jalkut, h. e. *Pera Rabbinica*, rari- ores omnis generis nummos, rotundos & accisos, cupreos & aereos, argenteos & aureos complexæ, circa finem seculi superioris Craco- vix edidisset celebris ille Synagoga Francofurtanæ Darshan, *R. Schim- bon*, & ea quidem a suo nomine לקוט שמעוני *Jalkut Schimboni*, i. e. *Pera Simeoneam* denominari cupivisset; non alio tamen, quam solo *Jalkut* titulo in Judæorum pariter & Christianorum scriptis laudata hætenus novimus. Neque enim erat, cur *Simeoniam* di- cerent, quando alius ejus tituli liber nondum extabat; & quamvis ante hos quatuor & viginti annos לקוט חבדאסף *Jalkut Chadafeh*, h. e. *Nova Pera Rabbinica*, Amstelodami prodiret, nec inobstantibus hæc æstimo

affinitio ad celebratissimum illud opus hoc assurgere, in alio infusa per argumento occupata; quippe quæ, ad modum indicis, variaz lectionis materiam ordine alphabetico distinctam offerebat quidem, sed aliter non proferebatur, quam commendatione auctorum, qui eam illustrassent. Ut plane liceat hariolari, Rabbinum aliquem sibi hæc adversaria in privatam usum confecisse, ab alio post. evulgata. At florentissimæ famæ doctore Simeoni, *R. Ruben ben Heschke*, qui ante paucos annos in Synagoga Pragensi, cui cum suorum applausu diu præfuerat, ad plures abiit, palmam reddere dubiam annisus jam est, novo opere; nisi id forte illius supplementum dicere malis. Commentarius enim est in Pentateuchum, eadem qua prior ille methodo, & in eundem usum conscriptus, atque titulo *יְסוּדוֹת רַבִּי שִׁמְעוֹן רֹבֵן בֶּן חֶשֶׁק* *Jalkut Rubenish. c. Pera Rubeniana* in singulis paginis conspicuus, quasi nimirum continuo Lector de alterius auctoris Jalkut admonendus sit, ne cum decantato veteri confundat. Quanquam subinde Ruben & *Pera Simeonis* meminuit, id cetera dans operam, ut ea tantum præferat, quæ in Simeonis opere non comparent. Diligentiam non mediocrem adhibuit; excessis (præter Béchajum, Tanchuma, Siphre, Siphra, Mechilta, Rakanati, Rabbos, aliosque R. Simeoni tritos) potissimum Cabbalisticis monumentis, qualia sunt Bahir, Sohar, Jonas Illem, Medrasch hannaham, Gali Rasia, Aferes maimaros, Schahare Zédeck, Schahare Orab, Sepher hakanna, Sepher hapliah, Maareches haélahus, Minchas Jehuda, Ofios R. Akiba, Sepher hattagin, Pardes, Pirke Schira, Jezira, Tubh haárez, Zijoni, Megalle hamukos, Rasiel, Karphe Jonah, Gavnath Ari, Hemeck hamsech, Sod Schirim, multisque aliis, ipsis Hebræorum magistris vix fando cognatis, e quibus, quidquid in rem suam ipsi facere videbatur, studiose collegit, ut perpetuum in legem Commentarium, & veluti cænam Cabbalisticam-Rabbinicam exhiberet. Quoad superstes erat, typis excubare noluit, lambens suum indicem stetit; in illis interim manuscripta circumferrebat magno præfio inter Judæos ejus admiratores hæc peræ, quam cum post ejus mortem Præge typis credidissent, post impressa aliquot illius folia editionem prohibuisse Judæi ferunt Archiepiscopum; quare Wilmersdorham (quæ Synagoga, altero ab urbe Noricorum lapide, libere Judæorum fibros excludit) tandem perlata, lucem in anno 1708 primo adspexit.

OPUScula ERUDITORUM

R. MOSIS MAJEMONIDÆ DE SACRIFICIIS
*Liber, Accesserunt Abarbanellis Exordium seu Proœmi-
 am Commentariorum in Leviticum: & Majemonide
 Tractatus de consecratione Calendarum, & ratione interca-
 landi: quæ ex Hebræo convertit in sermonem Latinum, &
 notis illustravit Ludovicus de Compeigne
 de Veil, A. M.*

Londini 1683. in 4.

Sicuti R. Moses Majemonides apud cives suos tantam dudum a-
 deptus est laudem, ut de eo pronunciarint, a Mose, Propheta sci-
 licet, ad Mosem, Ægyptium nimirum seu Majemonidem, non surre-
 xit Mosis similis; ita non minoris est dignationis apud Christianos,
 quippe, qui solidæ, atque ingentis doctrinæ, virum fuisse unanimes
 affirmant. Hinc Philologi summi magno numero scripta ejus in
 linguam Latinam transtulerunt. *Buxarfus* Moreh Nevochim, *Gen-
 tium* Rosch Amanah, & *Hilkorh* Deoth, *Vossius* Ofedim Kokafim &
Afodah Sarah, *Poisin* Jovel, *Hilpertus* Teschufah, *Schmidius* Annotat.
 ad *Massecheth* Schabbath & *Erubhin*, alii alia Latine reddita erudito
 orbi communicarunt. His comparandus, si non aliquibus antefe-
 rendus *Dn. de Compeigne*, Postquam enim, ut alia aliorum, in qui-
 bus similis auctoris apparet industria, præterea, tractatus Majemo-
 nidis, *de pane fermentato & azyme*, cui titulum fecit, de solemnitate pa-
 schatis, *de connubiis* ante novem annos, *de Consecratione Calendarum*
& ratione intercalandi ante annos quatuordecim, ex Hebræo Latinos
 factos & notis illustratos vulgaverat, & præcipue non ita pridem
 ejusdem libri, *de cultu divino*, in quo templum Hierosolymita-
 num, ejus instrumentum, ministrorum ordo, relique divini ritus
 describitur, versum & notationibus necessariis elucidatum ediderat,
 consequens fere necessarium esse videbatur, ut propter argumen-
 torum affinitatem & frequentissimam unius in altero allusionem, li-
 brum *de Sacrificiis* Latina civitate donarum curaret. Quod cum ab
 Quid præter rationem in hoc opere de deo effectum, in primis
 in Proœmio, differit, quando sic se diffinit explicat, absum ab
 lustralle,

lostrasse, latentia aperuisse, & ea denique, quae nisi cum insigni quadam diligentia praetermitti non poterant, protulisse. Porro, quia Majemonidae tractatus saepissime hinc inde est impressus, monendum credidit lectorem, quibus editionibus & exemplaribus in contextenda versione fuerit usus. Memorat autem duplicem, Venetam utramque, quarum una A. 1524, altera A. 1574 cum binis commentariis & animadversionibus quibusdam prodierunt. Harum discrepantias sedulo annotavit, ita quidem, ut non obscure coniciamus, antiquiorem multis in locis emendatiorem longe esse recentiori, cum hanc ex illa saepissime corrigat, non item illam ex hac. Utramque, ex fontibus ipsis, Maschna numerum & Gerbesa, unde Majemonides pleraque deproxit, vel etiam ex observationibus Rabbiorum aut Philologorum aliis, sicubi falsam deprehendit, fideliter emendat, & ne quid celasse videatur Lectorem suum, Maschnae quoque editionem a se adhibitam nominat.

Totus liber absolvitur tractatibus sex, quorum primus de sacrificio paschali, secundus de sacris solennibus, tertius de primitiis animalium, quartus de stibiis imprudenter admissis, quintus de indigentibus saeculi, ultimus de bestiarum consecratarum mutatione loquuntur. Circa sacrificium paschale sedecim examinat praecpta, jubentia quatuor, vetantia duodecim, quae victimam paschalem, primam & secundam, utriusque tempus desinitum, demotionem, fermenti ex edibus ante caesorem victimae, extorum ejectionem, panis azymi & olerum amarorum simultaneam appositionem, modum praeparandi, locum & societatem comedentem, convivas inhabiles, ossium servandam integritatem, cautelamque, ne quid de victimis in mane crassinum, de sacro solenni in perendinum relinquatur, concernunt. De sacris solennibus disputans, praecpta sex, imperantis quatuor & prohibentia duo, in medium profert. Imperat frequentationem solennem, observationem temporum statutorum, hilaritatem & solennitatem septimo quoque anno celebrandam; prohibet, ne vacui coram Domino compareant & dona Levitis debita negligant. Primitias animalium quatuor praecptis absolvit, quorum duo consecrationes partium & decimarum animalium injungunt, tria reliqua comestorem partem primitiarum & decimae extra urbem, & redemptiones partem primitiarum nec non bestiarum decumarum nomine la-

etiam prohibent. *In tractatu quarto* præmonet primum, capite præsertim quinto multa occurrere re & nominibus obscena, quæ tamen ipsi ut rerum & verborum interpreti omittere non licuerit, nec Guiljelmum Outramum imitari, .in casus libro de Sacrificiis ea non inveniuntur: dein ipsa præcepta, numero quinque, affirmativa omnia, de noxiis imprudenter admissis enarrat, quæ sacrificia, statum piaculare privati per imprudentiam delinquentis, pro delicto dubio & pro delicto certo, inæquale divitis & pauperis, piaculare senatus de re, graviore per errorem contra jus fasque respondentis præscribunt. *De indigentibus piaculi* quatuor præcepta volentia proponit, quorum bina priora fœminam profluvio sanguinis temeratam & puerperam, posteriora virum profluvio genituræ pollutum & lepra consummatum, sublatis inquinamentis, respiciunt. *In bestiarum consecrationum mutatione* tria inveniuntur præcepta, quorum duo tum summissionem bestię alius in locum consecratæ, tum variationem religionis animantium sacrorum prohibeat, unum vero ut summissa etiam bestia sacra sit, injungit.

Ad versionem *Autoris* quod attinet, sensum in plerisque sequitur accuratius quam verba, sic tamen ut aliquando ab ipso sensu textus Hebraici quodammodo recedat. Quæ tamen cum non adeo magni sint momenti, nec adeo multa, commendanda adhuc veniunt modis omnibus industria ejus, excitandusque videtur ulterius, ut quæ subinde in Annotationibus nova pollicetur ingenij documenta, orbi erudito invidere nolit. *Nota* licet strictiores sint & pauciores, sua tamen non defraudanda eorum. Etenim aliqua in illis continentur satis bona ad meliorem intellectum historię sacrę & cum primis quorundam N. T. locorum. Sic iter Sabbati, de quo Act. I. 12; mandatum Christi: tolle grabatum, Joh. V. 8; hymnum paschaalem Matth. XXVI. 30; duplex genus eunuchorum Matth. XIX. 12; evulsionem spicarum ab Apostolis factam Matth. XII. 1. sq. explanat, aliisque loca obscuriora, Matth. X. 40, 1. Cor. V. 7, Hebr. XIII. 11. seqq. illustrat, & ex antiquitate Hebraica dilucidat. Præterea ex R. Bechai Commentariis in Leviticum, ex Josephi libb. Antiqq. Judaicarum, ex R. Josephi Karo Notis פתח חיים נפתח in scriptis multa affert, quæ vel ad Majemonidem corrigendum, vel ad loca obscuriora explananda conducere videntur. Refutat Philonem Judæum, quod ex animantibus

tibus immundis etiam alia præter foetus asinorum lege primitiarum obligata fuisse statuat, & lib. 3. de vita Moſis arbitretur, poſt exactum paſcha demum acceſſiſſe aliquos ad Moſen, dicentes, ſibi non integri fuiſſe ſacra paſchalia celebrare, ob domos funeribus funeſtas. Alia quoque ad Philologiam Rabbinicam pertinentia attingit: carpit aliquem, qui exiſtimans per verbum **שבת** intelligi illud, quod æ Sabbatho fieret lege divina ſancitum erat, perperam adducat eſſatum Chriſti Matth. XII. 5, cum tamen notet ſaltem id, quod Sabbatho ne fieret cautum erat edicto ſapientum: exponit, quid per **שבת** per **שבת** intelligatur: notat quædam de vocibus **שבת** & **שבת**: diſcrit de Baal Peor ejuſque cultu ex Baramidbar Rabbah, Majemonidis Moreh Nevochim, Hieronymo & Seldeno, poſtremamque ſententiam facit ſuam: agit etiam de jurejurando, ejuſque diſiſiones aliquot & ſubdiſiſiones proponit: nec non de Synedrio quædam proferat ſatis erudita.

Sequitur *Proemium R. Iſaaci Abarbanelis*, quod Commentaria ejus in Leviticum præcedit; ubi docte non minus quam concinne & perſpicue idem argumentum pertractatur, ut poſſit eſſe loco Introductionis in totam doctrinam de ſacrificiis. Nec absque ratione Majemonidi annectitur ab auctore, ſed partim, quia Majemonidis veſtigia Abarbanel premit in plerisque, partim quia illum in aliquibus quæ obſcuriora videbantur, illuſtrat. Textum ipſum Abarbanelis appoſuit, non tantum, quia rarior apparet ejus Commentarius in Legem, verum etiam, quia editio, quam unicam habemus; infinitis propemodum ſcatet mendis. Hoc tamen prætermittere forſan fuiſſet fatius, de quo in Præfatione gloriatur, ſe videlicet notas ſymbolicas, quas vulgo abbreviaturas dicunt, expleviſſe, & nomina divina **שבת** & **שבת** quæ a Judæis aliter exprimuntur, prius per **שבת** poſterius **שבת** in **שבת** vel **שבת** mutato, integra reſtituiſſe; cum utilitas, quam linguæ ſanctæ ſtudioſis inde pollicetur, non ſit tanti momenti, ut non potius tiro quivis vel ſemel monitus hanc deprehendere valeat.

Appendicis loco adjecta eſt *verſio tractatus Majemonidii de conſecratione ſalendarum & ratione intercalandi*, quem, licet antehac ſeorſum prodierit, ſtudioſe recognovit, & notis atque variarum lectio-num obſervatione adauxit, & quia in numerorum rationibus peccatum erat valde, ad corrigendos illos Dethlevum Claverium, ſex Societate

ate Regia Londinensi unum, Virum in Astronomia excellentissimum, consuluisset ingenue fateretur, inueniens hanc Majemonidæ disputacionem in tabulas esse digestam a Cluverio, una cum ejus opere magno, quod *Pandectæ Astronomie* inscribit, propediem vulgandas. Denique in *Corollario* ex Talmude observat, visum esse LXX viris Interpretibus, ut aliquæ loca Pentateuchi aliter quam in sacris originibus concepta fuerant, ponerent, & simul inde, quod ex aliis libris familia allegata non sint, adhibita auctoritate Josephi, concludit, Viros LXX præter Pentateuchum nihil transulisse.

RARA MAGNÆ GRÆCIÆ NUMISMATA,
collecta & edita a Prospero Parisio Patricio Romano A. 1592, nunc denuo edita.

Noribergæ 1683, in 4.

QUE superioris seculi secundo & nonagesimo anno Philippis, Regi & Principi Hispaniarum, ipsi scripta Romæ primus evulgaverat numismata, circumposita tabulis, quibus magnam Græciam delineaverat, Prosper Parisius Jurium Doctor Romanus, ea in commodiorem redacta formam tabulis suis avulsa, nuper secunda cura editit Jo. Georg. Volckamerus, Medicus Noribergenensis clarissimus. Præferunt ista Græcarum urbium nomina variis ac diversis signis ac forsis excusa: Bruttiorum puta, Rheginorum, Crotoniatarum, Locrensi-um, Thurinorum, Sybaritarum, Mamertinorum, Valentinorum, Pandosiorum, Terinensium, Carciniorum, Acherontinorum, Petilino-rum, Cauloniatarum, Hipponensium, Neapolitanorum, Cumanorum, Sinuessanorum, Calenorum, Suesanorum, Nolanorum, Puteo- Janorum, Tianensium, Calenorum, Capuanorum, Atellanorum, Scyllatorum, Temesiorum, Brundisiorum, Tarentinorum, Salentino- rum, Metapontinorum, Veliensium, Posidoniatarum, Nucerinorum, Picentinorumque, quos omnes ad Calabriam pertinuisse auctor refert, extremam Italiæ & amplissimam regionem: quæ ob multas magnasque in eam deductas Græcorum colonias, & frequentes com- muniones ac commercia istius gentis, *Græcia magna* dicta fu-
 Hait

MENSIS JANUARIi MDC LXXXIV. 15

Hanc Archiepiscopales sedes 4, Episcopales 29, Abbantias 40, Oppida regia 15, Principes 6, Duces 4, Marchiones 14, Comites 11, Barones 59 habere scribit; & cum regio hæc sanctissimorum ac doctissimorum virorum, pontificum, martyrum, jureconsultorum, medicorum, ac fortissimorum belli ducum, denique in quavis arte insignium hominum parens exiterit, eos ordine recenset, antequam ipsos nummos æri incisos oculis objiciat. Quos quidem ipsos, & his multo plures, in Huberti Goltzii Sicilia & Magna Græcia anno 1576 Brugis primum evulgata extare negari non potest; correctiora tamen a Prospero numismata ea esse exhibita, in *Prefatione* doctissimus Arnoldus affirmat. Quæ tanto commendabiliorem librum hunc Volckameri cura iterum editum reddit, quanto exactius recensum *prestantissimorum medicæ simul ac nummaria rei Scriptorum* animis curiosorum & elegantiorum litterarum studioforum subjicit: quæ utilissima *latro-philologorum* sylloge splendorem & decus eximium libro conciliat.

HISTORIA CALVINISMI & PAPISMI

Parallela. Tomus II.

Roterodami 1683. in 4 & 12. Apud Regn. Leers.

PRiorem operis hujus tomum mense superioris anni Decembri, pag. 520. sqq. exhibuimus. Reliquum ergo est, ut promissi memores, quæ altero tomo pertractantur, strictim referamus. Cum vero *Maimburgius* tria accusationum capita contra Reformatos jaceret, quod nempe occasionem bellorum dederint; quod sectam fecerint insolentissimam & crudelissimam; quod denique rebellio-nem adversus reges & principes subditis inspiraverint: permissum sibi esse putavit autor apologiæ, ut eadem *Maimburgio*, sive *Papismo*, per modum, ut ait, recriminationis seu retorsionis opponeret. *Papismi* autem & malorum, quæ ex *Paparum* dogmatibus, principiis, regulis, actionibus, secuta fuerint, originem notabilem in seculum octavum collocat, justoque Dei judicio factum scribit, quod *Maimburgius* in libris suis de *Iconoclastia*, tum de *Schismate Orientis & Occidentis*, & de *Declinatione Imperii*, isthæc omnia ipse proposuerit, quamvis speciose incrustata: sed veram & genuinam rerum harum faciem, ex historia hac *Papismi* confidit apparituram esse.

C

Primam

Primam igitur ejus partem constituit historia de *Iconolatriis & Iconoclastis*, de qua agitur *parte III* (quæ est liber hujus tomi primus) *cap. I.* Statuit autem Autor, testimoniis tum veterum tum recentiorum adductis, quod primis Christianismi seculis nullæ fuerint imagines in templis, & difficile probatu sit, an crucis figura super altaribus picta fuerit, quod aliqui asserere voluerunt: cœpisse autem Romæ, aut in vicinis locis, martyrum historias in templis seculo quarto pingi, ex *Prudentio*, & *Paulino* Ep. Nolano, colligit; incrementa vero animadverti seculo sexto, cum *Serenus*, Massiliensium Episcopus, abusus sublaturus, imagines plane tolleret; sed *Gregorius I* vulgo *Magnus*, Romanus Episcopus, tolerandas, & populum de vero earum ulu instruendum esse statueret. Hanc opinionem facile, ait, in Italia locum invenisse, ut adeo imaginum cultus Romanæ Ecclesiæ fœtus genuinus haberi debeat: difficilius vero receptam in Gallia & Germania, quod patet ex concilio a *Carolo Magno* Francofurti contra imagines habito. Sed Imperatorem *Leonem III*, cognomento *Isaurum*, ejusque successores, cum Iconolatriæ severiora remedia opponerent, Pontifices Romanos (qui se tamen illo tempore Imperatorum subditos esse palam agnoscebant) adeo offendisse, ut hi populos ad rebellandum, & imagines armis defendendas concitarint. Itaque bella inter Imp. & rebellantes proceres, aut provincias, innumeratasque alias calamitates Pontificibus adscribi debere, qui ob quæstionem, ad fidem non pertinentem, tot clades orbi Christiano intulerint, ut levissima sint, si cum illis comparentur, quæ Reformationis occasione Gallia, aut aliæ provinciæ passæ sunt. Maimburgii sublestam fidem, & ingenium aulæ accommodatum, ex historia ejus de *Iconoclastis* ostendit; ficta imaginum miracula, & fraudes ad ea supponenda protrahit, & inter alia ex autoris illius temporis Arabis, *Said Ibn Patrik*, notabili narratione firmat. Frustra etiam infelicitatem temporum *Iconoclastis* imputari notat, quæ non minor sub *Iconolatriis* deprehendatur. *Cap. II.* avulso occasione motuum circa imagines, Pontificum Rom. artibus, occidentis imperio, & ad Francos delato, non potuisse ait Christianæ Ecclesiæ unionem cum Imp. Orientis servari, non magis, quam Israeliticæ, post invasum decem tribuum regnum a Jeroboamo. Itaque schisma cum Græcis *seuendum* turbarum fomitem esse tradit, ejusque occasionem seculo nono

nono natam, cum inter *Ignatium* & *Photium* de *Patriarchatu Constantinopolitano* certaretur, & ille expulsus Romanum Pontificem appelleret. Culpam autem schismatis in Pontifices Romanos recidere statuit, quod cum primatu sessionis imperium affectarent, *Bulgariæ* dioecesin Græcis controversam facerent, & turbatoribus ac rebellibus se jungerent: factum id, cum *Basilii Macedonis*, qui Imperatorem legitimum necaverat, partibus accederent. Refert iade concilia sub *Nicolao I* & *Adriano II*, item *Johanne IX* habita, quorum aliqua a Latinis, alia a Græcis pro Oecumenicis venditantur; & occasione *Johannis istius de Johanna Papissa* tractat, eamque extitisse, autorum minime suspectorum testimonio probatum videri asserit, elusa *Baronii* conjectura, & *Maimburgii* asseveratione, ac si foeminae nomen *Johanni IX* ideo impositum fuerit, quod Græcis in renuntiatione jurisdictionis supremæ cessisset. Rejicit etiam imputationem, quod libri *Mariani*, *Sigeberti*, *Martini Poloni*, qui historiam *Papissa* tradunt, ab hæreticis corrupti fuerint; quia codices longe ante *Lutherum* excusi, & plurima *MSC.* extant, quorum fidem scriptores seculi XIII & XIV, consensu secuti sint. Elevat etiam tradita a *Niceta Paphlagone*, quem *Maimburgius* in historia Græca sequitur, licet ipse fateatur, invectivas eum potius quam historiam scripsisse. Nec *Anastasi Bibliothecarii* fidem in omnibus admittit, sed præfert *Zonaram*, & alios. Excusari non posse Pontifices dicit, quod non ob dogmata, sed ob solum primatum, schisma fecerint, nec Græcis, & Orientalibus Patriarchis, ad conservandas duas tertias Ecclesiæ, cessarint. Hac enim superbia & obstinatione factum esse, ut Imperium Orientis debilitatum desertumque, & Turcorum jugo subiectum fuerit. Horrendum etiam esse, quod totam orientalem Ecclesiam anathemate ob illam primatus quæstionem percussissent, & quantum in se erat, tot myriades Christianorum orco destinaverint. *Cap. III, IV, & V*, tertium bellorum fontem aperit, in concitatione Principum ad bella sacra, sive recuperandam *Palestinam*. Id nullo jure fieri potuisse statuit, sed sub absurdæ superstitionis, & monachis quibusdam (inter quos *Bernardus* fuit) præpostero zelo stabilitæ, prætextu, nihil aliud quæsitum, quam ut principes, nobiles, populique Christiani, viribus & opibus exhausti, dominatui Pontificio locum facerent, & Græci imperii reliquæ penitus contererentur. Narrat per

compendium, quam imprudenter per duo secula *passagia* illa, sive *cruciatæ*, ut vocabantur, susceptæ fuerint, stulto zelo, sine consilio, pecunia, comite: quam flagitiose isti exercitus omnes vixerint; quam misere innumeræ hominum myriades perierint, nihil denique tanto sanguine dignum actum, sed Christianorum in Oriente conditio, ante illa bella tolerabilis, longe durior facta fuerit. Refutatur passim Maimburgius, ista excusans aut defendens. *Cap. VI quartum* bellorum inter Christianos fomitem in affectata suprema Paparum potestate temporali & spiritali constituit. In hac enim arcem Papismi ait consistere; nec errores ullos imputari iis, qui hanc agnoscunt; nec orthodoxiam eos juvare, qui hanc rejiciant. Ad exceptionem, quod *Gallicanus Clerus* Pontifici temporalem potestatem neget, multa respondet, & respici potius *Hispanorum & Italarum* sententiam debere contendit. Nam ex hypothese, quod spiritalis potestas universalis Papæ competat, speciose sequi, temporalem ei non esse denegandum, quia sine hac spiritali valide & utiliter exercere & tueri non possit. Deum si Christi vicarius est, nec ullus princeps Christo obsequium, ne in temporalibus quidem, denegare ausit, rationem nullam esse, cur id Papæ non deferatur. Probare hoc tot seculorum præxi, & exemplis damnatorum a Papis & exautoratorum Regum. Concilii *Florentini & Lateranensis* decretis invalide objici *Constantiensia*. Denique esse in Gallia monachos & Jesuitas, quique eorum partes foveant, Episcopos, qui cum curia Romana, Italisque & Hispanis consentiant. Papismum autem sive potestatem Pontificiam a religione separari non posse, licet id tentaverit auctor quidam recens in libro, in Actis anni 1682 mense Octobri pag. 310. a nobis memorato, cui titulus: *Media secuta est honesta ad convertendos hæreticos*. Obiter taxat quosdam ex Protestantibus, qui ministris Ecclesiæ temporalem potestatem in Principes tribuant, eamque sententiam ab Ecclesia *Reformata* agnoscere negat. *Cap. VIII* demonstrat quæ dixerat, de affectato a Papis summo imperio, ex historia rerum inter illos & Imperatores Romano-Germanicos, præcipue adversus *Henricos*, patrem & filium, gestarum, & quæ secuta sunt, usque ad *Innocentii III* tempora, unde jure eligendi Pontifices & Episcopos, & supremo in urbem Romam imperio Imperatores exciderint: quæ omnia quanto sanguine constiterint, quantasque clades

rei

rei Christianæ dederint, ex auctoribus illorum temporum manifestum esse. Persequitur *Cap. IX* ea quæ *Adrianus & Innocentius IV* contra *Fridericum I & II* tentarunt, ut Imperatores Vasallos suos facerent, ortasque inde *Gibellinorum & Guelforum* factiones, immensium bellorum & cladum causas. Dein refert, ut *Rudolphus I* & ex successoribus alii coronationis ritum & ipsam Italiam Pontificum metu neglexerint; *Henricus* vero VII accepta coronatione novum præteritum *Clementi V* Pontifici dedit, ut constitutione solenni præteritionem *vasallagii*, sive juramenti fidelitatis ab Imperatore præstandi defenderet, quæ nunc quoque inter *Clementinas Tit. de jurejurando*, legitur; insolentiora etiam esse, quæ successor ejus *Johannes XXII* ausus sit: & licet *Ludovicus Bavarus* in comitiis Imperii sese opponeret, *Antichristi & Satanae* titulo Papæ impacto, notum tamen esse, quibus calamitatibus ille se exposuerit, & quomodo amulus ejus atque successor *Carolus IV* indignis modis Pontifici se submisit. *Cap. IX, X, & XI*, historiæ schismatum inter Pontifices ipsos, a seculo quarto usque ad decimum quintum epitomen exhibet, & in ea *quintam* bellorum inter Christianos scaturiginem collocat, allegato & taxato *Mainburgio* & aliis, qui ista *Antipaparum* certamina utcumque excusant, & fulmina excommunicationum, quibus se invicem persecuti sunt, pro invalidis & nullis habent, aut bona fide alterutri parti adhereri potuisse concedunt. *Cap. XII* quæ hucusque deduxit, & Papismo, sive assertæ potestati pontificiæ tribuenda esse statuit, jam etiam ex dogmatibus quibusdam non orthodoxis ingentes turbas excitatas fuisse commemorat, v.g. ex injuncto clericis cælibatu. Narrat itaque, quæ seculo nono & seqq. in *Germania, Anglia* aliisque provinciis Europæ evenerint, cum Pontifices uxorum usum Clero adimerent, hi vero resisterent. *Cap. XIII* idem ostendit ex ademptione S. calicis, calamitates Bohemiæ & vicinis provinciis ea occasione illatas recensens; ubi obiter castigat autorem historiæ *Wiclefi* nuper editæ, cujus mense Novembri superioris anni pag. Actorum 506 meminimus, præsertim ubi de *salvo conductu, Husso & Hieronymo Pragensi, dato & violato*, intricate locutus est.

Hucusque de *primo recriminationis capite* egit. Nunc parte ultima ad duo reliqua progreditur, & *secundum*, quod Papismus inauditas crudelitates perpetraverit, lectionibus sive capitibus undecima

absolvit: nihil tamen repetit illis, quæ in præcedentibus narraverat, de crudelitate per supplicia Protestantium, tanquam hæreticorum, & in bello civili Gallico a Romano-Catholicis exercita, nec quæ ex historia bellorum sacrorum retulerat. Sed *cap. I* exponit, quæ contra *Valdenses* seu *Albigeos* in *Aquitaniam*, & qui eos tuebantur, regionum dominos, licet Romano-Catholicos, inaudita sævitia seculo XIII gesta sint. *Cap. II* refert continuatam persecutionem seculo XIV & XV usque ad ann. 1561 contra reliquias *Valdensium*, qui se in *Valles Alpinas*, aliqui etiam in deserta *Calabria* loca receperant; simulque notat, quomodo per meras calumnias Inquisitorum, afficta iis fuerint dogmata, quæ nunquam agnovetint, & ad documenta provocat, ex quibus falsificatio manifeste appareat. Digreditur inde *cap. III* ad ea, quæ Romano-Catholici adversus *Indos* eodem crudelitatis spiritu, sub prætextu conversionum patrarunt; autorem *Bartholomæum de las Casas*, monachum & episcopum Hispanum secutus. *Cap. IV* transit ad nostrum seculum, & inter exempla crudelitatis numerat & narrat etiam ea, quæ sub *Ferdinando II* Imperatore in *Bohemia* contra Protestantes decreta, & executioni mandata fuerunt, *Cap. V* quæ in *Hibernia* anno 1641, summa barbarie adversus Protestantes a Romano-Catholicis perpetrata fuerunt, occisis hominum plus quam trecentis millibus, & quæ anno 1651 incolæ vallium in *Sabaudia* passi sunt: sed hæc attingit saltem & *Lageri* historiam de ista persecutione conscriptam allegat, Addit pauca de *Hungarorum* Protestantium calamitate nupera, & damnatis ad triremes eorum pastoribus. Demum *cap. VI* absolutissimum summæ crudelitatis exemplum producit, describendo *Tribunal Inquisitionis Hispanicæ*, plerisque etiam Romano-Catholicis exosissimum. Cum vero omnis ista sævitia ea ratione nitatur, quod hæretici morte sint puniendi, ad quæstionem illam examinandam *Cap. VIII* accedit, & argumenta pro affirmativa serio proponit. Excusat tamen, quod ab adversariis semper objici solet, exemplum Protestantium, qui ipsi quosdam hæreticos ad mortem condemnaverunt, ut in *Anglia* & *Geneva* factum est, assentientibus ibi *Crammero*, hic *Calvino*, Ait enim rigorem illum ex reliquiis *Papæ* in superfluisse, nec tamen nisi adversus enormiter contra *Articulos Symboli Apostolici* & cum blasphemiam errantes, & in paucos, neque in illum Pontificium, qua talem, exercitum, nec postea continuatum.

Cap.

MENSIS JANUARI A. M DCLXXXIV. ar

Cap. de in VIII, argumenta pro negativa affert, & ipsius Maimburgii verba allegat *libr. I Hist. Calv. dicentis, sufficere ad iudicium falsa & a Christo, pacta DEO, non profecta, sed Evangelio contraria religionis, si violentia modis stabilisur, & huic sententia hodie a Pontificiis passim dicit subscribi. Cap. IX ex praxi Ecclesie veteris idem firmat, & Cap. X ad argumenta pro affirmativa respondet. Ne tamen dicere videatur, ac si omnino nihil contra hæreticos decerni debeat: mentem suam Cap. XI ita declarat, ut magnum hæresium discrimen esse notet; adeoque audiendos non esse dicit, qui statuunt, nullum errorem circa fidem damnabilem esse, inter quos merito taxat auctorem *Tractatus de fide humana*, a nobis in Actis mensis Julii proximi pag. 306 relatum. Damnandas de in esse statuit ab Ecclesia quidem omnes hæreses; sed magistratum obligari, ut dissidia autoritate sua, quantum potest, componat, leviora toleret, gravius vero errantes, si sententiam mutare nolint, saltem ad silentium adigat, & a propalatione erroris arceat, præfracte autem obnitentes, non ut errantes in dogmate, sed ut violatores præcepti sui & quietis publicæ puniat. Nam ut error theoreticus tolerari, neque conscientia cujusquam constringi possit, ut credat, quæ non vult; fas tamen esse, linguam & manum coercere. Sic recte *Arium, Dioscorum, & Eutychen* relegatos fuisse, qui prohibente Imp. errores suos disseminabant. Ut ut autem adversus hæresiarum, pro renata severius procedi debeat, nec *Genevensium* factum, *Servetum* punientium, ratione aut jure careat; non posse tamen nec debere populum seductum, multo minus totas gentes, eo modo tractari: prohiberi posse ab initio cultum publicum, at si is somel permissus fuerit, aut pacta cum populo errante inita, servari hæc omnino debere, nec ob mutata tempora aut alio prætextu violari; & hanc sententiam a *Becano*, aliisque Theologis Romanensibus, quantum ex scriptis eorum appareat, probari.*

Tertium recriminationis caput reliqua hujus *quarti libri* parte per octo sectiones tractatur. Repellit *cap. I* ut calumniam Satanicam, quod Calvinismus rebellionem adversus reges doceat, & inter alia exemplum allegat *Rupelle* civitatis, quæ extrema potius ab irato Rege suo pati, quam ab eo ad Anglos deficere voluerit. Dein doctrinam hanc adversæ partis autoribus imputari jure posse ait, qui parricidia Regum defendant, eosque monarchiæ Pontificiæ subjiciant, pro arbitrio

bitrio deponendos & tollendos. Speciatim vero *Jansenistam*, quem senem solitarium & exulem vocat, & leoni decrepito ex cavernis rugienti comparat, aggreditur, qui libro *Reformati* cujusdam, vel adversariorum judicio modestissimi, cui titulus *Politica Cleri Gallicani*, apologiam opposuerit, convitiis plaustris refertam, ea prolixitate, ut paginis reformati autoris vix ducentis duo ingentia volumina objecerit, repetendo ex libris suis aliis, quæ toties dixerat. Magnam ejus eruditionem agnoscit, sed culpatur eum, ut nimium sui æstimatorem, qui ambitione & perveracia sua se suamque familiam, totamque sectam pessunderit. Objecerat autem *Arnaldus* (is enim est, quem designat, quemque tandem capite ultimo aperte nominat) *Reformati* libros *Buchanani* & *Parai*, tum qui sub nomine *Junii Bruti*, & sine nomine sub titulo, *de jure Magistratum in subditos & subditorum officio erga Magistratus*, editi dudum fuerant. Hos posteriores duos *Reformati* tribui posse, autor negat, neque propositiones ex prioribus extractas, ab Ecclesia *Reformata* agnoscere, quanquam longe moderatioribus sint iis, quæ innumeri ex Romanensibus contra reges scripserint; non diffitetur tamen dari posse regna, ubi regula *Barclaji* de potestate populi supra Reges, locum habeat, & sub absoluto etiam dominio, Regibus populum hostiliter persequentibus resisti posse putat. Defendit *Articulum 40 confessionis reformatæ*, ubi dicitur, parendum esse Magistratibus, etiam infidelibus, *salvo tamen supremo DEI imperio*: nam idem dicitur, quod Scriptura dicit: *obediendum esse DEO magis, quam hominibus*. Supplicia *Mariae Stuartæ*, & *Caroli I R. Britannia*, religioni *Reformatae* minime imputari posse ostendit: *Hungaros* etiam excusat, si post disputatam libertatem & privilegia, conscientia suæ aliter consulere nequiverint, quam *Turcorum* protectionem implorando: nam si cum his ob causas mere politicas foedera a Regibus contrahantur, idem etiam pro religione licere iis, qui publica libertatis vindicandæ jura habent. Ad exempla *Suecorum Sigismundo Polono*, & *Germanorum Carolo Quinto* resistentium (quanquam ad *Lutheranos* pertineant) respondet, ex causis politicis bella ista gesta esse. Posthæc *cap. II* principia *Papismi* proponit de obedientia Pontifici, ut capiti Ecclesiæ, debita: de effectibus excommunicationis, per quam omnis potestas principum, omnisque obligatio subditorum solvatur; de temporali Pontificum in Reges potentia, bulla

Boni

Bonifacii IX, quæ incipit: *Unam sanctam* &c. aperte stabilita, neque ab ullo Pontifice revocata. Frustra hæc excusari ab *Arnaldo*, dum obedientiam Pontifici debitam ad normam S. Conciliorum & Patrum, restringit: quia norma ista controversa sit, & decreta Concilii *Florentini* & *Lateranensis* sanctissima Romæ habeantur, contentis *Constantiensis* & *Basileensis*, & quia populus distinctiones *Jansenisticas* non capiat. Hunc articulum de summa Pontificis potestate & infalibilitate omnibus in Romana Ecclesia, cum baptizantur, confirmantur, & sacros ordines suscipiunt, inculcari, & juramenti instar esse contendit: ex eo vero irrefragabiliter sequi, quod Pontifici jus fasque sit, reges ob hæresin deponere, & hanc consequentiam a *Jansenistis* ipsis vehementissime *Jesuitis* objici, imo hæresin ex hoc capite illis imputari, allegatis auctoribus, probat. Negat autem sententiam illam a *Jesuitis* nuper excogitatam, sed antiquam, & a *Gregorio VII* temporibus hucusque defensam esse; a Pontifice etiam qui nunc vivit, cujus sanctitatem *Arnaldus* celebrat, & ab eo *galerum Cardinalitium* sperare putatur, non minus atque a Prædecessoribus ejus foveri dicit, quod ex *responsione Pape ad Clerum Gallicanum* pateat. Imo *Cap. III* contra *Apologista* Catholici assertionem statuit, *Clerum Gallicanum* non tantum tempore *Lige*, vel ut ineptissime objiciatur, ex doctrina *Buchanani*, sed omnium doctorum Pontificiorum, eandem sententiam tenuisse, atque etiam nunc, si libere loqui liceat, professurum esse, licet metu regie potentie nuper anno 1682 contrarium decreverit. Regem certe pervincere huc usque non potuisse, ut Sorbona *Archi-Episcopi Strigoniensis* theses oppositas condemnaret; Cleri vero decretam a *Lovaniensibus* jussu Pontificis condemnatum fuisse, & ab aliis Academiis atque Episcopis idem expectari. Verissimum itaque esse, quod *Cardinalis Perronius* Anno 1615 in oratione notissima, & ante paucos annos a Clero Gallico publice probata, asseveraverit, ne unicum quidem Doctorem Theologum aut Jurisconsultum, nullum etiam decretum seu Concilii, seu Parlamenti aut Magistratus Ecclesiastici vel Politici cujuscunque allegari posse, quo negetur Pontifici jus esse subditos juramento liberandi, si rex aut princeps in hæresin incidat, sed Calvinii tempore negativam opinionem demum enatam esse eundem fateri. Objicit etiam iterum adversario, quod ipse & *Jansenista* alii hoc ipsum dogma adversus reges, quod Reformati

matris per summam calamitatem tribuunt, Clero imputent, atque ad-
 eo falli & bilingues sint. ProvoCAT ad tractatum cujusdam, qui
 se *Renatum Clericum consuratum Archiepiscopatus Parisiensis* nominat.
 Id quoque urget, esse & manere nihilominus axioma istud Papismi,
 etsi vel totus Clerus Gallicus, vel pars ejus, a cæteris regnis in isto ar-
 ticulo dissentiat, aut Pontificis potestatem concilio subiciat. Neque
 enim satis tutum ipsum Galliarum Regem a periculo dogmatis il-
 lius fore, quod tot monachi, etiam in Gallia, & innumeri ex plebe
 Pontifici devota, saltem tacite pro vero habeant, & ad id credendum
 a *Sacerdotibus confessionariis* facile & tecte instrui possint; nec Im-
 peratori, aliisque Regibus Catholicis aut Protestantibus profuturum
 esse, si Clerus Gallie singulariter discrepet a sententia, omnibus aliis
 Romanensibus probata, cui innixus nefarius aliquis, jugulum
 Regis sui, a Pontifice condemnati, petere audeat, & heroico hoc
 facto cælum mereri se posse credat. Sic firmato theoremate pergit
Cap. IV ad praxin, ostendens, quod rebelliones contra Imperatores
 Orientis & Occidentis a Pontificibus Romanis excitatæ fuerint, quæ
 excommunicationes adversus Reges fulminatæ, quæ exemptiones &
 immunitates Clericorum prætentæ & usurpatæ contra legitimum
 Regum & Principum imperium; quanquam verum sit, Gallie Reges
 non semper damnum ex attentatis illis sensisse, sed masculè restitisse.
Cap. V de rebellionibus in Anglia per Pontifices concitatis multa ex-
 empla affert, maxime *Thome Archiep. Cantuar.* quem Sanctum cele-
 brant, & quomodo Papa regnum illud *Philippo Augusto* Gallie regi
 donaverit, nec conciliari *Johanni* Anglie regi potuerit, priusquam
 hic proprietatem regni Pontifici resignaret, & Feudi nomine ab illo re-
 cognosceret, atque tributarium faceret, unde exactiones secutæ sunt,
 de quibus ipsi eorum temporum scriptores monachi vehementer
 queruntur. *Cap. VI* narrantur machinationes contra *Elisabetham*
 Anglorum Reginam, immixtis plurimis, Pontificis auctoritate, sicariis.
 Eidem imputat patratam *Guilielmi Auriaci* cædem, tentatam etiam
Mauritii; neque *Ligam*, & quæ per eam in Gallia crudelissime facta
 sunt, ex alio principio, quam ex hac de jure Pontificis sententiâ, e-
 manasse. *Cap. VII* *conjuratiōnis pulverariæ* in Anglia exemplum
 proponit, & ut ejus sceleris convicti summa tamen cum obstinatiō-
 ne supplicium passi sint, ob religionis Catholicæ incrementum, quod
 per

per scelus illud eventurum esse sibi perspicerent: neque alio spiritu actum *Ravalliacum* Henrici IV. parricidam. Refutat quæ pro excusandis pontificiis consiliis afferri solent: nec *Constantiensis* concilii decretum, quo tyrannicidia improbari videntur, quidquam virum habere, cum palam excipiantur a *Jesuitis*, aliisque auctoribus *Romanensibus*, reges a Pontifice condemnati. Cap. IIX iterum ad Britannica redit, & *Caroli I* supplicium, quod Reformatis. *Puritanis* a Romanensibus imputari solet, ab his ipsis, qui fanaticis sese personati immiscuerint, procuratum esse, allegatis auctoribus, maxime *Molinæi Regii Cappellani* libro, cui nomen *Philanax*, demonstratum it. Respondet etiam *Arnaldo*, qui ista, & conjurationis nuperæ *Colmanni* culpam a Pontificiis amoliri voluit, & subornationes testium Presbyterianis imputatas in Romano-Catholicos, quos nominat, retorquet. Multa habet pro defensione *D. Oates*, *Bedlani*, *Dugdali* & aliorum, de quibus omnibus ad Acta typis vulgata provocat. Denique etiam fraudibus istorum factum esse scribit, ut conjurationis crimen *Montmuthio* Duci & Comiti *Schafsburiensi* anno 1678 impingeretur: detecta tamen postea eorum innocentia a quodam ex complicibus. Maxime vero incendia urbis *Londinensis* malefactoris istis attribui debere tradit, quod a Sacerdotibus instruantur, meritorium esse, si quis domum hæretici incendat. Quod vero deprehensi criminibus, & a testibus convicti, nihilominus pertinaciter negantes moriantur, ex vinculo conscientie fieri ait, quo ab iisdem Sacerdotibus ad silentium constringuntur, æternæ felicitatis spe proposita. Notabilem denique narrationem adjicit de *Thoma Witte*, alias *Wittebread*, Provinciali Jesuitarum, conjurationis causa supplicium passus, quem *Wirtebergensem* fuisse scribit, qui multoties mutata persona, modo Judæum, modo Reformatum, modo Anabaptistam, aut Quackerum, imo fatuum quoque simulaverit, ut tanto securius falleret, & destinata exqueretur. *Arnaldum* vero admonet librorum suorum vel sociorum ex *Jansenistis*, in quibus *Garneti* aliorumque Jesuitarum jactata in Anglia martyria ipsi deriserint: & tandem *Maimburgio* minatur editionem *historia Jesuitica*, si hac de *Papismo* non sit contentus.

de **ACTA ERUDITORUM**
L'HOMME ARTIFICIEL ANEMOSCOPE, OU
prophete physique du changement des temps,
par Mr. Comiers d' Ambrun Professeur
de la Mathem.

h. e.

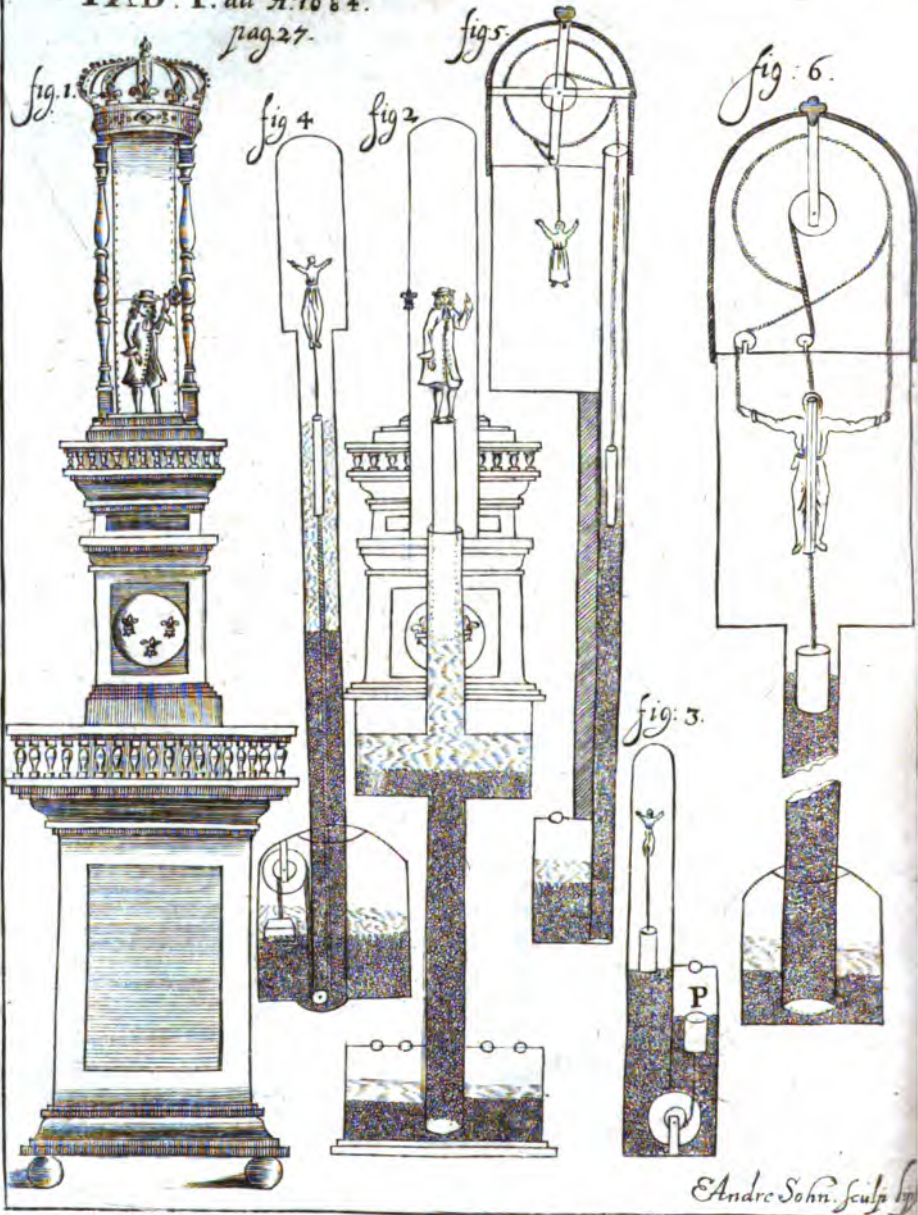
Homo artefactus anemoscopus, sive Propheta physicus de mutatione temporum, auctore Dn. Comiers d' Ambrun Prof. Math.

Insertus Mercurio Gallico mensis Martii 1683, p. 164. seqq.

EX quo eruditorum quorundam virorum industria viam ac rationem invenit, aeris illius, qui nobis circumfusus est, gravitatem ac pondus exigendi, & inde prædicendi temporis vicissitudines; eam rem dignam judicaverunt plures alii, ad quam ulterius excolendam atque perficiendam suas cogitationes & studia conferrent. Hinc a viginti circiter annis tot Barometrorum (ita enim vocare machinas isti fini accommodatas placuit,) formæ differentes excogitatae fuerunt, quas inter locum haud postremum obtinet tubus vitreus Dn. Ottonis de Guericke, qui ligneum quendam virunculum inclusum gerit, utriusque indicem tempestatis. Ut vero alii Auctores suorum inventorum fundamenta scriptis sat dilucide exposuerint, laudatus tamen Vir Clarissimus machinæ suæ construendæ rationem dissimulavit, nec credere visus est, ullum unquam Philosophorum in reconditi artificii cognitionem absque sua opera venturum. Quo ipso permotus Professor quidam Parisiensis Dn. Comiers d' Ambrun, parvo opusculo, quod Mercurio Gallico insertum fuit, erudito orbi ostendere voluit, sibi quoque perspectum, nec adeo abstrusum, ut vulgo habeatur, esse modum parandi illud machinæ genus, in quo imaguncula hominis lignea & pluvias & ventos & sereniora tempora intuitibus digito exerto demonstrat. Tetigisse vero eum rem actu, ac in inventum Guerickeanum penetrasse, testantur, quos arcani sui participes Dn. Guericke esse voluit. Et sane, cui, quæ conficiendis Baroscopis doctissimorum Anglorum par, Robertus Hooke *Præfati in Micrographiam*, & Henr. Oldenburgius *Act. Philos. Anni 66, mens. Jan. numero*

2. p. 101.

TAB. I. ad A. 1684.
pag. 27.

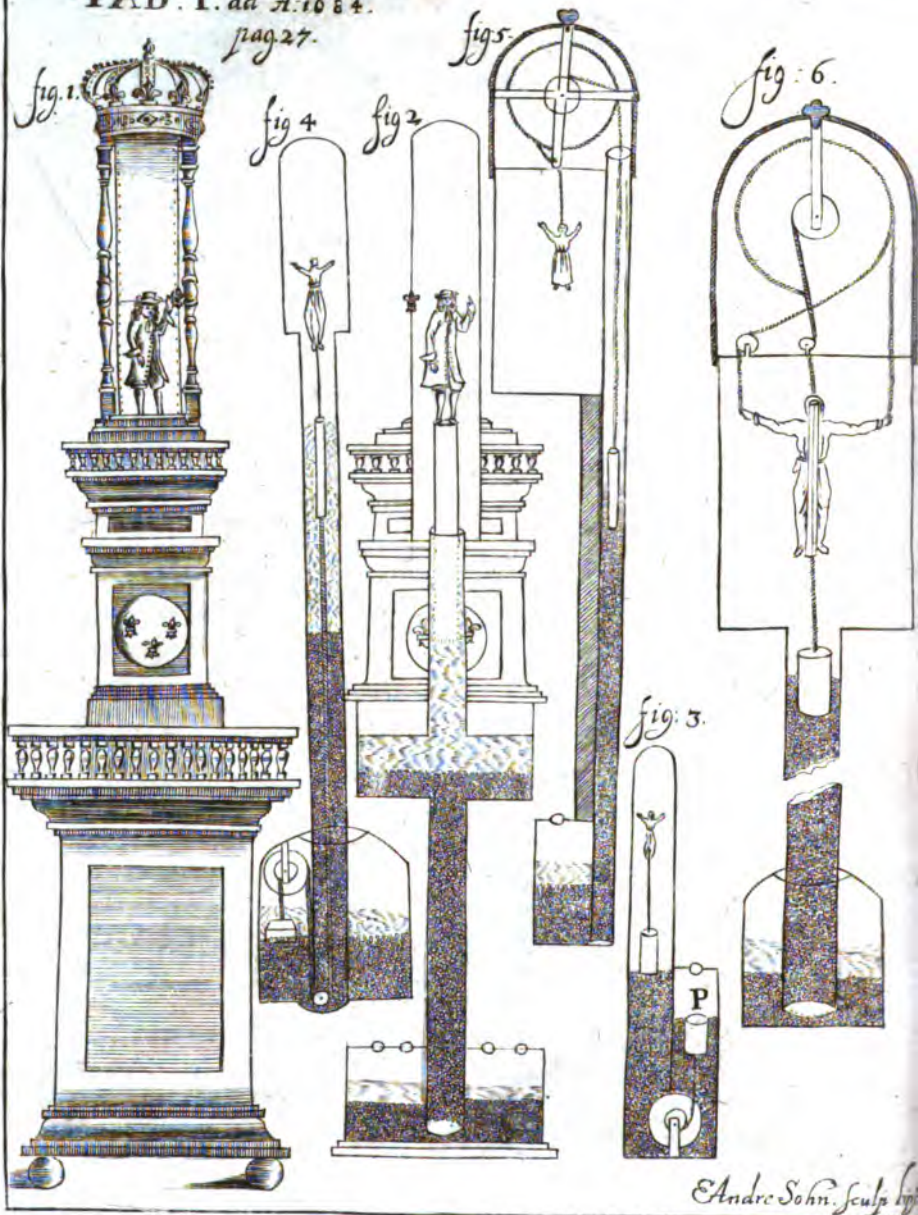
2. p. 101. seq. & mens. Jul. num. 1. p. 135. tradidere, aut quæ de Thermometrorum æovis quibusdam inventis P. Franciscus Lana in *Prodr. Artis Mag. Italice scripto part. I. c. 7.* docuit, lecta ac visa sunt, illi perquam facile fuerit, Homuncionis anemoscopi artificium divinare. Quin imo P. Schottus id diferte explicuit in *Technica Curiosa c. 21. p. 46*, quando post relatam inter Mirabilia Magdeburgensia statuatam illam lineam aeri innatantem, annotationes quasdam subjecit, quas lectori curioso perlegendas relinquimus.

Ut autem ad Tractatum Dn. Comiers veniamus, occupatur prima ejus pars in ostendenda falsitate assertionis, qua statuit Dn. Guericke, virunculum istum, tubo vitreo inclusum, prædicere Cometas posse. Inde quædam pauca de gravitate aeris ad aquam & mercurium comparati sequuntur, ac postea ventorum natura & proprietates latius examinantur. Ultimo loco constructio homuncionis anemoscopi proponitur, quam ex Auctore subnectere, mutato sermone, visum fuit:

Disce, inquit, haud difficulter potest e figura meâ 2. constructio ejusmodi virunculi, qui ascendat, quoties aer ingrovescit, & delabatur, quoties pluit, imo antequam pluvia desillat. Nam dum vapores desuunt, gravitas aeris minuitur. Quando solus Mercurius adhibetur, differentia altitudinum virunculi non poterit esse ultra duos aut tres pollices ad summum: qui vero in quavis minima mutatione gravitatis aëris observare capiunt, quomodo se tollat ac demittat ista imaginacula, illi adhibebunt structuram, quam monstrat figura 3. Quoniam enim homuncio ille ad ima fertur per aequipondium ferri solidi P, quod Mercurio capsula innatans, tantum se elevat, quantum, aeris gravitate decrescente, Mercurius tubi descendit, & in capsulam ferream decurrit; certe virunculus talis eodem modo delabatur, quo ille Domini Guericke, secundum proportionem, qua aëris gravitas imminuetur, seque præcipitabit, ut prorsus dispareret, quoties aer subito notabilem ponderis quantitatem perdet. Potest etiam effici, ut iste virunculus semper in aere librari videatur. Artificium facillimum est, sufficiuntque figura 5 & 6 ad illud bene comprehendendam. Consistit in duplici rota, quam abscondere debet tabulatam calantica ferrea bene cæmentata, cum culmine columna sava vitrea; totum vero opus tegendum est corona quadam regia, qualis in figura 1 apparet. Observatu autem dignum est, quod in his duabus con-

TAB. L

TAB. I. ad A. 1684.
pag. 27.

2. p. 101. seq. & mens. Jul. num. 1. p. 135. tradidere, aut quæ de Thermometrorum novis quibusdam inventis P. Franciscus Lana in *Prodr. Artis Mag. Italice (scripto part. I. c. 7.* docuit, lecta ac visa sunt, illi perquam facile fuerit, Homuncionis anemoscopi artificium divinare. Quin imo P. Schottus id diserte explicuit in *Technica Curiosa* c. 21. p. 46, quando post relatam inter Mirabilia Magdeburgensia statuatam illam ligneam aeri innatantem, annotationes quasdam subjecit, quas lectori curioso perlegendas relinquimus.

Ut autem ad Tractatum Dn. Comiers veniamus, occupatur prima ejus pars in ostendenda falsitate assertionis, qua statuit Dn. Guericke, virunculum istum, tubo vitreo inclusum, prædicere Cometas posse. Inde quædam pauca de gravitate aeris ad aquam & mercurium, comparati sequuntur, ac postea ventorum natura & proprietates latius examinantur. Ultimo loco constructio homuncionis anemoscopi proponitur, quam ex Auctore subnectere, mutato sermone, visum fuit:

Disce, inquit, haud difficulter potest e figura mea 2. constructio ejusmodi virunculi, qui ascendat, quoties aer ingruerit, & delabatur, quoties pluit, imo antequam pluvia desillat. Nam dum vapores desuunt, gravitas aeris minuitur. Quando solus Mercurius adhibetur, differentia altitudinum virunculi non poterit esse ultra duos aut tres pollices ad summum: qui vero in quavis minima mutatione gravitatis aeris observare capiunt, quomodo se tollat ac demittat ista imaginacula, illi adhibebunt structuram, quam monstrat figura 3. Quoniam enim homuncio ille ad ima fertur per aequipondium ferri solidi P, quod Mercurio capsula innatans, tantum se elevat, quantum, aeris gravitate decrescente, Mercurius tubi descendit, & in capsulam ferream decurrit; certe virunculus talis eodem modo delabatur, quo ille Domini Guericke, secundum proportionem, qua aeris gravitas imminuetur, seque precipitabit, ut prorsus dispareat, quoties aer subito notabilem ponderis quantitatem perdet. Potest etiam effici, ut iste virunculus semper in aere librari videatur. Artificium facillimum est, sufficiuntque figura 5 & 6 ad illud bene comprehendendam. Consistit in duplici rota, quam abscondere debet tabulatum calantica ferrea bene cementata, cum culmine columna eava vitrea; totum vero opus tegendum est corona quadam regia, qualis in figura 1 apparet. Observatu autem dignum est, quod in his duabus con-

TAB. I

structionibus virunculus fertur motu contrario illi, qui est figura 2 & 3. Nam quando Atmosphaera levior reddetur per ventos, qui aerem sustinent, Mercurius tubi magis descendet, & aequipondium sive massa ferrea, qua supra mercurium est, pariter delabendo elevabit virunculos in figuris 5 & 6. Apparet quoque ratio, cur in figura 4 virunculus ascendat eadem proportione, qua aeris pondere imminuto Mercurius tubi interior se demittit; & quare vicissim in figura 3 idem virunculus notabiliter delabatur ad 13 usque pollices, dum Mercurius descendens, inque capsulam ferream se abdens, aequipondium ad unum pollicem solum elevat; id quod ex illa duplici trochlea dependet.

JOANNIS BAPTISTÆ DE LUCA R. E. CARDINALIS &c. Relatio Curiae Romanae, in qua omnium congregationum, tribunalium, aliarumque jurisdictionum Urbis statutus ac praxis dilucide describitur &c.

Coloniae Agrippinae, apud Arn. Metternich, 1683.
in 4.

ET si in antiquioribus Ecclesiae Christianae monumentis nihil legitur de *Curia Romana*, qualem Pontifices R. post sextum seculum a Christo nato paulatim instituere coeperunt; cum non ecclesiasticam tantum, sed civilem etiam, eamque summam in orbe Christiano potestatem sibi arrogarent; a seculo tamen undecimo, quo Gregorius VII, Hildebrandus antehac dictus, Papam se constituit, satis innotuit *Curia Romana*, cujus *Relationem* nominatus supra Cardinalis haec exhibere voluit. In qua formam regiminis modumque imperii Pontificii longe lateque per orbem Christianum diffusum describit. Ideo etiam in primo statim, ut vocat, *discursu* tradit, *Curiam Romanam* *majora tractare negotia quam aliam quamcumque orbis Curiam; eamque esse omnium aliarum forensium curiarum matrem, ac majorem totius Christiani orbis merito dicendam: quia totius catholici orbis causas ecclesiasticas vel spirituales universaliter agat; ac etiam ejusdem orbis causas temporales &c.* Addit, totam hanc constitui *per solum Papam, a Deo scilicet immediate potestatem habentem.* Id vero ne mirum forte cuiquam videatur, *discursu II* ostendit, Papam plures personas gerere, & sub illis infinitam potestatem habere. Sed cum ad amplissimam Jurisdictionem

isdictionem exercendam, opus sit multorum ministerio; inde longo ordine recensentur officia & jura Legatorum, Nunciorum, Cardinalium, Secretarii Status, Præfecti palatii, Datarii, & similibus officialium, cum diversarum congregationum descriptionibus. In discursu XXXII prolixè de *Tribunali seu Auditorio Rota* agit, ostendens simul pag. 201, *moderno tempore longe majorem esse numerum causarum profanarum seu temporalium urbis & status ecclesiastici, quam antiquiori tempore.* In disc. XLV, de Oratoribus Regum, Principum, Rerumpubl. ac civitatum ad Pontificem missis, exponit: quoniam illi, ut ipse loquitur, *magnam figuram* in curia dicta faciunt. Sub calcem libri rerum & verborum indices subjuncti leguntur satis copiosi, qui lectori rerum in hoc libro varietatem indicare possunt.

TRAÏTTE' DES EXCOMMUNICATIONS
par M. PHBT. C.

A Dijon, aux dépens de l' Auteurs, 1683. Avec approbation.

Hoc est:

Traëtatus de Excommunicatione, auctore M.
PHBT. C.

Divioni, sumptibus Auctoris, 1683, in 12. cum approbatione.

Sicut inter controversias, in ipso Papatu acerrime agitas, non exigui momenti est, quæ circa jura excommunicationum occupatur: ita post alios multos de ea speciatim commentari operæ pretium duxit Auctor hujus libri, qui, si titulo fides habenda, *cum approbatione* nunc prodiit. Dûbia vero redditur hæc nobis, tum quia nullam approbationem apparet, tum quia idem absque approbatione Lugduni dicitur impressus. Negotium omne ita agit, ut nec Pontificum juribus derogare, nec libertati Ecclesiæ Gallicanæ & Regum faorum auctoritati præjudicare velle videatur. Interim diffiteri non poterit curatius paulo librum inspiciens; Auctorem, licet Pontificum excommunicationes rigidiores excuset sæpissime, magis tamen Principum secularium potestati absolutæ favere. Id vel ex eo colligere licet, quod noliteo extendi debere aut posse excommunicationem Papæ vel Episcoporum, ut societatem quoque civilem dirimat, & subditos

ditos ab obsequio & juramento fidelitatis absolvat. In plerisque Historicum agit, & propositis aliorum judiciis proprium non semel suspendit.

Voluen totum triginta absolvitur capitibus, quibus originem & progressum excommunicationis a temporibus Christi ad nostram usque ætatem enarrat, multaque circa eum notabiliora examinat partim, partim recenset. Ordo quem sequitur est seculorum series, ita ut singulis singula tribuat capita, aliquibus vero plura, illustriora nimirum exempla, & quæ alia ad excommunicationis processum & jura pertinent, se junctim considerans.

Orditur tractationem ab excommunicationis definitione & usu ante Christianismum, convenientiam & differentiam ab exactione a societate civili monstrat, & exempla antiquiora tum sacra tum profana adducit, alia huc falso trahi solita excludens. Circa *primum seculum*, secundum cujus doctrinam & praxin de rebus Ecclesiasticis certissime judicari dicit, notat Christum neminem excommunicasse, nec potestatem civilem exercuisse, multo minus Apostolis leges status præscripsisse, vel auctoritatem civilem dedisse. Exponit præceptum Christi Matth. XIX. 15. 16. 17. de excommunicatione vulgo explicatum, simul Canonistas refutans, tum hoc tum alio loco, I. Cor. V. 1. seqq. abutentes. Describit excommunicationem hujus ætatis per fugam societatis eorum, qui doctrinam & mores corrumpebant, talem, ut cognoscerent actiones suas ab Ecclesia damnari, & ita converterentur, non exclusionem a functionibus civilibus. *Seculum II* cum reliquis persecutione funestis fidei ac morum regulas esse pronunciat, & quam caute illis temporibus in excommunicationibus se gesserint, ex Canonibus Apostolicis (quos ideo secundo seculo inserit, quia incertum, an ab Apostolis sint consignati) Constitutionibus S. Clementis, & testimoniis Papæ Eleutheri atque Victoris I confirmat. *Seculo tertio*, licet persecutiones in eo fuerint atrocissimæ, Ecclesiam tamen excommunicasse observat ex Origine & Tertulliano. Cyprianum allegat & alios, exemplum Diaconi a Pomponio ob stuprum virgini illatum excommunicati recensentes. De schismate Novatiani pauca addit, notans schisma causam esse excommunicationis. Ex *seculi quarti* historia litem Meletii Episcopi Lycopolitani & S. Petri Episcopi Alexandrini se invicem excommunicantium, & de excommuni-

municatione controvertentium nœmorat, Canonem Concilii Nicœni de non recipiendis alibi excommunicatis adducit, turbas per excommunicationes excitatas profert, Catholicis hæreticos, his illos, utrisque se invicem excommunicantibus, & tum demum cœpisse fieri negotium status accurate observat. Dehinc capite peculiari *excommunicationem Theodosii* ab Ambrosio factam, examinatam per certas reflexiones & multis rationibus excusatam, inimitabilem tandem esse demonstrat, appendicis loco *excommunicationem Eudoxia*, tanquam priori similem annectens. *Seculo quinto* multorum Conciliorum studium in rite disponenda potestate excommunicandi insignuisse narrat, eorum decreta recenset, & incrementum potestatis clericorum exemplo Anastasii atque Euphemii comprobat. Colligit etiam, *casus reservatos & absolutiones cum reincidentia* tum cœpisse, ex Episcopi Synesii negata Lamponiano excommunicato, licet poenitenti, absolutione, nisi in periculo mortis, eaque adhuc conditionata. *Seculo sexto* abusus excommunicationis intolerabili mederi tentarunt non modo Concilia & Patres, sed etiam Imperatores: unde de *autoritate laicorum in materia excommunicationis* prolixius dicebat. Producit exemplum Theodelindæ; leges Justiniani; Concilii Toletani XII decretam, de Imperatorum potestate excommunicationes impediendi & tollendi: ipseque tandem in favorem Principum tanquam Episcoporum ad extra decidit. *Seculo septimo* Episcopi Galliz, Ebrodunensis & Vapincensis, arma contra Principes sumserunt: dejecti vero in Concilio Lugdunensi & Catalaunensi. Movebatur quæstio hoc tempore, *an cum excommunicatio communicari queat*; ad quam affirmative responderetur. *Seculo octavo* Metropolitanæ eandem, quam alias Concilia, auctoritatem sibi vindicarunt. *Excommunicatus est Imperator Leo Isauricus*, ut prolixè narratur: *Rex Chilpericus depositus*, quamvis absque ratione: successor ejus Pipinus agnoscebatur, interveniente Papa. Orta tum est opinio, Pontifices habere jus liberandi subditos a fidelitatis jure. Verum huic Gallia masculæ restitit. *Seculo nono* Clerus potestate accepta abutebatur in Ludovico Pio Imperatore, restituto tamen postea a Magnatibus. In Gallia etiam in civilibus imperium prætendebat. Notat præterea Rhotaldi ab Hincmaro, quem Baronius ex nimio absolutæ Curzæ Romanæ potentiz amore vituperat,

excommunicati appellationem ad Papam, & hac occasione de *appellationibus a censuris ecclesiasticis*: speciatim agit, varias de iis sententias adducit, eas ut legibus primitivæ Ecclesiæ contrarias primum rejicit, dein vero ob tot annorum usum & leges Ecclesiasticas ita jubentes non amplius dubias reddi debere concludit. *Seculo decimo & sequentibus*, barbaries tanta invasit clericos, ut gladios contra excommunicatos strinxerint, & bella sacra excitaverint: iidem circa matrimonialia autoritatem omnem sibi arrogarunt, eamque contra Leonem VI, Ottonem M. Imperatores, & Robertum II Regem Franciæ exercuerunt. *Seculo undecimo* Henricus IV Imperator excommunicatus est, Pontificesque cum Imperatoribus de investitura Episcoporum litigarunt. Berengarii hæresis eodem tempore turbas dedit gravissimas: damnata hoc fulmine est hæresis incestuorum, & excommunicationes argento redimi cœperunt. *Seculo duodecimo* præter excommunicationem Philippi I Regis Franciæ, & Alphonfi Regis Arragoniæ, controversia erat maxima inter Henricum Angliæ Regem, & Thomam Archiepiscopum Cantuariensem, de sacerdote homicida, cujus poenam uterque sui esse fori asseverabat, Episcopi Franciæ & clerici Regibus juramento fidelitatis obstringebantur. *Seculum decimum tertium* nihil circa excommunicationes innovavit. Hinc Autor digressionem factam de *criminibus excommunicationis reos facientibus*: de *excommunicatione eorum, qui clericum vel injuria vel contumelia ledunt*: de *processu in excommunicationibus triplici*, per accusationem, per inquisitionem, & per denunciationem: de *sententia duplici*, Canonis & Juris: de *excommunicationibus ipso facto*: de *sententiis in criminibus notoriis* seu declaratoriis: de *excommunicationum effectibus*: de *excommunicationibus minoribus, irregularitatibus & interdictis*, tam localibus quam personalibus: & denique de *absolutionibus* earumque speciebus variis, copiose non minus quam erudite disserit. Dein confert se ad *seculum decimum quartum*, & quomodo magis magisque Clerici omne imperium civile eripere tentarint Principibus, demonstrat. Laudat vero illos, qui scriptis & factis, iniquis his prætensionibus præsertim in Gallia se opposuerunt. Ex *seculo decimo quinto*, quæ in Conciliis Basileensi & Constantiensi de excommunicationibus disceptata sunt, enarrat. Damnatos memorat Wiclefsum, Johannem Huf, & Hieronymum Pragensem, tanquam

MENSIS JANUARIi A. M DC LXXXIV. 33

quam rigidos nimis excommunicationis censores, licet cum Johanne Gersone eodem tempore approbato convenirent. Clerus Gallie moderationis amans, immoderatos excommunicationum usus per certa decreta Concilio Basileensi inserta temperavit. *Seculum presens cum antecedente paucissimis attingit, novo volumine, quia excommunicationum fertilissimum fuerit utrumque, varias Doctorum Sententias methodice propositurus; duabus saltem in antecessum considerationibus circa hæc secula postrema commendatis, quarum prior censuras, quæ Principes invaserunt, & bono publico obfuerunt, altera constitutiones circa censuras receptas attendit.*

TRANSITUS

Luna, & Stella in medio corpore Leonis infima.

Tychoni, alias in ventre Australiorbe

Anno 1683, die Saturni, 13 Novemb. st. n. mane observ.

G E D A N I

JOHANNHE HEVELIO.

Qui Reserum Coelestium penitiora indagare student, satis superque exploratum habent, quantum Occultationes, nec non Transitus Fixarum & Lunæ contribuere valeant, tam ad motum Lunarem (qui abunde adhuc saepius a vero aberrat) magis magisque corrigendum, quam ad differentias Meridianorum explorandas ac confirmandas. Sed dolendum, adeo paucissimos inveniri his rebus invigilantes, in primis ad minores Fixas attendentes. Mihi profecto nihil unquam exoptatius obtingit, quam si tales observationes deprehendere liceat, easque accurate determinare. Proinde etiam ad hanc Conjunctionem, Lunæ videlicet & dictæ Stellæ in Leone vigiles direxi oculos, cum perspicere posse minimum æctum contingere transitum. Oriente igitur Luna, atque stella in oculos incurrente, protinus deprehendi dictam stellam Cornui superiori Lunæ lunatæ decrescētis (phasi bene notabili, in cujus confinio luminis & umbræ, Mons Ætna præ aliis maculis eminebat) satis arte adherere; sed Conjunctionem ipsam

jam transiſſe, paullo ante, quam Stella cum Luna sub adſpectum nobis veniret. Nihilominus tamen arrepto Teſcopio & Micrometro diſſenſus primus fuit, & quidem ſingulari ratione, quanta fuerit genuina diſtantiã hujus Stellæ a ſuperiori Cornu Lunæ, tempore ſcilicet Conjunctionis (quod bene notandum) etiam ſi jam præterita eſſet; atque ita reperi eam non niſi 6', 5" extiſſe, in ipſa Conjunctione, tempore ſcilicet correcto, hora 12, 9, & Lunam ætiffimum celebrante tranſitum. Deinde majoris certitudinis gratia etiam diverſas diſtantiã cepi hujus Stellæ, non a limbo Lunæ, ut fieri plerumque ſolet, ſed a linea illa perpendiculari, quæ per cornua & centrum Lunæ ducitur, ut æo certior eſſem, de ipſo momento Conjunctionis Lunæ & hujus Stellæ. Nam ex omnibus illis Obſervationibus, ſive diſtantiã, idem tempus Conjunctionis prodire oportet, ſi accurate omnes illæ diſtantiæ ſint captæ: prout quilibet curioſus harum rerum facile experiri poterit. Diameter Lunæ hæc tempore extitit 31', 56". Ex quibus obſervationibus non dubito, quin quilibet Rerum Uranicarum cultor locum Lunæ tam ex Rudolphinis, quam aliorum Auctorum Tabulis, dummodo hujus Stellæ verum locum poſſideat, rite examinare poſſit.

Obſervationes.

Ordo	Temp. ſec. obſer- hſol. am- bul. num.	Diſtantiã Stellæ & Lunæ Mi- crometro captæ, a perpen- diculari per cornua & centrum ducta.	Diſtantiã Stellæ & Lun.	Tempus ex altit. correct.
	Hor. / //		o / //	Hor. / //
1.	12 31 0	Diſt. inventa eſt part. 3300	0 25 6	12 51 0
2.	12 39 20	Diſt. inventa eſt part. 3900	0 29 39	12 59 20
3.	12 45 0	Diſt. inventa eſt part. 4400	0 33 27	1 5 20
4.	12 51 0	Diſt. inventa eſt part. 4800	0 36 30	1 11 0
5.	12 54 13	Diſt. inventa eſt part. 5100	0 38 46	1 14 13
6.	1 1 0	Diſt. inventa eſt part. 5600	0 42 35	1 21 0
	r 14 10	Altitudo Procyonis.	32 26 0	1 34 9
	r 17 10	Eadem altitudo.	32 47 0	1 37 28

DE

DE NUMISMATIBUS QUIBUSDAM

abstrusis Imp. Neronis disquisitione per epistolas inter

V. Cl. Carolum Patinum D. M. P. & Johannem Henri-

cum Egelingium, Reipubl. Brem. Secretarium,

harum editorem.

Bremæ apud Hermannum Brauerum 1681 in 4.

Inter eos, qui præclarissime meriti de re nummaria eruditaque antiquitate fuerunt hactenus, celebre nomen indeptus jamdudum est vir illustris laudatusque a nobis alias, CAROLUS PATINUS, medicus antehac Parisiensis, nunc Patavinus. Is enim, uti suis metumtibus ingentem numismatum vetustorum sibi comparavit suppellectilem, ita longe plurima illorum luci exposuit publicæ, luculentasque illis explanationes atque interpretationes pro ea, qua pollet, abstruse antiquitatis noticia subjunxit. Et primum quidem *antiqua numismata familiarum Romanarum*, quæ ab Urbe condita ad tempora usque Augusti florere, ex bibliotheca Fulvii Ursini cum adjunctis Antonii Augustini, episcopi Herdensis, recognita atque aucta Parisiis anno 1663 in fol. edidit. Dein *Imp. Romanorum numismata ex ære modica & minima forma* descripsit atque enarravit, quæ *Argentinae A.* 1661 in fol. prodierunt. Cui operi anno subsequente 1672, submisit *Thesaurum numismatum*, Amstelodami in 4. vulgatum. Horum cum aurea nonnulla, alia argentea, plurima sint ænea, ea secundum materiæ dignitatem disposuit, sicque dispositis interpretationis aliquid ex vasto eruditionis suæ thesauro subdidit. Inter ænea, & tria illa, quæ tabella nostra repræsentat, cap. V. p. 100 & 101 conspiciuntur. Horum autem tantum abest, ut interpretem agere instituat Patinus, ut alium potius Oedipum, qui id ænigmatum solvat, sibi dari exoptet. Nam & suo loco expertus est non semel, quod magnus ille Musarum Hercules Scaliger in Scaligerianis p. 222 professus est, multa in nummis & inscriptionibus antiquis latere, quæ nos fugiant. Ita autem de prioribus duobus nummis: *Prospere, inquit, adveniet, qui horum æse nummorum solvat ænigmata.*—*Nostram in conspectando agnoscimus tenuitatem, cum præsertim idem ipse typus & monstrifis Diis, nimirum Egyptiis conjunctus sit, & capiti Alexandri M.*

Tanta aſſius expoſitionis aviditate tenemur, ut libenter rem pro umbra deſereremus, explanationemq; nummorum ipſis nummis antiquis, quamvis maximi pretio, compenſaremus. Tertio nummo id ſaltem conſpicit, eum in Græcia, quod Latinis inſignitus ſit characteribus, non eſſe cuſum; *ceterum autem non conſtare ſibi dicit.* Oedipi igitur partes in his nummis applicandis ſuſcipere voluit Vir Clariffimus reiſque nummarie peritiſſimus *Job. Henricus Eggelingius*, Reipubl. Bremeniſis Secretarius, perſuaſusque apud animum ſuum, hæc tria numiſmata non alius Imperatoris, quam Neronis eſſe, perſcripta ad Patinum epiſtola, ſuas illi de iisdem tribus numiſmatibus divinationes expoſuit. Eſt autem ei, ut ad rem veniamus, quæ turrato capite in primo nummo conſpicitur perſona, Imperator Nero, habitu Apollinis tanquam tutelaris Græciæ Deus. (Occaſionem ipſi ſic ſentiendi dedit ſignum **Æ**, quod in Neronis folio, non item aliorum Imperatorum nummis reperiri ait.) Quæ turrata & ipſa Imperatori coronam imponit, urbs Olympia, ob partam a Nerone in Olympico aliisque certaminibus victoriam; quæ ab altero Imperatoris ſtat latere, Idæus Hercules, autor Olympici certaminis. Quatuor Sphinges alatae, Apollinis oraculis & ænigmatica ſapientia involuti ſymbola; & denique figuræ ſub folio decumbentes Eggelingio non minus, quam Patino, duo videntur eſſe ſtuvia. Quod alterum nummi latus attinet, quo larvæ duæ diductiſſimi riſtus exhibentur; hæc ad Tragœdias, quas Nero perſonatus cantavit, atque adeo ad Herculis forte inſani, vel Amphitritis Neptuniquæ, vel alius cujuſdam perſonæ argumentum ſpectare conſectat; quanquam trepide id admodum ac titubanter. Reliquos autem duos nummos, in quibus Alexandri M. ſignata eſt facies, abſque omni dubitationis nubilo, Neronianos agnoſcit: Alexander enim Eggelingio Nero eſt, qui Alexandrum uti forma, ſic ſtudiis quoque exæquare voluerit, legionem etiam ex Italicis ſenumpedum tyronibus conſcriptam, *Magni Alexandri phalangem*, teſte Suetonio, appellaverit, concubinasque in expeditione Gallica tonderi ad virilem modum, ſecuribusque ac peltis Macedonicis inſtrui, eo quod coiſſe cum Alexandro M. Amazones acceperat, curaverit. Sabinas, quæ in tertii nummi facie altera viſuntur, ad ludos Circenſes, in quibus Nero sæpe aurigavit coronatusque eſt, referendas eſſe audacter aſſeverat Eggelingius, loco Maronis quòdam, *Æneidos l. VIII*

TAB. II. ad A. 1684.

pag. 37.

MENSIS JANUARIi A. MDCLXXXIV. 37

v. 53 & seqq. inductus. Respondit Patinus ad has Eggelingii litteras Bremæ V Idus Julii anno 1673 scriptas, ostenditque has ejus suspiciones, quam speciosæ etiam prima fronte videantur, magnis admodum difficultatibus obnoxias deprehendi. Nam primo signum illud **E** non in Neronis tantum, sed & in Trajani, Caracallæ, & Alexandri Severi nummis conspici attestatur. Deinde non Imperatorem agnoscit in primo & secundo nummo turrato capite sedentem, sed Deam, toga muliebri indutam; quam opinionem & in Thesauro supra laudato jam exposuerat; & quamvis Sphinges adesse fateatur Apollinæ sacras, tamen alium cujuscunque urbis, quam Olympiæ Genium esse, qui Deæ sedenti coronam imponit, existimat. Figuram illam, quæ a dextro Deæ adfistit latere, non Hæsculem Idæam, sed Smyrnam urbem, quæ & aliis in nummis bipenni insigniatur, designari suspicatur; additque sub finem, non Neronem tantum, sed & alios Imperatores, Caligulam in primis & Alexandrum Severum, Alexandri M. acta & mores fuisse imitatos. Et ista quidem Basilææ d. 27 Septembris anno 1673 Patinus reposuit. Quanquam autem Eggelingius in litteris alteris d. 30 Decemb. anno 1674. exaratis profiteatur, se labellum comperescere potius, quam obstinate defendere asserta sua velle, iisdem tamen notulas apologeticas pro stabilienda sententia sua subnexuit; in quibus præter alia illud potissimum regerit, non tam signum illud **E** conjecturæ sibi suæ dedisse fundamentum, quam nummum tertium, qui Sabinarum raptum præfert; quippe qui nummis aliis, quibus Neronis appositus est titulus, quoad exlaturam & typum exacte conveniat. Patinus autem iterum iterumque Deam sedentem agnoscit in primo secundoque nummo, non citharædum, in literis videlicet d. 18 Januarii anno 1675 ad Eggelingium datis. Sed & Eggelingius dimoveri a sententia se sua non fuit passus. Contendit quippe ulterius, hos nummos ad Imperatoris Neronis immodicum aurigandi studium, ac ludos Circenses Theatralesve esse referendos, & quia citharædum sedere non concedat Patinus, Cybelem ipsam sedentem spectari ait, ludorum Circensium, secundum Eusebium scriptoresque alios auctorem, hancque a civitate ludorum talium æditua, duos forte inter fluvios, quos binæ figuræ infra thronum cubantes exprimunt, sita coronari. Sphingibus merito ornari thronum, tanquam fortitudinis & industriæ symbolis;

bolis; geminas vero larvas ad satyricam saltationem, vel ad ea potius, quæ in prima dixerat epistola, referri posse. Alexandri denique Mæquorum domitoris faciem esse additam, ob innatum Neronis equitandi studium. Reposuit isthæc Eggelingius ipsis Calendis Augusti anno 1675, & anno demum 1681 tam suas, quam Patini his de nummis epistolas exscribi typis publicis fecit, serius ad nos, nec nisi ipsius Clarissimi Editoris beneficio perlatas.

* * *

Nos vero, quanquam & ipsi singulare rei nummarie & antiquarie studium in Eggelingio demairemur, induci tamen argumentis illius nondum potuimus, ut tres nummos illos, quos Neronianos publice venditat, Neronianos esse crederemus. Et vero si similitudo illa qualiscunque Neronis cum Alexandro M. dare ansam Eggelingio sic conjectandi potuit, ecquid obstat, quo minus nos eosdem nummos *Caracalla* potius, vel *Alexandri Severi*, quam *Neronis* esse existimemus; præsertim cum signum illud, quod solis Neronis nummis tribuit Eggelingius, etiam in *Caracallæ* & *Alexandri Severi* nummis expressum, referente Patino, conspiciatur. Ita autem de *Caracalla* Xiphilinus, Dionis epitomator, Guilielmo Blanco interprete: *Erge Alexandrum ita erat affectus, ut armis poculisque similibus, quibus ille usus fuerat, uteretur; eique complures statuas in castris, atque adeo in urbe collocavit; comparavitque phalangem ex solis Macedonibus, in qua erant hominum sedecim millia, eamque phalangem Alexandri cognominavit. Hi utebantur eodem armorum genere, quo vivo Alexandro armati fuerant. — Quibus rebus minime contentus, sese Alexandrum Orientalem Augustum appellavit, scripsitque aliquando ad Senatuum, animam Alexandri in corpus Augusti introisse, ut quoniam illi fuerat vita brevis, in hoc viveret diutius.* Herodianus de eodem lib. IV historię sui temporis, vertente Angelo Politiano: *Ubi milites apud Danubium ordinavit, atque in Thraciam Macedonibus conterminam discessit, continuo alter Alexander evasit. Nam & memoriam Regis ejus omnibus modis renovavit, statuis, imaginibusque nulla non urbe poni jussit, Romamque ipsam Capitoliumque & templa universa referens Alexandri simulacris. — Ipse prodiit Macedonico habitu, causiam supra caput gestans, & crepidas indutus, ac lectissimam manum in exercitum, phalangem Macedonicam appellabat, jussit ducibus nomina sibi ducum*

ducum Alexandri imponere; & denique Aelius Spartianus in vita Caracallæ: egressus pueritiam, seu patris moribus, seu calliditate ingenii, seu quod se Alexandro Magno Macedoni æquandum putabat, restrictior, gravior, vultu etiam truculentior factus est, prorsus ut eum quem puerum scirent, multi esse non crederent. Alexandrum M. ejusque gesta semper in ore habuit. Accedit, quod cum urbem Alexandriam ab Alexandro structam sciret, ad illam quoque accesserit, cumque eo pervenisset, ad Alexandri M. monimentum se contulerit, & quod Herodianus refert, paludamentum purpureum, & claris speciosisque gemmis conspicuos annulos balteumque, & quæcunque alia elegantiora sibi dempta tumulo illius imposuerit. Quemadmodum autem Imperator seculi III Romanus, qui Severus est cognominatus, Alexandri gaudebat & nomine & omine (natus enim est eodem die, quo Alexander functus vita erat, & quidem in æde Alexandro M. consecrata, nutricem etiam Olympiadem, quo nomine mater Alexandri appellata est, Philippumque nutritorem unum aliquem ex rusticis, quod nomen patris Alexandri M. fuit, fortitus fuerat) ita nemo inter Imperatores Romanos omnes studiosior sollicitiorque Alexandri M. fuit imitator, quemadmodum & inter alia id quoque in illo reprehensum scribit Lampridius, quod se Alexandrum M. videri volebat; Legit enim, teste eodem Lampridio, vitam Alexandri, quam præcipue imitatus est, etsi in eo condemnat ebrietatem & crudelitatem in amicos. Neminem etiam magis quam Alexandrum M. honoravit. Alexandrum enim M., ut idem commemorat Lampridius, inter divos & optimos in larario majore (in quo & Christum cum Abrahamo habuit) consecravit; agoni etiam præsedit, & maxime Herculeo in honorem Magni Alexandri; cumque Trajanus morem potandi post secundam mensam usque ad quinque pocula amicis militaribus concessisset, unum tantum poculum amicis exhibuit in honorem Alexandri Magni. Elaborabat denique (verba sunt ejusdem Lampridii) ut dignus illo nomine videretur, imo ut Macedonem illum vinceret, dicebatque inter Romanorum Alexandrum & Macedonem multum interesse debere. Quæ omnia dum paulo accuratius habemus pensi, non difficulter in id opinionis trahi nos patimur, nummos tres illos, quos Neronianos credit Eggelingius, vel Caracallæ, vel Alexandro Severo tribuendos esse. Alexandri certe videntur esse, cum duo Alexandrum M. præ se ferant,

ferant, Lampridiusq; diferte attēretur, quod Alexander Severus (NB) *Alexandri figura nummos plurimos figuraverit, & quidem electreos aliquantos, plurimos vero aureos.* Sed quid vobis, inquit quispiam, est turrata atque hastata primi nummi figura? Ea nihil minus nobis est, quam Apollo vel Nero citharædus. Neronem equidem insignem fuisse citharædum, & tanquam citharædum vel Apollinem representari in nummis aliis, non nescimus. Sed ubi hic cithara, vel arcus eurti telo? Hæc enim Apollinis in nummis, non hasta, sunt insignia. Nos cum Patino & ipsi hastatam Deam quandam agnoscimus, & quidem vel Romam, victricem atque orbis Dominam, quæ & ipsa turrata (est enim turris, dicente Patino, solenne urbium ornamentum) in nummis cernitur; vel Pallada aut fortitudinem bellicam. Nam & hæc, uti in aliis Imperatorum nummis, ita in Alexandri quoque Severi, hastata cum victoriola exhibetur; quod observare nobis licuit in Viri perquam reverendi clarissimique, M. HENRICI MEYERI, Ecclesiastæ hic olim Nicolaitani, rarissimæ antiquitatis mimismatis, quorum ingens adhuc numerus ab hæcædibus ejus in hac urbe asservatur. Virtutem autem ipsam præ Alexandro Severo, seu, quem imitatur, Alexandro Magno hic exprimi, mirum nemini videri potest, in nummis antiquorum Romanorum paulisper volutato. Nam ut probe observavit incomparabilis nummorum veterum judex ac vindex Spanhemius in dissert. II. p. 94 de præstantia & usu numismatum: *Romani optimo & arcano quodam consilio non divinos solum ætus Principum, sed ipsam agendorum normam promiscuis & quotidianis Nummorum usibus restatam consignatamque voluere.* Hoc enim abunde tot præstantissimarum virtutum effigies passim in iis tradite ostendunt, quæ nihil aliud, quam pieturæ loquens (ut poësin vocavit non nemo) veram optimi status ac vitæ laudabiliter actæ imaginem continuo ante oculos ponit. — Et mox: *Apposite ille virtutes, quæ maxime Principes decent, & quibus publica salus potissimum incumbit, frequentius etiam tradite; ita ut quæ justitiam, æquitatem, clementiam, constantiam, fidem, indulgentiam, liberalitatem, munificentiam, providentiam, & bellicæ virtutis argumenta crebro in nummis Caesarum legit, speculæ quoddam in iis Principum, & gravissimi muneris requisita, eadem operam agnoscere sese fateatur.* Aut igitur Roma nobis est Dea illa, vel Virtus aut fortitudo bellica; isque adeo, qui ad dextrum ejus latus est

est constitutus, Mars Romæ Deus tutelaris & bellorum præses, quæ ad sinistrum coronam imponit Deæ, vel Bostra, Colonia Alexandrina, ab Alexandro quippe Severo deducta, vel Alexandria Troas, quæ & in aliis Alexandri Severi nummis apud Patinum & Trifanum representatur. Insignem enim victoriam de Persis ac Parthis reportaverat Alexander Severus, unde & Persicus Parthicusque a Populo Romano fuit salutaris; & quamvis trucidatus postea a Maximino esset, Senatus tamen, referente Lampridio, eum in Deos revolet, atque uti cenotaphium in Gallia, ita Romæ sepulchrum amplissimum meruit; imo & dati sodales, qui *Alexandrini* appellati sunt; addita & festivitas matris nomine, atque ipsius, quæ Romæ religiosissime natali ejus die, Lampridii adhuc tempore fuit celebrata. Sphinges alaræ sapientiam Alexandri Severi designant, quæ non minus, quam fortitudo & fortuna ad perficiendum belli aliquem ducem requiritur; vel fortitudinem & industriam simul, juxta Plutarchum & Clementem. Vid. Spanhem. lib. cit. p. 217. Figuræ infra thronum cubantes sunt & nobis fluvii, sed non alii, quam *Euphrates* & *Tigris*, quippe celeberrima illa Alexandri Severi in Persas expeditione in potestatem Romanorum redacti, quorum & mentionem fieri abs Herodiano in vita Alexandri Severi videas. Sed quid duo Mormones illi sibi volunt, in altera nummi primi facie exhiberi? Si divinare & hic nobis licet, dixerimus, illos ad invidiam a tanto Imperatore averruncandam fuisse additos, Mos enim olim erat, ridicula quædam appendere vel illinere ad invidiæ eversionem, quæ *Βαρνανα* Græce appellabatur. Turpia quippe quæ erant, contra fascinum valere credebantur, ut cranium aînæ, satyrica signa, veretra. V. Tarneb. in var. de LL. p. 118. & lib. Advers. 9. c. 28. Sed forte & hoc aliquid Alexandrinum est. Sane in alio quodam Alexandri Severi nummo Satyrus, vel Silenus cernitur, nec absurde conjicit Patinus, eum in Numismatis Romanorum. Imp. f. 349 exhibens, eodem Alexandro Severo honores, quos Alexander M. sibi paraverat, in nummo isto tribui. Ita autem Plutarchus in Alexandro Macedone, sic transferente verba ejus Xylandro: *Aliud visum Alexander per quietem est. Satyrus ei conspectus est eminus alludere, deinde volenti eum capere fuga elabi, tandem multa ornamentis & circumcursantis in manus venire. Conjectores nomen Satyri dividentes haud absurde pronunciarunt: Sa Tyros, b. e. tua erit Tyrus.*

In ultimo nummo raptum Sabinarum non aliam ob causam fitti opinamur, quam quod a priscis Romanis ortus videri omnino volebat Alexander Severus. Neque enim in Neronianis tantum, sed in aliis quoque Imperatorum Romanorum, ut testis nobis Patinus est, numismatis observatur. Vero autem similem opinionem nostram, & hic facit Lampridius, in vita Alexandri Severi id quoque memorans: *Volebat videri originem de Romanorum gente trahere, quia eum pudebat Syrum dici, maxime quod quodam tempore festo, ut solent, Antiochenfes, Egyptii, Alexandrini, lacefferant eum convitiolis, Syrum archimagogum eum vocantes & archiereea.* Et iterum: *Syrum se dici voluit, sed a majoribus Romanum.* Et stemma generis depinxerit, quo ostendebatur, genus a Mesellis descendere; quam originem suam, ut hic per Sabinarum raptum, ita in alio nummo per Romulum & Remum a lupa lactatos, quem Tristanus excudi fecit, subinnuere Alexander Severus voluit. Alexandræi igitur nobis hi nummi sunt, qui Neroniani videntur Cl. Eggekingio. Submittimus autem & has conjecturas celeberrimi Patini, aliorumque Polyhistorum iudicio, facile mutaturi sententiam nostram, si meliora ac certiora edocti ab illis de numismatis hisce fuerimus.

DE VRINIS ET PULSIBVS; DE MISSIONE Sanguinis; de Febris; de Morbis Capitis & Pectoris; Opus LAVRENTII BELLINI, dicatum

Fr. Redi.

Bonon. 1683. in 4.

Bellini factum exhibemus, Scriptoris a pluribus jam annis, per Remum inprimis & Linguz accuratorem evolutionem, Anatomicis & Physiologis notissimi, magnique ab his semper æstimati. Is arti Medicæ opem nunc laturus, talia huic scripto argumenta consecravit, quæ theoriam praxi necessario combinandam esse, nec alteram harum ab altera avelli posse, satis superque testabuntur: quæque methodo, omnibus scientiis & artibus physicis congrua, per principia scilicet mechanica, declaravit, ac sublimium pulcherrimarumque observationum ubertate sic exornavit, ut nemo non ex hoc ungue leonem possit dignoscere.

Sextu-

MENSIS JANUARI A. M DC LXXXIV. 43

Sextuplici illius subjecto, quo cuncta a Lectore facilius apprehendi queant, hypotheseos, quam de *Oeconomia animali* fovet, prope diem divulgandæ, summa capita, præfationis loco præmittit, motum præprimis sanguinis, Liquidæ per nervos, Musculorum, Respirationem ac Cor concernentia.

Urinæ contemplationem dum aggreditur, quoniam exactum, de morbosorum Urinis judicium ferri non possit, nisi 1. Urinæ ejusdem subjecti naturalis habitudo innotescat, 2. constet, quo pacto illius particularis urinæ status naturalis, in hoc vel illo morbo vitari queat: de Naturalis conditionibus quædam præfatur, singulareque illius ejusque contentorum examen, per evaporationem aquosæ substantiæ, ac novæ humiditatis affusionem adornandum, suggerit. De iisdem contentis naturalibus ubi differit, disquirat, cur non quævis sanorum urinæ illis gaudeant? sedimentum vero reliquis duobus frequentius existat? unde hujus figura pyramidalis? Potulenta sola, aqueam urinæ portionem constituere negat: urinam nec primæ, nec secundæ tantum, sed omnium coctionum excrementum probat, coloremque ejus, non a bile, secundum Galenicos, esse evincit. Quo factò, quid & quotuplex urina præternaturalis, (quam nonnaturalem vocat) hujusque species exponit, inter alia de urinæ oleaginosæ ratione & formalitate sollicitus. Pilorum in illa existentiam realem negat; coronam quoddam prorsus inane, a varia luminis fractione emergens pronunciat, nihilque solidi exinde judicari vel prædici posse. Indicia vero Autoris ex Urinis de morborum statu & eventu egregia sunt, quæ Hippocratis oraculis multis confirmat, adeoque hujus auctoritate totam suam de hac materia hypothesin illustrat.

De *Pulsibus* aëturis, sanguinem ad summam quasvis arteriolas per impetum a corde impressum, neutiquam haram tractione, ferri, experimento, seu sectione Arteriæ transversali, demonstrat, simulque pulsuum necessitatem & rationem declarat. Ex pulsui solo formaturam judicium fallax proclamat, i.e. a Medico dignosci haud posse, sit ne aliquando nonnaturalis (præternaturalis) in hoc illove subjecto pulsus, nisi ejusdem naturalem cognoverit: quod cum pariter, ac in Urina, difficillimum, ita in pulsui dignoscendo eadem esse incommoda. Hinc pulsuum præternaturalium differentias cum harum causis explicat, Hippocratem contra illos, qui cum pulsuum nullam rationem

habuisse, hisque nihil fidei adhibuisse, censent, nervose vindicat, Galeni vero de Pulsibus dogmata inepta & falsa pronunciat.

Doctrinam *mittendi sanguinem* circulationi hujus superstruit, duo tamen potissimum supponit, ex quibus illorum necessitas, quæ ab educatione ejus pendent, deducitur. Sc. primo, sanguinis tam in systole, quam in diastole, impetum atque fluxum mensurari ab impetu, quem concipit a facultatibus, arterias circumprimentibus, & ab excessu velocitatis, quam supra vim resistentiarum, quales sunt sanguinis præcedentis & arteriarum, a corde habeat: deinde, sanguinem arteriosum niti in venosum. Hincque varia infert, v. g. quando aliqua vena secatur, cum sanguine hujus effluente resistentiam illam tolli, quæ sanguinis arteriosi impetum morabatur, adeoque posthac per illi comitem arteriam sanguinem velocius fluere, hancque velocitatem etiam post V. S. manere, quamvis illa minorem, qua fluit, dum actu educitur. Item per sanguinis missionem eo ipso, quo celebratur, momento sanguinis massam ad bonos æque ac pravos effectus disponi posse, i. e. illam intime dimoveri, rarefcere, fervere, fermentescere, ita ut, quicquid est morborum, & in his admirabile, atque inexpectatum, statim contingat; imo etiam sine illa intima commotione humoris alicujus separationem aut in canales suos excretorios derivationem supprimit, alterius cujusdam augeri, qualitates vitari, pulsus autem antea suppressum, intermittentem &c. per solam M. S. mox excitari aut ad naturalem, e contra naturalem ad statum præternaturalem redigi; adeoque deliquium animi, in venæ sectione aut statim post superveniens, male semper sanguinis profusi nimix copix, aut meticulositati adscribi, cui phænomeno aliam, eamque quintuplicem, causam decernit. Præterea tamen V. S., licet velocitatem sanguinis motus intendat, refrigerare & humectare, docet: quatenus calor sanguinis ab hujus nisu ac pressione sit, qui per V. S. frangatur; immutato vero calore, qui corpus exsiccet, idem humectetur. Simul quoque sanguinis missionem obstructionibus vasorum mederi, demendo sanguinem venosum, arterioso contranitentem, per consequens juvando, ut arteriosus nisum suum cum majore vehementia exerat, sicque causam obstruentem protrudat. Hac occasione dum Balnea certis morbis appropriata remedia judicat, modum eorum operandi a gravitate derivat, canales non tantum vasorum sanguiferorum

rum sed fibrarum quoque obstructos acere plus comprimente, hinc ad organa excretoria materiam morbificam exprimente: quam balnei pressionem experimentis manifestissimis confirmat, eamque ab instantiis atque dubiis variis vindicat. Vicarias sanguinis missionis dum diatam & medicamenta quælibet alterantia atque evacuantia agit, quorum quædam aut per stimulum, aut non sine hoc, agant, primo de stimulis, hinc de medicamentis ipsis, præprimis evacuantibus, agit: utrobique ardua maxime proponens & exponens, v. g. de hydatidum & callorum ætiologia; stimulos operari in distans, i. e. remotissimarum quoque partium materiam peccantem ad stimulorum emissaria derivari; digitorum intorsiones vehementiores & velociores, quas stimulis pariter accenset, apoplecticos excitare; cur a cantharidibus urinariæ saltem viæ exorientur, ideo nimirum quod acre eorum massam sanguineam subiens sali urinæ combinatum intendatur. Medicamentorum vires dum rimatur, ideo vitiosos humores in corpore colligi putat, quod nulla detur in hoc glandula, quæ vitioso similem naturaliter separet: operationem itaque medicamentorum esse, vel novam glandulam, secretioni ejusmodi aptam, formare, vel humores ita alterare, ut a glandulis ordinariis fecernantur ac eliminentur. Novas glandulas a medicamentis generari posse, haud adeo paradoxum credit, cum vermes sæpius ex alimentis fiant, in quibus infinitus glandularum numerus occurrit: omnia medicamenta per contactum operari, & quidem eorum quædam, totam S. M. instar lapidis aquæ injecti, commovere; vim eorum attracticem non plane absurdam esse. Purgationem esse quidem posse loco venæ sectionis, sed ea semper periculosiorem, contendit, sub hac complectens suppurantium vim; Mercurii inunctionem, diaphoretica, diuretica, vomitoria, purgantia κατ' ἐξοχήν, bechica, apophlegmatismos ac sternutatoria. Venæ sectionis in febribus tempus satis paradoxe harum declinationem censet: rationibus nihilominus satis egregiis hoc agit.

Febrrium tractationem harum distinctione in species inchoat, cunctarum successive antecedentia, conjuncta, & succedentia, hincque naturam & formalitatem colligens; item, quod in omni febre sanguis afficiatur, ideo quod nulla febris sit, ubi pulsus a naturali ordine non aberret, & quidem sanguinis hæc vitia tam in motu, quam quan-

46. ACTA ERUDITORUM

quantitate & qualitate ejus consistere, pluribus propositionibus & per cunctas febrium species probat, ita tamen ut hæc vitia non in omni concurrant, v.g. in ephemera motus quantitas & qualitas vitiosa, in hectica qualitas saltem prava. Atque hanc qualitatem sanguinis vitiosam præprimis lentorem seu visciditatem sanguinis pronunciat, ab eaque plurima febrium symptomata, v.g. corporis gravitatem, virium lapsum, frigus, rigorem, dolores lancinantes derivat, ita tamen ut fermentum quoddam frigorificum insimul concipiat. Porro febrium causas specialius explicaturus, in Quotidiana lentorem peccare cum materia facile mobili, autumat Bellinus, in Epiala lentorem diversæ texturæ agnoscit, Tertianæ lentorem minus frigidum & siccum suspicatur, in Causo contumacem & siccum, & sic reliquarum febrium differentias per diversam lentoris humorum habitudinem explicat.

Affectum Capitis viginti frequentiores cum eorum symptomatis recenset, horumque singulorum ætiologias subdit. Agmen claudunt *morbi cordis*, pulmonum ac thoracis, cum suis & suorum symptomatum causis. Cuncta vero Autoris singularem solertiam ac stupendam dexteritatem testantia, magnaque in promisso ipsius *de Secretionibus animalibus* tractatu publico pollicentur.

DISSERTATION SUR L' ANTIMOINE par Mr. Lamy Docteur en Medecine de la Faculté de Paris.

sive

Dissertatio de Antimonio, Autore Dn. Lamy Med. Doct. Facultatis Parisiensis.

Parisiis 1682 in 12.

ANtimonium vix ullibi unquam, quam Parisiis, infestus adeo, Medicos inter, habuit inimicos. Nondum quinque lapsa sunt iustra, ex quo Facultas ibi Medica intestinis motibus Antimonii causa varie ac diu agitata est; quibus demum sedatis, quomodo novas denuo turbas Dn. *Blondel*, & Dn. *Doute* Fratres uterini binis abhinc annis excitaverint, in Præfatione Dissertationis præsentis videre licet. Etenim hanc Autor non nisi provocatus a Collegis hisce suis prænominatis,

natis, ut aliquid in Antimonii favorem literis consignaret, composuit: cujus alias nomen etiam post mortem, (quam non diu ab obitu antagonista sui Dni. Blondel oppetit) nemini obscurum esse poterit, qui vel Gallorum Ephemeridibus, vel ipsius scriptis oculum admovit, qualia habentur *Discursus Anatomici, liber de Principiis Rerum, Explicatio Mechanica & Physica Functionum Anima sensitivæ*, singula ante Dissertationem præsentem idiomate nativo, unico libello de Principiis Rerum excepto, quem Latine conscripsit, edita. Duas autem hujus Dissertationis constituit partes. In priori naturam Antimonii, tanquam Mineralis cujusdam compositi, e duplici principio sensibili, sulphureo altero, altero metallico, evolvit; metallicam ejus substantiam, qua nec ipsum sulphur antimonii auratum destituatur, pro principali basi operationum quarumvis, quas in corpus nostrum Antimonium, five crudum, five diversimode præparatum exerit, agnoscens; inductione potissimum consuetarum Antimonii præparationum, quibus singulis sulphurea ejus pars destruat, ad id persuasus. Nihilominus cum metalla extra salium connubium (præter unicum Mercurium, eumque effectum, quem ponderositatis suæ ratione alias producere solent) penitus observentur inertia; quo metallica pariter hæc antimonii substantia agere possit, salis prius cujusdam combinationem summe ostendit necessariam. Crudi Antimonii decoctum cum aqua sola, sudorem non magis movere, quam aquam simplicem pronunciat; ex acidi tamen cujusdam additione, emeticum idem evadere posse, per infusionem ejusdem antimonii crudi cum vino evincit, ceu cujus medio, per superiora notabiliter evacuantis, febrim tertianam duplicem novem jam mensium durationis, sustulerit felicissime. Adeoque diversitatem effectuum, quæ diversa Antimonii præparata insequitur, non nisi a sale diverso per artem combinato derivat, monstrando Antimonium diaphoreticum, ac Bezoarticum Mineralé, quod per sudorem, non autem per superius, nec per inferius, guttur evacuent, habere id ab adjuncto nitro fixo; hoc v. si temporis tractu ab aere humido in Antimonio diaphoretico solvatur, Emeticum hoc exurgere posse. Invenitur ex hoc fonte in ordinarium Antimonii diaphoretici edulcorationem, cum sic nitro fixo spoliatum nil nisi calx quædam mortua sit, loco cujus Antimonium diaphoreticum non locum notabilem cum acidis effervescentiam moveat: eaque propter vim quoque Bezoartic

G

Mine-

Mirralis diaphoreticam non tantam, ac vulgo creditur, autumat. Emeticam hinc ac Catharticam antimonii virtutem acido potius addito tribuit, rationem formalem, qua ejusmodi purgationes perficiuntur, annectens, usumque Vomitoriorum multis in morbis proficuum insinuans, caute quamvis semper propinandorum. In parte vero posteriori, ubi Antimonium e venenorum numero eximere satagit, prælibato prius, quid venena sint, quam diversa, & qua ratione vitæ animalis insidias struant: scrutatur porro, an ad aliquam venenorum recensitorum classem Antimonium queat referri, sed concludit tandem, bonum remedium, venenum nequaquam, esse Antimonium.

JACOBI LE MORT, MED. DOCT.
Compendium Chymicum.

Lugduni Batav. apud F. Lopez, 1682. in 12.

Quemadmodum experientia multifaria prudensque, ac Ratio illi innitens, optimam methodum, Chymicas operationes accurate & succincte exponendi suppeditant: sic binis illis Manuactoribus in hoc Chymicæ compendio usum fuisse præsentem Scriptorem, ex toto illius contextu patescit. Præter Prolegomena siquidem quadruplicem Pyrotechniæ finem exponentia, primo occasione ejus specierum, solutionis & coagulationis, de principiis Chymicis vulgaribus agit, eaque ex duplici, Fluiditatis ac Firmitatis, radice exurgere docet. Hinc solutionis & coagulationis species recenset; Furnorum illorum, qui ad operationes perficiendas commodiores, constructionem tradit, simul animadvertendo, gradus ignis minus recte in horum summitate, morte solenni, sed in cinerario potius, adeoque non per egressum, sed ingressum aeris, esse moderandos; quibus quædam de vasis, quæ ipsi in frequentiore usu sunt, item de Lutis, subjungit. Præparata tandem chymica, Aquas nempe, Olea, Spiritus per fermentationem, Salia volatilia, Salia fixa, Spiritus acidos mineralium &c. ubi explicat, horum non tantum texturam evolvit, sed singulorum quoque parandorum modos per exempla specialiora & ita declarat, ut præmissis semper, ut ajunt, processu, hujus ætiologiam ex hypothesi mechanica, in Notis certis atque ingeniosis suggerat, simulque præparati vires describat.

Quod

Quod omnino dum agit, variis encheiribus & theoriis haud vulgaribus se Lectori commendat. Ita ubi de Aqua Corticum Aurantium differit, cur horum & similium maceratio cum sale communi contingat, & qua ratione hujus nimia activitas per salia fixa obtundi queat, exponit: Olea essentialia nihil aliud nisi particulas salinas volatiles, cum multa terra subtiliore & aliqua portione aquæ combinatas, suspicatur: Olei caryophyllorum destillandi Sal commune ejusque spiritum singulare vehiculum suspicatur, modumque olea sub colore proprio conservandi tradit: Spiritus frumenti empyreuma subacidum rectificatione super Calcem tollit: merum Alumen, sæpius cum Aqua cohabitatum, totum Alembicum transire observat: super Salis volatilis succini frendi rationem speculatur: ubi Urinæ destillationis mentio fit, ridiculam pronunciat cautelam illorum, qui urinam vini potoris præ alia commendant: Salia volatilia oleosa tradit: Spiritus acidus mineralium pro additamentorum varietate, in quantitate & qualitate variare docet: Aquæ Fortis & Aquæ Regis ad Aurum & Argentum restrictas potentias pororum diversæ habitudini adscribit &c. Seque non minus Philosophum, quam Artificem haud minorum gentium comprobatur.

*ULRICI HUBERI POSITIONES SIVE
Lectiones Juris Contractæ, secundum Institutiones & Pandectas ad primordia disciplina usumque seculi
adtemperatæ.*

Franequeræ 1682 in 8.

ULricus Huberus consummatissimi judicii Jurisconsultus, & hactenus erudito orbi ex variis generis ingeniosissimis scriptis, puta, *digressionibus Justinianæ, prælectionibus ad Institutiones, tractatu de Jure civitatis, dissertatione item de jure in re, & de genuina ætate Assyriorum*, aliisque notus, adolescens adhuc, ut de seipso fatetur, e subfelliis discipulorum in doctorum cathedram publica autoritate productus est, ac postquam per duos & viginti annos Academicam doctrinam publice professus fuisset, locum in supremo Senatu Frisiorum accepit, ibique Lectiones suas familiares ad Libros Justiniani Institutionum & Pandectarum, jam pridem

FACTA ERUDITORUM

dem in gratiam auditorum suorum aere typographico excusas, recensere & emendare instituit, ut universam Jurisprudentiam moribus seculi adtemperatam compendio repræsentarent. Postquam vero triennium in suprema Curia peregisset, amore erga Studiosam Juventutem commotus, raro exemplo, dimissionem ab Ordinibus impetravit, & in Academiam se recipiens, Positiones hæc iterum edidit, argumentum præbiturus futuris collegiis. Jufferant enim, cum Ordines, ut post missionem in civitate Franequerana domicilium suum constitueret, ibique scriptis suis Jus Civile, Jus publicum atque Frisiorum illustraret, Studiosisque, cum rogatu singulorum, tum aliquando universis aditum apud se præberet ita, quemadmodum utilitati ipsorum, gloriæque Academicæ potissimum convenire visum fuerit. Quid autem per has Positiones intenderit celeberrimus Autor, & ex modo dictis patere potest, & ipse prolixè exposuit in *Auspiciis domesticis* sequenti mense referendis, *Orat. 1, 2, 4, & 9*. Scilicet principia Juris Romani initio secundum ordinem Institutionum brevissimis accuratissimisque positionibus inclusit, annotatis simul morum hodiernorum ab antiquis recessibus. Idem postea secundum seriem Pandectarum præstitit, isto tamen laudabili instituto observato, ut in titulis Pandectarum, qui Institutionibus paralleli sunt, Auditores remittat ad partem primam, subinde & spicilegium ibidem omissorum addat, reliquos vero positionibus ejusmodi brevibus & perspicuis includat, quo utrobique rationes magis e nexu rerum, quam diffusis verbis pateant, legesque potissimæ ac difficiliores succincte exponantur, & in ipsis thesibus semina quæstionum præcipuarum, ac inter Doctores maxime controversarum occultentur, quæ istis principiis bene notatis non difficulter poterunt definiri, & ita Jurisprudentia Justiniana brevi temporis spatio jucunde magis quam tædiose addisci; quod quantam utilitatem doctrinæ huic afferat, cogitari magis potest, quam ut pro dignitate id deprædicare valeamus.

QUANTO DI PIU' CURIOSO, E VAGO

hà potuto raccorre Cornelio Magni nel primo biennio da esso consumato in viaggi e dimore per la Turchia.

h. e.

h. e.

Quantum rerum maxime memorabilium ac elegantium colligere potuit Cornelius Magnus in primo biennio, quod ipse impendit itineribus & commorationibus in Turcia.

Venetis 1682. in 12.

Non male illi operam suam collocant, qui post peragratas Orientis regiones, patriæ redditæ, de rebus Turcicis exponere, ac istius Imperii faciem, qualis ipsis visâ fuit, depingere suscipiunt. Quamvis enim idem antehac plures prospero felicique successu tentaverint, ipsorumque scripta sat accuratam Turciæ cognitionem dare videantur, tamen quia Ottomannicæ Dominationis inprimis crebræ sunt fatalesque mutationes, si quis nobis de istis referat, tanto magis laudem meretur, quanto parcius Germaniæ est cum ea gente commercium. Suo igitur merito hic commemoratur *Cornelius Magnus, Parmensis*, qui cum iter in Asiam an. 1672 suscepisset, missis inde ad amicos in Italia viventes literis observare voluit, quicquid notatu dignius, ac in scriptoribus minus obvium occurrit. Exacto quadriennio in patriam redux, eam literarum partem, qua res ad *Turcici Regni Statum* pertinentes complexus fuerat, collegit, ac 1682 demum anno publici juris fecit; alteram quoque, quæ *Terram Sanctam*, & remotiores magis provincias describat, brevi editurus. Constat autem totum opus *septem* omnino *epistolis*, quarum *Prima* abitu Autoris ex Italia, & quæ sub itineris auspiciis obtigerint, refert. Batavorum hic nautarum industria, & operæ in navi apto ordine distributæ notantur: prolixius vero commemoratur, quicquid *Messina*, prisca *Zancle* dicta, *Zacynthus*, ac *Smirna* habent, quod hominis exteri, iter illuc facientis, oculos & animum abripiat. *Epistolarum altera Constantinopolin*, & loca duo vicina Christianis inhabitata, *Peram* & *Galatam* describit; ministros Europæos, qui & Legatorum munere, & Judicum simul, suæ quisque Nationis, funguntur, enumerat, ac denique calculum init monasteriorum ac templorum, quæ illic Romani tenent, *Tertia* magnificentiam ædium publicarum depædicat; quo loco mentio fit mercatus, in quo servi barbarum

rarum nationum vendi solent, qui quidem, ut Auctor habet, duplicis sunt generis. Alios enim *Ruffos* Turcæ vocant, alios *Mingrellos*, quorum illi corpore sunt robusto ac valido, unde remis alligantur, hi animo fracto & abjecto esse, sed malitiosi & versuti sueverunt, quibusvis sceleribus patrandis idonei. Idem argumentum continuat *Epistola Quarta*, ad cuius finem Auctor ritus illos ac ceremonias annexit, quibus recipi Principum Christianorum Ministri a Turcicis solent. Fuerat enim occasio id observandi, quum publica quædam officia in homines aliquot primi ordinis collata essent. Et quoniam sub idem tempus in Polonos expéditionem parabat Imperator, Operæ pretium duxit Cornelius, totius exercitus ordinem, quantum liceret, perlustrare, de quo postmodum *Epistolam Quintam*, sed prolixam, exaravit, quæ militarem Turcarum disciplinam accurate depingit, qualem cum in tabernaculorum signorumque dispositione, tum in instructione copiarum Auctor viderat. *Epistola Sexta* Mahumetem IV, qui nunc principatum tenet, ejusque liberos, cum Imperii Processibus, ac septem Assessoribus Magni Concilii describit. Eadem novæ Arcis elegantem delineationem, quoad interiores cum primis partes, ad quas pauci penetrant, exhibet, quæ ab ~~alio~~ quodam Bobonio, natione Polono, sed professione Turca, ~~est~~ perfecta, post ejus mortem ad Cornelium nostram pervenerat. In *ultima Epistolarum* Auctor refert, quæ in locis quibusdam a Constantinopoli parum distantibus, & ad Bosphori utramque ripam sitis viderat; in primis solennitates ac festa commemorat, quæ suo tempore Turcæ partim ex annua consuetudine, partim ex lætitia ob felices Imperatoris progressus in Polonia celebraverant.

WVOYNA DOMOVVA Ż-KOZAKI I TATARY, Moskwa, potym Szvedami, Iz VVe, gry przez lat dwanaście za Panowania Najjásniejszego Jana Kazimierza Króla Polskiego toczyła się, na cztery podzielona Xięgi Oyczysto Muzo od Samuclaz - Skrzyzny Twardovskiego.

id est

Bellum domesticum Kozaco-Tartarico-Moscoviticum, dein Sueco-Hungaricū seu Transylvanicū,
per

MENSIS JANUARIi MDCLXXXIV.

per duodecim annos, regnante Serenissimo JOHANNES CASIMIRO Poloniarum Rege gestum, in quatuor divisim libros, decantatum a Samuele in Skrzypno Twardovskio. Opus Posthumum.

Calissii, 1681. in folio.

QUæ Historiographi nostrorum temporum alii aut attigerunt leviter, aut uberiore at soluto sermone complexi sunt, JOHANNES CASIMIRI gesta, Auctor hic justo opere, versibusque trochaicis lingua vernacula decantavit; ingeni sui felicitate, & a Collegio Societatis Jesu Calissiensis, & a Censore operis hujus, *Maronis Poloni* nomen promeritus, nec Poetæ tantum, sed & Historici partibus optime defunctus.

Distributum Opus in quatuor libros est, quorum *primo* acta annorum 1648 & 1649 referenti exordium est a Cosaccorum origine, vitæ genere, & rebus gestis. Inde Auctor ad causas infausti belli Cosaccos inter ac Polonos regnante Uladislao IV cœpti, ac post illius intempestivum plane obitum, sub Johanne Casimiro atrocioribus utrinque odiis, ac plurima Polonorum clade continuati progressus, ipsumque bellum longa actorum serie tribus Sectionibus commemorat, in pactis tandem Zborovianis desinens. *Alter* resumpta utrinque arma, varioque eventu per annos 1650 & 1651 tractum bellum, pacem denique petentibus Cosaccis Tractatu Bialociercoviensi concessam recenset. Nec dissimile argumentum libro *tertio*, redintegrati tertium cum Cosaccis eorumque duce Chmielneccio belli causas & decursum enarrant. *Quartus* isque ultimus liber quinque sectionibus constans, Turbas Cosacco-Tartarico-Moscoviticis, proximo bello succedentes, jacturamque Smolenscii: & denique Poloniae longe luctuosissimum bellum Sueco-Transylvanicum, interfertis quæ in Dania, Holsatia, Prussia, Lithuania vario Marte a partibus gesta sunt, copiose recenset, & ad pacem Olivensem deducit. Nobis singula bellis illis gesta hic repetere supervacaneum est visum, cum in recenti omnium memoria versentur: æquum vero, vel ex hoc specimine, Polonicam etiam linguam, utut horridior multis putetur, venustatum ligati sermonis minime incapacem agnoscere,

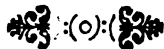
JOH.

JOH. ADAMI SCHERZERI,

Ingenii Praefulatus Misnensis & Rev. Capituli S. Petri
Budisfin. resp. Praepositi ac Senioris, Theologi apud Lipsien-
ses Primarii, Collegii Anti-Sociniani editio
altera.

Lipsiae impensis Nicolai Scipionis, 1684. in 4.

Indefessos, quibus per omne vitae suae tempus assuetus fuerat, in studiis labores, Vir maxime Reverendus ne in adversa quidem valetudine profus intermisit. Lecto enim affixus alteram hanc Collegii sui *Anti-Sociniani* editionem, cui apologetica contra nonnullas *Christophori Sandii* cavillationes praefatio accessit, correctiorem & auctiorem prodire procuravit, cum eam avidis multorum votis expeti intelligeret. Sed contra vota accidit, ut morbi pertinacia consummatissimo huic Theologo sextum & quinquagesimum aetatis annum, agenti lethalis evaderet. E cujus obitu quantum damni & Academia nostra, & universa res literaria sacris maxime studiis addicta sentiat, nemo non intelligit, qui elaboratissimas has lucubrationes, quibus Sociniana sophismata expugnatum & debellatum ivit, attentis oculis perlustraverit; ut *Systema Theologicum, Anti-Bellarminum, Tractatum de Catholico*, plurimaeque alia tam Philosophica & Philologica (si ad argumentum respicias,) quam Theologica ingenii monumenta in lucem publicam emissa taceamus, non tam mole, quam diffusa exquisitae eruditionis amplitudine, nervoso judicandi acumine, & solido persuadendi robore immensa, ac quovis pretio majora. Quibus commendandis immorari nolumus, ne Viri πολλῶν ἀνὰ ζῆλον αὐτῶν laudes omnem eloquentiam superantes deterere potius quam deprædicare videamur. Speramus autem, quod unicum levando nostro dolori solatium superest, eos, ad quos hereditatis vel affinitatis & amicitiae jure hæc cura pertinet, *Exegesi Breviarii Hulfemanni, Collegium Anti-Calvinianum, Lectiones Anti-Syncretisticas*, & cætera, quæ præter jam parata Vir incomparabilis reliquit, bono publico non invisuros, sed propediem e scriniis suis protracturos esse, ut novis subinde *Scherzeri* scriptis prodeuntibus, quem immatura nobis mors eripuit, perpetuo inter nos vivere videatur.

N. II.
ACTA
ERUDITORUM

publicata Lipsia

Calendis Februarii Anno M DC LXXXIV.

*NICANDRI E HOHENEGG, VIRI S. JESV.,
Historia Papatus, novissimo Historia Lutheranismi & Cal-
vinismi fabro nata Bionov reposita &c. Accedit Francisci
Guicciardini historia Papatus ex autographo Flo-
rentinorestituta.*

Amstelodami, anno 1684. in 4.

Vix labore excerpenti historiam parallelam Maimburgio oppo-
sitam defuncti eramus, cum Tractatus iste ad manus nostras
pervenit, ab Autore copiose lectionis, & magni adversus Papa-
tum zeli Viro, tum ut ex epigrammate, præloquio subjuncto, apparet,
celsa stirpe locoque nato, compositus. Nomen quidem libro præscri-
ptum est, sed, ut ipse Autor in præfatione commemorat, *sub cujus ob-
scuritate involutus libenter latitare veller. Reformatorum* partibus
addictum esse, non obscure colligitur. Sed de dogmatibus nihil aut
parum tradens, id potissimum agit, ut per modum retorsionis, scri-
ptorem Historiæ tam Lutheranæ quam Calvinianæ, *Ludovicum* nempe
Maimburgium, (quem tacito licet nomine, evidenter in præfatione
describit,) retundat, & qui ejus aculeatis in Protestantes contumeliis
aures præbuerunt, ad Pontificiæ & Romanæ Ecclesiæ corruptionem,
& jus ac necessitatem reformationis agnoscendam deducat. Uni-
versalis itaque hæc est historia quædam Romanæ Ecclesiæ & succes-
sionis Pontificiæ, in *septem Periodos* distincta, qua ad *Mornai* fere me-
thodum, origo & progressus Hierarchiæ Romanæ, tum oppositio per
omnia secula ad præsens usque tempus ostenditur. Priores sex Peri-
odi breviores sunt, ab initio prædicationis Evangelicæ, ad annum
usque 1563. Hæc in privatum usum collegisse se ex scriptoribus ait
Autor, at quæ inde usque ad præsens tempus gesta sunt, & majorem

H
operis

operis partem occupant, *ideo fastus & accuratius edifferenda se sum-
fisse, quod bucusque neminem dedita opera id fecisse sciret.*

*In Periodo Prima, ab Apostolorum tempore ad A. C. 314, incertum
esse, nec nisi futili & infirmo testimonio niti scribit (allegans in ean-
dem sententiam Mantuanum, Marfilium Patavinum, Carol. Molinaum
& alios) quod Petrus Apostolus Romæ fuerit, aut Episcopatum gesse-
rit: omnium minime vero, licet id detur, sequi, quod jus universalis
in Ecclesiam Pontificatus vel habuerit, vel ad successores transmisse-
rit. Priores quidem Romæ Episcopos sanctos, sed mox cessantibus
persecutionibus, dominandi in alias Ecclesias cupidos factos, eoque
nomine a Cypriano, Hieronymo, aliisque Asiæ & Africæ Episcopis ta-
xatos & repressos fuisse tradit; Decretalium vero Pseudo-Isidori, ex
quibus primis illis Episcopis supersticiosa Constitutiones tribuuntur;
falsitatem, Sirmondi, Patavii & aliorum ex Romanensibus autoritate
arguit. In Periodo Secunda progressum ambitionis Episcoporum
Romanorum, absentibus Urbe Imperatoribus, & debilitata per Bar-
baros eorum potentia, ad Annum usque Chr. 607 describit, & simul-
tates cum Episcopis Constantinopolitanis, ob affectatos etiam ab his
Patriarchatus Oecumenici titulos enarrat. Laudat tamen Gregorium
I, quod universalis Episcopi nomen nonnisi ab Anti-Christi præcurso-
re geri posse statuerit. Periodo Tertia, quam ad A. C. 1073 producit,
habentur, quæ ad Bonifacii III impetratam a Phoca Imperatore pro
Primatu, (neglecto scil. Gregorii monito,) decretum pertinent: de-
in Honorii Papæ lapsus in hæresin, certamina de imaginibus & de præ-
sentia corporali in S. cœna, neglectus Theologiæ & bonarum lite-
rarum, turpissimi plerorumque Pontificum mores, eorundem fa-
ctus, diminuta Imperii majestas, origo Cardinalium, & alia ex illo-
rum infelicitum temporum historia. Periodus Quarta a Gregorio
VII, qui Pontificum dominatum in inmensum evexit, incipit, ejusque
& successorum historiam ad annum usque 1294 pertexit. In hac ri-
xæ & bella cum Imperatoribus: expeditiones in Palæstinam, rei Chri-
stianæ exitiosæ: plurimæ de corruptione Ecclesiæ querelæ: ortus
Theologiæ Scholasticæ, religioni & pietati noxiæ: instituti in Pon-
tificiæ potestatis stabilimentum Monachorum, mendicantium præ-
sertim, ordines, eorumque tumultus & hæreses: veritatis in Wal-
densibus persecutio, & multa alia per compendium exposta reperi-
untur,*

untur. *Periodi Quinta* initium facit *Bonifacii VIII*, quem fastigii Papalis consummatorem vocat, historia: memorantur, qui vitia Pontificum & errores doctrinae libere taxarunt, dein *Wiclef, Huss* & aliorum, qui pro haereticis habiti sunt, gesta & fata; certamina Paparum cum Imperatoribus; Acta cum Graecis; concilia plurima, sed turbata aut neglecta; renascentes, ad detegendos errores postmodum profuturae, bonae literae, atque reformationis secutae praeludia quaedam, usque ad exitum *Julii II* & An. 1517. *Periodus Sexta a Leonis X* Pontificatu inchoatur, & in promulgatione decretorum in Concilio Tridentino finitur. In hanc incidunt Reformationes Religionis, earumque causa in Europa gesta, a plurimis tradita: origo *Jesuitarum* & *Capucinatorum*, quorum artibus ruens Papatus adjutus esse dicitur, addita gravi censura, §. 170. Laudatur scriptor nuperus *Julius Clemens Placentinus* ex *Comitum Scotorum* familia, ob editum de potestate Pontificis in *Societatem Jesu* librum, *Venetis* (quanquam titulus *Lucretiam* praeseferat,) impressum. His ita breviter per §§. 189. recensitis, auctorumque testimonio firmatis, subjungitur, & ad §. usque 350, atque Annum 1682 continuatur *Periodus Septima*. Est autem haec tot rerum maxime memorabilium succincta narratione adeo referata, ut compendii modus plane excedendus foret, si quis praecipua saltem, nedum omnia indicare vellet, Quaedam itaque veluti digito monstrabimus.

§. 190 & seqq. Persecutiones in Protestantes, Pontificum impulsu excitatae, funesti etiam Catholicorum Principum, qui non satis severi ad exequenda Pontificum jussa & consilia fuerunt, exitus recensentur. §. 206, ex Autore *Speculi consiliorum Hispanicorum* revelatur foedus Sacrum, auspiciis *Clementis VIII* adversus Protestantes initio hujus seculi initum, cui tamen *Henricus IV Galliae Rex*, & *Magnus Hebruriae Dux* accedere noluerint. §. 207 & seqq. dissidia in Ecclesia Romana inter *Jesuitas* & *Dominicanos*, de auxiliis gratiae potissimum, Pontificibus sententiam suspendentibus, & conciliationem edito libro frustra tentante *Francisco de Arriba*. §. 210, testimonium illustre *Osarii Cardinalis*, quod *Clemens Papa* statuerit, licere Principibus fidem datam violare. §. 211 & seqq. de pulveraria conjuratione Anglicana. notabilia quaedam. §. 214, de opinione *Jesuitarum*, circa jus occidendi Reges, Pontifici non obsequentes. §. 215, eorundem doctrina de refer-

vatione mentali. §. 216. & seq. iudicium acre de *Baronio & Bellarmino*
 §. 218, de novis *Methodistis* ad refutandos Protestantes, ex quibus re-
 centissimi nominantur *Walenburgii, Masenius, Bossuetus Episcopus & c.*
 §. 210, narratio dissidii inter *Paulum V & Venetos*, & elogium *Pauli*
Sarpis Servitæ. §. 221, insignis *Claudii Espencai*, Theol. Parisiensis, de Ro-
 mana Ecclesia querela. §. 223, motus inter Theologos Romanenses de
 immaculata conceptione *B. Virginis*, & de suspendenda illa quæstio-
 ne definitiones Pontificum. §. 224 & seqq. clades Protestantium in
Bohemia & Germania usque ad bellum *Suecicum*, novaque persecu-
 tionum Methodus sine cæde oppressorum, quam *dietam* vocabant.
 §. 232. de secta *Illuminatorum in Hispania*. §. 234, investivæ in iactata
Jesuitarum miracula. §. 235, *Jesuitarum* abolitio ab *Urbano VIII* de-
 creta. §. 237. & seqq. de libris pro potestate Pontificia, præcipue *San-*
tarelli, in Gallia damnatis, & quæ cum *Jesuitis*, *Cotono* inprimis, ea oc-
 casione acta sunt, huiusque impietas dæmonem interrogantis. §. 240,
 de *Bulla cæna Domini*, & quod Regibus illa exitiosa sit, contra molli-
 orem explicationem *Petri de Marca*. §. 242, compendium eorum, quæ
 in *Æthiopia* præcipue religionis causa gesta sunt, ex opere *V. C. Jobi*
Ludolfi. §. 243, de oppresso crudeliter in *Japonia* Christianismo. §. 244,
 ut *Urbanus* Papa Gallos in Hispanos stimularit, utque (§. 253) pa-
 cem Germaniæ impediverit. §. 245 & seqq. *Jansenismi & Molinismi*
 historia cum elogio *Jansenii* ejusque defensorum. §. 251, laniena Protes-
 tantium in *Hibernia*. §. 258 & seq. oppositio Papæ adversus pacem
 Germanicam, & quæ pro illa & contra scripta fuerunt. §. 264 & seqq.
 laniena *Valdensum in Alpibus*, ejusque vindicta & qualiscunque
 pax illis concessa, nuperque denuo violata. §. 268, *Bulla Alexandri VII*
 horribilis in *Carolus Gustavus* Sueciæ Regem, cum refutatio-
 ne interlineari. §. 270 & seqq. de *Nepotismo* nova & vetera.
 §. 274 & seq. de *Francisci Salesii* exaggerata in immensum sancti-
 tate, & ut per Exorcismum aliosque secretos modos Protestan-
 tes convertere aut opprimere voluerit. §. 276. seqq. de dissidio inter
 Jesuitas & Theologos Gallos, de infallibilitate Papæ in quæstionibus
 facti. §. 280, aliud inter *Curatos & Monachos* de munere prædican-
 di. §. 281 de decreto Sorbonæ contra *Vernantium* de potestate Papæ.
 §. 281 & seqq. de *Morali Jesuitarum* doctrina & disciplina contenti-
 ones in Gallia, & censura libri sub nomine *Amadei Guimenii* editi.

§. 288, Consilium memorabile *Parlamenti*, infallibilitati Pontificiæ oppositum. §. 289, de novo Indice expurgatorio Anno 1664, & decreto contra libros ipsorum Pontificiorum, etiam contra *Bullas Pæparum*. §. 290, acerba *Missalis Gallice* edita censura Pontificia. §. 291 & seq. de *Julio Clementis* Notis in *historiam Concilii Tridentini*, ejusque sententia, quod Respubl. Christiana post illud Concilium magis deformata fuerit. §. 293 & seqq. *invektivæ* in Episcopos milites. §. 296 & seqq. Jesuitarum opinio de attritionis efficacia, sine dilectione Dei, a Romano-Catholicis multis, pro summe impia habita, & *Bulla Alexandri VII* anno 1667 pro toleranda utraque sententia edita, severa cum prohibitione, *ne quis audeat taxare alterutram sententiam* (sunt verba decreti,) *sive negantem necessitatem aliqualis dilectionis Dei in attritione ex metu Gehennæ concepta, qua hodie inter Scholasticos communior videtur, sive asserentem dictæ dilectionis necessitatem, donec ab hac Sancta Sede fuerit aliquid in hac re definitum.* Subjungit Autor episcrisin gravissimam, & post cygneam scil. hanc cantionem intra dies quindecim decessisse notat Pontificem, §. 300 usq; ad 319 prolixè & ab initio reformationis ad annum 1676 explicatur & improbatum persecutio Hungarorum Protestantium, & durissima in Ministros Ecclesiarum, falso rebellionis crimine damnatos animadversio, §. 320, erumpens notatur hoc tempore veritas in Papatu, sed mox iterum oppressa, circa *Cultum B. Virginis*, quem moderandum statuerat Autor *monitorum salutarium B. V. ad cultores suos indiscretos, Gandavi Anno 1673* cum censorum approbatione editorum, ab Episcopo etiam Tornacensi defensio, sed ab aliis, Gallis potissimum, repressus. Itemque §. 322, Liber contra imaginum cultum a Pontificio Doctore, *Maimburgii historia Iconoclastica* oppositus, sed mox suppressus. §. 324. & seqq. conjuratio in Anglia adversus Regem & Reformatos a *Tiro Oate* detecta. §. 337 & seqq. persecutionis Gallicæ adversus Protestantes pathetica narratio. §. 343 & seqq. quæstio de Regalibus inter Regem & Pontificem, & Cleri Gallicani decretum pro Rege, a Pontifice dato responso improbatum. §. 345. & seqq. ejusdem Cleri circulares ad Protestantes literæ, & de iis Autoris iudicium. §. 350, prosphephes ad Romam & veræ Ecclesiæ ardentia vota.

Quod denique attinet *Historiam Pæparum Francisci Guicciardini,*

in titulo libri memoratam, ea nihil aliud est, quam fragmentum, duorum fere quaternionum, *Libri Quarti Historie Florentinae*, olim censorum decreto extrusum, dein repertum & publicatum. Continet id sinceram *Guicciardini*, licet Pontificiae non religioni tantum sed & aulae additi, professionem, de falsitate *Donationis Constantinae*, de *jure Imperatorum* in urbem Romam & Italiam, de Pontificum ab Imperatoribus defectione & affectata in eos potestate, corruptisque moribus.

HISTOIRE DV CONCILE DE TRENTE, DE
Fra Paolo Sarpio, Theologien de la Serenissime Republique de Venise. Traduite par le Sieur de la Mothe Joffeval, cy devant Secretaire de l'Ambassade de France à Venise. Avec des Remarques Historiques, Politiques Et Morales.

Sive

Historia Concilii Tridentini, Fr. Pauli Sarpii, Theologi Sereniss. Reipubl. Venetae, Gallice versa a Dn. de la Mothe Joffeval, olim Legationis Gallicae ad Venetos Secretario; cum Notis Historicis, Politicis & Moralibus.

Amstelodami apud Blavios. Anno 1683 in 4.

Honorificus fuit annus proxime elapsus memoriae Pauli Sarpii, historiae Concilii Tridentini auctoris celeberrimi. Is enim duos diversae sectae viros nactus est, *Epitomatores* unum, *Interpretes* alterum, utrumque animosum adversus infensissimum Pauli hostem *Cardinalem Pallavicinum* defensores. Produximus mense Septembris nupero *Petri Jurii* Theologi Reformati Epitomen, cum praemissa Pauli Apologia. Hunc Romano-Catholicum nunc damus, idem Apologistae officium non minori zelo nec pondere, in Praefatione, versione Gallicae praefixa, praestantem, licet aliud agere, & monasticae turbae, ut ait, contradictiones vereri videatur. Putat tamen, ante omnes, Pauli tutelam Reipubl. Venetae incumbere, civis scilicet sui, & Consilarii Ecclesiastici, Refert etiam, ut ea jam documentum dederit, quo

quo loco memoriam Ministri illius sui habeat, cum historiam Pallavicini in ditionibus suis publicari severe prohibuit, & querelas ad Pontificem de convitijs Paulo impactis detulit. Progreditur inde ad diluenda, quæ Paulo objecta sunt, v.g. quod *Marco Antonio de Dominis* exemplum historiae Conciliaris, quam suppressere decreverat, impense rogatus concediderit; eo enim tempore suspectum de mutatione Religionis non fuisse illum *de Dominis*, & Paulum ea comperta, & quod liber in Anglia editus, Regique dedicatus, & lemma, rei Pontificiae contumeliosum, titulo additum fuisset, serio indoluisse, & revisa postmodum, quam impedire nequiverit, altera editione Genevensi, id lemma & dedicationem sustulisse: constantiam vero Pauli in Religione Romana *Genevensium* etiam testimoniis probari, nec ei officere epistolas, ex quibus aliud erui posse videatur: nam vel supposititias, vel interpolatas esse, ut aliis quoque Pauli scriptis quibusdam acciderit. Quos vero is *Papistas* vocat, non alios intelligi, quam qui cæcam erga Pontificem obedientiam urgeant, in dogmatibus licet consentientes. Quod literarium Paulo commercium, cum doctis & moderatis in Gallia viris ex utraq; Religione fuerit, culpam non posse. Idem Catholicis aliis frequentatum, nec invideri ei hoc admiculum debere, qui solus pro majestate patriæ suæ elamoribus tot monachorum obstrepere, totiusq; Aulae Romanæ impetum sustinere compulsus fuerit; quod quidem tam fortiter præstiterit, ut compositi cum illo maximi Papalis potentiae propugnatores, *Bellarminus & Baronius Cardinales*, Pægmæi fuisse videantur. Falsum esse ait, quod ex *Batavi* Legati apud Venetos relatione ei impingitur, quasi Batavorum sententiæ applausisset, qui Papam pro Anti-Christo habent: abhorere id a genio viri cautissimi, & tacendi imprimis gnari, nec impune cessurum fuisse apud Rempubl. Venetam, quæ, vel Pallavicino teste, sit Religionis Romanæ in Italia antemurale & in Græcia præsidium unicum. Fatetur, non tacuisse Paulum vitia Pontificum; sed id pertinere ad officium historici, veritatem professi; laudare tamen eosdem, cum mereantur, e.g. *Hadrianum VI*, quanquam hunc Pallavicinus, ne non semper a Paulo dissentiat, parvi faciat. Neque a Paulo encomiis suis fraudari Legatos Pontificios, ubi id jure fieri poterit. Defendit dictum ingeniosum *Petri Danasii Episcopi Vivariensis*, avunculi sui magni, adversus Pallavicini suggillationem. Cum vero in

Paulo

Paulo reprehendatur, quod nihil asperi in *Elisabetham Angliæ Regi-
nam* scripserit, sicut alii omnes ex Romano-Catholicis facere soliti
sunt, *idcirco* excusat, quod ad historiam Pauli id argumentum minime
pertinet, neque ei extra propositum vagari moris fuerit. Cate-
rum minime spernendos esse ait autores, ex quibus Paulus historiam
suam compilaverit; non ipsam *Sleidanum*, utut Lutheranum, in fa-
ctis præsertim manifestis. Inter alios maxime adjutum fuisse com-
mentariis *Antonii Amulii* sive *de Mula*, Oratoris Veneti apud Pon-
tificem & postea Cardinalis, & epistolis *Caroli Vicecomitis Episcopi
Vintimiliensis*, ex quibus plura operi suo inserere potuisset, si tantus
ei pungendi pruritus fuisset, quantus ab adversario ei tribuitur. E-
gregie denique congruere cum Pauli historia & ad convincendam
monachorum ignorantiam, & obnoxiam curiæ Romanæ adulatione-
nem plurimum facere, memorialia *Puteani*, & Regia mandata ad
Ferrarium, & *Pibracium* Legatos. Posthæc *Pallavicino* stylum ob-
jicit contra historiæ leges ampullatum, ostentatam multipliciter
scholæ doctrinam, & affectatas ubique sententias, ut recte *Cæsar Aquilinus*
libro de Trib. Hist. Concil. Trid. cum eum pharmacopola compa-
raverit, qui omnis generis herbas & aromata ideo tantum cumula-
te medicamini immisceat, ut ostendat refertissimam sibi esse officina-
nam. Est & ubi iudicium Cardinalis desiderat, v. g. cum *enula*
pro Bulla Leonis adversus Lutherum congerens, minime tamen diluit
objectum a Paulo styli vitium de periodo 400 voces excedenti:
dein cum *Anna Bolena* formam luxuriose describit: eum gravissi-
mis materiis Scholastica & Grammatica infarcit, & adulatorium
absurdumque *Episcopi Bitontini* dictum, *Papa lux venit in mun-
dum*, ita excusare nititur, ac si vox *Papa* interjectionis loco esset:
porro cum narrat quæ reticuisse præstaret, & ab ipso Paulo dissimula-
ta, e. g. barbam Episcopo cuidam in disputationis calore evulsam, &
acerbas Legatorum rixas; præterea quod negotia ad res concilii ni-
hil aut parum pertinentia, & a Paulo judiciousè prætermissa vel paucis
indigitata, prolixè enarraverit, adeoque (quod *Aquilinus* notavit) Pauli
amplificator & interpretes sit, aut (quod isti frustra objecit) *Novellarum*
potius quam historiæ scriptor. E contrario Pauli opus tam tersum esse,
ut vix quatuor paginæ sine materiæ dispendio rescari ex eo pos-
sint. At ex imputatis Paulo a *Pallavicino* CCCLXI erro-
ribus,

ribus, ducentos adeo leves esse existimat, ut numerari non meruerint: lapsum esse in nominum & temporum notatione, sed id multis & præclaris autoribus accidisse. Melius itaque consultum fuisse *Trentium Alciatum* itidem Jesuitam, qui plurimis annis omnia ad refutandum Paulum conquirens, a scriptione tamen abstinere maluerit, quam *frivola* nec solida prædere. Culpandum vero Pallavicinum, quod perniciosissima adversus Regum & Principum majestatem dogmata, & omnipotentiae Pontificiae assertiones, libro suo inseruerit, ita ut compendium contineat, & revelationem omnis aulicæ, quæ Romæ fovetur, doctrinæ, quamque accurate ex illo excerpserit autor tractatus, cui titulus: *Evangelium novum Cardinalis Pallavicini*. Celebrat Pauli prudentiam, qui jus Principum & salutem populorum affectationibus Pontificiis prætulit. Unionem quidem in religione optandam, sed concordiam in Republ. absolute tenendam esse: vitio itaque verti Paulo non debere, quod Caroli V consilia, Pontificum fervori non semper respondentia probaverit, nec dissentientes in religione, ubi prudenter egerunt, promiscue culpaverit, multo minus favitiam in illos exercitam laudaverit; id enim ei cum multis Catholicis scriptoribus commune esse, & eventu comprobari. Allegat Pauli IV Pontificis exemplum, qui bellum cum Hispanis habens, non dubitaverit, legionem ex Rhætis, ut Lutheranis, conscribere, eamque ringentibus Cardinalibus, tanquam cælo demissam æstimare. Pace cum Protestantibus inita servatam fuisse Galliam: at intempestivo eos persequendi zelo, nostra memoria pessundatam cura religionis Romano-Catholicæ detrimento Germaniam. Summum Pauli Sarpii crimen & hæresin Romæ haberi, quod omnipotentiam & infallibilitatem Papæ, falso ab adulatoribus jactatam, & majestati Christi impie æquiparatam impugnaverit: sed factum id esse non sine legitimo fundamento, & exemplo magnorum & nihilominus Catholicorum virorum. Quod si aliquando acrius justo scripserit, tolerabilius peccasse, quam si vera reticisset, aut adulandi studio falsa commentus esset. Hæc autem vitia non immerito ab Aquilino in Pallavicinum retorqueri, nec ab hujus amicis negari posse. Improbatur tamen in Paulo suo Interpretæ ipse, dictoria & facetias frequentes & acerbas, autoris gravitate indignas; easque in versione hac sua sublaturum se fuisse memorat, ni amici id dissuasissent; temperasse tamen alicubi;

alicubi verba, retento sensu. Posthæc alium, sed levioris armaturæ Pauli adversarium *Scipionem Henricum*, Doctorem Siculum aggreditur, & reprimat; eaque occasione denuo fontes indicat & defendit, unde Paulus historiam Concilii hauserit; nec mirum esse dicit, multa non vulgaria innotuisse viro, cui secreta omnia Venetorum scrinia patuerint, & qui oratorum Reipubl. relationes inspexerit, nec non Cardinalium Venetorum, v. g. Contareni, ad Senatum patrium scripta. Quæ vero ad elevandam Pauli fidem maxima & plurima tela ex *archivo Vaticano* Pallavicinus depromit, eorum vis vehementer retunditur ab hoc Interprete, dum narrat, & ex dissentientium etiam confessione probat, duplicia mandata Roma Tridentum ad Legatos missa fuisse: una, quæ oratoribus Principum & Episcopis monstrari potuerint; altera, characteribus ex composito exarata, quibus interiora & seria consilia & jussa Pontificum explicarentur; facile vero judicari posse, quæ ex illis Pallavicinus allegaverit. Sic defenso, & ob navatam omnibus Principibus, in tradendis solidis adversus summam aulæ Pontificiæ ambitionem principis, operam utilissimam laudibus mastato Sarpio, de versione sua quædam monet. Ait enim, istum stylo plane simplici & qui plebejus videretur, usum, qui tamen nec ob ambiguitatem ubique intelligi, nec ad literam verti posset; inde factum, ut qui primus librum in linguam Gallicam transtulit, *Diodatus*, homo Italus, utriusque tamen linguæ non satis peritus, sæpe erraverit. Se vero, ut verba non semper sequi potuerit, de sensu fideliter expresso spondere: indulgisse sibi tamen, ut defectus aliquot manifestos corrigeret, bis dicta contraheret, trajecta reponeret, periodos justo longiores distingueret, & planiores faceret; omisisse etiam quæ Paulus ex *decretis Latinis* Italice verterit, eaque ex authenticis inferere maluisse: Scholasticæ Theologiæ scabra & spinosa ut leniret, & quam perspicacissime exponeret, allaborasse, idque Pauli imitatione, cujus summum hac in re artificium lib. II, sicut lib. I consummati Politici specimen appareat.

Quod attinet *Notas* margini adscriptas, continent illæ loca S. Scripturæ, quæ Paulus omisso plerumque libro, unde desumpta sunt, in opere suo, nec servatis semper textus verbis, allegavit; deinde explanationes quasdam sive supplementa historica, ex ipsius Pauli aliis libris, variisque sæculi istius autoribus, Gallicarum etiam Legationum actis

MENSIS FEBRUARII A. M DCLXXXIV. 65

actis excerpta; sententias denique politicas ex Tacito plerasque opportunis locis applicatas. Ita, quantum nobis judicare licet, operam suam bene collocavit auctor, nec lectoris spem frustraturus est; optandum imo foret, ut versio hujus historiae Latina, quae dudum prodiit, eadem diligentia revisa & illustrata, denuo ederetur. Paucula tamen in notis marginalibus, circa nomina hominum & locorum errata, quae in rebus Germanicis potissimum animadvertimus, subjungere visum est; ipso auctore, ut speramus, non invito: cum nec operi laudem detrahant, & secunda cura facile corrigi possint, *Lib. I. p. 45.* inter Principes quinque, qui decreto Spirensi Anno 1529 contradixerunt, nominatur *Georgius Elector Brandenburgicus*; sed is non fuit Elector, sed *Marchionatus Onoldsbacensis*, vulgo *Unspach* in *Franconia* dominus. *Lib. II. p. 112.* non bene corrigitur Paulus, quod *Michaellem* Suffraganeum sive Chorepiscopum Moguntinum, *Episcopum Sidonium* nominavit, & male substituitur pro *Sidone*, *Segnia* sive *Signia Dalmatia*. Nam Michael iste omnino *Sidonii Episcopi* titulum gessit, estque idem qui *Lib. III. p. 269.* *Sidonius* nominatur, Episcopus postea *Martisburgensis*. *p. 113.* *Hermannii Archiep. Coloniensis* familia non de *Wenden*, sed de *Wida* cognominatur, & supersunt ex ea *Comites de Wida*, in tractu Rhenano. *Lib. V. p. 421.* Rex Sueciae, Paulo memoratus, *Ericus* vocabatur, non *Henricus*. Sunt autem nomina haec diversa. *Lib. VI. p. 491.* pro *Lauenmunz* poni forsitan debet *Lavantium*, quod Episcopali titulo, in *Archiepiscopatu Salisburgensi* insignitur, sicuti *Gurck* & *Cbiemsee* in eadem diocesi. *p. 531.* *Bruntrutum*, arx & oppidum Episcopi Basileensis, in *Sundgovia* seu *Pfirtenfi* districtu situm est, non in *Burgundiae* comitatu.

VETERVM ANALECTORVM TOMVS III, OPERA & studio JOHANNIS MABILLON Presbyteri ac Monachi Ord. S. Benedicti e Congregatione S. Mauri.

Lutetiae, apud viduam Ludovici Billaine, 1682 in 8.

Nonus jam annus agitur, cum Autor hic erudito orbi notissimus, a gravimorbo convalescens, *Seculis suis Benedictinis* paullisper sepositis, animi gratia instructissimos schedarum suarum forulos excussit, & e plurimis antiquitatis ecclesiasticae monumentis, quae

partim ab amicis transmissa, partim propria industria ex optimis quibusque Francicarum & Belgicarum bibliothecarum codicibus descripta collegerat, breviora maxime selegit, quæ observationibus suis & disquisitionibus exposita sub *Veterum Analectorum* nomine in lucem publicam emisit. Cum enim has epistolarum, præfationum, supplementorum, fragmentorum, versuum, & similes minutias, aliis circa majora & potiora fercula occupatis, vel excidisse vel superfuisse animadverteret, operæ se pretium facturum existimavit, si neglectas ab aliis reliquias, quæ historiæ ecclesiasticæ studiosis non ingratae & secundis saltem mensis non indignæ videri possent, posteritati reservaret. Cujus consilii tantum abest ut ipsum poenituerit, ut potius firmata paulatim valetudine, a minoribus ad ampliora variorum scriptorum rudera colligenda accessum faceret, & altero statim anno secundum *Analectorum* tomum typis impressum evulgaret. Quo absoluto, etsi ad majus illud opus, quod illustrando suo Ordini impendit, rediit, & insigne insuper *de re diplomatica* volumen, quod Cal. Maji anni 1682 commendavimus, elucubravit, *Analecta* tamen sua continuare minime cessavit, sed duobus prioribus tomis tertium adjunxit, cujus apparatus hic paucis recensemus.

Primum locum occupat *Leidradi* Lugdunensis Episcopi de Sacramento baptismi ejusque ceremoniis libellus, & ejusdem Antistitis ad *Carolus M.* epistola, in qua ea, quæ de abrenunciatione Satanæ in baptismo fieri solita differuerat, religiosissimo Imperatori id desideranti plenius & uberius exponit. Sequuntur *acta Cenomanensium Episcoporum*, cum variis Regum etiam primæ stirpis diplomatibus, & aliarum illustrium personarum instrumentis, ex archivo Cenomanensis ecclesiæ deprompta, de quorum fide dispiciant, quorum id magis quam nostra interest. Certe quæ de *Juliano* primo Cenomanensis ecclesiæ Præfule, qui a Clemente Petri discipulo in Gallias ablegatus, Domitiano, Nerva, & Trajano imperante floruisse perhibetur, referuntur; quod in Mariæ & Petri honorem ecclesiam extruxerit, reliquias Roma secum delatas in sancto altari depofuerit, census olei & cere vicinis ecclesiis ad luminarium impensas exegerit, aliaque his similia, a primitivæ ecclesiæ simplicitate & illorum temporum statu perquam sunt aliena. Nec ipse doctissimus Editor, quamvis hæc *Cenomanensium episcoporum gesta*, inter pretiosa Franciæ historiæ cimelia

lia referat, dissimulare audet, subinde, ac præsertim in temporum notis, coccutire & monstri aliquid alere autorem, qui primam actorum istorum partem consignavit. In duas enim partes ea non incommode dispesci posse monet, quarum prior a Juliano ad Aldricum usque pertingit, *cujus gesta Mabillonio in epitomen redigere, & carptum tantum delibare placuit, cum laborem integra edendi jam a Stephano Baluzio in tertia Miscellaneorum parte præoccupatum agnosceret, cujus singulari humanitate se in hæc Cenomanensium actorum editione non mediocriter adjutum, grata mente profitetur.* Supeditavit enim Vir ille celeberrimus & antiquitatum ecclesiasticarum studiosissimus, Mabillonio secum in hoc studiorum genere amicissime certanti, ex Colbertina, cui præfectus est, bibliotheca codicem, Cenomanensium Pontificum seriem & gesta velut in compendio complexum, & Andreæ du Chesne de Francis rebus præclare meriti manû propria descriptum, ex quo Mabillonius *Gregorii IV* ad episcopos Galliarum pro Aldrico litteras excerptis, & novem episcoporum Aldricum excipientium historiam aliaque nonnulla in suo, quem ex Pontificali Cenomanensium Capituli regesto describi procuravit, codice desiderata commode supplevit; quamvis de cætero Chesnianum illud apographum Cenomanensium Episcoporum historiam longe brevius & compendiosius describat, quam acta hæc ex regesto cathedralis ecclesiæ depremta, quibus etiam *Corvaisérius* usus est, cum vitas istorum *Pfæsulum* Gallico idiomate conscripsit.

Acta hæc Cenomanensium episcoporum, quæ maximam hujus tomæ partem constituunt, excipit *Calendarium Ecclesiæ Carthaginensis*, quod Mabillonius, dum Cluniacensis monasterii bibliothecam perlustrasset, tigno vetusti cujusdam codicis operculo a tineis & vermibus corroso affixum reperit, & ob venerabilem antiquitatem dignum æstimavit, quod a situ & interitu vindicaret, cum paucos admodum sanctos & maxime populares memoret, nec quisquam in eorum numero Vandalica Hunnerici persecutione posterior occurrat; unde Carthaginensem & universam Africanam Ecclesiam jam ante mille & ducentos annos hoc calendario usam suspicatur.

Subjiciuntur huic calendario *acta S. Crispine martyris, & duo Romanorum Pontificum indiculi*, cum inter sese, tum a vulgaribus eorum catalogis haud parum discrepantes, nec non *diptycha ecclesiæ Arde-*
latensis

partim ab amicis transmissa, partim propria industria ex optimis quibusque Francicarum & Belgicarum bibliothecarum codicibus descripta collegerat, breviora maxime selegit, quæ observationibus suis & disquisitionibus expolita sub *Veterum Analectorum* nomine in lucem publicam emisit. Cum enim has epistolarum, præfationum, supplementorum, fragmentorum, versuum, & similes minutias, aliis circa majora & potiora fercula occupatis, vel excidisse vel superfuisset animadverteret, operæ se pretium facturum existimavit, si neglectas ab aliis reliquias, quæ historiæ ecclesiasticæ studiosis non ingrata & fecundis saltem mensis non indignæ videri possent, posteritati reservaret. Cujus consilii tantum abest ut ipsum poenituerit, ut potius firmata paulatim valetudine, a minoribus ad ampliora variorum scriptorum rudera colligenda accessum faceret, & altero statim anno secundum Analectorum tomum typis impressum evulgaret. Quo absoluto, etsi ad majus illud opus, quod illustrando suo Ordini impendit, rediit, & insigne insuper *de re diplomatica* volumen, quod Cal. Maji anni 1682 commendavimus, elucubravit, Analecta tamen sua continuare minime cessavit, sed duobus prioribus tomis tertium adjunxit, cujus apparatus hic paucis recensemus.

Primum locum occupat *Leidradi* Lugdunensis Episcopi de Sacramento baptismi ejusque ceremoniis libellus, & ejusdem Antistitis ad *Carolus M.* epistola, in qua ea, quæ de abrenunciatione Satanz in baptismo fieri solita differuerat, religiosissimo Imperatori id desideranti plenius & uberius exponit. Sequuntur *acta Cenomanensium Episcoporum*, cum variis Regum etiam primæ stirpis diplomatibus, & aliarum illustrium personarum instrumentis, ex archivo Cenomanensis ecclesiæ deprompta, de quorum fide dispiciant, quorum id magis quam nostra interest. Certe quæ de *Juliano* primo Cenomanensis ecclesiæ Præsule, qui a Clemente Petri discipulo in Gallias ablegatus, Domitiano, Nerva, & Trajano imperante floruisse perhibetur, referuntur; quod in Mariæ & Petri honorem ecclesiam exstruxerit, reliquias Roma secum delatas in sancto altari deposuerit, census olei & cere vicinis ecclesiis ad luminarium impensas exegerit, aliaque his similia, a primitivæ ecclesiæ simplicitate & illorum temporum statu perquam sunt aliena. Nec ipse doctissimus Editor, quamvis hæc Cenomanensium episcoporum gesta, inter pretiosa Franciæ historiæ cimelia

lia

lia referat, dissimulare audet, subinde, ac præsertim in temporum notis, cœcutire & monstri aliquid alere autorem, qui primam actorum istorum partem consignavit. In duas enim partes ea non incommode dispesci posse monet, quarum prior a Juliano ad Aldricum usque pertingit, cujus gesta Mabillonio in epitomen redigere, & carptum tantum delibare placuit, cum laborem integra edendi jam a *Stephano Baluzio* in tertia Miscellaneorum parte præoccupatum agnosceret, cujus singulari humanitate se in hæc Cenomanensium actorum editione non mediocriter adjutum, grata mente profitetur. Suppeditavit enim Vir ille celeberrimus & antiquitatum ecclesiasticarum studiosissimus, Mabillonio secum in hoc studiorum genere amicissime certanti, ex Colbertina, cui præfectus est, bibliotheca codicem, Cenomanensium Pontificum seriem & gesta velut in compendio complexum, & *Andræ du Chesne de Francisci* rebus præclare meriti manû propria descriptum, ex quo Mabillonius *Gregorii IV* ad episcopos Galliarum pro Aldrico litteras excerptit, & novem episcoporum Aldricum excipientium historiam aliaque nonnulla in suo, quem ex Pontificali Cenomanensium Capituli regesto describi procuravit, codice desiderata commode supplevit; quamvis de cætero Chesnianum illud apographum Cenomanensium Episcoporum historiam longe brevius & compendiosius describat, quam acta hæc ex regesto cathedralis ecclesiæ depremta, quibus etiam *Corvaisérius* usus est, cum vitas istorum Præsulum Gallico idiomate conscripsit.

Acta hæc Cenomanensium episcoporum, quæ maximam hujus totius partem constituunt, excipit *Calendarium Ecclesiæ Carthaginensis*, quod Mabillonius, dum Cluniacensis monasterii bibliothecam perlustrasset, ligno vetusti cujusdam codicis operculo a tineis & vermibus corroso affixum reperit, & ob venerabilem antiquitatem dignum æstimavit, quod a situ & interitu vindicaret, cum paucos admodum sanctos & maxime populares memoret, nec quisquam in eorum numero Vandalica Hunnerici persecutione posterior occurrat; unde Carthaginensem & universam Africanam Ecclesiam jam ante mille & ducentos annos hoc calendario usam suspicatur.

Subjiciuntur huic calendario *acta S. Crispine martyris*, & duo Romanorum Pontificum indiculi, cum inter sese, tum a vulgaribus eorum catalogis haud parum discrepantes, nec non *diptycha ecclesiæ Avelanensis*

latensis a vulgatis indicibus itidem diversa: ut miscellaneas variorum autorum *Epistolas* & reliqua taceamus, quæ sigillatim referre brevitatibus nobis haud permittit.

Poeticorum analectorum vicem suppleant *Rhythmus satyricus* de temporibus Roberti Regis, & *Gudini* planctus rhythmicus de morte Constantii monachi Luxoviensis, de quo parum habet, quod moneat doctissimus editor, qui veteribus his analectis a se editis, præter eruditæ observationes passim insertas, duas *dissertationes historicas* adiecit. Una ad Galesum Abbatem *de anno mortis Dagoberti I, & Clodovei junioris* agit, & inscriptionem quandam e MSCro Fossatensis ecclesiæ codice quætingentos annos superante sistit; ex qua omnem circa Dagoberti annos difficultatem, quæ *Valesium, Cointium, Chiffletium, Henschenium* aliosque eruditos viros hactenus exercuit, tolli posse arbitratur: cum præsertim hanc de Dagoberti epocha sententiam etiam altera *de Desiderii Cadurcensis ordinatione & obitu* dissertatio confirmet.

ANTONII BYNEI *de calceis Hebraeorum Libri duo: accedit Somnium de laudibus criticæ.*

Dordraci, apud viduam Caspari & Theod. Goris.

1684 in 12.

Quamvis calcei vilissimis quibusque rebus accenseri vulgo solent, minime tamen abjecta aut infimæ sortis ingenia existimanda sunt, quæ in hoc se pulvere exercent. Nam ut Bayssium, Sigonium, Manutium, Turnebum, Lipsium, Casaubonum, Salmasium, Rubenium, Ferrarium, aliosque summos in re litteraria viros, qui vel obiter hanc eruditæ antiquitatis partem doctis observationibus expoliverunt, vel universam rem vestitiariam omnemque corporis cultum uberioribus commentariis illustrarunt, taceamus; peculiaribus insuper libellis *calceum antiquum* eruditus in Gallia sutoris filius *Benedictus Balduinus*, & *caligam veterum*, quæ calceamenti genus fuit, *Julius Nigronus* delinearunt. Quorum tamen industria cum intra Romanorum Græcorumque mores & ritus investigandos ferme substititit, *Hebraeorum calceos* & pedum indumenta immundissimamque tutelam, ut Tertullianus appellat, singulari cura dignatus, commentario peculiari

peculiari explicavit doctissimus *Antonius Byneus*; multa sacrarum litterarum, quæ calceorum mentionem faciunt, loca nondum satis explicata illustrans, & ex Hebræorum aliarumque gentium antiquis monumentis, quicquid tenebris involverat longinqua ætas & remota longe hominum memoria, reddens clarissimum.

Exorsus igitur ab *origine* calceorum, non satis exploratum esse docet, cui hoc inventum debeamus, etsi constet, mortales hac pedum tærela, quam optima magistra necessitas suppeditaverit, haud diu caruisse; cum omni animantium generi id a natura tributum sit, ut se suumque corpus tueatur, nec sacre Codex nos dubitare sinat, jam Abrahami ævo calceorum usum vulgarem ac cognitum fuisse. *Balduni* vero conjecturam, cui probabile visum fuerat, Deum haud parca manu sua hominibus bona elargiri solitum, cum primos nostros parentes ad velandam verendorum turpitudinem pelliceis vestivit tunicis, simul etiam calceos e pellibus confutos, quorum optatas & molles pedum plantas a spinarum injuriis incolumes præstarent, iisdem adaptasse, ingeniosam potius quam solidam arbitratur. Neque minus a *Samuelis Bocharti* sententia discedit, qui in admirando opere, quod *Hierozyicon* inscripsit, ἀντιποδῶν inter veteres Hebræos non minus quam alias nonnullas gentes usitatam fuisse statuit: exempla enim nudipedum Hebræorum, a doctissimo viro allegata, non ad vulgarem illius gentis consuetudinem, sed ad religionem & alios quosdam peculiare ritus pertinere contendit, & plurimis sacre Scripturæ testimoniis evincit, jam ab antiquissimis temporibus calceatos Hebræos incessisse. Ex quo colligit, Christum etiam, quem in vestitu nihil singulare affectasse legimus, ex vulgari Judæorum more calceos gestasse, nec discalceatum, quod quidam arbitrantur, in terris obambulasse.

Hinc ad calceorum variam *materiam*, quam præbuere diversorum animantium pelles & corium, spartum item, lignum, papyrus, æs, & similia; multiplicemque *formam*, distinctos colores, & diversa genera solearum, sandaliorum, phæcafiorum, peronum, zancharum, compagorum, corrigiarum, τροχάδων, ἀνακιδων, ὑποδημάτων, &c. (quorum calceamentorum quasdam figuras æri inculptas, ex statuis vetustis nummisque depromptas representat) progressus, id potissimum agit, ut multa sacre Scripturæ loca a plerisque Inter-

latensis a vulgatis indicibus itidem diversa: ut miscellaneas variorum autorum *Epistolae* & reliqua taceamus, quæ sigillatim referre brevitatæ studium nobis haud permittit.

Poeticorum analectorum vicem suppleant *Rhythmus satyricus* de temporibus Roberti Regis, & *Gudini* planctus rhythmicus de morte Constantii monachi Luxoviensis, de quo parum habet, quod moneat doctissimus editor, qui veteribus his analectis a se editis, præter eruditæ observationes passim intersertas, duas dissertationes historicas adiecit. Una ad Galecium Abbatem de anno mortis Dagoberti I, & Clodovei junioris agit, & inscriptionem quandam e MSCto Fossatensis ecclesiæ codice octingentos annos superante sistit; ex qua omnem circa Dagoberti annos difficultatem, quæ *Valesium*, *Cointium*, *Cbifferrum*, *Henschenium* aliosque eruditos viros hæctenus exercuit, tolli posse arbitratur: cum præsertim hanc de Dagoberti epocha sententiam etiam altera de *Desiderii Cadurcensis ordinatione* & obitu dissertatio confirmet.

ANTONII BYNÆI de calceis Hebraeorum Libri duo: accedit *Somnium de laudibus criticæ*.

Dordraci, apud viduam Caspari & Theod. Goris.

1684 in 12,

Quamvis calcei vilissimis quibusque rebus accenseri vulgo soleant, minime tamen abjecta aut infimæ sortis ingenia existimanda sunt, quæ in hoc se pulvere exercent. Nam ut Baysium, Sigonium, Manutium, Turnebum, Lipsium, Casaubonum, Salmasium, Rubenium, Ferrarium, aliosque summos in re litteraria viros, qui vel obiter hanc eruditæ antiquitatis partem doctis observationibus expoliverunt, vel universam rem vestiariam omnemque corporis cultum uberioribus commentariis illustrarunt, taceamus; peculiaribus insuper libellis *calceum antiquum* eruditus in Gallia futoris filius *Benedictus Balduinus*, & *caligam veterum*, quæ calceamenti genus fuit, *Julius Nigronus* delinearunt. Quorum tamen industria cum intra Romanorum Græcorumque mores & ritus investigandos ferme substiterit, *Hebraeorum calceos* & pedum indumenta immundissimamque tutelam, ut Tertullianus appellat, singulari cura dignatus, commentario peculiari

peculiari explicavit doctissimus *Antonius Byneus*; multa sacrarum litterarum, quæ calceorum mentionem faciunt, loca nondum satis explicata illustrans, & ex Hebræorum aliarumque gentium antiquis monumentis, quicquid tenebris involverat longinqua ætas & remota longe hominum memoria, reddens clarissimum.

Exorsus igitur ab *origine* calceorum, non satis exploratum esse docet, cui hæc inventum debeamus, etsi constet, mortales hæc pedum tutela, quam optima magistra neccessitas suppeditaverit, haud diu caruisse; cum omni animantium generi id a natura tributum sit, ut se suumque corpus tueatur, nec sacer Codex nos dubitare sinat, jam Abrahami ævo calceorum usum vulgarem ac cognitum fuisse. *Balduini* vero conjecturam, cui probabile visum fuerat, Deum haud parca manu sua hominibus bona elargiri solitum, cum primos nostros parentes ad velandam verendorum turpitudinem pelliceis vestivit tunicis, simul etiam calceos e pellibus confutos, quorum opteneras & molles pedum plantas a spinarum injuriis incolumes præstarent, iisdem adaptasse, ingeniosam potius quam solidam arbitratur. Neque minus a *Samuelis Bocharti* sententia discedit, qui in admirando opere, quod *Hierozoicon* inscripsit, ἀνυποδησίαν inter veteres Hebræos non minus quam alias nonnullas gentes usitatam fuisse statuit: exempla enim nudipedum Hebræorum, a doctissimo viro allegata, non ad vulgarem illius gentis consuetudinem, sed ad religionem & alios quosdam peculiare ritus pertinere contendit, & plurimis sacra Scripturæ testimoniis evincit, jam ab antiquissimis temporibus calceatos Hebræos incessisse. Ex quo colligit, Christum etiam, quem in vestitu nihil singulare affectasse legimus, ex vulgari Judæorum more calceos gestasse, nec discalceatum, quod quidam arbitrantur, in terris obambulasse.

Hinc ad calceorum variam *materiam*, quam præbuere diversorum animantium pelles & corium, spartum item, lignum, papyrus, æs, & similia; multiplicemque *formam*, distinctos colores, & diversa genera solearum, sandaliorum, phæcastorum, peronum, zancharum, compagorum, corrigiarum, *περὶ κάδων, ἀβραξιδαῶν, ὑποδημάτων*, &c. (quorum calceamentorum quasdam figuras æri insculptas, ex statuis vetustis nummisque depromptas representat) progressus, id potissimum agit, ut multa sacra Scripturæ loca a plerisque Inter-

Interpretibus non satis intellecta, ex Hebræorum & aliarum gentium antiquis monumentis luce aliqua perfundat, & hac philologiæ face admota clariora reddat: ut *Deut. IIX, 4. XXIX, 5.* p. 369. *XXXIII, 25.* p. 74. *Josue IX, 5.* p. 31. *Ruth. IV, 7.* p. 325. *Nehemia IX, 21.* p. 369. *Psalms. LX, 10. CVIII, 9.* p. 351. *Cantic. VII, 1.* p. 67. *Jesaiæ III, 16, 18.* p. 187. 198. *V, 27.* p. 177. *LXV, 11.* p. 217. *Jerem. II, 23.* p. 166. *v. 25.* p. 298. *Ezech. XVI, 10.* p. 45. *Dan. III, 21.* p. 384. *Matth. X, 10.* p. 150. *Luc. II, 14.* p. 115.

Sed profanis etiam Scriptoribus, occasione hujus argumenti se diffundentis, adjumentum aliquod affert, dum loca obscura illustrat, depravata restituit, male se habentia notat: sicut Dionis locum in lib. LXIII apte explicat p. 57; Curtium emendat p. 93; in Petronio quatuor loca restituit p. 199; Josephum notat p. 327; Justinij male tentatum a Salmasio locum vindicat p. 399; ut recentiores Scriptores taceamus, passim vel reprehensos vel laudatos,

Ad varios postea ritus, eorumque origines causasque, & alia circa calceos singularia, quæ in sacris voluminibus leguntur, accedit: disquirens, cur Deus Israelitis, ut pascha calceati comederent, injunxerit, Christo & Apostolis nihilominus discalceatis istud celebrantibus; unde religio manaverit, qua Judæi nefas duxerunt cum calceis loca sacra intrare; quis sacerdotum sacra peragentium apud Hebræos habitus fuerit; quid in expiationis festo, nec non in jejuniis ac votis, a Judæis observatum fuerit circa calceos, in luctu item & ingenti calamitate; quæ fuerit ratio legis, uxorem fratris sine liberis defuncti ducere recusantibus calceum extrahi jubentis; & num ad hanc legem de leviratu pertineat antiquissima illa calcei exuendi ceremonia, quæ in libro Ruth refertur, cum Josephus existimat, an vero traditionis seu acquirendi dominii formulæ, quæ apud Judæos calceo fiebat, iste actus tribuendus sit; quid David innuat, cum se calceum suum super Edom projecturum lætabundus gloriatur; an Hebræorum calcei in deserto per quadraginta annos integri servati fuerint; qualia denique trium virorum vestimenta, quæ in ardenti fornace illæsa permanserunt? Quibus abunde & erudite pertractatis, tandem cur de *mystico calceo*, quod Balduinus fecerat, agere & allegorias venari nolit, causas breviter exponit: de universa autem *re vestiaria Hebræorum*, jam a Brauniò diffuse & perquam erudite tradita, commentarium p. 30. & 217

& 217 pollicetur, auctiorem etiam hujus *de calcæ* eruditi commentarii editionem sub finem præfationis promittit: quorum præstantissimorum operum non minori desiderio, usquedum prodeant, ac amere, ubi prodierint, tenebimur.

Ad calcem libelli adjectum est satyræ in modum lepide concinnatum, & novem quasi abhinc annis primum proditum *Somnium de laudibus criticis*: quo politiorum litterarum & veræ ac solidæ eruditionis studia adversus obrectatores defenduntur, prava autem & sordida studiorum ratio, & inculta Scholasticorum barbaries festively exagitur. Mercurium enim in somno sibi narrasse fingit, Apollinem speculum suum, quo quidquid uspiam contigisset aut extitisset in litteris, uno obtutu cerneretur, Criticis dedisse; quod satis æque Theologis, Jureconsultis & Medicis ferentibus, soli ægerrime tulerint Philosophi. Severo ad cœlum interea, Mercurio monstrante viam, delatum, augustissimum templum, in eoque Philosophorum ac Criticorum turbam conspexisse, acriter concertantem, utri parti doctrinæ speculum Apollineum cedere debeat: ad tribunal Divæ Sophiæ & Philosophis causam dicente quodam *Febriulano*; Criticorum causam orante *Josepho Scaligero*; cui Dea assurgens, speculum, quod Apollo commiserat Criticis, iis relinquendum esse pronunciarit. Hunc festivum ingenii lusum, secundis curis recognitum, & vito celeberrimo, quem doctorem suum passim prædicat, *Ioanni Georgio Grævio* dictum, Auctor denuo edidit. Scribendi autem hoc genus adversus iniquum Censorem, qui *vigilantem somniare perinde haberi ac suaviter delirare* dixerat, exemplo Lipsii, Nannii, Cunzi, & Ferrarii tuetur: quorum somnia obscuris aliorum præsent vigiliis.

THE ANATOMY OF PLANTS,
With an Idea of a Philosophical History of
Plants, and severall other Lectures. By *Nehemiah Græv*
 M. D. *Fellow of the Royal Society, and of the Colledge*
of Physicians.

hoc est:

**Anatomia Plantarum, cum Idea Philosophicæ Historiæ
de Plantis, & variis Lectionibus aliis. Autore Nehemia Grevv
M. D. Regiæ Societatis, & Collegii Physicorum
Socio.**

Londini, 1682, in fol.

QUæ fuerit Clarissimo Autori occasio scribendi, & quo successu ipse
susceptum opus perfecit, de eo in præfatione, quam Libri prin-
cipium offert, proluxè legi potest. Hanc enim apparet in primis scri-
ptam esse, ut pateat, numquid *Malpighio*, cujus in eodem argumento
occupata fuit industria, ab Autore debeat, & idcirco succineta qua-
dam historia totius Operis textitur, ut constet, quo ordine illius par-
tes conscriptæ sint, & quo postea in lucem venerint. Nimirum
Anatomia Plantarum ante hos duodecim annos, & amplius, primum
prodiit, ac eodem die Regiæ Societati oblata fuit, quo *Malpighius* li-
bros suos, nondum adhuc typis excusos, sed manuscriptos de eadem
materia, Londinum miserat. *Idea vero Historia Plantarum, & Ana-
tomia Radicum ac Truncorum, cum duabus lectionibus de mixtione,*
aliquot annis post lucem adspexerunt. Et hæc quidem partes omnes
suos nactæ sunt interpretes, cum Gallos tum Germanos, de quibus
tamen non æque benignum Autor judicium tulit. Ultimo *Pars
quarta Anatomia Vegetabilium* conscripta fuit, annis videlicet 76 &
77, quæ nunc prioribus opusculis eodem volumine junctæ invenitur.
De ea dum referre hic paramus, rogandus est Lector, ne inique ferat,
si nos capitum sectiones ac numeros, eadem methodo, qua Auto-
ri usus est, sequi viderit. Divisa vero iterum est in *partes quatuor*, qua-
rum *prima* de *Follis* inscribitur, & sex omnino capitibus de protectio-
ne & plicatura foliorum nascentium, quibus, naturæ beneficio, a frigo-
ris & Solis injuriis defenduntur, agit; de iis item, quæ in externa super-
ficie foliorum apparent; de ipsorum figura, ac fibrarum extrinseca
dispositione; de partibus & textura; de duratione ac tempore gene-
rationis; & denique de modo, quo folia in plantis atque arboribus
producentur. Et quia Autor de his fere omnibus superius *L. 1. Anat.
Plant. c. 4.* quædam dixit, idcirco his plerumque alias tantum observatio-
nes

nes prioribus addit, nonnulla tamen plane nova, quæ vel antea non animadvertenter, vel saltẽ non memoraverat, affert. Ita cum plicaturæ & corrugationis foliorum octo quondam species numerasset, eas nunc quatuor aliis, quas ex illo tempore repetitis experimentisprehendit, auget. Dum circa ea occupatur, quæ in foliorum externa superficie apparent, præter globulos, spinas, pilos, & stimulos, quorum omnium antea mentionem fecerat, nunc etiam maculas nominat, quas testatur se invenisse non tantum in *hyperico*, ubi & ab aliis observatæ sunt, sed in *ruta* quoque, *hederæ terrestri*, *anagallide*, & pluribus præterea plantis. Scribit autem eas nasci ab exsiccatione globulorum, quod vel inde constat, quia ipsæ in foliis adultis, globuli autem in modo natis extantiores sunt. Alius generis maculas adventitias vocat, quales v. g. in *soncho* reperiuntur, earumque originem refert ad insectum aliquod, sextam pollicis partem longum, coloris cineracei, quod intra cutem & pulpam folii repat, nec nisi extremam superficiem, lineam quasi rectam sine ambagibus tortuosis procedens, depalcatur. Plerarumque plantarum folia regularem obtinere figuram, (exceptis *serpentaria majoris*, *paonia* & *ammios* foliis,) statuit, quæ tum qua longitudinem, tum qua circumferentiam satis accurate definiiri possit. Quod longitudinem attingit, ea ut plurimum secundum progressionem arithmeticam, servatâ æquali differentia, nonnunquam proportionem duplam, vel etiam majori imminuitur, sive unius scapi plura folia, sive unius folii plures lobi invicem comparentur. Respectu circuitus agnoscit Autor, plerorumque foliorum figuras compositas esse; observat tamen & ipsas mensurari posse circulis, vel singulas singulis, vel singulas duobus aut pluribus, & quidem pro diametris istorum circulorum principalis mensuræ loco statui debere folii longitudinem, seu fibram ejus principalem. Hæc præcepta ipse postmodum variorum exemplorum inductione confirmat, ac eleganter additis figuris, *pampinorum*, *foliorum makuæ*, *fragaria*, *althææ* &c. circumferentiam motitur. De fibrarum positu, qualis nudo oculo observari potest, monet, in quibusdam foliis fibras collaterales majores cum maxima, quæ medium obtinere solet, rectos facere angulos, ut apparet in *acere*, ac *cholidonio majori*, *chondrilla*, aliisque plantis generis *incubacæi*: fibras vero omnes, quæ præ aliis conspicuæ sunt, semper se ad acutos angulos secare, quemacunque tandem situm ad mediam, vel, si ea absit, ad

longitudinem folii comparatæ, obtineant. In partium folii enumeratione primum se offert cutis, quæ si vitro oculi juventur, organicis partibus, instar cutis animantium, constare, & eas quidem regulariter mixtas habere deprehenditur. Observavit Autor, eam orificiis in plerisque plantis perviam esse, tum ut aer admitti, tum ut avolare succus superfluus possit; ista tamen orificia magnitudine, & numero, & forma plurimum differre, ut plane alia sint, quæ *pini* folium exhibet, quam quæ in *lilio* aut *amarantho* occurrunt. Cuti succedit pulpa, quam parenchyma Autor vocat. Ea ex tenuibus fibris, figuram cylindricam obtinentibus, & in vesiculas coeuntibus consistit. Terrio fibræ seu funiculi, quos oculo cernimus, ex duorum generum vasis componuntur, quorum unum succo, alterum aeri ferendo inservit. Apparent autem visui aëria illa vasa, sive arteriæ plantarum, si quis folia leviter frangat; fiet enim, ut ad utrumque extremum substantia quædam lanæ, instar telæ araneæ, dependeat, quæ & videri & palpari poterit. Quo tempore folia primum nascantur; jucunda est præ reliquis speculatio. In plantis, quæ duplicis formæ folia protrudant, quales sunt *dulcamarum*, *cardamine*, *valeriana*, *campanula vulgaris* & alia, ea, quæ inferius sunt, in ipso semine existerè Autor putat, reliqua vero tum nasci, quum semen terræ commissum radices egit, & succum e solo alimentitium attraxit: sed in arboribus & truncis perennibus folia, quæ singulis annis proveniunt, actu semper in germine esse, & quidem illo plerumque autumnò ibi nasci affirmat, qui verum tempus, quò arbores frondent, antecedit. Cæterum cur quædam plantæ folia semper virentia habeant, cur item aliæ in hieme etiam crescant & augeantur, id e causis suis accurate deducit. Tandem ubi de principiis foliorum agendum est, salia cum primis nominat, & ea quidem quatuor generum, *marina* videlicet, *nirrosa*, *acida*, & *alkalia*: hæc instar ossium se habere scribit, quæ reliquis principiis, quasi carne, vestiantur. Deducit hic cum cura & studio ex istorum salium multiplici figura, quæ folii pars ex quovis potissimum constituitur.

Hactenus *sectio prima*, in qua recensenda prolixiores fuimus; reliquas strictim persequi licebit, quoniam ex dictis, quantum Autor curæ in re nova & hand vulgari adhibuerit, satis intelligi potest.

Sectio igitur secunda de floribus est, quos tribus partibus constare olim in *Anatomia Plantarum* c. 5. observavit. Nunc rariora quædam adjiciunt.

adjiciuntur, ac initio de sepimento florum in primis notatur, quem natura sit studiosa justarum proportionum. observat, quippe quae foliis floris, foliorum sepimenti numerum vel aequalem, vel aliquam constanter subjiciat. De foliatione floris sequuntur postmodum, quaecumque vel ad plicaturam, vel ad numerum foliorum, quae in flore sunt, vel ad partes florem constituentes, veldenique ad usum & figuram floris pertinent, nec antea fuerunt plene pertractata. De coma etiam duplici florum quaedam afferuntur, ubi monet Autor, non esse omnes floris partes a se nominatas in quibusvis plantis quaerendas, sed deficere modo has, modo illas. Deinde generationem plantarum, cum generatione animalium confert, & primum quidem sexus differentiam in plantis dari negat, sed unamquamque ἀρρενοφυλον esse statuit, ac eas partes conjunctas habere, quae alias sexum unum ab altero distinguunt; mox quomodo plantae quasi concipiant ac foetum alant, edisserit, donec is, ubi ad maturitatem venerit, prodeat, & nova fecunditate plantam aliam progeneret. Appendicis loco subjicit methodum, qua quis possit quascumque plantas ex foliis & floribus expedite, non adhibito vitro, nec facta incisione aut resolutione partium, cognoscere, ac pronuntiare, ad quod unaquaeque genus referenda sit, ut postmodum apud Rei Herbariae Scriptores eo facilius ac promptius inveniatur.

Sectio tertia de Fructibus agit, quos Autor ad quatuor genera refert, ita ut omnes omnino sub pomis, piris, prunis, & uvis complectatur. Deinde capsulam seminum cum fructu confert, ob similitudinem, quam hic cum illa habet. In eo tamen ista duo a se invicem differre fateatur, quod fructus, instar uteri carnosus, quo semen ad maturitatem propius accedit, hoc humidior fiat ac succulentior, sed capsula, quasi membranaceus quidam uterus, tanto durior & siccior reddatur, quanto majora incrementa semen capit. Ultimo partium, e quibus quemvis fructum componi certum est, quaeque communiter tres, rarius plures esse constat, usum, quem ipse cum semini tum fructui praestant, exponit. Atque hic vasorum conformationem, siveque sulphurei & oleosi per ligneas, quas vocat, fibras advecti, diversas qualitates ubertius declarat.

Sectio quarta Semina pertractat, & eorum ante omnia varias figuras colligit, quarum diversitas juxta Autorem oritur partim a situ, quem

quem in utero obtinere debent, partim a vasorum fibrarumque disti-
butione, partim denique a salinis principiis, quæ plantas componunt.
Numerus seminum non peræque magnus in omnibus plantis est. Eas
enim, quæ facilius intereunt, ac destruuntur, aut in usum animalium
cedunt, natura copiosiori semine instruit. Sic in primis *papaveris
albi ac typha majoris* monstruosam seminum multitudinem Autor an-
notavit. Membranas seminum quod attinet, quæ plerumque tres,
raro quatuor sunt, notatu dignum est, quod in illis seminibus, quæ
tenuioribus membranarum involvuntur, cutis aliqua, foetum proxime
ambiens, instar vitelli se habeat, ac eidem primi optimique alimenti
loco sit, uti vitellus ovi pullo excludendo. Semen seu foetus tribus
constare partibus, *duobus lobis* (rarius unico) *radicula & germine*; ha-
rum autem singulas iterum e cuticula, parenchymate, & vasis ramifi-
cantibus componi Autor ostendit, ac quo ordine, in seminis genera-
tione, producantur, sub hujus partis finem, in exemplo seminis *mali
Armeniaci* ad oculos subjectis figuris æneis demonstrat. Natura nimi-
rum ante omnia de utero sollicita est, qui membranas seminis calidas ac
succulentas conservet, foetumque ipsum protegat, donec justo ac defi-
nito tempore terræ, ut vegetet, committatur. Quapropter initio ca-
psulam seminum facit, deinde membranas ordine producit, ita ut, quæ
foetum proxime ambit, ultimo fiat. In hujus parte acuminata, ac ba-
si opposita, lignæ fibræ tenerrimæ coeuntes non dum aliquem parvum
efficiunt, qui ubi paulatim crevit, dividi in duos lobos incipit, quorum
basis contracta in radiculam seu eam partem, quæ radices postea emit-
tit, abit, ac denique intra medios eosdem lobos nodus alius sive ger-
men prodit, quod, ubi semen terræ commissum est, caulem, folia, ac
flores cujusvis plantæ producit.

Adjecit Autor in hac nova & aucta operum suorum editione,
duabus lectionibus, ut vocantur, *de mixturis*, quarum priorem ingenio-
sissimi Germanicarum Ephemeridum Collectores, una cum Anato-
miæ vegetabilium tribus partibus, & Idea quoque Historiæ Philoso-
phicæ de Plantis, Latina lingua donatam publici juris fecerunt, *quæ
que alias*, quæ de rebus, ab argumento Libri haud alienis, *agunt*.
Prima harum, quæ nunc reliquis addita, in ordine *tertia* est, tractat
de varia proportione, qua sal lixiviosum plantis inest. Initio tradit,
quantum salis lixiviosi plantæ integræ diversi generis, si calcinentur,
conco-

concedant? deinde ejusdem plantæ partes inter se confert, ac inquirit, quanam ex illis plus disti. salis præbeat? Proceditur autem per quæstiones, & prima omnium ita habet: *Utrum arbores, an vero herbae ac frutices, si in equali quantitate assumuntur, & cæteris paribus, majorem salis lixiviosi partem relinquunt?* cujus responsio pro herbis ac fruticibus facit, & experimenta, accepto cortice fraxini ex una, & libanotide ex altera parte, instituta enarrat. *Lectio quarta de sale essentiali & marino plantarum est, ac aliud experimentum diversis anni temporibus bis captum recenset, quo e sale lixivioso filicis, in aqua soluto ac libero aeri per aliquot menses exposito, duplex sal prodit, essentialis, quod Autor ita vocavit, quoniam nova salis species ab omnibus aliis differens visa est, & marinum. Utriusque crystallos, qua colorem, saporem, & figuram cum cura describit. Lectio quinta de plantarum coloribus agit, & tria evolvit. Primo, quem colorem plantæ in statu suo naturali obtineant in quibuscunque partibus? Deinde, quem colorem producant, ubi facta est infusio aut coctio? Tertio denique, quis color emergat e mixtura variarum infusionum, vel secum invicem, vel cum alterius generis liquoribus? Monet vero Autor ante experimentorum suorum declarationem, ea non adversari sententiæ de coloribus, quam hodie viri quique doctissimi fovent: se enim de partibus materialibus tantum agere, quæ in plantis tanquam in subjectis, ad productionem colorum requirantur. Lectio sexta inscribitur de varietate ac causis saporum, maxime in plantis. Hic Autor primo saporum generatim considerat, & quidem triplici modo: 1. ratione perceptionis seu sensationis, ubi calculum saporum simplicium & compositorum init, qui si per gradus, quos in ipsis sat distincte percipere possumus, multiplicentur, ad mille & octingentos ascendunt: 2. ratione durationis ac termini, quo sensu saporum alii aliis longius durant, & diutius hærent: 3. ratione subjecti seu partis gustantis, cujus respectu sapor est aut fixus, aut diffusivus, aut expansivus: fixus iterum vel labia sola, vel linguam, vel palatum afficit; de quibus universis sub finem hujus lectionis, due inveniuntur tabule, quæ saporum varietates Latine exprimunt. De hæc causas saporum Autor inquirit, & speciatim quidem illorum tantum, qui plantis insunt. Earum vero quinque nominat: 1. locum seu locum unde plantæ proveniunt, & ubi nascuntur; 2. aërem*

cui

cui expositæ sunt, & in quo incrementa sumunt; 3. partes, e quibus constat; 4. varias fermentationes, quas illarum succi subeunt; 5. organa, quibus sapes percipiuntur. Ex his imprimis tertiam & quintam, tanquam causas immediatas considerari debere mones, utpote a quibus saporum differentia essentialis dependeat. Atque per has saporum differentias notat obiter Autor, specificam medicamentorum virtutem, toties negatam, si non demonstrari, saltem probabilem reddi: consentaneum enim esse, medicamentum corporis partem unam, altera intacta, afficere, cum id in ore ac partibus contiguis a saporibus fieri appareat. Appendicis loco quaedam de odoribus subjiciuntur, qui uti organa parum ab organis saporum distantia, ita & causas fere easdem habent. Relinquit tamen hanc partem Autor ab alijs persciendam. *Lectiois ultima* titulus est *de solutione salium in aqua*. Hujus pars prior confirmat illam sententiam, quæ asserit, posse in aqua quæ ad satietatem salium speciem unam imbibit, alius speciei sal sine ignis ope sola agitatione solvi, quod ipsum *superimprægnationem* Autor appellat, & inde conclusionis loco deducit, atomos ipsas salium, vel saltem illas particulas, in quas ultimo in aqua sal quodvis solvitur, diversas obtinere figuras, atque hinc fieri, ut unum genus salium non possit perfecte omnes aquæ poros implere, sed aliquas ab alio genere implendas relinquat. Pars posterior affirmat, per solutionem salium in aqua spatium aliquotod acquiri, & id quidem modo majus, modo minus. Quantum autem præcise acquiratur, id ex salium singulorum natura ac figura partium, ipsorum etiam spatiorum in aqua, capacitate Autor investigat. Ex his omnibus, quæ de salium insinuatione in aquam, & de augmento, quod hinc aqua recipit, dicta sunt, non tantum specifica quorumvis salium gravitas, sed & vera causa facile, Autoris ductu, cognosci potest, cur Mercurius in barometro adscendat ac rursus delabatur? Nam quod ad hunc motum attinet, non dependere illum a solo aeris incumbentis pondere, clare hinc patet, quoniam Mercurius, postquam colligentibus se vaporibus, in tubo adscendit, non tum demum delabitur, quum pluvia in terram decidit, sed manente omnino eadem aeris, vaporibus imprægnati, quantitate, pluviam pluribus horis, nonnunquam diebus, ante præfigit. *Generina* igitur ejus ratio ex majori minorive aeris pressura petenda est. Scilicet quamdiu in aere salium particulae integre ac nondum solutæ voli-

volitant, majus ipsæ spatium obtinent, & ita efficiunt, ut aer vehementius corpora sibi subiecta premar; quamprimum vero illa salia in aere volitantia solvuntur, & aqueis partibus includuntur, tum, manente eodem pondere aeris, spatium ac inde pendens pressura minuitur. Hinc etiam constat, quare spirantibus ventis frigidis Mercurius altius tollatur, quam cum calidi aerem perflans. Isti enim, quoniam sicci sunt, nitrosolum sal, cujus quamplurimum secum vehunt, diutius integrum ac insolutum conservant, quare aeris pressura, ut dictum fuit, adaugetur.

Den lilla Wattuprofwaren / hwarigenom de rätta och Hållsöamma Guurbrunnar ifrån de falska eller gemene Jernwatern som här och där i Wårt R. Fädersnesland finnas / igenkännes och åtskillies. Dem som till sådant lust hafwa / serdeles Medicinæ Studiosis til efferrättelse i Luset bracht off Urban

Hiärne D.

Stockholm 1683. in 8.

hoc est

Brevis Aquarum explorator, genuinas & salutare Acidulas spurias & vulgaribus Aquis Martialibus. hinc inde in Suecia observatis, discernens &c. editus ab Urbano Hiärna D.

Holmiæ 1683. in 8.

NUm unquam hætenus Sueco-Gothia irriguas biberit Acidulas, ex Annalibus ejus eruere haud licet; quanvis olim ad Regni hujus fontes quosdam sotirios & velut benedictos, certis diebus festis, magna ægrotum caterva superstitiose satis confluerit. Imo licet quidam temporum horum curiosiores in variis Sueciæ provinciis, metallicis venis quam refertissimis, Acidulas magno labore investigare conati fuerint, nullas tamen hucusque invenire valuerunt, donec Senator quidam regius, *Gustavus Soop*, in prædio quodam suo fontem indolis non vulgaris anno 1678 reperit, ac ad eundem lustrandum

strandum ac explorandum, *D. Urbanum Hiärna, Medicum Regie Sues Majestatis & Societatis Regie Anglica Socium*, accersivit, qui ut aquarum ejusmodi dignoscendarum maxime peritus est, sic fontem illum Medeviensem (a loco ita dictum) genuinarum Acidularum nomen mereri, animadvertit. Libellum is proin statim emisit invitatorium, ut quam de efficacia hujus aquæ mineralis conceperat spem, re ipsa, Deo benedicente, experiretur confirmatam. Successitque institutum adeo, ut eorum qui proxima æstate copiose huc confugerant, ægrotorum magna pars domum sana redierit. Quare ut deinceps singulis, ab aquis illis medelam expectantibus prospiceretur, eundem libellum paulo auctiorem denuo edidit, quo de dicta aliisque curationis tempore observandis erudirentur. Accidit interim, ut divulgata Medeviensis hujus Fontis virtute, de aliis similibusve in Suecia aquis mineralibus nonnulli cogitarent: quibus ut satisfaceret *Hiärna*, Medeviensium vero præstantiam vindicaret, illis visitatis & lustratis pene singulis, præsentem elapso anno in publicum prodire jussit *Tractatur.*

In cujus præfatione ad Lectorem, postquam causas scribendi recensuit, primam Acidulas in Suecia inveniendi exponit occasionem, sibi que easdem jussu Excellentissimi Dn. Soppii visitanti, inventionis hujus primæ gloriam vindicat Autor. Hinc necessaria & vera fontium mineralium exhibet criteria, simulque duas illorum concipit species, Acidulas nempe proprie dictas, & fontes, variis in locis subito erumpentes, postmodum vero cessantes, *Heyl Brunnen* communiter dictos. Missis posterioribus, priorum tres format classes, *Acidorum*, *Vinosorum*, & *Acido occulto gaudentium*: omnes vero minera quadam peculiari, ut plurimum Martiali, imprægnari, simul tamen singulos aliquid quoque sulphuris in sinu suo gestare autumat, sive hoc per Gas suum acidum manifestum existat, velut in fontibus *Spadanis*, *Svalbacensibus*, *Egranis*, *Ändernacensibus*, & *Pirmontensibus*, sive absconditum hoc lateat, vel ab occulto alcali solutum, vel adhuc in primo suo ente seminali existens. Quo autem a laudatis fontibus vulgares aquæ minerales secernantur, sequentes illorum suppeditat notas Sc. (1) adsit copia halituum spirituosorum, e subtilissimo, sive occulto, sive manifesto sulphure oriundorum, quos, Gas alias dictos, acidulis essentialem vitam præbere ait, ita ut sine illis aquæ mortuæ & parvi usus censendæ veniant, qualis *der Wildbrunn* prope *Egram*, qui ut ut ebulliat,

ebulliat, inefficax tamen existat; (2) sit Aqua limpida nullisque heterogeneis scatens: (3) ultra annum ac diutius in ipso fonte aut vasis asservata non corrumpatur: (4.) nulla ob inexistentiam nominati acidi in ea subsistere queant animalia, v. g. ranæ, hifudines &c. quin statim emoriantur: (5) putridas peregrinasque minime admittat aquas: (6) ex imo terræ prodeat vena: (7) fundum vasis, quo excipitur, post aliquam spiritus sulphurei exhalationem, non nisi subtilis & fusca ochra petat, cum largius sedimentum fixioris substantiæ abundantiam denotet, & clausis bene ante evaporationem vasis, sedimentum nullum appareat: (8) in summis rupibus, longe a face & inter saxa sabulamque juxta *Helmontium*, secundum *Paracelsum weit von Erden/ Letten und Schleim* prodeant: (9) a bibentibus absque molestia magna aquæ queat assumi quantitas: (10) procul sint a littoribus maris: (11) in cavernis terræ immaturo imprægnentur metallo, immunes tamen ab halitibus Mercurialibus, item (12) a corrosivis arsenicalibusque mineris & metallis, e. g. Ærugine, Argento, Antimonio, Vitriolo &c. (13) morbos profligent, aliis medicamentis minus cedentes. Atque has quidem proprietates omnibus acidulis communes esse ait, excellentiores vero, (14) saporem & efficaciam, ob varium minerarum concursum, non raro mutare, v. g. Hornhusanas, Egranas, Dunsfanienses &c: (15) ad Solis ortum erumpere: (16) eadem semper affluere copia, velut *Svvalbacenses*: (17) e summis salire collibus, ac velut longiore distillatione magis purificari ac volatilifari. Hinc particulis missis probationibus, an videlicet ferrum, cuprum &c. insit, (quas peculiari reservat scripto) incertas ac suspectas acidularum indagaciones perstringit. Nec enim præstantiam earum explorari posse censet evaporatione, qua fixior tantum acidularum pars compareat: nec gallarum infusione, cum per eam nigrescant aquæ Martiales quævis, item aqua salsa ollæ ferreæ aliquandiu infusa; nec desint optimæ acidulæ ex infusione gallarum haud nigrescentes, v. g. Hornhusanæ, Bortfeldenses &c. non carnis incoctæ tinctura, cum caro aquæ cullibet Martiali incocta tingatur; non sapore linguam pungente, cum is optimis acidulis desit, v. g. Paderbornensibus, quæ blandissimæ; e contra acidissimus observetur fons Egranus, quem *Wild Brunn* appellant, ideo etiam dysenteriam movens; & in Gallia & Anglia pariter seligantur blandiores. Nec porro quæ longius se trans-

strandum ac explorandum, *D. Urbanum Hiärna, Medicum Regia Suec Majestatis & Societatis Regia Anglica Socium*, accersivit, qui ut aquarum ejusmodi dignoscendarum maxime peritus est, sic fontem illum Medeviensem (a loco ita dictum) genuinarum Acidularum nomen mereri, animadvertit. Libellum is proin statim emisit invitatorium, ut quam de efficacia hujus aquæ mineralis conceperat spem, re ipsa, Deo benedicente, experiretur confirmatam. Successitque institutum adeo, ut eorum qui proxima æstate copiose huc confugerant, ægrotorum magna pars domum sana redierit. Quare ut deinceps singulis, ab aquis illis medelam expectantibus prospiceretur, eundem libellum paulo auctiorem denuo edidit, quo de dicta aliisque curationis tempore observandis erudirentur. Accidit interim, ut divulgata Medeviensis hujus Fontis virtute, de aliis similibusve in Suecia aquis mineralibus nonnulli cogitarent: quibus ut satisfaceret *Hiärna*, Medeviensium vero præstantiam vindicaret, illis visitatis & lustratis pene singulis, præsentem elapso anno in publicum prodire jussit Tractatur.

In cujus præfatione ad Lectorem, postquam causas scribendi recensuit, primam Acidulas in Suecia inveniendi exponit occasionem, sibi que eandem jussu Excellentissimi Dn. Soopii visitanti, inventionis hujus primæ gloriam vindicat Autor. Hinc necessaria & vera fontium mineralium exhibet criteria, simulque duas illorum concipit species, Acidulas nempe proprie dictas, & fontes, variis in locis subito erumpentes, postmodum vero cessantes, *Heyl Brunnen* communiter dictos. Missis posterioribus, priorum tres format classes, *Acidorum*, *Vinosorum*, & *Acido occulto gaudentium*: omnes vero minera quadam peculiari, ut plurimum Martiali, imprægnari, simul tamen singulos aliquid quoque sulphuris in sinu suo gestare autumat, sive hoc per Gas suum acidum manifestum existat, velut in fontibus Spadanis, Svalbacensibus, Egranis, Andernacensibus, & Pirmontensibus, sive absconditum hoc lateat, vel ab occulto alcali solutum, vel adhuc in primo suo ente seminali existens. Quo autem a laudatis fontibus vulgares aquæ minerales secernantur, sequentes illorum suppeditat notas Sc. (1) adsit copia halituum spirituosorum, e subtilissimo, sive occulto, sive manifesto sulphure oriundorum, quos, Gas alias dictos, acidulis essentialem vitam præbere ait, ita ut sine illis aquæ mortuæ & parvi usus censendæ veniant, qualis *der Wildbrunn* prope Egram, qui ut ut ebulliat,

ebulliat, inefficax tamen existat; (2) sit Aqua limpida nullisque heterogeneis scatens: (3) ultra annum ac diutius in ipso fonte aut vasis asservata non corrumpatur: (4.) nulla ob inexistentiam nominati acidi in ea subsistere queant animalia, v. g. ranæ, hifudines &c. quin statim emoriantur: (5) putridas peregrinasque minime admittat aquas: (6) ex imò terræ prodeat vena: (7) fundum vasis, quo excipitur, post aliquam spiritus sulphurei exhalationem, non nisi subtilis & fusca ochra petat, cum largius sedimentum fixioris substantiæ abundantiam denotet, & clausis bene ante evaporationem vasis, sedimentum nullum appareat: (8) in summis rupibus, longe a facce & inter saxa sabulamque juxta *Helmontium*, secundum *Paracelsum weit von Erden / Letten und Schleim* prodeant: (9) a bibentibus absque molestia magna aquæ queat assumi quantitas: (10) procul sint a littoribus maris: (11) in cavernis terræ immaturo imprægnentur metallo, immunes tamen ab halitibus Mercurialibus, item (12) a corrosivis arsenicalibusque mineris & metallis, e. g. *Ærugine, Argentis, Antimonio, Vitriolo* &c. (13) morbos profligent, aliis medicamentis minus cedentes. Atque has quidem proprietates omnibus acidulis communes esse ait, excellentiores vero, (14) saporem & efficaciam, ob varium minerarum concursum, non raro mutare, v. g. *Hornhusanas, Egranas, Dunstanienses* &c: (15) ad Solis ortum erumpere: (16) eadem semper affluere copia, velut *Svalbacenses*: (17) e summis salire collibus, ac velut longiore destillatione magis purificari ac volatilifari. Hinc particulis missis probationibus, an videlicet ferrum, cuprum &c. insit, (quas peculiari reservat scripto) incertas ac suspectas acidularum indagations perstringit. Nec enim præstantiam earum explorari posse censet evaporatione, qua fixior tantum acidularum pars compareat: nec gallarum infusione, cum per eam nigrescant aquæ Martiales quævis, item aqua salsa ollæ ferreæ aliquandiu infusa; nec desint optimæ acidulæ ex infusione gallarum haud nigrescentes, v. g. *Hornhusanæ, Bortfeldenses* &c. non carnis incoctæ tinctura, cum caro aquæ cuilibet Martiali incocta tingatur; non sapore lingua pungente, cum is optimis acidulis desit, v. g. *Paderbornensibus*, quæ blandissimæ; e contra acidissimus observetur fons *Egranus*, quem *Wild Brunn* appellant, ideo etiam dysenteriam movens; & in *Gallicia* & *Anglia* pariter seligantur blandiores. Nec porro quæ longius se trans-

se transferri patiuntur, semper optimas esse putat, cum Aquæ Chartensis ob summam suam volatilitatem, quando Lutetiam Parisiorum portantur, saporem perdant, item Svalbacenses facile alterentur. Multo minus Gallorum nonnullorum ex Sale, post evaporationem elixiviato, iudicium alicujus momenti videri, ob perditas particulas volatiles, præprimis cum ut plurimum tantillum Salis remaneat, a sale communi ad Nitrum inclinantis. Pariter ponderationem aquarum, ob volatiles spiritus gravitate destitutos, ineptam censet: intinctum vero linteum aquas quidem natura minera saturatas, non acidulas demonstrare. *Thurnbeisseri* vero phantasias ineptas, & *Petri Guvrii Arcanum Acidularum* multa de nigro Martis Mercurio, Sale Martis aluminoso fragmenta continere asserit. Tandem nec, quæ ebullitione prodeant, aquas semper salutiferas existere, cum ebullitio, ut talis, acidum sulphuris in sal terreum cum metallo impingens, minime vero vividos arguat spiritus, sicut Egrensis *Wild Brunn* maxime effervesceat, nullius tamen efficaciam existat. Concludit proin, Acidum illud occultum & salutiferum aliis & genuinis magis dignosci signis; quæ tamen peculiari reservat tractatui. Dum autem varios lustrat Suecicæ fontes, Medeviensis, utpote cui notæ superius recensitæ competant, quique præprimis morbos gravissimos, sc. apoplexiam, paralytin, maniam &c. sanaverit, vimque expectorandi habeat, reliquos, v. g. in *Stårmarboo/ Philipstadt/ Brabel und/ Ofmoo Godyn/ Waystad/ Blystad/ Westerhaninge* &c. antecellere, comprobatur, vel crudis scatentes metallis, vel paucioribus tantum ægritudinibus appropriatos.

LA CHYMIE NATURELLE, OU L' EXPLICATION Chymique & Mechanique de la Nourriture de l' Animal, par Daniel Duncan Docteur en Medecine de la Faculté de Montpellier.

hoc est

Chymia Naturalis, sive Explicatio Chymica & Mechanica Nutritionis Animalis. Autore Daniele Duncan Medic. Doctore Facultatis Monspelienfis, Parisiis 1682. in 8.

Abca

AB eo, quo Animale corpus Machinæ Hydraulicæ-Pneumaticæ ad instar tempore considerari coepit, Philosophorum & Medicorum ingeniosissimi artificiosissimam partium ejus solidarum structuram, indeque resultantes variorum fluidorum interventu actiones diversissimas, perspicue enodaturi, Mechanicam pariter atque Chymiam in usum adhibuerunt felicissime: illius quidem speciatim admuniculo modum evidentiorum, quo solidæ corporis animalis partes operantur; hujus autem ministerio rationem mutationum, quas humores varie ibi subeunt, manifestiorem instruentes. E multis aliis strenue hoc præstitit Dn. Duncan, natione Gallus, in illo æque Scripto, quod Anno 1678 nativo idioma: conscriptum, *Explicationem novam & Mechanicam Actionum Animalium* inscripsit, ac in hoc, quod ante biennium editum, Tibi nunc B. L. exhibemus. Ab omnibus, universas naturæ operationes ad normam Chymicæ Divinæ solere peragi, quam Artificialis non nisi imbecilli imitetur modo, ut Autor consensus reportet, instantiæ loco ipsa nostra aliorumque animalium corpora prodire jubet, in quibus Analogiam, quæ Naturali Chymicæ cum Artificiali, operationum, vasorum, ignis, foci, spiraculorum & c. ratione observetur intercedere, non brevibus saltem in Introductione subinnuit, sed pluribus quoque in ipsa Nutritionis Animalis Explicatione, duabus partibus comprehensa, prosequitur. In prima siquidem, Nutritionis declarata necessitate, causisque cur viventia quædam diu satis absque alimentorum usu subsistere possint, assignatis, Alimentorum edocet præparaciones, quomodo hæc extra corpus, vel a natura ipsa, fructuum quorundam & plantarum exemplo, vel ab arte, puta pistoria, culinaria, item parandi vinum, cerevisiam & pomaceum &c. chymica plane via instituantur. Eadem vero Alimenta quomodo porro intra corpus secundum Chymicas leges in masticatione, chylicatione, sanguificatione, sanguinis itidem a superfluis aquosis & sulphureis particulis, sub Urinæ & Bilis sehemate, depuratione præparentur, antequam Nutritionis apta materia deveniant, in parte demum secunda edisserit. Ubi multa insimul de dentibus, nec non de ventriculorum numero in animalibus diversis variante, scitu haud injucunda commemorat. De tunicis autem ventriculi humani agens, quando nervæam extimam vult ac musculosæ superinstructam, eam cum communi alias dicto involucro oppido videtur con-

fundere, contra unanimes Anatomorum non minus consensum quam autopsiam, interiorem rugosam pro unica, glandulosa scilicet, venditans. Quod in ventriculi cavo alimentorum continetur menstruum, et triplici liquore effatur compositum, uno sulphureo ac spirituoso a cerebrae per nervos transmissio, reliquis duobus salinis plus minus acidis, tum e salivalibus glandulis, tum glandulosa Ventriculi tunica, adportatis. Ab ipsis horum acidis spiculis membranas Ventriculi ac nervos vellicantibus, famen excitari pronunciat, quibus si particulae bilis alcalicae volatiles praevaleant, accendi sitim existimat, cui restinguenda potus frigidus ratione nitri contenti ut plurimum sit aptissimus. Hinc omnem, quem Pancreatico succo & Biliofo adjuceat usum, ratione acidi & alcali explicat, vulpeculam tamen marinam, & fortassis solam, esse contendens, quae, ob levem succi pancreatici aciditatem, acida gaudeat bile. In extima renum superficie acidum pariter aliquod collocat pro parte sanguinis serosa, instar feri lactis, praecipitanda; quae ne in minutis postmodum canaliculis, in pelvim desinentibus, patiatur coagulum, partim ab externa tunica adiposa, partim a calore sanguinis interno, partim desique & omnium maxime a sale quodam ammoniaco, renum interiora replente, impediri dicitur. Ipsam tandem Nutritionem ita explanat, ut partibus duris salinas sanguinis particulas, phlegmatis aliqua portione evaporata crystallifatas, mollibus autem partibus sulphureas ejus moleculas, digestionem praeviam in ipsarum interstitiis inspissatas, nutrimenti potissimum loco esse statuatur. Salina caeteroquin sanguinis corpuscula eadem cum Levenhockii microscopio observatis quadrangularibus reputat, sulphurea vero coincidere censet cum hujus sphaericis, ideo rubicundis, quod omnia ejusdem fere magnitudinis circa propriam axem volutenter.

ISAACI BARROVY, MATHEMATICAE PROFESSORIS Lucafani, Lectiones habita in scholis publicis Academiae Cantabrigiensis, Anno Dom. 1664.

Londini apud Georgium V Vells, in coemeterio D. Pauli. 1683. in 8.

Qui ob Archimedis opera, Apollonii Conica, & Theodosii Sphaerica, nova methodo illustrata & succincte demonstrata, Lectiones

item opticas & geometricas, paucis abhinc annis publico commo-
edita, de Mathesi optime meruit Isaacus Barrov, & has dedit primi-
tias olim professionis suæ mathematicæ. Huic enim muneri, dimif-
sa Græcarum literarum doctrina, cui eo usque præfuerat, primum ad-
moveri se passus est, cum Henricus Lucas, vir Nobilis (qui Illustris-
simo Comiti Hollandiæ, tum Academiæ Cantabrigiensi Cancellario,
a secretariis literis consiliisque, tantæ clientelæ beneficio ad am-
plas opes provectus erat.) studiis mathematicis, in Academia dicta hac-
tenus jacentibus, suppetias laturus, ultimæ voluntatis tabulis ma-
thematicam professionem decreto simul liberali stipendio instituisset.

Quamquam autem Lectiones istæ generalia tantum *ἐξωτερικά*
& velut prælogomena Matheseos, aliis fere neglecta, aut incultius &
perfunctorie tradita, complectantur, vestibulum enim duntaxat, ma-
thematicis disciplinis præstruendum, in præsens condere Autor insti-
tuit: sunt tamen toto earum decursu eruditionis non proletariæ aut
obviæ sparsi passim flores, qui iudicium Autoris acere & maturum, pro-
fundamque Philosophiæ veteris cognitionem satis produnt. Genius
porro Matheseos, vis & præstantia demonstrandi, intima adeo scientiæ
hujus ratio, ita hic explicatur, ut non tam in vestibulo, quam ipsis
penetralibus Lector constitutus sibi videri, eadem hæc certe tanto
dein consultius occupare possit. Optandumque est, ut cætera hujus
argumenti, quorum spem hæc Lectiones in ipso statim limine fecerunt,
& in quibus desinunt, propediem subsequantur.

Ipsa Lectionum partitio minus operosa sub manu nata videtur.
Excussa enim Matheseos & mathematicum appellatione, eaque ex com-
muni usu temporum illorum, quibus apud Græcos coli Mathesis, &
sola in scholis tradi cœpit, derivata, objectum eidem ex communi sen-
tentia magnitudinem & multitudinem tributum, eandemque in pu-
ram & mixtam, quarum partium rationem luculentis exemplis de-
clarat, distinctam esse enarrat. Distinctius deinde divisiones vete-
rum, Pythagoreorum, Platonis, & Gemini prosequitur, & quid in hac
aliisque fere omnibus recentiorum desideret, strictim innuit.

Propria vero & peculiaris circa hoc caput Autoris sententia est:
non aliam re ipsa quantitatem existere, diversam ab illa, quæ magni-
tudo aut quantitas continua dicitur: hanc proinde solam Matheseos
objectum merito reputari, cujus ea generales in primis proprietates,

tum

Lect. I.

Lect. II.

tum species proximas, & congruas passionis inquirat & demonstret: hinc Mathesin omnem Geometriæ terminis contineri & circumferibi: mixtas vero mathematicas, ut ut suo unaquæque modo (quam per singulas eundo scite exponit) ad mathematicam dignitatem titulumque adspiraverit, Geometriæ verius exempla esse, quam partes Matheseos, quippe quæ post exutas particulares circumstantias, admissasque fundamentales suas hypotheses, evadant pure geometricæ; pro naturalis autem scientiæ partibus habendas, totidemque esse (nisi adjunctione mere *ποιητικῶν*, quales Pictura, Sculptura, Statuaria, Architectonica, hisque affinium artium augendus sit numerus) quot sint Physicæ ipsius; adeoque mathematicam vulgo sic dictam Physicæ coextendi; Algebram etiam vel facultatem analyticam (quatenus a Geometriæ & Arithmeticiæ pronuntiatis distincti quid innuat) non magis ad Mathesin, quam ad Physicam, aut Ethicam, aut quamvis aliam scientiam videri spectare; esseque duntaxat Logicæ partem, seu modum ratione utendi circa quæstionum solutionem, inventionemque aut probationem conclusionum, & ob hoc instrumentum mathematicæ, ut contradistincta illi Synthetis. Ipsam Arithmeticiam, nobilissimam illam scientiam, a Geometria divulsam temere, ab ea prorsus indistinctam esse: liquere hoc cum ex nomine Geometriæ, *μετρησι* enim, suffragio vel ipsius Aristotelis, X Met. cap. I, nihil aliud significare, nisi magnitudinem numero notificare vel exprimere, quidni ergo, quæ nomine numerum suo involvat, eundem non re ipsa contineat? tum ex natura numeri diligentius perpensa. 1. enim nullum numerum ex se quicquam distincte significare, cuiquam determinato subjecto convenire, ullam rem certo determinare, sed utcumque pro arbitrio aptum natum esse cuiusvis quanto designando. 2. prout singuli numeri seorsim nihil certi significant; sic nec inter se collatos, duos pluresve, ullam ex se determinatam habitudinem proportionemve fortiri aut indicare. 3. nec numeros ex se invicem addi posse, nec subtrahi, vel ut summam aliquam componant, vel ut differentiam commonstrent; contingere vero hoc ipsis, ex rerum, quibus attribuuntur, conditionibus. 4. hanc ipsam magnopere diversam esse: aliter enim tribui numerum rebus quantis certam mensuram designantibus; aliter rebus nonnisi generica aliqua ratione inter se convenientibus, ex quo duplex genus numeri consurgat, mathematica unum, alterum

Leß. III.

alterum transcendentis & metaphysici, ipsi Platoni in *Phileto* agnatum, s. numerum mathematicum non esse aliquam rem distinctam a magnitudine quam denominat, sed hujus certo pacto considerata notam & signum, eundemque 6. triplicem, integrum, fractum & radicalem sive surdum, qui postremus, cum ne ratione quidem, Autoris iudicio, a magnitudine abstrahi possit, satis ostendat, numerum a magnitudine re ipsa non differre. Ex junctiōe autem Arithmetice & Geometriæ maxima in rem Matheseos commoda derivari. I enim perspectum iri, nullum Geometriæ vel axioma generale, vel specialera conclusionem, non etiam Arithmetice simili ratione convenire, nihilque vicissim de numeris enunciari posse, quod magnitudinibus non pariter accommodetur: unde cum eximia lux utriusque sit affulsura scientiæ, tum ingens proventurum compendium, sublata causa, eadem theorematum aut problematum supervacaneæ repetendi, diversimodeque solvendi. II utriusque etiam tantum accessurum incrementum, iisdem subsidiariam operam sibi mutuo commodantibus: Geometria, theorematum circa numeros facilius reperiendis; Arithmetica, perspicue explicandis muniendisque circa magnitudinem demonstrationibus. III manifestum evasurum, contra quam magni Vir, sed infelicis ingenii (Hobbesium innuere videtur, qui tr. de ratione motuum & magnitudinum p. 152. arithmeticum calculum a geometricorum problematum examinatione arcendum esse pronuntiavit, idque aliis locis plurimis probare annisus est) non dubitavit asserere, nullum ratiocinium geometricum valere, cum arithmetico calculo non exquisitè consentiens; & proinde commissos in Geometria paralogismos posse per computationem arithmeticam ut facillime, ita certissime justissimeque examinari & refelli. Proinde nec inconsulte fecisse Euclidem, quicquid Ramus obstrepat, geometricis elementis arithmeticas inferendo speculationes, meriturumque egregiè de utraque, qui commodam in Geometria, ubi Quintiliano indice antiquitus videatur obtinuisse, sedem assignaverit Arithmetice.

Rejecta dein mathematicarum in theoreticas & practicas scientias divisione, tanquam non diversas, sed unius scientiæ diversos respectus innuente; modum quo circa objectum suum mathesis versatur, explicat: cum scilicet, quem quæque scientiæ, quoad ejus fieri possit, affectent, at qui ipsius tantum non proprius & peculiaris habeatur,

beat, demonstrativum. Quo nempe res suscipiantur contemplab-
 dae, quarum in animo distinctae & clare sint ideas; propriis, adaequa-
 tis, & invariantis nominibus designatae: ad indagandas affectiones, &
 veras conclusiones construendas notissima tantum, certissima, & pau-
 cissima axiomata praemittantur; paucissimae item hypotheses, & ra-
 tioni summopere consonae, nec a quoquam mentis compote recusanda-
 dae, praestruantur: generationes etiam sive causae adsignentur facillime
 intelligendae, & promte admittendae: ordo observetur exquisitus,
 qui propositionem quamque liquido inferat ex prius positis & proba-
 tis: rejiciantur denique omnia, utcunque verisimilia & speciosa,
 quae dictis legibus colligi deducique nequeant. Atque haec omnia
 ut exemplis ex mathefi depraemissis, nec incuriosa inter ipsam & ceteras
 scientias antithesti instituta firmat; sic mathematicorum ratiocinatio-
 rum certitudinem, evidentiam, necessitatem & praestantiam ab adve-
 santium, Pyrrhonicorum, Epicteticorum, Epicureorum, & recentiorum
 quorundam Peripateticorum illusionibus & offitiis acri diligentia
 vindicat; deque variis modis, quibus sua propositionibus mathemati-
 cis constet certitudo, argute differit.

Leff. V.
 & VI.

Post, ipsos syllogismos seu demonstrationes mathematicas ag-
 gressus, de partibus earum integralibus, praemissis & conclusione, dice-
 re instituit. Illarum, quae vel prima principia sint, vel ab his conti-
 nua serie derivatae conclusiones, naturam, originem & veritatem ge-
 neratim contemplatur; hanc etiam hypothesis, definitionibus &
 axiomatis in specie explicatius adstruit; indeque omnis scientiae natura-
 lis originem, & genuinam methodum a primis usque cognitionis fon-
 tibus ratiocinandi, sic enunciat: mentem ex observatione rerum obje-
 ctarum occasionem arripere similes ideas compingendi; quas, cum cla-
 re percipiat convenire rebus quae possunt existere, affirmet & supponat;
 tum affingendo & appropriando eis vocabula, definitiones effor-
 mare; ex his, quomodocunque versatis & comparatis inter se, conse-
 quentias elicere, & theoremata condere; e quibus in certa systemata
 coagmentatis conflentur particulares scientiae.

Leff.
 VIII.

Ultima *διὰ τὸν* seu tres principiorum mathematicorum consti-
 tuit species: Hypotheses, (Postulata) Definitiones, Axiomata: ita ut
 priores duas faciat principiorum simpliciter primorum, sive in nulla
 scientia demonstrabilium, tertiam vero ex prioribus per syllogisticam
 conse-

MENSIS FEBRUARII A. MDC. LXXXIV.

non sequentiam emergentem; sive ex hisdem in aliqua superiore præcedentia, sive in ipsa, in qua axiomatis dignitatem sustinet, scientiæ deducatur. Hanc *περροποιαν* adducta Aristotelis sententia firmat, non tamen sine gravi in ipsum, Proclum, Ramum, & Rivaltum Archimedis interpretem, aliud principii genus, *επιταγμάτων* sive subsidiariorum, ex perperam intellectu Archimedis textu condentem, stricta censura.

Ex intersertis autem hinc inde eruditis digressionibus attentiorum merentur considerationem, quæ de numeris surdis; comparatione puncti geometrici & unitatis; defectibus scientiarum præter mathesein in demonstrationibus; iudicio a sensibus petito; inductionis actuali figurarum mathematicarum, in quacunque cujusvis materie particula, existens; demonstrationibus Logicorum causalibus; demonstratione quacunque, non nisi supposita Dei existentia possibili; demonstrationibus rerum, quæ nec extiterunt, nec exituræ sunt unquam; de notitiis innatis, ad theoreticas scientias non necessariis, Autor non ingrato diûcursu ventilat.

ULRICI HUBERI AUSPICIA DOMESTICA.

Exercitationum, quibus otium, quod Illustres Frisæ Ordines ei apud Academiam suam fecerunt, occupare constituit.

Accedunt amœniora quadam alia.

Franequeræ apud Johannem Gyselaar, 1682. in 8.

Quantum olim eloquentiæ studium Jurisprudentiæ junctum æstimatum a Romanis fuerit, vel elogia JCrts nonnullis data poterunt esse argumento. Non solum enim Pomponius Trebatium cum Cascellio comparans, illum hoc peritiorum, Cascellium vero Trebatium eloquentiorem fuisse commemorat; sed & Cicero de L. Crasso & Q. Scævola acumine & juris scientiâ atque dicendi ornatu æqualibus scriptum reliquit, illum pro eloquentium juris peritissimo, hunc autem pro juris peritorum eloquentissimo fuisse habitos. Dubios nos relinquit præsentium Auspiciorum domesticorum, in quibus celeberrimus Huberus specimina orationum quarundam exhibet, cum scriptis ejusdem reliquis collatio, utrum ex his Crassi & Mucii e-logiis ipsi aptemus. Sive enim Crassi virtutes consideremus, cui

ACTA ERUDITORUM

Fallus summam gravitatem, cum gravitate vero junctam facetia-
rum & urbanitatis oratorium, non scurrilem leporem, accuratam in-
super Latine loquendi & sine moleſtia diligentem elegantiam, in dif-
ſerendo miram explicationem, cum denique de jure civili, aut de æ-
quo & bono diſputaretur, argumentorum & ſimilitudinum copiam
tribuit; ſive laudes Scævola perpendamus, quod non ſolum peracu-
tus fuerit ad excogitandum, quid in jure aut in æquo verum aut eſ-
ſet aut non eſſet, ſed & verba ad rem cum ſumma brevitate mirabili-
ter aptare valuerit; ſingulas has duorum iſtorum Jurisprudentiæ lu-
minum elegantias Auſpicia hæc domeſtica referre videntur, quo-
rum titulus ex ſiſ lucem capiet, quæ præcedenti menſe de Poſiti-
onibus Huberianis retulimus. Continet autem libellus hic *Ora-
tiones XII*, ab eloquentiſſimo Auctore variis temporibus variis de cau-
ſis habitas, quarum argumenta nec nos expoſuiſſe, nec Lectorem pi-
gebit legiſſe. In *I. Oratione* oſtendit Auctor, cur ſuſceperit munus Se-
natorium, idemque poſtea indultu Ordinum depoſuerit; tum de ve-
teri diſputandi more per quaſtiones & colloquia, ut & de hodierno
per ſyllogiſmos diſſerit, eosque inter ſe comparat. Præmiſſa autem
fuit hæc oratio primæ collationi juris Friſici cum Romano, domi
Auctoris anno 82 habitæ, quam & ipſam orationi ſubjunxit, deciſionē
nobiliſſimum quaſtionum juridicarum continentem. In *Oratione II* ex-
ponit, quibus rebus otium ſuum in Academia ſit occupaturus;
qua oecaſione, quid ſit Jureconſultus & quomodo formari debeat,
docet, quaque via ipſe in poſterum cum ſtudioſis juris procedere co-
gitet, ut notiſſiam fundamentorum juris Juſtinianiæ quam minimo
temporis operæque diſpendio adipiſcantur, eruditiſſime declarat.
Oratione III inquirit, quare jus publicum olim in Academia Fræ-
querana profeſſione publica non ſit honoratum, & cur præter Ger-
manos nullus populus hodie juris publici doctrinam in artem diſcipli-
næ redigi curaverit? Ab hoc jure publico diſverſum eſſe jus publicum
uniſverſale oſtendit, quod nimirum docet, quid in regimine enjuſ-
que civitatis fas & rectum ſit, quidque ſingulis in quaque republica
ordinibus ſit tribuendum; tum hujus differentias a politica &
tradendi neceſſitatem proponit, ſimulque reſpondet objectionibus
multorum, civitates ſine magna injuſtitia non poſſe gubernari.
Aliorum objectionibus, contra methodum diſcendi docendique jura
oratione

oratione secunda commendatam, motis, respondet *Oratione IV*. In *Oratione V* postquam nonnulla in laudem Wissenbachii tum non pridem defuncti præmisisset, historiam juris Romani & ex ejus argumento continuam probationem, literas humaniores cum jurisprudentia esse conjungendas, exhibet: *Oratio IV* breves dat laudum summæ celeberrimorum Frisæ JCorum, qui hoc & antea seculo floruerunt, puta *Viglii ab Aya*, *Joachimi Hopperi*, *Boethi Roordabusani*, *Cypriani Vomeli a Stapert*, *Aggei Albada*, *Andree Roorde*, *Georgii Rasalleri*, *Hectoris Hoovvrii*, *Suffridi Petreii*, ex *Pepmana* familia, *Sixti*, *Cypriani*, *Tui*, & *Ansonii*, *Henrici Schotani*, *Julij a Beima*, *Johannis a Sande*, *Marci a Lyclama*, *Dionysii Gotofredi*, *Johannis Albusii*, *Timæi Fabri*, *Pauli Busii*, *Joachimi Andrea*, *Hectoris* & *Jacobi Bonviciorum*, *Thomæ Herhai*, *Johannis Saekma*, *Gaii Nauta*, *Bernhardi Schotani*, & *Henrici Rhala*, simulque de fundatione Academiarum in Frisia differit. Sequentibus tribus orationibus argumentum præbuit statua *Eugnomosynes*, quam Codinus scriptor Græciæ recentioris in foro novæ Romæ a Constantino fuisse positam narrat, dextra manu *sceptrum*, sinistra *librum* tenentem, juxtaque eam stetit statuam *Hermæ* Emporii cum *marsupio*, putatque Codinus per *sceptrum* denotari *ingenium*, per *librum* vero *memoriam*, quasi hæc duo, *ingenium* & *memoria* ad *bonam mentem* seu *Eugnomosynen* requirantur. Sed *Huberus* in *oratione VII* occasione loci alicujus ex *Aristotele* allati per *sceptrum* denotari dicit *rationem*, per *librum* *eruditionem*, sensumque esse: *Rationem ad imperandum factam regni sui partes nullo modo feliciter explicare posse, nisi libro veraque pralucente doctrina instructam*. Porro *Hermen* cum *marsupio* denotasse: *Bonam mentem pecunia imperare debere*, & *Constantinum* adeo voluisse indicare, *urbem suam studere debere doctrina pariter & pecunia*. Cum vero alii *Eugnomosynen* exponant per *aquitatem*, inde *Autor* *Oratione VIII* demonstrare aggreditur, per *librum* intelligi *legem*, per *sceptrum*, *rationem*; *aquitatem* enim sive *judicium* corrigendi *leges* nihil aliud esse, quam *rationem* cum *lege* conjunctam. Hanc *aquitatem* juxta *Hermen* *Emporium* præsidem *mercaturæ* *Deum* fuisse positum. Ut enim per hæc *urbi* frequentia, *civibus* abundantia, *imperio* toti *flos* *vigor*que conferretur, palam esse debuisse non *jure stricto* *rigido*que, non *herili tyrannico*que *imperio*, sed *ex libro*, id est, *secundum leges* atque *benigne humaniter*que

92
 pcuri mercatoribus actum iri. Sed quemadmodum aequitas tota in
 ege & ratione consistit, bona mens vero plura complectitur, ita ta-
 men respectu juris studiosi bonam mentem in legem & rationem re-
 solvi docet Orator juris peritissimus *Oratione IX*. Postquam enim ostendit
 disse, legum doctrinam non posse sine ratione subsistere, neque ratio-
 nem sine legibus jurisprudentiæ nomen mereri, simulq; contra sen-
 timentibus respondisset, fusc studiosos in discendo, professores in docen-
 do & scribendo, advocatos denique & iudices in postulando ac ju-
 dicando ad legem & rationem respicere debere probat. In *X Oratio-
 ne de Pedantismo* agit, convitio in omnium quidem ore posito, sed a
 paucis intellecto, a nemine hactenus distincte declarato. In qua qui-
 dem oratione dicendi gravitatem, ac urbanum facietiarum leporem,
 quas virtutes in Crasso laudabat Cicero, ita miscuit, ut ejusdem lectio
 vel decies repetita nullam moveat nauseam, sed desiderium porius in
 lectore exciret eorum, quæ facundissimus Orator amplius de hac
 materia dicere poterat, certis de causis vero subinde omittere aut præ-
 terire coactus fuit. Refutat autem non solum graviter eruditorum
 ofores, falso & ex invidia aut ignorantia nomen pedantismi virtuti-
 bus aut vitis eorundem facile condonandis imponentes, tum lepi-
 de per singulas fere quatuor Fœclatum species demonstrat, pedan-
 tismum nihil aliud esse, quam doctrinam fastu & virtute ficta inepto-
 que judicio corruptam, remque exemplis ex omni historia petitis il-
 lustrat. Reliquæ *Orationes due* Panegyricæ sunt, in quarum *XI* vi-
 tam gloriosam & exitum tragicum celsissimi herois Guilielmi Fride-
 ricci, Principis Nassovii exhibet; in *XII vero & ultima*, natales, vitam,
 studia & exitum Guilielmi Cupii Antecessoris & Collegæ sui more
 oratorio exponit.

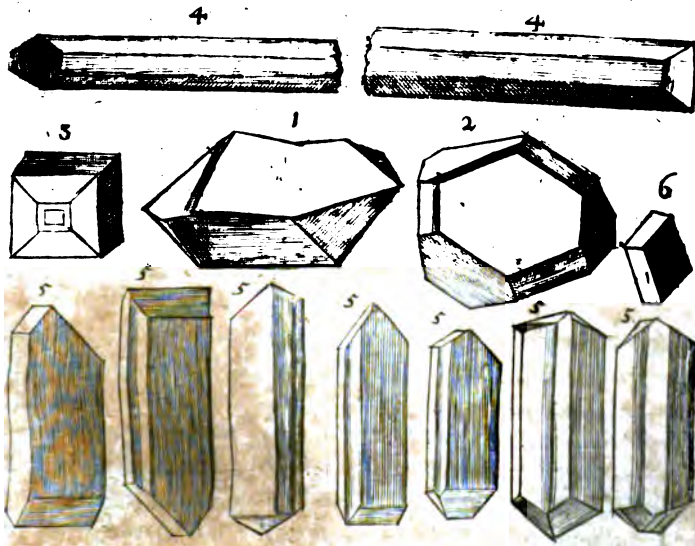
MARTINI LISTER, e S. R.

*De Fontibus medicatis Angliæ Exercitatio
 nova & prior.*

Eboraci, 1682 in 8, & Lipsiæ ap. Joh. Grossium 1634.

Antequam celeberrimus Vir de ipsis fontibus medicatis Angliæ
 tractat, cap. I. describit figuras atque iconibus adpictis illustrat
 salium fossilium, qualia sunt quatuor magis cognita, *Vitriolum* (vi-
 ride

side e pyrite ferreo natum.) *Alumen, Sal commune, Nitrum,* (alias Sal petrae & halonitrum;) quibus adjungit minus cognitum quintum, *Sal sine Nitrum Calcarium* (aliis Murale dictum) quod fere e lapide calcario, tam crudo quam cocto, in parietibus vetustissimis edificio- rum sponte nascitur. *Nitrioli* crystalli mature perpetuo ex utraque

parte acuminata sunt, & ex decem planis lateribus inaequalibus constant: scilicet, ex quatuor mediis planis pentagonis, & ad singula quaeque extrema acuminata, terna plana triangula habent, uti Figura 1 exhibet. *Aluminis* crystallis figura paululum compressa est; ex altera parte, quasi vertice, planum sexangulum habet, ex altera & opposita parte sive basi plano similiter sexangulo insidet; ejus autem latera claudunt tria sexangula plana, quibus alternatim bina plana quadrangula interponuntur. Ita qualibet integra *aluminis* crystallus in sua simplici & primaria concretionem, (qua & in ceteris eidem salibus hic attendenda,) ex XI planis conficitur: scilicet e quinque sexangulis, & senis quadrangulis planis. Vide Figuram 2. *Salis commu-*
nis

nis cryſtalli cubicæ ſunt, ſive ex aqua marina, ſive ex ſale gemmeo, ſive ex fontibus ſaliſis eliciantur. vide Figuram 3. *Nitrum* in cryſtallos ſexangulas, tenues, longas & æqualiter craſſas concreſcit. Quæ cryſtalli ſua latera parallelogramma habent. Eadem autem deſi- nunt ex altera tantum parte, vel quadam acie, vel mucrone pyrami- dis in modum acuminato, ſcil. ob varium poſitum duorum planorum laterum. vide Figuram 4. Iſte mucro acuminatus ad modum con- figuratus, ex ipſa priſmi extremitate eſt conſtitutus, & nullatenus ipſum priſmi corpus extenuatur, quod multi de his nitri cryſtallis ſo- mniant. *Salis Calcarii* cryſtalli tenues longæque ſunt, iſſque mediis quatuor latera parallelogramma ſunt, at fere inæqualia; ex altera ve- ro parte, ipſe mucro ex binis planis lateribus triangularibus forma- tur: ex altera & adverſa parte duo plana quadrata habet, perpetuo ad contrarium cum priori illa parte poſitum. Majuſculæ ex his cryſtallis ad dimidium digitum longæ ſunt, & quædam alias varietates, v. g. quina latera media habent &c. quæ ſingulæ ſuis figuris in Tabula adpicta demonſtrantur. vide Figuram 5. Idem ſal calcarius in ignem impoſitus ſine flamma liqueſcit & in bullas intumet, pumicis- que albiſſimi inſtar indureſcit, plane ad modum aluminis.

Cum autem dictorem ſalium quidam glebas aliquas velut pa- rentes habeant, nimirum vitriolum viride *ferri venam*, & ſal calca- rium *lapidem calcarium*, illa metalla breviter cap. 2. explicat. De *Ferri metallis* incipiens, diſtinctionem Gilberti, venam ferri metalli- cam a ferrea materia diſcernentis l. 1. de Magnete c. 8. repudiat, expe- rimentum, quo venæ ubertas aut penuria exploratur, ab Agricola traditum approbat, venas ferri varias enumerat, in quibus (1) præc- tiva, magnes, (2) vena rubra ſcintillans quaſi aranacea; (3) alia vena ferri rubra interdum mollior inſtar argillæ, (4) hamatites, (5) vena ferri in arena ſoluta ac lapide arenaceo, (6) in vicinia & inter ipſos carbones foſſiles ex meris rupium ſtratis ſolidis & dilatatis, (7) in marga, (8) oca ruſcens a pyrite fere nata; (9) pyrites, de cujus cum plurimis metallis miſtura & varietate diſſerit. Ex *lapide calcario*, de quo capite 3 agit, eſſe in Anglia montium terrenæque glebæ longe maximam partem exiſtimat, plurimas ejuſdem differentias recensere omittit, communem notam tradens, in calcem uri poſſe. Eidem an- numerat cretam albam huiusque albam argillam, ſilices in montibus
creta

cretaceis naturaliter inventos, Seleniten, gypsum, ejusque differentias plurimas, Stalactiten &c.

His principiis positis, capite 4 fontes medicatos Angliæ enarrat, in quibus, quos ipse experimentis exploravit, duo tantum genera Salium se invenisse scribit, Nitrum scilicet Calcarium, & Sal commune, & terrenam glebam duplicem, Ochram & Lapidem Calcarium. Hinc fontes prius refert, in quibus ex duobus illis Salibus, alterum tantum deprehenderit, ut in fontibus falsis foetidis merum Salem vulgarem, in fontibus lapidescentibus & atramentosis frigidis, (quos atramentosos ab effectu, quem cum galla habent, nominat; alii cum Plinio a sapore ferrugineos vocant, uti monuit in præfat.) Salem & Lapidem Calcarium, alicubi etiam Ochram. Deinde fontes, in quibus ambo salia reperiuntur, docet esse fere Thermas easque atramentosas, inter quas paucas in Anglia celeberrimæ Bathonienses, quibus item Ochra & lapis calcarius insunt. Adjicit, universa circa Thermas, maxime lapides, prope ipsos fontes ex Ochra summa flavedine infici; ipsarum aquas, dum calent, atramentosas fieri; vehementer calere & assidue vaporare; æqualiter calefcere tam hyeme quam æstate; e luto nigro profundius emergere; saturatiorem colorem tempore gelu, quam cælo aperto cum gallis dare; tempore gelu diu servatas tingendi facultatem retinere, aperto cælo cito amittere; bene clausis vasculis asservatas, post plures dies cum gallis tingere; earum fontium arenam ignitam, limum residuum de aquis a coctione creatum, sulphuris modo in tenebris flammam emittere.

Post hæc, cap. 5 Salium, scil. Nitri Calcarii & Salis vulgaris in fontibus medicatis contentorum, item glebæ eorum terrenæ, nimirum tam Ochre quam Lapidis Calcarii, originem seu nascendi modum traditurus, dicit, salis marini seu vulgaris nativitatem simplicissimam, ac nihil aliud, quam meram liquationem esse; nitrum calcarium non reperiri, ubi non sit lapis calcarius, e quo nitrum calcarium germinet. Et cum nitrum calcarium eodem modo nascatur, quo vitriolum, de hujus generatione differens, vitriolum pilorum instar e pyrite nasci tradit, quibus nascentibus color albidus, adultis viridis fit. Eosdem pilos initio tenues, crassos validosque fieri. Id probat isto artificioso elaborandi modo: Aquæ fontanæ stillicidium in pyritem ferreum glebosum artificiose cedat: In principio, quousque

N

aqua cum gallis atramentosa non fit, salem albidum dat in crystallos cubico-rhomboides concrecentem. Vide Figuram 6. Si vero eadem aqua in pyriten destillat, donec atramentosa cum gallis fit, exhibebit salem immaturum in crystallos multorum laterum concrecentem more aluminis, & subviridem. Eadem stirix temporis spatio colore & consistencia perfectæ, in vitrioli maturi crystallos tandem abeunt. Quod experimentum in aere fieri debet: nam ex pyrite sub aqua servato vix ullum sal extrahetur, certe nihil vitrioli generabitur.

Quibus stabilitis, de Vitrioli generatione aliter opinatos Helmontium, Du Clos, aliosque confutat c. 6; & c. 7. ostendit, vitriolum maturum in aquis medicatis Angliæ raro aut nunquam reperiri, pyriten autem, qui in aere in merum vitriolum propria germinatione ex toto convertitur, ut ante demonstratum, eundem ipsum lapidem sive metallum sub aquis atramentosis ex tota natura fieri spiritum sive halitum sulphureum, Ochramve. Pyritæ & lapidis calcarii halitibus, intra aquas fontium quorundam ligna crassa facile penetrantibus, petrificationem adscribit cap. 8. Ab iisdem vaporibus thermas Anglicas calere satagit evincere, rejectis aliorum sententiis cap. 9. Pluviarum materiam non solum aquas a calore Solis exhalantes, sed etiam omniam animalium, plantarum ac maxime salium subterraneorum, præcipue pyritæ & lapidis calcarii vegetantium halitus facere docet cap. 10. mentione simul facta experimenti de alga in aqua marina facti, quo aquam dulcem & potabilem elicuerit. Fontium ex sulphure fortentium rationem exponit cap. 11.

Exercitationem suam finit examinando varia, quæ fontes medicati Angliæ ab Anglis scriptoribus comprehendere dicuntur, cap. 12. Posterioris vero exercitationis, de utilitate & effectibus fontium medicatorum Angliæ in corpora humana, edendæ spem nullam certam facit.

**VILHELMII MOMMÆ OECONOMIA TEM-
porum Testamentaria triplex, & Prælectiones
Theologica.**

Amstelodami 1683. in 4.

Scripserat hic Momma anno 1662, cum Theologiæ cultorem indefessum Lugduni Batavorum ageret, disputationem de *Oeconomia*
Tem-

Temporum, inque ea, quomodo Deus olim locutus sit egeritque cum Patribus *πολυμερῶς ἔχ' πολυτρόπως*, in postremo autem dierum nobiscum in Filio, Hebr. 11. luculenter ostenderat, præside non alio in tuenda illa usus, quam cui unice adhærebat, & cuius scripta diurna nocturnaue versata manu in succum sanguinemque converterat, h. e. celeberrimo illo Reformatorum Theologo *D. Johanne Coccejo*. Ea disputatio, uti sereno a multis vultu excepta, ita mox recusa est, autore incio & tale quid nihil opinato. Rogatus autem anno 1670, cum Belgium tanquam patriam alteram invisisset, ut disputationem eandem tertia vice, sed auctam illustratamque emitteret, ad domesticos reversus lares mox manum admovit operi; sed novum hoc opus ob magnam rerum varietatem, quæ se undique offerebat, justam disputationis molem excessurum prævidens, semota disputatione plenum composuit tractatum, inque illo pro dignitate materię egit de periodis Ecclesię, deque vicissitudine dispensationis cœlitus circa illam observatę. Id omne in tres dividendum libros censuit; quorum primus Ecclesiã inde a lapsu ad introitum usque Israelitarum in Ægyptum; secundus ab exitu illorum ex Ægypto usque ad Christum natum; tertius a nato Christo usque ad consummationem seculi describeret. Quia autem unum volumen tres libros illos sic divisos capere commode non poterat, priores duos in unum redegit, tertioque secundum destinavit, Ecclesię in eo facta ab excessu Apostolorum ad fines usque mundi continuo filo deducturus. In volumine primo, quod 1672 prodijt, exorsus est a Genesi, & quicquid post lapsum primorum parentum ad Josephum usque in Ægypto exaltatum accidit, illustrissima quæque de Christo oraçula, vitas virtutesque patriarcharum, peccata illius seculi & delicta, divinasque admonitiones, castigationes ac pœnas in illo enarravit. A Genesi perrexit ad Exodum, inde ad Leviticum, Numeros, Deuteronomium, & nihil quicquam in illis observatu dignum notare atque illustrare intermisit; insignes præcipue mutationes tum in Ecclesia, tum Politia, populi defectionem a fœdere, a cultu, a fide patrum, & severam tandem rejectionem, seu captivitatem tum decem tribuum, quæ in Assyriam, tum duarum, quæ in Chaldæam sunt abductę, receperet. Extraxit etiam ex vaticiniis Prophetarum compendium doctrinæ de Christo *Θεανθρώπῳ*, & quis populi in captivitatem Babilonicam abducti itaq;

atque conditio; quæ item Judæorum ex captivitate illa reverforum ad nativitatem usque Christi sub Regibus Persis & Macedonicis vel Syris, nec non Romanorum imperio facta fuerint, scite atque erudite exposuit. Emissis libris duobus hæc de statu & conditione Ecclesiæ, quæ ante Christi in carne manifestationem in terra militavit, agentibus, restabat tertius de Ecclesia per Christum exhibitum collecta. Sed cum & hunc ob fertilissimum rerum variarum cornu in duo volumina diviserit, prius in lucem emisit anno 1673, reliquaque in aliud volumen reservavit. In hoc primum egit de æterna Christi divinitate & de admiranda ejus incarnatione, deinde de Christo procedente in publicum & officii suscepti munia exequente, de passione ejus & morte, & denique de ejusdem gloriis. A Christo progressus est ad Acta Apostolorum; & difficilia pulehraque hæc occasione omnia in libro, cui titulus *Acta Apostolorum*, occurrence delibavit; peculiari etiam capite benedictiones ac prerogativas Ecclesiæ novi testamenti exposuit, caputque tandem, coronidis quasi vicem, de *Regimine*, quod Christus observandum in Ecclesia usque ad finem sæculi instituit, subjecit. Huic volumini commode subungi poterat illud, quod promiserat, posterius. Nam in illo de iis, quæ Spiritus S. post Christum & Apostolos in Ecclesia eventura prædixerat, agere, historiam etiam compendiosam seculorum omnium a temporibus Christi & Apostolorum componere, inque ea incrementa Ecclesiæ & decrementa, hæreses, synodos, ortum progressumque mysterii iniquitatis ostendere; quin & consummationem seculi, statumque Ecclesiæ gloriosæ ac triumphantis in cælo, qui abolito mundo habitoque extremo judicio futurus est, describere proposuerat. Sed filo vitæ spe & opinione citius abrupto, pertexere & hoc Oeconomix suæ filum D. Momma non potuit. Quamquam autem ultimum huic labori complementum ab Autore non fuerit additum, vel addi potius ob subitanam ejus mortem non potuerit, denud tamen, quicquid illius ante decennium emisserat, Amstelodami anno superiore prodit, idque non emendatius tantum ac nitidius, sed & priore editione longe auctius. Accesserunt enim huic editioni *Prælectiones* Autoris *Theologicae*, sed posthumæ ultimæque illius manu descriptæ, quarum prioræ VIII sunt de *adventu Schismæ* ad Genes. cap. 49, v. 10, quibus professionem Theologicam in Athenis et Hammonensibus exorsus est; posteriores CXXIII de variis Theologiæ capitibus, quorum series lectionibus ipsis est præmissa.

Fuit

Fuit alias hic Momma, si natales, studia fortunisque ejus sciliciteris, natus Hamburgi d. 29 Septembr. seu die Michaeli sacro A. 1642. patre *Wilhelmo Momma*, mercatore, qui natus Stolbergæ in Ducatu Juliaci prope Aquisgranum, ob tumultus Germaniæ bellicos Hamburgum cum familia se receperat, & matre *Anna Boisot*, quæ affinitate tetigit Carolum & Ludovicum Boisot, viros nobiles, & in Annalibus Belgicis celebratos. Ostensis felicitatis ingenii tenacissimæque memoriæ indicium, puer missus est in Scholam Bremensium triviale, ubi ductu pædagogici sui & præceptorum publicorum pulcherrimos fecit progressus. Anno ætatis XIII Hamburgi linguæ Ebraicæ dedit operam, præceptore famigerabili Polyglotto illo Dn. *Etzardius*. Anno XVI ablegatus in Academiam Lugduno Batavam, Theologis illis clarissimis adhæsit indivulsus, *Heidano* puta, *Hornbeckio*, & *Coccejo*; sed *Coccejo* cum maxime, a quo & filii loco ob dotes eximias fuit habitus. Præter studium Theologicum, & linguis Orientalibus navavit operam, Hebraicæ in primis & Rabbinicæ, Rabbinum quendam Amstelodamensem sortitus ducem. Anno 1662 disputationem illam, quam initio inuimus, de *Oeconomia Temporum* conscriptam sub Gamalielis sui *Cocceji* præsidio cum applausu habuit. Anno 1664, cum patrem anno antegresso amisisset, Hamburgo exiit, iter per Gallias confecturus. Confecto illo, anno 1666 vocatus est ad ministerium Ecclesiæ Reformatæ Lubecensis. Sed cum Ecclesiæ illi per septennium & tantum non gratuito, ut ipse scribit in præfatione volumini II præmissa, præfuisset, Reformati, instante Ministerio Lubecensium Lutheranorum, ex omnibus ditionis Lubecensis locis sunt ejecti. Ejectus itaque & inde Momma est; sed vocatus non multo post ab Hammonensibus, ut Professoris pariter ac Pastoris munere apud illos fungeretur. Has spartas cum accepisset, utramque probe ac sedulo adornavit, magnamque sui admirationem apud doctos ac bonos excitavit. Atque hinc factum, ut Anno 1676 Medioburgum, quod primarium Zeelandiæ oppidum est, vocaretur ad Professoris itidem atque Ecclesiastæ ibi partes obeundas. Verum Hammona Medioburgum vix discesserat Momma, cum ex tranquillo veluti portu in vastum aliquod molestiarum pelagus conjectum se videret. Tamen enim utrumque munus, applaudentibus Medioburgensibus, iterum atque iterum fuisset auspiciatus, ob novitates tamen quasdam (*Coccejanas* puta) a fra-

N;

tribus

tribus quibusdam Zeelandis apud Principem Arafionensem accusatus, ab utroque discedere munere ob severa Principis interdicta necessesse habuit. In creperis hisce rerum fluctibus, ex Zeelandia in Hollandiam, & quidem Amstelodamum se contulit, receptusque ibi abs conjunctissimo amico D. *Wilhelmo Anslano*, verbi ibidem divini in Ecclesia Reformata ministro, *analyticas explanationes* Epistolarum Pauli ad Galatas & Romanos scriptarum concinnavit, ab Hospite ad id laboris perficiendum instigatus; quanquam nec posteriores morte preventus perducere ad colophonem potuit. Anno 1677 sub initium Septembris a febris quartana, symptomatisque aliis, palpitatione in primis cordis fuit infestatus. Quamvis autem non optime sic valeret Momma, a mensa tamen & studiis non abstinebat. Sed mox mane quodam, cum vespera antecedente & mensæ assedisset, & cibi viniq; aliquid sumpsisset, abs domesticis Anslani ex somno eum, prout jusserat, excitaturis, mortuus & ad somnum veluti compositus fuit deprehensus. Ita enim Anslanus ipse refert in proluxa præfatione, quam editis a se Mommæ sui meditationibus in Epistolas Pauli ad Romanos & Galatas præmisit; ex qua & potissima vitæ Mommianæ capita hæc transtulimus.

P A R A S E L E N Æ,

Anno 1634, d. 24. Jan. st. v. Lipsiæ observatæ.

Intensa frigora, quæ per hebdomadas aliquot hucusque auram nostram constanter occupaverè, ut alias, sic & per hos dies locum dedere meteoris emphaticis frequentioribus. Inter ea vero notatu dignissimum est, quod die 24. Jan. vesperi de cælo suspensum, Lipsiæ, Dresdæ, Halis Saxonum (quo loco die 19. Jan. & Solem in cruce cum Halonæ arcuque versus eundem convexo observatum accepimus) Erfurti, Vratislaviæ, alibique videndum se præbuit: cujus historiam, uti se quidem hic loci habuit, naturalium rerum scrutatoribus exhibendam putavimus.

TAB. III.

D. 24. Jan. Hora post octavam vespertinam dimidia, cælo sereno, auraque frigidissima, videbantur radii BA, HA, CA, KA, candidissimi & crucis quandam formam præ se ferentes, in quorum communi concursu Luna A incedebat: bini tamen BA, CA, sensim se exporrigebant, ut circa Horam XIam integrum constituerent circumulum ADE, Horizonti quamdiu comparebat parallelum,

In

TAB. III. ad A. 1684. pag. 100.

Occidens
Cælum convexum.
HORIZON.

Circulus Horizonti parallelus

Solent

D

E

M

z

N

L

F

H

G

B

A

C

K

Occidens

ED
Amorpha

In hujus punctis B & C toto hoc tempore conspicienda erant binæ Paraselenæ, sed imperfectiores, & quas portiunculas dixisses Iridis, colorum vivacissimorum: nec enim discum exacte rotundum referebant, & colores utrinque versus K & H aliquouſque producebantur in circulo BHCK satis undiq; albicanti luce conspicuo. Diameter hujus posterioris circuli radio dimensa deprehensa est 45 graduum; peripheria vero pars inferior Horizontem spectans, Luna non multum adhuc elevata, in ellipsin fastigiare se videbatur.

Binæ alia Paraselenæ D & E, prioribus B & C non abſimiles, nisi quod longe dilutioribus tingerentur coloribus, cum Luna A in circulo Horizonti parallelo triangulum æquilaterum efficiebant; eundemque circumulum intersecabat alius FGL, tenuissimæ lucis, circuloque HBKC concentricus, & ab hujus peripheria 22° 36' distans; cujus cum priori illo intersectiones itidem duas Paraselenas exhibebant, ad obscurioris Cometæ speciem accedentes. Toto porro apparitionis tempore arcus MLN, circulo ipsi BHCK æqualis, certe non multo minoris, secundariæ Iridis coloribus conspicuus, super Lunam, ad contactum circuli FGL, eminebat. Duravit spectaculum ad mediam usq; noctem, circa quam partes phaenomeni hujus una post aliam sensim disparuere.

JACOBI ROHAULTI TRACTATUS PHYSICUS
Gallice emissus & recens Latinitate donatus per
Th. Bonetum, D. M. Cum Animadversionibus
Antonii le Grand.

Londini 1682. in 8.

PHYSICÆ hoc systema principii Cartesiani eleganter superstructum e Gallica lingua in Latinam versum a Boneto, Geneva prodierat an. 1674. Quam versionem cum valde corruptam, vel Typographi incuria, vel Translatoris vitio, cognovisset Anton. le Grand, aptiori Latinitate efferre voluit, & insuper animadversionibus ad quædam capita adscriptis locupletare. *Animadversione XV* Tabulam exhibet observationum in Academia Regia Parisiis factarum, circa mutationem caloris & frigoris in aere, beneficio duorum Thermometrorum, quorum unum in patenti cubiculo, alterum in cavea asservatum est. *Animadv. XIV* novas stellas an. 1671 & 72 aliasque subinde a Cassino detectas enumerat. *Animadv. XIV* accuratiorem methodum, quam vulgaris est, metiendi

riendi circulum terræ quodam ex Regia Parisiensi Academia reper-
tam tradit. *Animadv. XVII* de Mercurii ac Veneris; *Animadv. XVII*
de Martis, Jovis, huncque cingentium satellitum, Saturni atque circa
hunc trium comitum motibus phasibusque laudati Cassini potissi-
mum observationes habet. *Animadv. XIX*, quæ circa Lunæ motum &
distantiam a tellure notavit idem celeberrimus Astronomorum, re-
fert. Ex eodem *Animadv. XX* quinque Cometas, an. 1652, an. 64, an.
65, an. 65, an. 72, breviter describit. *Animadv. XX* in causam virginitatis
in aere elastice inquirat. *Animadv. XXVI* pro Cartesio contra Har-
væum de causa motum sanguinis in animalibus efficiente disputat.

P. ILLUMINATI MORONI BERGOMENSIS, E
Strict. Observ. Francisci, alias SS. Inqvis. Consultoris,
Centum Responsa centum Questis.
Mediolani 1682. in Fol.

Nonus jam supra trigessimum annus lapsus est, ex quo præ-
sens Responsorum opus, quod Censoribus Moralis Theologiæ
firmis fundamentis, Sacrorum Canonum & Legum sanctionibus
valide munitum, optima doctrina, pari facilitate, qua plures & fere in-
extricabiles difficultates dilucide in utroque foro solvantur, disposita
respersum dicitur, primo lucem publicam adspexit. Materia, circa
quas Auctor in eo occupatur, sunt, (ceu ex ipso Libri frontispicio appa-
ret) varii & implexi casus de Censibus, Alienatione Bonorum Eccle-
siasticorum, aliisque Contractibus, Legatis, Bonis dotalibus, Hypothe-
cis, Prælatione, de Bonis Proscriptorum, Filiorum familias, Deposito,
Successionibus, Vectigalibus, Sepulturis, Quarta Funerali, Concurfu ad
Beneficia, ut & de statu Regularium, Reclamatione super invaliditate
Professionis, Consuetudinibus, præcipue contra Regulas Religionum,
Approbatione ad Confessiones, Administratione Sacramentorum ex-
tra proprias Ecclesias, Provisionibus superiorum, de actibus Capitula-
ribus, Irregularitate, Ignorantia, Scandalo, Occasione proxima, Indul-
gentiis, utroque Jubileo, Casibus tam secularibus quam Regularibus
Prælati reservatis, deque potestate & modo reservandi; aliæque quam-
plurimæ ex S. Theologiæ & utriusque Juris principiis explicatæ atque
solutæ: quibus omnibus in fine locupletissimus Rerum ac
Verborum index adjicitur.

N. III.
ACTA
ERUDITORUM

303

*publicata Lipsia
Calendis Martii, Anno MDC LXXXIV.*

*VINDICIÆ DOCTRINÆ MAJORUM SCHOLÆ
Parisiensis, seu constans & perpetua Schola Parisiensis doctrina de au-
toritate & infallibilitate Ecclesie in rebus fidei ac morum, contra de-
fensores monarchia universalis & absoluta Curia Romana, Auto-
re EDMUNDO RICHERIO Doctore ac
Socio Sorbonico.*

Coloniz 1683, in 4.

DE Richerio ejusque fati nonnulla diximus, cum Novembri-
bus superioris anni Calendis historiam generalium conci-
liorum, quæ eundem Autorem habet, recensuimus. Plura sug-
gerit historia censuræ adversus *Andream Santarellum* lata, &
Claudius Bartholomæus Morisotus in Epistola A. C. 1633, quo Riche-
rius septuagenario major obiit, ad *Curetum* scripta, in qua optimum
virum, Romani Pontificis insidiis, modo per satellites a Duce Esper-
nonio immisos, e collegio Cardinalis Monachi abreptum, & carceri
intrusum, ac ægre amicorum & Academiz Parisiensis intercessione ad
Senatum, in quo causam suam egregie peroravit, libertati suæ restitu-
tum; modo in ædes *P. Josephi* Capucini ad prandium & amica collo-
quia dolose invitatum, & postmodum præsentem Notario Apostolico,
ad subscribendam libelli sui de ecclesiastica & politica potestate retra-
ctationem strictis pugionibus adactum memorat. Hoc igitur lucubra-
tionum suarum præmium Richerius tulit, ut, quod ipse dicere sole-
bat, in medio regno jura regni tuens velut exul fieret, & violentas
manus metuens Collegio suo pedem efferre non auderet. At ne sic
quidem Richerii de aristocratico ecclesie regimine doctrina aboleri
potuit: cui defendendæ & vindicandæ usque adeo incubuit, ut plus
quam

quam viginti ejus volumina se typis mandatuos spondeant, qui hoc quadripartitum vindiciarum opus ediderunt, eum in finem a Richerio collectum, ut Majores scholæ Parisiensis opinioni suæ de regendis utriusque potestatis finibus conformes demonstraret.

Primus igitur liber e publicis instrumentis, quid Facultas Theologica, Parisiensis A. C. 1408 contra Fr. *Johannem de Gorello* Ord. Minorum A. C. 1429 contra Fr. *Johannem Sarrafia* Ord. Præd. qui solam Papalem potestatem de jure Divino & immediate a Christo institutam esse, reliquas autè potestates & jurisdictiones ecclesiasticas omnes a Papali dependere docuerat, A. C. 1482. contra Fr. *Johannem Angeli* Ord. Minorum, qui inter alia Papam totum Jus Canonicum destruerè & novum sancire posse asseruerat, ac A. C. 1516. contra *Claudium Cognatum* Ord. Prædicatorum, ejusque propositiones statuerit, exponit, ac ejusdem Facultatis responsum A. C. 1497 *Carolo VIII* Franciæ Regi datum repetit, quo definitum fuit, Pontificem Romanum, ut singulis decenniis, maxime Ecclesiæ necessitate id exigente, generale concilium convocet, vi ecclesiasticorum canonum teneri, & si id facere negligat, tunc Principes ecclesiasticos & seculares, & insigniores ecclesiæ Patres, nomine ecclesiæ universalis, concilium generale celebrare, & rebus ecclesiæ necessariis etiam sine Papæ consensu providere posse.

Avitam hanc scholæ Parisiensis doctrinam, absolutæ Pontificis Romani monarchiæ e diametro adversam, confirmant quatuor Sorbonicorum Doctorum opuscula, quæ *secundo* libro continentur, ad tuendam *Philippi Pulchri* causam elucubrata, & iniquis *Bonifacii VIII* postulatis opposita. Primum inter ea locum obtinent, *Agidii de Roma* Archiepiscopi Bituricensis quæstio pro & contra Pontificiam potestatem in utramque partem disputata, & Fratris *Johannis de Parisii* Ord. Præd. de potestate papali & regia tractatus, quem disputatio inter clericum & militem, super potestate Prælati atque Principibus commissa, per modum dialogi incerto auctore composita, & aliud anonymum ejusdem argumenti scriptum excipit.

Secundæ huic Vindicatarum parti, appendicis loco subjunctæ sunt Parisiensium quorundam Theologorum notæ in censuram Hungaricam, quibus quatuor propositiones a Clero Gallicano haud ita pridem assertæ defenduntur. Cum enim *Georgius Szelepechthy*, ecclesiæ me-

se metropolitanæ Strigoniensis Archiepiscopus & regni Hungariæ primas, in epistola Synodica ad universos & singulos Christi fideles, in regno Hungariæ constitutos, quatuor illas propositiones eo usque confingendas & proscribendas censuisset, donec infallibile Apostolicæ sedis oraculum prodiret, Parisienses illi Theologi in hanc epistolam animadversiones nonnullas strictim ediderunt, & adductis variis Scripturæ, Patrum, Academiarum & ipsorum Pontificum testimoniis, doctrinam quatuor illis propositionibus contentam, nec novam, nec Christianis auribus absurdam esse demonstrarunt; mirantes non modo *Labbeum & Cossartium* in editione Conciliorum, quæ A. C. 1673 Parisiis prodit, in secundo tomo apparatus ad concilia p. 329. cum *Jacobario* docere, quod Papæ Imperatores, Reges & quoscunque alios deponendi potestas competat, verum eos etiam, qui *Regia conciliorum collectioni*, in domo Regia & impensis Regis impressæ, præfuerunt, tom. 28. p. 676 dicere ausos, quod *Bonifacius VIII Philippum Pulchrum* iuste excommunicaverit.

Altera libri secundi appendix complectitur summam eorum, quæ acta sunt Parisiis A. C. 1611, in disputatione Capituli Generalis Dominicanorum, Præside Magistro *Cosma Morelles* Regente & Prof. P. conventus Colonienfis, & respondente *Wiberto Rosenbach* ejusdem conventus lectore agitata, quæ inter alias theses articulos sequentes continebat: 1. Romanum Pontificem in fide & moribus errare non posse. 2. in nullo casu concilium esse supra Papam. 3. ad Papam pertinere, dubia conciliis proponere, decisa confirmare vel infirmare &c. Quod cum Richerius Facultatis Parisiensis Syndicus animadvertisset, cum aliis quibusdam ejusdem Facultatis Doctoribus in pergulas Dominicanas sese contulit palam testatus, nisi publicum illud scandalum publica satisfactione elueretur, majorem Facultatis suæ Apparitorem Magistrum *Ludovicum de la Court* prædictis conclusionibus, septimo, octavo, & nono articulo contentis publico nomine intercessurum esse. Quid ad hæc responsum & circa theses illas ulterius actum fuerit, vitandæ prolixitatis causa referre superfedemus, & ad tertiam libri secundi appendixem properamus.

Exhibet ea Richerii testamentum A. C. 1630 impensis Autoris Parisiis editum, & nunc a Richerii fautoribus ea occasione typis iterum mandatum, quod *Martinus Grandin*, cum d. 17. Martii A. C. 1683

de propositione, quam Curia Parisiensis Facultati Theologicae examinandam miserat, sententiam diceret, de Richerio multa a veritate aliena commentus fuerit, quæ ex hoc ejus testamento confutari possint. Coronidis loco additur epistola a quodam Richerii amico Gallice scripta, quæ ejus novissima & intuenda sententia constantiam exponit.

Tertius liber nonnulla Petri Alliaceni & Johannis Gersonii Cancellarii Parisiensis, cujus opera integra Richerius A.C. 1606. novis typis excudi procuraverat, scripta ad has de potestate Papæ controversias pertinentia, hoc ordine continet:

Magistri Petri de Alliaco Cardinalis Cameracensis quæstio in suis vesperis: utrum Petri ecclesia lege reguletur? Ejusdem quæstio de resumpta, seu sententiæ, quam in suis vesperis, & uberius in prima sua lectione supra Magistrum sententiarum tractaverat, a quodam Theologiæ Magistro impugnatae defensio.

Ejusdem de ecclesiæ & Cardinalium autoritate liber, in concilio Constantiensi scriptus.

Johannis Gersonii tractatus de potestate ecclesiastica & de origine juris & legum, Constantiæ tempore generalis concilii editus.

Ejusdem sermo die 21. Jul. A.C. 1415 super processionibus faciendis pro viagio Regis Romanorum ad Petrum de Luna, in quo ponuntur duodecim conclusiones seu regulæ practicæ in sacro generali Constantiensi concilio.

Ejusdem tractatus de statibus ecclesiasticis.

Ejusdem tractatus, quomodo & an liceat in causis fidei a summo Pontifice appellare, seu ejus judicium declinare.

Ejusdem resolutio circa materiam excommunicationum & irregularitatum.

Ejusdem discussio illius assertionis: sententia Pastoris etiam injusta tenenda est.

Ejusdem tractatus de examinatione doctrinarum.

Ejusdem propositiones utiles ad exterminationem schismatis per viam concilii generalis.

Ejusdem libellus articulorum contra Petrum de Luna.

Ejusdem libellus de auferibilitate Papæ ab ecclesia.

Quartus & ultimus vindictarum liber Jacobi Almaini quæstio-

. cum

MENSIS MARTII A. M DC. LXXXIV. 107
non refumptivam, ejusdemque libellum de autoritate ecclesie seu conciliorum Cajetano oppositum, & tractatum de potestate ecclesiastica & laica, nec non aliquas Johannis Majoris Doctoris Parisiensis disputationes, ex ejusdem in libros sententiarum & in Matthaum commentariis excerptas, exhibet.

Ultimo loco censuræ quædam Facultatis Parisiensis, antiquè pa-
 riter & novæ, contra propositiones nonnullas Nicolai Quadrigarii,
 Iohannis Mannerii, Ludovici Coubont, Antonii de Dominis, Ludovici
 Cellotii, Francisci Guillou, Jacobi de Vernant, Amedei Guimenei, & An-
 drea Santarelli, nec non excerpta e censura propositionis, de infalli-
 bili solius sedis Apostolicæ in rebus fidei iudicio, die 19 Maji superioris
 anni 1683. facta, & paulo post publica autoritate peculiari libello, cu-
 jus argumentum statim subjungemus, edita; item Richerii adversus
 aliquos ejus calumniatores defensio, & Richerianæ pro Johanne Ger-
 sonio apologiæ epilogus accedant.

**CENSURA SACRÆ FACULTATIS THEOLOGICÆ
 Parisiensis, ad dandum Senatus responsum lata in proposi-
 tionem, de qua ille quaesierat, quid ipsa
 sentiret.**

Parisius excudebat Sebastianus Mabre-Cramoisy Regis
 Typographus, 1683. in 4.

PROPOSITIO, quam Senatus Parisiensis d. 30. Januarii superioris anni
 1683 Facultati Theologicæ dijudicandam tradidit, ita se habet: *ad
 solam sedem Apostolicam divino immutabili privilegio spectat de contro-
 versis fidei judicare.* Videtur autem desumpta ex epistola synodica
 Archiepiscopi Strigoniensis, quam secundo Richerianarum vindicia-
 rum libro, una cum stricturis & animadversionibus Theologorum
 quorundam, appendicis loco adtextam paulo antediximus. In ea
 enim quatuor Clerici Gallicani propositiones eo usque configuntur
 & proscribuntur, donec super eas prædierit infallibile Apostolica sedis
 oraculum, *ad quam solam (en totidem verba) divino & immutabili pri-
 vilegio spectat de controversis fidei judicare.*

Hanc igitur propositionem cum Facultas Theologica a Syndico
 suo M. Edmundo Piroz, cui ea in publico Senatus consensu porrecta
 fue-

fuerat, Calendis Februarii accepisset, aliquot Magistros delegit, qui eam expenderent, & quid de ea statuendum videretur, postea referrent, quod Calendis Martii ab iis factum est. A quo tempore tribus prope mensibus, Martio, Aprili, Majo, comitiis frequentibus quadragies & quinquies habitis, omnes ac singuli propositionem illam diligenter expenderunt, & re mature deliberata tandem; perpetuam suam erga Romanam sedem reverentiam præfati, propositionem istâ, quatenus ab Episcopis & Conciliis etiam generalibus judicandi de fidei controversiis auctoritatem, quam immediate a Christo habent, excludit, temerariam, erroneam, praxi ecclesiæ adversam, verbo Dei contrariam, & a Facultatis doctrina alienam esse censuerunt.

Ad confirmandum hoc responsum, a Facultate Theologica die 18 Maji in Sorbona datum & sequenti die recognitum, subjiciuntur e publicis actis plures talium propositionum censuræ, ab eadem Facultate hoc & superioribus sæculis promulgatæ, illæ nimirum ipsæ, quas Richerius in primo vindiciarum libro, ejusque fautores in appendice libri quarti collegerunt; quamobrem earum catalogum hic denuo contexere supervacaneum existimamus.

HISTOIRE ABBREGÉE DES MARTIRS FRANCOIS, du temps de la Reformation &c.

Sive

Compendium Historiæ Martyrum Gallicorum, tempore Reformationis; cum considerationibus & rationibus necessariis, quibus demonstratur, quomodo illorum exempla imitari debeant, qui nunc persecutionem patiuntur.

Amstelodami, apud Andr. de Hoogenhuyse, 1684 in 12.

SCopum libri hujus Autor (cui nomen suum suppressere placuit) breviter in ipso titulo, dein uberius in monitis ad lectorem proponit. Præmittit etiam præfationis loco ejusdem argumenti concionem paræneticam, ex dicto *Matth. XVI 24, Haggæ Comitum, in Templo Gallo - belgico habitam*. In summo nempe periculo versari scribit, Reformatos in Gallia, ut, quoniam non satis ex persecutorum instituto & voto procedant, quæ hucusque adversus illos duris & iniquis modis

modis intentata sint, ad rigorem suppliciorum, rebellionis & alio prætextu progressus fiat, qualia olim exercita fuerint, quorumque jam initia facta esse tradit, capite plexis, qui cultum divinum negligere noluerunt, & in dirutorum templorum arcibus concionati sunt. Ut igitur exemplis firmentur adversus ingruentem sævitiam fidelium animi, contemplandam esse suadet historiam martyrum, qui superiori sæculo ob doctrinam Evangelii (quæ tunc, in Gallia etiam, *Lutheranismus* vocabatur) vel combusti, vel alio mortis genere crudeliter sublati fuerint, cum proposita vitæ optione, ejurare religionem reformatam & ad Romana sacra redire nolent: His enim proprie *Martyrum*, sive testium veritatis divinæ, titulum competere, non omnibus, qui persecutionum tempore per tumultum & p̄m̄iscuas cædes interimuntur. Excerptum autem est compendium hoc ex *Martyrologio Gallico*, antepius quam centum annos edito, incipitq; ab anno 1523. (præmissis tantum duobus antiquioribus casibus, anno 1417, & 1436) & continuatur ad annum 1569. Postea enim, stabilitæ per edita regia exercitio religionis reformatæ publico, hoc modo sæviri debuit. Licet autem *Jacobus Severus*, Theologus Sorbonicus, operi illi Martyrologico *Anti Martyrologium* opposuerit, *Lugduni* An. 1622 editum, admonitusque de eo fuerit compendii hujus autor; tam miserum tamen & ineptum id scriptum esse statuit, ut resurrectionem neutiquam mereatur: imo veritatem historię martyrum mirifice confirmet, cum adversus facta ipsa, Martyrumq; constantiam, & suppliciorum crudelitatem, paucissimis casibus exceptis, nihil omnino habuerit, quod reponeret, sed solummodo hæreseos crimen crepet, & jure castos pronunciet. Itaque nihil aut parum invenisse se ait, quod ad illum librum regeret, cum de facto jam, non de jure quæ- ratur. In eo vero diligentiam adhibuit non contemnendam Epitomator, ut succincte & eleganter referret, quæ ex historia illa ad excitandum pietatis & patientiæ studium, & constantiam adversus imminentes acriores persecutiones facere existimavit, additis admonitionibus, & vituperatis artibus, quibus ab aliquot annis ad affligendos, & a professione religionis reformatæ avertendos homines in Gallia opera data fuit, & adhuc datur. Sed id ex aliis libris & relationibus satis superque innotuit.

HISTOR-

Ludovici Maimburgii Historia Ligæ..

Lutetiæ 1684 in 4 & 12, apud Cramoysium.

Nondum cessat historias scribere sæpe jam nobis memoratus *Maimburgius*; prodit itaque hæc, quam titulus indicat, de factione illa Gallica famosissima, quæ sub specie & nomine *sanctæ Unionis sive Ligæ*, pro religione Romana tuenda, superiori seculo Pontificiis & Hispanicis auspiciis conflata, regnum florentissimum in summas angustias adduxit. Egerunt de ea tot scriptores veteres ac recentes, ut Maimburgius non immerito veritus videatur, ne parum laudis ex compilatione rerum vulgatisimarum reportaret: sed institutum suum ita defendit, ut non exiguæ industriæ esse dicat, ex aliis Autoribus novum quoddam opus concinnare, & inventionis, dispositionis, & elocutionis artes ostendere. Sequelam esse hanc historiam ait, historiæ suæ *de Calvinismo*, & probaturum se esse confidit, Henrici IV ejectionem ad regnum Galliarum non deberi Reformatis, qui id jactent, neque conversionem ejusdem Regis ad sacra Romana, Ligæ; sed utrumque hoc beneficium a Catholicis regiarum partium profectum esse. In narratione rerum autores margini adscriptos sequitur, & quæ ex bibliothecis aut scriniis producit aut allegat, sunt Diarium *Antonii Oisellii* Advocati, qui Ligæ tempore Lutetiæ fuit, & Tabulæ quædam conjurationum, inter quas moderatior cæteris est, quæ in *Picardia* præeunte *Jacobo Humierio*, nobilitatis principe & *Perona* gubernatore, Anno 1577. in ita p. 529. refertur. Id quoque sæpe inculcat, bellum Ligisticum minime ob religionem, licet prætensa ea fuerit, sed ob causas mere politicas, gestum fuisse. At reformatorum foedera & bella, rebellionis, ad opprimendam religionem Catholicam excitata, confidenter accusat, iisque, propositi sui tenax, quavis occasione dicam scribit, aut laudatis, qui nunc adversus eos adhibentur, conversionis modis minime (ut ipsi videtur) violentis, imo benignis & justis, interitum totius Sectæ denuo ominatur, Regique de spe hujus triumphii propediem adipiscendi, magnifice gratulatur. Scribit inter

inter alia, reformatos omnium hæreticorum crudelissimos & maledicentissimos fuisse, qui inimicos sive vi & armis, sive, cum id non possent, acerbissimis convitiis, summaque & plus quam barbara sævitia persequerentur. Postremum hoc probare vult exemplo *Petri Victoris Cayeti*, ministri ecclesiæ reformatæ in aula Henrici IV. omnium, ut judicat, doctissimi, sed qui postea religionem Romanam amplexus, Professor Regius Linguarum Orientalium Parisiis constitutus & ob id a fociis olim suis plurimis convitiis impetitus fuerit. Ex hujus *historia novemali*, qua partium, quas deseruerat, secreta detexit aut venditavit, passim desumit, quibus res reformatorum in odium aut contemptum adducat. e. g. cum p. 680 commemorat, quomodo anno 1584 ministri Ecclesiarum reformatarum in Aquitania parati fuerint, proponente id legato Henrici III & ipso Navarrae tunc Rege, omnibus controversiis circa religionem renunciare, dum largis pensionibus & stipendiis sibi prospiceretur, nec alia causa tractatus illos effectu caruisse, quam quod pecunia ad præstandum, quæ desiderabantur, deesset. Ipsum etiam Navarrae Regem, postea Gallicum, de religione reformatâ, quam profitebatur, jam tum dubitasse, & objecisse ministris, nullam se in illa pietatis devotæ fortunam invenire, cum omnia in elegantia concionum Gallicarum consistissent, sibi que semper visum esse, corpus Domini nostri in sacramentò Coenæ adesse: id enim alias pro simplici & externa cæremonia habendum fore. Inde factum, ut Rex iste, cum instrui se in religione Romana anno 1593 ab Episcopis pateretur, in hoc articulo sine difficultate assensus fuerit Romano-Catholicis, postquam tres alios, nempe de *Invocatione Sanctorum*, de *Confessione auriculari* & de *Potestate Pontificis*, contra dubitationes, quas habebat, asseri intelligeret. At in ultimo Articulo, de *Pontificia Potestate*, ita fuisse informatum, quod ea tantum circa res pure spirituales, & plane a temporalibus separatas, versaretur. Hanc thesin in hoc libro, ubicunque occasio datur, masculè defendit autor, & Pontifici omne in Reges jus abjudicat, ut existimandum sit, ob hæc & alia liberius dicta, non magis evitaturum esse hunc librum censuram Romanam, quam alios quosdam ab autòre hucusque editos. Derebus Germanicis haud multa in hac historia occurrunt; nec tamen desunt inter ea, quæ emendationem admitterent, v. g. ubi *Fridericum VVurtembergicum* Ducem, fervidum

Calvinistam nominat, qui, ut constat, Augustanam confessionem si-
ve *Lutheranismum* semper & cum zelo professus est. Dein de *Burg-*
graviatus dignitate promiscue dici nequit, quod inter maxime con-
spicuas Germaniæ censetur. Sunt enim *Burggravi*, qui in Baro-
num & Comitum classe subsistunt; sunt, qui etiam in equestri ordi-
ne; pauci vero, veluti *Magdeburgensis* & *Norimbergensis*, Principum
axioma habent. Sed hæc facile condonari possunt de rebus externis
scribentibus.

HISTOIRE GENEALOGIQUE ET CHRONOLO-
gique des Dauphins de Viennois &c.

Historia Genealogico - Chronologica Delphinorum
Viennensium, a Guiguone I usque ad Ludovicum V
Ludovici Magni filium, Tabulis genealogicis Prin-
cipumque insignibus exornata; auctore
Domino de Caya.

Parisiis apud Steph. Michaletum, 1683. in 12.

Vienensium in Gallia Comitum, qui Delphini jam ab antiquo
salutantur, Historiam adornaturus presentis libelli auctor, in
Prolegomenis de origine primum Comitatus illius differit, eamque in
seculum a nato Christo undecimum conjicit, quo Arelatense Re-
gnum post Rudelphi ignavi ultimi Regis obitum, Germanico coa-
luit imperio. Nam ut alii tum in eo regno Principatus surrexerunt,
proceribus ditiones, quibus regendis præfecti a Germaniæ Regibus
erant, inter turbas bellicas paulatim patrimonio suo vindicantibus:
ita eodem tempore eademque occasione Viennensem quoque Comi-
tatum natum Auctor existimat, modicam Regni illius partem com-
pletum; Delphinatus vero titulum a Comitisse cujusdam Viennens-
is, *Delphina* dictæ, nomine proprio Comitatu illi accessisse memo-
rans. Inde brevem ditionis hujus, quæ versus meridiem Provincia,
versus occasum Vivariensi tractu, Septentrionem versus Bressia &
Lugdunensi agro, versus ortum Sabaudia & Pedemontio terminatur,
descriptionem exhibet, urbesque recenset, quarum præcipuæ *Gratia-*
nopolis (Grenoble) princeps totius Delphinatus sedesque Parlamenti,

Ebro-

Ebrodunum (Ambrun) & *Vienna Allobrogum*, quarum illa superioris, hæc inferioris Delphinatus caput, utraque vero Archiepiscopatus sede illustris est. Denique qua ratione Delphinatui seculo decimo quinto *Comitatus Valentinus* accesserit, Carolo Delphino nimirum, qui VII ejus nominis inter Galliarum postea Reges fuit, a Ludovico Pictaviensi, Comite Valentino, hæredic instituto, commemorat.

Opus ipsum quatuor Familiis, penes quas a prima origine usque ad hæc tempora Comitatus Viennensis seu Delphinatus possessio fuit, distinguitur. *E prima*, quam a Carolo M. derivare Auctor nititur, ordine sibi invicem successisse perhibentur *Guigo I, II, III, & IV*: quorum *Primus* tamen non Viennæ, sed provinciarum Gratianopolitanarum (de Graisivaudan) Comitem se dixit, *Alter* Comitum d' Albon titulum paterno adjunxit, *Tertius* Delphini cognomen primus gessit, & *Quartus* demum Viennensis Comitum titulum usurpavit, jure a Bertholdo Zeringensi acquisito. Nec prætereunda hic *Delphinatus Arvernensis* (quem hoc tempore Serenissima virgo, Anna Maria Ludovica Aurelianensis, *Mademoiselle de Montpensier* communiter dicta, possidet) origo. Nimirum Guigonis III filia Beatrix, Roberto VI Arvernensis Comiti nupta fuit, ex quo conjugio natus filius, *Delphinus* salutatus est, ac ea Comitatus Arvernensis pars, quæ ex paterna ad eum hæreditate pervenit, Delphinatus titulo armisque insignita; eo tamen servato discrimine ut Viennenses Delphini delphinum vivum cum auribus rubentibus, Arvernensis vero mortuum cum auribus subalbidis in insignibus exhiberent.

Alter Delphinatorum Viennensium (hos enim a Delphinis Arvernensis distinguendos esse, ex jam dictis patet) familia *Burgundica* fuit. Filia enim Guigonis IV, qui a. 1163, non relicta mascula sobole decessit, Beatrix Hugoni III Burgundiarum Duci nupta, in filium *Andream* ex eo susceptum jus in Comitatum paternum transtulit. Huic vero ex Burgundica Domo in Delphinatu filius *Guigo V*, & illi pariter filius *Johannes I* successit; quo a. 1282. defuncto, quod liberos non reliquisset, ad aliam iterum familiam Delphinatus connubii jure transiit.

Nam Guigonis V filia Anna, soror Johannis, Humberto Domino de la Tour du Pin in matrimonium collocata, *Turris* familiarum, quæ proinde *tertia* est, Delphinatum intulit, ex qua post *Humbernum* hunc I, filius ejus *Johannes II*, & nepotes *Guigo VI*, & *Humber-*

ius II, Delphinatum ordine tenuerunt. Humbertus vero hic II, vir alioquin magni animi, ut Regiam etiam dignitatem ambivisse dicitur, cum unicum filium tristi fato amisisset, præcipiti ex fenestra lapsu extinctum, ac gravissimis præterea bellis a Sabaudia Comite affligeretur, ditionem suam potentiori cuidam Principi, a quo Sabaudi validius retunderentur, permittere decrevit. Ac primum quidem ad Clementem VI Papam, qui Avenione sedem habebat, adjecit animum, sed obnitente, nec Papam dominum patiente Equestri in Delphinatu ordine, ad Philippum Valesium Gallia Regem se convertit, eique a. 1343 Delphinatum concessit, summam sibi 40000 Imperialium, ac annuam 2000 florenorum pensionem pactus, ea inter alias lege adjecta, ut primogeniti deinceps Gallia Regum filii, simulac lucem aspexissent, titulum nomenque Delphini gererent, ac Francie insignibus, tribus nempe liliis in area caerulea, arma Delphinatus, delphinum scilicet caeruleum cum cristis & auribus rubeis in campo aureo, quadripartitum jungerent.

Sicque ad *quartam* familiam, *Regiam* nempe *Gallorum*, Delphinatus transit. Tametsi enim Hubertus post mortem uxoris suae mutasse sententiam visus est, animumque ad secundas nuptias spe proli suscipiendae adjecit, ab hoc tamen instituto dimorus, a. 1349 novis pactis ditionem omnem *Carolo* Johannis Normannia Ducis filio, Philippi Valesii Gallia Regis nepoti, ejus postea inter Gallia Reges nominis V, traditis Delphinatus insignibus, gladio Delphinali & vexillo S. Georgii cum sceptro & annulo, concessit; filio tamen suo naturali Amedeo Viennensi (cujus posterii hodieque superesse dicuntur, Domini *de Visan* dicti) annua pensione assignata. Ipse vero monasterium ingressus, ac in presbyterorum ordinem, ne relinquere vitam monasticam possent, receptus, & a Papa Patriarchatu Alexandriae, nec non administratione Archiepiscopatus Rhemensis donatus, a. 1355 diem obiit. Hincque porro Auctor a *Carolo V* Gallia Rege, primo ex hac familia Delphino, ad hæc nostra usque tempora Historiam Gallicam juxta Delphinorum seriem pertexit.

HISTOIRE DES TROIS DERNIERS EMPEREURS des Turcs. Depuis 1623 jusque à 1677. Traduite de l'Anglois du Sr. Ricaut.

id est,

Historia trium posteriorum Imperatorum Turcico-
rum ab a. 1623 ad 1677, ex Anglico Dn. Ricalti
verfa.

Parisiis 1693. in 8.

Memorabilem Germaniæ, nostræque Saxoniz, annum proxime elapsum, inter alias causas merito facere debet, *Vienna* ab infestissima Turcorum obsidione, auspiciis *Augustissimi Imperatoris*, nec sine Heroico auxilio *Serenissimi, Potentissimique Electoris Saxonici, Domini nostri Clementissimi*, maxime vero per singularem Divini numinis gratiam liberata. Tantarum rerum descriptio ut sine dubio multorum calamum occupabit, ita quæ merito metuitur, belli cum immanissimo hoste continuatio, ad diligenter considerandas res Turcicas, incitamento omnibus esse debet. De his insignem librum exhibemus, viri docti & eloquentis, qui pleraque a se relata suæ debet experientiz, cum per annos bene multos legatis Britannicis ad aulam Turcicam misis, a secretis fuerit. Ejusdem est *Traëtatus de presenti Imperii Ottomanici statu*, qui Germanice ex Gallico versus, Diarii Europæi continuationi XXI, anno 1671 insertus est, & alius Latine & erudite scriptus, *de septem Ecclesiis in Apocalypsi memoratis*, quarum ruderamiseranda autor inspexit & descripsit. In hac vero historia, quam excerptam damus, narrationem orditur ab anno 1623, cum *A-murathes IV* quatuordecim annorum puer, deposito a Prætorianis patruo *Mustapha* succesfit; tyrannus postea, suis quoque fere intolerabilis factus; qui tamen patruï lenitati & profusioni, qua imperium potentissimum pene destruxerat, contrarium vitium opponens, servati auctique dominatus causa fuit, dum stricto & plusquam herili imperandi modo, disciplinam & gloriam militarem restituit, & ærarium quod vacuum invenerat, quindecim auri millionibus impletum reliquit. Interem iteum, multis præliis servatum, & ætate florentem, immodicus vini usus, cui contra sectæ suæ præcepta, a transfuga Persa, quem ad intimam familiaritatem admiserat, incitatus indulfit, ita ut crapula anno 1640 suffocaretur. Hujus historia primam libri partem eamque brevissimam constituit. Altera *Ibrabimi* primum gesta, aut potius obscœnum otium, quo Sardanapali tupitudines æ-

quavit aut vicit, paucis proponit. Frater is Amurathis erat, ex virgulis, in quibus mortem expectabat, & contra antecessoris testamentum, quo Tartarorum Principem fratri socordi prætulera, in solium evedtus; sed post annos octo, anno 1648, cum filiam summi sacerdotis, (Muphtin vocant.) vi rapuisset, in carcerem reductus, & quia id impatienter ferebat, strangulatus. Deinde initia filii & successoris ejus *Mahometis IV*, qui hucusque regnavit, usque ad annum 1662 referuntur. Pars tertia quinque annorum gesta a Mahomete usque ad annum 1666 completum, continet. Quarta usque ad annum 1677 incipientem progreditur. *Opus*, non minus quam de historia sua *Tacitus* profitetur, *opimum casibus, atrox praeliis, discors seditionibus, ipsa quoque, pace seculum*: ut adeo legentibus propter rerum magnitudinem & varietatem, tum narrandi brevitatem & perspicuitatem, non possit non esse gratum & jucundum. Nec operam perdet, qui librum, hoc præsertim tempore utilisimum, Latine vel Germanice versum publico donaverit. Ut autem stimulus ad talem laborem accedat, & iudicii nostri ratio appareat, pauca quædam, quæ præ aliis memoratu digna, aut ad capienda Christianis populis documenta, proficere visa sunt, hinc inde excerpta, non invito ut speramus lectore consignabimus,

Notum est, *Tartaros* Chersonesi *Tauricæ* incolas, sive *Præcopenses* vel *Crimaos*, maximum *Turcicæ* potentie adminiculum præstare, dum auxilia equestria, quo militie genere gentes alias longe antecellunt, quoties jubentur, submitunt. Hos tamen non ita, ut vulgo creditur, *Turcis* fidos, deditosque esse, apparet ex iis, quæ autem *Tom. I. p. 35. & seqq.* aliisque locis, de discordiis & aperta etiam hostilitate inter utrosque orta narrat, ut adeo desperandum non sit, *Tartaros*, si Christiani Principes industriam adhibeant, separari a *Turcis*, aut funditus everti posse; quod a *Polonis* Anno 1629 fieri potuisse, memoratur, si victoria tunc parva uti scivissent,

Sæpe sed frustra deploratum fuit, discordia nostra *Turcorum* imperium, plus quam omni prudentia aut potentia illorum, stare & augeri. Id luculenter autem demonstrat. Legi possunt quæ *T. I. p. 55*, de amissa occasione debellandi *Turcos* anno 1630 observavit, cum ex causis nunquam probandis, Principes Christiani arma tunc in se vertent, totamque inde Europam diuturno & exitiali bello implicarent.

Deinde

Deinde quantum dānam neglecta anno 1635, contra gravissimum, quod refert, Hannibalis Gonzagæ consilium, *Ragofcii* defensione, rei Hungaricæ & Christianæ illatum, idemque altera vice peccatum sit anno 1661, dissimulata aut sero nimis considerata *Varadini* validissimi ad Transylvaniam conservandum propugnaculi, expugnatione. Agnosci hoc dicit, & prædicari a Turcis, ut summum Dei erga *Musulmannos* beneficium, quo fiat, ut intercessione *Mabometis*, continuis dissidiis Christiani inter se committantur: & de hoc adeo confidere Turcos refert, ut pro fabulis habeant, ac false irrideant, & explodant, si quis Legatus de concordia & foederibus Christianorum aliquid proponat. Exemplum in sine, ipsaque verba *Caimacani* (ita vocatur qui principis Purpuratorum absentis vices gerit) quibus Legatum Venetum excepit, habentur *Tom. I. pag. 57*. Nec rationes & media Turcis desunt, quibus ipsi similitudines inter Christianos serant & foveant; *vid. Tom. II. p. 292*.

Inter alias difficultates tractandi cum Turcis non minima ab *Interpretibus* nascitur, qui ex Turcis aut Græcis sumuntur. Sed eos adeo indigne & crudeliter habent ministri Turcici, ut si quid a legatis propositum fideliter & libere eloquantur, capitis periculum incurrant. Factum id (*Tom. I. p. 68*) narrat anno 1632, interprete Gallicæ legationis palo infixio, & anno 1649, (*Tom. II. p. 231*) strangulato, qui Veneto operam dabat: inde fieri dicit, ut non audeant masculæ & cum fide, legatorum dicta aut scripta interpretari, sed pleraque emolliant, interpolent, aut castrent, unde tumor Barbarorum infletur, & pactorum formulæ variis explicationibus subjaceant: propterea operæ pretium fore, si quantum satis est, impendatur ad juvenes nostrates in lingua Turcica, Græca & Arabica instruendos, qui legationibus utiliora & fidelia officia præstare possint. Magnam vero circumspersionem adhibendam esse monet, ne intempestiva excandescencia, præsertim ubi minas exequendi non paratæ sunt vires, exasperentur magnates aulae Ottomanicæ. Narrat, ut legatus quidam Anglicus, exemplar pactorum inter Sultanum & Regem, quod animi calore, dum cum purpurato disceptabat, projecerat, iste vero, commotionem dissimulans sublatum servaverat, non nisi multis precibus & mille quingentorum imperialium solutione recipere potuerit. Aliquando tamen mascula verba multum fatetur profecisse, & Turcos

EXCO.

quavit aut vicit, paucis proponit. Frater is Amurathis erat, ex virgulis, in quibus mortem expectabat, & contra antecessoris testamentum, quo Tartarorum Principem fratri socordi prætulera, in solium evectus; sed post annos octo, anno 1648, cum filiam summi sacerdotis, (Muphtin vocant.) vi rapuisset, in carcerem reductus, & quia id impatienter ferebat, strangulatus. Deinde initia filii & successoris ejus *Mahometis IV*, qui hucusque regnavit, usque ad annum 1662 referuntur. Pars tertia quinque annorum gesta a Mahomete usque ad annum 1666 completum, continet. Quarta usque ad annum 1677 incipientem progreditur. *Opus*, non minus quam de historia sua *Tacitus* profitetur, *opimum casibus, atrox praeliis, discors seditionibus, ipsa quoque, pace seculum*: ut adeo legentibus propter rerum magnitudinem & varietatem, tum narrandi brevitatem & perspicuitatem, non possit non esse gratum & jucundum. Nec operam perdet, qui librum, hoc præsertim tempore utilisimum, Latine vel Germanice versum publico donaverit. Ut autem stimulus ad talem laborem accedat, & iudicii nostri ratio appareat, pauca quædam, quæ præ aliis memoratu digna, aut ad capienda Christianis populis documenta, proficere visa sunt, hinc inde excerpta, non invito ut speramus lectore consignabimus.

Notum est, *Tartaros Chersonesi Tauricæ incolas, sive Præcopenses vel Crimaos*, maximum Turcicæ potentie adminiculum præstare, dum auxilia equestria, quo militie genere gentes alias longe antecellunt, quoties jubentur, submitunt. Hos tamen non ita, ut vulgo creditur, Turcis fidos, deditosque esse, apparet ex iis, quæ auter *Tom. I. p. 35. & seqq.* aliisque locis, de discordiis & aperta etiam hostilitate inter utrosque orta narrat, ut adeo desperandum non sit, Tartaros, si Christiani Principes industriam adhibeant, separari a Turcis, aut funditus everti posse; quod a Polonis Anno 1629 fieri potuisse, memoratur, si victoria tunc parta uti scivissent,

Sæpe sed frustra deploratum fuit, discordia nostra Turcorum imperium, plus quam omni prudentia aut potentia illorum, stare & augeri. Id luculenter auctor demonstrat, Legi possunt quæ *T. I. p. 55*, de amissa occasione debellandi Turcos anno 1630 observavit, cum ex causis nunquam probandis, Principes Christiani arma tunc in se vertent, totamque inde Europam diuturno & exitiali bello implicarent.

Deinde

Deinde quantum dāranum neglecta anno 1635, contra gravissimum, quod refert, Hannibalis Gonzagæ consilium, *Ragofcii* defensione, rei Hungaricæ & Christianæ illatum, idemque altera vice peccatum sit anno 1661, dissimulata aut sero nimis considerata *Varadini* validissimi ad Transylvaniam conservandum propugnaculi, expugnatione. Agnosci hoc dicit, & prædicari a Turcis, ut summum Dei erga *Musulmannos* beneficium, quo fiat, ut intercessione *Mahometis*, continuis disidiis Christiani inter se committantur: & de hoc adeo confidere Turcos refert, ut pro fabulis habeant, ac falsè irrideant, & explodant, si quis Legatus de concordia & fœderibus Christianorum aliquid proponat. Exemplum insigne, ipsaque verba *Caimacani* (ita vocatur qui principis Purpuratorum absentis vices gerit) quibus Legatum Venetum excepit, habentur *Tom. I. pag. 57*. Nec rationes & media Turcis desunt, quibus ipsi similitates inter Christianos serant & foveant; *vid. Tom. II. p. 292*.

Inter alias difficultates tractandi cum Turcis non minima ab *Interpretibus* nascitur, qui ex Turcis aut Græcis sumuntur. Sed eos adeo indigne & crudeliter habent ministri Turcici, ut si quid a legatis propositum fideliter & libere eloquantur, capitis periculum incurrant. Factum id (*Tom. I. p. 68*) narrat anno 1632, interprete *Gallicæ* legationis palo infixio, & anno 1649, (*Tom. II. p. 231*) strangulato, qui Veneto operam dabat: inde fieri dicit, ut non audeant masculæ & cum fide, legatorum dicta aut scripta interpretari, sed pleraque emolliant, interpolent, aut castrent, unde tumor Barbarorum infletur, & pactorum formulæ variis explicationibus subjaceant: propterea operæ pretium fore, si quantum satis est, impendatur ad juvenes nostrates in lingua Turcica, Græca & Arabica instruendos, qui legationibus utiliora & fidelia officia præstare possint. Magnam vero circumspeditionem adhibendam esse monet, ne intempestiva excandescencia, præsertim ubi minas exequendi non paratæ sunt vires, exasperentur magnates aulæ Ottomannicæ. Narrat, ut legatus quidam Anglicus, exemplar pactorum inter Sultanum & Regem, quod animi calore, dum cum purpurato disceptabat, projecerat, iste vero, commotionem dissimulans sublatum servaverat, non nisi multis precibus & mille quingentorum imperialium solutione recipere potuerit. Aliquando tamen mascula verba multum fatetur profecisse, & Turcos

exco.

ex eorum genere esse, qui rogando sunt deteriores, exemplo Legati Polonici confirmat *Tom. II. p. 189.*

Quicquid olim de fide Turcorum ab aliquibus jactatum est, experientia destruitur, ita quidem, ut quanto speciosius promittunt, tanto minus fidendum sit. Notabile est, ut Veneti quantumcunque cauti, ante bellum Creticum non blandis tantum verbis, & profunda dissimulatione decepti fuerint, sed & Legato sive Consuli, (Bailum vocant) omnis armorum suspicio exempta; missis ad eum monachis Turcicis, celeberrimæ sanctitatis, qui juramentis & diris execrationibus asseverarent, nihil Venetis metuendum esse, quos tamen statim terra marique aggressi sunt, *Tom. II. p. 202.* Ita gens pessima fidem & religionem utilitati & nocendi nobis occasionibus omnino postponit. Eadem fraude usos esse tradit, cum ab anno 1661, usque ad annum 1663, per pacis tractatus Hungaros & Germanos deluderent, & cum conclusum pacis negotium esse videretur, copiæque Imperatoriæ vel exautoratæ, vel aliorum missæ essent, tum demum præcipitanter abrupta tractatione improvisi irruerent. *Tom. III. p. 3. & seqq.*

Cæterum in narratione belli, ante annos hos viginti in Hungaria gesti, autor non sine acrimonia, de lentitudine consiliorum & auxiliorum, & de erroribus Cæsarei exercitus; ejusque ducum judicat, solum fere *Nicolaum Serinium*, ex quo Principem supremum facit, ultra modum laudans, (*vid. Tom. II. p. 288. Tom. III. p. 61 117.*) Victoriæ ad Rabam flumen anno 1664 reportatam majorem fuisse scribit, *Tom. III. p. 100*, quam in Germania creditum fuit; periisse enim exemplo raro audito una illa pugna Turcorum *decem & septem millia*, tantamque consternationem inter Turcos fuisse, ut bellum, nisi intempestiva pax intervenisset, egregio cum successu continuari potuisset. Inter pacis vero conditiones hanc quoque recenset & improbat, quod Cæsar sexcenta auræorum millia, quæ *Michael Abassi* Transylvaniæ Princeps, velandæ ignominie causa, a se solvenda receperit, dependere Turcis debuerit, *d. l. p. 112. sq.* Hoc cum inter publicatas pacis leges, quod sciamus, non reperitur, fide stat auctoris, cui forte a Turcis, vanis & mendacibus, impositum est. Male etiam stetit pactis illis Turcos notat, excursiones maximas continuantes; easque conquerentibus ministris Cæsareis ita excusantes, quod pax non rumpatur, si agmen per quod prædæ aguntur, non sit supra numerum quinque millium, aut tormenta bellica non adhibeantur, *d. l. p. 146.* Ad

Ad intelligendam legem & religionem Mahometanam pertinet, quod narratur de decreto, (Fetfam vocant) a *Muphti* adversus *Ibrabimium Sultanium* anno 1648 publicato; nempe quod quilibet Sultanus accusantibus eum de tyrannide vel incapacitate subditis, in judicio respondere teneatur, idque ter repetitum, & in contumacem Imperatorem executioni mandatum fuit. *Tom. II. p. 225.* Quæ non satis congruunt, cum summo illo & illimitato dominatu, quem sibi arrogat Sultani, & qui in tractatu hujus auctoris de *presenti statu Imperii Ottomanici, Cap. I.* ex doctorum Mahometicorum sententia confirmatur. Aliud non minus notabile de precibus tempore publicæ calamitatis, non attento religionis discrimine, institui solitis, refertur. Cum enim pestis Constantinopoli ultra modum grassatur, non solum Turci cum sacerdotibus suis, sed & Christiani, Græci & Armenii, cum patriarchis in loco spatioso, qui Hippodromus vocatur, ad preces faciendas simul congregantur, *vid. Tom. II. p. 295.* pro belli vero successu soli, ut videtur, Turci orant. Controversia tamen de loco precum anno 1664 inter *Muphtin*, & monachum, quem *Schegk* vocant, prædicatorem aulæ, incidit: illo in publico, hoc in templis orandum esse contendente; prævaluit aulicus, & *Muphtis* revocare sententiam vi adactus, quique eam acriter defenderat monachus sive *Schegk* alius, in exilium pulsus fuit. *Tom. III. p. 70.*

Novo plane exemplo a. 1661 factum est, ut Purpurati primarii, *Mahometis Küperli* filius *Achmetes* vivo parenti in tanto munere successor ab Imperatore destinaretur, juvenis licet, nec bello expertus, sed in legum patriarum studio & negotiis Cancellariæ educatus. Datum parentis meritis & industriæ filii, quam patris loco, senium obtendentis, in aula, ad expedienda negotia, relictus Sultano probaverat. Ita pater, raro etiam hætenus calu, morte naturali paulo post obiit, cum de tribus his Imperatorem monuisset: (1.) ut nunquam foeminarum consilium admitteret. (2.) ut ærarium suum etiam cum aggravatione populi semper haberet repletissimum. (3.) ut continuo bellis operam daret, militesque exerceret. *vid. Tom. II. p. 296. & seqq.* Uxor defuncti, foemina callidissima, & maritum & filium juvenem consiliis juvillæ perhibetur, creditaque est vulgo incantationibus aut philtris animos hominum permovisse. *vid. Tom. III. p. 118.* Guilleterius vel *Guillecus*, aut quisquis autor est descriptionis *Atbenarum* A. 1676 publi-

ex eorum genere esse, qui rogando fiunt deteriores, exemplo Legati Polonici confirmat *Tom. II. p. 189.*

Quicquid olim de fide Turcorum ab aliquibus jactatum est, experientia destruitur, ita quidem, ut quanto speciosius promittunt, tanto minus fidendum sit. Notabile est, ut Veneti quantumcunque cauti, ante bellum Creticum non blandis tantum verbis, & profunda dissimulatione decepti fuerint, sed & Legato sive Consuli, (Bailum vocant) omnis armorum suspicio exempta; missis ad eum monachis Turcicis, celeberrimæ sanctitatis, qui juramentis & diris execrationibus asseverarent, nihil Venetis metuendum esse, quos tamen statim terra marique aggressi sunt, *Tom. II. p. 202.* Ita gens pessima fidem & religionem utilitati & nocendi nobis occasionibus omnino postponit. Eadem fraude usos esse tradit, cum ab anno 1661, usque ad annum 1663, per pacis tractatus Hungaros & Germanos deluderent, & cum conclusum pacis negotium esse videretur, copiarumque Imperatoriarum vel exauctoratarum, vel aliorum missarum essent, tum demum precipitanter abrupta tractatione improvisi irruerent. *Tom. III. p. 3. & seqq.*

Cæterum in narratione belli, ante annos hos viginti in Hungaria gesti, autor non sine acrimonia, de lentitudine consiliorum & auxiliorum, & de erroribus Cæsarei exercitus; ejusque ducum judicat, solum fere *Nicolaum Serinium*, ex quo Principem supremum facit, ultra modum laudans, (*vid. Tom. II. p. 288. Tom. III. p. 61. 117.*) Victoriæ ad Rabam flumen anno 1664 reportatam majorem fuisse scribit, *Tom. III. p. 100*, quam in Germania creditum fuit; periisse enim exemplo raro audito una illa pugna Turcorum *decem & septem millia*, tantamque consternationem inter Turcos fuisse, ut bellum, nisi intempestiva pax intervenisset, egregio cum successu continuari potuisset. Inter pacis vero conditiones hanc quoque recenset & improbat, quod Cæsar sexcenta aureorum millia, quæ *Michael Abassi* Transylvaniæ Princeps, velandæ ignominie causa, a se solvenda receperit, dependere Turcis debuerit, *d. l. p. 112. sq.* Hoc cum inter publicatas pacis leges, quod sciamus, non reperiatur, fide stat auctoris, cui forte a Turcis, inanis & mendacibus, impositum est. Male etiam stetit pactis illis Turcos notat, excursions maximas continuantes; easque conquerentibus ministris Cæsareis ita excusantes, quod pax non rumpatur, si agmen per quod prædæ aguntur, non sit supra numerum quinque millium, aut tormenta bellica non adhibeantur, *d. l. p. 146.*

Ad

Ad intelligendam legem & religionem Mahometanam pertinet, quod narratur de decreto, (Fetiam vocant) a *Muphti* adversus *Ibrabimium Sultanium* anno 1648 publicato; nempe quod quilibet Sultanus accusantibus eum de tyrannide vel incapacitate subditis, in iudicio respondere teneatur, idque ter repetitum, & in contumacem Imperatorem executioni mandatum fuit. *Tom. II. p. 225.* Quæ non satis congruunt, cum summo illo & illimitato dominatu, quem sibi arrogant Sultani, & qui in tractatu hujus auctoris de *presenti statu Imperii Ottomanici*, *Cap. I.* ex doctorum Mahometicorum sententia confirmatur. Aliud non minus notabile de precibus tempore publicæ calamitatis, non attento religionis discrimine, institui solitis, refertur. Cum enim pestis Constantinopoli ultra modum grassatur, non solum Turci cum sacerdotibus suis, sed & Christiani, Græci & Armenii, cum patriarchis in loco spatioso, qui Hippodromus vocatur, ad preces faciendas simul congregantur. *vid. Tom. II. p. 295.* pro belli vero successu soli, ut videtur, Turci orant. Controversia tamen de loco precum anno 1664 inter *Muphtin*, & monachum, quem *Sebegk* vocant, prædicatorem aulæ, incidit: illo in publico, hoc in templis orandum esse contendente; prævaluit aulicus, & *Muphtis* revocare sententiam vi adactus, quique eam acriter defenderat monachus sive *Sebegk* alius, in exilium pulsus fuit. *Tom. III. p. 70.*

Novo plane exemplo a. 1661 factum est, ut Purpurati primarii, *Mahometis Kuiperli* filius *Achmetes* vivo parenti in tanto munere successor ab Imperatore destinaretur, juvenis licet, nec bello expertus, sed in legum patriarum studio & negotiis Cancellariæ educatus. Datum id parentis meritis & industriæ filii, quam patris loco, senium obtendentis, in aula, ad expedienda negotia, relictus Sultano probaverat. Ita pater, raro etiam hæctenus casu, morte naturali paulo post obiit, cum de tribus his Imperatorem monuisset: (1.) ut nunquam foeminarum consilium admitteret. (2.) ut ærarium suum etiam cum aggravatione populi semper haberet repletissimum. (3.) ut continuo bellis operam daret, militesque exerceret. *vid. Tom. II. p. 296. & seqq.* Uxor defuncti, foemina callidissima, & maritum & filium juvenem, consiliis juvisse perhibetur, creditaque est vulgo incantationibus aut philtreis animos hominum permovisse. *vid. Tom. III. p. 118.* Guillerius vel *Gnillecus*, aut quisquis autor est descriptionis *Athenarum* A. 1676 publi-

ACTA ERUDITORUM

publicata, modum quo *Achmetes* ad paternam dignitatem ascendit, artificio matris singulari adscribit, ut legi potest libri ejus *Part. IV.* Sed ista & alia ab autore illo tradita *Jacobus Sponius* Turcicarum rerum non imperitus in fabularum dulcedinem flexa esse opinatur, eaque conjectura historici hujus Anglici relationibus cum scriptis *Guillemi* collatis firmari videtur. Quanta vero autoritate & gratia apud herum fuerit *Achmetes* iste, qui bellum Anno 1663 Hungariae intulit, multis exemplis Autor ostendit; nam absente aut infacio Purpurato minister nullus quidquam negotii cum exteris tractare aut concludere audebat, etsi jubente Imperatore. v. *Tom. III. p. 319.* at qui a matre Sultani, *Achmeti* infensissima, subornati, aut sua invidia inflammati, detrahere illi conati sunt, sibi ipsis exitium procurarunt. Inter alios maxime memorabilis fuit *Samozades* secretorum princeps sive Cancellarius, (*Reis Effendi* vocant,) vir, cui similem rerum agendarum peritia, Turcia vix putatur habuisse. Hic dum *Achmeti* initia obsidionis *Neubeuseli* non procederent, occasionem calumniandi purpuratum, ut rogatum & literatum, invenisse se ratus, epistola ad eunuchum in aula gratiosum scripta suadere ausus est Sultano, ut *Achmeti* successorem immitteret, & quidem generum suum nomine *Ibrabimium*. Verum Imperator literas illas *Achmeti* misit, & decernendi de æmulis potestatem fecit. Igitur socerum & generum sine ulla mora sibi susti & capite plecti jusfit, bonis eorum fisco addictis. Mirum vero dictu, & documento est tum opulentia Turcica, tum rapacitatis ministrorum, quod *Samozades* iste tres milliones Imperialium parata pecunia reliquerit, cujus indicium filio ejus per tormenta extortum fuit. Habuit etiam mille & sexcentos camelos: sexcentos equos optimos & militares, non computatis jumentis: cingula argentea quater mille: pugiones, quorum plerique gemmis pretiosis ornati erant, trecentos: nonaginta vestes, pellibus martium Scythicarum suffultas, quarum singulae mille Imperialium pretio æstimabantur, aliaque innumera. *vid. Tom. III. pag. 18. 19. 20.*

Achmetes vero purpuratus vino, præter morem gentis, immoderate se ingurgitans, & inde hydropè correptus, obiit anno 1676, & successorem habuit affinem suum eundemque vicarium sive *Caimacannum*, cui nomen *Kara Muft. spba.* Is ob modestiam & humanitatem hucusque laudatus, obtenta summa dignitate, nudavit animum; & aulicam faciem, quæ sub *Achmete* benigna erat, torvam & invisam fastu & austeri-

auferitate sua efficit: detractio etiam aliqua ex parte legati exteris, quo ante fruebantur, honore, nec quidquam attentis eorum querelis.

Pseudo-Messia Judæorum, qui *Sabai* si *Sifi* vocabatur, historia accurate exposita est *Tom. IV. 169. & seqq.* Huic vaticinia veteris Testamenti applicabant, & præcursori ejus Eliæ imaginario, dapes infruebant, resistentibus tamen sapientioribus, quorum literæ credititati plebis oppositæ, p. 200. & 204. exhibentur. Narratur etiam, ut ad impostoris illius exemplum non pauci Judæi Mahometismum sint amplexi; quidam tamen nihilominus verum Messiam fuisse, & substituto, qui Turcis fucum faceret, per miraculum in locum suum alio, rediturum in tempore fore sibi persuaserint.

Monachi Franciscani, qui hucusque custodiam sepulchri Servatoris, quod Hierosolymis ostenditur, indulgentibus Turcis habuerant, cum Græcistanen semper rixantes, horum artibus & *Pamphyl* Interpretis Græci apud purpuratum favore, anno 1674 ab illa dejecti sunt, non sine sanguine certantium inter se monachorum: nec javie Latinos querela ad aulam Sulcanidæatæ, nec Legati Gallici officium, quin causa pluries cognita semper pro Græcis decideretur. pag. 347. & seqq.

APPIANOY TACTIKA, ΠΕΡΙΠΛΟΙ, ΚΗ-
 ΜΥΕΤΙΚΟΣ, καὶ Ἐπιτηρίτε ἐγχειρίδιον.
 Hoc est;

ARRIANI TACTICA, PERIPLI, LIBER DE
 venatione: *Epieteti enchiridium, & alia: edente NICOLAO
 BLANCARDO* Zelandia: *Ordinum Historio-
 grapho & in Academia Franekerana Prae-
 fessore publico.*

Amstelodami apud *Waesbergium*, 1683 in 8.
 Compluresculor. Arriani Nicomædiensis libellos, qui superflitos est
 Clangevit temporis manufragia, in quo phæto perire, ad nostram
 statem pervenerunt, hoc volumen exhibet. Hic *Philosophus*
Philosophus, in τῶν ἀποδιδόντων *Philosophus*, dicens *Philosophus* qd editi
 Schottii

Schotti & Luciano in Pseudomante p. 474 edit. Bourdelotii censente, ὁ δ' Ἐπικτήτης μαθητὴς, ἀνὴρ Ρωμαίων ἐν τοῖς πρώτοις, καὶ παιδεία παρ' ὅλον τὸν βίον συνηρόμενος, Hadriani & Antonini Pii ac Marci Antonini Imppp. temporibus vivens, ad consularem tandem dignitatem, postquam alios in republica magistratus gessisset, evehctus, excellentissimi Philosophi, insignis Historici, præstantissimi (ut quidam arbitrantur) Jureconsulti, & fortissimi Ducis militaris laudem subinuit. Quam non immerito ipsi fuisse tributam, operum ejus ostendunt fragmenta, elegantia non magis rerum quam dulcedine sermonis (ob quam alter & novus fuit dictus Xenophon, memorante Photio l.c.) quæ se commendant. Major autem longe ipsum manebat gloria, si ad nos pervenissent a Photio indicati *Parthiorum* libri septendecim, in quibus bella a Parthis & Romanis ductu & auspicijs Trajani Imperatoris gesta descripsit; *Bithynicorum* item, in quibus patriæ suæ historiam pretexuit, & *Alanicorum* commentarii, quos l. c. & p. 219 citat Photius; tum *vita Tillibori latronis*, a Luciano in Pseudom. seu Alexandro pag. 474. indicata; nec non *de rebus Dionysii Syracusarum tyranni*; & alius *de Timoleontis Corinthii in Sicilia gestis* liber Photio citatus; & decem *de rebus post Alexandrum gestis* libri, quorum argumentum idem temate XCII. p. 215. sqq. enarrat.

Quæ industriæ Arriani monumenta omnia, & his forte plura, cum interciderint, deque iis vix tituli, a Suida & Photio conservati, restent: librorum qui supersunt tanto accuratorem rationem sibi habendam putavit Blancardus, septemque περὶ ἀναβάσεως Ἀλεξάνδρου sive *de expeditione Alexandri Magni* libros, cum octavo, qui *Indicorum* nomine insignitur, anno 1668 emisit in publicum, cum interpretatione Latina Bonaventuræ Vulcanii, & substratis cuilibet paginæ notis: quarum tamen exiguam laudem ab acerrimo consore Jac. Gronovio Supplem. in Arrian. p. 160 161 tulit. Reliquis autem Arriani opusculis, quæ extant, omnibus (præter quatuor *de dissertationibus Epicteti* libros a Jacobo Schegkio Basileæ 1534, & Hieronymo Wolfio ibidem 1566 editos, Colonia 1595 recitos) in unum volumen comprimendis superioribus antiis idem studuit. Primo loco *Tactica*, sive de scientia rei militaris ac instruendæ acie commentarium Arriani collocavit, exhibens editionem Joannis Schefferi Upsalæ anno 1664 evul-

evulgatam, cujus etiam annotationes textui substravit; adjecta descriptione *aciei contra Alamos* instructa, quam & ipsam Schefferus Taciticis junxerat. Secundo & tertio loco *Periplum Ponti Euxini* p. 109, & *Erythraei* p. 139, cum tabulis chorographicis Ortelii & interpretatione J. Guil. Struckii, ejusdem editionem Genevensis anni 1577 secutus, posuit. Quartum *Κυνηγετικὸς* sive *de venatione* liber, ac Holstenio Parisiis anno 1644 antehac editus, tenet: cui subjecit Henrici Stephani nonnulla, quae ad intelligenda quaedam ejus loca faciunt, schediafmata. Epicteto autem, philosopho Stoico, addictissimus cum fuerit Arrianus, eiusque *διατριβὰς, διαλέξεις, λόγους & περὶ ἑβίης τῆς Ἐπικτήτου καὶ τῆς αὐτῆς πλεονῆς* commentarium scripserit: (de quibus legendus Salmasius ad Simplicium) non solum Dissertationes, quas obiter in via, domo, schola, doctor iste habuit, collegit ac digessit; sed ex iisdem epitomen concinnavit, cui Stoicæ philosophiæ velut animam includeret, dicente Lipsio, selectis istius philosophiæ locis maxime necessariis & animos vehementissime permoventibus: quem libellum *Ἐγκυρίδιον, Ἐπικτήτου* inscripsit, quod ad manum semper & in promptu cuivis esse debeat. Hoc *Enchiridium* cum interpretatione Hier. Wolffii & Angeli Politiani, eorumque notis, & Merici Casauboni, Snenani, & Abrahami Berkelii animadversionibus, ac Græca paraphrasi incerti auctoris, quæ & ipsa Casauboni notis illustrata est, quinto loco exhibetur; subjunctis Epicteti apophthegmatibus & fragmentis elogiisque, quæ editor ex Stobæi elogiis moralibus, Marci Aurelii Antonini libris, & Auli Gellii Noctibus Atticis petiit.

CYLINDRI AD INSCRIPTAM SPHERAM, PARALLELOGRAMMI AD TRIANGULUM, & PARALLELEPIPEDI AD PYRAMIDEM EJUSDEM ALTIUDINIS & BASEOS, PROPORITIO, NOVÂ ARITHMETICA INFINITORUM METHODO OSTENSA.

Excerpta ex literis viri clarissimi, Joannis Christophori Sturmii, Lipsiam scriptis Kal. Febr. anno 1684.

Quandoquidem experimentum ejus rei, quàm circa variationem declinationis magneticæ præcisius observandam proposuit Dns Hautefeuille, capere commode propter inclementiam hyemis, tuorum

Q

que adeo satifacere desiderio, nondum licuit, aliud interim qualiumcunque cogitatorum meorum, quæ in Euclidis & Archimedis Elementis Geometricis concisus, directius & ostensive magis demonstrandis nunc occupantur, eo communicare magis ausus sum, quod obiter hisce diebus Acta apud vos edita percurrens, observarem, in demonstranda proportione cylindri ad inscriptam spheram, parallelogrammi ad triangulum, & parallelepipedi ad pyramidem ejusdem baseos & altitudinis, eodem fere me nixum esse principio, quod exempli loco Nobilissimus Dn. Leibnitijs Actorum anno I (qui fuit 1682) mense Febr. p. 45. adduxerat; atque adeoque spes esset, ut acutissimi hujus viri aliorumve ejus similium accurato judicio, aut confirmaretur hæc mea demonstrandi ratio, aut, sicubi forte deficiat, de eo mature submoneretur.

Ad demonstrandum igitur primo, quod parallelogrammum
 TAB. IV. *ABCD* (Fig. F) ad Triang. *ABC* se habeat ut 2. ad 1; pro altitudine communi *BC* ponendo *a*, pro basi *AB* *ca*, & altitudine divisa in 4 partes æquales, triangulo dato totidem circumscripto parallelogramma *BF*, *EF*, *GK* & *IL*, quorum areas (altitudinibus æqualibus in bases ex proportione facile notas ductis) has ordine reperio $\frac{1}{8} caa$, $\frac{1}{4} caa$, $\frac{3}{8} caa$, & $\frac{1}{2} caa$; summamque adeo $\frac{11}{8} caa$, sive $\frac{11}{4} caa$; ita ut parallelogrammum totum, quod est $\frac{11}{8} caa$, ad omnia hæc circumscripta se habeat ut 8 ad 11, h. e. (utrinque dividendo per 11) ut 2 ad $1\frac{1}{8}$, h. e. ut *AB*, ad *AC* + *CD*, in *ha.* ad Fig. I. Porro vero nunc bifecanda altitudines *BE*, *EG* &c. octo alia produco parallelogramma, *Bd*, *co*, *Ef*, &c. eorundemque areas eodem quo ante modo (altera nunc vice observans, ea ordine exprimi totidem fractionibus quarum numeratores ab i ordine naturali crescunt, denominator autem communis est quadratum numeri partium in altitudine *BC*) invenio $\frac{1}{16} caa$, $\frac{2}{16} caa$, $\frac{3}{16} caa$, $\frac{4}{16} caa$, $\frac{5}{16} caa$, $\frac{6}{16} caa$, $\frac{7}{16} caa$, cum totum parallelogrammum sit $\frac{11}{8} caa$, adque hoc unum ad illa simul sumpta se habeat ut 64 ad 36, h. e. (utrinque dividendo per 36) ut 2 ad $1\frac{1}{3}$, sive ut *AB*, linea, ad *AC* + *CE*. Similiter ulterius bifecando 2, eum parallelogrammum totum ad circumscripta reliqua reperiat hactertia vice esse ut 2 ad $1\frac{1}{9}$, sive ut *AB*, ad *AC* + *CE*, & sic in infinitum, excessibus *CD*, *CE*, *CF*, &c. perpetuo decrescentibus in ratione subdupla, & parallelogrammis circumscriptis, æque ad triangulum, ac excessus illi ad punctum *C*, semper propius

TAB. IV

Ad. ^A Fig I.

Ad. ^A Fig II.

pias accedentibus, nec illos tamen limites supergredi unquam va-
 lentibus; secare tandem infare licebit, esse parallelogrammum
 ABCD ad triangulum ABC, ut linea AB ad AC; h. e. ut 2 ad 1. Quae
 quidem veritas, tametsi multo facilius ac brevius demonstrari a no-
 bis possit, imo ex trianguli quadam genesi tanquam consecrarium
 fluat, hoc modo tamen demonstrata faciem quodammodo praefere
 potest sequentibus.

Secundo igitur ut similiter demonstrem, parallelepipedum BF ad
 pyramidem ABCDE (Fig. II) se habere ut 3 ad 1, divisa communi al-
 titudine CE in 3 partes aequales, & pro illa ponendo n , pro longitu-
 dine baseos b , pro latitudine c , ut soliditas totius parallelepipedum fit
 abc , reperio circumscripta pyramidi tria parallelepipeda BX, bx, $\beta\zeta$,
 super tribus basibus ABCD, abcd, $\alpha\beta\gamma\delta$, aequalia $\frac{2}{3} abc$, $\frac{1}{3} abc$, &
 $\frac{1}{3} abc$, ad summam $\frac{2}{3} abc$; ita ut totum parallel. BF ad partiali-
 tum horum summam se habeat, ut 27 ad 18, sive (utrinque dividendo
 per 9) ut 3 ad 18 h. e. ut AB ad AC + CD in linea ad Fig. II spe-
 ctante. Bifecando vero porro altitudines tres priores, produco pa-
 rallelepipeda pyramidi circumscripta sex, eorundemque capacitates
 singulas (observans nimirum, has exprimi totidem fractionibus, qua-
 rum numeratores ab 1 per numeros quadratos ordine ascendunt, deno-
 minator autem communis est cubus numeri partium in altitudine CE)
 reperio $\frac{1}{1^3} abc$, $\frac{2^2}{2^3} abc$, $\frac{3^2}{3^3} abc$, $\frac{4^2}{4^3} abc$, $\frac{5^2}{5^3} abc$, $\frac{6^2}{6^3} abc$, ad summam $\frac{45}{72} abc$,
 cum totum parallelepipedum fit $\frac{2}{3} abc$, adeoque hoc ad illorum
 summam se habeat ut 216 ad 91, h. e. (utrinque dividendo per 72)
 ut 3 ad $1\frac{1}{2}$, sive ut AB ad AC + CE; dum superior proportio fuerat,
 ut 3 ad $1\frac{1}{2}$, adeoque excessus prior CD huc vice decrevit $\frac{1}{2}$, plus
 quam dimidio. Similiter igitur ulterius bifecando, cum parallele-
 pipedum totum ad omnia circumscripta reperiam esse ut 3 ad $1\frac{1}{2}$
 h. e. ut AB ad AC + CF, dum superior proportio fuerit ut 3 ad $1\frac{1}{2}$
 excessum priorem CE hac vice decreuisse video $\frac{1}{2}$ plusquam dimi-
 dio, adeoque decrementum posterius ultra dimidium esse prioris
 $\frac{1}{2}$ &c. Quamobrem & haec decremента ultra dimidium infinito
 progressu in ipsa dimidia, & dimidiorum dimidia tandem in ipsa
 punctum C (quod supergredi certe non possunt.) terminari eviden-
 ter cognosco, indeque concludo: parallelepipedum esse ad pyrami-
 dem, ut AB ad AC, h. e. ut 3 ad 1.

Tertio ut evincam id quoque, quod est principale meum pro-
 positum,

positum, cylindrum quemvis ad globum inscriptum se habere ut 3 ad 2; pro communi diametro ponendo a , & ejus quadrato aa pro basi circumscripti cubi sive cylindri (parallelepipedum enim hic pro cylindris ponere licebit, cum sit utrorumque eadem proportio) communemque hemisphaerii ac semicylindri altitudinem dividendo in 3 partes aequales, primi cylindri partialis basis AB (quae jam non lineam, sed quadratum aut circulum notat in Fig. III) erit $\frac{2}{3}aa$, secundi CD $\frac{1}{3}aa$, tertii EF $\frac{1}{3}aa$, atque adeo (multiplicando has bases per altitudines aequales $\frac{1}{3}a$) primus cylindrus $\frac{2}{27}a^3$, secundus $\frac{1}{27}a^3$, tertius $\frac{1}{27}a^3$, ad summam $\frac{4}{27}a^3$, cum totus cylindrus sit $\frac{4}{27}a^3$, adeoque hic ad illorum summam ut 27 ad 22, h. e. (utrobique dividendo per 9) ut 3 ad $2\frac{2}{3}$, h. e. ut AB ad AC + CD, in linea ad Fig. III. Bifecando jam porro altitudines omnes, proveniunt cylindri partiales sex, habentes se ut 36, 35, 32, 27, 20 & 11 (Prima enim basis & ejus cylindrus semper est ut numerus quadratus partium altitudinis, sequentes vero decreseunt secundum numeros impares) cum totus cylindrus sit ut 216, h. e. ut cubus partium altitudinis, adeoque ad partialium illorum summam se habeat ut 216 ad 161, h. e. (dividendo utrobique per 72) ut 3 ad $2\frac{17}{2}$, nempe ut AB ad AC + CE in linea AB. Ita vero continuando bisectiones, reperio plures ejusmodi rationes subsequenti- bus conditionibus:

Prima ratio AB ad AC + CD est ut 3 ad $2\frac{2}{3}$

Secunda AB ad AC + CE, ut 3 ad $2\frac{17}{2}$

Tertia AB ad AC + CF ut 3 ad $2\frac{149}{24}$

Quarta ut 3 ad $2\frac{77}{12}$

• Sive dividendo per 16,

ad $2\frac{33}{8}$

• hoc est dividendo per 4, ad $2\frac{53}{8}$, i. e. div. per 4, ad $2\frac{17}{2}$

ad $2\frac{35}{4}$

Ex quibus apparet, hoc loco secundam rationem decrevisse $\frac{1}{7}$ infra dimidium excessus CD, tertiam $\frac{1}{8}$ infra dimidium CE, quartam $\frac{1}{24}$ infra dimidium CF &c. semperque adeo particulam infra dimidium in decremento posteriore esse praecedentis $\frac{1}{4}$ &c. Quae obrem & haec decremента infinito progressu in ipsa dimidia, & dimidiorum dimidia in ipsum punctum C (quod supergredi nunquam possunt) incidere necessum erit, indeque concludendum: cylindrum esse ad sphaeram sibi inscriptam, ut AB ad AC, h. e. ut 3 ad 2.

Nam

MENSIS JANUARI A. MDC LXXXIV. 127

Non inficior, aliqua in his demonstrationibus supponi, quæ deducta eas prolixiores redderent: sed si & ista, & multa alia, quæ hic in unam demonstrationem congesta sunt, per separatas propositiones, suo quæque loco, more geometrico prius essent (uti possunt) ostensa, hæ quoque sua brevitate & veritatis directa magis & quasi experimentaliter exhibitione gratiores essent futuræ; cum primis autem usu multiplici in deducendis pluribus aliis nullo negotio veritatibus, quibus demonstrandis alias integros infumere libros oportuit.

Etenim, (ut hujus rei breve adhuc subjungam specimen) ostensa semel illa cylindri ad spheram proportione, sequitur sua sponte in

Consect. 1. spheræ soliditas & superficies. Posito enim pro diam. cylindri & spheræ a , & pro circumf. ea , baseos area erit (ex alio fundamento facillime demonstrando) $\frac{1}{2} eaa$; quæ multiplicata per diam. dabit $\frac{1}{2} ea^3$, pro cylindro. Jam ut 3 ad 2, sic $\frac{1}{2} ea^3$ ad $\frac{2}{3} ea^3$, soliditatem spheræ: quæ, cum proveniat ex multiplicatione $\frac{2}{3}$ diam. in superficiem (quod planissime rursus & facile ostendi potest) divisa per $\frac{1}{6} a$, dat superficiem spheræ eaa .

Consect. 2. Erit igitur spheræ superficies eaa manifesto quadrupla areæ circuli maximi, quæ erat $\frac{1}{4} eaa$.

Consect. 3. Cum Cylindri superficies, exclusis basibus, proveniat ex altitudine a in ambitum baseos ea , sitque adeo eaa , patet superficiem cylindricam solam esse æqualem superficiem spheræ.

Consect. 4. Additis autem duabus basibus, quarum utraque est $\frac{1}{4} eaa$, erit superficies cylindrica universa $1\frac{1}{2} eaa$, adeoque ad superficiem spheræ eaa sesquialtera.

Consect. 5. Cum diametri quadratum sit aa , & area circuli $\frac{1}{4} eaa$, erit illud ad hanc ut a ad $\frac{1}{4} ea$, h. e. ut diameter ad quartam partem circumferentiæ.

Consect. 6. Cum conus sit tertia pars cylindri ejusdem baseos & altitudinis, area circularis baseos $\frac{1}{4} eaa$ multiplicata in $\frac{1}{3} a$, dat conis soliditatem $\frac{1}{12} ea^3$, cum spheræ soliditas fuisset $\frac{2}{3} ea^3$. Est ergo conus ad spheram ut 1 ad 2, adeoque conus, spheræ & cylindrus ut 1, 2, 3.

R

ORDON.

ACTA ERUDITORUM
 ORDONNANCE DES CINQ ESPECES DE CO-
 lonnes, selon la methode des anciens, par M. Perrault
 del' Academie Roayle de sciences.

hec est,

Claudii Perraltii Ordinatio quinque specierum Co-
 lumnarum, juxta methodum Veterum.

Parisiis apud Joannem Bapt. Coignardum, 1683; in fol.

PROdiere ante hos decem annos, auspiciis *Illustrissimi Colberri*, magni nuper regis Galliarum ministri, *Marci Vitruvii*, Scriptoris Romani clarissimi, *sex de Architectura libri*, Gallico idiomate terfissime descripti, & notis adjectis, figurisque elegantissimis exornati, opera *Claudii Perraltii*, e *Regia scientiarum Academia*, & *Facultatis Medice Doctoris*. Quibus cum ad plenam omnibusque partibus absolutam tractationem quinque ordinum Columnarum, deesse multa *doctissimus Vir* deprehenderet; recens hoc Opus velut in supplementum adjecit eorum, quæ in libris Vitruvianis circa hoc argumentum poterant desiderari. Depulsis enim ab autore isto, quibus hinc inde profundissime condebatur, tenebris, luciquæ suæ restitutis principiis & præceptis Architectonicæ, miraculisque temporum lapsorum inibi descriptis: superesse adhuc censuit *Perraltius*, ut remedium etiam, quæret tollendis difficultatibus & confusio, in quibus scriptores recentiores maximam partem eorum, quæ ad doctrinam Columnarum spectant, ita reliquerant, ut nulla fere iis ordinandis restaret constans regulâ; commissis inter se varie autoribus, de proportione bellis his partibus constituenda, a quibus splendor & majestas pendet operum magnificorum.

Reconcinnandis autem proportionibus ipsarum Columnarum, earundemque partium, sub Architectorum dissidio hucusque tantopere laborantium, fundamenti loco insigne Paradoxon, in *Prefatione Operis*, præstruit *Autor*: quo utut omnem proportionum struem convellere videatur (has quippe plerasque a solo arbitrio derivat Architectorum; lubricas proinde & mutationibus obnoxias) nihilominus tamen rationes earum ita munit, ut constantiæ legum architectonicarum optime censendus sit consuluisse.

Has

Has enim, ait, creditas antiquitus fuisse, regulas suas in Architectura a corporis humani proportionibus accepisse; quæ pro diverso corporum habitu diversæ, diversas etiam in ædificiis, non uni usui destinatis, servandas esse rationes præmonstrarint. Usu venire ædificiis idem, quod corporibus venustis; quæ non tam certæ proportionis mensura consent, quam gratia formæ, in differentium etiam proportionum faciebus conspicua. Quanquam autem nulla certa proportio absolute necessaria sit, ad conciliandam sive faciei, sive ædificio gratiam: esse tamen utrobique aliquas, a quibus citra jacturam illius non nimis liceat recedere. Has vero in Architectura eam habere latitudinem, ut artificibus sat amplam relinquunt libertatem, augendi partes diminuendive, prout exigunt necessitates obvix; cujus licentiæ privilegio factum sit, ut nec bina, quæ ex antiquitate supersint, Opera, nec bini inter se convenient Scriptores, easdemque regulas sequantur.

Constare inde porro putat *Autor*, quam parum firmo talo nitatur opinio eorum, qui proportionem Architecturæ Musicis proportionibus geminas esse contendunt. Has enim ab ipsa natura tanta præcisione impressas esse atque stabilitas, ut migrari nequeant citra offensam aurium vel mediocriter delicatarum; proindeque ne minimum quidem a se invicem dissentire Musicos, circa justam harmoniarum proportionem; cum Architecti, in determinanda v. c. *capituli Dorici* projectura, bis mille annorum indagine, inter $2\frac{1}{2}$ & 17 minuta varie hærentes, tanto (videlicet septuplo ipsius minimæ quantitatis) divortio, & a proportionem, si qua foret, debita & naturali discessu, nihil quicquam sint offensi.

Quod tamen proportionem regulis architecturæ conformes sæpius mentem in consensum trahant, ignaram unde ille affectus sit, rationem aliquam ejus subesse debere; sive ea semper fundetur super aliquo positivo, quemadmodum consonantiæ musicæ; sive super consuetudine aliqua, illi forte simili, ob quam vestitus ad morem præsentem compositi proportio se commendat; qui quanquam nihil immutatus, antiquato more mutatisque rationibus, ob quas ante placuit, desinat esse in pretio.

Quæstioni huic decidendæ, *Autor duo elegansiarum in Architectura sancit genera: quorum primum fundetur super rationibus manifestis,*

quo nomine constat materię præstantiam, ædificii-magnificentiam, ac-
 curationem & artificium operis, partiumque symmetriam, quales-
 que elegantias *positivas* nuncupat: alterum a solo dependeat arbitrio,
certain proportionem, formam & figuram rebus tribuenti, qua citra dif-
formitatem, aliam induere possent; quæque adeo sola adeo consuetu-
 dine placeant, ob nexum cum altero quopiam, cujus valor cognitus
 præjudicium sensui pariat, ad æstimandum prius illud, cujus preti-
 um aut valor non proinde proflet. Quale præjudicium est a per-
 sonis, de quibus bene sentimus, ad fidem illis habendam in rebus alias
 non exploratis; ad imitandum habitum aut sermonem, illis fami-
 liarem.

Et ad posteriores has (quas *arbitrarias* vocat) referendas esse pro-
 nunciat, quas circa proportionem, dispositionem, & ordinatione par-
 tes Columnæ habere credimus: quæ quamvis ex se tales, h.e. elegan-
 tes, non sint, tanquam naturæ, sano sensui & rationi (quod exemplis
 pluribus firmat) læpius adversæ, toleratæ tamen sint primitus, ob ne-
 xum cum elegantis prioris generis; tandem etiam longo usu ita com-
 probatæ, ut gnari Architecturæ, prima artis hujus Opera, materię
 pretio, operis magnificentia, partiumque justa convenientia & æqua-
 litate adeo commendabilia, normam aliorum credentes, proportio-
 num harum, quæ circa imminutionem elegantię revera aliæ esse po-
 terant, mutationem ferre nequiverint. Hujus comprobationis au-
 tem impossibile esse aliam rationem reddere, præter assuetudinem
 præjudicio dicto innixam, quo elegantię *positivæ*, adjunctis sibi pro-
 portionibus certis a sola idiognome primorum inventorum proceden-
 tibus, suffragium conciliarint elegantię; quo eadem iterum subinde
 exciderint, nova phantasia novas proportionem introducende, itidem
 ad tempus aliquod valituras.

Elegantiarum porro *arbitrariarum* cognitione Antor. verum Ar-
 chitectum ab aliis distinguit: cum cæterarum perceptio sensui com-
 muni subjecta sit, hanc vero diuturna instructio regularum suppedi-
 tet, solo usu stabilitarum: ad exemplum multarum legum civilium,
 quas voluntas legislatoris aut populi consensus, nulla manifesta æqui-
 tate intercedente, fixerint.

Ex occurrentibus itaq; Operibus diversarum proportionum, ubi Ar-
 chitecti veri ea tantum approbarint, quæ mediæ sunt inter extremas
 propor-

proportionis, reliquorum excessum non reputandum esse offendisse sanum sensum difformitate aliqua sua naturali & positiva, sed solummodo dissensu a norma, cui in Operibus antiquis elegantibus assueverimus, ubi excessus ejusmodi ut plurimum non reperiatur.

Sed cum mediocris iste modulus latitudinem habeat, nec ratio aliqua urgeat eundem ad eam præcisum esse; consequenter in Architectura non habeantur proportionibus ex seipsis veræ: dispiciendum sibi putavit *Autor*, de constituendis probabilibus & verisimilibus, super rationes positivas extructis, a receptis tamen proportionibus non nimis recedentibus.

Itaque cum Scriptorum ævi recentioris quidam in solo recensu & comparatione Operum illustrium antiquorum & recentiorum subsisterint; eorum differentias, nullo delectu instituto, indicasse contenti: cæteri super diversas Architectorum celeberrimorum sententias iudicium sibi quidem permiserint decernendi, opinionemque propriam tanquam regulam certam proposuerint: nec tamen, quod optandum, vel horum autoritas suffecerit condendæ legi inviolabili; vel etiam regulæ hæcenus in promptu fuerint evidentis veritatis, aut ad minimum probabilitatis, ut cæteris præferrentur: tertium Architecturam tractandi modum *Autor* adjunxit, quem eleganti simili cum prioribus ita comparat, ut, si faciei pulchræ proportio a singulis determinanda sit, *primum* dicat faciem Helenæ, Andromaches, Lucretiæ, &c. proposituram, in quarum unaquaq; frons, nasus, & inter hunc & extremitatem menti spatium, prope sint æqualis longitudinis, sed differentis in diversis. *Secundum*, fronti attributurum minuta novendecim cum semisse; naso viginti cum tribus quartis: & reliquæ parti novendecim cum tribus quartis. Sibi *tertio* suo modo, singulas has partes fore viginti exacte minorum, hoc est, inter se pro fus & ubiq; æquales. Hanc vero suam methodum cæteris statuit ad minimum faciliorem & commodiorem: quandoquidem, utut centesima vicesima totius faciei pars, fronti, naso &c. addatur aut dematur, nec plus facies futura sit venusta, nec minus; proportioni tamen debitæ efferendæ, memoriæ infigendæ, & retinendæ, nullius alterius modi mensuram aptiorem.

Atque hanc rationem non tantum secutos fuisse antiquos, sed & usurpatam a *Vitravio*; methodicas ubique divisiones, nec memoriæ gratiæ, adhibente: desertam vero a *modernis* eam solum ob causam,

quod mensuris irregularibus, quæ circa Opera antiqua occurrunt, accommodare eam non potuerint; cum persuasi forent, ne tantillum quidem addi demive posse partibus illorum, citra jacturam omnis elegantia.

Concipi enim non posse, quousque processerit Architectorum reverentia erga Opera Antiquitatis, in quibus præprimis proportionum mysterium profundo respectu admirati sint, nullo conatu in earum rationes penetrandi, quas præsumendum sit nec ipsis earum autoribus aliquas fuisse.

Condonandam autem fuisse Architectis hanc venerationem, si æque in confesso foret, aut proportionibus in Operibus nobis conspicuas nihil differre ab iis, quas primi inventores Architecturæ statuerunt; aut vera esset *Villalpandi* assertio, ab Architectis Templi Salomonici, peculiari inspiratione divina de omnibus ejus proportionibus edoctis, easdem Græcos, pro primis Inventoribus vulgo habitos, accepisse: ac certum est, nimium hunc cultum antiquitatis ab illo, quem rebus sacris debemus, ortum trahere.

Barbariem enim lapsorum seculorum, quæ bello scientiis indicta, eas in exilium miserit, nulli præterquam Theologiæ pepercisse: unde exiguum quod restabat literaturæ, compulsus sit in claustra monachorum, bonæque mentes adactæ, præter cæteras & artem ratiocinandi ibi quærere. Hanc artem adeo longo tempore nonnisi a Theologis tractatam, quorum sensa missa sint sub jugum veterum decisionum, amisisse usum libertatis suæ, qua in indagibus curiosis opus habet; ut eruditi pluribus seculis solam inquisitionem opinionum Veterum curæ habuerint (plus scilicet honoris indeptos se rati, sensu textus Aristotelici evoluti, quam veritatis inventioni) nec satis distinxerint inter reverentiam rebus sacris debitam, & æstimationem earum, quas examinare & censere nobis integrum est.

Hoc fato Architecturam plus cæteris artibus damnatam ab eruditis: quibus sola autoritas pro argumento fuerit, credentibus Autores admirandorum Antiquitatis Operum nihil sine ratione effecisse, quanquam illa nos lateret.

Inconveniens autem non esse credere, res quarum pulchritudinis ratio reddi nulla possit, eadem revera destitui, soloque impetu & idio-

idiognome susceptas operariorum, quibus pensi non fuerit, ex ratione aliqua agere, ubi accuratio operis non esset alicujus momenti.

Paradoxo hæcenus explicato, plurimisque qui cæco amore tenentur Operum antiquorum, bilem moturo, *Autor* veniam propositæ suo parare instituit, quod est, *proportiones cujusque membri Columnarum, ideis Architectorum, quas circa easdem formarunt illæ, reducere ad mensuras facile commensurabiles & verosimiles: insigni indicio, primos proportionum in unoquoque Ordine inventores, has non constituisse tales, quales Opera Antiqua præ se ferunt, quæ suis verosimilibus solum propinqua sint, sed exacte justas: defectumq; adeo illarum uni negligentia operariorum transcribendum, cum nulla in promptu sit ratio, quæ Architectos induxisse credi possit, sectari præter omnem necessitatem proportiones ruptas & impeditas, misis Veterum facilibus: utpote numerorum integrorum. Quo intuitu, quicquid est novi profectus sui in hac arte, Autor non tam correctionem esse vult Antiquitatis, quam conatum eidem restituendi præscam perfectionem. Atq; hoc omne se non evincere pronunciat propria autoritatis præsumptione, nec domesticis argumentis, sed perpetuo exemplorum ex Operibus antiquis depromptorum suffragio; rarissime in subsidium vocatis conjecturis aut rationibus, quas tamen Eruditorum examini decentissime submittat.*

Hanc enim sibi esse sententiam, si Opera Antiquitatis sint veluti libri, e quibus proportiones Architecturæ petendæ sint; eadem non esse autographa primorum & verorum autorum, sed solummodo exempla inter se differentia, quorum hæc fida sint & correctæ in hac, alia in alia parte: ita ut restituendo veluti sano sensui in Architectura, necesse sit ex differentibus exemplis operum probatorum, selectum institueret earum rerum, quæ fundantur in ordinata & commoda, nec temere interrupta divisione, quales perpetuo sint Vitruvianæ.

Quod porro attinet mutationes illas, quas in unoquoque Ordine circa characteres ejusdem suscepit, exemplo omnium Scriptorum post Vitruvium se tuetur *Pertaltius*: quorum videlicet nullus non addiderit aliquid, aut emendaverit earum rerum, quæ tanquam leges inviolabiles a Veteribus sancitæ credantur; idque vel ipso Antiquorum, qui monumenta sua vice librorum nobis reliquerint, exemplo. Innovationes enim has nunquam non habitas esse fructum laboris & studii fertilitium ingeniorum, in perficiendis illis, in quibus defecerit aut substiti-

versis

terit industria antecessorum. Has vero mutationes sibi propositum esse aliquanto longius extendere, ac haecenus factum sit: ut hortatu suo ad operas socias incitatis, qui plus ingenio & scientia polleant, Architecturae regulæ eam perfectionem, præcisionem & facilitatem nanciscantur, quæ ipsis deest.

Partes ipsius Operis sunt duæ, quarum *prima* circa principales totius columnæ partes, *Stylobatam*, *Columnam* speciatim sic nuncupatam, & *Trabeationem* occupatur. Hanc postremam per omnes Ordines æqualem facit sex modulorum (est vero modulus sive mensura, ad quam magnitudines partium Columnæ exiguntur, *Autori* ob commodum usum tertia pars imi *scapi Columnæ*;) reliquas æquali incremento (in *Stylobata* unius moduli; in *Columna* duorum) a *Tuscano* ad Ordinem *Compositum* producit; *Tuscano Stylobata* æqualis cum *Trabeatione* altitudinis; *Columna* vero ejusdem Ordinis viginti duorum modulorum. Singularum harum partium, in tres alias subdivisarum (*Stylobata*, in *Basin*, *Truncum* & *Coronicen*; *Columna* in *Basin*, *Scapum* & *Capitulum*; *Trabeationis*, in *Epistylum*, *Zophorum* & *Coronicen*) altitudines, projecturas, *scapique* diminutionem ita determinat, ut expositis ubique in Tabula mensuris famosiorum Operum antiquorum & Autorum, ut plurimum inter se longius, nulloque certæ alicujus rationis indicio, dissidentium, medianam concinna proportionem commendabilem feligat: geminum esse *judicium* suum cupiens illi, quod *Consulti Juris rusticum* appellare soleant, in causis tantopere implicatis, ut nec oculatiores iudices cognoscendis earum momentis pares sint, adhiberi solito, *differentia partium (interesse litis)* æqualiter inter ipsas divisa.

Constitutis ita generatim partium principaliorum proportionibus, *secunda parte*, per singula Ordinum genera eundo, partes supra dictas specialius, per suas iterum partes & proprios characteres distinguit, & proportionem cum altitudinis, tum projecturæ, dicta modo ratione, numeris & divisionibus memoratu facillimis aptatas, definit. Ut quemadmodum, exempli causa, *Stylobata* altitudini *Autor* a primo ad extremum Ordinem unum continue modulorum ~~summa~~ adjecerat; sic numerum membrorum ipsius *Basis* & *Coronicis* ejusdem *Stylobata* per singulos ordines unitate augeat, ita ut *Stylobata Tuscani* *Basis* duo, *Coronici* tria; *Compositi* *Basis* sex, *Coronici* septem obtingant: simili compendio adhibito in dividenda altitudine
harum

harum partium pro commode assignanda altitudine singulis membris earundem ; *Tusca Bassi Stylobata* in sex , *Dorica* in septem ; *Coronice Tusca* in octo , *Dorica* in novem , & sic deinceps , æquales partes distributis. Sic eodem fine porro altitudinem *Dorici Capituli* in ratione subtriplici ; *Corinthiaca Baseos* subquadrupla continue subdividit ; *Doricam* vero *Basin* in partes tres , quatuor & sex (numerorum harmonice proportionalium) æqualiter partitur . Singulas autem Columnæ species cum partibus suis partiumque proportionibus & characteribus , elegantissimis iconis exhibet , adjunctis hinc inde etiam delineationibus , celebriorum Auctorum placitis , & Operibus Veterum convenientibus .

Coronidem Auctori Operi imponit , altero Paradoxo adstructo , quo *proportionum semel sancitarum & receptarum immutationes in differentibus ædificiis ex optica aliqua ratione , & ob diversitatem aspectus , contra unanimum Auctorum consensum* (quos tamen ipsos observat in structuris suis morem hunc minime tenuisse) strenue impugnat . Creditum enim est vulgo , quando imagines rerum remotarum in oculo minores pingantur , minusque distincte , quam propinquarum , intuituque directo res aliter compareant atque obliquo , defectui huic remedium ex arte afferri debere : quò v. c. *Columna* (quæ ordinariè sursum versus contrahuntur) altiores minus diminuerentur , quam cùrtæ ; *Trabeationes* grandium columnarum constituerentur solito majores , quod elevatio major easdem utrinque ab oculo longius removens , minores apparere faceret .

At vero medelam hanc *Perraltius* , nec in his , nec aliis casibus , in quibus necessaria esse prætenditur , adhibitam , exemplis Operum probatissimorum ostendit , & sicubi ea inveniatur , temere factam credi debere pronunciat : cum tantum absit , ut ædificia optimæ notæ & valoris mutationem ejusmodi passa sint , ut sæpius contrario plane modo se habere deprehendantur .

Non distitendum quidem esse , exempla ejus tam ex Antiquitate , quam recentiori ævo extare ; sed præterquam quod rara sint , esse etiam effectus pessimi , visumque maxime offendere : quippe cui nihil magis fucum sit , quam judicio suo errorem supplere aut corrigere , qui ex differente situ aut majori distantia provenire posset ; ipso hoc judicio per longi temporis experientiam pene infinitam , exami-

nandi, jungendi, comparandi res obvias, tantæ promtitudinis & perfectionis, ut in discernendis magnitudinibus, figuris, distantis, coloribus, aliisque accidentibus objecti disiti, pene sit infallibile.

Unde facile inferre liceat, visu circa res longius distantes non aberrante, non solum inutilem esse proportionum mutationem, sed & vitiosam: quod oculus spectatoris de justa e. c. *Trabeationis* mensura debite instructi, statim apprehendat, si illa super altiori columna major statuatur, quam super minori, non obstante altitudine; non secus ac quivis promte dignoscat naturæ vitium, in despiciente ex editiori fenestra, capite solito grandiori: atque hoc ipso, *Trabeatio* (quæ ad *Columnam* eam rationem habere debet, quam moles aliqua ad momentum eandem sustinens) majoris mensuræ, ac convenit *Columna* eam portanti, visum necessario sit offensura.

Ut autem vel maxime certum non esset, iudicium visus in cognoscenda exacta magnitudine objectorum remotiorum non falli; remedium tamen hoc minime sufficiens futurum, cum nonnisi ad certam aliquam distantiam, effectum optatum præstare possit, oculoque situm suum non mutante: gemina plane ratione, ac figuræ opticæ, quarum præportiones ita comparatæ sunt, ut ex certo loco visæ gratum oculo præbeant spectaculum, statim ac iste loco motus fuerit, *difformes comparere* incipiant.

Brevibus, re bene pensitata, manifestum fore arbitratur, nullam esse rationem vitiandi proportionem, ut ne videantur vitiosæ: nec æque certum esse, easdem, intercedente distantia majori, alias videri ac sunt; ac certum est, mutationem earundem, esse revera ipsarum destructionem, quodque plus periculi sit, ne proportio aliqua vitiosa videatur, quando revera corrupta est, quam quando non est.

Hanc interim opinionem, a se damnatam, unanimi Architectorum consensu receptam, & a *Vitruvio* limitibus certis circumscriptam, per annos bis mille ideo invaluisse, quod ii, qui quæstionem hanc definire potuissent, *Vitruvii*, a quo decisam existimarint, autoritate præoccupati, eandem neglexerint; quodque mutationem proportionum statarum hinc inde locum quodammodo habere posse animadvertent.

Ambitionem denique, qua quisque laborat, provêhendæ existimationi artis ejus quam proficetur, imposuisse Architectis, ut in mera mysteri-

myſteria res converterent, quarum rationem reddere nequibant. Advocata enim in auxilium valida illa opinione, quam vulgo de rebus lapſi temporis fovemus: cum antiquius fere nihil habeamus rudcribus ædificiorum Græcorum & Romanorum; pro fundamento immobili annifos eſſe obrudere, nihil ſupereſſe admirabilium illarum reliquiarum, quod non grandi ratione conſtet. Et quando illis objectæ ſint diverſitates proportionum in monumentis æqualiter comprobatis, rejeciſſe id Architectos in diverſitatem adſpectus; quem cauſam voluerint mutationis proportionum, quæ pro diverſo ſitu, differentibus regulis ſubjectæ eſſe deberent. Recenſet vero *Autor* caſus quatuor, in quibus mutatio proportionum locum habere poſſit, citra ullum tamen ad opticam cauſam reſpectum: præter quos ejuſmodi mutationes abuſibus accenſet, in Architecturam modernam inyectis, quos ultimo *Tractatus ſecundi capite* perfequitur.

*LES PROPORTIONS DU CORPS HUMAIN, ME-
ſurées ſur les plus belles figures de l' Antiquité,*

hoc eſt,

**Dimenſio Proportionum corporis humani, in Statuis
Antiquitatis præſtantiffimis obviarum.**

Parifis apud Girardum Audran, in via S. Jacobi. 1683. fol.

Jungimus hunc libellum mole exiguum (conſtat enim præſatione modica, & foliis omnino triginta, ſtatuarum iconiſmos exhibentibus) ob materiæ quandam cognationem antecedenti; diverſiſſimo licet utriuſque inſtituto. Hujus enim præſentis *Autor* nihil aliud agit, quam quod *Scriptores Architectonicos primi generis apud Perſæ* feciſſe modo indicavimus, quibus ſatis fuit exempla Operum egregiorum propoſuiſſe: nullo ſuo judicio ſuper iisdem lato: quamquam eum ſibi delectum habitum aſſeveret, ut ex pluribus potiora tantum Antiquitatis Opera, & quæ famoſioribus *Delineatoribus* ita admirationi ſint, ut ab iis meſuram conſciendis aliis capiendam putent, modulo ſuo ſubjecerit. Conſulto autem exhibit effigies diverſorum characterum, & pleraſque a fronte, tergo, ut & lateribus conſpicuas, diverſasque eapropter in Tabulas, cum meſuris partium

pro situ unoquoque relatas: ut vel hinc, vel inde Lector, Picturæ Sculpturæve deditus, in commodum proprium aliquid possit derivare. Sunt vero, *Laocoontis* (cujus simulacri meminit *Plin. l. 36. hist. nat. cap. 5.*) ejusq; filiorum; *Herculis*, Gliconis manu facta; *Antinoi* & *Apollinis Pythii*, in hortis Vaticanis; *Pirami* & *Mirmillonis* moribundi, in Ludovisianis, asservatarum; *Veneris Aphrodisiæ*, Mediceorum; *Pacis* & *puelle pastoralis*, Operis Græci; aliaque pauca anonyma,

In harum aliquibus cum advertisset Auctor, quod autoribus eorum vitio verti, opinionique de perfectione Operum istorum officere posset, inæqualem nempe pedum longitudinem: rationem ejus refert in diversum situm, altitudinem, & distantiam, membrorumque attractionem, quatenus apparentem magnitudinem variant, locumque dederint huic artificio, a Veteribus usurpato. An autem Veterum felicitas & sagacitas hoc nomine, ut visum est Auctori, deprædicanda sit, judicet *Perraultius*, qui paradoxo supra pag. 135 memorato, calamum acriter in eos stringit, qui corruptelis ejusmodi, quas oculis conciliare student, nativas rerum formas pessime deturpant.

VIPERÆ CAUDISONÆ ANATOMIA, DESCRIPTA

ab *Eduardo Tyson*, Medico Londinensi & Societatis

Regiæ Socio.

Excerpta ex Transactionibus Philosophicis Anglicis
mensis Febr. 1683. no. 144.

Quum ad Historiam animalium non minus amplificandam, quam ad corporis humani œconomiam evolvendam ac illustrandam, plurimum faciat Zootomia: Viperæ Caudisonæ (sic enim animal hoc exoticum vocare voluit, quod crepitaculo a natura instructum, viperæ in plerisque simile est; Marggravio, Pisoni, Jonstono, Nierembergio, Læto, aliisque *Boigininga*, & *Boiquira*, Brasiliæ voce; Lusitanis *Cascavela*, & *Tangador*; Mexicanis *Teutlacocauhqui*, i. e. domina serpentum; Batavis *Rætel* *Schlange* appellatum) ex Virginia transmissæ, sectionem in se suscepit Nobilissimus *Tyson*, dextera arte Anatomica clarus; cujus observata potissima, ea qua licuit brevitate, Artibus inferenda judicavimus.

Confor:

TAB. V.

ad A. 1684
pag. 139.

Conformationem externam hujus exotici animalis expositorum, quatuor pedes cum quinque digitis longum, in cervice tres, in medio sex cum dimidio, & circa caudam duos digitos crassum illud pronunciat. Capitis summitatem deprehendit, ut in vipera, complanatum, & hoc ob protuberantes maxillas cuspidi bipennis simile: in cuius extremitate nares, (*Tab. V. fig. 5. a*) & inter has atque oculos duo alia orificia (*fig. 5. b*) notavit, quæ primo aures crediderat, postmodum vero ad cavitatem tantum ossis largiorem, sine hujus perforatione abeuntia observavit. Oculi rotundi diametrum quartam circiter digiti partem æquare; alias vero ratione coloris, pupillæ configurationis, & reliqua conformationis externæ, si crepitaculum excipias, animal hoc Viperae perquam simile ait. Tegebat eundem oculum squama latior, quæ palpebræ vicem gerere videbatur; haud tamen poterat animadvertere *Tyson*, an facultate ocludendi polletet, utut intrinsicè membranam nictitantem habuerit.

De cætero squamæ capitis omnium minimæ erant, dorsi latiores, reliquæ pro crassitie corporis diversa majores minoresve; omnes vero figura semen pastinacæ æmulabantur, colore nihilominus adhuc distinctæ. Nam quæ in capite, plumis dorsi, avis, Chloritis dictæ, similes erant, parvis interspersis maculis nigricantibus; cæteræ mixtum ex nigro & luteo obtinebant colorem, eumque quo caudæ propinquiore, obscuriorem: squamæ dorsi medii acuta eminentia gaudebant, versus latera paulatim subsidente: venter autem lævis magis comparebat. Hujus etiam squamæ, (quarum a cervice usq; ad anũ 168, sub ano duæ dimidiæ & 19 integræ ac majores, hincque ad crepitaculum 6 minorum squamarum series numerabantur) singulæ costis adaptatæ, distinctis invicem connectebantur musculis, (*fig. 1. 5555*) sine dubio pro motu hujus animalis juvando; quippe quæ totidem ejus pedes velut existant, quibus terræ infixis, ac corpus modo contrahendo, modo extendendo progrediatur, iisque insimul tanquam lorica contra injurias externas se defendat. In quem finem pariter spinæ vertebræ mirabiliter formatæ observantur, quatenus, quæ in inferiore superioris vertebræ parte est, eminentia in scapum seu sinum superiorem vertebræ inferioris inseritur; simili fere modo, ac caput rotundum ossis femoris acetabulo coxendicis committitur; ut hac ratione se ad lubitum in latera convertat. Tendines musculorum

abdominis in medio ventris squamarum lineam albam faciebat, per quam vas sanguineum, a vena cava oriundum, deferabatur.

Quæ in visceribus ac partibus interioribus observavit *Tyson*, hæc sunt. Sc. trachea, non, ut in aliis animalibus, ex cartilaginibus annularibus & membranis contexta fistula erat, sed uti in cunctis viperis, statim ac thoracem subingrediebatur, pulmonibus obvia (*fig. 1. AAA*) ex semiannularibus tantum cartilaginibus constabat, quæ dum utraque sua extremitate membranæ pulmonis connectebantur, canalem apertum formabant, aerem vesiculis pulmonalibus immediate advehentem, quemadmodum ex *fig. 4. AAAA* elucescet. Cum enim trachea diffecaretur, ultra digitum cum dimidio lata observabatur, & hujus cartilagine extra pulmones annulares: longitudine viginti æquabat digitos, prope cor & confinium epatis in eam partem pulmonum, quam major vesica constituebat, desinens; cartilaginibus tamen haud semper adeo distinctis, sed sæpissime satis confusis.

Pulmones a gutture initium nacti, ad trium pedum longitudinem descendunt, eorumque superior pars (*fig. 1. b*) quæ pedem longa, & in anteriore corporis parte sita ad cor usque abibat, ex vesiculis seu cellulis exiguis, instar ranarum pulmonum, constabatur, ob frequentem autem ac tessulatam vasorum sanguiferorum ramificationem coloris conspiciebatur rubicundi, cellulis illis in parte inferiore sensim & ita evanescentibus, ut reticularem valvularum convenientium, superficiæ membranæ pulmonum interioris, compagem formare, tandemque in vesicam largiorem (*fig. 1. cccc*) minus cavernosam abire viderentur.

Gulam in hoc animali non canalis tantum, ut in aliis, sed stomachi quoque munere fungi, probabile fiebat; inflata siquidem in duos tumores satis amplos (*fig. 1. d. f.*) ventriculi latitudinem superantes, distendebatur. Longitudo totius œsophagi duorum pedum ac trium pollicum cum dimidio, stomachi vero (g) 5 pollicum erat; hicque illo crassior existerat; una quippe adhuc tunica notabili interiore præ illo gaudebat, glandulosa sc. plicis exornata & superficiem gulæ interiorem aliquantum conscendente.

A pyloro ductus (*fig. 1. b* & *fig. 2. a*) denuo ad sesqui pollicis latitudinem arctatus, mox in largum intestinum, (*fig. 1. i. fig. 2. ecc*) explicabatur,

cabatur, quod propter rugas, interiori tunicæ intertextas, visu erat egregium, & post aliquales flexus tandem in rectum angustius (*fig. 2. fff*) terminabatur. Sicut autem totus a faucibus ad anum tractus, continuus solummodo canalıs in cunctis animalibus est, ita gula istos antea memoratos tumores in Vipera caudifona pro receptaculis, ventri magno in ruminantibus, & ingluviei in pennatis similibus, habet *Tyson*, retinendis sc. alimentis, quæ ventriculus commode admittere non potest, destinatis; viderique receptacula ejusmodi huic animali perquam necessaria, utpote quod semel tantum in anno victum capit. Imo quia sæpe in promiscuo illo alimento, quod sine masticatione integrum deglutit, partes aliquæ minus digestibiles, idcoque rejiciendæ sint, gula autem ratione longitudinis ad vomitum præstandum inepta, naturam cavitates has formasse, in quas heterogeneitates istæ tantisper secedant, donec animal receptis viribus secundo ac tertio demum conatu eas revomat; & si fides adhibenda foret illorum relationi, qui viperam, periculis expositam, pullos suos intra fauces recondere affirmant, esse sane eadem spatia his recipiendis maxime idonea.

Cordis, (*fig. 1. k*) quod ad fundum tracheæ & ejus dextrum latus situm, longitudo sesquidigitalis, figuraque plana potius, quam rotunda erat: pericardio idem obvolvebatur, & auriculam (*fig. 1. l*) se ipso majorem, unum ventriculum quatuor aut quinque sulcis transversis distinctum, ac valvulis carneis exilioribus instructum habebat; hujus autem vena cava unum ascendentem unumque descendentem, (*mm*) & aorta binos ascendentes & unicum descendentem (*mmm*) truncos formabat.

Paulo infra cor hepar (*oo*) jacebat, parte sua latiore digitum latum, & in una parte per venam cavam in duos lobos, inæqualis magnitudinis, divisum videbatur: quorum sinister decem digitorum, dexter unius pedis longitudinem obtinebat. Hujus color erat obscure rubeus & usus sine dubio separare bilem, quæ in vesicula, inferius nonnihil locata (*fig. 1. p. & fig. 2. b*) continebatur, per ductum (*fig. 2. c*) sub parte, quam *Charras* pancreas, (*fig. 2. d*) Veteres lienem vocant, ad intestinum demittenda.

Copiosior intertexta erat pinguedo omento, quod costis utriusque annexum, saccum formabat ad rectum usque intestinum descendens.

scendentem, & cuncta inferioris trunci partis viscera involventem.

Renes ad latera spinæ siti septem circiter digitos longi existebant, dexter tamen sinistro paulo longior, uterque dimidium digitum latius. Hi quamvis corpus continuum comparebant, in plures tamen parvulos renes affabre formatos (unus eorum in quindecim) divelli ac separari valebant, qui subtilissimorum vasorum sanguiferorum & candidantium seu secretiorum sibi implicatorum compages videbantur. In *figura secunda* renes ita expressi sunt, ut sinistri superior & antica, dextri postica facies conspiciatur, & vasorum sanguiferorum rami majores bini per utriusque latera feruntur, quorum unus literis *mm* & *Q* notatus, alter, ubi vas deferens, descendit, quamvis haud delineatus. A majore exsurgunt furculi minores (*ooo* & *rrr*) instar diversorum vasorum emulgentium, in totidem renulos abeuntium, in egregias ramificationes se diffundentes: quorum interstitiis (*ppp* & *sss*) interjecta vasa secretoria (*ttt*) cernebantur. Ureteres (*vv*) secundum potissimam renum longitudinem decurrebant, a singulis renum glandulis propagines excipientes, & in cloacam, seu aperturam, binis uteris, recto & ureteribus communem abeuntes.

Prope cloacæ terminum duo alia insuper conspiciebantur foramina, a plicatura cutis maximam partem cooperta, per quæ duo sacculi ducuntur (*mm*) quos fistulas odoriferas Noster, Charras male parastatas vocat, cum in fæmella quoque *Viperina* observentur. Horum folliculorum alter digitum longus, crassitie vero calamum scriptorium æquabat, alter paulo minor existebat: uterque autem in sua extremitate arctior liquorem crassum & graveolentem continebat. In organorum genitalium descriptione testiculos (*fig. 2. bb*) albicantes, disparis longitudinis observavit *Tyson*, quatenus sinister dextri medietatem parum superabat, qualis etiam disparitas inter ovaria fœmellarum cernatur. In vasis præparantibus nihil singulare: differentia vero (*ii*) tenuiora & a testiculis ad penem recto tramite decurrentia, complicata & convoluta valde existebant, ita ut illa extensionem epididymidis saltem suspicetur Autor, pari modo ac testis congeries tantum vasculorum certa ratione convolorum est, in epididymidem abiens. Horum equidem aperturam in hac vipera caudifona, propter subitanam nimis partium harum explicationem, observare

servare non potuit, complet tamen hunc defectum per viperæ vulgaris sectionem, in qua ista vasa singula per penem, quamdiu unicum corpus, ferebantur, hoc vero in partes & quasi duos penes secedente, singulos horum comitabantur, vesiculis seminalibus ac prostaticis destituta.

Penes, numero quatuor, in corpore ita recondebantur, ut non statim, nisi protracti, conspicerentur (*fig. 2. kk*) quoad basin aut radicem in quovis latere singuli, aculeis retrorsum spectantibus, instar erinacei, uberrime instructi, mox tamen in duo corpora teretia, calamo anserino crassitie paria, rubicunda, & longitudine tres digiti transversi quartas eminentia abeuntes, Protrusi aut protracti penes, opę musculorum crassiorum (*ll.*) quos Charas, Baldus Angelus Abhatius, & Aldrovandus in viperis ipsos penes credunt, facile retrahuntur, prodeuntium ab extremitate caudæ, hisque implantatorum; unde *Retractores penum* appellantur. Sicut autem quædam animantia pene omnimode destituuntur, ut pisces plerique; alia, v. g. quadrupedia cuncta, & quædam aves, uno saltem instructa sunt, paucis horum cum cancris &c. exceptis; ita viperam caudifonam cum reliquis viperis ad utrumque latus duplicem penem obtinuisse autumat, ut postquam iisdem duplicem foemellæ uterum ad similitudinem literæ Pythagoricæ Y distenti subintrarunt, tanto commodius & firmiter retineantur, usque dum, diuturniore coitu (qui, quia vesiculis seminalibus carent caudifonæ, vasa deferentia vero valde complicata habent, necessarius ipsis esse videtur) sufficientem seminis quantitatem ejacularint; simili ratione, ac canibus, vesiculis iisdem destitutis, natura provida remoram aliquam concessit. Imo moræ huic multum quoque conferre putat spinas illas penum reflexas, a quibus ne lædatur foemella, naturam partem ejus uteri, quam illi subintrant, solidiorem & cartilagineam effecisse: iisdemq; spinis forsitan idem animal, per naturâ suâ frigidius, stimulari.

In ore lingua (*fig. 5. g.*) viperinæ communi per omnia foemilis, a faucium interiore parte exurgens & motus agillimi conspiciebatur, constans duobus corpusculis teretibus, ultra medietatem a radice contiguus & rubicundis, extremitatibus vero nigricantibus. Pro facilitanda ejusdem ejaculatione, inferior maxilla (*fig. 5. i.*) fissa erat, & quidem notabili hiatu, ne integra & dentibus in-

T

structa

structa linguam læderet, neve hæc in actione sua turbaretur, quam Charas in capiendis muscis similibusque insectis, Job. Baptista Ho-
dierna apud Severinum in *Vipera Pythica*, in exturbando luto e nari-
bus propriis, collocant. Linguae superincumbebat larynx, (fig. 5. f.)
non adeo variis cartilaginibus, ut in aliis animalibus, extracta, sed
rima tantum simplici, pro in- & expiratione aeris, sibilatione iis solen-
ni, instructa: quæ nulla epiglottide, propter arctiorem sui clausuram
indigebat.

Dentium duo genera alebat, minorum sc. (fig. 5. cc b) utriq;
maxillæ infixorum, pro capiendis ac retinendis alimentis: & venena-
torum hamorum. (fig. 5. dd. fig. 6. g b, & fig. 7.) quibus interficiunt, qui
omnes canini seu apprehensores sunt, & extra maxillam superiorem
collocati: cum prædam integram & sine masticatione deglutientes,
molaribus dentibus haud indigeant. Priorum dentium in maxilla
inferiore duæ observabantur in utroque latere series, & in harum sin-
gulis quinque dentes, interiores vero exterioribus minores, in uni-
versum viginti; cum superior maxilla eorum sedecim tantum conti-
neret, quorum quinque a quolibet latere siti retrorsum, & reliqui an-
trorsum spectabant; qui cuncti nihil mali morsu suo inferunt. Ast alte-
rius generis dentes seu unci venenosi magis incurvati (fig. 7.) numero 6
aut septem, extra maxillam superiorem hujusque os, secus ac reliqui
dentes in anteriore oris parte locabantur; horum anteriores & ma-
jores (fig. 6. g) in illo osse (fig. 6. f) quod pro auris osse haberi posset, mi-
nores & posteriores musculis ac tendinibus vicinis duntaxat adhæ-
rescebant. Nullus tamen horum ad primum oris hiatus conspicie-
batur: sub crassiore enim membrana seu vagina eousq; latitant, do-
nec pro lubitu illos, simili ratione ac leo & felis ungues, exerant.
Meatu gaudebant manifesto, & in radice amplo satis foramine con-
spicuo, qui ad apicem eorum tendens in fissuram sensibilem abibat,
& per quem virus ad exteriora, compressis gingivis, ferebatur, coloris
dilute lutei; qui forsitan suspitioni illi occasionem dedit, qua illud per
peculiarem canalem ex vesicula fellis huc derivari quidam scriptores
asseruerunt. In quo venenum hoc consistat, & quæ ejus sit ope-
randi ratio, secundum Charæ æque ac Redi hypothesin, Autor expli-
cat; posteriorem tamen priori præfert, petito præprimis ex fabrica
dentium argumento,

Tandem

Tandem Sceleti descriptionem tradit, ubi cranium integrum & sine futuris exhibet, (*fig. 6. a*) nisi ubi alia ossa ipsi junguntur, quemadmodum narium ossicula, (*c. c.*) quibus cartilagine aut potius ossa nasum dissepientia (*d*) adhærescunt. Reliqua capitis ossa singularem, pro dilatatione majore, qualis ad corporum non masticatorum, deglutitionem in capite exiliore necessaria, conformationem acceperunt, quatenus maxilla superior jungitur ossi, quod dentes venenosos recipit, & ingenti cavitate gaudet, quæ pro meatu auditorio (*fig. 5. b*) habita, aperta tamen intrinsecus foramine, quod nervum auditorium admitteret, carebat, quem forsân recipit sub osse (*fig. c. e.*) quod illud cranium connectit. Quæ quidem articulatio tam dentibus venenosus, quam ipsi maxillæ, inservit. Ast pro deglutiendis grandioribus corporibus, maxime facit articulatio maxillarum (*fig. 6. m*) postica, quam ipsi duo ossa præstant, a Tyfone *Maxillarum dilatatores* dicta, & cum duobus brevioribus ossibus, quibus illa cranium combinantur, *in fig. 6. n. o*, delineata. Cum enim maxilla inferior mento hic, ut in aliis animalibus, haud continua, sed separata satis ab eodem observetur, quando faucibus majora corpora capit, quemadmodum membrana, maxillam mento connectens, facile extenditur; ita dum maxilla attollitur, & ossa illa duo ad rectam magis lineam reducuntur, rictum oris necessario valde dilatare potest. Inferior utriusque lateris maxilla duobus constabat ossibus, quorum anteriori minores fovebat dentes, posteriori vero laterescebat; quemadmodum superior pariter in duo ossa secedebat, quorum unum ossi, quod venenosos dentes capiebat, exterius, alterum, cui minores dentes impacti, eidem interius connectebatur.

Vertebrarum spinæ a cervice ad anum usque totidem erant, quot ventris squamæ, sc. 168, ast ab ano usque ad crepitaculi adaptationem, præter squamarum numerum, adhuc 29. Priores vertebrae spinam planam recta (*fig. 8. a*) versus dorsum, aliamque tenuiorem ac teretem oblique ad interiora demittebant; (*fig. 8. b*) quibus duo accedebant processus laterales (*c. d.*) pro costarum & vertebrarum invicem articulatione, & globulus (*e*) in inferiore superioris vertebrae parte, quem sinus vertebrae inferioris excipiebat, simili modo ac ossis femoris caput ab acetabulo ossis ischii excipitur; & quidem pro articulatione illa, ratione cujus Caudisonæ corpus suum adeo libere

in quævis latera torquere & volvere possunt. Costæ cervicis minores, circa medium corpus majores, id est duos digitos transversos longæ erant, aut circa caudam tenuiores ac breviores denuo evadebant; omnes vero in principio squamarum ventris terminabantur. In vertebriis caudæ duo comparebant processus spinosi, (fig. 9, bb) quamvis reliquis unus tantum contigerat; duo item processus transversii minores, (cc) costis analogi. Ultima caudæ vertebræ annectebantur interveniente musculo quodam crassiore (fig. 10, b.) & membranis cuti continuis, crepitacula (fig. 11, & 12) quæ in hoc nostro subjecto numero tantum quinque erant, sed videbantur quædam esse abrupta: sunt ea nihil aliud quam concava, tenuia, dura & sicca, hincque fragilia & sonora valde ossicula, ejusdem fere magnitudinis & figuræ, ac os sacrum humanum. Cuncta rigida gaudent epiphyssi, ita ut extremitas superioris ossiculi bina inferiora subeat: per quam conformationem articulatione non saltem egregia pollent, sed multiplicatum magis sonum edunt, quo ex mente *Guilbelmi Pisonis* admoniti homines æque ac bruta tempestive sibi cavere possint a tam pernicioso colubro. Idem Pison, Nirembergius & alii asserunt, singulis annis novum horum ossium accedere, unde *Greuv* in *Musæo regio* viperæ hujus ætatem sedecim annorum suspicatur, cum totidem ut plurimum in illa observentur juncturæ, quamvis nonnulli earum ultra 20 se vidisse perhibeant.

Explicatio Figurarum.

Fig. 1.

Portionem corporis aperti monstrans, quæ pulmones, cor, gulam, stomachum &c. continet.

aaa Arteria aspera.	seu dilatatio, seu alter ventriculus spurius.
B Superior seu vesiculosa pulmonum pars.	g Verus ventriculus.
cccc Inferior pulmonum pars majorem folliculum formans.	h Brevis intestini angustia, mox sub pyloro.
d Prima Oesophagi intumescētia seu prior spurius ventriculus.	i Intestinum.
eee Oesophagi portio tractor.	k Cor.
f Altera Gulæ intumescētia	l Auricula ejus.
	mmmm Tres arteriæ, quarum duæ

duz ascendunt, una descendit.
mm Tres amplavénæ, quarum
 duz descendunt, tertia ascendens
 epar in duos lobos dividere vi-
 detur.
oo Epar.

p Vesicula fellis.
q Lien, secundum *Charac* pan-
 creas.
rr Notabile vas sanguiferum
 in medio squamarum ventris de-
 currens.

Fig. 2.

Partes corporis inferiores exhibens:

a Intestina infra pylorum re-
 secta.
b Vesicula fellis.
c Ductus biliaris, medium
 lienis transiens & intestino im-
 plantatus.
d Lien aut pancreas.
ee Intestina largiora & anfra-
 ctuosa, alii brevia.
ff Intestinum rectum.
g Anus.
hh Testes.
ii Vasa deferentia.
kk Penes in utroq; latere ducti.
ll Musculi penem retrahentes.

mm Folliculi odoriferi.
nn Vas sanguiferum amplum
 per unum latus sinistri renis pro-
 grediens.
ooo Vasa emulgentia inde pro-
 deuntia.
ppp Vasa secretoria.
qq Vas sanguiferum renis
 dextri.
rrr Emulgentia inde emanan-
 tia.
sss Corpuscula rotunda ex va-
 sis sanguineis coagmentata.
ttt Secretoria vasa.
uu Ureteres.

Fig. 3.

Unius lateris penes exhibens.

a Vas deferens divisum ad ex-
 tremitates penum abiens.

b Penes.
c Musculus penem retrahens.

Fig. 4.

Partem pulmonum exhibens, per tracheam apertam.

aaaa Arteria aspera, per me-
 dium dissecta.
bbb Rami quidam vasorum san-

guiferorum majores.
ccc Vesiculae aut cellulae pul-
 monum.

Fig. 5.

Caput cum aperto ore sistens.

a Narium apertura.

b Foramen ad cavitatem quan-
 dam

in quævis latera torquere & volvere possunt. Costæ cervicis minores, circa medium corpus majores, id est duos digitos transversos longæ erant, alit circa caudam tenuiores ac breviores denuo evadebant; omnes vero in principio squamarum ventris terminabantur. In vertebra caudæ duo comparebant processus spinosi, (fig. 9. bb) quamvis reliquis unus tantum contigerat; duo item processus transversales minores, (cc) costis analogi. Ultimæ caudæ vertebrae annectebantur interveniente musculo quodam crassiore (fig. 10. b.) & membranis cuti continuis, crepitacla (fig. 11. & 12) quæ in hoc nostro subjecto numero tantum quinque erant, sed videbantur quædam esse abrupta: sunt ea nihil aliud quam concava, tenuia, dura & sicca, hincque fragilia & sonora valde ossicula, ejusdem fere magnitudinis & figuræ, ac os sacrum humanum. Cuncta rigida gaudent epiphyssi, ita ut extremitas superioris ossiculi bina inferiora subeat: per quam conformationem articulatione non saltem egregia pollent, sed multiplicatum magis sonum edunt, quo ex mente *Guilbelmi Pisonis* admoniti homines æque ac bruta tempestive sibi cavere possint a tam pernicioso colubro. Idem *Piso*, *Nirembergius* & alii asserunt, singulis annis novum horum ossium accedere, unde *Greuv* in *Musæo regio* viperæ hujus ætatem sedecim annorum suspicatur, cum totidem ut plurimum in illa observentur juncturæ, quatinvis nonnulli earum ultra 20 se vidisse perhibeant.

Explicatio Figurarum.

Fig. 1.

Portionem corporis aperti monstrans, quæ pulmones, cor, gulam, stomachum &c. continet.

aaa Arteria aspera.	seu dilatatio, seu alter ventriculus spurius.
B Superior seu vesiculosa pulmonum pars.	g Verus ventriculus.
cccc Inferior pulmonum pars majorem folliculum formans.	h Brevis intestini angustia, mox sub pyloro.
d Prima Oesophagi intumescētia seu prior spurius ventriculus.	i Intestinum.
eee Oesophagi portio tractoria.	k Cor.
f Altera Gulæ intumescētia	l Auricula ejus.
	mmmm Tres arteriæ, quarum duæ

duæ ascendunt, una descendit.
mm Tres amplævénæ, quarum
 duæ descendunt, tertia ascendens
 epar in duos lobos dividere vi-
 detur.

oo Epar.

p Vesicula fellis.
q Lien, secundum *Charas* pan-
 creas.

rr Notabile vas sanguiferum
 in medio squamarum ventris de-
 currens.

Fig. 2.

Partes corporis inferiores exhibens:

a Intestina infra pylorum re-
 secta.

b Vesicula fellis.

c Ductus biliaris, medium
 lienis transiens & intestino im-
 plantatus.

d Lien aut pancreas.

ee Intestina largiora & anfra-
 tuosa, aut breviora.

ff Intestinum rectum.

g Anus.

bb Testes.

ii Vasa deferentia.

kk Penes in utroque latere ducti.

ll Musculi penem retrahentes.

mm Folliculi odoriferi.

nn Vas sanguiferum amplum
 per unum latus sinistri renis pro-
 grediens.

ooo Vasa emulgentia inde pro-
 deuntia.

ppp Vasa secretoria.

qq Vas sanguiferum renis
 dextri.

rrr Emulgentia inde emanan-
 tia.

sss Corpuscula rotunda ex va-
 sis sanguineis coagmentata.

ttt Secretoria vasa.

uu Ureteres.

Fig. 3.

Unius lateris penes exhibens.

a Vas deferens divisum ad ex-
 tremitates penum abiens.

b Penes.

c Musculus penem retrahens.

Fig. 4.

Partem pulmonum exhibens, per tracheam apertam.

aaaa Arteria aspera, per me-
 dium dissecta.

ccc Vesiculae aut cellulae pul-
 monum.

bbb Rami quidam vasorum san-

Fig. 5.

Caput cum aperto ore sistens.

a Narium apertura.

b Foramen ad cavitatem quan-
 dam

T 3

dam ingentem ducens, quæ nullo equidem meatu, pro admit- tendo nervo gaudet, auditorium tamen organum videtur.

cc Dentes exiliores in maxilla superiore.

dd Unci aut dentes majores seu venenosi.

eee Locus folliculorum, salivam virulentam continentium.

f Larynx.

g Lingua bifurcata.

h Dentes maxillæ inferioris.

i Hiatus maxillæ inferioris in mento.

Fig. 6.

Calvariam delineans.

a Cranium sine suturis.

bb Oculorum orbitæ.

cc Duo oscicula naribus incumbentia.

dd Cartilagineum aut osseum potius narium septimentum.

ee Osciculum, cranium & os illud interjacens, cui dens virulentus infixus.

ff Cavitas ossis, cui dens virulentus impactus, cujus exterior apertura in fig. 5. sub litera *b* exprimitur.

g Major venenosus uncus, auditus ossi inhaerens.

h Reliqui venenosi dentes, qui non ossi, sed musculis, inserti.

ii Maxilla superior exiliores dentes continens.

kk Alterum maxillæ inferioris latus cum duplici dentium serie, quod in medio sui per suturam videtur junctum.

l Hiatus seu fissura maxillæ inferioris.

mm Maxillæ utriusque junctura, ubi mediante tendine quodam alio cuidam ossi combinantur, *dilatatori maxillarum* dicto.

nn Maxillarum dilatatores.

oo breve osciculum, quod dilatatores calvariae connectit.

p Vertebrae cervicis.

Fig. 7.

Dentes virulentos exprimens.

Fig. 8.

Vertebream aliquam spinæ dorsii exhibens.

a Exterior complanata & recta vertebrae spina, seu processus spinosus.

b Interior acteres spina.

c Major & complanatus proces-

sus pro vertebrae articulatione.

d Exiles & transversii processus, costis destinati.

e Globulus spinæ inferioris vertebrae excipiens.

Fig.

Fig. 9.

Vertebram aliquam caudæ ostendens.

- a* Spinofus processus, ad posteriora tendens. *anteriores.*
cc Spinæ transversæ, costis analogæ.
bb Spinæ duæ interiores seu

Fig. 10.

Vertebras caudæ cum carne musculosa primum crepitaculum affigente exhibens.

- a* Vertebrae. *b* Musculus;

Fig. 11.

Crepitaculum trium juncturarum exprimens, quarum prima dum aliis jungitur, compatet, duæ reliquæ a subsequente crepitaculo excipiuntur & absconduntur.

Fig. 12.

Ostendens quinque crepitacula sibi combinata.

Figuræ autem 13, 14, & 15, in eadem Tab. V. expressæ, ad sequens argumentum pertinent.

EPITOME ALIUS DISCURSUS EJUSDEM EDWARDI TYSONIS de lumbrico lato.

Ex Transactionibus philosophicis Anglicis.

Mensis April. 1683. no. 146.

EDwardus Tyson, quum lumbricum latum, qualis in brutorum animalium perinde ac hominum intestinis nascitur, aliquoties cum cura, adhibito etiam vitro, contemplatus esset, structuram ejus prorsus singularem ac a communi vermium fabrica ita alienam invenit, ut inde novas peti rationes posse existimet, quibus univoca generatio, hæcenus tam bene a Francisco Redi & aliis defensa, oppugnetur. Dignæ proinde nobis visæ sunt observationes, quarum Latinam epitomen Actis nostris insereremus, ad excitandum aliorum studium, quibus Transactiones Anglicanas legere integrum non est, ut hanc veritatem porro investigent. Annotavit verò Autor septem lumbrici lati proprietates, quibus ipse potissimum a cujuscunque generis vermibus aliis differat. Harum *prima* est ejus latitudo, cui similem in vermium extra animalium ventrem nullo reperire licet. Definiri tamen ipsa non adeo certo potest, quoniam nec lumbrici plures inter se, nec

TAB. V.

Fig. 13. 14. 15.

se, nec unius partes diversæ hic satis conveniunt. *Alteræ* sunt juncturæ, quibus lumbrici membra ita sibi committuntur, ut extrema prioris superficies, sequens tegat, & unum ex altero veluti prodeat. Habent & alia infecta hujusmodi incisuras corporis, veruntamen nec tot ac tantas (autor enim earum 507 in lumbrico quodam numeravit,) nec adeo asperas ac inæquales, nec denique tantum inter se dissimiles. *Tertiam* lumbrici lati a vermibus in terra degentibus differentiam suppeditat duorum ejus extremorum disparitas. Horum enim unum & latius est altero, & juncturas habet reliquis longiores. Plerumque illud extremum, cui appositum est caput (si modo tale quid lumbrico tribuendum,) cauda est exilius, & vix octavam latitudinis quam versus caudam vermibus obtinet, partem æquat. Annulli seu commissuræ itidem, quæ versus caudam sunt, fere quinque longitudinem aliarum superant. Disparem tamen hic lumbricorum conditionem esse, dissimulari non debet. *Quarto* loco occurrit vasta vermibus istius longitudo, quam nonnulli ducentorum pedum invenerunt. Autor quosdam in canibus quinque pedes, nonnullos unicum longes reperit: in hominibus sibi visos scribit, qui octo ulnarum Anglicarum, hoc est 12 Lipsiensium fuerint. Quum vero experientia testetur, medicamentorum purgantium ope lumbrici lati partes aliquas a reliquo corpore divelli, ut istæ solæ e ventre humano exeant, trunco autem in intestinis remanenti novæ juncturæ adnascantur, hinc certo affirmari nequit, in quam usque longitudinem lumbrici crescant, ac videtur hoc insectorum genus suppeditare, unde impugnetur regula, quæ certos magnitudinis limites naturæ præscribit. *Quinto* lumbrici lati caput observari meretur, quod scriptores medici, Spigelius, Brillus, Rondeletius, Forestus, Velschius, Tulpius, Rhodius, Fehr, & alii vel male descripserunt, vel prorsus sibi visum non esse confessi sunt. Autor noster, quum in dissecti canis cujusdam visceribus tres lumbricos invenisset, illico capituli structuram investigandam sumpsit, reperitque extremam ejus superficiem crinium seu spinarum duobus ordinibus consistam, quorum major ex centro surgebat & ultra circumferentiæ fines spargebatur, minor ex medio a centro parte prodibat, uti ex *figura 13. & 14.* apparet. Foramen, quod oris loco fuerit, Autor nullum, quantumvis adhibita summa diligentia, hic animadvertit. Vidit autem caput in extremo lumbrici tenuiore, &

monet

monet in latiori nunquam quærendum esse, quod junctura sibi ita inferantur, ut prima a capite secundam contineat, & ex hac reliquæ eodem ordine quasi fluant. Crines istos seu spinas, quas observabat, scribit non ad faciliorem suctionem alimenti lumbrico datas esse (cum e chylo ad venas lacteas eunte vivat, ad quem intercipiendum non tantum non opus, sed & inutile sit, caput intestinorum tunicæ adeo infigere,) sed hunc usum animali præstare, ut isto adminiculo caveat, ne adstringentibus se intestinis simul cum facibus ejiciatur. *Sexta* proprietatis loco sunt ora, quorum in lumbrico major est, referente Autore, numerus, quam oculorum in Argo, aut manuum in Briareo. Nimirum quævis junctura lumbrici os suum peculiare habet, idque communiter in medio, ut ait Autor, ad latus alternatim, modo dextrum, modo sinistrum. Extuberant autem orificia ista instar papillarum, ac in medio foramen ejus latitudinis habent, ut setam suam commode admittant; confer *figuram 15*. Momenta rationum, quibus lumbrico tot ora, quot foramina in juncturis, esse probat. Autor, huc redeunt. Arguit. 1. a magna chyli quantitate, qua ista foramina plerumq; turgent. 2. ab appetitu, siti, & macie quam lumbrici in homine aut quovis animali alio faciunt. 3. quod præter foramina illa in juncturis, nullum in lumbrico os aliud veniatur. 4. quod hisce cavitatibus alius usus assignari commode non possit. Proprietatum *ultima* in eo consistit, quod quævis lumbrici pars a reliquo corpore sejuncta vivere pergat, imo crescat; quod quidem toties experientia comprobatum est, ut a nemine in dubium vocari debeat. Equidem Autor in refutandis aliorum erroribus passim, imprimis circa ultimum hoc caput, plurimum occupatus est: sufficere tamen poterunt, quæ hæcenus ex ipso allata fuere. Ea enim cum aliis scriptoribus, quicumque profundius rem scrutari cupit, conferet.

EXPERIMENTORUM MEDICO - CHYMICORUM

Decades tres in annum 1679. 80. 81. quæ Lectori communicant arcanissimas medicaminum præparations; edente Daniele Menone Matthia, U. M.

Ddo &c.

Francofurti 1683. in 12, apud I. I. Erythropylom.

V

Ex

EXperimenta Medico-Chymica, quemadmodum in Decades tres hic exhibentur distributa, ita non minus ad triplicem quoque finem seu usum collimare deprehenduntur. Nonnulla namque eorum circa morbos tantum non omnes, instar remediorum universalium, ex mente Autoris versantur, v. g. Panacea catholica seu Aroth Paracelsi, item Antidotum pretiosum Angeli Salæ &c. Alia vero & pleraque ad certorum saltem morborum remotionem, tanquam appropriata interna pariter atque externa tendunt; sicut Balsamum minerale volatile contra lepram, spiritus æruginis volatilis adversus epilepsiam &c. interne, ad pustulas autem inveteratas putridas oleum de ulmaria &c. externe, efficacissima deprædicantur auxilia. Alia tandem velut menstrua circa extrahendas Tincturas occupantur, v. gr. spiritus vini alcalifatus, item Alkali tartarifatum sive acetum dictum alcoholifatum philosophorum, quod certissimum & verissimum circulatum Paracelsi minus esse, Autor sæpissime compertus testatur. Quod observationes autem attinet peregrinandum inter ab Autore collectas, & nunc experimentis modo nominatis adjunctas, earum decimam tertiam censoria non immerito notamus virgula, utpote ab ipso Dn. D. Schultzio, Medico Practico p. t. Roterodamensium famigeratissimo, edocti, quod nullam unquam virginem Delphis curaverit, quæ calculos istos ab Autore nostro delineatos eiecisset. Sine dubio autem Autori imposuit relatio alterius casus de virgine quadam Delphensi, *Catharina Snyansbals* nominata, quæ primùm a Dn. D. Schulzio, post Batavo quodam tractata Medico, plurimum calculorum ejusdem coloris, sed magnitudinis diversæ, excretionem summo cum cruciatu perquam dolose simulavit, eum tantum in finem, ut famæ Clariss. D. Schultzii, qui calculos præsentés semper negaverat, maculam inureret. Voto tamen malitiosæ hujus puellæ minus respondit eventus; quamprimum enim calculorum istorum nonnulli ad manus industrii hujus viri pervenerunt, ex colore statim, & examine per ignem instituto, veros eos esse lateres, ab ædium pavimento desumptos cognovit; fraude hinc feliciter detecta, & una cum calculis quibusdam supposititiis Facultati Medicæ Lugdunensi communicata, præclarum ab hac industriæ suæ reportavit testimonium.

INTRODUCTIO AD LATINAM BLASONIAM.

An Essay to a more correct Blason in Latine then formerly
has been used.

Autore Johanne Gibbono, Armorum Servulo,

quem a Mantelio dicunt caruleo.

Londini sumptibus Autoris, 1682. in 8.

Nobilissima armorum scientia, posteaquam diu jacuerat, cum pri-
mis inter Gallos cultores strenuos ac felicissimos invenit; nec
ulla est natio, quæ æqualem industriam amœnissimo studio attulerit,
quamvis Germanis nostris exteri haud inviti hanc laudem concedant,
quod omnium primi artis heraldicæ inventores fuerint. Factum au-
tem hinc est, ut quibus Latine de rebus ad tesseras gentilitias specta-
ntibus agere visum fuit; quorum quidem plures, cum inter ipsos Gal-
los, tum inter Anglos, Germanos & Italos extiterunt; terminos Gal-
licos plerumque adhibuerint, ac barbarismis frequentissimis optimam
linguam contaminarint. Quod cum animadvertisset Johannes Gib-
bon, scialis Angelus, hanc sibi operam sumpsit, ut e variis Autoribus
Latinas voces, quibus ipsi artis heraldicæ instrumenta exprimere vo-
luerunt, colligeret, ac sicubi aliorum industria defuit, defectum sup-
pleret. Constat autem tractatus duabus quasi partibus. Initio ordine
alphabetico Termini Gallic-angli disponuntur, ipsisque subjiciuntur
explicationes diversorum scriptorum, e quibus subinde quæ puriorem
latinitatem redolent, seliguntur, rejectis plerumque satis feliciter bar-
barismis. Neque enim dissitendum est, Autorem, quod sibi propo-
suit, diligentissime urgere, ac Latinam illam Blasoniam, quam vo-
cat, pro virili corrigere. Si qui autem termini heraldici forte in hoc
catalogo omisi videbuntur, satisfaciēt responsio, quam libri proœ-
mium suppeditat. Videlicet tales erunt illi, ut aut quam rarissi-
me occurrant, aut non habeant in arte heraldica significationem pe-
culiarem, a nativa declinantem. Altera pars glossas ac observationes
quasdam Camdeni, Chiffletii, ac Vredi explicationibus gentilitio-
rum scutorum addit; ut adeo præcepta prioris partis hic per exempla
illustrentur,

*THE ANCIENT USAGE IN BEARING OF ARMS,
with a Catalogue of the present Nobility of England, by Sir
William Dugdale Knt. Garter Principal
King of Arms.*

Hoc est,

Ufus antiquus gerendi Arma, cum Catalogo hodi-
ernæ Nobilitatis Anglicanæ, Autore Wilhelmo Dug-
dale, Equite Aurato, Primario Rege Armorum,
cognomento Garterii.

Oxonii 1682 in Theatro. in 8.

Quæ hodie virtutis præmia & rerum præclare gestarum decora
sunt Tessera gentilitiæ, eas quondam ab exercituum ducibus
hunc potissimum in finem assumptas fuisse statuit Autor, ut quos non
liceret in acie ex vultu aut reliqui corporis habitu, quæ plerumque
eodem armorum genere, galea & lorica, tegebantur, distinguere, hos
ex istiusmodi figuris vexillo ac paludamento intextis milites agno-
scerent. Postquam autem novas bellandi machinâs humana indo-
les excogitavit, abolito pristino insignium usu, hunc scribit invaluisse,
ut distinguendis familiis, ac in eadem familia fratribus destinarentur.
Quod cum nunc a plurimis perperam negligatur, & frequentissimum
inter nobiles Anglos sit, arma aliena geri, aut discernicula, quæ adjici
a postriatis debebant, omitti, (quemadmodum in primis sub libelli au-
spicium literis dedicatoriis conqueritur,) id occasionem sibi ministras-
se testatur, ut ex heraldicæ artis scriptoribus colligeret, quæ sui quem-
que officii commonefacere possent. Nimirum ut aliorum quorun-
dam regnorum: sic Angliæ consuetudo fert, ut ad solum primogeni-
tum dignitas & bona paterna deveniant, liberorum reliqui & inferio-
rem honoris gradum, & exiguam portionem hæreditatis fortiantur.
Atque hinc est, quod illic soli etiam natu majori jus arma familiæ
plana sive pura gerendi competat, alii fratres discerniculis, vel sectio-
nibus quibusdam adscitiis utantur. Jam quales has sectiones esse
oporteat, & imprimis quo ordine ab ejusdem familiæ pluribus lineis
debeant adhiberi, Autor ex Wilhelmo Wyrleæ, Roberto Glovero,
Camdeno, Spelmanno, Carolo Sevoigne & aliis ita ostendit, ut horû
viro-

virorum verba ex ipsorum libris transcribat, adeoque aliena potius autoritate quam proprio arbitrio rem agat. Subjungit deinde Catalogum nobilitatis Anglicanæ, juxta seriem temporis, quo quisque huic ordini adscriptus fuit, una cum accurata relatione, quot ex unoquoq; comitatu, oppido, aut vico personæ ad generalia comitia regni soleant ablegari. His duobus opusculis mole sua perparvis, adjecit Typographus indicem nobilium Scotorum ac Hibernorum, ab alio Autore perfectum.

HISTOIRE DES CONQUESTES DE MOULEY ARCHY connu sous le nom de Roy de Taflet; & de Muley Ismael, ou Semein son frere, & son successeur a present regnant, par le Sieur G. Mouette.

hoc est,

Historia acquisitorum per Muley Archy cognitum sub nomine regis Taflettæ, & per Muley Ismael sive Semein ipsius fratrem ac successorem hodie imperantem. Autore Dn. Georgio Muertio.

Parisii Anno 1683. apud E. Couterot.

Quatuor fere lustra sunt, cum magna celebritate famæ Europæis gentibus innotuit *Muley Archy*, Taflettæ Rex e familia *Sche-riffiarum*, quæ ad *Muhamedem*, Muselmannicæ religionis autorem, suam originem refert, ac inde ab anno 1519, ut in præfatione libri recensiti traditur, & latius apud Thuanum, regnum hoc, miris artibus occupatum, possedit. Ei ante hos duodecim annos vita functo successit frater *Muley Ismael* in regno Fessæ, & post bellum diu varia fortuna cum fratre ac nepote gestum, etiam in regnis duobus aliis, Taflettæ & Marocci. Fuit autem illa fere tempestate *Georgius Muertius*, natione Gallus, per undecim annos Fessæ inter captivos Christianos, ubi cum de his motibus accuratius cognoscere præsentis licuisset, historiam duorum fratrum sibi succedentium scribere suscepit, quam postmodum ex Africa in patriam reversus publici juris fecit, brevi suæ captivitatis etiam narrationem daturus, in qua plurima nec injucunda lectu nec inutilia pollicetur. In præfatione hujus Historiæ exponit,

nit, quomodo ad cognitionem earum rerum, quarum memoriam complectitur, pervenerit, & cuius opera in colligendis utriusque monarchæ rebus gestis fuerit usus. Nominat imprimis Arabum quandam Doctorem *Bugimannum*, qui imperante Muley Archy fuerat gubernatori cujusdam provinciæ, magnæ apud regem auctoritatis virq, a secretis. Postea vero, cum ex insidiis, quas regni optimates struxerant, *Cidan* (id erat gubernatori nomen,) periisset, *Bugiman* e Fessa antiqua ejectus novam petiit, ac quam juvenis didicerat, pictoriam artem ibi exercuit, cujus & *Muetius* peritus hac occasione homine, rerû politicarum scientissimo, familiariter admodum per plures annos usus fuit. Ei acceptam quoque fert tabulam Geographicam regnorum Fessæ, Tafiletæ, & Marocci, quam Historiæ præfixâ invenimus. Opus ipsûm *in tres libros* dividitur, quorû *primus imperium Muley Archy* describit, cujus hæc fere summa est. *Muley Scherif* Tafiletæ rex octoginta quatuor filios, & ex his natu primum *Muley Mubammed* successorem, quum moreretur, populo consentiente reliquit. Sed *Muley Archy*, unus e fratribus, ferocis ingenii ac parere nescius, haud multo post patris obitum res novas molitus, ex aula cum quibusdam consociis fugit. Quem rex, ut securitati suæ consuleret, apprehensum Tafiletæ custodiri appposito præsidio iussit; verum ipse corruptis custodibus ter e carcere elapsus, postremo *Quivianam* petiit, ac ejus regionis principi dissimulata conditione serviens, paulatim plebis animos ita sibi conciliavit, ut tandem, quum data occasione quis esset aperuisset, favore populari, rejecto legitimo domino, *Quivianæ* princeps salutaretur. *Muley Mubammed* tam prosperos fratris successus indignatus, copias, qua potuit, celeritate collegit, ut nascentes hostis vires mature opprimeret: cui hic parva, sed selecta manu occurrens, nullo pene negotio regium exercitum profligavit, ac paucis interpositis mensibus, novo ad Tafiletam prælio, & vitam fratri & regnum abstulit. Ex eo tempore incredibile est, quanta felicitate victor in vicinas provincias penetraverit. Intra tres enim annos utramque Fessam *Abdala de Ringuy*, Algarbiam *Geilando*, Zaüiam *Benbucari*, Maroccanum regnum *Cromlebachio*, principatum Susianum *Cid Haly Morabita*, ut civitates ac provincias minores taceamus, eripuit. His tam insignibus victoriis, de quibus Galliæ & Angliæ Reges per oratores suos gratulati sunt, haud dubie novas adjecisset Muley Archy, si eum diutius superesse fata voluissent. Enimvero anno 1672, festo Mau-

ris

ris die vigesimo quarto Martii, cum post peractum ex lege sacrificium, inter amicos mero incaluisse, incensit eum cupido equo insidendi, qui subitaneo furore correptus, tegem per arborum dumeta magnò impetu tulit, ac in occurrentem ramum grandiorè m ita fortiter caput ipsius impexit, ut postridie ex eo ictu obiret. Dignum quamp plurimi exitum arbitrati sunt tanto tyranno, qui sanguinem humanum avidissime sitiverat, cujus vere barbaræ crudelitatis plura exempla *Muetius* passim allegavit.

Liber secundus, ejus qui nunc Maroccanis imperat, vitam ac res gestas persequitur. Mortuo *Muley Archy* frater ejus *Muley Semein* regnum Fessæ, una cum thesauro regio nulla interposita mora occupavit; fratrum alius *Muley Haran* Taflettæ regnū cepit; & *Muley Hamet*, ex alio fratre nepoti, opera gubernatoris Maroccani is dominatus oblatu s fuit. Quam principatuum divisionem lites maximæ, post aliquot demum annos finitæ, & immensæ clades insectatæ sunt. *Muley Hamet* regno Maroccoano semel a *Muley Semein* exutus, post varias expeditiones prospere confectas, illud iterum recuperavit. *Muley Semein* cum ex una parte rem feliciter gereret, ex altera Fessam deficientem amiserat. Ea veto ad fidem & obedientiam reducta, in *Muley Hamet*, qui secunda vice Maroccum occupaverat, movit. Æquo Marte plura utrinque prælia commissa fuerunt, crebra damna utrique exercitui per insidias illata, quibus struendis illa regio aspera & montosa perquam idonea est. Tandem *Muley Semein* obsidione Maroccanam urbem, ac in ea nepotem, cinxit, quem jam fere ad incitas redactum superveniens rex Taflettæ liberavit. Is enim fide sua interposita, pacem inter duos reges fecit, hac conditione, ut *Muley Hamet* regnum patruo traderet, ejusque loco provincias quasdam minores, quibus postea principatus Sufianus adjectus fuit, acciperet, ac regis titulum perpetuo sibi retineret. His ita peractis, *Muley Semein* causatus se a fratre *Muley Haran*, qui pacis autor fuerat, circumventum, ei regnum Taflettæ abstulit, ac hoc pacto tria regna, quæ *Muley Archy* quondam tenuerat, rursus conjunxit. Et hætenus quidem eadem rei um facies mansit, visique sunt reliqui fratres ac nepotes imperio *Muley Semein* quieti subesse.

Liber tertius nonnulla, quæ ad trium regnorum notitiam pertinent, proponit. Agit initio de Maurorum religione, & summa Alcorani capita summè recenset, Secundus titulus est de regibus, quorum dignitatem

tatem monet non hæreditario jure ad liberos transmitti, sed digniori plerumque a populo conferri, nisi quis in solium vi se intrudat, quod quidem frequentissimum esse observat. Hunc excipit tractatio de populo, ejusque moribus, privilegiis ac habitatione. Inde quædam de mulieribus, liberorum educatione, conjugiiis, de mortuorum sepultura, de apostatis, eunuchis, ac Judæis sequuntur. Ultimo omnes provinciæ ac omnia loca, quorum Historia mentionem fecit, breviter describuntur, ac subjungitur nova quædam tabula Geographica, quæ solum regnum Fessæ, cum principalium urbium planis, exhibet.

*HOROLOGIA SCIOTERICA PRÆLIBATA, AD DE-
lineandum Sciotericon Declinationis Solaris, quantum indies est
perceptibilis. Per N. Hanbury, Trin. Coll. Cant.*

Londini apud Awnsham Churchil, 1683. in 4.

Quid Auctori propositum sit in hoc Opusculo tradere, ex ipso hu-
jus titulo manifestum est. Exsequitur id præmissa brevi de Sciote-
ricis varii generis isagoge: in qua explicatis Planis circulorum cœle-
stium, quorum hic aliquis est usus, ipsa Sciotericonum Plana distin-
guit, declinationem & obliquitatem Axis eorundem, structuramque
Sciotericonum diversæ speciei explicat, & Gnomonem in Planis diver-
sis applicare docet; rationem horum geometricam sub finem cujus-
que capituli; trigonometricam per singulas species planorum peculiari
ἀνακεφαλαίωσι c. 5. adjungens. Ipsum *Sciotericon* deinde *Declina-
tionis Solaris*, quod *Hemerologium* appellat, construit, ejusque ex-
empla exhibet in Horologio directe orientali inclinante, & erecto:
porro etiam pro declinationibus Solis ad singulas diei horas in eodem
exhibendis, modum commonstrat. Coronidis loco duplex est *ἀνα-
κεφαλαίωσις* trigonometrica, prima supra memorata, pro angulo
stylari potissimum, linea substylari & meridiana designandis; altera he-
merologica, pro debite delineandis declinationibus Solis.

* * *

*Benevolum Lectorem admonitum cupimus sphaematis, quod Iconismo
mensis præcedentis Actorum, Paraselenas exhibenti, irrepsit: in eo enim
Jupiter infra Lunam, respectu radii ad Horizontem descendens intuenti,
ad dextram est, cum cælo convexo ad sinistram reponi debuisset. Malumusq;
adeo Lectorem ad textum ipsum attendere, quam ad schema, quod phæ-
nomeno accuratius responderet potuisset, nisi operarum festinatio
& impatientia intercessisset.*

Pag. 15. lin. 7. pro quos quidem ipsos lege Quorum quidem plerosq;. pag.
141. deleatur NB. in margine,

ACTA, ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Aprilis Anno M DC LXXXIV.

**HORTI INDICI MALABARICI PARS
IV. de Arboribus fructiferis Regni Malabarici,**
*Latinis, Malabaricis, Arabicis, & Brachmanum characteribus
nominibusque expressis, una cum Floribus, Fructibus & Semi-
nibus naturali magnitudine a peritissimis pictoribus, & ad vi-
vum exhibitis &c. adornata per HENRICUM van REEDE,
tot DRAAKENSTEIN, quondam Malabarici regni Guberna-
torem &c. & Johannem Munnicks M.D. Anatomes ac Botanices
in Acad. Ultrajectina Professore, cum notis
Johannis Comelii.*

Amstelodami apud viduam Johannis van Sommeren &c.
Anno 1683. in fol.

Botanicos inter seculi hujus libros dudum primas tenuit ope-
rosum ac vastum illud volumen, *Hortus Eystettensis* inscri-
ptum, auspiciisque episcopi Eystettensis *Johannis Conradi* abs
Basilio Beslero, philiatro ac pharmacopœo, anno 1613 editum, in quo
plantæ, flores, stirpesque ex variis orbis terrarum partibus singulari
studio collectæ, quæ quidem in celeberrimis viridariis episcopalem,
arcem ibidem cingentibus tum temporis conspiciebantur, delineatæ
sunt, atque ad vivum expressæ, & si ordinem scisciteris, secundum an-
ni tempora dispositæ. Inclaruit hactenus *Hortus Regius Blesensis*,
mole quidem exiguus, & figuris æneis destitutus, sed oppido tamen
accuratus, & studiosis rei herbariæ perquam utilis; in eo siquidem
plantæ in eodem horto regio Blesensi contentæ, & nemini eousque
descriptæ, breviter ac succincte delineantur, una cum observationibus
generalioribus *Roberti Morisonii*, Scoti Aberdonensis; qui liber tertia

vice Londini anno 1669 in 8, & auctior quidem in lucem prodit. Operam hic Morisonius per decennium navaverat *Gassoni* duci Aurelianensi in indagandis, inque horum regionum invehendis plantis. Erat namque princeps ille in arte botanica versatissimus atque oculatissimus, & si Morisonio arbitrari fidem velis, post Salomonem parem in re botanica non habebat. Qui cum spe citius extinctus hortorum regium suum omnium hororum, qui unquam in Europa extitere, plantis, omnis generis refertissimum reliquisset, *Morisonius* ex Gallia in Angliam a *Carolo II* magna Britanniae rege ad idem botanici munus obeundum vocatus, plantas ejus horti omnes descripsit strictim, lapsusque pariter, atque hallucinationes fratrum *Baubinorum*, inter botanicos eoryphzororum, *Casparis* ac *Johannis* observavit. Quanquam autem ex eo quoque tempore libri botanici meliores notae non pauci sunt evulgati, e quibus *Historia plantarum novellarum Dardarii* medici Parisiensis, Parisiis anno 1676 Gallico idiomate edita, & *Exoticarum aliarumque minus cognitarum plantarum Cesturiae prima*, a *Jacobo Breynio* Gedanensi Gedani anno 1678 cum figuris aeneis summo studio elaboratis publicata, ut & *Morisonii* jam laudati *Plantarum Umbelliferarum distributio nova per tabulas cognationis & affinitatis* ex libro *Natura observata & detecta* Oxoniae 1672, & *Plantarum Historia universalis Pars secundae* *Historiarum distributio nova per tabulas cognationis & affinitatis* ex libro *Natura observata & detecta*, Oxoniae 1680 evulgata, memorari praeter ceteros omnino promerentur: reliquos autem omnes solari velut fidere quodam facile praegravat *Hortus Indicus Malabaricus*, a regione Indiae Orientalis Malabar sic denuncupatus, qui ab uno latere mari cincta, ab urbe Goa ad promontorium Commorinum in longitudinem circiter centum & viginti miliarium Germanicorum patet, lata hinc inde decem, trigintave plus minus miliaribus. Operis illius praestantissimi promotor directorque fuit *HENRICUS van Recde*, locorum Malabaricorum, quae praepotentes societatis Indiae ordines possident, praefectus, ac postea supremi confessus apud Indos Belgas senator extraordinarius, & primus successor loco ordinario destinatus. Is enim cum apud animum suum etiam atque etiam exputasset, quantum non in botanicam tantum & therapeuticam, sed & in ipsam illustrem Indiae Orientalis societatem, quae tantum sumtuum haecenus in medicamenta illuc locorum transportanda infunderat, redundare emolumentum posset, si plana exactaque planta-

rum.

rum terræ illius extaret descriptio; reperit tandem perquam feliciter, qui, quod ipse per officia militaria politicaque aggredi non poterat, id opus egregium in se susciperet, Fratrem videlicet *Matthæum de Sancto Josepho*, natione Neapolitanum, professione sacerdotem pontificium ex ordine Carmelitarum discalceatorum; qui, cum multos annos in Arabia Persiaque vixisset, id temporis tanquam futurus coadjutor archiepiscopi Christianorum S. Thomæ regionum Malabaricarum eo missus fuerat. Hic enim, uti ingenti quadam plantarum scientia atque experientia valebat, ita promptissimum sese ad nobilissimi Dn. *van Reede* desiderium adimplendum offerebat, quippe qui tale quid jam diu meditatus, Malabaricas plantas cum viribus earundem in memoriam suam subsidium manu propria descripserat. Sed cum figuræ illæ non satis accuratæ, & vivis plantis minus respondentes deprehenderentur, calamo quippe atque atramento absque ullo pericillo delineatæ, nec deessent tum peritissimi pictores, tum experientissimi Malabarici doctores, plantas depingi describique exactius nobilissimus *Reede* curavit, opera *Johannis Casparii*, ecclesiastæ in Cochinchina, post patrem *Matthæum*, occupationibus Ecclesiasticis summopere districtum, usus. Hic enim formam ac faciem cujusque plantæ partiumque præcipuarum, radicis puta, stipitis, seu caulis, foliorum, florum, fructus, seminis, colorisque expressit, additis Latinis, Malabaricis, Arabicis & Brachmanum characteribus atque nominibus; vires etiam medicas tum ex inventis Fr. *Matthæi* Carmelitæ jam memorati, tum ex ore doctorum peritissimorum, nempe *Ranga Botto*, *Vimalique Pandito*, & *Apu Botto* Brachmanum, & *Irti Achudem* hominis ex genere *Chegum*, uti testimoniis præfixis patet, descripsit; atque ita primam horti hujus Malabarici de *Arboribus* partem adornavit. Prodiit illa Amstelodami in fol. anno 1678, cum commentariis *Arnoldi Syen*, medicinæ & botanices in academia Lugduno-Batava professoris, & notulis, quarum plantæ ab aliis jam fuissent exhibitæ, receptoque nomine insignitæ, & quarum de novo in scenam botanicam producerentur, indicantibus. Isthanc primam partem Horti Indici Malabarici excepit secunda de *Fruticibus regni Malabarici*, ejusdem illustris Dn. *van Reede* auspiciis, operaque *Job. Casparii* jam laudati adornata, & Amstelodami anno 1679 publicata, notisque & commentariis *Johannis Comelini* illustrata. Cum enim in ipso ætatis flore desloruisset *Arnoldus Syen*, botanicus incomparabilis, qui doctissimas primæ

de Arboribus Malabaricis, parti annotationes adjecerat, hic Comelinus inceptum persecutus est opus, vestigiisque illius insistens, plantas illas, ad quas nihil habuit dicere, silentio fuit prætervectus, reliquas vero, quarum certa ipsi notitia erat, ad primos reduxit, autores, easque *Pinaci Baubini* adjunxit; quasdam etiam cum descriptionibus recentium quorundam botanicorum v. g. *Prosperi Albini*, *Jacobi Cornuti*, *Guilelmi Pisonii*, *Jacobi Bontis*, *Jacobi Breyonii* aliorumque, qui post *Baubinum* scripsere, contulit. Laus autem princeps palmariæque tribuenda semper hoc in opere est nobilissimo *Dn. van Reede*. Hic enim in terra Malabarica degens medicos non unos tam Brachmanes, quam alius generis adhibuit, qui celeberrimarum plantarum indices idioma suo conficerent, easque pro ratione tempestatas, qua vel foliis, vel floribus, vel fructibus ornatae conspiciebantur, dividerent. Ablegavit etiam in prata ac sylvas, pro ratione temporum anni, certos homines plantarum peritos, qui plantas cum foliis, floribus, ac fructibus undecunque conquirerent, etiam conscensus altissimis montium fastigiis; tres quoque quatuorve semper penes se habuit pictores, ut e vestigio vivas plantas accurate depingerent abs conquisitoribus, illis allatas, omnesque præterea principes Malabaricos quam humanissime rogavit, ut secum amicos communicarent plantas & forma & usu celebriores; quemadmodum & nullus regum principumque illorum existit, quin in hortis hoc Malabarico aliquid florum severit. Quid? quod ipse nobilissimus *van Reede* quotiescunque aliud quid agens in itinere florentissimas sylvas camposque amoenissimos observavit, comitatum illico omnem, qui ducentorum subinde fuit capitam, navi exscendere, et omne genus plantarum, quæ floribus ac fructu ornatae cernerentur, hinc inde legere atque perferre ad se iussit. Plantas tandem sic undique conquisitas, per pictores depictas, per idoneos homines descriptas examini medicorum ac botanicorum eum in finem convocatorum (quod collegium quindecim aut sedecim nonnumquam doctis conficit) subjecit. Atque hoc ordine absoluti sunt duo hi tomi in publicum dati, quorum primus *Arbores*, alter *Frutices* persequitur. Sed eum laudatissimus *van Reede* in ulteriori Horti Malabarici sui cultura esset defixissimus, diligentissimo ejus rigore laboris que socio *Casserio*, quippe vita suo, destinabatur; quanquam jacturam illam non-

non nihil allevabat *Christianus Hermannus de Donep*, ut qui adversaria collectanea que Dn. *Reede* pro virili sua digerebat; & quem ob excellentem in medicina peritiam Imperator Japonicus sibi mitti abs illustri societate Indica petierat, *Guillelmus Iben Rhinen*, qui vires plantarum ac usum in adversariis jam dictis annotatum Latine subjiciebat, totum etiam opus vacantiori tempore recensiturus, errores correcturus, & plurima, quæ deficiebant, suppleturus. Recensione autem ista vix coepta nobilissimus *van Reede* ex India in Hollandiam revocabatur. Plantarum itaque picturas depingi denuo, ac descriptiones etiam eousque perfectas describi mox curavit, clarissimoque doctori *Iben Rhinen* reliquit, ut, si vel naufragium, vel casus alius iter suum conturbaret, denuo aliud Horti Malabarici exemplum transmitti ad Europæos posset. Sed is salvus incolumisque patriis larisbus est redditus. Hic primam Arborum partem editam apud Amstelodamenses conspiciens, eam longe aliter, atque ipse editionem adornandam ex Indiis transmissam voluerat, non sine animi perturbatione quadam deprehendit. Ex uno enim tomo typographus contra institutum suum fecerat, fruticibusque, qui supplementi tantummodo loco annexi debebant, secundum tribuerat, falso cum aliis persuasus, nihil Horti Malabarici restare amplius, omniaque ad umbilicum jam esse perducta. Redux vero ex India Dn. *van Reede* longe plures arborum, fruticum ac plantarum imagines attulit. Ordinandum itaque denuo fuit ab arboribus, quanquam ordine disturbato, cum error ille semel admissus corrigi emendarique haut potuerit. Atque hinc pars tertia, æque ac prima, de *Arboribus Regni Malabarici* inscripta est, adornata itidem per nunquam satis deprædicandum Dn. *van Reede*, jam non regni amplius Malabarici gubernatorem, & summum consessus apud Indos Belgas extraordinarium senatorem, sed equestris ordinis nomine illustribus ac præpotentibus provinciæ Ultrajectinæ proceribus adscriptum, nec non per *Johannem Municks*, M. D. inque eadem facultate anatomes ac botanices in academia Ultrajectina professorem. Hic enim rogatus a Dn. *van Reede*, ut hortum hunc tarde succrescentem sua opera juvaret, hominemque transferendis Belgicis suis descriptionibus inquireret, non facilem tantum se illi ad id officii obtulit, sed & onus descriptionum, omnemque, quæ eas spectabat, curam in se suscepit.

Excusa autem fuit tertia Horti Malabarici pars Amstelodami anno 1682, & quod tacendum h. l. non est, primario in Malabar Nobili, potentissimo inquam principi *Noeta Vila-virola*. Regi a *Pedimbodappe-Sourovvan, Couroun, Perasevide, Ellerta-Sourovvan, Cochin &c.* qui ab adversa parte in exilium expulsus Belgarum ope ad regie dignitatis solium ascenderat, abs nobilissimo *van Reede*, qui per XVII annos ei servierat, quarto decimo ætatis anno extra patrios fines peregrinatus, & pæne maximam orbis partem continuo itinere permenfus, dedicata. Subsecuta hanc fuit pars *Horti Indici Malabarici IV*, Amstelodami anno 1683 cum titulo supra posito evulgata; cui & commentaria sua non minus, quam secundæ & tertiæ partibus, *Johannes Camelinus*, rei herbariæ callentissimus, adjicit.

LES CESARS DE L'EMPEREUR JULIEN
traduits du Grec, avec des remarques & de preuves illustrées par les medailles & autres anciens monumens.

AParis chez Denys Thierry 1683 in 4.

i. c.

CÆSARES IMPERATORIS JULIANI
 & Græco versi, cum annotationibus & assertionibus, veterum numorum & aliorum antiquorum monumentorum ope illustratis.

Parisiis apud Dionysium Thierrium, 1683 in 4.

SAtyra qua Cæsares, qui ante se Romanis imperitaverant, Julianus Sletteris excultissimus Imperator ingeniose sugillavit, vitamque ac mores cujusque perstrinxit, omnium eruditorum consensu in hoc litterarum genere primas tenet; nec inter veterum scriptorum monumenta ullum extat hodie, quod præferri huic scripto faciundia rotunda, prudentia summa, ingenioque facili & ad notanda regnantium vitia prompto queat. Eum libellum, ne in hoc quoque genere careret singulari ornamento Gallici sermonis late diffusa dignitas, primus e Græco in Gallicum habitum induit Germanus, exquisita doctrina & splendore muneris insignis vir *Ezechiël Spanhemius*, eundemque

denique Heidelbergæ, ubi consilarii Palatini dignitate antea fulgebatur, anno MDC LX vulgavit. Utrum Julianæ dictionis venustas an interpretationis doctissimæ suavitas, & accurata Græcæ rotunditas expressio, eruditionisque in notis libello subjectis varietas & elegantia majorem merita fuerit laudem, ambiguum est; nihil sane præstantissimo studio, quod satyræ isti doctus interpretes impenderat, addi posse videbatur. Vicit tamen seipsam Spanhemiana industria, & qui absolutissimus credebatur labor, viginti quatuor abhinc annis editus, exactior longe augustiorque, majori eruditionis inexhaustæ & elegantiorum litterarum apparatu instructus ac expolitus nuper prodit in ipsa Lutetiarum augusta, ubi in aula maximi regis exquisita prudentia principis sui, potentissimi Electoris Brandenburgici (cui egregium hoc opus dicavit) negotia auctor administrat.

Premisit eruditam & prolixam præfationem, in qua de satyricis veterum libris scriptivæ, ac satyræ Græcæ & Latinæ differentiis, diffuse ac erudite differit, Juliani virtutes & vitia candide recenset, hujus vero satyræ dignitatem, veritatem, libertatem, amœnitatem & jocandi festivitatem, sed & impietatem adversus sacra & religionem Christianorum vere ostendit, rationem denique instauratæ editionis hujus late exponit. In versione Gallica Græco textui religiose in hæsisse, nec Cantocleri, Cunæi, aut Petavii interpretationes Latinas ubique secutum se esse proficitur; Græcum autem textum non solum qualis in editis libris erat, sed sicut in manuscriptis optimis antiquissimisque Isaaci Vossii & alius cum reperisset, constitutum sibi affirmat, ad quem versionem hæc suam adornaret: in qua veras interpretandi leges, ab Huetio omnium optime traditas, accurate servatas quivis deprehendet. *Notas* textui substravit copiosas, & iis quæ in priori editione extabant, plures longe prolixioresque; in quibus obscura auctoris loca illustravit, ingentemque a Julianæ in exiguum isthoc scriptum reconditam eruditionem ex poetis, oratoribus, historicis & philosophis depromptam explicavit, sensum ejusdem paucis verbis inclusivè investigavit & explanavit, priorum interpretum Latinorum errores notavit, textum Græcum emendavit, ipsius etiam Juliani adversus Constantinum Magnum & sacra religionis Christianæ improbe dicta confutavit. Cumque amplioris hæc res esset laboris, ac majus spatium requireret, quam quod singula textus pagelle præberent, quibus

bus substerni tam copiosa materia omnis non poterat, partem earum, si prolixæ nimis essent, decerpit & integro operi *Notarum illustrationes seu asserciones* subjecit, quæ a critico potissimum studio (in quo eruditissimus auctor hodie primas tenet) exactiori profectæ, Græcæ Juliani loca emendata & ex aliis antiquis scriptoribus illustrata, explanata, ac profundiori eruditione explicata exhibent.

In omni autem historia quum facem *nummi* præferant veteres, eximia consignata in iis vetustatis vestigia exhibentes, hunc potissimum industriæ suæ campum delegit, in quo decurreret doctissimus notarum auctor. Expressas enim juxta & coarctatas imagines varias, cum primis imperatorias, singularem cum voluptate & industria non vulgaris commendatione, periti hujus studii arbitri & æstimatores passim hic contemplantur, omnemque eruditionem præcis numismatibus illustratam advertunt; ut dubium relinquatur, an laudabilius susceptum, an absolutum felicius doctiusque isthoc institutum fuerit. Cujus et si absolutam tractationem in eruditissimis dissertationibus *de præstantia & usu numismatum antiquorum* ad Octavium Falconerium editis perfecisse omnibus elegantiarum præfidiis instructissimus Spanhemius sit creditus, tamen insignis istius & incomparabilis operis novam eamque locupletiores augustioremque & majori elegantiarum apparatu (cui accedere nil posse eruditi hætenus existimaverunt) instructam editionem promisit, quam non minori admiratione excipiemus, ac desiderio expectamus, etatem ac otium perficiendo præstantissimo operi necessarium illustri viro, in potentissimi regis aula luce istud emolienti, & negotiis artibus pluribus occupato voventes.

EVTROPII HISTORIÆ ROMANÆ BREVIARIUM ab Vrbe condita usque ad Valentianum & Valentem A.A. notis & emendationibus illustravit Anna Tanaquilli Fabri filia.

Parisiis 1683. in 4.

Auctoribus in Gallia nitidissime hætenus adornatis, quos superioris anni mense Martio p. 83. recensuimus, (sed quibus tum addere
C. Ju-

C. Julium Cæsarem, a *Ioanne Goduino*, anno 1678 notis & indice locupletatum, neglexeramus] iterum insignis facta est accessio doctissimæ feminæ Annæ Fabri filiz studio: quæ postquam *Florum*, *Diclyn Cretensem*, & *Sextum Aurelium Victorem* in *Delphini* usum concinnatos dedisset, *Eutropium* istis præstantiorem, &, quod ait, teneræ puerorum ætati convenientiorem notis & emendationibus illustratum, publici juris fecit. Quod studium tanto majori opera sibi constituisse affirmat, quanto paucioribus ad emoliendum istud niti licuerit præfidiis: quia cum in aliis scriptoribus viam muniverint eo jam labore defuncti doctissimi viri, in hoc qui industriam exercuisset, neminem sibi videre contigerit. Haud obscura tamen sunt indicia, clarissimi viri *Christophori Cellarii* editionem cum *Prauii* Græca metaphrasi anno 1678 accuratam, conspectum ipsius neutiquam subrefugisse; ut de *Vincti* studiis taceamus, in auctorem hunc, postquam codicem *Burdigalensem* nactus esset, collatis: cujus editio *Pictaviensis*, anno tertio & quinquagesimo superioris sæculi adornata, ac dein repetita, quin doctissimæ feminæ visa fuerit, dubitare nos non permittit testimonium ex ea depromptum, quod præfixum legitur.

CHRISTOPHORI CELLARII GRAMMATICA Ebraa in Tabulis Synopticis &c. Editio secunda. Accessit nova & perspicua institutio Rabbiniſmi.

Cize, anno 1684, in 4.

Ebraam linguam viginti quatuor horis perdiscendi methodum, clarissimus Cellarius magno juventutis commode ante hos tres annos primum evulgavit. Ejus hanc editionem, in pluribus locis correctam varieque auctam, nunc adornare voluit, ipsique novam, Rabbiniſmi institutionem adjungere, quæ tanto magis omnium applausum meretur, quanto rarior fuit aliorum industria in excolendo argumento maximæ utilitatis. Dixerunt sane antehac nonnulli de Rabbiniſmi loquendi modo, ejusque cum qua formam grammaticam, tum qua dictionem ab Ebraismo & Chaldaismo differentia; sed ea omnia illis vix sufficiunt, qui primum his studiis cupiunt iniziari. Noster autor, observato conveniente ordine, initio ad lectionem manuducit,

Y

nuducit, inq; eum finem & characteres, & abbreviaturas communiore, quibus Judæorum doctores in scriptis frequentissime utuntur, exhibet. Postea, in quarum partium grammatica formatione peculiare quid Rabbinius dicendi character habeat, ostendit, cumque ipse non raro Chaldaicas vocum flexiones cum Ebræis misceat, de hoc in primis monendos esse, qui his literis operam navant, duxit, ne qua ipsos confusio morari posset. Ultimo particulas quasdam Rabbinnicas, & vocabula, quæ, quia sæpius occurrunt, præ aliis disci merentur, proponit. Sub finem opusculi excerpta nonnulla de Messia e Gemara Sanhedrin, Echa Rabeti, & Aukad Rochel, de Pseudo Messia quodam e libro Juchasin, de alio e Schebet Jehuda, una cum versione Latina accurata & perspicua, annectit, ut, qui scriptis Rabbinnicis destituuntur, habeant, nihilominus occasionem, præcepta exemplis illustrandi. Quin & Commentariorum Judaicorum usum, & rationem, cum fructu eos legendi docet, dum speciminis loco Psalmum secundum e pluribus interpretibus invicem collatis exponit.

GILBERTI CLARK OUGHTREDUS EXPLICATUS, sive Commentarius in ejus Clavem

Mathematicam.

Londini ap. Rich. Davis Bibl. Oxoniensem, 1682. in 8.

Edidit ante annos bene multos *Guilelmus Ougebredus Atonensis*, Collegii regalis Cantabrigiæ quondam socius, post Ecclesiæ Alderburienfis in agro Surriensi rector, clarissimus Angliæ mathematicus, (extant enim passim ejus elogia, ut nec dubitare celeberrimus *Wallisius*, eundem medium jungere Vietæ & Cartesio, luculentumque ipsi Opus suum Arithmeticæ infinitorum dedicare) libellum sub titulo *Clavis mathematica*: in quo, præter communia præcepta arithmetica, & elementa cum primis tradidit Analyticæ hodiernæ; magistrum suum in iis pressè secutus, magnum illum geometram *Franciscum Vietam*. Illo autem ordine eundem contexit, qui ad pandenda mysteria mathematica sibi videbatur appositissimus, ut futuri Analytæ, qui ipsam secuturus esset, animum scientiis mathematicis non leviter & superficialiter tingeret: quoque velut Ariadnes filo ad adita earum deducerentur, & ad optimos antiquissimosque autores, Euclidem, Archimedem, Apollonium, Diophantum reliquosque penitus intelligendos

gendos dirigerentur studiosi, perciperentque, qua solertia quibusque moliminibus prisci illi heroes scientiam hanc pulcherrimam invenerint, ornaverintque.

Hujus opusculi, pluries recusi, & ut ex præfatione ipsius autoris, tertix & quartæ editioni præfixa comparet, publicæ etiam in academiis Anglicis doctrinæ consecrati, interpretem in hoc commentario jam ante viginti duos annos typis destinato agit *Gilbertus Clarck*, ejusque vestigia ubique *κατὰ πρόδα* premens, continua *ἐξηγήσει* promittisque exemplis explanat, quæ Oughtredus strictius, nec sine obscuritatis aliquando nota, persequitur. Destinato tamen consilio sparsim inserit, quæ non modo Oughtredo intelligendo inserviunt; sed & facera præferunt Geometriæ Cartesianæ.

Subnexa est libro *Appendix speciminum astronomicorum, ad observationes planetarum faciendas*, in quibus autor observatorem instruit de instrumentis ad observandum necessariis, & modo, iisdem commode & citra fallaciam utendi, observationesque instituendi: adjuncta propria circa Jovem observatione, aliisque circa Cometam anni 1680 & 1681 habitis; deductis inde quibusdam porismatibus Theoriam Cometarum spectantibus, assertaque *Kepleri* hypothesi caudæ cometicæ. Excipit hæc descriptio Horologii Horizontalis, & problema catholicum ope Horologii Horizontalis quodvis Horologium construendi, duoque alia circa Horologium cujus nullæ, nisi lucente Sole, appareant lineæ, & cylindraceum sive baculi ambulatorii.

MONUMENTA VVESTMONASTERIENSIA:

or an historical account of the original, increase, and present State of St. Peters, or the Abby Church of Westminster, with all the Epitaphs, inscriptions, coats of arms &c.

By H. K. of the inner Temple, Gent.

Londini 1682, in 8.

QUæ nominis rerumque gestarum immortalis memoriæ destinata sunt, area lapideaque monumenta, temporum injuriis & ipsæ subjacent, ac tandem omnino pereunt, nisi literis scriptisve quodammodo ab interitu vindicentur. Hanc proinde operam sibi non inutiliter sumsit *Interioris Templi Londinensis Socius, Henricus Kepe* (ita enim Autoris nomen, quod titulus libri solis initialibus literis exhibet, dedicatoriæ subjunctum est,) ut celebre Mausoleum Regum æ

Principum Angliæ describeret, & ex veteri historia, in illorum cum primis gratiam, qui ejus videndi causa ad urbem veniunt, illustraret. Initio originem ac incrementa Templi Petri Westmonasteriensis inquirat, paucisque probat, quod ejus fundamenta non quidem Apostolorum temporibus a S. Petro, (prout aliqui, sed nulla probabili ratione ducti, statuerunt,) attamen haud multo post, anno videlicet 183, auspiciis Lucii Britannorum primi reguli Christiani, in fidei propagationem jacta fuerint. Inde quoties veræ religionis hostes structuram, sacram dejecerint, ac quoties eam pii Monarchæ iterum instauraverint, enarrat. Hoc factò conventus illius formam ac regimen delineat, & mutationes exponit, quas a prima Templi ædificatione usque ad hæc tempora subiit, quibus a Decano & duodecim Canonicis regularibus gubernatur. Postea templi superficiem cum exteriori tum interiori dimittitur, totamque fabricam scribit formam crucis obtinere, cui parva quædam sacella ab iis partibus, quæ septentrionem ac meridiem respiciunt, adjuncta sunt, numero omnino quatuordecim. De hæc omnia sepulchrorum monumenta accurate, e quo lapide excitata, quibus tectoriis operibus ornata sint, aut quas hermas impositas gerant describit, breviter quoque genealogiam, ortum, ac res gestas illustriam personarum, quantum ibi corpora quiescunt, commemorat. Quo loco non raro eorum errores corrigit, qui ante ipsum in hoc argumentum versati sunt. Postremo epitaphia, inscriptiones ac tabulas, singulari diligentia collectas adjungit, quem quidem laborem jam olim aliqui subierunt, sed parum feliciter, quippe qui nimiam alienæ fidei tribuentes, sæpissime ficta pro genuinis, falsa pro veris venditarunt. Addidit insuper scutorum ac insignium gentilitiorum, quæ cuiusvis epitaphio annexa sunt, explicationem, id quod nec a Camdeno, nec a Waverio, nec a Stovio aut quopiam alio antehac factum esse observatur.

BRITANNIÆ SPECULUM.

or

*A Short view of the ancient and modern state of
Great Britain. The First*

part.

Londini 1683 IL

Primas

Prima hæc est pars operis, quod omnium principatuum ac domini-
 orum ad Augustissimum Angliæ Regem spectantium, descriptio-
 nem cum mathematicam, tum civilem exhibebit. Complectitur au-
 tem in genere Britanniam magnam, ejusque mutationes, quas cum in
 ecclesia tum in statu civili subiit. Auctori nomen reticere visum est,
 hoc, ut suspicari licet, consilio, ne dum de regiminis forma, ac successio-
 nis jure contra Monarchomachos liberius scribit, & Pontificiorum,
 partibus non nihil faveret, quos a prodicionis crimine in Anglia absolve-
 re videtur, populare odium in se convertat. Priora capita soli fertilita-
 tem, aeris temperiem, & quæ ad cujusque regionis descriptionem geo-
 graphicam pertinent, exponunt. Deinde de veterum Britannorum
 institutis, religione, legibus, lingua, navigandi peritia, & computandi
 ratione, aliisque similibus tractatur. Quarto capite integro auctor de
 Principatu, ejusque origine ac excellentia agit, eamque digressionem
 excusat, quod non potuerit non eorum assertis data occasione se oppo-
 nere, qui formam monarchicam regiminis, quam a veteribus Britan-
 nis semper approbatam fuisse constat, e sola quadam humana conven-
 tione, cui pro lubitu renunciari a populo possit, dependere pronun-
 ciant. Postea quo successu Cæsar Britanniam primum invaserit, ei que
 tandem servile jugum injecerit, prolixè exponit, ac ostendit, quod pe-
 culiari ratione, aliter ac reliquæ Romano Imperio subjectæ provinciæ
 fuerit gubernata. Inde sequitur narratio, quo tempore illæ insulæ fi-
 dem Christianam susceperint, quo pacto Diocletianus Britannos, qui
 Christo nomen dederant, persecutus fuerit, & quibus modis Constanti-
 nus veram religionem instauravit. Caput octavum novam Britan-
 niæ periodum exhibet, qua ipsa a Romanis deserta, per duo fere secula
 cum dimidio suos reges habuit, quos iterum successu temporis Saxo-
 nes in auxilium contra Barbaros evocati subegerunt. Caput nonum
 de Britannicæ Monarchiæ restauratione per Jacobum VI agit, ac ejus
 a Cadvalladar, quem Saxones regno exutum in Walliam ultra Sabri-
 næ fluvium rejecerant, progeniem derivat. Inde ad hodiernum Bri-
 tanniæ magnæ statum devenitur, ubi primo generatim Monarchæ Bri-
 tannici potestas ac prerogativæ declarantur, & deinde totum Regnum
 siccina accurate enumeratur. In primis cellissimus Eboracensium
 Dux a malevolorum injuriis vindicatur, deprædicatis illis virtutibus,
 quibus inter alios principes coruscat. Circa reliquam Regiam fa-
 miliam

miliam ex illo tempore, quod addi auctoris relationi mereatur, nihil accidit, si sereniss. principis Ruperti mortem quæ superiori anno successit, & nuptias Regii Fratris Danici cum filia Eboracensium Ducis excipias.

HISTORIA CONFESSIONIS AURICULARIS, ex antiquis Scriptura, Patrum, Pontificum & Conciliorum monumentis, cum cura & fide expressa, auctore Jacobo Boileau, Theologo Parisiensi.

Lutetiæ Parisiorum A. 1683.

Postquam Confessio auricularis in ecclesia, sacerdotum Romanensium artibus, in carnificinam degenerasset conscientiarum, Lutherus noster eam primum seculo superiori non quidem abrogandam, sed ab usum ejus, quo enumeratio omnium delictorum requiritur, tollendum censuit. Quod ex *Aug. Confess. art. XI. & de abusibus c. VII.* manifestum est. At Reformati qui vocantur, cum Calvino ulterius progressi, etiam ejus usum in ecclesia improbare ausi sunt: quia ejus nec preceptum, nec exemplum in S. literis extet. Atque horum sententiam contra scriptores Pontificios, in primis Bellarminum, propugnare instituit *Joannes Dallaus*, Charentoniensis ecclesiæ Minister, vir doctissimus, edito Genevæ anno MDCLXI libro de *Sacramentali sive Auriculari Latinarum confessione*: quo tum theologica tum historica Romanensium argumenta erudite discutit atque resolvit. Hoc vero cum sacerdotes R. agre ferrent, quippe non nescientes magnam imperii conscientiarum affectati partem sic minui posse, *Autor supra nominatus* in gratiam horum, opus de *confessione auriculari* novum quanta potuit diligentia composuit, ut illam inde ab Apostolicis temporibus in ecclesia receptam fuisse persuaderet. Quod, ne temere suscepisse videatur, primo libri capite, consilium suum exponit: scilicet integram, instituti operis sui rationem hanc esse, ut ex eo quotquot sint homines docti atque prudentes intelligant, ab origine rerum Christianarum, fideles nunquam remissionem sibi, post baptismum lapsos comparasse, prætermissa peccatorum suorum declaratione seu confessione, ne apud ministros ecclesiæ. Itaque prætermittis duobus prioribus Dal-

lazi

læi, queis scholastica Pontificiorum argumenta confutaverat, historica ejus argumenta in duobus libris posterioribus proposita potissimum convellere nititur. Ferre enim nequit, quod *Dallæus* anno M CC XV ab Innocentio III pontifice R. in concil. IV Lateranensi can. XXI *omni utriusque sexus*, primum institutam fuisse confessionem auricularem contendit. Quapropter contra *Dallæum* in hoc libro *concilii Trid. Sess. XIV. c. 5.* decretum ex historia ecclesiastica & Patrum testimoniis probare annititur: *institutam esse a Domino integram peccatorum confessionem, & omnibus post baptismum lapsis jure divino necessariam existere.* Quod qua felicitate præstitum sit, eruditus lector ex collatione libri memorati *Dallæi* judicare potest. Cæterum summa tractationis ejusque connexio, e præmissis libri capitulum XXX indice cognosci potest.

STEPHANI BALUZII MISCELLANEORUM

liber IV. hoc est, collectio veterum monumentorum, quæ hætenus latuerunt in variis codicibus ac bibliothecis.

Parisiis excudebat Franciscus Muguet. 1683 in 8.

Dum eruditorum Acta publicamus, fieri non potest, quin eruditissimi *Baluzii* mentionem tanto sæpius faciamus, quanto plura ejus in re literaria merita existunt. Impresæntiarum nobis ejus Miscellanea occurrunt, seu varia antiquitatis ecclesiasticæ in primis monumenta, qualia etiam *Henricus Canisius* in lectionibus antiquis, *Petrus Stevartius* in tomo singulari, *Leo Allatius* in *συνμύκτοις*, *Lucas Dachery* in spicilegio, *Philippus Labbe* in bibliotheca manuscriptorum, *Johannes Mabillon* in analectis veterum, & alii clarissimi viri sub aliis titulorum involucris e variis codicibus & bibliothecis in unum synagmam collegerunt.

Quatuor autem ejusmodi miscellaneorum libros *Baluzius* hætenus in publicum emisit, quorum primus anno 1678, secundus 1679, tertius 1680, & quartus anno proxime elapso 1683 prodiit. Verum cum tria priora volumina temporis, intra quod se Acta nostra continent, spatium antevertant, de quarto solum pauca referemus.

Maximam ejus partem occupant *Hugonis Floriacensis* de regia potestate

potestate & sacerdotali dignitate tractatus Henrico Angliæ regi dicatus; *Stephani Obazinensis* Abbatis vita ab ejusdem discipulo & individo comite tribus libris comprehensa; & narratio visitationis provinciarum Burdegalensis & Bituricensis a *Simone de Bello-loco* archiepiscopo Bituricensi & Aquitaniz primare facta, e cujus actis *Jacobus Sirmoudus* in notis ad capitula Caroli Calvi, & *Johannes Mabillon* in suis analectis nonnulla delibatur.

Reliqua quæ hoc volumine continentur opuscula numero pæne septuaginta breviora sunt, ut epistola *Tajonis* Cæsaraugustani ad *Eugenium* Toletanum, *Gregorii M.* & operum ab eo relictorum laudibus referta; epistola *Alcuini* ad *Carolum M.* cum septem libros adversus *Felicem* composuisset, perscripta; literæ *Sigismundi Pandulfi Malatestæ* principis Ariminensis nomine ad *Mabometem II.*, cum ei opus quoddam rerum castrensium, & insignem pingendi fingendique artificem *Matthæum Pastum* Viennensem transmitteret, exaratæ; tres *Lucii Colutii Salutati* Florentini cancellarii, septem *Anselmi Cantuariensis*, & duæ ad *Anselmum* epistolæ; item testamenta a *Wolfando* comite, & *Raymundo Cornilio* Cadurcensi episcopo condita; *Landulphi* episcopi Taurinensis charta de parte capitis S. Johannis, & alia nec unius ætatis, nec unius generis & argumenti scripta. Quædam enim ad Theologiam pertinent, ut duo *Theodoriti* fragmenta; quædam ad philologiam, ut *incerti auctoris*, quem *Batuus* Caroli M. ævo vixisse suspicatur, de *ceromate* epistolica dissertatio; quædam ad poesin, ut nonnulla *Alcuini*, *Walfridi Strabi*, & *Rabani Mauri* poemata; *Flodoardi Remensis* presbyteri, *Theoderici Metensis* episcopi, *Adalberoni* eidem Metensis episcopi, *Gauzlini* archiepiscopi Bituricensis, *Vinalli* & *Cononis* epitaphia, & duo carmina in laudem *Anselmi* Cantuariensis archiepiscopi elaborata; quædam ad genealogiam, ut *Gulielmi* *Bastardi* Angliæ Regis & Normanniæ Ducis generatio; quædam ad notitiam publicarum dignitatum, ut *Hugonis de Cleeris* commentarius de Majoratu & Senescalcia Franciæ jam olim a *Sirmondo* editus, & nunc a plurimis mendis repurgatus; quædam ad politicam ecclesiasticam, ut variz relationes de electionibus episcoporum quorundam, abbatum & cardinalium, & plurima privilegia certis ecclesiis & monasteriis concessa; quædam ad certamina & controversias scholasticorum, ut articuli *Ludovico XI* a *Nominalibus* oblatis, cum *M. Johanni Brucardi* & *Thomistarum*

mistarum impulsu Ockami & Nominalium doctrinam in universitate Parisiensi publice doceri prohibuisset.

In his articulis, præmissa Nominalium commendatione, eorundem persecutiones recensentur. Refertur enim *Johannis XXII* odium adversus *Gulielmum Occam* inde excitatum, quod Psychopannychitarum hæresin, cui iste Pontifex favebat, & alios ejus errores scriptis refutasset, & in dialogo suo reges Papæ non subjectos esse, Scripturæ, Patrum & conciliorum generalium autoritate demonstrasset, unde prima Nominalium persecutio exorta fuerit. Alteram libelli hujus autores in Bohemia contigisse narrant, quæ causa fuerit, ut Nominales relicta Praga Lipsiam se contulerint, & *solemnissimam ibi universitatem erexerint*. Tertiam post eadem Ducis Aurelianensis accidisse scribunt, doctissimis viris ob bella inde enata in diversas regiones & provincias dispersis, donec pace reddita res Nominalium dilapsæ in Galliis resfloreferent. Et quartam denique anno 1473 non aliam ob causam evenisse referunt, quam quod hæc Nominalium secta Thomistæ gloria & disputandi solertia superasset, & Lovanienfis Theologi *Petri de Rivo* tractatum, in quo absolutam futurorum contingentium incertitudinem asseruit, approbare nolisset. Subjiciuntur his articulis 24 Parisiensium Theologorum signaturæ seu opiniones, quas Lovanienfis ille Theologus, a Magistro *Henrico de Zomerem* Romæ accusatus, ad defensionem sui secum attulit. Descripsit autem hæc Baluzius ex antiquis codicibus Bibliothecæ Colbertinæ, in quibus etiam libros *Petri de Rivo*, & propositiones *Henrici de Zomerem*, & *Francisci Cardinalis S. Petri ad vincula*, qui postea *Sixtus IV* dictus est, tractatum de futuris contingentibus, & alia ad hanc materiam spectantia contineri, lectorem suum monere voluit.

REFLEXIONS SVR VN LIVRE INTITVLE

Preservatif contre le changement de religion &c.

id est,

Animadversiones ad librum, cui titulus : *Preservativum contra mutationem Religionis.*

Quibus ostenditur exile & parum solidum Autoris illius iudicium, dum contra Expositionem Doctrinæ Catholicæ Episcopi Meldensis pugnat, aut de crudeli persecutione Reformatorum in Gallia queritur.

Antverpiæ apud Nicolaum le Feure 1682 in 21.

ANtequam adversus Reformatas in Gallia Ecclesias dura illa Romano-Catholicorum molimina erumperent, de quibus nunc acrius querelæ longe lateque audiuntur, Jo. Benignus Bossuetus, sæpe nobis pro dignitate & eruditione sua memoratus, tunc Condomensis nunc Meldensis Episcopus, edito libro *Expositionis Fidei Catholicae*, ostendere conatus est, non tantum esse diffidorum inter utramque religionem hiatum, quantus vulgo habeatur, neque adeo tam difficilem, ut creditur, ex Reformata ad Rom. Catholicam transitum. Huic à docto & eloquenti inter Reformatos viro, oppositus est liber, sub titulo *Præservativi*, in quo non tam de dogmatibus ipsis, aut eorum veritate, quam de maxima differentia inter utramque religionem agitur. Utrumque scriptum laudatores suos invenit, nec, quod sciat, hucusque fuit, qui *Præservativum* refutaret. Sed anno 1682 Antonius Arnaldus, Theologus Sorbonicus celeberrimus, e Gallia, ob causam Jansenismi rigide defensam, exul, *Reflexiones* has composuit, dissimulato quidem nomine, sed stylo & allegatis libris suis ita se prodens, ut nec serio voluisse latere videatur. Cum vero paulo post ad has animadversiones Reformatus quidam responderit, & *Præservativi apologiam* fecerit, quæ una cum Arnaldi libello ad nos pervenit, ne bis idem dicamus, subijuncta apologia, utriusque libri capita simul referre visum est. Titulus vero istius hic est:

**LE JANSENISTE CONVAINCV DE VAL-
ne Sophistiquerie.**

id est,

Janfenista vanorum sophismatum convictus, sive,
Examèn Reflexionum Arnaldi, ad Præservativum
contra mutationem religionis.

Amstelodami apud Henricum Desbordes A, 1683 in 12.
In

IN præfatione & apparatu libri hujus apologetici non diffitetur acrimoniam styli sui autor, & causas adfert, cur homini reformatis infensissimo, sed cujus libri Amstelodami componantur & typis mandentur, tandem mascule & acriter respondeatur, quippe qui ex illi sui vel solatia vel remedia quæreré videatur, omne in afflictas reformatorum Gallicorum ecclesias virus effundendo. Taxat etiam titulum, sive lemma, quo *Præservativi* autori defectus judicii tribuitur, qui longe maximus in *Arnaldo* appareat, institutum episcopi Condomensis pervertente: hunc enim vulnera schismatis mulcere & regere, at istum refricare & lethalia facere. Impertinenter etiam de dogmatibus & imprimis de impuratione idololatriæ digladiari Arnaldum, qui meminisse debuerit, *Autorem Præservativi* de dogmatibus agere noluisse, sed tantum discrimen dogmatum, a Condomensi dissimulatum, aut justo angustius expositum, in apertum producere. Impudentiam, quam *primo Anima adversionum* capite reformatis Arnaldus objicit, in ipsum retorquet, qui ob unicum dogma, de *inamissibilitate gratiæ*, tragœdias excitet, & vel ob hoc unum abominabilem ecclesiæ reformatæ faciem effingat, cum domi habeat, quæ de sua ecclesia meliori jure queri possit. Laudari ab Arnaldo Pontificem, qui nunc regnat, forte quod *Jansenismo* faveat, *Molinismum* aversetur. Nam quæ pro emendanda ecclesia meditari dicatur, aut constiterit, effectu carere. Et quod a moribus melioribus celebretur, indicio esse, quam raro illi in pontificibus reperiantur. Irridet perpetuum circulum, cum ecclesia Romana de seipsa magnifice testans ad traditiones, & ab his iterum ad summa provocet testimonium. Quanto vero melior faciès ecclesiæ (ait) ostenditur, vel solum Novum Testamentum (librum non magnum) legentibus? nihil enim ex illo apparet de prostrato ad adorandas ligneas & marmoreas statuas & ad panem eucharisticum populo, de quotidie sacrificio filio Dei, de indulgentiis per myriades annorum ad peccandi impunitatem inventis, de purgatorii fabulis, de usu linguæ barbaræ in cultu publico. Hæc fere *tribus* apologiæ hujus *articulis* seu capitibus prioribus contenta, *Reflexioni primæ Arnaldi* opponuntur. *Ad secundam*, (*Articulo 4*) conciliantur, quæ pugnare dixerat Arnaldus, quod liber Condomensis modo ut nullius, modo ut magni effectus adversus reformatos accusetur. Nihil enim, ait, effecisse apud eos, qui debilitatè causæ vel ex eo perspexerint, quod tanto labore excusationis dogma-

dogmatum Romanensium conquiritæ fuerint, nævique eo ipsi agniti: multum vero apud eos, qui mundi spiritu pleni prætextum quemcunque apostasiæ arriperint, & licet vera & genuina Ecclesiæ membra non fuerint, defectione tamen sua scandalum & incommoda fidelibus præbeant: at maximum pondus libro accessisse ab exactationibus & vexationibus militaribus. *Reflexione III* negat Arnaldus, Condomensis libri scopum esse unionem religionum; concedit hoc *Apologia Articulo 5.* monetque sub molli illo vocabulo nil aliud, quam reditum ad sacra Romana quæsitum fuisse. Percurrisset tamen Galliam hominem a *Turenio* marescallo, ad Romanenses converso missum, qui formulam unionis reformatis quibusdam pastoribus obtulerit, eisque subscriptionem persuaserit; quos etiam contra censuram synodalem Regia edicta defenderint. Dogma de *inamissibilitate gratiæ* non prius, quam sub initium hujus seculi disputari coeptum asserit, interque ea habendum, quæ fundamentum fidei non convellant, sicut inter Lutheranos quosdam & Reformatos Rinthelii anno 1661 convenerit. Renunciari quidem veritati, etiam ad fundamentum non pertinenti, non posse, at tolerari, per Christianam charitatem debere, qui eam non capiant. *Articulo 6. ad Reflexionem IV,* ideo non credi dicit Expositioni Condomensi, licet approbationibus munitæ, quod ea non conveniat cum sententia Rom. Catholicorum indisputabili, nec cum præxi ecclesiæ Romanæ. Quod exemplo cultus Sanctorum ostendit, quem Condomensis ita extenuat, quasi non alius sit, quam qui vivis fidelibus, preces eorum ad Deum pro nobis desiderando, præstatur; neque enim his templa strui, vota fieri, sacrificium Missæ honoris causa exhiberi: & ipsius Missæ, ex qua commemorationem sacrificii faciat Condomensis, sed quæ uno ore pro propitiatorio quotidie venditur. Totam nempe expositionem Condomensem tantum ad inescandos reformatos esse compositam, eaque sola spe, post multas cunctationes & correctiones, ab episcopis quibusdam, dein etiam Romæ impetratas fuisse approbationes: multis vero R. Catholicis displicuisse, & a *Cresseto* Jesuita in *Articulo de Invocatione Sanctorum*, aperte fuisse refutatam, Narrat, ut *Lodovicus Blancus*, professor Sedanensis, qui dogmata quædam Scholastica v. g. de libero arbitrio & de prædestinatione, tanti momenti ad schisma non esse, quam vulgo haberentur, scripserat, ab emissario illo *Turenii* tentatus fuerit, (Arnaldo etiam eo nomine laudatus) sed perspecto

specto præjudicio dissertationem anno 1673 ediderit, qua satis ostenderit, in illis, quæ cum cultu connexa sunt, veluti circa invocationem sanctorum, missam, purgatorium &c. cum Romana ecclesia temperamenta non admitti. Esse quidem ait Apologiffa inter Rom. Catholicos, quibus tertiarum partium nomen tribui invitus ferat Arnaldus, quos ecclesiæ suæ errorum pœniteat, talibusque probari librum Condomensem, sed absq; fructu; & Romæ probari improbariq; consilia & libros ex mera utilitate politica, quod patere ait ex causa Jansenistica. Hunc ipsum Pontificem, qui Condomensi libro applausit, ferre & probare *Raymundi Capisucchi Mag. Sac. Palat.* novum pro cultu Sanctorum librum, ultra omnes, ut fertur, limites exaggerato: probari & *Malleri* scriptum contra lectionem S. Scripturæ. Dura nunc fulmina in clerum Gallicanum vibrari, propter infallibilitatem & potestatem Papæ in temporalibus limitatam aut negatam, quam tamen problematicam fecerit Condomensis, approbante Pontifice. *Articulo 7.* speciatim agitur de libro *Crasseti*, Jesuitæ, quem licet Arnaldus, Jesuitarum in unversum hostis, despiciat, hujus tamen judicii nullum esse pondus, cum Crassetus Provincialis sui approbationem habeat, & faventem praxin, a nemine etiam condemnetur: adeo ut nec quidquam effecerint anonymus in Belgio, & episcopi *Tornacensis & Castoriensis*, moderationem cultus Deiparæ poscentes. *Art. 8.* refutantur, quæ pro pallianda Sanctorum invocatione ex *Curcellæo* objecerat Arnaldus, & autorem hunc reformatarum partium non esse, sed *Sociniano* infectum dicitur, neque tamen quidquam pro Arnaldo facere, quod scripserit, non eundem esse Romanensium cultum erga Sanctos, qui paganorum fuerit erga idola; nec valere ad excusationem, quod Sancti ob Deum colantur, & preces nostras ex divina revelatione percipiant, cum omnia ista careant præcepto divino, imo contra id pugnent. *Articulo 9 Reflexio VI* ventilatur, de *Dailleo*, qui articulos fidei fundamentales retineri in Romana ecclesia scripserat. Hoc erant non obstante, ob assutos erroneos, corruptam & vitandam esse ecclesiam illam, neque aliam esse *Daillei* mentem, quanquam ejus opiniones omnes tueri non possint reformati, quas cum *Camerone* aliisque *Salmuriensibus* communes habuerit. *Ad VII, VIII, IX Reflexiones Arnaldi* respondetur *Articulis, 10, 11, 12, 13, 14,* tractaturq; prolixè de differentia *Pontificia & Lutherana* sententiæ circa

transubstantiationem, & presentiam realem, & hæc tolerabilis habetur, improbatis quæ reformati quidam fervide in contrarium scripserunt. Omnem certe idololatricæ adorationis culpam a *Lutheranis* abstergit Apologista, laudatis *Martino Chemnitio & Job. Gerbardo*, quem inter doctissimos sæculi nostri Theologos refert. Imo reformatos eodem modo Christum in S. cœna adorare dicit, quo Lutherani, genuflexione etiam in Anglia admissa: nihil enim, ne sic quidem, idololatrici fieri, nec ad elementa externa respici. Occasionem nactus ex hac materia & aliis, Arnaldum (*Meinerio* Jesuitæ assentiens) Deismi suspectum facit, & ex Philosophiæ suæ *Cartesiana* principiis nullam presentiam realem credentem, versatilem, denique & inconstantem. *Articulus 15.* opponitur *Reflexioni X*, & disputatur de regimine ecclesiæ, quod jure divino aristocraticum, non monarchicum esse debere contendit Apologista, neque tamen ideo quæstionem de paritate episcoporum & presbyterorum in Anglia ventilatam, huc recte ab Arnaldo tractam esse; de hac enim salva fide disquiri posse, stante in utroque casu regimine aristocratico. *Articulus 16.* contra *Reflexionem XI* differitur de potestate pontificis, quam Arnaldus ita efformare vult, ut reformatis non tam hispida & horribilis videatur; sed frustra, ut pluribus ostendit Anonymus, dum *Spanhemii & Blondelli* sententiam explicat, & ne consensu quidem ecclesiæ sive jure humano & ecclesiastico, talem potestatem pontifici tribui posse statuit, qualem sibi arrogat.

Has animadversiones *undecim* Arnaldus composuisse se professus est, cum liber *Præservativi* prodiret, editione autem ob impedimenta dilata, addidisse reliquas *quinque*. Itaque *Reflexione XII* falsum esse scribit, quod crudeles persecutiones contra reformatos in Gallia fiant; servari enim edictum *Nannetense*, nec ullum templum, quod eo nitatur, dirutum esse: sed *Articulo XIIIX* summa hoc cum impudentia & contra conscientiam dici, regerit Apologista, & capita indiget, jam satis nota, in quibus contra edictum reformati graventur, prohibita præsertim libertate, quæ Romano-Catholicis, etiam clericis, per edictum conceditur ad amplectendam religionem Reformatam, sublatis tribunalibus semipartitis, & collegiis ac scholis, plerisque etiam academiis; tum dirutis tanto numero templis; ut in *Piætonibus* ex 60 vel 80 tantum quatuor, in *Aquitania* ex 123 non nisi septem

septem supersint. Cruditatis vero a *Marillaco* in Pictonibus exercitæ exempla testibus 25000 comprobari posse tradit. Summam etiam calumniam esse, quod reformati synodo Anno 1659 habita cum Angliæ protectore Cromivello foedus inire voluerint. *Reflexione XIII* Arnaldus conditionem Rom. Catholicorum in Batavis considerandam exponit, quod contra pacta unionis Provinciarum anni 1579 exercitio publico & bonis ecclesiasticis careant. Hoc acriter improbat eodem *articulo 18*, & pro classico ad seditionem habetur: nec quicquam enim juvare Rom. Catholicos allegatam unionem, quæ seculis temporibus & pactis in alium plane statum devenit. *Reflexione XIV* edictum Regis de liberis reformatorum ab obstetricibus Rom. Catholicis baptizandis, defendit Arnaldus, & *Reflexione XV* conqueritur, quod Rom. Catholici in quadam Belgii provincia cogantur liberorum suorum baptismum differre, ad dies a pastoribus reformatis destinatos. Postremum hoc negat Apostologista; ad illa vero multa regerit, & responsionem aliam uberiolem ab autore *Præservationis* contra baptismum a fœminis administrandum, & violentam obstetricum obrusionem, sperandam indicat, & ita futurum esse ait, ut & *Reflexioni XVI* satisfiat, in qua Arnaldus vehementer exoptulavit de apologia contra librum suum (*Remversement de la Morale des Calvinistes*) quo summæ impietatis reformatos acousavit, improbantibus quidem, ut dicitur, omnibus cordatis, etiam inter Rom. Catholicos, alioque scripto convitia reiteravit. Interim cum dicta *Reflexio XVI* serio provocet Reformatos, ut vel unam paginam Tractatus sui monstrent, in qua mala fide & per imposturam aliquid illis impulerit, gratificaturus apologista viginti plus minus propositiones falsas & mendaces, ut ait, excerptit, quibus calumniæ & cavillationis adversus reformatos reus peragi Arnaldus possit.

JOHANNIS Eisenhards/ PHILOSOPH. & J. V. D.
*& in Academia Julia P. P. Institutionum Juris-
 prudentiæ doctrinæ generalis &c.*

Helmstadii 1683. apud Georg. Wulfg. Hammium in 4.

Legitimæ scientiæ primis elementis juventam imbuturus Sacratissimus Princeps, cum in proœmio suarum Institutionum, tum in duobus

duobus titulis libri I prioribus, *πρωταίαν* quandam præmittit, generalia universæ Jurisprudentiæ Romanæ axiomata continentem. In illa vero tradenda citra dubium levi brachio & per transfennam quasi ex hac ratione versatus est, quod juvenes eo tempore ad discendum juris studium e philosophorum scholis limatiori longe ingenio accederent, ac plerumque hodiernis moribus fieri solet, quibus plurimi, ne salutatis quidem activæ Philosophiæ liminibus, in ipsa hujus divæ sacraria præpostero profus ausu irrumpere non erubescunt, non Jcti, sed circumforanei clamatores olim ac omnino tales futuri, quales in oratione aduersus Callimachum Isocrates depingit in Xenotimo quodam, qui & leges adulteraverit, & judicia corruperit, & magistratus vexaverit, malorum denique omnium causa fuerit. Hanc igitur introductionem in usum cupidæ legum juventutis majori lumine dignam ratus CL. Eissenhardus, vestigia Imperatoris *Ἰωάννου* pressit, ac in præmio omnia Jura, quæ in Germania actionibus civilibus normam præscribunt, recensuit, adeoque non modo historiam *Νομοθεσίας* Romanæ, quomodo ante, circa & post Justiniani tempora se illa habuerit, sed consuetudinum quoque Feudalium, Canonici item & Germanici Juris tam generalis quam specialis originem atque auctoritatem succincte delineavit. In sequentibus autem septem capitibus præcipue in eo totus est, ut ostendat, omnem validitatem negotiorum civilium, partim ex voluntate & facultate personarum agentium, partim ex forma & modo istis a Legislatore præscripto suspensam esse: hinc sine & primis Jurisprudentiæ præceptis pro instituti ratione expositis, de variis Jurium speciebus & interpretandi ratione agit; mox ad personarum æque ac rerum differentias descendit; tandemque de negotiorum civilium solennitatibus, forma & cautionibus, ut & defectu pariter ac effectu docet; hæcque omnia ex principiis Aristotelicis vere *Φιλοσοφως*, ut nullo opere hæc generalia singulis causarum vel actionum civilium, si quæ emergant, figuris, non sine insigni profectuum in doctrina juris augmento, possint applicari. Accessit in calce index rerum memorabilium, in quo, præter ea, quæ ad generalem Jurisprudentiæ doctrinam pertinent, generaliores quoque differentiarum modorum acquirendi, conventionum, contractuum, titulorum seu causarum acquisitionis & traditionis declarantur.

TRA.

MENSIS APRILIS A. M DC LXXXIV. 183
TRACTATUS DE PODAGRA & HYDROPE. PER THO.
Sydenham, M. D.

Londini, apud Gualt, Kettilby, anno 1683 in 8.

Vix recusa Amstelodami anno superiore clarissimi hujus Medici opuscula fuerant, uno volumine comprehensa, cum novum hoc in Anglia opus ab eodem publicatum est. Bina vero hoc scriptum complectitur pathemata, si non diuturnitate aut lethalitate, certe mendendi difficultate paria, i. e. in quibus non raro omne medici consilium atque auxilium cessat. Primo *Podagra* (cujus nomine reliquas pariter Arthritidis species exprimit) historiam & affligendi rationem, tam regularem quamque in principio morbi experiuntur miseri, quam irregularem, quæ consummati magis morbi idea, & qualem non tantum diuturna praxi in multis aliis, sed in propriis articulis per triginta quatuor annos ipse observavit, tradit: illius vero causam antecedentem indigestiones per dietæ errores varios, inprimis circa vitæ, & in specie vini aliorumque liquorum spirituosorum potum, ac Venerem commissos pronunciat. Hinc cum in morbo hoc naturæ prærogativa sit, materiam suo modo exterminare & ad articulos deponere, per insensibilem transpirationem distandam, sanguinis missionem æque ac catharsin & sudoriferorum usum, paradoxe satis damnat. Sanguinis educationem equidem, quod cum indicatione illa pugnet, quam indigestio, a spirituum defectu ac depravatione orta, ut causa antecedens, sibi vindicat, quæque per hoc remedii genus potius augeatur: nisi juvenis forsan adhuc æger fuerit. Cathartica, sive sub paroxysmi invasione, sive declinatione, sive extra hunc, ideo suspecta reddit, quod materiam peccantem, ad extrema jamdum relegatam, ex his denuo ad massam sanguineam revocent, & quamvis aliquid cruditarum productarum ac causæ continentis educant, coctiones tamen haud roborent, spiritus debilitent, paroxysmum equidem præsentem abbrevient, sed ita ut pœnas in posterum pendat dirissimas æger ab ataxia, in quam illa humorum per purgans exagitatio naturam præcipitem egit. Denique sudoriferorum mala, non nisi summis cruciatibus, imo vitæ interdum periculo, expianda recenset, quamvis spontaneum & matutinum madorem aliquid levaminis adferre, & eujuslibet paroxysmi quasi crisi esse, concedat.

A a

Aliam

duobus titulis libri I prioribus, *παιδείαν* quandam præmittit, generalia universæ Jurisprudentiæ Romanæ axiomata continentem. In illa vero tradenda citra dubium levi brachio & per transennam quasi ex hac ratione versatus est, quod juvenes eo tempore ad discendum juris studium e philosophorum scholis limatiori longe ingenio accederent, ac plerumque hodiernis moribus fieri solet, quibus plurimi, ne salutatis quidem activæ Philosophiæ liminibus, in ipsa hujus divæ sacraria præpostero proorsus ausu irrumpere non erubescunt, non Juri, sed circumforanei clamatores olim ac omnino tales futuri, quales in oratione adversus Callimachum Isocrates depingit in Xenotimo quodam, qui & leges adulteraverit, & judicia corruperit, & magistratus vexaverit, malorum denique omnium causa fuerit. Hanc igitur introductionem in usum cupidæ legum juventutis majori lumine dignam ratus CL. Eisenhardus, vestigia Imperatoris *κτῆρι* pressit, ac in proœmio omnia Jura, quæ in Germania actionibus civilibus normam præscribunt, recensuit, adeoque non modo historiam *Νομοθεσίας* Romanæ, quomodo ante, circa & post Justiniani tempora se illa habuerit, sed consuetudinum quoque Feudalium, Canonici item & Germanici Juris tam generalis quam specialis originem atque auctoritatem succincte delineavit. In sequentibus autem septem capitibus præcipue in eo totus est, ut ostendat, omnem validitatem negotiorum civilium, partim ex voluntate & facultate personarum agentium, partim ex forma & modo istis a Legislatore præscripto suspensam esse: hinc sine & primis Jurisprudentiæ præceptis pro instituti ratione expositis, de variis Jurium speciebus & interpretandi ratione agit; mox ad personarum æque ac rerum differentias descendit; tandemque de negotiorum civilium solennitatibus, forma & cautionibus, ut & defectu pariter ac effectu docet; hæcque omnia ex principiis Aristotelicis vere *Φιλοσόφως*, ut nullo opere hæc generalia singulis causarum vel actionum civilium, si quæ emergant, figuris, non sine insigni profectuum in doctrina juris augmento, possint applicari. Accessit in calce index rerum memorabilium, in quo, præter ea, quæ ad generalem Jurisprudentiæ doctrinam pertinent, generaliores quoque differentie modorum acquirendi, conventionum, contractuum, titulorum seu causarum acquisitionis & traditionis declarantur.

TRA.

MENSIS APRILIS A. M DC LXXXIV. 183
TRACTATUS DE PODAGRA & HYDROPE. PER THO.
Sydenham, M. D.

Londini, apud Gualt. Kettilby, anno 1683 in 8.

Vix recusa Amstelodami anno superiore clarissimi hujus Medici opuscula fuerant, uno volumine comprehensa; cum novum hoc in Anglia opus ab eodem publicatum est. Bina vero hoc scriptum complectitur pathemata, si non diuturnitate aut lethalitate, certe mendendi difficultate paria, i. e. in quibus non raro omne medici consilium atque auxilium cessat. Primo *Podagra* (cujus nomine reliquas pariter Arthritidis species exprimit) historiam & affligendi rationem, tam regularem quamque in principio morbi experiuntur miseri, quam irregularem, quæ consummati magis morbi idea, & qualem non tantum diuturna praxi in multis aliis, sed in propriis articulis per triginta quatuor annos ipse observavit, tradit: illius vero causam antecedentem indigestiones per diætæ errores varios, inprimis circa vitæ, & in specie vini aliorumque liquorum spirituosorum potum, ac Venerem commissos pronunciat. Hinc cum in morbo hoc naturæ prærogativa sit, materiam suo modo exterminare & ad articulos deponere, per insensibilem transpirationem distandam, sanguinis missionem æque ac catharsin & sudoriferorum usum, paradoxe satis damnat. Sanguinis educationem equidem, quod cum indicatione illa pugnet, quam indigestio, a spirituum defectu ac depravatione orta, ut causa antecedens, sibi vindicat, quæque per hoc remedii genus potius augeatur: nisi juvenis forsitan adhuc æger fuerit. Cathartica, sive sub paroxysmi invasione, sive declinatione, sive extra hunc, ideo suspecta reddit, quod materiam peccantem, ad extrema jamdum relegatam, ex his denuo ad massam sanguineam revocent, & quamvis aliquid cruditarum productarum ac causæ continentis educant, coctiones tamen haud roborent, spiritus debilitent, paroxysmum equidem præsentem abbrevient, sed ita ut poenas in posterum pendat dirissimas æger ab ataxia, in quam illa humorum per purgans exagitatio naturam præcipitem egit. Denique sudoriferorum mala, non nisi summis cruciatibus, imo vitæ interdum periculo, expianda recenset, quamvis spontaneum & matutinum madorem aliquid levaminis adferre, & eujuslibet paroxysmi quasi crisin esse, concedat.

A a

Aliam

Aliam proin Methodum suppeditaturus Sydenham, duobus potissimum in hujus morbi curatione obviam iri debere, ostendit, humorum sc. indigestioni, ut causæ antecedenti, eorumque exæstuationi, ut continenti: quæ tamen duæ causæ cum adeo differant, ut quæ huic proficiat remedia, alteri obsint, hinc affectum hunc curatu ita difficilem existere ait. Primo interim scopo satisfacere contendit per medicamenta digestiva acriora, & amaricantia, eaque composita magis, quam simplicia, v. g. Electuaria, quorum duo tradit exemplaria sibi frequentiora, inter simplicia vero cortici Peruviano primas tradit. Atque hæc quidem similiaque sanguinis digestiva seu sanguinem corroborantia in omnibus affectibus chronicis commendat, hac occasione de morborum acutorum & chronicorum discrimine agens, hosque posteriores omnes ab humorum indigestione, tanquam communi scaturigine, derivans. In podagra tamen similiter ac in illis, diuturnum atque assiduum maxime illorum usum præcipit, pro habitualibus ejusmodi malis eradicandis necessarium, convenientiorem tamen in paroxysmorum intervallis, quam sub illorum exacerbationibus. His adæquatum & strictius annectit sex rerum non naturalium regimen; ubi inter alia γαλακτοποσία, nisi quis per omnem vitam in ea se perstiturum confidat, temporarium & breve tantum auxilium pronunciat, nihilominus fugacis illius emolumentationes explicans. Vinum de facto officere, uti experimentis confirmatissimum existat, ita ex adverso liquores nimis refrigerantes minus tuto, cerevisiam vero tenuiorem similiave mediocris naturæ potulenta, v. g. decoctum ex sarsaparilla, saffras, China & liquiritia, cum maximo ægrorum emolumento in usum vocari asserit. Hyberno tempore maturius lectum petere & somnum capere jubet; cæteris vero omnibus, quæ humorum indigestiones impediunt, sanguinique & partibus solidis robur concilient, exercitia corporis moderata quotidiana facile palmam præripere docet, & inter hæc equitationem ac frequentem in curru vectionem. Quæ cuncta tamen ita commendat, ut quamvis, si religiose observentur, ab enormioribus morbi insultibus podagræ obnoxios præservare queant, nihilominus vix efficiant, quin post quædam intervalla, maxime circa hyemis finem, podagra quandoque illi tententur. In paroxysmo interim nihil plane tentandum monet, cum quo plus dolores leniantur, tanto magis humorum

morum coctio sufflaminetur, id est, causa antecedens augetur; præter dietam tenuem, a carnibus abstinentiam, & quantum dolores concedunt, corporis exercitationem, aut per aliquot dies in lecto quietem. Denique symptomatum Podagræ illorum, a quibus in paroxysmo de vita periclitatur æger, curam subnequit, topica cuncta damnat, ac Specificorum, tam antiarthriticorum, quam aliorum morborum, virtutes dubias reddit.

Dimissa sic Podagra *Hydropem* contemplatur; hujusque subjectum, signa, symptomata, causas & therapiam exponit. Quod dum agit, foeminas morbo huic magis obnoxias asserit viris, & quidem propter testiculorum saburram seu obstructionem, quamvis in his duas insuper tumorum abdominis species hydropem non raro mentiri, concedat. Foveas a digitorum impressione in suris relictas haud adæquatam hydropis signam credit, nisi dyspnoea simul juncta fuerit, utpote quæ, ut & urinæ paucitas, sitisque intensior, morbi illius solenniora symptomata existunt, accedente demum indies pro rata, qua æger in partibus hydropicis mole augetur, in reliquis marcore. Causam hujus morbi in genere sanguinis debilitatem pronunciat, qualem vel sanguinis excretiones atque eductiones nimis, vel morbus diuturnus, vel liquorum spirituosorum ingurgitatio inducant: ita tamen ut in foeminis modo indigitata insimul causa concurrat. Indicatio- num curativarum duos format scopos, nimirum ut causa continens, seu aqua extravasata, educatur, & ut sanguini robur pristinum restituatur. Illud per purgantia præprimis faciendum, eaque fortiora potius sc. Elaterium & crocum metallorum, item decoct. corticis inter. sambuci, quam leniora; cum hæc ut plurimum plus damni, quam levaminis adferant: quamvis certas quoque ascitis species excipiat, quibus catharsis nihil profit, & ubi omnis curationis cardo in sanguine & visceribus roborandis vertatur. Nihilominus quosdam quoque casus determinat, ubi aquarum educio solis potius diureticis committenda foret, præprimis quæ ex salibus lixivialibus, v. g. genistæ, parata. Sicut vero aquis ductis non nisi ad dimidiam curationis partem perventum sit, ita sanguinis etiam debilitati, tanquam primæ morbi origini, medicamentorum calefacientium & corroborantium, seu splanchnicorum usu, pro novo aquarum proventu præcavendo, occurrendum esse monet, hæc occasione vini aliorumve liquo-

Aliam proin Methodum suppeditaturus Sydenham, duobus potissimum in hujus morbi curatione obviam iri debere, ostendit, humorum sc. indigestioni, ut causæ antecedenti, eorumque exæstuationi, ut continenti: quæ tamen duæ causæ cum adeo differant, ut quæ huic profint remedia, alteri obsint, hinc affectum hunc curatu ita difficilem existere ait. Primo interim scopo satisfacere contendit per medicamenta digestiva acriora, & amaricantia, eaque composita magis, quam simplicia, v. g. Electuaria, quorum duo tradit exemplaria sibi frequentiora, inter simplicia vero cortici Peruviano primas tradit. Atque hæc quidem similiaque sanguinis digestiva seu sanguinem corroborantia in omnibus affectibus chronicis commendat, hac occasione de morborum acutorum & chronicorum discrimine agens, hosque posteriores omnes ab humorum indigestione, tanquam communi scaturigine, derivans. In podagra tamen similiter ac in illis, diuturnum atque assiduum maxime illorum usum præcipit, pro habitualibus ejusmodi malis eradicandis necessarium, convenientiorem tamen in paroxysmorum intervallis, quam sub illorum exacerbationibus. His adæquatum & strictius annectit sex rerum non naturalium regimen; ubi inter alia γαλακτοποσία, nisi quis per omnem vitam in ea se perstiturum confidat, temporarium & breve tantum auxilium pronunciat, nihilominus fugacis illius emolumentationes explicans. Vinum de facto officere, uti experimentis confirmatissimum existat, ita ex adverso liquores nimis refrigerantes minus tuto, cerevisiam vero tenuiorem similiave mediocris naturæ potulenta, v. g. decoctum ex sarsaparilla, sassaparilla, China & liquiritia, cum maximo ægrorum emolumento in usum vocari asserit. Hyberno tempore maturius lectum petere & somnum capere jubet; cæteris vero omnibus, quæ humorum indigestiones impediunt, sanguinique & partibus solidis robur concilient, exercitia corporis moderata quotidiana facile palmam præripere docet, & inter hæc equitationem ac frequentem in curru unctionem. Quæ cuncta tamen ita commendat, ut quamvis, si religiose observentur, ab enormioribus morbi insultibus podagræ obnoxios præservare queant, nihilominus vix efficiant, quin post quædam intervalla, maxime circa hyemis finem, podagra quandoque illi tententur. In paroxysmo interim nihil plane tentandum monet, cum quo plus dolores leniantur, tanto magis humorum

morum coctio sufflaminetur, id est, causa antecedens augeatur; præter diætam tenuera, a carnibus abstinentiam, &, quantum dolores concedunt, corporis exercitationem, aut per aliquot dies in lecto quietem. Denique symptomatum Podagræ illorum, a quibus in paroxysmo de vita periclitatur æger, curam subnectit, topica cuncta damnat, ac Specificorum, tam antiarthriticorum, quam aliorum morborum, virtutes dubias reddit.

Dimissa sic Podagra *Hydropem* contemplatur; hujusque subjectum, signa, symptomata, causas & therapiam exponit. Quod dum agit, foeminas morbo huic magis obnoxias asserit viris, & quidem propter testiculorum saburram seu obstructionem, quamvis in his duas insuper tumorum abdominis species hydropem non raro mentiri, concedat. Foveas a digitorum impressione in suris relictas haud adæquatum hydropis signum credit, nisi dyspnœa simul juncta fuerit, utpote quæ, ut & urinæ paucitas, sitisque intensior, morbi illius solenniora symptomata existunt, accedente demum indies pro rata, qua æger in partibus hydropicis mole augetur, in reliquis marcore. Causam hujus morbi in genere sanguinis debilitatem pronunciat, qualem vel sanguinis excretiones atque eductiones nimis, vel morbus diuturnus, vel liquorum spirituosorum ingurgitatio inducant: ita tamen ut in foeminis modo indigitata insimul causa concurrat. Indicationum curativarum duos format scopos, nimirum ut causa continens, seu aqua extravasata, educatur, & ut sanguini robur pristinum restitatur. Illud per purgantia præprimis faciendum, eaque fortiora potius s. Elaterium & crocum metallorum, item decoct. corticis inter. sambuci, quam leniora; cum hæc ut plurimum plus damni, quam levaminis adferant: quamvis certas quoque ascitis species excipiat, quibus catharsis nihil proffit, & ubi omnis curationis cardo in sanguine & visceribus roborandis vertatur. Nihilominus quosdam quoque casus determinat, ubi aquarum eductio solis potius diureticis committenda foret, præprimis quæ ex salibus lixivialibus, v. g. genistæ, parata. Sicut vero aquis eductis non nisi ad dimidiam curationis partem perventum sit, ita sanguinis etiam debilitati, tanquam primæ morbi origini, medicamentorum calefacientium & corroborantium, seu splanchnicorum usu, pro novo aquarum proventu præcavendo, occurrendum esse monet, hæc occasione vini aliorumve liquorum

rum generosiorum potum ordinarium valde extollens, spirituum vero destillatorum vim suspectam reddens. Hinc vina & cerevisias medicatas ex antiscorbuticis, absinthio, centauryo, & genista confectas, electuarium digestivum antipodagricum, quod pag. 54 descripserat, & in principio morbi chalybem atque allium, commendat: imo hæc sola cum diureticis lixivialibus, sine emeticis & catharticis, tunc eundem pellere docet. Præterea non omnem hydropem æque sanabilem esse ostendit, purgantia externa cum vesicatoriis, tibiis adplicatis, damnat, una cum paracentesi & acupuncturis. Denique dum occasione ejusmodi externorum remediorum in curationem Podagræ per Moxam (quam muscum quendam Indicum pronunciat) inquirat, inustiones in morbis articularibus antiquioris ævi per Hippocratis præprimis effata comprobant, & ustulationem hanc a veterum ustionibus vix differre, & aliquid equidem pro doloris mitigatione beneficii, brevioris tamen atque fugacis admodum, polliceri ostendit.

ΧΟΛΗΛΟΓΙΑ, SIVE THEMATA PARADOXA de Bile sana & agra: illa sanitatis, hac morborum causa &c. Authore Joh. Georgio Greulichio,

M. Doctore ejusque Practico Moguntia.

Francofurti, apud Herm. a Sande 1682 in 8.

Qui Scriptor anno 1681 *Hydropis curandi veram Methodum* (id est, non tam per evacuantia, quam deobstruentia) una cum *Dissertatione de Bile*, fecunda morborum parente, hujusque productis nonnullis morboſis ediderat; præſenti tractatu prolixiorẽ de Bilis natura, officii atque pathematis, tanquam causarum morbificarum magna parte, exponit theoriam, in capita duo digestam, quorum altero de fluido illo secundum naturam se habente, ejusque actionibus, altero de hujus statu præternaturali, & passionibus agit. Primo nimirum Bilem instrumentum plurimum evacuationum, sc. intestinalis, diureſeos, narium hæmorrhagiæ, mensum, ac diaphorescos, asserit; eam imaginationi famulari, per terroris iræq; effectus evincit; eandem Archæi valetudinem curantis organum, humorum reliquorum condimentum, ac totius corporis balsamum pronunciat; imo felli cum spermate atque organis genitalibus non leve intercedere commercium, illamque

lamque alios forsân adhuc in natura usus habere, isti *Helmontii*, *Fel* est viscus *propotens* in natura, liquoris *primigenii* *appropre* vitale & *summe* necessarium, innixus suspicatur. In altera parte Bilis in Epate secretionem lasam, scabiem producere; ejus congestionem nimiam partim propter organorum dispositionem, partim luxum atque otium, contingere; ex hac vero & illius corruptione Hemorrhoides, dysenteriam, icterum, dyspnoeam, palpitationem cordis, convulsiones, epilepsiam, apoplexiam, melancholiam, uno verbo totam morborum phalangem, per aliorum æque Scriptorum classicorum & Medicorum, ac proprias observationes educere conatur. Hinc modos, quibus bili in obeundis suis muniis velut compedes injiciantur, recenset; contingere nimirum hoc per tartari & feculentiarum terrearum ac salium peregrinorum, unde scorbutus, admiscelam; si in diuresi ac diaphoresi obstacula inveniat, ab alimentis & medicamentis acrioribus ac volatilibus, item venenis, præter modum alteretur. Tandem eandem Bilem in morbis epidemicis, adeoque peste etiam ipsa, affici dum asserit, multa hujus similibusque malignorum morborum phænomena exponit.

EPISTOLA ASTRONOMI CLARISSIMI

Dn. Edmundi Halleji,

Theoriam motus Satellitæ Saturnii corrigens.

Exhibita in Philosophicis Transactionibus Anglicanis

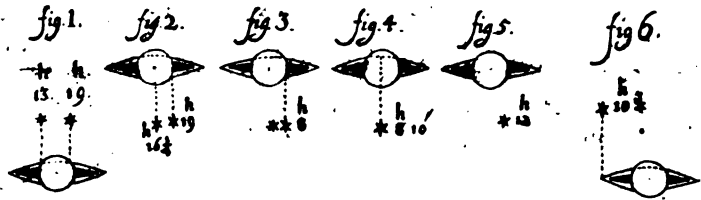
mensis Martio superioris anni, n. 145.

Domine.

Mitto Tibi astronomicam relationem de remotissimo omnium Planetarum nostri Vorticis, qui minimi est inter ipsos, nomen- ti. Satellitem Saturni intelligo, anno 1657. detectum a Dn. Christiano Hugenio de Zulichem, qui in accurato Tractatu sui Systematis Saturnii a pagina 29 ad 34 Theoriam motus ipsius nobis exhibet, qualem per brevia temporum spatia, quæ inter observationes intercesserunt, colligere sicut. Post eum nemo, quod sciam, Theoriam illam corrigere, aut perfectiorem reddere laboravit.

Ultimæ conjunctiones Jovis & Saturni cum mihi occasionem utrumque Planetam frequentius per Telescopium, quod 24 pedes

longum, & pro ea longitudine satis bonum possideo, considerandi sup-
 peditaissent, haut difficulter Saturni Comitem etiam observavi, inven-
 toque ipso in statu sat conveniente ad determinandum ejus locum,
 animadverti numeros Hugenii parum accuratos esse, & intra viginti
 annos quindecim fere gradibus justo majores. Id me movit, ut dili-
 gentius in ejus periodum inquirere constituerim, quod nunc faciam,
 postquam sufficientem numerum observationum collegi, e quibus se-
 quentes sunt insigniores,

A. 1682, Novembr. 13, H. 13. 00' p. m. Satelles ad latus septen-
 trionale erat, & perpendicularum ab ipso ad transversam diametrum an-
 nuli (Saturnii) demissum in medium spatii tenebricosi ansularum inci-
 debat. Eadem nocte H. 19. 00' finita conjunctione, perpendicularum
 exacte occidentalem globi Saturnii partem contingebat, uti ostendit
 figura 1. Septentrionalis latitudo & motus retrogradus, probabant
 Satellitem esse in Perigæo.

Vicissim Novembris die 21, H. 16. 15' Satelles ad latus meridio-
 nale Saturni apparebat, perpendicularis ad lineam ansularum ducta,
 in medium spatii obscuri ansæ occidentalis cadebat, sed eadem no-
 cte H. 19. 00' in centrum Saturni exacte ferebatur; Distantia mi-
 nor erat diamet. annuli (figura 2), & inde constabat satellitem esse
 in Apogæo.

Iterum in Apogæo eum observabam 24 die Januarii 1683, H. 8.
 00' p. m. Perpendicularum ad ansas demissum partem Saturni occi-
 dentalem contingebat; hora vero nona 30' p. m. idem perpendicu-
 lum intra globum cadebat proxime ad centrum. Distantia a li-
 nea ansarum versus meridiem æquabat fere diametrum annuli,
 (figura 3).

Tandem

MENSIS APRILIS A. M DC LXXXIV. 189

Tandem Februarii die 9, 1683, H. 8. 10' p. m. denuo erat Satelles in Apogæo, nec poteram ullo modo discernere, ad quam potissimum plagam inclinaret, nec utrum transversa diameter annuli, an distantia Satellitis major esset, (Figura 4) ut hinc ipsum hoc tempore *Δρογυάτατ*ν fuisse colligam.

Duas observationes Dn. Hugenii, quas cum meis comparem, reliquis accuratiores seligo. Earum prima facta fuit Hagæ Comitum anno 1659 die 14 Mart. st. n. H. 12. 00 quo tempore Satelles infra Saturnum distantia unius diametri annuli constitit. Processerat vero tunc versus occidentem adeo, ut concluderet Hugenius, 4 fere horis ante, quod est H. 7. 40' Londini, fuisse Satellitem in Perigæo. (Fig. 5.)

Rursus 22 Martii 1659, H. 10. 45' Satelles integra diametro distabat a linea ansarum, & perpendicularis ad eam ducta fere extremitati ansarum orientalium insistebat. (Fig. 6)

Optarem equidem esse nobis intermedias quasdam observationes, sed quoniam nullas extare novi, ideoque ad inquirendam periodum progredior. Ex observatione mea prima constat, Satellitem in Perigæo fuisse 1682 Novembr. 13. H. 17. 00' circiter, quo tempore Saturnus Sign. 3. 21. 39' a prima stella arietis in Ecliptica aberat, sed Terra ad Equatorem Saturni reducta, & Satelles distabant Sign. 9. 23. 46' a pr. * $\sqrt{\quad}$. Die 4. Martii 1659 H. 7. 40' Saturni locus in Ecliptica erat Sign. 6. 00. 41' ; Terra autem reducta, & consequenter Satelles Sign. 11. 28. 18' a pr. * $\sqrt{\quad}$. Intervallum temporis est 8655 dierum, 9 horarum cum 20', quo Satelles certum numerum revolutionum ad stellas fixas perfecit, & præterea Sign. 9. 25. 28' quod est 295 gradus cum 28 minutis, cujus complementum ad Circulum 64. 32' dat duos dies, H. 20. 36' motus Satellitis, juxta mentem Hugenii. Ut adeo 8658 dies, H. 5. 56', sive 12467876 minuta constituent tempus numeri cujusdam integrarum Revolutionum. Jam si dividatur hoc intervallum per 15 dies, 22 horas, 39 minuta, sive per 22959 minuta, (quæ est Hugenii periodus,) quotiens 543 patet facit numerum Revolutionum ; atque iterum dividendo illa 12467876 minuta per 543, verum tempus motus Satellitis elicatur esse 22961 $\frac{1}{10}$ minorum, sive 15 dierum, H. 22. 41. 6". Hinc motus diurnus 22. 34' 38". 18" erit, & annuus præter 22 Revolutiones, Sign. 10. 20. 43'. Confectis pro hac periodo tabulis inveni quod in observa-

servatione Apogæi ab Hugenio facta, Satelles tribus gradibus fuerit celerior, quam erat juxta meum calculum, & quod in tribus meis observationibus reliquis, in quibus similiter in superiori parte videbatur, fere 2 gradibus cum dimidio tardius processerit, quam secundum calculum Hugenii. Jam vero clarum est, has differentias oriri ab aliqua Eccentricitate orbis, qui satellitem circumfert, & Apocronion, (ut ita dicere liceat,) mense Martio 1659 in orientali semicirculo fuisse, mense vero Novembri 1682 in occidentali. Supponendo autem Apocronion fixum, oportet illud esse intra Sign. $9.23^{\circ}.46'$, & Sign. $11.28^{\circ}.18'$ a prim. * \surd , quoniam ista est pars communis inter duos semicirculos. Et quoniam differentia in observatione Hugenii major est, quam in mea, hinc colligo, lineam Apfidum sive Apocronion propius abesse a Sign. $9.23^{\circ}.46'$, quam a Sign. $11.28^{\circ}.18'$. Quapropter assumam Sign. $10.22^{\circ}.00'$ a prima * \surd (qui etiam locus est Saturni Æquinoctialis) & maximam æquationem statutam $2\frac{1}{2}$ graduum. Ratione hujus inæqualitatis medius Satellitis motus invenietur fere $2^{\circ}.45'$ tardior in $23\frac{1}{2}$ annis, sive quovis anno 7. min. unde annum motum definio Sign. $10.20^{\circ}.36'$ ultra 22 Revolutiones, & Epocham correctam pro meridie ultimæ diei Decembris 1682 ad meridiannam Londinensem, Sign. $9.10^{\circ}.15'$ a prima * \surd . E quibus Elementis Tabulam consecj sequente pagina exhibendam.

Lineam Apfidum suppono fixam; neque enim suppetunt argumenta ex observationibus pro contraria parte: quamvis probabile sit, sicuti Apogæon Lunæ circa terram movetur singulis fere novem annis, ita Satellitis Apocronium ferri circa Saturnum, sed periodo longe majori, quam poterunt futuræ observationes definire.

Distantia Satellitis a centro Saturni videtur quatuor diametrorum annuli, vel novem globi sive disci esse. Planum, in quo movetur, parum vel nihil a plano annuli differt, h. e. orbem Saturni Sign. 4.22° & Sign. 10.22° a prima * \surd intersecat angulo 23 graduum & dimidii, ita ut proxime sit parallelum Æquatori Terræ. Quapropter latitudo semicirculi Apogæi, a Signo 4.22° ad Signum 10.22° longitudinis Saturni, erit septentrionalis, reliqui semicirculi australis: & contra in altero dimidio longitudinis Saturni, videlicet a Signo 10.22° ad signum 4.22° ejus distantia a prima * \surd . Sequitur, ut ope harum Tabularum doceamus invenire locum Satellitis ad quodvis tempus datum.

Ini-

(Tabula Motus Medii Satellitis Saturnii, ab Hugenio
inveni, a prima * ♃)

Ann. Christ. Curr.	Epocha.			Annus	Mor. Med.			Diesus	Mor. Med.			H. Mor. Med.			Mor. Med.		
	s.	o.	l.		s.	o.	l.		s.	o.	l.	M.	l.	M.	l.	M.	l.
1641	8.	29.	17	1	10.	20.	36	1	0.	22.	35	1	0.	56	31	29	10
1661	10.	14.	15	2	9.	11.	12	2	1.	15	9	2	1.	53	32	30	6
1681	11.	29.	3	3	8.	1.	48	3	2.	7.	44	3	2.	49	33	31.	3
1682	10.	19.	39	4	7.	14.	59	4	3.	0.	18	4	3.	46	34	31.	59
1683	9.	10.	15	5	6.	5.	35	5	3.	22.	53	5	4.	42	35	32.	55
1684	8.	00.	51	6	4.	26.	11	6	4.	15.	28	6	5.	39	36	33.	52
1685	7.	14.	2	7	3.	16.	47	7	5.	8.	2	7	6.	35	37	34.	48
Mens.	Mor. Med.			8	2.	26.	57	8	6.	0.	37	8	7.	32	38	35.	45
Ann.				9	1.	20.	23	9	6.	23.	12	9	8.	28	39	36.	41
Com.	s. o. l.			10	0.	11.	9	10	7.	15.	46	10	9.	24	40	37.	38
Jan.	0. 0. 0.			11	11.	1.	45	11	8.	8.	21	11	10.	21	41	38.	34
Feb.	11. 9. 53			12	10.	14.	55	12	9.	0.	55	12	11.	17	42	39.	31
Mart.	8. 12. 2			13	9.	5.	32	13	9.	23.	30	13	12	14	43	40.	27
April.	7. 21. 56			14	7.	26.	8	14	10.	16.	5	14	13	10	44	41.	24
Maji	6. 9. 14			15	6.	16.	44	15	11.	8.	39	15	14	7	45	42.	20
Junii	5. 19. 7			16	5.	29.	54	16	0.	1.	14	16	15.	3	46	43.	17
Jul.	4. 6. 26			17	4.	20.	30	17	0.	23.	48	17	16	0	47	44.	13
Aug.	3. 16. 19			18	3.	11.	6	18	1.	16.	23	18	16	56	48	45.	10
Sept.	2. 26. 12			19	2.	1.	42	19	2.	8.	58	19	17	52	49	46.	6
Octob.	1. 13. 31			20	1.	14.	53	20	3.	1.	32	20	18	49	50	47.	3
Nov.	0. 23. 24							21	3.	24.	7	21	19.	45	51	47.	59
Decem.	11. 10. 43							22	4.	16.	42	22	20.	42	52	48.	56
								23	5.	9.	16	23	21.	38	53	49.	52
								24	6.	1.	51	24	22.	31	54	50.	49
								25	6.	24.	25	25	23.	31	55	51.	45
								26	7.	17.	00	26	24.	27	56	52.	42
								27	8.	9.	35	27	25	24	57	53.	38
								28	9.	2.	9	28	26.	20	58	54.	35
								29	9.	24.	44	29	27.	17	59	55.	31
								30	10.	17.	18	30	28.	13	60	56.	27
								31	11.	9.	53						
								32	0.	2.	28						

In Anno Bissextili post Fe-
-bruarium adde unum diem,
motumq; ei competentem.

Initio habenda est vera longitudo Saturni a Terra, & numerata a prima * \vee (vel potius locus Terræ e Saturno visæ, una cum eius latitudine ab orbe Saturni, quam tamen, utpote nunquam ad $\frac{1}{2}$ gradus adscendentem negligimus;) inde subtrahi debeat Sign. 10. 22°, & remanebit distantia Saturni a puncto æquinoctiali; cum hac distantia, tanquam cum longitudine Solis, accipiatur Recta adscensio respondens, & declinatio, (23 $\frac{1}{2}$ gradus dant obliquitatem utrique communem,) rectæque adscensionis addantur Sign. 10. 22°, unde summa prodibit, quæ patefaciet Longitudinem Apogæi Satellitis. Tum dicitur: Ut radius ad sinum declinationis, sic 8 ad maximam latitudinem in Apogæo aut Perigæo, in partibus semidiametri ipsius annuli.

Postea collige medium motum Satellitis, & ab eo subtrahere Sign. 10. 22°, quod remanet, est anomalia media, cui in tabb. primariæ æquationis Lunæ quære æquationem respondentem; ejus dimidium, additum vel demtum medio motui, pro tabularum titulo, dat verum motum Satellitis, a quo subtrahendum est Apogæon, & si quod remanet sex signa excedit, Satelles erit occidentalis; sin residuum ad sex signa non adscendit, Satelles erit orientalis. Atque ut Radius ad sinum residui, sic 8 ad semidiametrum annuli, vel 18 ad semidiametrum globi; ita ut satelles sit versus orientem vel occidentem respectu centri Saturni, juxta præcepta, quæ antea dedimus. Tandem ut Radius ad sinum complementi residui, sic maxima latitudo a linea ansarum ad latitudinem quæsitam. Nota hic, me studio neglexisse inæqualitatem distantie, quæ ab Eccentricitate provenit, quoniam ipsa adeo est exigua, ut nullo modo possit observari.

Ad tollendas denique omnes difficultates, quæ illis, qui parum in hac numerandi ratione se exercuerunt, suboriri possunt, duo exempla subjicio, ut præcepta mea, sicubi obscura sunt, illustrentur.

Anno 1657, Maji d. 19 st. n. Hugenius observavit Satellitem Saturno proximum ad latus occidentale, & parum a linea ansarum distantem; credo id fuisse hora 10. p. m. Anno 1658 Mart. 11, H. 10 st. n. iterum observavit eundem Satellitem, ac de ipso ita scripsit: *difficile conspiciebatur, quippe propinquus admodum Saturno, Orientem spectabat, eratque Ansarum linea aliquanto inferior & sub Saturno quasi transiens.* Jam hæc duo tempora modo præscripto calculemus.

MENSIS APRILIS A. MDC LXXXIV. 193

1657. Maji 9. H. 9. 40' Londini.

	s.	/
Saturni Locus.	♄	28 ^o 57
♄ apr.* ♀.	5.	0. 32
Æquinoct. subtr.	10.	22. 00

♁ ab Æquinoct.	6.	8. 32
Ascensio recta.	6.	7. 50

Apogeon.	4.	29. 50
Declin. Austr.	3.	23

Med. Mot. Satell.

	s.	o	/
1641.	8.	29.	17
16.	5.	29.	54
Maji	6.	9.	14
9. D.	6.	23.	12
Hor. 9. 40'		9.	5

Long. Med. Satel.	4.	10.	42
Apocron.	10.	22.	00

Anomalisa	5.	18.	42
Æquatio subtr.			31

Long. Ver. Satell.	4.	10.	11
Apogeon	4.	29.	50

Residuum II. 10. 21
b. e. ante Apogæum 19. 39
 ergo $2\frac{7}{5}$ semid. annuli ad occa-
 sum & $\frac{2}{5}$ ad boream.

1658. Martii 1, H. 10.

	s.	/
Saturni Locus.	♄	16 ^o 25'
♄ apr.* ♀.	5.	17. 59.
Æquinoctium	10.	22. 00.

♁ ab Æquin.	6.	25. 59
Ascens. Recta	6.	24. 5.

Apogeon.	5.	16. 5
Declin. Austr.	10.	4

Med. Mot. Satell.

	s	o	/
1641.	8.	29.	17
17.	4.	20.	30 $\frac{1}{2}$
Martii.	8.	12.	2 $\frac{1}{2}$
L. D.	0.	22.	34 $\frac{1}{2}$
Hor. 10.	9.	24.	2 $\frac{1}{2}$

Long. Med. Sat.	11.	3.	49
Apocron.	10.	22.	00

Anomalisa	0.	11.	49
Æquatio subtr.	0.		30

Long. Ver. Sat.	11.	3.	19
Apogeon	5.	16.	5

Residuum 5. 17. 14
b. e. ante Perigæum 12. 46
 hinc provenit $1\frac{77}{100}$ semid. ann. ad
 ortum, & $1\frac{2}{100}$ ad austrum sive
 infra.

Per omnia exacte cum descriptione & figura Dn. Hugenii con-
 venit.

Voco hic planum orbis Satellitis, quod hætenus habeo pro eodem
 cum plano annuli, Saturni Æquinoctialem. Non quod ulla obser-
 vatio probare potuerit, axem hujus globi ad rectos angulos ipsi esse,

Bb 2 sed

sed quia visum fuit Dn. Hugenio ipsum ita appellare, & similiter, quoniam proxime parallelum est nostri globi æquinoctiali. Interim ut quod sentio dicam, credo, axem esse haud parum inclinatum ad planum annuli. Nam sicuti Reflexio luminis Solaris ab annulo plurimum juvat illud Hemisphærium Saturni, quod illuminatam ejus partem respicit; sic alteri Hemisphærio maxime officit umbra annuli; atque id per aliquot menses; imo in nonnullis parallelis per aliquot annos continuam noctem per interceptionem radiorum Solarium efficit, quæ est consequentia demonstrative deducta a positu annuli in plano æquatoris Saturni. Jam hoc incommodum aliqua ratione tollitur per obliquam positionem axis. Sic enim dum Paralleli Latitudinis interfecant annuli planum, multi ex ipsis, & non raro omnes, per aliquod tempus in quavis revolutione diurna globi ab hac eclipsi se defendunt, quæ alias posset Saturni globum inhabitabilem reddere. Hanc interim meram conjecturam esse lubenter agnosco.

Reliquos duos Saturni Satellites, detectos a Dn. Casini Parisiis An. 1672 & 1673, fateor me hactenus non potuisse observare. Intellexi ipsos evanescere per $\frac{1}{3}$ revolutionis Saturni, & tunc solum videri, quum ansæ sunt exiguæ, quoniam supponitur lumen ab ansis veniens, si fuerit clarius, hos satelites posse abscondere. Anno 1685, quando ansæ prorsus evanescent, commodum tempus erit, eos inquirendi, ut ita ipsorum motus regulis includantur, & sciatur, ubi inveniri possint, cujus notitiæ defectu impræsentiarum fortasse investigari nequeunt.

*TRAITE DES MALADIES DES FEMMES
grosses, & de celles qui sont accouchées, per Francois
Mauriceau.*

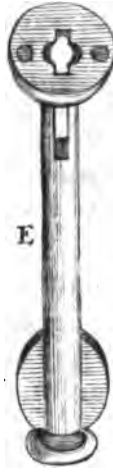
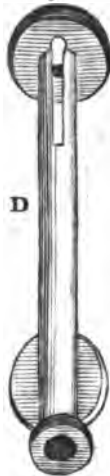
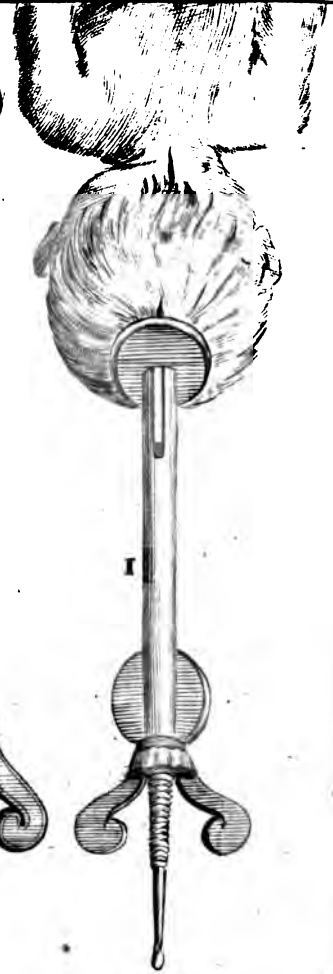
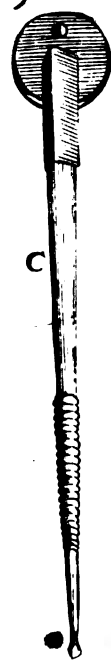
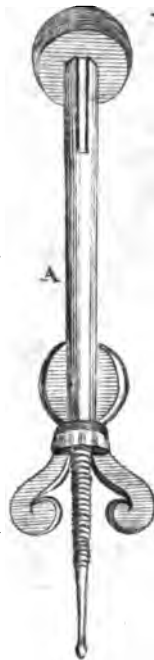
h. e.

**Tractatus de Morbis prægnantium & puerperarum,
Auctore Francisco Moricello.**

Parisiis, 1681 in 4.

Dis est, quod chirurgus hic Parisiensis utilisissimam obstetricandi artem, eadem qua eam exercet, i. e. summa dexteritate in præfenti Tractatu tradidit. Prima enim ejus editio jam anno 1668 prodidit, quam a. 1675, secuta est altera; eoque cum applausu exceptus hic liber

TAB. VI. *ad 1684. pag. 195.*

liber est, ut dignus Anglis pariter ac Germanis visus fuerit, quem e Gallico idiomate in linguas vernaculas traducerent. Ast editiones priores tertia, quam hic damus, multum antecellit, utpote novo multarum rerum memorabilium auctario locupletata ac exornata. Et enim ne observationes plurimas egregias hinc inde interspersas, quæ in antegressis editionibus non leguntur, attingamus, neque tribus capitibus integris, quæ crurum puerperarum inflationem, passionem hystericam, & fluorem muliebrem explicant, ac libro tertio nunc inserta sunt, recensendis immoremur: unicum nobis sufficiat indiguisse instrumentum, quod a se pro foetu mortuo, cujus caput in vagina uteri hæret, educendo inventum, ac *Tire-teste*, quasi capitis-traham, seu instrumentum protrahendo capiti inserviens appellatum, novissime Auctor cap. 32, l. 2. delineavit, rationibus additis haud levibus, cur illud uncis, qui alias his in angustiis ordinarie adhiberi solent, præferri mereatur. Nos operæ visi nobis sumus facturi pretium, si auctoris verba, quibus modum instrumentum illud applicandi, figurasque adjectas declarat, Latine reddita, benevoli lectoris conspectui sisteremus.

A Instrumentum exhibet, *Tire teste* auctori dictum, omnibus suis partibus instructum.

B Corpus instrumenti sine cannula sua (lit. D) & vertebra (lit. F) in cujus extremitate lamina est figuræ orbicularis, eademque, ut tanto facilius capiti infantis mortui intromitti possit, mobilis. Ab utroque etiam illius lamellæ lateris parva quædam eminentia est, in morem adamantis acuminata; quarum una respondere debet exiguæ cuidam cavitati, in plana instrumenti parte expressæ, ut in ipsa excipi possit, quoties lamella mobilis demissa planæ superficiem imponitur, seu planæ isti parti parallelo situ incumbit.

C adhuc sistit idem corpus ejusdem hujus instrumenti, cujus lamina sita est eo, quo decet, modo, dum in caput infantis introducitur, quo facto postmodum hæc lamina pristino situi restitui debet, prout in figura præcedenti per literam B notata exhibita fuit.

D Cannula, in quam immitti truncus instrumenti debet, usque dum lamina, quæ ad extremitatem cannulæ hujus est, proxima sit alteri, quæ extremitati instrumenti insistit, ut hoc pacto exacte capillata, cutis & ossa cranii, quæ inter utramque laminam interjacent, prout e figura (lit. I.) apparet, comprimantur. Hæc cannula fissuram a-

liquam prope laminam obtinet eo sine factam, ut in ipsa recipiatur plana instrumenti pars, & parvam alam ab utroque latere alterius extremitatis oppositæ, ut hac ratione firma permaneat, nec movere se possit, dum vertebra instrumenti clauditur, quæ litera F notata est.

E Eadem cannula alio modo visui se offerens, ut duas parvulas cavitates ostendat, quæ in lamella sunt, ad latera majoris foraminis. hæc serviunt recipiendis duabus eminentiis ad adamantis modum acurathatis, quæ in lamella corporis instrumenti sunt, notati litera B. Hæc exiguæ eminentiæ hunc habent usum, ut, dum ossibus capitis insiguntur, lamina instrumenti magis firmetur, caveaturque, ne, quod ipsaprehendit, rursus elabatur.

F Vertebra, cui immitti cochlea instrumenti debet, ut cannula per hanc vertebram compressa, duæ lamellæ sibi invicem arctissime committantur.

G Cultellus ab uno solum latere acutus, idoneus aperiendo capiti mortui infantis, quo intromittatur instrumentum.

H Caput infantis, ubi facta est incisio secundum longitudinem inter duo ossa parietalia, eo modo, quo institui debet, ut instrumentum introduci possit, cujus duæ laminæ omnem illam capitis partem prehendent, quæ linea circulari, quam notatam videre licet, comprehenditur.

I Instrumentum cum omnibus suis partibus infantis capiti adhaerentibus, ut ipse ex utero extrahi possit, fortiter manibus comprimendo instrumentum in vertebræ manubrio, quo tanto firmitus teneatur.

HISTORIA DE FATIS LITERARVM ROMANARVM
*Autore P. Molinette; inserta Ephemeridibus
 Eruditorum Gallicis d. 31. mensis Januarii*

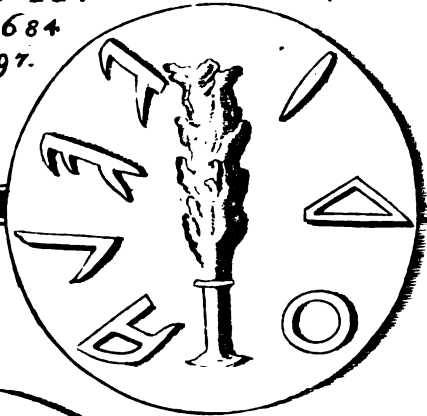
a. 1684.

Literarum notæ, in quibus olim, tanquam in cortice, rerum cognitionem omnesque doctrinas una gens ad aliam transmisit, fere nunquam non eandem fortunam expertæ sunt, quam ipsa optimarum artium studia, ut his quidem florentibus cultæ, jacentibus autem barbarieque infuscatis neglectæ ac depravatæ fuerint. De quibus variis ipsarum fatibus P. Molinettus in erudito commentario, quem Ephe-

TAB VII.

ad A: 1684

pag: 197.

E. H. Sch. f.

Ephemerides Gallicæ exhibent, succincte exposuit, nactus occasionem ex antiquis aliquot nummis, quos Bibliotheca Genovesæ Parisiensis asservat. Orditur ab Ebraeorum sententia, qui scripturam ac literarum elementa mundo coæva faciunt, eaque seposita, Iosephi auctoritatem sufficere pronunciat, quæ inducere nos possit, ut credamus, literas ante diluvium extitisse. Postea ostendit, quomodo hæc ad Chaldæos & Israelitas propagata, ac ab ipsis, quum durissimam servitutem in Ægypto servirent, Græcis tradita, & denique per Janum e Græcia ad Latinorum vel Aboriginum gentem delata fuerint. Cumque Saturnus regno a Jove filio pulsus in urbem a Jano ædificatam se recepisset, ac populum cum aliis multis monetæ cudendæ rationem docuisset, factum scribit, ut Jani Saturnique junctos vultus æri incidi curarint, quales num. I. exhibentur in nummo, quem Molinettus ejus ætatis esse credit. Ubi literæ in altera facie expressæ ad Græcas plurimum accedunt, inprimis Δ & Λ ; legendum enim *Oðicela*. Evanescente postmodum pecuniæ signatæ usu, æs grave usque ad Servium Tullum invaluisse scribit, quem putat iterum Jani Saturnique capita metallis impressisse, in altera vero nummorum facie proram navigii notasse, vel bovem aut aliud quodvis animal, unde pecuniæ nomen venerit, conf. n. 2. Alium nummum exhibet n. 3, circa annum 485 ab U. C. consule Fabio Pictore signatum, qui literas satis belle formatas ostendit EX. A. PV. quod est, *Ex argento publico*. Ab illo tempore usque ad Augusti imperium, contendentibus ad summam perfectionem omnium artium studiis, data imprimis opera fuit, ut monetæ elegantissime cuderetur, quod nummi hujus Imperatoris effigiem gerentes præbant, e quibus metallinum aliquem Molinettus n. 4 excudi curavit, ubi leguntur hæc verba literis justissima proportione efformatis, DIVUS AUGUSTUS. Sicuti autem vix seculum inde effluxit, quin bonæ artes ab illo, quod attigerant, culmine rursus paulatim declinarint; ita n. 5. in nummo Alexandri Severi, literæ de pristino nitore jam haud parum perdidisse, plus æquo graciles & coarctatæ observantur. In sequentibus annis Maximi ac Diocletiani, Justinii itidem ac Justiniani nummi literis penitus depravatis signati sunt, donec sub Constantino Græci, sub Honorio Gothi sua elementa Romanis miscerent plenam barbariem induxerunt. Quam quidem literarum corruptionem Molinettus in ipsas quoque Gallias penetrasse argu-

mento

mento cujusdam Pfalterii & lapidis sepulchralis probat. Licet vero sub auspiciato Caroli M. imperio reviviscere nitide scribendi studium coeperit, (quod MStus codex Evangeliorum, quem bibliotheca Genovesæ habet, testatur,) Normannorum tamen crebræ in Galliam excursiones illa halcyonia parum diuturna esse permisit. Nec ante inventam Typographicam artem literæ squalorem ac sordes, quas multorum seculorum cursu contraxerant, deposuerunt. Hanc Mohinettus inventam Moguntia a Guttembergio memorat, ac e præfatione Epistolarum Hieronymi, Romæ anno 1467 impressarum, nonnulla adducit, unde constat, non Hollandiam, sed Germaniam utilissimæ arti originem dedisse. Verba ita habent: *Hoc est, quod semper gloriosa illa ac cælo digna anima Nicolai Cusensis Cardinalis peroptabat, ut hac sancta ars, qua oriri tunc videbatur in Germania, Romam deduceretur.* Cæterum habuere sub initium & ipsi typi characteres quosdam Gothicos Romanis permixtos, successu temporis vero adhibita cura emendati ac paulatim illi, quo nunc fulgent, nitore restituti sunt. Nam quum in Italia coepissent artes pictoria, sculptoria, ac statuaria excoli, benignior quoque fortuna scripturam ac literas respexit. In cujus rei fidem allegatur a Mohinetto nummus Alphonsi Regis Siculi, anno 1440 elegantissimis notis signatus.

GRAMMATICA GRÆCA HARMONICA GOLIO-VVELLERIANA

cum cura atq; studio M. Joh. Friderici Koberi, in illustri Ruthenæo Rectoris.

Lipsiæ apud Joh. Frid. Gleditschium 1684. in 8.

CUM inter libellos Grammaticos Græcæ linguæ studio inservientes, non ultimo in scholis loco a multis censeatur *Theophili Goliæ Grammatica*, in diversis locis subinde cum novis additamentis impressa; non operam se lulurum existimavit Cl. Joh. Frid. Koberus, vir de juventute scholastica & bonis litteris præclare meritus, si ubi illa deficit, aut etiam a norma bonæ methodi nonnihil recedit, suppleret atque meliori ordine digereret. Ideo enim hinc inde ex optimis Grammaticis, quos indicat in notis, eandem auxit; Syntaxin ex Posselio, Glasio & aliis locupletavit; Prosodiam paucis Langianis retentis ad regulas & observationes Crausio-Cellarianas non ineruditas emendavit; quæ non satis accurata videbantur, rescidit; ex iis, quæ de Dialectis ab Amerotio tradebantur, suo quidvis loco, in consilium quoq; adhibito libello Erasmi Schmidii, reposuit; in primis autem cum Welleriana Grammatica conciliavit, & quid vel pugnent vel conspirent invicem, annotavit. In *appendice* doctrinam de dialectis in genere, de figuris Grammaticis, & quod ab aliis omissum erat, de compositione distinctionum Græcarum, luculenter tractavit; adeo ut nihil, quod ad notitiam in lingua Græca Grammaticam facere potest, videatur prætermisum esse.

* (o) *

N. V. 199
ACTA
ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Maji, Anno M. DC. LXXXIV.

*IMPERATORUM ROMANORUM NUMISMATA
a Pompejo Magno ad Heraclium, ab Adolpho Occone olim congesta,
nunc Augustorum Iconibus, perpetuis Historico-Chronologicis notis,
pluribusque additamentis illustrata & aucta studio & cura Francisci
Mediobarbi Biragi, S. R. I. Comitis & Regiæ Civitatis Papiæ
Decurionis.*

Mediolani apud Ludovicum Montiam, 1683. in fol.

Quantum in rem literariam utilitatis ex antiquis redundet numismatis, nos alibi ex Duumviris celeberrimis, & rei nummarie consultissimis *Carolo Patino & Ezechiele Spanhemio* jam indicavimus. Nihil itaque hic præfati, ne crambem jam coctam apponere velle videamur, *Adolphi* statim *Occonis* mentionem facimus. Is enim inter eos, qui de re nummaria paulo copiosius sunt commentati, præclarum sibi nomen jam dudum comparavit, congestis Imperatorum Romanorum a Pompejo Magno ad Heraclium usque numismatis, iisque in lucem editis. Quanquam autem liber hic ejus cæteris gemini argumenti operibus longe uberior sit ac prisca eruditione refertior, plurima tamen suppleri in eo posse Scriptores post eum rei nummarie alii, *Gorsleus* puta, *Hulsius*, *Tristanus*, *Hugellonus*, *Patinus*, *Vaillantius*, *Seguinus*, *Sponius*, *Afcanius*, *Hemellarius*, *Oiselius*, *Bellorius*, *Paruta*, *Augustinus*, *Spanhemius*, aliique plures sat abunde ostenderunt. Supplementum itaque *Occonis* laudati aggressus est *Biragus* illustrissimus, utque tanto præclarior de studio Historico ac bonis literis mereretur, non additamentis tantum pluribus, tum ex Autoribus *Occonem* subsequens, tum ex amicorum scriptis ac scriniis, sed & notis perpetuis Chronologico-historicis id libri illustravit, virorum celeberrimorum,

C c

Abbatia

Abbatis *Raphaelis Fabretti*, & *Francisci Camelli*, cum Romæ anno 1679 mense Aprili degeret, celeusmatis multum instigatus. Videns autem Vir summus, susceptum a se opus in immanem admodum molem excrescere, in duas illud partes dispartendum sibi esse censuit, quorum prima Latina Numismata cum Fastis Imperialibus, altera Græca & Coloniæ, cumque illis Geographiam antiquam (nam pauca illorum annos Imperii designant) exhiberet. Neque enim deesse poterant, quæ alteram etiam partem completam non minus, quam primam deinceps redderent, cum & *Johannes Vaillantius*, & *Carolus Patinus* Coloniæ & Græca numismata, quorum uterque ditissimam habet penum, emissuros sese in publicum receperint. Posteaquam vero a Magno hodie Hetruriæ Duce COSMO III, incomparabili Literatorum Mæcenate, Coloniæ nummos ex Hispania missos, & per clarissimum *P. Noris* descriptos accepisset, eosdem Latinis statim in prima hac parte subtexit, ut vel sic, quem ordinem in digerendis Græcis servaturus sit, lectorem edoceret; & ne vultus forte Imperatorum ac Tyrannorum desiderarentur, etiam illos a *Simone Durello* satis accurate sculptos ubique veluti præfloravit. Cæterum cum in Chronologicis ac Fastis Imperialibus a Panvini, Golzii, Baronii, aliorumque placitis sæpenumero recesserit Mediobarbus illustrissimus, se Fastos ad Nummorum, non Nummos ad Fastorum fidem accommodasse in præfatione innuit, seque opere in posterum peculiari Fastos antiquos omnes Nummorum atque Inscriptionum beneficio, ut & *R. P. Noris* opitulatu se restitutum spondet. Quod primam hanc partem attingit, quæ Latina repræsentat Numismata, augmenta ubique stellulis adnotantur, auctorum etiam nomina apponuntur, singulisque annis character aliquis historicus subjicitur; & quia libro inter Typographorum manus sudante plura abs amicis Autor acceperat, etiam Catalogus addendorum ab eo, ne quid cimeliorum id genus memoria forte excideret, subjungitur. Nec deesse Indices necessarios huic operi is voluit. Primo autem loco ei postponitur partium Nummorum adversarum, quibus Magistratus describuntur, Index ordine alphabetico dispositus. Hunc excipit Index Familiarum & Virorum illustrium in adversis nummorum partibus occurrentium; succedit illi Index Coloniæ ac Municipiorum, & extremum tandem locum claudit Index tum Auctorum, tum Museorum eruditorum, illustriumque amico

amicorum, qui subsidiariam ipsi ad Occonem supplendum navarunt operam. Operi ipsi præmittitur Index corrigendorum a R.P. *Noris* confectus, ut in limine is statim lecturientium oculis sese offerat. De cætero, cum Autor non Græcorum tantum Numismatum volumen concinnare, sed & hoc Latinorum ac Coloniarum augere apud animum constituerit, in præfatione erratorum veniam deprecatus, Lectorem eruditum quemque rogat, ut, si quid Nummorum vel Græcorum vel Latinorum hoc opere non descriptorum habeat, transmittere ad se ne intermittat, *auctarii* id nomine cum Græcorum Numismatum volumine se edicendum conspondens.

*LA PROSPETTIVA PRATTICA DI
BERNARDO CONTINO.*

hoc est:

Perspectiva Practica Bernhardi Contini. Venetiis
apud Jacobum Herz, 1684. fol.

Affirmat Autor, hanc sibi præfixam esse metam, ut jucundissimæ artis principia, quanta possit, perspicuitate tradat, & illas difficultates auferat, quæ plurimorum animos ab ipsius cultura avertunt. Hinc missis, quæ solent a contemplantibus prolixè disputari, illico ad opus manuducit, faciliq; methodo, qua ratione quæcunque problemata promptè solvi possint, ostendit. Capite primo post expositam Practicæ Perspectivæ definitionem, in quarumvis rerum repræsentatione tria necessariò concurrere observat, (locum, e quo quid conspiciatur, sive situm oculi, distantiam quæ inter oculum & rem visam sit, ac tertio altitudinem,) quæ si bene cognita sint, neminem aberrare a tramite patientur. Monet etiam duos a Mathematicis modos proponi, quibus quodcunque planum transcribi in tabulam possit; alterum per linearum intersectionem, alterum per quadratum: ac ita utrumque a se exhibitum iri promittit, ut illius modi perspicuitas, cum hujus veritate ac rectitudine jungatur. Exinde ergo eo ordine, quo Scriptores communiter Perspectivam tradunt, initio plana cum rectilinea, tum curvilinea repræsentare docet, ad caput usque duodecimum, quo ostendit rationem, absque distantie puncto, quod alias dirigere linearum ductus debet, plana depingendi.

Cc 2

Capi.

Abbatis *Raphaelis Fabretti*, & *Francisci Camelli*, cum Romæ anno 1679 mense Aprili degeret, celestis multum instigatus. Videns autem Vir summus, susceptum a se opus in immanem admodum molem excrescere, in duas illud partes dispartendum sibi esse censuit, quorum prima Latina Numismata cum Fastis Imperialibus, altera Græca & Colonialium, cumque illis Geographiam antiquam (nam pauca illorum annos Imperii designant) exhiberet. Neque enim deesse poterant, quæ alteram etiam partem completam non minus, quam primam deinceps redderent, cum & *Johannes Vaillantius*, & *Carolus Patinus* Colonialium & Græca numismata, quorum uterque ditissimam habet penum, emissuros sese in publicum receperint. Posteaquam vero a Magno hodie Hetruriz Duce COSMO III, incomparabili Literatorum Mæcenate, Colonialium nummos ex Hispania missos, & per clarissimum *P. Noris* descriptos accepisset, eosdem Latinis statim in prima hac parte subtexit, ut vel sic, quem ordinem in digerendis Græcis servaturus sit, lectorem edoceret; & ne vultus forte Imperatorum ac Tyrannorum desiderarentur, etiam illos a *Simone Durello* satis accurate sculptos ubique veluti præfloravit. Cæterum cum in Chronologicis ac Fastis Imperialibus a Panvini, Golzii, Baronii, aliorumque placitis sæpenumero recesserit Mediobarbus illustrissimus, se Fastos ad Nummorum, non Nummos ad Fastorum fidem accommodasse in præfatione innuit, seque opere in posterum peculiari Fastos antiquos omnes Nummorum atque Inscriptionum beneficio, ut & *R. P. Noris* opitulatu se restitutum spondet. Quod primam hanc partem attingit, quæ Latina repræsentat Numismata, augmenta ubique stellulis adnotantur, auctorum etiam nomina apponuntur, singulisque annis character aliquis historicus subjicitur; & quia libro inter Typographorum manus sudante plura abs amicis Autor acceperat, etiam Catalogus addendorum ab eo, ne quid cimeliorum id genus memoria forte excideret, subjungitur. Nec deesse Indices necessarios huic operi is voluit. Primo autem loco ei postponitur partium Nummorum adversarum, quibus Magistratus describuntur, Index ordine alphabetico dispositus. Hunc excipit Index Familiarum & Virorum illustrium in adversis nummorum partibus occurrentium; succedit illi Index Colonialium ac Municipiorum, & extremum tandem locum claudit Index sum Auctorum, tum Muscorum eruditorum, illustriumque amico

amicorum, qui subsidiariam ipsi ad Occonem supplendum navarunt operam. Operi ipsi præmittitur Index corrigendorum a R.P. *Noris* confectus, ut in limine is statim lecturientium oculis sese offerat. De cætero, cum Autor non Græcorum tantum Numismatum volumen concinnare, sed & hoc Latinorum ac Coloniarum augere apud animum constituerit, in præfatione errorum veniam deprecatus, Lectorem eruditum quemque rogat, ut, si quid Nummorum vel Græcorum vel Latinorum hoc opere non descriptorum habeat, transmittere ad se ne intermittat, *auctarii* id nomine cum Græcorum Numismatum volumine se editurum conspondens.

LA PROSPETTIVA PRATTICA DI
BERNARDO CONTINO.

hoc est:

Perpectiva Practica Bernhardi Contini. Venetiis
apud Jacobum Herz, 1684. fol.

Affirmat Autor, hanc sibi præfixam esse metam, ut jucundissimæ artis principia, quanta possit, perspicuitate tradat, & illas difficultates auferat, quæ plurimorum animos ab ipsius cultura avertunt. Hinc missis, quæ solent a contemplantibus prolixè disputari, illico ad opus manuducit, faciliq; methodo, qua ratione quæcunque problemata promptè solvi possint, ostendit. Capite primo post expositam Practicæ Perpectivæ definitionem, in quarumvis rerum representatione tria necessario concurrere observat, (locum, e quo quid conspiciatur, sive situm oculi, distantiam quæ inter oculum & rem visam sit, ac tertio altitudinem,) quæ si bene cognita sint, neminem aberrare a tramite patiantur. Monet etiam duos a Mathematicis modos proponi, quibus quodcunque planum transcribi in tabulam possit; alterum per linearum interfectionem, alterum per quadratum: ac ita utrumque a se exhibitum iri promittit, ut illius modi perspicuitas, cum hujus veritate ac rectitudine jungatur. Exinde ergo eo ordine, quo Scriptores communiter Perpectivam tradunt, initio plana cum rectilinea, tum curvilinea representare docet, ad caput usque duodecimum, quo ostendit rationem, absque distantie puncto, quod alias dirigere linearum ductus debet, plana depingendæ,

Capitibus sequentibus de corporum quorundam regularium projectione agit. A vigesimo usque ad finem regulas suppeditat, quarum beneficio possit aliquis facillime porticus, puteos, scalas cochleares & quæ similia sunt, delineare.

*THEODORI JANSSONII ab ALMELOVEEN,
M. D. de vitis STEPHANORUM, celeberrimum Typo-
graphorum, dissertatio epistolica ad Virum Cl.
Job. Georgium Grævium.*

Amstelodami apud Janssonio-Waasbergios 1683 in 8.

Quamquam ex eo tempore, quo Cassiterographia seu ars libros typis exscribendi adinventata a Germanis fuit, Typographorum larga hinc inde seges suppullulavit, facile tamen numerari præter cæteros possunt, qui emendatiores ac nitidiores editiones procurarunt. Ex hisce longe celebratissimi sunt tres Manutii, Aldus, Paulus, & Aldus Pauli filius, ut & Daniel Bombergius, Typographi Veneti; Jodocus Badius Ascensius, Adrianus Turnebus, Mamertus Patissonius, Fredericus & Claudius Morelli, Michael Vascofanus, Christianus Wechelius, Parisienses Typographi; Joh. Oporinus, Johannes Frobenius, & Joh. Amorbachius Basileenses; Sebastianus & Antonius Gryphii, nec non Stephanus Doletus (qui 3 Augusti anno 1545 combustus est) Lugdunenses; Arnoldus Mylius, Godefridus Hittorpius, & Garvinus Calenius, Colonienfes; Christophorus Plantinus & duo Moreti, Johannes & Balthasar, Antverpienses; Hubertus Golzius, Brugenfis; Franciscus Raphelengius, Lugduno Batavus &c.

Sed palmam & *σεφανον* famæ ἀμείωτον his omnibus facile præripiunt STEPHANI, Parisienses partim, partim Genevenses Typographi; quippe qui copia & præstantia librorum typis suis exscriptorū cæteros, quos diximus, omnes longissimo post se intervallo reliquerunt. Horum stemma cum ob infinita in rem literariam merita peculiari libro explicari, dignisque laudum elogiis ad seram usque posteritatem transmitti mereatur, impetrare ab se non potuit *Φιλοσέφανος* Theodorus Janssonius ab Almeloveen, M. D. isque *Johannis Janssonii*, Typographi Amstelodamensis filius, & *Job. Janssonii*, quem Rex Sueciæ suum Typographum esse jusserat, nepos, quin *Stephanorum* genealogiam a capite

capite usque arcesseret, vitas illorum, quantum pote, percenseret, & quot quibusque scriptis in lucem editis literarium sibi orbem devin-
xerint, exponeret; præsertim cum ne inter Gallos quidem, quibus in-
natum aliòquin suis nobilibus ac doctis gloriari, extiterit hucusque
quisquam, qui stemma illorum ab origine prima ad ultimum usque
furculum deduxerit. Exposuit autem Vitas Stephanorum per modum
Epistolæ ad virum celeberrimum, *Job. Georgium Gravium*, Professo-
rem Ultrajectinum, & suum antehac præceptorem perscriptæ, & mul-
ta hinc inde scitu oppido quam jucunda interspersit.

Autorem conditoremque *Stephanorum* facit *Henricum, Roberti
Stephani* patrem, qui Parisiis e regione *schola decretorum* habitavit, &
anno 1507 *Historiam Asia & Europa* a Papa Pio II. conscriptam, ut &
quintuplex Psalterium latinum Jacobi Fabri Stapulensis, & anno 1514
Dioscoridem typis publicis exscripsit, viduamque reliquit, *Simoni Co-
linao*, qui & ipse in calce *Elucidatorii Ecclesiastici Clichtoveani* succes-
sorem *Henrici Stephani* se vocat, multosque in eadem domo e regio-
ne *Scholæ Decretorum* libros impressit, post deinceps nuptam; nec
non tres filios, *Robertum, Franciscum, & Carolum*, eosque & ipsos Ty-
pographos. Ex his *Franciscus* cum vitrico *Colinao* libris imprimen-
dis dedit operam, & *Carolus*, uti doctissimus diligentissimusque fuit
Typographus, ita *Thesaurum Ciceronianum* operaque alia non pauca
a *Janfonio p. 23 & seqq.* recitata scripsit atque edidit, filiamque reliquit
Nicolainam Johanni Libaut Medicinæ Doctorei maritatum. *Robertus*
autem Typographeo vitrici sui *Colinaei* aliquantisper, uti frater *Franci-
scus*, præfuit, sed post annos aliquot officinam extruxit ipse, & tam a-
liorum, quam suosmet doctissimos labores, inter quos *Thesaurus La-
tina lingua* longe operosissimus est, tam Parisiis, quam Genevæ, quor-
sum ob Sorbonistarum odium, summumque vitæ periculum, cum fa-
milia se contulerat, elegantissime atque correctissime impressit. Ge-
ner alias erat *Jodoci Badii*, valde quoque celebris Typographi, & qui
librorum non minus, quam librorum plurimorum fuit pater. Obiit
autem *Robertus* Genevæ annis LVI expletis VII Idus Septembr. anno
1559. Ex *Roberto* hoc nati tres alii *Stephani, Robertus, Franciscus*, & ce-
leberrimi nominis ille *Henricus*, ut & *Catharina*, quæ Latine fuit docta.
Robertus hic II Pontificiam religionem amplexus (nam pater cum fra-
tribus reformatæ religioni addicti erant) Typographus Regius factus

libros post annum seculi superioris LX cœpit imprimere, reliquitque filium *Robertum III*, Typographum & ipsum doctissimum, ad quem libri post annum 1588 sub nomine *Roberti Stephani* exscripti sunt referendi. De *Francisco* nihil referre habuit *Janssonius*, nisi quod Genevæ anno 1582 adhuc libros impresserit. De *Henrico* autem longe plurima. Et hic quidem (ut potissima saltem decerpamus) jactis sub *Petro Danesio* & *Jacobo Tusano*, Lutetiæ Professoribus, solidissimis fundamentis, familiariter usus est *Adriano Turnebo* Professore pariter ac Typographo regio. (Neque enim indecorum id temporis habebatur, Typographicum juxtim ac Professorium subire munus; quemadmodum & *Johannes Oporinus* apud Basileenses, & *Franciscus Raphelengius* apud Lugduno-Batavos, Professores pariter atque Typographi extiterent.) Totam deinceps Europam peragravit, & doctos ubique invisit, imo cum principibus quoque ac regibus fuit collocutus. Fuit enim per XV menses in aula Regis *Henrici* Gallo-Poloni, & Venetiis apud Odettum Selvium *Henrici II* Gallorum Regis legatum hærens cum *Cærolo Sigonio*, *Bessarione*, *Arlenio*, doctissimisque Patriis, Patavii cum *Francisco Robortello*, & *Dionysio Lambino*, Romæ cum *Guilielmo Sirleto* fuit conversatus. Veneticam etiam per omnes Italiæ Bibliothecas exercuit, per Romanam maxime ac Medicæam, e qua & veterum poetarum in Homerum epitaphia descripsit. Nec publicas tantum, sed privatas etiam Bibliothecas fuit pervagatus, & manuscripta exemplaria, quæ accipere gratis non potuit, labore multo multaque pecunia hinc inde sibi comparavit. Perlustrata Italia in Angliam se contulit, ubi Oxoniensem haut dubie Bibliothecam non reliquit insalutatam, domumque exinde tendens Lovanium direxit iter, ubi amicitiam cum *Petro Nannio* junxit, & codicem Anthologiæ Græcæ consuluit. Domum reversus libris excudendis aliquot annos impendit in typographico illustrissimi viri *Hulrici Fuggeri*. Dein cursum flexit in Germaniam & Austriam. In hoc itinere Francofurti *Bonaventuram Vulcanium*, Argentorati *Philippum Sidneium* (quem & alibi convenit) Viennæ *Johannem Cratonem a Crafftheim*, *Joh. Sambucum*, doctissimosque alios viros visitavit, cumque ex Austria in Hungariam quoque excurrisset, domum redux factus totum se curis laboribusque typographicis dedit, omnesque propemodum scriptores veteres venustissimis typis non sine eruditissimis animadversionibus, excusos orbi exhibuit, dumque

dumque id egit, literarum commercium cum doctissimis ubique terrarum viris, *Jacchimo Camerario, Carolo Sigonio, Oberto Giphano, Job. Leurclavio, Job. Sambuco, Paulo Melisso* aliisque pluribus exercuit. Quod proprios ejus labores attinet, mirificam de se famam admodum juvenis excitavit, cum ex Italia reversus Anacreontem Poetam Græcum anno 1554 primus evulgasset. Nam Græcis Musis se totum consecraverat, ut indifferens ipsi esset, Græcene aliquid an Latine conscriberet. Inter Græcæ autem opera palmarium est *Thesaurus Lingua Græcæ*. Nam uti patrus ejus *Carolus Ciceronianum Thesaurum*; & pater *Thesaurum Latinae linguae*, ita *Henricus Thesaurum Græcæ linguae* eruit, facemque longe illustrissimam in Cimmeriis quasi tenebris accendit; quanquam per hunc ipsum Thesaurum ab infidelissimo famulo *Iohanne Scapula* deinceps compilatum, pauper admodum fuit redditus. Quid præterea librorum scripserit edideritque, quos item autores vel præfationibus vel notis exornarit, quidque editurum se postidea promiserit, speciatim atque ordine refert *Janffonius*. Cæterum uti pater *Robertus Parisiis* *cedere post editos in Evangelium secundum Mattheum, Marcum & Lucam Commentarios ex Ecclesiasticis Scriptoribus collectos*, metu vicicomburii, cogebatur: ita *Henricus* quoque, cum Poematium, cujus versus intercalaris est, *Cavete vobis Principes*, cum Dialogo edidisset, fuga sibi consuluit. flammis alias & ipse ustulandus, si credendum quidem *Cornelio Tollio in appendice ad Pierium Valerianum de Infelicitate literatorum*. Quæ omnia dum commemorat *Janffonius*, nec mores indolemque *Henrici Stephani* dissimulat, quin arroganti, rixoso, moroso ac mordaci eum ingenio fuisse, ex *Isaaci Casauboni* literis luculenter ostendit. In matrimonium enim filiam *Henrici Stephani Florentiam* duxerat *Casaubonus*; qua occasione & universa *Casauboni* vita hic loci a *Janffonio* inseritur. Si *Tollium* jam dictum audias, *Henricus Stephanus* post varia per Germaniam itinera *Lugduni Gallorum* in nosocomio publico, sicut *Sammarthanum* & alios, ibidem in summa quidem egestate, sed extra nosocomium, anno 1598 fere septuagenarius mortem obiit. Præter *Florentiam* jam dictam, *Dionysiam*, aliosque liberos, reliquit celeberrimum & ipsum Typographum *Paulum Stephanum*. Nam & hic vestigiis paternis insistens nobiliorem orbis terrarum partem pervolitavit, clarissimosque ubique locorum viros, & *Lipsum* quidem *Lugduni Bavorum*,

tavorum, Heidelbergæ *Comelinum*, Lugduni Gallorum *Tornasum*, Argentorati *Ruberium*, Londini affinem suum *Casaubonum* invisit, nec aliorum duntaxat, sed & propria deinceps scripta eleganter procudit. Habuit filium *Antonium*, & ipsum Typographum, qui ad paupertatem tandem redactus Parisiis in nosocomio decessit, filiamque reliquit, quæ Parisiis hoc ipso adhuc tempore manibus victum amictumque quæritare dicitur. Hæc & alia postquam de Stephanis in dissertatione epistolica sua exposuit Janssonius, tum Cl. Grævium, tum *Φιλοσοφάους* quosque perquam humaniter rogat, ut si vel icones Stephanorum (unicam enim *Roberti* habuit, quam & libello præfixit) vel aliud quid memorabile de Stephanis habeant, communicare secum ne intermittant. Addit postmodum *Antonii Borremansii*, ut & *Cornelii a Beughem* apud Embricenses Tribuni plebis & Bibliopolæ per *Bibliothecam Iuridicam & Physicam* aliaque scripta jam notissimi, (qui & Janssonio, quæ de Stephanis sibi constabant, liberaliter donavit) ad se scriptas literas una cum metricis aliorum ob libellum hunc editum gratulationibus. Subjungit etiam Henrici Stephani *Querimoniam Artis Typographica*, de illiteratis quibusdam Typographis, propter quos in contemptum veniat, & *epistolam* ejusdem, qua ad multas multorum Amicorum respondet tum *de Typographia sua statu*, tum *de suo Thesuro Græca lingue*. Adjicit tandem & librorum omnium, quos nunquam celeberrimæ decem præclarissimorum Stephanorum officinæ exhibuerunt, *Catalogum*, eumque a seipso accurate confectum.

CASPARIS SAGITTARII, SS. THEOL. D. ET IN
*Acad. Salana Hist. P.P. Harmonia Historie Passionis Jesu
 Christi libri tres.*

Lipsiæ apud Joh. Grossium, 1684 in 4.

DIu est, quod operi huic elaborando manum clarissimus Auctor admovit. Nam eo jam tempore, cum in Gymnasio Lubecensi Philologiæ studiis adolescens incumberet, moliri illud cœpit, & partem ejus jam ante hos duodecim annos typis exscribi curavit; aliis super alia occupationibus, quæ minus telam non interrupto ordine pertexeret, impeditus. Quapropter ipse in Præfatione, quomodo labor hic suus cœperit, ut creverit, succreverit, & post varia intervalla tandem

quid observans. Caterum cum fuit in oraculis responsa per sortes fuerint reddita, etiam sortes Ethnicorum divinatorias, de quibus & in prima dissertatione multa attulerat, examinat, & fraudes circa hoc quoque Oraculorum genus manifestat. Examinat autem 1. κληρομαντείαν seu sortem per talos aut tesseras, 2. βελομαντείαν seu sortem per sagittas aut virgas; 3. σιχομαντείαν ac ψαυδομαντείαν seu sortem per versus eosque ex Orpheo, Musæo, Euripide, ac carminibus Sibyllinis, Homero maxime ac Virgilio, depromptos. Has autem stultas Ethnicorum superstitiones dum persequitur, etiam illud ostendit insimul, eas per multa etiam secula obtinuisse in populo Christiano, iisque addictos fuisse non aliquos tantum hinc inde e fœce vulgi, sed plures ex primariis Christianismi Antistibus, Isidorum puta, Gregorium Turonensem, Petrum Blesensem, imo ipsum patrum Latinorum augustissimum Augustinum; sed merito *Sortes* illas *Sanctorum*, ut vocarunt, damnatas esse in Conciliis Ancyrano, Laodicensi, Aurelianensi atque Antisiodorensi. Postremo illa quoque duo antiquissima Responsa, quorum alterum Cræso, alterum Atheniensibus fuit datum, discutit, & fraudes illorum quoque luci meridianæ exponit. Pretio enim sæpius corrupta fuisse oracula, ex Herodoto, Athenæo, Plutarcho, atque Æschine clare condocescit; atque hinc a magnatibus jam consulta, jam neglecta æq; ac auguria, fuisse, prout ea videlicet rebus suis plus minusve inservire existimassent. Documento huic rei sunt tria nova oracula, ut ita loquamur, Statistica, oraculum Hephæstionis ab Alexandro, oraculum Antinoi ab Hadriano, & oraculum Augusti a Tiberio vel Augusto ipso, uti Autor ex Prudentii loco quodam colligit, institutum. Quo minus autem Sacerdotum circa oracula fraudes plebeculæ supersticiosa innotuerint, in causa initiationes atque mysteria fuisse Autor innuit. Per hæc enim initiati quique obligabantur, nihil quicquam arcanorum illorum propalare, nisi tanquam nefarii atque athei in summum vitæ periculum sese ipsos velint perducere. Initiati autem non sacerdotes tantum, sed & populi circumjacentes, ne & hi aliquid mysteriorum horum eliminarent. Quanquam ne istæ quidem artes prohibere tandem potuerunt, quominus omnis oraculorum Ethnicorum autoritas corrueret. Neque paucæ hujus rei allegari possunt causæ. Septem affert autor, & mendacia eorum frequentia, ac nullos, ut

contrarios plane prædictis eventus; 2. corruptos pecunia Antistites, eorumque imposturas ac scelera, postinde manifestata; 3. fraudes ac fallacias artesque per antra, machinas & cætera præstigiæ instrumenta perpetrata, tandemque a consultoribus aliisque detecta; 4. adulteria quandoque & ejusmodi plura horrenda crimina sub prætextu Religionis a Prophetis Antistitibusque commissa; 5. Philosophos, Peripateticos maxime, Cynicos & Epicureos, qui impostores hosce summo studio pudefaciebant; 6. Christianos, eorumque religionem quocunque terrarum se diffundentem, & 7. jocularia ac ridicula responsa per Prophetas subinde consultoribus data. De cætero ut in prima dissertatione multa interspererat Autor, directe atque indirecte ad scopum suum facientia, ita huic quoque alteri non pauca infibulavit quasi poetarum more epifodia, v. gr. de Deo Socratis, & sapientia ejus falso ab oraculo Delphico celebrata, de muliere in Endor, quam & ipsam impostura usam ad decipiendum Saulem fuisse existimat, de sacris veterum Christianorum subterraneis, de pervertis veterum monachorum moribus, de libris Sibyllinis &c. cumque in utraque dissertatione consecrationum Ethnicarum plus simplici vice facta fuerit mentio, *Schediasma de Consecrationibus Ararum, Statuarum, Templorum, Terminorum aliorumque Diis dedicatarum annexit.*

S. JOHANNIS EVANGELIUM COMMENTARIO perpetuo illustratum, atque ab Hugonis Grotii imprimis & aliorum corruptelis vindicatum; Auctore Christiano Nifanio SS. Theolog. Licent. & Superintendente Ravensbergensi &c.

Frankofurti ad Mœnum apud Joh. David. Zunnerum

1684. in 4.

Clarissimus Nifanius, cujus scripta, *Carolus M. Confessor veritatis Evangelica*, ejusque *vindicia adversus Nicolaum Schalen*, item *Ma-taologia Labadiana* & alia prostant, vitam adhuc agens Academicam Gieslæ aliquot disputationibus Philologicis annotationes Grotianas in Johannem castigaverat, illasque non multo post auctas per modum tractatus ediderat. Hanc suam Commentationem in officiis suis arduis consti-

constitutus, horis subsecivis consulendo optimos Interpretes, imprimis luculentas Annotationes Anti-Grotianas Dn.D. Calovii, ita perfectissimum iustum Commentarium Orbi erudito dederit.

Procedenti loco est exercitatio de Jesu Christo posito in signum cui comparatur. Contradicientibus per seculorum seriem numeratis adductis Hugo Grotius, cujus vita, religio monstruosa, confessio fidei in ambiguis locis ambigua narratur.

In Commentario verba S. Johannis juxta textum originale, & Annotationes Grotii integra reperuntur: Sensus genuinus eruitur, probatur, firmum dicitur stabilitur: *ψευδεργασιαι* Grotianæ omnes, nec non aliorum depravationes rejiciuntur.

Adjunguntur in usum Verbi Divini ministrorum, tum Loci Communes practici, tum Auctores, qui vel commentariis vel meditationibus aut integrum Johanneum Evangelium, aut capitula ejus aliquot, aut versus illustrarunt.

HERMANNI WITSII

Egyptiaca, & Δεκάφυλον. Sive de Egyptiacorum Sacrorum cum Hebraicis collatione libri tres, & de decem Tribubus Israelis liber singularis. Accessit diatribe de Legione fulminatrice Christianorum sub Imp. M. A.

Antonino.

Amstelodami apud Gerh. Borstium, 1683. in 4.

RES diversi argumenti Tractatus uno hoc volumine completi vir doctissimus voluit, de quibus distincte etiam dicendum nobis erit, & de primo quidem, qui præcipuus est, ac summo ab auctore studio elaboratus limatusque, paulo uberius.

Duodecim jam anni lapsi sunt, ex quo Vir nobilissimus Johannes Marshamus, Eques auratus, librum in Anglia edidit, CANON CHRONICVS ÆGYPTIACVS, EBRAICVS, GRÆCVS, ET DISQUISITIONES, inscriptum; quo id magno ingenio studioque egit, ut priorum octodecim seculorum, quæ a diluvio fluxerunt, Chronologiam, impeditißimam sane & obscurißimam, explicaret ac luci suæ restitueret, eademque opera veteres Ægyptiorum, Ebraeorum, Græcorumque ritus ac instituta ex optimis Scripturibus illustraret. Nec sine

sine applausu a doctis exceptus hic liber est, vastam & reconditam, quam ubiq; spirat, eruditionem non immerito veneratis; sed ita tamen, ut nec nævi pulcherrimo operi passim adpersi lectorum oculos subterfugerint, & quædam nimio novitatis studio profanius ab auctore, quam par erat & Christiano forsan homine dignum, dicta ac tradita piis mentibus fuerint improbata. Utique qui eundem Marshami librum a. 1676 Lipsiæ recudi, ac amplissimis indicibus, qui Londinensi editioni decrant, exornari curavit, de cautione in legendo libro cætera doctissimo adhibenda, qualicunque præfatione admonendum Lectorem censuit. Postquam enim iusto opus ipsum encomio decorasset, mox *non dissimulandum* ait, *contigisse illustri ejus auctori, quod contingere iis assolet, qui supra vulgus sapiunt, ut novas subinde ac singulares opiniones sectaretur, iisque fulciendis sacra etiam Scriptura loca quadam in novum sensum inflecteret*; ac speciatim inde notat, Theologisque uberius excutienda ac refellenda commendat paradoxa duo; quorum altero Ebræorum sacra, quæ a Deo ipso non sine typica Messæ ejusque officiorum atque beneficiorum adumbratione instituta novimus, ex Ægyptiorum ritibus derivare: altero septuaginta Danielis hebdomades nova quadam ratione sic computare, ut non ad Christum, sed Antiochum Epiphanem viderentur pertinere, ac validissimum adeo argumentum, quo adversus Judæos Christiana semper Ecclesia usa fuit, evertere conatus Marshamus fuerat.

Quemadmodum vero jam ante de Ecclesia Christi egregie meritus est vir Clarissimus, Johannes Christophorus Wagenfeilius, quando in Mantissa *Telis igneis Satana* anno 1681 editis, & a nobis Actorum mense Majo an. 1682. pag. 61. sqq. recensitis, adjuncta, posterius illud Marshami dogma mascule refutavit, vindicavitque deprompti ex Spiritu S. illo apud Danielem vaticinio argumenti vim ac robur; ita non minori apparatu, eloquentia, ac zelo prius Marshami paradoxum examinandum ac refellendum Theologus Academiæ Ultrajectinæ celeberrimus, Hermannus, Witfius, superiore anno sumpsit, *de Ægyptiacorum sacrorum cum Hebraicis collatione* libris tribus in lucem editis. Nimirum cum vir clarissimus animo reputaret, illam Marshami hypothesin, *gravissimis*, ut ipse in Dedicatoria epistola loquitur, *laborare sequelis, qua in Deum Deique populum atque in sanctissimam Numinis instituta perquam sint injuriose; verendumque esse, quod*
eo com-

dem finicus sit, uberius commemorat. Divisum Opus in tres partes est, quarum *prima* explicantur ea, quæ passionem Christi proxime antecesserunt, & vel ab inimicis ejus ad capiendum tollendumque eum se præparantibus, vel a Christo ipso discipulos suos ut scandalum cavent præmonente, semet ad passionem ferendam muniente, aut alias gesta fuerunt: *altera* ipsa sacrosanctæ passionis Historia enarratur, singulæque ejus circumstantiæ diligenti studio expenduntur: *tertia* de iis, quæ passionem Christi secuta sunt, ejusque sepultura agitur. Univerfus vero operis contextus seriem temporis exacte servat, methodo non multum ab simili illi, quam in sua Harmonia *Gerhardus Johannes Vossius* olim secutus est. Evangelistarum consensus ubique asseritur, conciliatis quæ pugnare inter se videri possint. Antiquitates Judaicæ ac Romanæ, quarum in Historia passionis fit mentio, erudite illustrantur. Diverse auctorum tum veterum, tum recentiorum, in explicandis ac conciliandis Evangelistis sententiæ, conferuntur ac examinantur. Verbo, ita elaboratum opus est, ut justis in Historiam passionis Christi commentarii loco habendum, eoque Auctor non Polyhistorum minus ac Philologum, quam Theologum gravissimum se Lectori probaverit. Adjecti sunt I. locorum Scripturæ S. quæ passim explicantur aut illustrantur; 2. Auctorum citatorum, quorum magnus auctori apparatus fuit; 3. Hebraicarum, & Græcarum vocum, quarum genuinus sensus eruitur; 4. rerum ac verborum utilissimi indices.

ANTONII VAN DALE M. D. DE ORACULIS ETHNICORUM Dissertationes duæ, quarum prior de ipsorum duratione ac defectu, posterior de eorundem autoribus.

Amstelodami apud Henricum & viduam Theodori Boom, 1682, in 8.

DUæ potissimum quæstiones de Oraculis Ethnicorum ventilatæ fuerunt hæctenus; & altera quidem, utrum illa cum adventu Servatoris nostri JESU CHRISTI cesserint penitus, an vero per aliquot adhuc secula ulterius, etiam post Imperatores quosdam Christianam Religionem amplexos, perdurasint? Altera, utrum Cæcædæmon, simia illa DEI, oraculorum Ethnicorum autor sit solus,

an imposturæ etiam humanæ aliquid adhibitum in proferendis illis fuerit. Quod primam attinet, gravissimi sunt Auctores et præcis pariter atque recentioribus, qui omnia cum nato CHRISTO, vel post paulo conticuisse oracula confidenter asserunt; quod alteram, omnes ferme Ecclesiæ primitivæ, cumque illis non pauci hæctenus et primæ cavæ eruditæ, non alium oraculorum præsidem dictatoremque, quam Diabolum, agnoscunt. Verum ab his omnibus segregem se facit doctissimus hujus libri scriptor, & quemadmodum duæ de Oraculis agitantur controversiæ jamjam memoratæ, ita duas quoque dissertationes concinnavit; quarum in prima perquam luculenter ostendit, non ante Nativitatem CHRISTI vel paulo post eandem desisse oracula Ethnicorum, sed ad Imperatores Christianos, imo ad Theodosii usque M. filios Arcadium atque Honorium durasse; in altera, non ulla vi supernaturali, dæmonumve præternaturalibus artibus, sed meris præstigiis Pythiarum, Prophetarum atque Antistitum Ethnicorum, qui templis fatidicis, aliisque oraculis aut sortibus olim præfuerunt, responsa illa fuisse reddita. Id autem dum agit Auctor in præcis Scriptoribus mire volutatus, occasione data in alios atque alios discursus de rebus jocosis juxtim atque utilibus, iisque materiæ sibi propositæ non absinibus, exspatiatur. Ac in prima quidem dissertatione, dum oracula post CHRISTUM natum obmutuisse pernegat, etiam alia inficiatur pariter a celeberrimis Viris, quos nominat, constanter asserta, v. gr. narrationem Plutarchi de magno Pane mortuo esse veram, mactationem infantum apud Ethnicos tempore CHRISTI fuisse sublatam, Tiberium consecrare CHRISTUM voluisse, oraculum de puero Hebræo datum, Aramque DEI primogeniti ab Augusto fuisse erectam, oraculum Delphicum imperante Juliano destructum; ut alia id genus plura hic taceamus. Sed ne dicis, quod ajunt, gratia opinari sic videri posset, oracula celeberrima quæque per aliquot a CHRISTO nato secula respondisse consultoribus, ex optimæ notæ Historicis demonstrat; Delphicum puta, Dodonæum, Ammonium, Didymæum, Colophonium, Carmeli in Judæa, Paphiæ Veneris, Tiresiæ, Mopsi, Amphilocho, Malli, Jovis Nicephori, Esculapii, Amphiarai, Sarpedonis, Trophonii, Hermionæ, Paphæ, Gerionis, Veheris Aphacitidis, Bese DEI in oppido Thebarum Abydo &c. ubi & multa de sortibus Ethnicorum, Homericis in primis

ac Vir

ac Virgilianis, referri ab eo videas. Quamvis enim Constantino M. imperante Christianismus quam maxime effloruerit, idololatriis in pagos, unde & pagani sunt dicti, secedere tum coactis, cultus tamen idolorum, ne Valentis quidem ac Valentiniani tempore plane desit; quin & multa (loquimur ex mente Auctoris) retenta a Christianis Ethnicismum redolentia, v. g. balnea, Pontificatus Cæsarum, adoratio sacre purpuræ, & Divorum appellatio. Neque id citra rationem status quandam. Connivendum enim erat Imperatoribus ad tempus, obtor Magnates Romani Imperii in Oriente & Occidente sacris Ethnicis adhuc mordicus inhaerentes, ne Imperium aut sumerent sibi ipsi, aut ad alios translatum irent. His expositis, nec inconcinne declaratis, discursum de sacris Tauropoliis annectit, docens sacra ista Hierophantas Solis atque Hecates aut solos aut cum uxoribus suscepisse, idque eos in regenerationem æternam quandam fecerunt; ubi & Baronium refellit pariter, qui locum Prudentii in Martyre Romano de Tauropoliis agentem obtorto velut collo ad consecrationem Pontificis maximi pertraxerat, Inscriptionibus qua Græcis, qua Latinis in sententiam suam allatis.

In secunda dissertatione sub initium statim adversus finistros interpretes censoresque sese obmunit hic Auctor. Neque enim is videri vult, qui Dæmonum vel Diabolorum tollere existentiam, atque adeo a latere quasi vulnus aliquod Christianæ Religionis, Scripturæque sacre infligere meditetur; quin asserit esse Dæmonas, qui non oraculorum tantum respondentium tempore, sed & ante ortum defectumque illorum perdere humanum genus tentaverint. Patribus autem primitivæ Ecclesiæ, qui oraculorum omnium Ethnicorum præsidem solum atque unicum faciunt Diabolum, ad stipulari non sustinet, utpote hac quoque in doctrina, uti in aliis, mirum quantum Platonicis. Id igitur tantum negat, Dæmones ad sacrificia advolasse, horumque cruore ac nidore se satiassent, aut oraculis Delphico, Dodonæo, cæterisque præsedisse; id quod non Plato tantum ejusque assensu, Porphyrius, Jamblichus ac cæteri, sed & hos secuti primitivæ Ecclesiæ patres Athenagoras, Tertullianus, Minucius Felix, Origenes, Eusebius, Firmicus aliique crediderunt. Ansa id negandi, imposturisque Antistitum responsa id genus tribuendi suppeditat Auctori fuit tum a Cicerone, qui in lib. 2. de Divinatione cum Epicureis, Aca-

demiciis, Peripateticis, Cynicis aliisque sapientioribus Oracula eorum que responsa lepide ac false explodit, tum ex Oenomaio, cuius fragmenta de oraculis Eusebius refert (hic enim ex professo de fraudibus Oraculorum scripsit) & ex Luciani Dialogo, qui Pseudomantis inscribitur, autoribusque præterea tam prisca, quam recentibus aliis; quamquam ea modestia dexteritateque est Autor, ut, quicquid hoc suæ de oraculis Gentilium est sententiæ, nemini cuiquam velit obtrudere, suum potius cuique de rationibus citationibusque suis iudicium relinquens. Ordine autem aliquo in assertionem causæ suæ ut procederet, consideravit primo, in quibus qualibusve regionibus constituta fuerint præcipua oracula. 2. quomodo templa ipsa sive oraculorum septa fabricata aut arte aut natura, aut ambabus fuerint, & quibus modis adornata. 3. qualiter & quam diversimode oracula fuerint redita. 4. per quas personas administrata. 5. quibus artificibus Antistites ac Prophetæ in illis usi. 6. quanti a Principibus Magnatibusque fuerint æstimata, & 7. quibus de causis oracula hæc talia penitus tandem deserint. Et primum quidem commode observat, oracula in montanis potissimum regionibus, & quæ speluncis cryptisque subterraneis abundabant, fuisse adornata, ut adminiculo scilicet sacerdotibus ad decipiendos homines esse potuerint. (Antro enim superstructum erat oraculum Delphicum, Trophonii, Sarpedonis apud Alexandriam, Apollinis Clarii ad Colophonem, Saturnii in æde Alexandrina, Fortunæ Prænestinæ prope Romam, Sibyllæ Cumanæ circa Bajas &c.) Fuisse etiam in templis adyta, ad quæ nemini, præter Sacerdotes, aditus erat permissus. His ita præstructis artes præstigiisque sacerdotum illorum vel potius impostorum circa oraculum Delphicum, Trophonianum, Dodonæum, Statuam Memnonis, Oraculum Ammonium aliaque plura detegit, verbis ipsorum Historicorum antiquorum adductis.

Agit etiam de oraculis per codicillos, item de oraculis per insomnia (qualia in Antro Charonæo, in fano Pasiphææ, in templo Esculapii Pergameno, Calchantis in Daunia, Amphiarai in Attica, Thebis in Bœotia aliisque in locis sub Deorum nomine reddebantur) & quid technarum atque fraudum circa illa abs Prophetis ac Prophetis fuerit adhibitum, condocet; de oraculo quoque Heliopolitano, & Veneris Aphacitidis, item oraculo Apidis, bovis Memphitici simile quid

eo comparata sint omnia, ut omisso mysteriorum sub involucris istis latentium scrutinio, in frigidis ineptientium Ægyptiorum antiquitatibus, si modo antiquitatibus, defixa studiosorum hominum mentes bareant. totaq; Israelitarum religio Politici magis alicujus vafamenti speciem habere videatur, quo sive Deus sive Moses regnum sibi in eo populo firmavit, quam umbrarum suarum integumentis ad Christum ducere; a suo, Theologi, officio minime alienum censuit, si justo dogma illud studio excuteret, & quam parum solidis superstruatur fundamentis demonstraret. Cum itaq; in epistola dedicatoria, sacrarum literarum auctoritatem asserturus, calamum adversus eos, qui Criticæ suæ tribunali sanctissimum illum codicem temere subjiciunt, strinxisset, propositiq; sui indicasset rationem; in opere ipso primum Marshami de sacrorum Ebræorum origine sententiam, quam jam ante illum Johannes Spenceus in Dissertatione de Urim & Thummim Cantabrigiæ a. 1668 edita proposuerat, prolixè exponit, collectis in unum, quæ Spencerus & Marshamus sparsim tradiderant, & ita exponit candidè, ut illi ipsi causam, quam asserendam susceperunt, clarius explicare, aut subtilius tue-riac exornare non potuissent. Summa doctrinæ eorum hæc est: Ebræos olim, cum in Ægypto utramque experti fortunam degerent, oblivioni sensim tradito simplici sanctoque, quem a Patriarchis acceperant, divini numini cultu, in Ægyptiorum mores paulatim transiisse, eorumque ritus idololatricos suscepisse. Postquam vero Deus eductis ex Ægypto Israelitis, regnum sibi in eo populo constituere legibusque firmare decrevisset, nossetque insulsa pervicacisque ac receptorum semel rituum tenacissima gentis infantiam ablaetari velut e vestigio non posse; rationem eum inivisse, quæ ad cultum vere novum, sed per umbratiles quasdam veteris reliquias populum illum deduceret. Itaque ritus non paucos, ineptos eos quidem, at utcunque tolerabiles, quadam velut οὐρανὸν βασιλεῖ, sed paulum emendatos, in sacrorum suorum album transcripsisse Deum. Sic enim Tabernaculi Templique magnificentiam, Sacerdotum ordinem splendidumque apparatus, & decoras Pontificis vestes, nec non Urim ac Thummim; ferias & festa, ac hebdomaticum dierum orbem; sacrificia, inque iis byssopi usum, & vacca rufa, hircique emissarii ceremonias, lucernarum accensionem & frontalia; amyletum serpentis anei; lotiones crebras, imo circumcissionem ipsam, pluraque alia ex Ægyptiacis sacris in Mosaicum cultum fuisse transumpta. Eam vero sententiam sic expo-

Ee

lit

lit Witfius, ut primum magnā & admirandam plane veteres inter Ægyptios & Hebræos in religionis negotio convenientiam, ex mente Spencersi & Marshami, per partes singulas distincteque expendat; ac deinde in medium proferat argumenta, quibus evinci videatur posse, ea in quibus consensus est, Hebræos ab Ægyptiis, non Ægyptios ab Hebræis accepisse; Cyrilli etiam Alexandrini, Chrysostomi, aliorumque tum patrum, tum recentiorum scriptorum testimoniis adductis. Ita integro libro I exposita adversariorum sententia, suam Witfius exhibet, uberiusque libro II & III comprobat, sequentibus septem thesibus (quidni enim & hic legantur?) comprehensam.

I. Ex pravis Ægyptiorum moribus, superstitione atque idololatria multa quidem Israelita sumpserunt: sed & similia ab aliis vicinis populis mutuati sunt; neque ab Ægyptiis ea omnia, quæ nonnullis iis uti primis inventoribus adscripserunt. II. In dogmatibus, institutis, ritibus, a Deo approbatis, non est tanta inter Ægyptios & Hebræos convenientia, quantam viri eruditi prædicant, non caute semper, quandoque nec caste satis aut sancte. III. Ubi conveniunt, Ægyptiis atque Hebræis ea cum aliis moratioribus populis communia habuerunt, hausta ex communi fonte vel rationis, vel traditionis: quarum utraque apud Hebræos purior atque incorruptior fuit. IV. Quæ a jure natura remotiora, Ægyptiis tamen atque Hebræis communia fuerunt, ea probari non potest apud Ægyptios quam apud Hebræos antiquiora fuisse; quum illi qui laudantur scriptores omnes Mose non paullo recentiores sint. V. Ex adverso probabile est, Ægyptios ab Abrahamo, Josepho, Mose, Salomone multa accepisse. VI. Ex eodem fonte Græci hauserunt, sive ἀμείσως, sive ἐμμεύσως. VII. Nequaquam fuit ea Dei mens in institutis ceremonialibus, quam viri docti fingunt; ut nimirum pervicaci populi ingenio sese attemperaret, ea in cultum suum transsumendo, sed paululum purgata, quibus peregrinas superstitiones emulando prave adsueverant: sed potius 1, ut laboriosis istis exercitiis, veluti iugo difficillimo, indomitam populi ferociam subigeret. 2. ut veluti parietis intergerino, a cæteris gentibus, & potissimum Ægyptiis, & quibus, & Cananæis, ad quos veniebant, se jungeret. 3. & maxime, ut rerum spiritualium figura atque umbra essent. Tametsi vero nihil hoc in argumento intactum reliquit doctissimus Auctor, & in primis contra Johannem Spencerum, qui pro Ægyptiorum Teraphim data Israelitis Urim statuerat, prolixè disseruit, nondum tamen omni labore defunctus

functus videretur. Cum enim in Anglia sub prælo jam sit Spenceri iustum *de Legibus Mosaicis* opus, quo suam illam hypothefin majori argumentorum apparatu firmasse dicitur, novæ utique industriæ materia clarissimo Witsio, cum ad manus ejus Spencerianum illud opus pervenerit, præbentur: quemadmodum & nobis de hoc argumento plura dicendi, non poterit non suo tempore redire occasio.

Alter voluminis Tractatus *Δεκάφυλον*, sive *de decem Tribubus Israelis* inscribitur, eorumq; complectitur historiam, quatuor in periodos distributam. *Prima* initium a Jeroboamo est, cujus auspiciis decem tribus a regno Judæ secesserunt, separatamque & Ecclesiam & rempublicam cœperunt constituere; tametsi non tam universalis ea fuit defectio, quin multi domui Davidis sacrisque pristinis adhæserint. *Alter* ab everfione Regni X tribuum incipit, cujus primus gradus in cæde Jeroboami secundi aut filii ejus Zachariæ, alter in victoria Tiglat Pilefarris, tertius in expeditione Salmanassaris spectatur, qui regnum decem tribuum, postquam annis 235 stetit, omnino destruxit, quibusdam quidem e plebe in terra sua relictis, qui Samaritanorum successu temporis sectam condiderunt, plerisque vero in Assyriam Mediamque deportatis. *Tertia* post solutam captivitatem Babylonicam cœpit, quando una cum Judæis nonnulli etiam ex X tribubus in Judæam reversi sunt, ac cum tribu Juda coaluerunt, plurimi vero nova patria antiquæ prælata in exilii sedibus remanserunt; quorum quidam mixti profanis gentibus inque iis paulatim absorpti sunt, alii avitæ religionis retinentiores communionem cum fratribus suis coluerunt. *Quarta* a novissimo Politicæ Israeliticæ per Romanos excidio ducta, ad optatam totius Israelis restitutionem fuit. Eam enim clarissimus auctor, postquam hucusq; X tribuum Historiam perduxisset, illustratis Scripturæ locis quam plurimis iisque difficillimis, hypothefin comprobare nititur, & expectandam aliquando esse efficacem totius Israelis, sine tribuum discrimine, ad communionem Christi vocationem; nec desperandum iis de reditu in patriam. Utrumque enim ex solenni illo foedere, quod cum Abraham & semine ejus Deus pepigit Gen. XVII. 7. 8, arbitratur fluere; argumentis insuper ex Levit. XXVI, a commate 16 ad finem usque capituli, ac Deuteron. XXX, versibus decem prioribus, Esaia XI, v. 11. 12. 13. Hosea III. 3. 4. 5. Jerem. XXXI, 1. Ezech, XVI, 53. XX, 40. 44. XXXVI, XXXVII, petitis ac diligentibus studio firmatis.

Subjungitur Diatribè *de legione illa Christianorum* decantatissima, quæ sub M. A. Antonino meruit, suisque ad Christum precibus tempestatem commovit, hostibus fulminum ac grandinis jactu exitiosam, Romanis vero frigidissimorum imbrum in summo æstu copia salutare, *fulminatrix* eam ob causam salutata. Cum enim non gentiles tantum Historici victoriam illam, non Christianorum Deo, sed suo Jovi Pluvio, vel ipsius Imperatoris precibus ac meritis adscribant, aut a mago quodam procuratam asserant; sed & e Christianis scriptoribus fuerint, quibus narratio illa suspecta, ac rationes, quibus fulciri solet, parum solidæ sunt visæ: operæ se pretium facturum Witsius censuit, si rem oranem curatiore studio excuteret. Itaq; cum de facto non dubitari ostendisset, gloriam miraculi sacrilego ausu Jovi Pluvio, inepte etiam vanissimis magorum præstigiis tribui, Christianorum vero precibus merito adscribendam commonstrat; Scaligero tamen, Salmasio, atq; Huetio assensus, literas Marci Imperatoris ad Senatam, quæ in B. Justinoperibus nunc vulgo visuntur, genuinas non esse, sed ab alio quodam confictas ac suppositas.

DESCRIPTION DE L' UNIVERS &c PAR

*Allain Manesson Mallet, Maître de Mathematiques
des Pages de la petite Ecurie &c.*

sive

Alani Manessonii Malleti, Puerorum nobilium Regii Stabuli minoris Informatoris Mathematici, olim Architecti militaris & rei tormentariæ præfecti in
Lusitania

DESCRIPTIO UNIVERSI,

In qua continentur diversa mundi Systemata, Tabulæ Geographicæ universales & particulares, antiquæ & novæ, figuræ præcipuarum in orbe urbium, aliorumque locorum memorabilium; cum effigie Principum, eorumque insignibus, titulis, coloribus aulicis, gentiumque moribus, religione, politia, vestitibus.

Lutetiæ apud Dion. Thierry. 1683, in 4.

Opu

Opus hoc in Tomos quinque & in libros decem distributum est : Figuras habet & tabulas 674. Tomo I. Lib. I. & II. tractantur *Sphærica & Cosmographica* in genere, satisque perspicue & populariter. Libro III. specialis descriptionis initium fit a terris *Arcticis*. Tomus II. liber IV. *Asiam* exhibet. Tom. III. lib. V. *Africam*. Tomus IV. lib. VI. *Europæ* partem, in qua sunt Regna *Sueciæ & Daniæ, Moscoviæ, Sarmatiæ, Poloniæ, Hungariæ, Illyricum, Græciæ, Italiæ, Hispaniæ, Lusitaniæ*. Tomo V. libro VII. reliquæ *Europæ* regiones describuntur, i. e. *Britanniæ, Germaniæ, Galliæ, Sabaudia, Belgium, Lotbaringia, Burgundia*. Sequitur libro VIII. Terra *Australis*. Libro IX. *America Septentrionalis*. Lib. X. *America Meridionalis*. Laudanda est utique Autoris concinnitas, brevitatis, tum modestiæ & veritatis studium, & elegantia tabularum : nec dubitandum, quin industriam adhibere voluerit maximam, ut non nisi correctâ & emendata traderet. Sed dissimulari nequit, accidisse illi, quod aliis, tantam rerum farraginem congerentibus, & aliorum fide nitentibus, ut nimirum in rebus extra patriam suam, experientia & linguarum notitia destituti, sæpissime hallucinentur. Magnam igitur operæ pretium reportarent viri docti & periti, qui tot hujusmodi librorum, variis locis, linguisque editorum, volumina, in ea quisque parte, quam optime perspectam & cognitam habet, serio examinent, & quæ emendanda invenerint, cum Autoribus istiusmodi Systematum communicarent. Id dum negligitur, & alieno labori nimum tribuitur, aliusque ex alio liber exhibetur, fieri non potest, quin veteres errores non retineantur tantum, sed & novis cumulentur, ut hucusque factum est. Monuimus aliquid hac de re in *Actis nostris anni præteriti* p. 36, cum *Pontierii Bibliothecam Magnatam* recenseremus. Nec mirum est, in hoc quoque *Malleti* opere, longe ampliori, plurima reperiri emendationem desiderantia. Exempla pauca ex rebus Germanicis, quamvis in iis brevissimus & sterilis est, subjungemus. Tomo V, pag. 76, *Eichsfeldia* Principatus (qui male *Eschfeld* scribitur) sub ditione *Ducum Luneburgicorum* esse dicitur, sed male; quanquam enim in finibus eorum sita sit hæc regio, ad *Archiepiscopum & Electorem Moguntinum* tamen indubitato jure spectat, neque *Principatus* titulum gerit. Ibidem cum directorum circuli inferioris Saxonie mentio fit, verba hæc : *Le Duc de Brunswick & de Lunebourg, comme Archevêque ou Administrateur de Magdebourg, est, Directeur*

de ce cercle ; mais a present il en partage la Direction avec le Duc de Breme , sans prejudice du droit du Duc de Brunsvick , qui est toujours Codirecteur ; sensum non admittunt congruum. Inter Magdeburgensem , qui Brandeburgicus hoc tempore Elector est , & Bremensem Ducem , qui est Rex Sueciæ , directorium circuli inferioris Saxoniz alternari , salvo tamen Ducum Brunsvicensium & Luneburgensium condirectorii jure , publice constat. Sed hunc sensum ex Malleti verbis , ut jacent , nemo forte exculpsit. In *Saxonia superioris* descriptione p. 78, 80, ut & alibi passim , de Episcopatibus , Abbatibus , Comitibus , Civitatibus , ex *Matriculis* , quas vocant , *Imperii* obsoletis , Autor non pauca hausit , quæ erronea sunt ; tum in nominibus multipliciter lapsus est : nihili enim sunt voces *Widerfeld* ; *Rugenstein* , *Bluchlingen* : nec unquam fuit *Burggraviatus Tautenbergensis* , sed *Baronatus* , Equestri Thuringorum Ordini olim annumeratus , nunc *Præfectura Ducalis*. Neque , ut de aliis taceamus , superest hodie antiqua forma *Comitatus Beichlingensis* , sed extinctæ illius stirpis prædia & pagi ab equestribus familiis in Thuringia possidentur , maxime a splendidissima *Wertberorum* gente , præclaris in patriam meritis olim & nunc illustri & conspicua. Pag. 78 , ditiones *Rufforum* sive *Rusbenorum de Plavia* (qui Comitum titulum nuper gerere cœperunt , Dynastæ illustrissimi & vetustissimi , olim *Advocati* dicti) gravissimo errore in Mechlenburgensi Ducatu sitæ dicuntur , quas longissime inde distitas , in *Misnia & Voigtlandia* finibus jacere palam est. *Martisburgum* sive *Mersburg* , & *Naumburgum* , Ducatus minus recte salutantur ; non enim Ducatus titulum habent , sed Episcopatus nomen retinent , quamquam a Ducibus Saxoniz Electoralis lineæ regantur. Tertius etiam clientelæ Saxoniz Episcopatus *Misnensis* , (primo olim loco gavifus , & inter eos qui Exempti dicuntur) male Ducatus *Saxe Meissem* dicitur. *Misnia* enim vel *Episcopatus* , vel *Marchionatus* nomen est , non *Ducatus* : & *Misna* urbs arces habuit tum *Episcopi* , tum *Marchionis* ; uterque etiam separatas possedit provincias , sicut & olim *Burggravius* ejusdem loci. Nunc omnia pleno jure ad POTENTISS. ELECTOREM SAXONIZ spectant. Pag. 92 Hennebergicus Comitatus ita inter Saxoniz Duces divisus dicitur , ut Electorali lineæ septem , Vinarie quinque unciz cesserint. Ast plane inversa hæc sunt , cum huic septem , illi vero quinque unciz tributz sint. P. 108 *Gorlitia*

tia in Lusatia Academia seu Universitas esse dicitur, quæ nunquam ibi fuit. Sed hæc, omiſſis aliis, ſpeciminis loco ſufficiant: plurima talia in deſcriptione aliarum provinciarum notare poterunt, qui earum gnari ſunt. Itaque & Autor anſam habebit ſecundam curam adhibendi: & iis, qui Germanicam libri editionem moliri dicuntur, cautione & diligentia in abſtergendis nævis, erit opus. Neque nos alio ſine hæc commentati ſumus.

*SELECTA HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ CAPITA
& in loca ejusdem inſignia diſſertationes hiſtorica, chronologica, critica,
dogmatica, Autore R.P.F. Natali Alexandro Ord. F.F. Præd. &c.
Sec. XI. & XII. Pars prima.*

Pariſiis apud Antonium Dezallier, 1683. in 8.

Historiam eccleſiaſticam continuaturus P. Alexander, de cujus inſtituto & metho-
do in Actis anni 1682, menſe Julio diximus, ad undecimum & duodecimum ſeculum procedit, & utrumque conjunctim pertractatum tribus voluminibus abſolvit, e quibus jam primum tantum, reliquis duobus ad alia tempora dilatis exhibemus.

Auſpicatur illud autor a *Pontificibus Romanis Iohanne XVII* ejusque ſucceſſoribus, uſque ad *Cæleſtinum III*, quorum vitas dum ex ipſorum epiſtolis aliisque monumentis in ordinem redactas breviter enarrat, concilia quoque ſummorum iſtorum pontificum auſpiciis ſive Romæ ſive aliis in locis habita rebus eorum geſtis intertextit.

Hinc ad cætera undecimi & duodecimi ſeculi *concilia* progreditur, & quid in ſingulis circa diſciplinam eccleſiaſticam ſancitum decretumque fuerit, exponit. Tria vero Lateranenſia, quæ œcumenicis annumerare ſolent Romæ curiæ addicti, item ea, quæ in cauſa Berengarii, Abælardi, Thomæ Cantuarienſis, & investiturarum coacta ſunt, multaque alia partim Hæreſiologiæ, quæ inter ſelecta Synopſeos hujus capita proxime ſequitur, partim Diſſertationibus, quas ſecundum & tertium volumen exhibet, reſervat.

Inter *hæreticos* primum locum occupant *novi Manichæi*, quorum errores a muliere quadam Itala in Galliam invectos, & ab *Areſta* viro nobili callide exploratos & proditos, a. 1017. concilium Aurelianenſe, cujus acta tomo ſecundo Spicilegii ſui *Lucas Dacherius* produxit

duxit, combustis eorum autoribus & asseclis anathemati subjecit. Novis his Manichæis, eorumque promachis *Stephano* & *Lisojo*, subiungitur *Gandulfus* quidam Italus, cujus hæresin a. 1025 Atrebatensis Synodus a *Gerardo* Cameracensi & Atrebatensi episcopo congregata, cujus acta prædictus *Dacberius* tomo Spicilegii sui decimo tertio inseruit, editis singulis adversus singulos errores capitulis damnavit. Sequuntur *Berengarius*, de quo in Dissertationibus uberius agitur; *Michael Cerularius*, in cujus schismate enarrando, quousque Latinæ & Græcæ ecclesiæ dissensio tum temporis progressa fuerit, disquirit, *Roscelinus* in hæresin, quam coram Sueffionensi synodo ejuraverat, relapsus; *Basilus* cum sua *Bogomilorum* secta; *Tanchelinus*, qui Antverpiensium animos in tantum sibi devinxerat, ut qua corpus laverat, aquam biberent, donec S. *Norberti* opera a flagitiosissimi hominis confortio in meliorem viam reducerentur; *Petrus de Bruis*, & qui Petrobusianorum sectam propagavit *Henricus*, de quo ex actis Genománensium episcoporum, a *Mabillonio* tomo 3. Anal. vet. publicatis, haud pauca referuntur; *Arnaldus* Brixiensis, ejusque præceptor *Petrus Abalardus*, de quo in tertio volumine copiosius disseritur; *Gilbertus Porretanus*; *Eudo* sive *Eon*; *Apostolici* ab *Evervino* in epistola ad Bernhardum Clavallensem in Mabillonianis analectis edita, & ipso *Bernhardo* serm. 64 & 66 in Canticum descripti; *Folmarns* Trieffensteinienensis in Franconia infra Herbipolin Præpositus, qui *Gerochum* Reicherspergensis in Bavaria Præpositum adversarium nactus est; & ultimo loco *Waldenses*, de quibus hoc ordine agit, ut primum sectæ autorem & varia nomina, deinde errores circa ecclesiam, sacramenta & cætera dogmata, tum varias eorū sectas, item mores & disciplinam, eorumque impugnationem & condemnationem, & tandem Waldensium Bohemorum postremam confessionem, & hæreticorum, quibus etiam Lutherum accenset, de iis judicia referat. Inter alia observat libros *Ebrardi de Bethunia*, *Bernardi Abbatis Fontis Calidi*, & *Ermengardi*, qui contra Waldenses inscribuntur, titulum hunc non a suis autoribus, sed ex *Gretseri* ingenio accepisse; & multa passim Waldensibus tribui ab ipsorum doctrina & moribus aliena. Quod ut recte monet: ita perperam cum aliis Pontificiis multa inter Waldensium aliorumque hactenus enumeratorum errores & hæreses recenset, ob quæ inter veritatis testes potius & confessores numerari meruerunt.

Scripto-

Scriptores ecclesiastici quos enumerat, sunt circiter centum & triginta. In his *Anselmus* Cantuariensis, cujus genuina scripta a suppositiis discernit, ad pseudepigrapha etiam librum de immaculata B. Virginis conceptione & epistolam ejusdem argumenti referens, cum *Anselmus* in libris, *Cur Deus homo*, B. Virginem ab originalis peccati labe immunem non fuisse diserte doceat. *Guiberti Novigentini* scripta dum recenset, ex ejus libro de pignoribus sanctorum, quo *Samædardenses* monachos dentem a Christo novenni emissum se possidere gloriantes Scriptor ille confutavit, nonnulla de fraudibus & imposturis circa sacras reliquias excerpit. Ad *Rupertum Tuitiensem* ubi pervenit, quæ ejus circa Eucharistiam opinio fuerit, & an unionem hypostaticam panis & vini eucharistici cum Verbo statuerit, cujus erroris a *Bellarmino* aliisque arguitur, inquirat. *Bernhardi Claravallensis* elogiis criticum de ejus operibus judicium subnectit, & quæ ejus de statu animæ separatæ sententia fuerit, exponit. Cæteros fere omnes brevissimis dimittit.

Postremum primi hujus voluminis caput circa *politiam ecclesiasticam* occupatur, initio ducto a summa Pontificum Romanorum in universa ecclesia autoritate & potestatis plenitudine, cui gravissima *Tyonis*, *Bernhardi*, *Petri Cluniacensis*, *Goffridi Vindocinensis*, *Arnulphi Lexoviensis*, & *Hildeberti Turonensis* de dispensationum & appellationum abusu judicia minime repugnare autor existimat, qui deinde ad Cardinales transit, quorum dignitatem ob præcipuas in summi pontificis electione partes ipsi demandatas undecimo seculo novis radiis effulsisse notat. Eminentissimas quoque virtutes, quibus eminentissima hæc dignitas ornari debeat, *Petri Damiani*, *Bernhardi*, & *Thomæ Cantuariensis* verbis exprimit. Hinc ad primatum Lugdunensem, Viennensem, Toletanum, & Cantuariensem, & certamina inde nata progressus, ulterius de jure novas metropoles condendi, & Metropolitanorum officio ac autoritate, de novis episcopatibus undecimo & duodecimo seculo fundatis, deque episcoporum electione, confirmatione, juramento, resignationibus, translationibus, beneficiis, residentia, ut vocant, ejusque dispensatione, jurisdictione cæterisque ad episcopalem dignitatem spectantibus differit, & ab episcopis ad inferiores clericos descendit, ubi titulorum patrimonialium inirium, ordinandorum ætatem, consuetudines circa beneficiorum collationes & jus patronatus usurpatis, aliaque his affinia recenset.

Clericos excipit *Ordo Canonicus*, quem cum ab observantia regulari cecidisset, undecimo seculo instauratum & propagatum refert, autoribus *Petro de Honestis*, qui sibi Peccatoris cognomen indidit, *S. Ubaldo*, qui regulam Portuensem a Petro de Honestis constitutam & miraculo, ut fertur, approbatam in Eugubinam ecclesiam intulit, *S. Oldegario*, qui Canonicorum regularium institutum in Hispaniam provexit, *Gilberto Sempringhamensi*, a quo Ordo ille Gilbertinus & Sempringhamensis in Anglia nuncupatus est, *Yvone Carnotensi*, cujus opera Ordo hic in Gallicana ecclesia resoruit & *S. Norberto*, qui in loco Laudunensis dioceseos, qui *Pramonstratus* dicitur, novum Canonicorum regularium ordinem condidit, quem brevi tempore ex maxima paupertate ditissimum evasisse & usque adeo crevisse narrat, ut trigesimo post anno, non solum ex Francia & Burgundia, sed Alemannia quoque & Saxonia, centum pæne Abbates convenerint. Neque hic silentio prætermittitur *Ludovici VI.* munificentia, qui monasterium Canonicorum regularium ad muros Parisienses, cui *S. Victor* nomen dedit, excitavit, cujus regalis abbatiz filia fuit abbatia *S. Genevesa*, siquidem *Eugenii III.* jussu secularibus canonicis rejectis, regulares ex cœnobio S. Victoris in ecclesiam illam introducti sunt.

Historiæ Canonicorum regularium subjicit progressus & incrementa *Ordinis Benedictini*, congregatione *Vallis umbrosa*, congregatione *S. Crucis Fontis Avellani*, congregatione *Tironiensis* aliisque novis congregationibus & abbatibus multiplicati; item origines & instituta *Ordinis Camaldulensis* a *Romualdo* conditi, *Grandimontensis*, qui *Stephanum de Tierno* fundatorem habuit, & *Carthusiensis* a *Brunone* in rupe quadam asperrima Gratianopolitanæ dioceseos, cui Carthusiæ nomen est, instituti. Atque hic famosam illam narrationem de Doctore quodam Parisiensi, qui jam vita defunctus, in ipsis exequiarum solennibus e feretro se coram Tribunali Divino accusatum, judicatum & condemnatum proclamasse, & eo ipso facto Brunoni in eremum secedendi occasionem præbuisse perhibetur, ad examen revocat, in negativam *Johannis Launoji* sententiam proslivior, cujus argumenta ex libello de vera causa secessus S. Brunonis in eremum in medium producit. Accedunt ad novos undecimi & duodecimi seculi ordines ordo *Cisterciensis*, ordo *Fontis Ebraldi*, & ordines quidam equestres, *S. Johannis Hierosolymitani*, *militum templi*, *S. Mariae Teutonicorum* & de

& de *Calatrava*. Ordinem autem *Antonii Viennensis* se ob eam causam prætermisisse scribit autor, quod undecimo & duodecimo seculo pia tantum societas & secularis confraternitas fuerit, & anno decimum millesimo ducentesimo decimo octavo in religiosum ordinem evaserit. Postea de ritu parentum pueros monasteriis offerendi & religiosæ vitæ consecrandi, de ætate professionis monasticæ, de monachorum privilegiis aliisque rebus ad monasticum statum pertinentibus aliqua subnectit.

Tandem ubi de bonis ecclesiasticis eorumque administratione, nec non de ecclesiarum immunitatibus ac oneribus disseruit, finem primo huic undecimi & duodecimi seculi volumini imponit.

NOUVELLE MANIERE DE FORTIFIER
les places, par Monsieur Blondel, Marefchall de
Camp aux armées du Roy &c.

hoc est,

Dn. Blondelli, regiorum exercituum Campimareschalli &c. Nova Methodus muniendi loca. Parisiis apud autorem, in via Jacobea suburbii San-

Germaniani 1683, in 4. & Amstelodami 1684, in 12.

Quamquam præsens seculum, bellorum bellicarumque artium admodum ferax, inde a primordiis suis hucusque quamplurimos tulit, qui Architectonicæ, in debite muniendis contra quantamcunque hostium vim locis laboranti, suppetias ingenii sui ferre contenderunt; inter illos tamen vix reperias, qui suam in hoc argumento operam tot tamque speciosis titulis Arti huic commendet, ac præsentem tractatum ejusdem Autor. Hic enim toto vitæ suæ decursu studii Architecturæ militaris deditus, universo pæne terrarum orbe peragrato, quicquid uspiam est celebriorum munimentorum non oculis tantum usurpavit propriis; sed & robur eorum & defectus sollicita indagine perquisivit: tum per omnes militiæ gradus in bello exercitus, Architecti etiam militaris (Ingeniarios hodie nuncupant) munere tam expugnandis, quam contra obsidentium insultus defendendis munitionibus pluries perfunctus, proprio periculo, atque sic omnium opti-

me addidit, quam distent lineæ per otium super charta descriptæ, a fulcis in conspectu hostium per objectam terram ducendis: dignus hæc, aliasque virtutes, hodierno Galliarum Monarchæ visus, quem studiis Serenissimi Delphini mathematicis, interque ea architectonicis, hodegum præficeret & magistrum.

His subnixus præfidiis, & longo cum primis armorum usu edoctus Blondellus, in defendendis non æque ac oppugnandis locis Architectonicen hæcenus profecisse, novam hanc muniendi adornavit methodum: non frustra scil. se futurum ratus, tali genere munitionum excogitato, quod obsidentium vires diminueret; obsessis vero facultatem locumque concederet, majorem tormentorum militumque copiam hostium violentiæ opponendi. Pensatis autem defectibus, quibus, cum Italica Gallicaque muniendi methodo, Batava præcipue conficitur, cujus imbecillitas per nupera maxime regis Galliarum in Belgiiis bella se prodidit, persuasus est Autor munitiones non nisi vitio brevitatæ alarum (tanquam brachiorum) defendentium, ad motæ vi succumbere: has ergo cum collo propugnaculorum sic extendendas censuit, ut construendis pluribus suggestibus tormentariis sufficerent, qui cum fossam ob omni parte obnoxiam haberent, & hostium molimina in erigendis ex adverso valli aggeribus everterent; tum præstruenda opera pari, ac fossam ipsius munimenti, virtute tuerentur; nec tamen lineam defensionis nimium producerent.

Id instituti sui duobus Autor discursibus persequitur, quorum prior historiolum complectitur eorum, quæ inter ipsum aliosque Ingeniarios acta & disceptata sunt, tunc cum demandata Autori regio jussu præfectura operum publicorum, Parisiis anno 1669. & sequentibus, commodo civium & urbis ornamento excitatorum, frequens ipsi cum ejusmodi artificibus, aliisque architecturæ militaris peritis commercium intercederet. Commemorat hic recensum, rogatu illorum a se institutum, eorum omnium, quæ circa celebriora munimenta, sibi toto fere terrarum orbe visa, diversasque illorum rationes, notatu digna compererit: non dissimulata misera conditione fortalitionum Turcicorum, & robore eorum minime formidando.

Subjungit deinde, ut speciatim de singulis artificii muniendi, ab architectis hucusque vulgatis & introductis, invicem commisis rationibus contulerint; habitosque hos discursus, si in ord. nem redigantur,

gantur, justum volumen confecturos pronunciat: materiam tamen eorum in peculiari Opere architectonico, Serenissimi Delphini usibus conscripto, & propediem cum reliquo Cursu mathematico regis auspiciis lucem visuro, non perfunctorie a se tractatam profitetur. Ex præcipuis interim capitibus praxeos hercotectionicæ, de quibus tunc inter ipsos unanimiter convenerit, sequentia, veluti speciminis loco, annexis ubique fere pronunciatorum singulorum rationibus, profert: *angulum propugnaculi citra necessitatem nunquam obtusum, nec rectū, nisi in propugnaculis recta linea impositis, esse debere: opera munitionum muro vestienda, non ex terra vel humo aggerenda: alas retractas supernas infernasque (flancs retirées, places hautes & basses) alarum etiam aurículas (oreillons) adhibendas: succinctum valli (fausse braye) tam faciei quam ala propugnaculi præstrui, ex utilitate loci esse: præstare ficcam fossam aquaria, eamque versus angulum propugnaculi contrahendam, & in medio depressiori fossula (cunette) inciendam; denique declivitatem ejus exteriorem muro fornicato instruendam: via recta latitudinem ad septem octavo perticas Gallicas, seu hexapedas extendendam: grandia opera cornuta & coronata perniciose esse &c.* His alia non minoris momenti subnectit, de fossis prætenturarum; terræ copia hosti subtrahenda; occultis fossæ receptibus (*çaponieres & Logements cachés*); lorica ex cæmento paranda, & interius humo suffulcienda; duplicandis propugnaculorum faciebus, ex consulto Comitum Pagani; defensionis obliquæ vitiis; secundarum alarum exigua utilitate &c.

Refert deinde, ut memoratis collocutoribus novæ suæ methodi aliquam rationem exposuerit: *in ea, videlicet, ex aliis certorum polygonorum trajectum fossæ plus centum tormentis, bis mille vero præsidariis, minimum vero (nimirum in Quadrato) triginta in tormentis & quingentis militibus impediri, hostem a dejiciendis aliis prohiberi, Operaque munitioni præstruenda longe vehementiori ignis vi defendi posse, ac ipsum corpus muniti loci optima quævis muniendi rationes tueri hætenus valuerint.* Hæc applausu protinus excepta præsentium, seque ab iis compulsum, aliquam ejus delineationem adornare, illamque ipsam esse, quam discursu altero hujus tractatus exhibeat.

Quam varia porro judicia, ubi ad plures rumor hujus inventi dimanare cœpit, subsequuta sint, & quo fato ad ipsum denique Galliarum regem penetraverit; quæ regis ipsius de eodem sententia, & cum auto-

re concertationes fuerint; & ut editionem Tractatus hujus (alteriusque ejusdem Autoris, *de arte jaciendorum globorum ignitorum*, quem sub prælo esse Diaria Gallica superioris anni memorant) tantisper, ne durante bello, quod per Belgium & in Germaniæ finibus Rex tum temporis gerebat, aliqua ad inimicos suos ex eo redundaret utilitas, inhibuerit, ultima primi discursus folia Lectori pluribus exponunt.

Ipsam construendi munitiones rationem altero discursu tradit Autor. Et primo quidem angulum imminutum (linea faciei & latere polygoni exterioris comprehensum) ita determinat, ut demto quadrante de angulo polygoni, residui tertiam partem & quindecim insuper gradus eidem tribuat. Pro crure vero hujus anguli altero, hoc est linea defensionis stringente, septem decimas accipit ipsius lateris polygoni exterioris; quodque illius lineæ est inter angulum propugnaculi & forcipulæ (*tenaille*,) hoc est ipsum latus forcipulæ, bisecat, semissemque ejus faciem constituit propugnaculi. Connexis deinde duabus lineis defensionis invicem, & cum facie unicuique illarum opposita, cortinam & alas describit propugnaculorum.

Porro cum Autori videatur, lineam defensionis in regis munitionibus intra 140 & 120 omnino hexapedas consistere debere, *duos* construendi *modos* tradit: *Majorem*, in quo latus polygoni exterioris 200. linea defensionis 140; & *Minorem*, in quo illud 170, hæc fere 120 perpetuo sunt hexapedarum. Atque intra hos limites omne genus munitionum coerces: quod longior extensio lateris exterioris, ob nimiam alarum distantiam, defensionem reddat frustraneam; brevior longitudinem imminuat alarum, & inutiliter multiplicet cum impensis numerum propugnaculorum. Ex dictis autem ratio iniri facile potest quantitatis angulorum & linearum principalium, quam Autor in hoc discursu, subnexusque cum primis operi binis Tabulis, pro singulis ferme polygonorum speciebus intra Quadratum & Icosagonum consistentibus, adjunctis item mensuris propugnaculorum planorum, sive super recta linea constitutorum, distincte ob oculos ponit.

Specialiores munitionum suarum rationes Autor strictim perolvit, comparando eas cum Batavis & Paganicis, dilutisque quæ obijci hinc inde poterant ratiociniis: nobis hic palmaria tantum memorabuntur.

Angulus propugnaculi Autori in Quadrato est 600, ut in Batavis:
augmen,

Augmentum tamen ejus in succedentibus polygonis lentius increfcit, ut demum in planis propugnaculis fiat rectus; quod in Batavis Dodecagono jam obtingit, ubi Autori tantum est 800. Atque sic Autor non alienus est ab acutis propugnaculorum angulis, licet horum amplitudinem aliquantum contrahant: cum differentia arearum ab angulo 600 & 900 fit octava tantum partis (differunt enim ut 48 & 8;) ex adverfo vero pro iis militent argumenta longe prægnantiõra.

Alæ cum linea defenfionis ad angulum obtufum concurrunt: in Quadrato 1070. 47, & inde fenfim decrefcentem, ad ufque plana propugnacula, in quibus rectus est. Tantillam autem effe hanc a recto differentiam pronunciat, ut inde plane contemnenda defenfioni obliquitas; at contra tantum collo augmentum accedat, ut in Quadrato tribus fuggestibus fit locus, in Hexageno & fequentibus etiam quarto five aggeri propugnaculi (*cavalier.*) Sic vero constitutas alas hostibus nimis expofitas objicientibus, Pagani rationes opponit: hac tamen fuarum prærogativa, ut loco 12 aut 13 tormentorum, quæ Comitibus Pagani alæ ad fumum capiunt, nusquam minus 20 aut 25, alibi vero 100. aut 120 hosti obvertant.

Auriculæ alarum octo decemve sunt hexapedarum; reliquum cedit alis opertis in ufum fuggestuum, difponendisque præfidiariis. Suggestibus tanto melius tegendis in Pentagono & fequentibus infimum eorum intra collum sex feptemve hexapedas retrahit; quo ipfa & cortinam in Polygonis plurium laterum indipifcitur porrectiorem. Planorum autem propugnaculorum alas 10 vel 12 hexapedas fubducit, ut cortinæ (quam alias nullam habitura effent) relinquantur 14 aut 15 hexapedæ.

Suggestus alarum interiores latius diducuntur exterioribus: quo ipfo locus est quinque aut sex tormentis ita intra auriculæ humerum recondendis, ut quamvis ea totam faciem oppofitam & interiora ruinarum ibidem detegant, neutiquam tamen ex declivitate fossæ exteriori confpici, aut pilis tormentorum hostilium queant exarmari.

A facie propugnaculi unius ad alterius contigui faciem aliquis est profpectus, qui mutuam ipsis præftat defenfionem, dorfumque ruinae, fi qua in facie una facta est, ictibus exponit adverfæ faciei.

Propugnaculis exterius vallum (*contregarde*) faciebus parallelum prætendit Autor; ex folido cæmento, fed area (*terrain*) deftitutum

tum, & cuniculis undique suffossum: alarum praesidio, ne ab aggeribus hostium dejiciantur.

Cortinae etiam parmulam praecingit, alarum auriculas exacte tegentem: ejusque fossae defendendae propugnaculorum vicinorum facies, qua parte fossam prospectant, suggesto inferiori (*batterie basse*,) ejusdem cum suggestu alarum medio altitudinis, & quinque aut sex tormentorum capaci instruit; alioque magis adhuc intra propugnaculum retracto, ad loricae ipsius propugnaculi altitudinem. Inservit autem haec parmula etiam defensionis fossae, vallum exterius ambientis, ejusque facies ob hanc causam paribus, ac propugnaculorum ipsorum, suggestibus armatae sunt: area vero, nisi quatenus retrocedentibus tormentis solidam humum substernere oportet, vacua relinquitur, ut vallum cuniculis tanto commodius subtrui, & hostis a possessione expugnatae parmulae possit prohiberi.

Angulo valli exterioris & parmulae Lunulam, ejusdem cum dicto vallo structurae praeposit: ne ullatenus extrorsum oculo ad alas propugnaculorum pateat aditus.

Fossae latitudinem alarum longitudini aequat, ut spatium sit reponendo vallo exteriori, ejusque fossae: & ut ea usquequaque alarum defensionis subiaceat, angulum parmulae interius procurrentem recta determinat, ab humero ad angulum oppositi propugnaculi producta.

Fossam munitionis ut & operum praestructorum, alia minori incidit, & angulos earum quosque receptibus munit; defendendis fossarum frontibus, & arcendo hosti transitum sub terra molienti. Hoc modo instructae munitionis nullam esse partem Blondellus asserit, cui non minimum a tribus quatuorve aliis subveniri possit: eamque ita comparatam esse, ut adjunctis pluribus Operibus externis, & in usum deductis, quae ex sinu suo ultro praebet compendiis, in infinitum augeri; irregularibus aequae ac regularibus figuris facillime applicari; locus jam dum quocumque alio modo munitus, modo secundas alas habeat, ad ejus formam nullo negotio, citraque immutationem ullam vel facierum, vel fossae aut operum externorum reduci queat.

Annexae sunt Operi Tabulae Duodecim: referuntque earum I. Praxin muniendi angulum quemcumque datum, praemissis breviter praecipitis: 2, 3, 4 & 5, diversa polygonia cum operibus praestructis: 6.

ichao-

ichnographiam Plani Forcipulæ munitæ : 7 scenographiam ejusdem
forcipulæ : 8 & 9 primariorum angulorum & linearum mensuras : 10
reductionem munitiois aliter instructæ , ad Autoris formam : 11 & 12
Castrum Dunkerkanum & Trajectum ad Mosam, cum suis utrumque
munitionibus ; applicata tamen iisdem nova Autoris , ut ex compa-
ratione hujus illarumque , de præstantia Blondellianæ tanto luculen-
tius constet.

*RECHERCHES CURIEUSES D' ANTIQUITE' CONTENUES
en plusieurs dissertations sur des medailles, bas-reliefs, statues, mo-
saiques, & inscriptions antiques; enrichies d'un grand nombre de fi-
gures en taille d'once; par Monsieur SPON Docteur agregé au
college des medecins de Lyon, & de l'Academie
des Ricovrati de Padouë.*

aLyon, chez Thomas Amaury 1683 in 4.

id est,

**Curiosa Antiquitatum investigatio, pluribus institu-
ta Dissertationibus, de nummis, anaglyphis, statuis, musivis ope-
ribus, ac inscriptionibus antiquis; ingenti copia incisorum ære ico-
nismorum locupletata: a Domino SPONIO Doctore aggregato
Collegii Medicorum Lugdunensium & Recuperato-
rum in Academia Patavina.**

Lugduni apud Thomam Amalricum 1683 in 4.

Noviter reperta remotissimæ antiquitatis, summo studio & indu-
stria exquisita excultæ, quæ e commercio cum eruditis passim per
orbem nactus fuerat, aut quæ in itinere per Asiã aut Europam se ob-
tulerant, nemo autem antea observaverat, eruditis exhibiturus *V. Cl.
Jacobus Sponius*, præstantiora & insignia maxime eruditæ vetustatis
monumenta peculiaribus Dissertationibus explicanda sibi putavit. Et
sane cum multa adhuc in obscuro lateant vel a barbaris possessa, vel
terra obruta ac sepulta, plurimaque adeo a superiorum temporum ca-
lignæ ac tenebris nondum emerferint; depredicanda est felix eorum

Gg

solertia

solertia, qui vetera ista eruditionis præsidia ac adjumenta sollicitè conquirunt, magis autem extollenda eorum industria, qui ad ornandas litteras non saltem monumenta noviter afferunt, sed eadem litterarum ac eruditionis copia illustrent. Tenuit utrumque institutum doctissimus Auctor, tum in *Miscellaniis erudite antiquitatis*, quæ vocat, in Actis anni superioris mense Septembri p. 369. memoratis; tum in præfenti *Dissertationum* opere. In quo expressum verustatis reliquiarum colligendarum ac conservandarum illustrandarumque studium agnoscere licet: siquidem id operam dedit auctor, eum aliis quorum lucubrationes suis interspersit, ut prisca marmora, signa, clypeos, ædificia, imagines, nummos, tabulas, gemmas, statuas, in quibus nullius scriptoris antehac se exercuisset industria, accurate & eleganter designaret ac erudite explicaret. *Prima* dissertatio insignem clypeum votivum ex argento conflatum, qui Scipionis Africani memorabile factum, captam in expugnatione, Carthaginis novæ eximia forma virginem Celtiberorum principi cui desponsata erat intactam reddentis refert; *secunda* pavementum vermiculatum seu stratum musivum, quod Lugdunensis vinea Cassarii conspiciendum præbet; *tertia* marmor votivum duobus Syriæ Dijs Aglibolo & Malachbello positum; *quarta* fratrum arvalium sacra & ritus ex inscriptione quadam Romana traditos; *quinta* nuptias Cupidinis & Psyche e gemma depromtas; *sexta* Hermas, Hermathenas, Hermerotas, Hermanubides & Hermheracles; *septima* varias Harpocratis formas & signum pantheum; *octava* varia sacrorum instrumenta, sistra, cymbala, crotala, crumata, crupezia, testas, scamilla, tympana, citharam; *nona* duo vetusta ædificia, alterum Nemaufense, alterum Viennense; *decima* litteras Peirescii ad Holstenium super inscriptione veteris annuli pro-nubi: TECLA VIVAT DEO CVM MARITO SEO; *undecima* annulos quosdam aureos & argenteos; *duodecima* antiquum Severi & Julæ Domnæ nummum; *decima tertia* picturam veterem Romæ triumphantis; *decima quarta* nummum Imp. Commodi; *decima quinta* nummum Treboniani ab Antonio Gallando illustratum; *decima sexta* epistolam Francisci Redi ad Paulum Falconerium de tempore quando perspicilla sint reperta; *decima septima* nummum Antonini Pii cum explicatione Patini; *decima octava* deos manes; *decima nona* urnam antiquam; *vigesima* inscriptionem sepulchralem Tolosanam

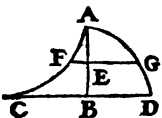
cum

cum explicatione Francisci Graverolli ; *vigesima prima* simulacrum Iſidis Parisiſ repertum & a Molineto expoſitum (quod nos in Actis anni 1682 mēſe Octobr. p. 308 beneficio cl. Sponii propoſuimus) *vigesima ſecunda* nummum Pylemenis Regis Paphlagoniæ epiſtola Seb. Feſchii explicatum ; *vigesima tertia* inſcriptionem Romanam leges collegii Æſculapii & Sanitatis complexam ; *vigesima quarta* enarrationem utilitatis , quam nummi oris habitu ingenium eorum quos referunt prodentes ſtudio phyſiognomiæ afferunt ; *vigesima quinta* Moyſis baculum ; *vigesima ſexta* nummum Caracallæ funambulos exhibentem ; *vigesima ſeptima* opinionem de medicis olim ſervis & urbe pulſis confutatam ; *vigesima octava* nummos Melitenſes ; *vigesimanona* vas marmoreum nativitatem Bacchi repræſentans ; *trigesima* ſtrenarum varia genera ; *trigesima prima* narrationem Luciani de Alexandro falſo propheta e nummis illuſtratam , exhibent & fuſe ac erudite explicant. Variam diſſertationibus hiſce intextam eruditionem hic referre propoſiti anguſtia prohibet, cui ſufficit ſumma earum capita retuliſſe.

DE DIMENSIONIBUS FIGURARUM
inveniendis.

Signum eſt perfectæ Analyſeos , quando aut ſolvi problema poteſt, aut oſtendi ejus impoſſibilitas : quod cum nemo haſtenus præſtiterit circa tranſmutationes curvilineorum in rectilinea , patet in hac parte imperfectio Geometriæ & ipſius Algebræ , quæ uti haſtenus tractata eſt, ad talia problemata non porrigitur. Excogitavi tamen jam a multis annis ſubſidium Analyticum, & amicis oſtendi, quod huc

Fig. 1.

redit: notum eſt interioris Geometriæ peritis data (*figur. 1*) qualibet curva AFC (ex illarum numero , quarum natura ſeu ratio inter ordinatam & abſciſſam per æquationem Algebraicam ſeu certi gradus exprimi poteſt, quas Cartefius appellat Geometricas, ego ob graves ratio-

nes potius Algebraicas appellare ſoleo) poſſe aliam inveniri curvam AGD etiam Algebraicam, cujus figura ope prioris poſſit quadrari: idque fieri poteſt multis modis, exempli cauſa data curva AFC, poteſt inveniri curva AGD talis naturæ , ut rectangulum ſub FE ordinata

G g 2

prioris

prioris curvæ, & recta constante H, semper æquetur trilineo curvæ posterioris seu figuræ A E G A; vel ut rectangulum sub F E ordinata curvæ prioris, & abscissa ejus A F, æquetur eidem trilineo; vel aliis modis infinitis. Priorém curvam A F C voco *Quadratricem* posteriorem A G D *Quadrandam*. Sed hoc opus hic labor est; data *Quadranda* Figura, invenire *Quadratricem* ejus aliquam; præsertim cum aliquando *quadratricem* invenire (Algebraice quidem exprimentam) sit impossibile. Ut ergo præstare quicquid in hoc genere fieri potest, talém methodum excogitavi, antea quod sciam non usurpatam; sed quæ maximum & in aliis usum habere potest. Adhibeo æquationes Curvarum Generales, quarum unaquæque omnes curvas ejusdem gradus exprimit. Et talis curvæ generalis, considerata tanquam *quadratricis*, quero *quadrandam* generalem, secundum aliquem ex modis supra dictis, quem semper eundem servo. Quia demonstrare possum, si non datur *quadratrix* secundum unum modum, nec eam secundum alium dari. Oblatæ jam *quadrantæ* specialis æquatio comparanda est cum aliqua ex formulis generalibus, *quadrandarum* naturam exprimentibus; sed si nulli comparari possit, manifestum est, eam sub ipsis non comprehendi, adeoque nullam habere *quadratricem*, scilicet Algebraicam. Eadem methodo invenire possum, quam habeat *quadratricem*, si non Algebraicam, saltem transcendentem, hoc est Circuli, aut Hyperbolæ, aut alterius figuræ quadraturam supponentem, ut scilicet saltem dimensiones reliquas ad has simpliciores reducamus. Multa hujusmodi habeo, quibus Geometria in immensum ultra Terminos a Viëta & Cartesio positos promovetur. Nam veteres volebant uti lineis altiorum graduum, & solutiones quæ earum ope fiebant Mechanicas: Cartesius id reprehendit, & omnes curvas in Geometriam recipit, quarum natura æquatione aliqua Algebraica seu certi alicujus gradus exprimi possit. Recte quidem, sed in eo peccavit non minus quam veteres, quod alias infinitas, quæ tamen etiam accurate describi possunt, ex Geometria exclusit & Mechanicas vocavit, quia scilicet eas ad æquationes revocare, & secundum suas regulas tractare non poterat. Vt scilicet sciendum est istas ipsas quoque ut Cycloidem, Logarithmicam aliasque id genus, quæ maximos habent usus, posse calculo & æquationibus etiam finitis exprimi, at non Algebraicis seu certi gradus, sed gradus indefiniti, sive transcendentes.

dentis. Et ita eodem modo posse calculo subijci ac reliquas : licet ille calculus sit alterius naturæ quam qui vulgo usurpatur. Huiusmodi cogitationum mearum , quas alibi non observavi , participem feci amicū ingeniosissimū, qui etiam eas multis de suo inventis auxit, & suo tempore præclara dabit ; idem calculum inveniendi quadratrics algebraicas supra dicto methodo aggressus aliquot theoremata dedit. Unum tamen cogit me monere amor veritatis ; hanc ipsam methodum meam quærendi quadratrics, insignes quidem usus habere, sed non sufficere ad inveniendas quadraturas quascunq̄ue, neque ex ea probari posse impossibilitatem Quadraturæ circuli aut hyperbolæ. Fieri enim potest, ut aliqua certa portio quadrantis circuli, vel etiam totus quadrans ABD GA, quadrari possit, licet non detur quadratura indefinita & generalis cuiuslibet portionis datæ, secundum unam aliquam legem communem seu calculum algebraicum generalem, qui exprimat relationem inter spatium AEGA & rectang. AEF ; unde nec dari poterit semper æquatio quædam algebraica exprimens relationem inter AE & EF, abscissam & ordinatam quadratrics AFC ; ac proinde quadratrix non erit Algebraica seu certi gradus, seu transcendens. Et quidem circulum esse incapacem quadraturæ indefinitæ facile multis modis demonstrari potest, sed nulla hæctenus extat demonstratio, & paralogismo libera, quæ ostendat impossibilitatem specialis quadraturæ circuli totius. Placet autem ascribere exemplum figuræ, ubi suc-

Fig. 2.

cedit quadratura specialis sine generali. Sit in quadrato AEBZ (figur. 2.) trilineum orthogonitum AEBZ, jam secantur latera quadrati opposita AE, ZB in punctis G, R, curva vero in puncto M, per rectas GR, reliquis quadrati lateribus AZ, EB parallelas. Abscissa BR appelletur v , & ordinata RM, ap-

pelletur y , & latus quadrati b , & æquatio naturam curvæ exprimens sit $y^4 - 6hyy + 4yyvv + h^4 = 0$. GM appelletur Z, & AG appelletur X, fiet $y = h - x$ & $v = h - z$, quos valores substituendo in æquatione præcedenti fiet :

$$h^4 - 4h^3x + 6h^2xx - 4hx^3 + x^4 - 6h^4 + 12h^3z - 6h^2xz + 4h^4 - 8h^3z + 4hhzz - 8h^3x + 16hhxz - 8h^2zz + 4hhxx - 8h^2xz + 4xxzz + h^4 = 0$$

seu destructis destruendis :

$$Gg \ 3$$

$$4hhzz$$

$4hzz - 8hzz + 4xxz - 8h^3z + 16hhxz - 8hxxz + 4h^2xx - 4hx^3 + x^4$
 = oquam æquationem dividendo per $hh - zhx + xx$ habebitur.

$4hh - 4hx + xx$ multiplicatum in xx

$$4zz - 8hz + hh - zhx + xx = 0.$$

itaque si figura nostra est quadrabilis methodo supradicta, deberet hæc æquatio secundum alibi proposita conferri posse cum ista:

$$0 = \frac{bzz + caz + caa \quad dde + ccg + bff - cdf - 4beg \text{ multiplic. in } aa^2x}{+ 2dxz + zfax + 4beaa + 4bfax + 4bgxx.}$$

$$+ 4gxx - ccaa - zcdax - ddxx.$$

Sed manifestum est, collationem non procedere, si vel solus numerator fractionis utrobique existens comparatur, deberet enim $4hh - 4hx + xx$ coincidere cum aa , in $dde + ccg + bff - cdf - 4beg$; indeterminatum cum determinato: ut taceam ex reliquis comparationibus literas d, e, f, g fieri æquales nihilo: unde in æquatione quaesita ad curvam quadratricem quæ est $byy + cay + caa$

$$+ dxy + fax$$

$$+ gxx$$

= 0 restaret tantum $byy + cay = 0$, quæ est æquivocatio non ad lineam sed ad punctum. Itaque linea curva Quadratrix habere hoc modo non potest. Et tamen aliunde scimus, trilineum propositum esse quadrabile: itaque ista methodus, licet maximi sit momenti, tamen ad omnes quadraturas inveniendas non sufficit, sed opus est alias adhuc artes adhiberi, quas quidem alias exponam, res enim omnino in potestate est.

DES VRAYES & DES FAUSSES IDEES CONTRE CE,
qu'enseigne l'auteur de la Recherche de la Verite, par
M. Antoine Arnaud Docteur de Sorbonne.

hoc est,

De veris & falsis ideis, contra id, quod docet Autor
 libri de inquirenda Veritate, per Dn. Antonium Arnaldum
 Doctorem Sorbonicum.

Colonia: apud Nicolaum Schutenium 1683. in 8.

Decem

Decem fere anni sunt , cum ingeniosissimus Malbranchius , Pat^r Oratorii Parisiensis, opuscula quædam Gallica de inquirenda veritate divulgavit , in quibus naturam animi humani plane ac perspicue declarat , præscriptisque regulis dirigere intellectum conatur , ut errorum scopulos in quarumvis artium ac scientiarum studiis evitet. Primus tomus, (in tres enim tractatum digessit autor) detegendis erroribus sensuum, imaginationis, & intellectus consecratus est; alter errores inclinationum & passionum manifestat, ac postremo generalem methodum tradit , qua se gerere in investiganda veritate Philosophus debeat; tertius difficultates nonnullas removet , ac quæ in præcedentibus libris obscurius dicta videbantur , exponit. Sicuti autem non omnes illæ partes simul lucem adspexerunt ; ita prior vix prodierat, cum suos censores nacta est , e quibus uni, qui *Criticam Tractatus de inquirenda veritate* Gallice scripserat, in præfatione secundi tomi satisfiit , nec testium alio consilio Malbranchius operi jam perfecto adjunxisse videtur , quam ut partim amicorum petitis , partim adversariorum cavillationibus responderet.

Post illud tempus, cum sæpius priorum tomorum impressio subinde auctior iterata esset , emisit Vir doctissimus Tractatum de Natura & Gratia (de la nature & de la Grace) ante hos fere quatuor annos, quem confutaturus Jansenii celebris sectator Arnaldus, eam partem tomi primi de inquirenda Veritate , quæ de idearum natura est, sibi prius examinandam sumisit, quod illi haud parum inniti recentius scriptum Malbranchius fateatur. Ut vero magis, quid Arnaldus impugnaverit, & quo successu, constet, necesse est, nos de Malbranchii mente paucissimis cognoscere.

Is ergo sub tomi primi finem idearum naturam explanaturus initio probat, quicquid ab anima hominis percipiatur, id omne vel intra animam esse vel extra ipsam subsistere. Illuc quidem pertinere animæ cogitationes , quod nomen quascunque ipsius modificationes complectatur, sive videlicet sentiat, sive imaginetur, sive intelligat, sive patiatut aut in rem aliquam naturali affectu propendat. His enim cognoscendis non opus esse ulla idea, quoniam in anima velut hæreant, imo ipsa anima sint , prout illa sub alia atque alia ratione consideretur. Quod ad res extra intellectum subsistentes atinet, eas, nisi possint animæ intime jungi, atque ita se contemplandas immediate

mediate sistere, per ideas, quod est imagines quasdam repræsentativas ab objectis & actu percipiendi distinctas, ut Malbranchius disputat, cognosci necesse est. Unde vero hujusmodi ideæ nobis obtingant, & qua via ad intellectum ferantur, jam olim inter philosophos nonnullos quæstio fuit, & quinque omnino modis id contingere posse Malbranchius observavit. Statuendum enim est, vel ab objectis imagines quasdam emanare, & ad intellectum transmitti; vel animam ipsam ex virtute quadam connata ideas producere; vel tertio DEUM hujusmodi repræsentationes & velut icuniculas cum anima creasse, aut hodie ipsi eas suggerere; vel quarto animam se intuendo rerum materialium naturas cognoscere; vel denique ipsam unitam esse essentiae cuidam infinitæ ac summe potenti, in qua entium creatorum quascunque perfectiones videat. Ex his quinque modis objecta per ideas cognoscendi rejicit Malbranchius quatuor priores, ac quintum aliquot rationibus stabilire c. 6. s. 2. l. 3. t. l. annititur, quas strictim enarrabimus. Supponenda initio sunt duo: DEUM & rerum creatarum perfectiones in se continere, & intime unitum esse animabus nostris per suam præsentiam, vi cuius se habeat inter loci spirituum, quemadmodum spatii, tanquam locis, corpora continentur. His ita præmissis *primo* cerium est, faciliori ratione in DEO infinitam extensionem omnibus spiritibus creatis cognoscendam sisti, quam si infinitus numerus idearum a DEO in instanti creationis illorum singulis tribuendus sit. Sapientiæ autem divinæ haud congruum est, difficulter ac operose exequi, quod breviori via mediisque simplicioribus præstari poterat. *Secundo* ea sententia, quæ in DEO res materiales cognosci asserit, spirituum creatorum dependentiam ab increato amplificat, clariusque proponit. *Tertio* certum est, nos generalem quandam noticiam de omnibus entibus creatis possidere, antequam singulorum cognitionem acquiramus. Apparet autem omnia entia non posse alio modo ita abstracte a nobis cognosci, quam in DEO. *Quarto* impossibile est, DEO alium finem principalem suarum actionum propositum esse, quam seipsum. Quod si spiritui cuidam creato DEUS solem ideæ sive objecti cognitionis immediati loco dedisset, videretur ipse hunc spiritum, ejusque ideam solis causa, non sui, fecisse. Post proposita hæc argumenta explicat Malbranchius distincte, quo quidvis modo ab intellectu humano percipiatur. DEUM animus noster immediate & sine ima-

ne imagine videt; corpora & res omnes materiales per ideas apprehendit, & quidem, ut hætenus dictum fuit, in DEO; seipsum cognoscit per conscientiam, sive sensum internum, quem de actionibus suis habet; alios autem spiritus & aliorum hominum animas tantum conjectura assequitur. Hæc omnia quomodo & recte intelligi, & probe defendi contra quosvis adversarios debeant, latius ad tractatus finem usque traditur. Merentur autem conferri, quæ tomò III exhibentur, difficultatum quarundam solutiones. Illic enim Malbranchius diserte pronunciat, quod omnium corporum ideæ in extensione intelligibili infinita, qua in DEO rerum materialium perfectiones continentur, veluti lateant, quodque non sint in DEO particularium quorumcunque corporum imagines, sed quod eas DEUS animabus nostris exhibeat per extensionem illam intelligibilem infinitam, prout variis formis figurisque affecta est. *Sic igitur in DEO non est equus, arbor, aut sol intelligibilis, vel alia quacunque idea corporis cujusdam particularis, sed tota extensio intelligibilis quæ possit concipi circularis, aut habere figuram equi vel arboris intelligibilis, inservit representando soli, equo, arbori, ac per consequens est sol, arbor, equus mundi intelligibilis, imò fit sol, arbor, equus visibilis, quoties anima occasione hujusmodi corporum, (extrinsecus oculis observantium,) sensum aliquem habet, ut illis ideis fit intenta.* Hæc & similia Autor tomò III subjungit, & quibus, quæ ejus mens sit, sufficienter apparet.

Videamus nunc paucis, quid Arnaldus ipsi opponat. Principio ostendit, quod Malbranchius, dum præjudicia ponenda esse aliquoties monet, ipse totam doctrinæ suæ de ideis summam præjudiciis quibusdam infantia inædificet. Postmodum observat Malbranchium sibi parum constare, sæpenumero quæ semel affirmaverat, alibi rejicere, ac pugnantia non raro loqui. Capite quinto sententiam illam explicat, quæ res materiales in seipsis immediate absque ideis ab intellectu humano cognosci, & ipsum actum percipiendi statuit objectum essentialiter representare. In sequentibus quinque argumentis demonstrat falsum esse ac absurdum, dari ideas, si per ipsas esse quoddam representativum, ab objecto & actu intellectus realiter distinctum, intelligatur. Capite duodecimo modum cognoscendi res omnes in DEO sub examen revocat, ac ostendit, fieri non posse, ut extensio illa intelligibilis infinita, qualem Malbranchius fingat, quodcunque corpus in specie

nobis intuentibus sistat, sed omnino necessarium esse, particulares in Deo ideas admittere, si quis statuatur, nos in ipso res materiales cognoscere. Similem esse, juxta Malbranchii expositionem, intelligibilem illam extensionem massæ alicui lapideæ aut ligneæ, quæ omni forma carens, quam statuarius voluerit, recipiat; quam inepte vero id dicatur, hac historiola Arnaldus declarat. Pictor quidam, artifex optimus, tanto amore Augustinum prosequatur, ut aliquando cuidam familiari suo diceret, se ardentissime cupere sanctissimi hominis veram effigiem nosse, ut eam digne exhiberet. Quæ vota ille alter collaudans, pictori promittebat, se daturum operam, ut ipsi quam primum satisfaceret. Altero igitur mane fragmento marmoris, massâ cerea, & linteo expanso in tabula dispositis, vocari pictorem jubebat, qui desiderio veram Augustini faciem cognoscendi flagrans, amicum magnopere rogabat, ut secum rem gratissimam communicaret. Is ergo pictori ostensis, quæ tabulam occupabant, dicebat, S. Augustini faciem revera cum in marmore, tum in cera latere, nec quicquam superesse, quam ut pictor, statuariæ quoque artis scientissimus, superflua tolleret, ac postmodum applicatis decenter coloribus caput sancti patris in tabulam referret. Pictor indignatus respondebat, se quidem facile admittere, Augustini faciem in marmore & cera latere, sed eodem modo, quo mille alias. Itaque se tam facile alius cujusvis hominis, quam Augustini formam exsculpturum; & si vel maxime ita contingat, ut patris hujus forma emergat, se tamen de rei veritate certum esse non posse, quum nunquam oculis suis Augustinum viderit. Alter, qui hisce sermonibus pictoris ad silentium redactus credebatur, accepto in manus libro *de inquirenda veritate*, regerebat, se Malbranchium sequi, cujus sententiam si quis approbet, non posse eum in extensione intelligibili infinita aliter figuras, quas nunquam a se cognitatas saltem nominari audiverit, invenire, quam si superflua tollat, ac ita extensionem prout par est, terminet, ac postremo applicatis rite coloribus illi parti extensionis, corpus sensibile efficiat. His fere, quæ Malbranchius dixerat, Arnaldus refellere, ac risui exponere laborat. Sequuntur capite decimo octavo tria præjudicia, quæ possint impedire, quo minus quis Malbranchii sententiam semel cognitam abjiciat, quæque adeo removenda esse Arnaldus monet. Sub libri finem examinat, an recte dictum sit, nos alios spiritus conjectura, animam nostram conscientia,

DEUM

DEUM in se ipso ac per se ipsum apprehendere. Quo ordine ista discutiantur, clarius e syllabo capitum octo & viginti, qui sub initium tractatus exhibetur, apparet. Respondit autem hoc ipso anno Malbranchius ad singula, quæ ab Arnaldo objiciuntur, libro peculiari cui hunc titulum fecit:

RESPONSE DE L' AUTEUR DE LA RECHERCHE de la Verite au livre de Mr. Arnaud des vraies & de fausses Idées.

h. e.

Responsio Autoris Tractatus de inquirenda veritate ad librum Dn. Arnaldi de veris & falsis ideis.

Roterodami apud Leerium 1684 in 8.

HUJUS Tractatus bona pars in eo insumitur, ut appareat, Arnaldum & pravis affectibus duci, & quum se librum *de natura & gratia* refutaturum pollicitus esset, intempestive nunc doctrinam de ideis aggredi, quæ nullam vel certe perexiguam cum hoc scripto connexionem habeat. Inde Arnaldi sententiam, quam de modo cognoscendi defendit, examinat, & perceptiones sive modificationes animæ nostræ omnino ab ideis res materiales representantibus distinctas esse ostendit, repetitis fere illis argumentis, quæ in libro de inquirenda veritate jam exposita fuerant. Duo requiri docet, ut objectum aliquod sensibile, atbor, sol, domus, &c. videatur: modalitatem colorum, quæ sit, fatente ipso Arnaldo, animæ quædam affectio, & ideam puram de extensione. *Nam quando quis vivum seorsum luminis habet, fixum sive comparatum ad circulum intelligibilem a certo spatio intelligibili distans, qui per diversos colores sensibilis factus est, tunc sol videri dicitur, non qualis est, sed qualis apparet.* Postmodum quinque demonstrationes ab Arnaldo contra idearum naturam & existentiam allatas refellit, ostenditque, quantum ex a veræ demonstrationis specie abeant, quum aliquoties supponant, quod est in quæstione. Capite decimo tertio, quo ultimas duas demonstrationes aggreditur, perspicue explicare nititur, quomodo DEUS in extensione intelligibili, tanquam archetypo, res omnes materiales cognoscat, & quomodo nos per eandem quorumvis corporum particularium ideas acquiramus.

Hh 2

Sicuti

Sicuti vero corporum existentiam DEUS ipse non per extensionem intelligibilem, sed per voluntatem suam cognoscit, ita nos quoque, licet per ideas in DEO rerum materialium naturam videamus, tamen de existentia ipsarum certos esse non posse, antequam DEUS per modum revelationis naturalis nos doceat, esse ante oculos tale corpus, qualis imaginem in extensione intelligibili invenimus. *Fit autem illud apprehensione colorum, qua DEUS nos percellit ad hujus aut illius corporis presentiam, juxta leges generales unionis anima atque corporis, & cujus efficacia determinata est per motum corpusculorum, qua cerebrum commovent.* Hinc apparet, quousque exemplum a pictore desumptum Malbranchius admittat. Fatetur similem esse extensionem intelligibilem infinitam in DEO massæ cuidam marmoreæ vel cereæ; applicationem vero ac determinationem ejus fieri non ab homine pro lubitu, sed a DEO per externa objecta materialia & speciatim per colores visû movente, ut equi e.g. naturam & proprietates postea in extensione intelligibili quærat, quas, antequam corpus hoc vel illo modo coloratum vidisset, invenire ita non poterat. Deinde singulis Arnaldi capitibus examinandis vacat, & ordine, quicquid opponitur, diluit. Notitiam, quam de spiritibus, de animabus nostris, ut & de DEO habemus, explicat, ac probat. Hunc monet à nobis in hac vita non cognosci perfecte quoad essentiam, clare autem a quovis hominum percipi ejus existentiam, & quamvis in ipso tanquam in speculo corporum ideas beneficio extensionis intelligibilis infinitæ modo declarato videamus, nos tamen proprie loquendo DEUM ipsum non intueri, neque ab eo DEUM videri, qui illud in ipso videt, quod ad ejus opera respectum involvit, aut qui ipsum videt, quatenus participari a creaturis potest. Cæterum plerumque Malbranchius contra Arnaldum e libro de inquirenda veritate disputat, & quæ illuc obscurius proposuerat, evolvit ac enucleat. Hunc enim adversarium rarissime mentem suam intellexisse, non unquam verba detorsisse in sensum alienum subinde conqueritur.

TRAITE DE LA LITHOTOMIE, ou de l' extraction de la pierre hors la vessie, avec les figures.

Par François Tolet, Maître Chirurgien juré à Paris, & de l'
Hôpital de la Charité des hommes.

h. e.

h. c.

Tractatus de Lithotomia, sive Calculi e Vesica
Extractione, cum Figuris, Autore Francisco To-
leto, Magistro Chirurgojurato Parisiensi, ac Xe-
nodochni, quod Charitatis virorum vocant.

Parisiis, A. 1682. in 12.

Quantum ad Chirurgicas operationes, potissimum eas, quæ peri-
culi plenæ sunt, feliciter peragendas valeat manus exercitata, vel
sola luculenter testatur Lithotomia. Hæc enim, licet ob periculorum
multitudinem, cum qua conjuncta semper est, olim ab Hippocrate in
Jurejurando sancto evitata juramento fuerit, hodie nihilominus a
multis magistris peritis eo sæpissime successu, quem calculis excruciatii
summopere exoptant, i. e. felicissimo, solet administrari. Magistros au-
tem inter ejusmodi Lithotomos primatum nunc facile gerunt Galli,
qui quotannis, verno inprimis tempore, in suis Nosotrophiis multos
ægros ab ejusmodi sarcina calculosa, ipsis molestissima, fausto ple-
rumque eventu, liberant: e quorum numero noster etiam est Autor,
qui præsentis scripto Lithotomiam, velut operationem summe necessa-
riam, facilem reddere allaborat. Quamvis enim ab aliis jamdum
magnæ eruditionis atque experientiæ viris Chirurgia hæc explica-
ta fuerit, quoniam nihilominus & hujus operandi motus, & instru-
menta multum hodie immutata & emendata observantur, & ipse in-
fer plurima in praxi aliorum hac in arte præcellentium virorum, inter
quos speciatim Dominum *Jannot* sæpius nominat, studiose annotavit,
talia omnino, quæ ab aliis fuere neglecta, se una prolaturum promittit;
nec promissis suis eum cecidisse, quilibet, cui libellum præsentem cum
aliis de Lithotomia scriptis conferte volupe erit, testabitur. Nobis
impræsentiarum retulisse saltem sufficiat, totum hoc Scriptum in vi-
ginta tria esse distributum capita: quorum septem priora mere vi-
dentur theoretica, i. e. quid Lithotomia sit, calculorum causas, natu-
ram, species, differentias, signa denique diagnostica & prognostica,
exponunt; reliqua vero cuncta practica, triplicis temporis differentiæ,
nempe ante operationem, in operatione, & post hanc, accommoda-
ta existunt. Sic ante operationem quæ prærequiruntur, accuratè exhibe-
ntur, quæ præsertim sunt instrumenta, & commoda ægri situatio,

Hh 3

modus

modus itidem catheterem rite & phimofin æque ac uræthræ calculum, fi fortassis adfint, prius removendi ratto. In operatione vero .ipium calculum e vefica extrahendi methodi diverfæ, fecundum apparatus, uti vocatur, vel alti, vel minoris, vel majoris, varietatem, exacte omnibus notatis cautelis inftruuntur: e quibus tamen priorem, quæ apparatus alto, five in pubis regione, celebratur, hodie abrogatam fere effe, etiamfi testes quidam fide digni confirment, Dominum *Bonnetum*, Chirurgum quondam Parifienfem non incelebrem, eam fuiffe fecutum. Post operationem tandem, quomodo ægri rite deligandi, fymptomatis eorum succurrendum, ac calculi novi genefis præcavenda fit, edocetur: quibus bina capita, unum de ifchuria, alterum de peritomæi propter urinam fuppreffam punitione, mediante inftrumento ab Autore invento apte tentanda, immifcerur.

OBSERVATIO CIRCA ARENAM INVENTAM IN MURIA
falinarum Comitatus Staffordii, miffa ad Regiam
Societatem a D. Roberto Plot S. R. S.

Excerpta e Transactionibus Anglic. mensis Martii, 1687.

PROdiit in lucem anno 1682 tractatus Anglicus de Sale & Piscatura Johannis Collini, in quo doctiffimus Autor de variis generibus falium, modisque ea conficiendi, cum in Angliatum in aliis quibusdam vicinis partibus erudite agit, piscaturam deinde, quam in Islandia, Terra nova (Newfound land vocant) Wallia alibique Angli exercent, describit, & qua artè quicunque pisces fale condiendi fint, ut quam diutiffime integri ferventur, docet. Passim etiam ac inprimis sub opusculi finem quædam de promovenda mercatura, cujus beneficio Anglia hætenus floret, traduntur. Inter alia quamplurima haud vulgaris notæ refert & affirmat autor, vastam illam molem arenæ, quæ præter salem in omni muria, five ea fontium fit, five maris, five falis diffoluti, invenitur, a coctione effe, nec ante ipsam in liquore contineri; siquidem repetitis experimentis comprobatum fit, falfuginem per lintea Hollandica octuplicata actam, ne minima quidem arenæ vestigia in filtro relinquere. Hujus assertionis veritatem porro inquirendâ sibi sumfit Robertus Plot, Medicinæ Doctor Oxoniensis, quum occuparetur in edenda naturali historia Comitatus Staffordii, qui fontibus falfis abundans, magnam falis albi copiam in omnes Angliæ partes transmittit.

transmittit. Ufus autem in hoc negotio fuit duorum amicorum opera, quod ipse quidem tum temporis longius, horum autem domicilia parum a salinis Staffordiacis abessent. Illi igitur primum per optima lintea aliquoties plicata muriam colantes, verum esse, quod scripserat Collinus, experiebantur; neque enim quicquam præter paucillum nigricantis pulvisculi in linteis remanserat, quum tamen post muriam coctionem arena inde proveniens salem una sexta parte excederet. Postea vero assumpto microscopio, in muria minutiora quædam animalcula, & transparentes lamellas figuræ rectangularis oblongæ, nonnullas quadratæ observabant, e quorum invicem concrecione & sal & arena fieri videbantur. Erant autem cum lamellæ, tum animalcula vicies fere, (id quod eodem vitro detegebant,) linteorum interstitiis minora, ut hinc facile appareret ratio, cur post percolationem nihil fuerit in linteis relictum. Alio tempore, quum illi aquam e corbibus & vehiculis, quibus sal recens factus ferebatur, destillantem examinarent, oblongas istas particulas congregari & in glomos coire sentientes, hinc concludebant, arenam eodem modo generari, quæ nihil aliud sit, quam sal insipidum, e partibus non æque acuminatis, ut ille alter, constans. Tentata deinde fuit cum a Roberto Plot, tum a duobus ejus amicis arenæ solutio, per quam sperabant, se observationis veritatem confirmaturos. Sed res parum successit. Quamvis enim post coctionem arena aliquid de gravitate sua perdidisse videretur, erat tamen suspicio, nonnihil salis arenæ permixtum fuisse, eoque soluto, hanc evasisse leviolem. De cætero ista animalcula anguillulis, quæ in aceto sunt, similia esse doctissimus Robertus pronunciat, ac ulteriorem de ipsis disquisitionem in naturali historia Comitatus Staffordii, quæ tum sub prælo erat, quum primum fieret experimentum, pollicetur.

*TRAITE' DES PHOSPHORES AVEC
Leur secrete composition, par Mr.
Comiers &c.*

hoc

hoc est,

Tractatus de Phosphoris cum secreta ipsorum
compositione, Autore Dn. Comerio Doctore Theo-
logo, Præposito Ternantii, & Mathematicum Professo-
re Parisiensi; Exhibitus Mercurii Gallici mens.

Junio & Julio, 1683.

CLarissimus Autor in hoc de Phosphoris opusculo, post eruditum præfamen de lumine, igne æterno, ac lampadum sepulcralium usu, varia phosphorum artificialium genera, quæ hæctenus erudito orbi, maximam partem per Germanos nostros, innotuerunt, describit, atque ut tam admirabilis inventi gloriam patriæ suæ vindicet, jam olim Fernelio, Henrici II Medico famigeratissimo cognitum fuisse modum parandi Phosphorum siccum fulgurantem, qui nunc communiter Kraftio adscribitur, & de ejus stupendis affectibus ipsum prolixè ac perspicue *lib. 2. de abditis rerum causis c. 17.* egisse affirmat. Is etenim lapis Indicus lucidissimus, quem Bononiæ Regi oblatum Thuanus memorat, & cujus mentionem Fernelius loc. alleg. facit, juxta Comerium Phosphorus fuit, a Fernelio arte factus, & per hominem ex India venientem in aulam missus, ut tanto pluris æstimaretur, nec, quum ejus compositio vulgaris facilisque esset, vilesceret. Verum an hæc ita rectè dicta sint, viderint alii. Certe qui Fernelium leget, haud obscure sentiet, historiolum de lapide ex India allato ænigma ignis & flammæ esse, quo fortasse Fernelius aliquibus suæ artis ac sectæ viris illudere voluit. Adducit præterea quædam alia Comerius, quibus probet, Phosphorum primos autores Gallos fuisse, non Germanos aut Italos, qui postremi & ipsi de palma inventionis certant. Quum autem ex omnibus Phosphoris Kraftianus, quem Comerius Phosphorum Fernelianum Kraftii vocat, considerari mereatur, visum ipsi est, modum, quo præparetur, hæctenus paucis perspectum, exactè & prolixius tradere. Eum nos Latine publico Curiosorum commodò hic exhibemus. *Ubi bonam urina quantitatem parumper fermentatam evaporare ad mellis consistentiam feceris, immittas in eam terream retortam, & extrahes inde, lento igne subjecto, quicquid reliquum est phlegmatis una cum spiritu, usque dum oleum guttis rubentibus destillare incipiat, quod illico applicato recipiente colligendum est.*

Auge-

Augeatur aliquando ignis, ut quicquid inest olei, exeat; invenies in fundo caput mortuum, cujus superior pars nigra erit & spongiosa. Eam addes alteri prorsus simili materia, qua in alio vase remanebit, postquam lento igne separaveris omne humidum ab urinoso oleo, quod erat in recipiente. Ex hac duplici materia mistura tolles libram unam medicam, eamque injicies in retortam fictilem ex optima terra, qua fere contineat tres congii octavas cum dimidia, sive septem aqua libras nummularias; applicabis retortae magnum vas recipiens vitreum, lutoque probe munitis juncturis, subjicies ignem apertum successive eum intendendo, donec retorta rubescat; quod ubi factum fuerit, augendus est ignis per novem aut decem horas, prodibunt tunc in recipiens nabeacula alba, quas sequetur materia substava, qua sublimata formabit phosphorum ad interiora latera colli recipientis. Is altero mane inde poterit decerpi, si recipiens aqua frigida lavatum fuerit. Totam massam in vase vitreo igni lenissimo impones, & emerget ex aqua materia oleosa, & congregabuntur minuta phosphori partes. Omnibus bene refrigeratis, colliges massam phosphori, & indes eam lagena vitrea, qua aqua communi implenda est, & exacte vitreo obturamento claudenda. Quod si orificium largius sit, accipies subereum operculum, & vesica porcina particulam in aqua mollitam, quam extensam chorda ad collum lagena adstringes. Concludit Comierii opusculum observatio quadam curiosa. Sc. addiderat ipse phosphori liquidi, materia luminosa exhausti, aliquot guttis in poculo certam aquae transparentis quantitatem, quae & odore & sapore carens modico sumtu facillime, ut ait, paratur. Hi liquores juncti fumos & exhalationes subtiles, quae in tenebris lucere videbantur, emittebant, & suprema vitri pars lumine repleta erat, quoties poculum palma tegebat. Ejus aquae nomen 23 literis trium vocabulorum constans steganographice expressit:

CNTIRVENNIFESIOIE

NILGI,

Cujus scripturae explicationem nisi alii divinaverint, ipse proxime se daturum, cum aliis notatu dignissimis pollicetur.

LETTRES CHOISIES DE FEU MONSIEUR

*Guy Patin, Docteur en Medicine de la Faculté de
Paris, & Professeur au College Royal,*

Ii

id est,

id est,

Guidonis Patini, Doctoris Medici Facultatis Parisiensis, & Professoris Collegii Regii, Epistolæ selectæ. In quibus continentur multa historica, ad vitas & mortes Literatorum eorumque libros pertinentia, cum aliis plurimis rebus scitu dignis ab anno 1645 ad 1672.

Hagæ Com. Anno 1683 in 12.

Quamquam inter solatia & levamina curarum & sollicitudinum non immerito referatur, si liceat eas in sinum amicorum effundere, sive sermone id fiat, sive per literas: periculosa tamen plenum opus id est alex. Si quis enim pro amico fido & taciturno, cui ut lapidi loqui se credit, reperiat hominem ad instar cribri perfluentem, qui commissa effutire gestiat, sibi que dicta & scripta, omnibus dici scribi que putet; nã ille in magnum malum incaurus incidit. Qua mente aut ratione publicata sint Epistolæ hæc *Guid. Patini*, insignis non ita pridem in Parisiensi Academia Doctoris Medici, nobis quidem exacte non constat, nisi quod ex Epist. 188 apparet, ipsum, ne id fieret, deprecatum esse. Honestè tamen præsumimus, editas esse bona mente, eaque cum circumspectione, ne defuncti jam fato viri liberis aut posteris libertas illa noceat, qua in literis hisce suis non usus modo, sed fortassis abusus est. Ejus enim infelicitatis exemplum autor hic ipse refert, cum memorat, non alia causa severo judicio animadversum esse ante annos hos quadraginta, in illustrissimi Gallicarum rerum Historici, *Jacobi Augusti Thuani* nepotem, egregium itidem virum, quam quod avus de *Richelii Cardinalis* avo, vera quidem, sed illaudabilia, Commentariis suis inferuisset. *Vid. Ep. 75 & 170.* Nocuit forte vivo etiam Patino libertas linguæ, in Ecclesiasticos præsertim: nam filium ejus Virum Clarissimum & libris de *numismatibus* celebre nomen adeptum, *Carolus Patinum*, ex patria expellendi si non alia causa fuit, quam illa a Patre *Ep. 162* relata, quod libelli quidam Reformatorum & contra utilitatem Regiam ab exteris scripti, apud eum reperti fuerint; fieri potuit, ut invidia juri prævaluerit. Quicquid sit, nos majori cum securitate literas hæc legimus, quam qua scriptæ vel dictæ sunt. Tanta enim in brevi hoc libello, vix 200 epistolas, easque

que parum longas continente, est farrago rerum, de quibus ad amicos scripsit Patinus, ut non possit non lectio earum maxime delectare, in aliquibus etiam juvare. Quia vero ex stylo sermonis & literarum, animi quædam imago repræsentatur, facile assentiri possumus illi, qui præfationem epistolis præmisit, cum characterem Patini proponit; fuisse scilicet eum ingenio prompto & præsentissimo, eruditione exquisita, judicio acri, facundia & jocandi industria & facilitate naturali. Certe quod apud *Gregorium Nazianzenum* legitur, non inepte quadrat ad has epistolas: *eo nimirum esse pulchriores, quia tales esse non videntur; sicut ob eam causam aquila in fabula prælata esse dicitur, ob naturalem & modestum decorem, cæteris avibus vario plumarum ornata superbiens.*

Ut autem in gratiam eorum, qui Gallicæ linguæ periti non sunt, aliquid ex literis hinc excerptum exhibeamus, sciendum est, plurimas ad scientiam artemque medicam pertinere. Servit autem *Patinus* per omnia sectæ suæ *Hippocraticæ* & *Galenicæ*, quam adversus Empiricos & Chemicos acerrime, imo plusquam mordaciter propugnat; convitiis aliquando magis quam rationibus certans. Ita *Paracelsum*, ita *Helmontium*, ita collegas etiam suos, Chymicæ operantes, Regios licet Medicos, & in aula potentes, tanquam humani generis hostes & homicidas promiscuos excipit, ut referri id sine dedecore vix possit. Quicquid ex *Antimonio* paratur, cujusque usus tantopere prædicatur: nec experimentis caret, pro veneno ipsi est, intrepide afferenti, *omnes morbos curabiles, sine Antimonio aliisque chymicis medicamentis, curari posse.* Eodem fere loco habet *Salia*, *Tartarum*, *Bezoar*, *vinum emeticum* (euecticum hoc ironice vocat) *confectiones Alkermes*, *Opium* & *Laudanum*, quæque ex *perlis* & *gemmis* fiunt, ad ostentationem, ut ait, & emungendos ære homines. Irridet, quæ dici solent *specificæ*, negatque per ea morbos, qui medicorum scandala dicuntur, depelli, aut plus effici, quam si methodo veterum doctorum, quibus *Fernelium*, dein *Simonem* & *Nicolaum Petrejos* (*Pietre*) æquiparat, per venæ sectiones, & lenia purgantia ex vegetabilibus procedatur. De *Theriaca* judicat, in peste illam pro veneno habendam, nec olim adversus hanc, sed ad sanandos morsus a rabidis canibus inventam fuisse. *Aquarum mineralium* utilitatem elevat, & illis sua, id est, vulgatissima, domestica & parum sumptuosa remedia, *Rhabarbari*, sol-

sen. Syrup. ros. & alia ejusmodi longe profert. Laudat librum eâ commendantem, (*le Medecin Charitable*) *Medicum beneficium*, cujus autorem nominat *Silvageonem*, (*Sauvageon*) aliumque tractatum, qui dicitur *Legenda Antimonii*, à *Job. Merleto*, collega *Patini*, ut scribit, compositum sæpe allegat. *Casparum Hoffmannum* inter Germanos plurimi facit, ejusque pathologiam M.S. ab heredibus 50 Imperialium pretio redemisse se scribit. *Sennerti* & *Rolsincii* non sine honore meminit; sed ita, ut dubitet, an practici fuerint. Eos vero qui tales non sunt, sed intra docendi otium persistunt, ludibrio habet. Minus bene sentit de Medico Batavo *van der Linden*, eumque Chymicæ arti obstinate deditum, neglectaque sanguinis missione occubuisse, insultans narrat. In pharmacopolas lutripetas, eorumque complices medicos, & in chirurgos altum sapientes, & extra artis fines vagantes, vehementer invehitur. Singularia quædam habet de *Epilepsia*, quæ Latine leguntur epist. 32. item de radice *Chin-China*, cujus usum valde extenuat ep. 46. 104, de *sale vipera*, quem parvi facit. ep. 46. nec meliora de *Aloe* & *pilulis Francofurtensibus* tradit ep. 63. 76. Aphorismum Hippocratis, quod *fluente albo vena non sit secanda*, male intellectum, innumeris hominum millibus necem attulisse tradit, epist. 133. Morsum canis rabiosi, absque specificis per venæ sectiones & purgationes mites sanatum, experimento probat ep. 130. Anatomiam hominis strangulati, in quo jecur sinistro, lien dextero latere repertum fuit, refert ep. 30. idque a *Riolano* collega suo, (quem ex merito æstimat,) inspectum & notatum esse ait, sectionem faciente *Renierio*. Lunæ & siderum observationes in medicinam ab Arabum superstitione inventam parvi æstimat. Temperantem studii & lucubrationis usum, & somni utilitatem valde commendat, sibi ipsi gratulatus, quod praxi medicâ ab immoderata legendi & scribendi cupiditate distractus fuerit. *Scorbutum* plebis morbum esse tradit, a victus ratione ortum. De *lue Gallica* illorum accedit opinioni, qui non novum sed vetus malum esse crediderunt, sub lepræ nomine olim in Gallia intellectum: allegat *Pinedam* & *Bolducum*, qui *Jobo* a Dæmone illum ipsum morbum inflictum fuisse commentati sunt.

Sed ex aliis etiam disciplinis subjungimus, de quibus Polyhistor hic familiaribus suis animi sensa exponere non est veritus. Et *Theologica* quidem quod attinet, etsi Romanæ Ecclesiæ, ut dubitare nequimus

nequimus, membrum fuerit, aliqua tamen ejus dogmata vix videtur amplexus esse. *Purgatorium* sane satis aperte pro figmento habet, ejus igne ollas sacerdotum calefieri, & culinam instrui dictitans. De Pontificis potestate, Venetorum eorumque Doctoris *Pauli Sarpii* axiomata sequitur, cujus historiæ de concilio Tridentino fidem habet, spreto *Pallavicino*. In Ecclesiasticos, præsertim in Jesuitas omnesque fere Monachos, *Papa*, ut ait; dictoque Innocentii X confirmat *Prætorianos*, mire acerbis aut perulans est. Luxum Episcoporum & Prælatorum notabilibus exemplis demonstrat. Intèr alia convivium memorat, post Episcopi cujusdam inaugurationem anno 1652 habitum, in quo 120 convivæ sederint, & unicuique quindècim fercula exhibita fuerint. Decipi sic dicit mundum, *in nomine Domine*, vel ut *ex Val. Max.* loquitur, *per religionis simulationem, alimenta inertia quari*. Aliquândo ita loquitur, ut profane de religione, & inprimis de futura vita sentire videatur. In Paradiso sane Ciceronis, Virgilii, Aristotelis, Platonis, Juvenalis, Horatii, Galeni (quibus Fernelium, Morellum & Riolanum addit) societatem exoptat. Foeminarum ad templa & ceremonias cursitantium *Drivos* esse ait, *S. Trotet, S. Coquet, & S. Babil*; quasi dicas, *sanctum Gursorem, sanctum Garrulum, sanctum Nugruendam*. De Spectris & magis quæ narrantur, cum *Naudeo*, quo familiarissime usus est, quemque *Puritanum Peripateticum* vocat, pro fabulis habet; improbat etiam judicia contra magos, & increpat eo nomine *Delrium & Bodinum* scriptorem notissimum, quem impium & in Judaica superstitione mortuum esse dicit. *Gassendum* ut Epicureum verum, sed mitigatum, prædicat, ejusque morituri constantiam laudat, cum sibi, ut medico, illum de instantibus extremis monenti, magno animo respondisset, nihil se metuere, versumque allegaret:

Omnia præcepi atque animo mecum ante peregi.

Pecrum de Marca maximi nominis virum, ambitionis & avaritiæ incusat, qui solutis Mazarino Cardinali 50 scutorum millibus, Archiepiscopatum Tholosanum emetit. Refert etiam, illum in juventute Reformatæ religioni addictum & Ecclesiasten fuisse; quod à *Baluzio* non est traditum. *Jansenium*, etsi invisum, & censura Pontificia notatum, triumphare tamen ait inter viros bonos: & cum narrasset Diarium *Ludovici Santamorii* (de Saint Amour) in quo *Jansenius*

nus strenue defenditur, Parisiis combustum publice esse, epicurum addit: *veritatem non comburi*. Alios etiam ejus sectæ magni facit, inprimis *Arnaldum*. Erga Protestantes non male est affectus. Doctos inter eos viros, etiam Theologos, & in his *Ammyraldum*, & *Bochartum* egregiis maectat elogiis. Mire vero extollit *Casaubovum*, *Scaligerum*, *Salmasium*, *Grotium*, (cujus tamen vacillationes in religione non tacet,) aliosque in Belgio & Galliis illustres literatos. Ex veteribus *Erasmum* valde æstimat, ejusque & *Jos. Scaligeri* effigies, crucifixo quod depictum habuit, adjunxisse se ad latus testatur. *Richelium* Cardinalem, si vitam protulisset, conciliaturum fuisse ait religionis diffidia, & jam ære corrupisse præcipuos Protestantium Doctores, inter quos nominat *Ferrium* Metensem, 500. scutat. pensione annua honoratum. Itali cujusdam judicium non videtur improbare, qui *Genevensium*, quam viderat, disciplinam & religionem, non malam, sed præferendam ei Romanam esse dixerat, quia cum hac per orbem commodius transeat. Eos qui religionem mutarunt, spernit, v. g. *Lipsum*, *Sorbierium*; manendum esse dicit cum *Naudæo* unicuique, qualis sit.

Eadem qua religionem & religiosos taxat libertate, etiam Politicos tractat. Regem quidem ubique laudibus & veneratione profectitur, sed aulae proceribus & vectigalium regionum procuratoribus non parcat; *Mazarino* inprimis infensus, & maledictis insistens. Ita non est mirandum, quod in factione illa, quæ a *funditoribus* (frondeurs) nomen accepit, partes senatus contra aulam non obscure tueatur, ut quos ex eo ordine ira Regia perculit, *ultimos Gallorum*, ad *Cremutii* illius *Cordi*, Tacito memorati dicta alludens, vocare audeat. De publica & universali populi Gallici paupertate, cujus causas inter alias, gravitatem tributorum & fiscalium redemptionum versuras, & venalitatem munerum (*la Paulette*) facit, sæpe cum dolore conqueritur. De literatis, eorumque laboribus liberrime judicat, stultos potius quam sapientes ad libros scribendos accedere ait. De *Baronio* Lucæ Hostenu dictum refert, asserentis, se ex Vaticanæ Bibliothecæ cui præfuit libris, 8000 errores in annalibus ejus posse ostendere. Ex Jesuitis *Petavium*, *Sirmondum* & alios quosdam celebrat; at illi mordacitatem & contradicendi libidinem imputat, & ab *Arnaldo* superatum eum scribit libro *de frequenti communione*. *Grammondum*

mondum miserum scriptorem esse dicit, Thuano minime comparandum, & adeo vilis animi, ut quindecim paginas libri sui jam excusi mutaverit, *Richelii* laudandi occasionem captans, frustrata quidem adulatione, ob mortem Cardinalis mox secutam. *Charronium* divinum scriptorem esse ait; collaudat etiam *Launoium*, & ex superioris seculi viris *Montanum* (la Montagne) quem tamen dicit de Medicis iniquius, & sine experientia sufficienti judicasse, cum vitam, per suum illum Medicorum contemptum, ultra 60 annos non produxisset. Totas etiam nationes sale Satyrico defricat. *Germanis* ebrietatem, Alchymiam & peregrinandi stolidum amorem exprobrat. *Batavos* superbiam & popularis contumaciam accusat. At *Italiam* proverbiali scommate *diabolorum patriam* nuncupat, plenam Judæis, Atheis, Apostatis, Monachismo & hypocrisis toto orbe maxima. Hæc atque innumera alia de ingenio viri fidem facere possunt. Vixit annos, ut hoc tandem addamus, 71, obiit anno 1672; natus erat prope *Bellovacum*, parentibus tenuibus, sed quos ob probitatem, & bene curatam sui educationem laudat & diuoribus nobilibusque præfert. Horum vitia, impietatem, luxum, avaritiam, crudelitatem & duritiem in pauperes passim infestatur. Ipse vero tantum vanitatis fastidium jactat, ut apud amicum excusaturus, quod splendidum Polonicæ legationis ingressum spectare neglexerit, addat: se vix a libris suis surrecturum, si Salomo Rex cum Regina Sabæa, & omni pompa sua, urbem intrarent. Hæc profecto *Stoam* sapiunt, & rerum vulgo æstimatarum præfractum vilipendium.

THREE ANATOMIC LECTURES. CONCERNING

1. the Motion of the Blood through the Veins and Arteries.

2. the organic Structure of the Heart. 3. the efficient causes of the Hearts Pulsation, read by Walter

Charleton M. D.

id est:

Tres Lectiones Anatomicæ, concernentes 1. sanguinis per venas & arterias motum. 2. structuram cordis organicam.

3. causas cordis pulsationem efficientes: habitæ

a Waltero Charleton. M. D.

Londini 1683. in 4. apud Waltherum Kettelby.

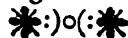
Inter

INter scripta ter septem, in lucem hæctenus ab Autore Clarissimo emissa, Lectiones præsentés in Catalogo, calçi earum adnexo, ultimum locum occupant. Argumentum earum præ aliis *Circularem Sanguinis motum* evolvit, non quasi hic ab aliis nondum ventilatus sit, sed quemadmodum in præloquio edisserit, ut in ejus causas, condiciones & circumstantias, item rationem mechanicam, de quibus illi ædum cogitarant, accuratius inquireret. Sicut autem ultro fatetur, se doctrinæ clarioris gratia demonstrationes aliquot mechanicas, ex *Job. Alph. Borelli* scriptis esse mutuatum: ita si illæ propositiones quas Autor de Sanguinis per arterias & venas circulo, hinc de cordis structura organica, ac tandem de causis vibrationem illius præstantibus exponit, cum *Borelli de Motu Animal. part. 2. cap. 4, 5 & 6* conferantur, in iis dictorum capitum maximam partem comprehendere constabit. Imo a Borelli hypothesis vix unquam recedere observatur Noster, si sanguinis fermentationem ejusdemque cum succo nerveo ebullitionem, pro fibrarum cordis pariter, ac reliquorum musculorum motu peragendo excitatam excipias; quarum illam, in primo statim hujus scripti limine, cum reliquis viscerum fermentis particularibus, a modernorum nonnullis eum in finem excogitatis, ut per ea proprias partium actiones explicent, refellit; hanc vero, a Willisio primo inventam, in fine Operis diversis impugnat ratiociniis, solis succi nervosi guttulis, poris fibrarum cordis rhomboidalibus instillatis, hosque instar cuneorum dilatantibus, systolen hujus organi in acceptis referens. Ut proin dubitare liceat, utrum Nobilissimus hic scriptor Borelli Epitomator, an interpres, nuncupari debeat?

BREVISSIMÆ JURIS CIVILIS INSTITUTIONES PRÆCIPUIS illius definitionibus ac divisionibus contextæ.

Parisiis apud Viduam Joannis Pocquet. 1683 in 12.

UT juris utriusque & Civilis & Canonici studiosis succurreret præfens Autor, quisquis est, e re esse putavit, postquam anno 82 juris Canonici Institutiones tradidisset, in Actis præcedentis anni calendis Augusti publicatis, jam a nobis commendatas, etiam Institutiones Juris Civilis exhibere, ad quarum laudem, quæ ibidem diximus, huc repetita volumus singula. Nam & hic quæ Justinianus in Institutionibus suis tradiderat, proponuntur perspicue simul atque breviter, ac præterea definitiones terminorum quandoque a Justiniano omissæ (quarum quidem in Institutionibus fit mentio) eorumque divisiones studiosa diligentia suppleuntur.

TAB. VIII.

ad A. 1684. pag. 255.

*Sohn sculpsit.
Lipfia.*

GEMMÆ CÆSARÆ SIVE ACHAT
PE

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsia

Calendis Junii; Anno M DC LXXXIV.

ACHATES TIBERIANUS, SIVE GEMMA CÆSAREA, antiquitate, argumento, arte, historia prorsus incomparabilis, D. Augusti Apotheosin, Imp. Cæs. Tiberii, Augustæque Julia domus seriem & icones, gentesque bello captas representans; notis historicis illustrata, auctore Jacobo le Roy, Libero Barone.

B. R. I.

Amstelœdani. Sed prostat Bruxellis apud Francisc. Foppens
1683, in fol.

MArmor sub finem superioris anni vetustissimum, quod Homeri repræsentat Apotheosin, exhibuimus, prout illud a Gilberto Cupero, post Athanasium Kircherum, cum gemma Augustæ quadam aliisque numismatis antiquissimis fuit illustratum. Apotheosin nunc aliam sistimus, Augusti videlicet Imperatoris, quæ in gemma quadam alia, eaque vere augusta, & cui parem orbis terrarum vix vidit, expressa est, vel expressa esse colligitur. Asservatur illa hodie in sacro Regis Christianissimi gazophylacio, cui nō aliam ob causam illata olim videtur, quam quia Josephū sub Rege suo regnantem referre fuit credita. Undenam vero & per quos ea gemma ad Reges Francorum pervenerit, edisserere citra dubitationem non licet. Perquam autem credibile est, Constantinum M. cum Byzantium in Romam novam transmutatum iret, non statuas tantum plerasque eximias, sed & cimelia Augustæ suppellectilis secum eam in urbem transtulisse. Nec vero absimile est, hanc gemmam ab Imperatoribus tandem, cum & Turcæ & hostes alii Constantinopolitanum Imperium adorti essent, grandi pretio divenditam, tandemque a Balduino II Flandro Imperatore Constantinopolitano, in Galliam fuisse transportatam; quippe qui a Palæologis pulsus, non tantum Franciam,

Tab. VIII.

Kk

Angliam,

Angliam, aliaque regna ad suppetias undique conquirendas peragravit, sed & ablatas secum passionis Dominicæ reliquias cimeliæque a-lia, pecuniam ut corrogaret, hostesque sua Byzantio expelleret, vel vendidit regibus vel oppignoravit. Regnabat enim id temporis non foeda tantum barbaries & spissa quædam antiquitatum Romanarum ignorantia, sed & superstitio mirifica, atque idololatræ reliquiarum, quæ Christi Sanctorumque aliorum esse venditabantur, veneratio. Sacrum igitur quippiam in hac quoque gemma exhiberi cum visum sit, ecquid miri est, eam magno in pretio habitam, tandemque in Sancta, ut vocant, Capella Paris. fuisse repositam? Nam ut *Petrus Gassendus* in vita *Nicolai Fabricii Peireskii* lib. III p. 288 attestatur, *exornata illa circum fuerat Christianis figuris, & epigraphis a Greco quodam Imperatore; adeo, ut cum Balduinus eam oppignorasset D. Ludovico, & postmodum tandem venisset in manu Caroli Regis, nomine quinti, & crederetur sacram quandam continere historiam, in gazophylacium sacelli Basilicæ, seu, ut vulgo indigitant, Sanctæ Capellæ quasi donarium religiosum fuerit illata.* Sed idem Peireskius, uti præcorum cimeliorum admirator conquistorq; fuit & solertissimus & intelligentissimus, ita facile pervidit, non triumphum Josephi, ut vulgò existimabatur, vel aliam ex facto codice historiam, sed profanam aliquam, & quantum assequi conjecturis potuit, Cæsaris Octaviani Augusti Apotheosin, ejusque aulam ac prosopiam in hac gemma representati. Peireskium excepit *Johannes Tristanus*, Toparcha Sancti Amandi, vir de re antiquaria & nummariâ insigniter meritus. Nam & hic in Commentariis historiciis Imperatorum Romanorum, anno 1635 Parisiis Gallice editis, non Gemmam tantum hanc æri incisam exhibuit, sed & suam explicationem subdidit, a Peireskiana multum deflectens. Nam quem Peireskius censuit esse *Augustum*; radiato ac velato capite conspicuum, Deæ Romæ opè elatum in cœlum, eum Sanctamantiùs hic interpretatur *Jovem*; & quem ille credidit esse *Marcellum*, equorum amantem, quem fata terris tantum ostendere, hunc esse vult *Augustum*. Sic quem Peireskius sub Marcello existimavit esse *Drusum*, Tiberii filium, manu versus Jovem extensa postulantem quasi post patrem Imperium, Sanctamantiùs *Numerium At-ticum* esse aurtumat, qui D. Augustum in cœlum ascendentem vidisse se juraverat; & quam assidentem Druso *Livillam* uxorem ille censuit,

hi

hic censet esse posse *Juliam*, Augusti filiam in exilium actam; uti credit, illum ad dexteram Jovis esse *Drusum*, Tiberii fratrem, quem potius *Julium Caesarem* esse Peireskius fuit arbitratus. De *Germanico*, *Agrippina*, *Caligula* nihil est discriminis, imo nec de *Tiberio*, nisi quod Peireskius vestem imperialem serpentibus circumdatam esse duxit *Aegidem Jovis*, appellavitque lanceam sine ferro, sceptrum praelongum. De cætero quam Peireskius existimavit *Antoniam* Germanici matrem, Sanctamantius *Liviam*; & quam ille putavit *Liviam*, Santamantius *Antoniam* agnoscit. Post Peireskium & Tristanum eandem gemmam interpretari coepit *Albertus Rubenius*, Petri Pauli Rubenii, celeberrimi pictoris, qui & gemmam hanc manu propria exceperit, filius, & Philippi IV in sanctiore Concilio Secretarius, cujus dissertatio de hac gemma anno 1655 Antverpiæ a *Gasperio Gevartio*, cui & dedicata est, fuit edita. Hunc si audias, (sequitur autem jam Peireskium, jam Sanctamantium, jam neutrum, suismet divinationibus indulgens) *Livia* in eodem, quo Tiberius, solio residet, Augusta quippe & dominationis fere sociâ; *Antonia* Drusi uxor recta adstans filium *Germanicum* amplectitur, qui galea, clypeo & ocreis instructus tacto capite ad vitam Reipublicæ & Tiberio patri impendendam se obstringit. Adstetit Germanico *Cajus Caesar Caligula* manipulario habitu, qui patrem in Syriaca expeditione, teste Suetonio, fuit comitatus, Marito & filio, Germanico nempe & Caligulæ adjuncta est *Agrippina*, eaque non stola, ut *Livia* & *Antonia*, sed chlamyde fibularia, quia in castris plerumque versabatur, circumvelata. Ab altera parte pone thronum Tiberii sedet puella in subsellio sphingis imaginæ exornato, *Livilla* videlicet Germanici soror, ejusque maritus *Drusus*, juvenis galeatus ac paludatus, seipsum quoque dextra ad cælum elevata paratum innuens ad pericula pro majestate Imperii subeunda. *Liviæ* adjacet *Armenia*, habitu Barbari, qui tiara, tunica manicata & sarabaris est velatus. In superiori gemmæ parte quatuor Divi seu Heroes conspiciuntur. Ex his, qui orbem manibus tenet, *Aeneas* vel *Iulus* videtur Rubenio; qui supra hunc emicat, *Augustus*; qui Pegaso vehitur, *Drusus*, Germanici pater; & quia creditum est, Drusum ex rogo a Venere ereptum, & in stellam Hesperum fuisse transmutatum, Pegaso Veneris velut ministro *Cupido* ductor & moderator habenarum est appositus. Qui superest Heros paludatus & laureatus, ac clypeum utraque ma-

nu tenens, Rubenio *Tiberius Claudius Nero* est, Tiberii Cæsaris pater naturalis, qui uti Alexandrino bello classi præpositus, Ægyptios, teste Dione, navali devicit prælio, ita laurea eam ob victoriam hic est coronatus. Imum gemmæ segmentum refert illustres utriusque sexus captivos, eosque ut Rubenius censet, Germanos a Cæsare Germanico in triumpho traductos, & a Strabone lib. 7. reconfitos. Exhibetur nempe ex mente ejus *Thusnelda*, & in gremio ejus *Thumelicus* triennis. Assidet frater ejus *Segimundus*, & qui hæc adhæret, patruelis *Sesirhaeus*, cum adjuncta uxore, parmæ incumbente; barbarus in extremo gemmæ angulo sedens *Deudorix* Sicamber: ab altera parte captivus alius manu caput sustinens *Libys*, Cattorum sacerdos. Inter Libyn & Thusneldam, *Arpi* Principis Cattorum conjux & filia: apparent. Atque hæc illæ Rubenii sunt de Achate isthoc Tiberiano, post Peireskium & Sanctamantium, conjecturæ. His superveniens Vir illustis *Jacobus le Roy*, Liber Baro S.R. interpretatione nova eandem gemmam ex priscais numismatis scriptoribusq; elucidavit, elucidatamq; superiore anno Amstelodami publicavit. Hoc judice in segmento superiori *Roma* Dea, galeata & paludamento succincta orbem terrarum utraq; manu gestat, Divumq; *Augustum* Cæsarem corona radiata veloq; sacro insignem, ac sceptrum hastamve manu gestantem humeris dorsoq; suo impositum in cælum evehit; sed *Julium Cæsarem* laureatum, & clypeum utraque manu tenentem, pede suo ad tibiam ejus adducto, leviter in altum extollit. Qui Pogaso seu equo alato vectus, *Drusus Germanicus* est, Germanici Cæsaris pater, ob victam Germaniam laurea coronatus. Quod secundum segmentum attinet, augustali solio insidet *Tiberius*, Jovem habitu repræsentans, eiq; assidet *Livia* dominationis fero socia; ad sellæ Augustæ pedes qui sedet, *Armenius* est, vel *Armenia* ipsa a Tiberio in potestatem P.R. redacta. Retro post Liviam adstat *Drusus* junior, Tiberii Augusti filius, tropæum ferens ob res in Germania bene gestas, manusque extendens, vel ad *Augustum* Tiberio propitiandum, vel ad orbem quem *Dea Roma* portat, successione sibi debitum. Druso assidet *Livilla* ejus uxor; quæ *Julia* Augusti filia Sanctamantio videbatur. Ad lævum Tiberii latus adstat *Antonia* Aug. Drusi uxor, Cæsaris Germanici mater. Retro post Germanicum sedet uxor ejus *Agrippina*, juxtaque matrem adstat *Caligula*, militari & ipse habitu ac clypeo, & arma hostium ob-

patris:

patris victorias pedibus calcans. In tertio segmento capivi Domino le Roy videntur esse *Armenii*, a Tiberio Augusto domiti, non *Germani*, & quidem non ob tegumenta tantum capitum vestimenta; q; cætera, sed & plane diversa armorum genera. Nos enarratis hisce Quatuorvirorum summorum de hac Gemma Augustæ expositionibus, Palæmonis nobis partes non sumimus: minime autem dubitamus fore, ut aliis non minus, quam nobis, *Peireskiæ*, *Rubeniæ* & Domini le Roy, quam *Sanctamantii*, divinationes longe plausibiliores videantur.

GUARINI GUARINII MUTINENSIS, CLERICI
Regularis, & Ducis Sabaudia Mathematici &c.
Cælestis Mathematicæ.

Mediolani, 1683 in. fol.

NON est, ut operis hujus, cujus editionem Autor fato suo antevertit, justum recensum instituamus: cum argumenta ejusmodi systematum ubique fere sint eadem, & si qua hinc inde peculiaris Auctorum industria novis commentis se profert, lectori fontes indicasse sufficiat, unde, quod sibi profuturum sit, ipse petat. Summa ergo tantum delibabimus capita, ut ordinis ab Autore usurpati constet ratio & Lector ex paucis annotatis judicare queat de reliquis silentio prætermiſſis. Complectitur autem Cælestis hæc Mathematica, præter doctrinam de metiendis motibus & magnitudinibus corporum cælestium, quæque his affinia sunt, geometricas etiam rationes umbrarum solarium, in sciaticis planis exceptarum: unde & Auctori visum est eandem in duas partes dividere.

Prima pars uno & viginti tractatibus, continua Theorematum Problematumq; & inde aliquando deductorum corollariorum serie constantibus, & in peculiare expansiones ceti capita subdivisis, antiquas & novas temporum & stellarum leges, ex observationibus veteris & recentioris ævi explicat, tabulasque earum novas adornat, plurimum observationum consensu, ubique exhibitio, subnixas. Ipsorum Tractatum I & II communia Sphæricæ tradunt: III & IV temporis Astronomici partes & species, ejusque inæqualitates, & æquandi rationes, crepusculorum etiam causas & varietates exponunt; horæq; momenta diversimode definire docent: V Parallaxes; VI Refra-

ctiones distinguit & metitur: VII modos varie observandi Meridianum, obliquitatem Eclipticæ, azimutha, solstitia & æquinoctia, altitudines poli, Æquatoris & siderum; horum porro diametros, distantias, loca, motuumque irregularitates evolvit: VIII Theorias describit, ab Astronomis hæcenus, explicandis Planetarum motibus, introductas, prælata cæteris Ptolemaica: IX & X luminarium motus (ubi bissectionem eccentricitatis, & Tychonicam Lunæ variationem Autor rejicit;) XI, XII & XIII eorundem, ut & Terræ Eclipses, quæque iis accidunt; XIV, XV & XVI Planetarum minorum motus secundum longitudinem & latitudinem, contemplantur: XVII ortus & occasus Errantium, reductionem, curtationem, aspectus, revolutiones, velocitatem; XVIII figuram, illuminationem, numerum, distantiam a Terra, magnitudinem & locum, determinant: reliqui tres, quæ Fixas attinent, de quæ Asterismis earum & Via Lactea tractant, adjecto Fixarum Catalogo & Schematistis asterismorum; sed rudioribus, & ad solam fere longitudinem & latitudinem oculis exhibendam factis.

Altera parte totam Gnomonicen Autor, e Geometricis fundamentis dilucide deductam tradit, aptisque figuris, quomodo arcus cœlestes quicunque, qui horologiis exprimuntur, in planis sciatericis eminent, ob oculos ponit. Absolvunt hæc quatuor Tractatus: quorum primus de Horologiis planis astronomicis cujuscunque generis construendis & collocandis, ac circulis horariis & verticalibus, in iisdem describendis; Secundus de vestigiis Parallelorum tam Horizontis, quam Æquatoris, hoc est conicis sectionibus ibidem delineandis; Tertius de Horologiis Italicis & Babylonicis conficiendis; Quartus de signis Zodiaci ascendentibus & descendentibus sciaterico inscribendis, agunt.

Ut vero diffitendum non est, Autorem ingenii sui acumen non uno in loco ostendisse, operamque Astronomiæ non inutilem præstitisse, ex. gr. in animadvertendis antiquorum & recentiorum etiam nonnullorum, ipsiusque Riccioli circa æquandi temporis doctrinam erroribus; in theorematibus per diagrammata, ad tyronum captum maxime accommodata, exponendis; in ostendenda lubricitate observationum, captandis dichotomiis lunaribus, & inde stabiliendæ Solis a Terra distantie institutarum; in figendis & varie determinandis Eclipsium

psium Solarium terminis; in doctrina Eclipsium terrestrium novis luculentisque theorematis locupletanda; in oscillatorio Lunæ motu (quod tamen, an phænomenis huc spectantibus satisfaciat, & an inde ipsum oscillatorium Lunæ motum recte negaverit Guarinus, aliis judicandum relinquimus) ad perpetuum disci Lunaris ad axem mundi parallelismum referendo &c. Sic nec dissimulandum duximus, esse alicubi, quæ Autor forte lima adhibita emendaturus fuisset, si vitæ usura longior ipsi contigisset: quo referimus lapsum p. 83, aliis etiam celeberrimis viris, Copernico, Reinholdo, Magino, Ricciolo communem, in quadruplicatione differentiæ maximæ ascensionis rectæ & arcus Eclipticæ, pro determinanda dierum naturalium maximorum & minimorum differentiâ; cùm differentiâ arcuum istorum, quotieslibet sumta, differentiæ dictorum dierum mensura esse nequeat (hanc quippe constituunt binæ maximæ differentiæ arcus diurni, Eclipticæ & Æquatoris, una circa punctum æquinoctiale, altera circa solstitiale, junctæ) nec si vel maxime adhibeatur ad definiendam temporis medii & apparentis, intra certa duo puncta sumti, maximam differentiâ (ad quam revera adhiberi potest) non quadruplicanda sit, sed tantum duplicanda; quia, utut maxima hæc differentiâ per integrum circulum quater occurrat, non ad unam, sed ad duas inæqualitatis temporum pertinet periodos: ἀβλεψίῳ opticam, in ἀνασκευῆ doctrine Keplerianæ, de coloribus Lunæ eclipsatæ p. 179, radios Solis in atmosphæræ ingressu refractos rursusque exeuntes, ad eundem angulum restitui, ut radius jam bis refractus parallelus evadat radio nondum refracto (ex quo contra leges catoptricæ sequeretur, radium e medio densiori in rarius, ad perpendicularem refringi) pronuntiantis: Ricciolo p. 241 imputatam inconstantiam circa observationem Lunæ, relatam in Almagesto & Astronomia reformata; & pag. 270 eidem affectam sententiam de umbra Telluris ab Atmosphæra sensibilibiter aucta; cum tamen prioris rationes Ricciolus afferat citato Astron. reform. loco; contrariam verò hujus teneat ipso a Guarino citato cap. 4. 1. 5. Alm. in Scholiis & seq. capite.

PETRI

PETRI SCHOLIRII, EQUITIS ET SENATORIS
Antverpiensis, Sermonum Familiarium libri III, perpetuis & hactenus desideratis commentariis illustrati, opera & studio Alberti de Roy, Fratris Eremita Augustiniani.

Hermopoli, typis Basilicis, anno 1693, in 4.

Cum inter Satyricos priscaevi Poetas tres potissimum sint commendabiles, Juvenalis, Persius, atque Horatius; Horatius inter oratoriam Juvenalis dicacitatem, & inter Persii obscuram nimis adstrictamque brevitate medium incedit, atque adeo inter Satyricos nominis, quam inter Lyricos Latinos, primum meretur locum. Hunc itaque imitandum sibi præ cæteris proposuit *Petrus Scholirius* Antverpiensis, quasi ab ipsa natura ad Satyras scribendas factus. Scripsit etiam, uti Horatius, Sermones sive Satyras, inque illis perverfos seculi sui mores aceto satis acri perspersit. Ufus etiam videri voluit dictione Horatiana, h. e. eleganti, festiva atque urbana; quanquam neque hoc dissimulandum, Satyrographum hunc legibus latinæ hauri nimis acriter constringi semper voluisse. Tres sermonum familiarium libros ipse Auctor adhuc vivus diverso edidit tempore; sed cum plurima in illis loca propter obscuritatem lucis quid sibi postulerent, exorari tandem se passus est *Antonius le Roy* Frater Eremita, id laboris in se ut susciperet. Scripsit itaque scholia seu commentarios in Sermones XI Scholirii tribus libris comprehensos, a *Francisco* potissimum *Diependalio*, Jcto Antverpiensi, & *Macario S. Michaelis*, Ordinis Praemonstratensis præfule instigatus, multumque a *Francisco Paschasio van den Cruyce*, qui Scholirii mores & genium pernoctat, ut & duobus Viris Consularibus *Job. Antonio Tuchoro*, & *Philippo Schoyte*, in illustrandis quibusdam locis adjutus, illisque non septem tantum, epistolas hactenus ineditas, ut ut breves illas & extemporaneas, sed & geminum indicem subjunxit; quorum prior omnia, tam res quam verba ac phrasas, posterior paræmias tantum complectitur. Fuit etiam Petrus Scholirius Antverpiensis ex familia equestri, quæ tribus haud minus seculis apud Noricos cognomine gentilitio, *Schuller*, apud Belgas *Scholier*, inclaruit, multisque honorum prærogativis a Rudolpho

MENSIS JUNII A. M DC LXXXIV. 263

pho II Imp. fuit aucta. Natus autem est anno superioris seculi LXXXII patrem nactus *Davidem Scholier*, avumque *Petrum Schullerum* Patri- tium Noribergensem, qui eodem anno Antverpiæ in æde Cathedrali fuit rumulatus. Ob ingenii poetici scintillas mature se exerentes Mu- sis consecratus, Gymnasioque dein Grud. o immixtus in Philosophi- co quoque pulvere fuit versatus, sed exiguo aut plane nullo cum fru- ctu. Valere tandem jussit illecebris Lovanium anno ætatis XXX re- petiit, ubi & anno 1612 tam legum sacrarum, quam civilium laurea fuit insignitus. Profectus inde in Italiam, per sex annos continuos mores hominum & antiquitatum studia, situs item & amœnitates ur- bium attentis oculis observavit, honorarius ducis Arschotani comes. In Belgicam redux factus, ducta conjuge venusta ac nobili *Anna Lamberti*, sedem sibi delegit Lovanium, celeberrimum literarum em- porium, ut Musis vacare liberius, & cum doctis, Erycio inprimis Pu- teano, conversari posset. Antverpiam postliminio reversus, atque in Senatorium ordinem cooptatus, cultissimorum hominum coetus frequentavit, fabellasque suas urbano sale condidit, natura ad jocu- larem censuram propendens, optimisque poetis, Horatio inprimis, Juvenali ac Persio, præter Historicos atque Politicos deditus. Tandem cum valetudinem afflictam, potis Spadanis fontibus utcu- que instaurasset, repentina inter sodales apoplexia correptus, XVI Kal. Decembr. anno 1635 mortem obiit non sine magno sui apud do- ctos desiderio.

ÆLIA LÆLIA CRISPIS, NON NATA RESUR-
gens in expositione legali Co. Caroli Cesaris Matvafia U. J. ac S.
pagina Doct. Colleg. nec non in patrio Archigymnasio
horis vespertinis ordinarii Legum inter-
pretis primarii &c.

Bononiæ, apud Josephum Antonium Davicum de Turrinis
 1683 in 4.

Cum multæ veterum Inscriptionum ænigmatici quid præ se fe-
 rant, tum illud maxime Bononiense epitaphium, quod *Ælia Læ-*
lia Crispis inscribitur, obscurissima Sphinx quædam semper fuit visum.

LI

Sed

Sed nec pauci illius Oedipi tum hoc tum anteacto seculo ex doctiorum coetu exsurrexere. Quadraginta & tres a Malvasia auctores recensentur, qui Inscriptionem isthanc vel speciatim exposuerunt, vel saltuatum saltem attigerunt. Illa autem, si vetustius exemplar spectes, ita habet:

D M

ÆLIA LÆLIA CRISPIS
 NEC VIR NEC MULIER NEC ANDROGYNA
 NEC PVLLA NEC JUVENIS NEC ANVS
 NEC CASTA NEC MERETRIX NEC PVDICA
 SED OMNIA
 SVBLATA
 NEQVE FAME NEQVE FERRO NEQVE VENENO
 SED OMNIBVS
 NEC CœLO NEC AQVIS NEC TERRIS
 SED VBIQVE JACET
LVCIVS AGATHO PRISCIVS
 NEC MARITVS NEC AMATOR NEC NECESSARIVS
 NEQVE MœRENS NEQVE GAVDENS NEQVE FLENS
 HANC
 NEC MOLEM NEC PYRAMIDEM NEC SEPVLCRVM
 SED OMNIA
 SCIT ET NESCIIT CVI POSVERIT.

Quemadmodum autem Oedipi isti diversissimas professi fuerunt artes, ita ex perplexabili illo ænigmate pro sua aliquid facultate exculpere quisque fategerunt. Et Marius quidem Michael Angelus hanc Æliam Læliam de aqua pluvia; Ricardus Vitus primum de Niobe in saxum conversa, dein de anima rationali, & tandem de idea Platonis; Joannes Turrius de materia prima; Franciscus Schottus de eunucho; Nicolaus Bernaudus de lapide Philosophorum (cui & Olaus Borrichius, intr. de ortu & progressu Chymiz videtur accedere;) Zacharias Pontinus de tribus humanis corporibus in eodem situ, & a tribus insimul viris conditis; Andreas Nesmondus de lite seu studio litigandi; Joannes Gasperius Gevarrius de amore; Zuerius Boxhornius de umbra; P. Ferronius de musica; Fortunius Licetus de generatione, amicitia, & privatione; Ovidius Montalbanus

de

de canabe, alii de alia quadam re interpretantur. Quamquam autem plerorumque omnium, quos diximus, eruditæ admodum, & sic satis plausibiles videntur esse interpretationes, nulla tamen illarum, quam ingeniose etiam excogitatae sint, approbare sese Carolo Cæsari Malvasiæ Jcto apud Bononienses primicerio, potuit. Novam itaque adinvenit, cumque scopum cæteris omnibus propius feruisse sibi sit visus, eam clam literarium orbem amplius esse noluit. Productis itaque auctoribus, qui Inscriptionem istam aut declararunt, aut memorarunt, exhibitisque duobus illustrioribus illius exemplaribus & lectionibus mire variantibus, Epitaphium hoc intellectum esse censet de filia Lælio nascitura, eademque sponsa Agathonis designata, sed neque filia, neque sponsa, quia concepta, non edita, non orta item, sed abortiva; unde & Agatho dilectus pridem in conjugem, sed a forte elusus ænigmatica hac Inscriptione non abs re ludere potuerit. Nimirum Malvasiæ D.M. est *Diis manibus*, quæ frequentissima mortuorum conditorum est nota; *Ælia Lælia Crispis* sunt nomina expectato & expetito huic partui, si foemineus apparuisset (id quod Agathonis tanquam sponso designato in votis erat,) imponenda; cumque embryo tum fuerit, *nec vir, nec mulier, nec androgyna, nec puella, nec juvenis, necesta, nec meretrix, nec pudica* fuit, quæ tamen omnia representare olim potuerat, si nasci eidem ac vivere contigisset; *sed omnia*, potentia scilicet non actu. De cætero uti Lælia vitam assecuta non est, ita nec mortem expectata. Atque hinc Agatho: *sublata neque fame, neque ferro, neque veneno, sed omnibus*, quia nimirum quovis genere fati occumbere aliquando potuisset; & quia nullibi reperta, hinc Agathonis *nec cælo, nec aquis, nec terris, sed ubique jacet*, potentia nempe non actu, quia ipsa vere non fuerit. Igitur *Lucius Agatho Priscius*, quia ducere eam, quæ nata non est, diligereque, quæ non vixit, atque adeo & mortuæ succedere non potuit, fuit *nec maritus, nec amator, nec necessarius*, atque hinc *neque moriens, neque gaudens, neque fletus*. Denique: *banc nec molem, nec pyramidem, nec sepulcrum*, sed simplicem Inscriptionem tum moli, tum pyramidi, tum sepulcro apponendam, sicque *omnia; scit & nescit cui posuerit*; quia nomen quidem scit, quod a parentibus ductum imponi huic partui debuerat, nescit tamen, quia nondum impositum fuerat. Hanc interpretationem suam ut magis probabilem reddat Malvasia, eam

consuetudine gentium variisq; ex historia exemplis suffulcit. Quem admodum enim stirpes amicitiae vinculis connexæ per decreta notarum sponsalia devinciri arctius subinde consuevere, ita Lælianæ quoque atque Agathonianæ genti hunc animum fuisse autumat, ut diutina inter genitores mutæ amicitiae fides per initum inter liberos conjugium protraheretur & veluti æterna redderetur. De cætero, quæ strictim eo, quo dictum, modo cap. III exposuit Malvasia, cap. IV & V fusius elucidat, magisque confirmat, Inscriptionibus plurimis sententiæ suæ illustrandæ adhibitis. Cap. denique VI Agathonem omnigena rerum scientia fuisse excultum docet. Cap. VII Inscriptionem hanc non recentis, sed vetustioris ævi esse, atque hinc non paucos ad æmulationem provocasse tradit; qua occasione multæ Inscriptiones argutæ, in quibus ὁμοιοτέλευτα tria, afferuntur. Defendit denique cap. VIII puram ac præscam Inscriptionis latinitatem; cumque ostendisset in cap. IX, etiam foeminas antiquitus tria habuisse nomina, ut *Ælia Lalia Crispis*, cap. X. & ultimo ea omnia, quæ Inscriptioni detrudere aliquid de antiquitate, puritate atque elegantia videntur, feliciter removet, hæc talia (v.g. Æ pro AE) in præscis etiam aurei sæculi Inscriptionibus reperiri demonstrans.

CASPARIS ZIEGLERI

*de Clerico renitente, sive muneris ecclesiastici fuga, dissertatio
Justiniana.*

Wittebergæ 1684 in 12.

Inter principes, qui applausum hujus sæculi per Germaniam meruerunt, J. CROS, vel maxime caput effert. CASPAR ZIEGLERUS, Vir & summis honorum functionibus & amussitata doctrina vere illustris. Certe, quod Tullius de Servio Sulpicio Philippica nona prædicat, ipsum scilicet admirabili quadam & incredibili & pene divina in legibus interpretandis, æquitate explicanda, scientia præditum fuisse, id etiam recte de *Zieglero*, non Juris magis, quam Justitiæ consulto, dici affirmarique potest. Eam quippe rerum gravitatem, eam interpretandi *ἀνεπίβητον* spirant ea, quæ publicæ luci exposuit, ut e tabulis suis nullo tempore nomen illius sit expunctura orbis eruditi posteritas. Eiusdem commatis quoque est hæc ipsa dissertatio Justiniana, quæ elegantissimam commentatiunculam ad LXXXI C. de
Episc.

Episc. & Cler. exhibet. Occasio scribendi eruditissimo Viro non fuit alia, quam vocatio ad spartam muneris ecclesiastici supremam, quæ a GEIERO quondam, Theologo consummatissimo *ῥὸν ἐκ τῶν ἰσθμῶν*, invito pro fusus & renitente animo suscepta fuerat. Huic igitur Gamalieli suo, ad cuius pedes se confedis se olim gratus proficetur, post fata parentaturus quasi, hoc ipsum opusculum concinnavit, partim ut gratam mentem testaturus beatissimis GEIERI manibus ære perennius monumentum erigeret, partim ut omnibus simul Theologiæ studiosis & ministerii candidatis exemplum aliquod, quæ morum innocentia ac puritate & ipsi aliquando Ecclesiæ claves capefere debeant, ob oculos sisteret. Exordium dicendi facit de Jure Romano a Justiniano composito, istud vel eo nomine commendans, quod, post sacras paginas, ex hoc potius, quam hodiernis Moralistarum libris informatio conscientiarum peti possit. Patescere id imprimis e doctrina de acquirendis rebus, in qua maxime solliciti fuerint Romani, ne quæ injustitiæ sordes vel personas acquirentes, vel rem acquirendam, vel titulum & modum acquirendi contaminarent. Enatam inde Jctis multam de bonæ & malæ fidei possessore disceptationem: apprime vero Legislatores Romanos non paucis constitutionibus hanc in rem promulgatis voluisse, ut officia publica tam civilia quam sacra omni labe vacarent, & pura mentē manūque a singulis induerentur. In cuius rei argumentum affert *Legem XXXI C. de Episc. & Cler.* a Leone I Romanorum Augusto ad compescendam avaritiam & ambitionem eorum, qui Ecclesiæ dignitates anhelarent, emissam. Hanc vero non ab Anthemio, qui A. C. 467 in Occidentem, Romæ imperaturus, missus erat, sed a solo Leone Orientis Imperatore publicatam esse affirmat, utut Anthemii quoque nomen inscriptio ostenderet. Ufu enim tum temporis fuisse receptum, ut lex ab alterutro Imperante conficta & promulgata utriusque titulum in fronte præ se ferret: probans id insuper tum ex subscriptione, quæ Constantinopoli, utpote sede Leonis, hanc sanctionem prodiisse commemoret, tum ex eo, quod ista ad Armasium, Præfectum Prætorio Constantinopolitanum fuerit exarata. Digressus hic in laudes Leonis, pietatem ejus præcipue ex Arianorum persecutione & zelo conservandæ diei dominicæ sanctitatis per *l. fin. C. de fer.* luculentissime prodito, commendat. Pro *Armasio* vero, ad

quem, uti dictum, hæc imperialis constitutio fuit perscripta, Suidæ auctoritatem cum Baronio secutus, mavult legere *Armato*; hunc enim fuisse Præfectum Prætorio, post, Zenone ad Imperium aspirante, hanc dignitatem cum officio magistri militiæ commutasse; quas functiones cum Præfectura urbis æqualem ea tempestate splendorem habuisse ex *l. 1. C. de Præf. Prator. f. Urbis* demonstrat. His præmissis in occasionem, quæ hanc salutarem legem pepererit, accuratius inquirat, neque aliam fuisse asserit, quam pravos Ecclesiasticorum mores, Simoniaca peste passim infectos. Postquam enim Gennadius, ad summam Constantinopolitanæ vicinarumque Ecclesiarum ephoriam A.C. 458 evehctus, non sine maxima indignatione animadvertisset, Chalcedonenis Concilii sanctionem, qua depositionis poena in eos, qui pretio ordinassent Episcopos, statuta erat, variis variorum fraudibus circumveniri, idque in Galatia maxime, Ponticæ Dioceseos, & subiecta sedi Constantinopolitanæ provinciæ frequentius fieri, eum operæ pretium duxisse, coacta synodo provinciali, quam A.C. 459 celebratam fuisse conjicit, illam denuo repetere, & insuper anathematis metu transgressuros in posterum coercere. Cum vero hoc decretum synodale extra Asianam, Ponticam & Thracicam, quæ Constantinopolitano Patriarchæ subditæ erant, Dioceses vim suam porrigere nequivisset, adeoq; Gennadius Patriarcha fuisset veritus, ne ex vicinia, eodem maligno sidere afflata, lues iterum in sui districtus episcopos transfireret, Imperatorem ex suggestione ejus hanc universalem legem condidisse, ut omnes & singulæ Imperii Orientalis Ecclesiæ hujus vinculo adstringerentur. Qua occasione simul de potestate legislatoria in negotiis ecclesiasticis, per id tempus summis Romanorum Principibus adhuc salva, disserit, eamque soli in Republica Majestati vindicat. Ut vero Auctor majus lumen explicationi suæ accenderet, retro quasi legit vestigia, & in statum aliquot Ecclesiarum Patriarchalium, quomodo is ante tempora Gennadii se habuerit, diligentius paulo inquisivit, exemplis pariter ac testimoniis ostendens, Constantinopolitanam, Alexandrinam, & Antiochenam maximis turbis atque seditiõibus, præsertim vero Simoniæ morbo immane quantum sideratas fuisse. Quod vitium Ecclesias tum demum infestalle dicit, quum auctis in immensum Ecclesiasticorum redditibus, nemo non gradum istius dignitatis appetierit, ex qua tantæ divitiæ atque emolu-

menta

menta cum honoribus pene divinis & tot hominum devota subjecti-
one temporis progressu fuissent suspensa. In reliquis, ad ductum tex-
tus, Simonæ crimen enucleatius evolvit, varia subinde ex antiqui-
tatis ecclesiasticis, e.g. de constructiōne templorum veterum, de
occasione Concilii Chalcedonensis, nec non iis, qui ecclesiastica di-
gnitate oblata noluerint ornari, inspergens. Damnat postremo ca-
villationes Moralistarum, quibus per mentis directionem illicitum
in genere licitorum constituere speculentur, cum parum profit, si
eorum distinctiunculæ nos apud homines quidem absolvant, inter-
nus interim animi nostri præco apud DEUM delicti reos arguat.
Hinc concludit, ad tranquillitatem conscientis procurandam & con-
servandam, satius esse, circa actum electionis & ordinationis Ec-
clesiasticæ omnibus in universum largitionibus, quantulacunque il-
læ fuerint, abstinere.

*THE LIVES OF SUNDRY EMINENT PER-
sons in this later age, by Samuel Clark, sometimes
Pastor of Bennet-Fink, London,*

hoc est:

**Vitæ eminentium quorundam hominum hujus se-
culi, autore Samuele Clerico, quondam Pastore Londinensi
Parochiæ, quam vocant Bennet-Fink.**

Londini, 1683 in fol.

AD virtutem & præclara facinora nihil efficacius excitat, quam
autõritas & exemplum magnorum hominum, multoque major
ac certior fructus est, si quis eorum pietatem ac ornamenta, qui prin-
cipem locum in populo tenent, ad imitandum proponat, quam si
mille regulis ac præceptis formare mores conetur. Id secum ani-
mo reputans Samuel Clericus, presbyter Anglus, virorum illustrium
vitas conderè ante hõs viginti annos & amplius aggressus est, earum-
que in aliquot tomos, teste librorum ab ipso scriptorum catalogo, qui
in vita ejus operi huic præfixa exhibetur, antehac vulgavit. Iis nupèr
anno 1682 tertium, ut ipse numerat in præfamine, volumen adjicere
inceptit, quod ab ejus filiis, quum operi patrem immori contigisset,
perfe-

quem, uti dictum, hæc imperialis constitutio fuit perscripta, Suidæ auctoritatem cum Baronio secutus, mavult legere *Armato*; hunc enim fuisse Præfectum Prætorio, post, Zenone ad Imperium aspirante, hanc dignitatem cum officio magistri militiæ commutasse; quas functiones cum Præfectura urbis æqualem ea tempestate splendorem habuisse ex *l. 1. C. de Præfect. Prætor. f. Urbis* demonstrat. His præmissis in occasionem, quæ hanc salutarem legem pepererit, accuratius inquirat, neque aliam fuisse asserit, quam pravos Ecclesiasticorum mores; Simoniaca peste passim infectos. Postquam enim Gennadius, ad summam Constantinopolitanæ vicinarumque Ecclesiarum ephoriam A.C. 458 evectus, non sine maxima indignatione animadvertisset, Chæcedonensis Concilii sanctionem, qua depositionis pœna in eos, qui pretio ordinassent Episcopos, statuta erat, variis variorum fraudibus circumveniri, idque in Galatia maxime, Ponticæ Dioceseos, & subiecta sedi Constantinopolitanæ provincia frequentius fieri, eum operæ pretium duxisse, coacta synodo provinciali, quam A.C. 459 celebratam fuisse conjicit, illam denuo repetere, & insuper anathematis metu transgressuros in posterum coercere. Cum vero hoc decretum synodale extra Asianam, Ponticam & Thracicam, quæ Constantinopolitano Patriarchæ subditæ erant, Dioceses vim suam porrigere nequivisset, adeoq; Gennadius Patriarcha fuisset veritus, ne ex vicinia, eodem maligno sidere afflata, lues iterum in sui districtus episcopos transfret, Imperatorem ex suggestione ejus hanc universalem legem condidisse, ut omnes & singulæ Imperii Orientalis Ecclesiæ hujus vinculo adstringerentur. Qua occasione simul de potestate legislatoria in negotiis ecclesiasticis, per id tempus summis Romanorum Principibus adhuc salva, differit, eamque soli in Republica Majestati vindicat. Ut vero Auctor majus lumen explicationi suæ accenderet, retro quasi legit vestigia, & in statum aliquot Ecclesiarum Patriarchalium, quomodo is ante tempora Gennadii se habuerit, diligentius paulo inquisivit, exemplis pariter ac testimoniis ostendens, Constantinopolitanam, Alexandrinam, & Antiochenam maximis turbis atque seditioibus, præsertim verò Simonix morbo immane quantum sideratas fuisse. Quod vitium Ecclesiarum demum infestalle dicit, quum auctis in immensum Ecclesiasticorum redditibus, nemo non gradum istius dignitatis appetierit, ex qua tantæ divitiæ atque emolu-

menta

menta cum honoribus pene divinis & tot hominum devota subjecti-
one temporis progressu fuissent suspensa. In reliquis, ad ductum tex-
tus, Simonia crimen enucleatius evolvit, varia subinde ex antiqui-
tatibus ecclesiasticis, e.g. de constructione templorum veterum, de
occasione Concilii Chalcedonensis, nec non iis, qui ecclesiastica di-
gnitate oblata noluerint ornari, inspergens. Damnat postremo ca-
villationes Moralistarum, quibus per mentis directionem illicitum
in genere licitorum constituere speculentur, cum parum profit, si
eorum distinctiuncula nos apud homines quidem absolvant, inter-
nus interim animi nostri præco apud DEUM delicti reos arguat.
Hinc concludit, ad tranquillitatem conscientiarum procurandam & con-
servandam, satius esse, circa actum electionis & ordinationis Ec-
clesiasticæ omnibus in universonum largitionibus, quantumcunque il-
læ fuerint, abstinere.

*THE LIVES OF SUNDRY EMINENT PER-
sons in this later age, by Samuel Clark, sometimes
Pastor of Bennet-Fink, London,*

hoc est:

*Vitæ eminentium quorundam hominum hujus se-
culi, autore Samuele Clerico, quondam Pastore Londinensi
Parochiæ, quam vocant Bennet-Fink.*

Londini, 1683; in fol.

AD virtutem & præclara facinora nihil efficacius excitat, quam
auctoritas & exemplum magnorum hominum, multoque major
ac certior fructus est, si quis eorum pietatem ac ornamenta, qui prin-
cipem locum in populo tenent, ad imitandum proponat, quam si
mille regulis ac præceptis formare mores conetur. Id secum ani-
mo reputans Samuel Clericus, presbyter Anglus, virorum illustrium
vitas conderè ante hds viginti annos & amplius aggressus est, earum-
que in aliquot tomos, teste librorum ab ipso scriptorum catalogo, qui
in vita ejus operi huic præfixa exhibetur, antehac vulgavit. Iis nuper
anno 1682 tertium, ut ipse numerat in præfamine, volumen adjicere
incepit, quod ab ejus filiis, quum operi patrem immori contigisset,
perfe-

perfectum anno proxime elapso in publicam lucem prodiit. *Ut* pauca quædam de Autore commemoremus, fuit is illi notissima Sectæ addictus, cujus asseclas Scotia Puritanos, Angliæ Presbyterianos vocat. Et illud quidem satis clare cum ex operis textura, tum ex Autoris cursu vitæ, quem ipse composuit, & præfatione aliqua Richardi Baxteri celeberrimi Presbyterianorum hodie antesignani apparet. Refert enim Clericus, se primum in collegio Emanuelis Cantabrigiæ a Puritanis educatum, postea propter impugnatas Ecclesiæ ceremonias ejusque regimen, indigne plurima passum, & denique cum edictum de ministrorum conformitate ante hos fere viginti annos vulgaretur, de statione dejectum ac expulsum fuisse. Similiter quoque in toto opere, quæ vitæ enarrantur, Presbyterianorum sunt. Prior pars ministros Ecclesiæ ac theologos; posterior viros nobiles, ac in reipublicæ negotiis adhibitos, fræminasque aliquot illustres complectitur. Initium fit ab Hugone Broughtho, qui e *Concentu Scripturæ* notus est, quem in Latinam linguam Isaac Genius transtulit. Sequuntur Robertus Boid, acutissimus Tyvisius, Thomas Wilsonius, Samuel Boltonus, Richardus Vines, Richardus Blackerbius, Radulphus Robinsonius, Johannes Janawajus, Johannes Machinus, Samuel Winter, Thomas Tregossius, Richardus Matherus, Joseph Allenius, Stantonius, Samuel Terclogius, & Thomas Wadsworthius. Ultimò de Oweno quodam Stocktono, & Thoma Gugio, qui anno 1681 vivere desuit, exponitur. Sub finem primæ hujus partis Scoti aliquot pastores, & providentiæ divinæ circa gregem fidelium exempla nonnulla commemorantur. Altera pars incipit a Philippo Sidneio, qui in aula Elisabethæ haud parum quondam valuit, & eo tempore, quo Hispanus Belgicas provincias invaserat, Reginæ jussu Belgarum libertatem strenue defendit. Postea Carolus Coot, Johannes Lamot, Nathaneel Barnardiston, Johannes Row, & Matthæus Hale, quorum omnium haud obscurum est in Angliæ historia nomen, descripti inveniuntur. Alterius denique sexus novem personæ virtute ac morum integritate illustres, quas nostra memoria vivere contigit, sistuntur. Hasce vitas omnes non tam ipse Clericus scripsit, quam ab aliis scriptas collegit, ac rejectis inde, quæ superflua videbantur, ne interirent, hac forma evulgavit. Quicquid in ipsis dicitur, fere ad virtutes & pietatem cujusvis personæ pertinet. Plerumque illic de conversione agitur, quo
tempore

tempore & qua occasione primum quis Deo se tradere inceperit; postmodum de persecutionibus, quas Ecclesie ministros, imperante Carolo I ejusque filio hodierno augustissimo Monarcha, expertos Autor ait, agitur: saepe de raptu afflatuque divino, de donis prophetis differitur, quibus imbuti praedixerint nonnulli pluribus annis ante, fatalem illam Reipublicae Anglicanae sub Carolo I regimine conquassationem. Ut adeo Quakerianos fere sermones in hoc scripto legere se arbitrari possit, qui non latis perspecta habet principia sectae illius Presbyterianorum, qui utique singularem morum sanctitatem & emendatissimam vitae rationem profitentur.

*JOHANNIS a SANDE OPERA OMNIA
Juridica continentia decisiones Curiae Frisicae, tractatus de actionum
cessione & prohibita rerum alienatione, ac commentarium ad Titulum
de Regulis Juris; hac ultima editione juxta Autoris autographum au-
cta & multis in locis emendata: Accessit index locupletissi-
mus, quem adornavit D. Dominicus
a Feenstra.*

Groningae 1683, in 4. ex officina Dominici Lens.

Inter celebres Frisiae JCtos, si non primum, parem certe primo loco cum meruisse Joannem a Sande, scripta ejus, non in Belgio tantum, sed & apud nos jure quodam suo magni semper aestimata demonstrant. Quanta enim autoritate polleant in judiciis nostris, qua superioribus qua inferioribus, decisiones ejus Frisicae, omnigena videlicet ac solida refertur jurisprudentia, quis est qui ignoret? Quam plene vero & quam eleganter utilissimas de actionum cessione & prohibita rerum alienatione materias elaboraverit, cum aliorum laudi aliquid detrahere non soleamus, iis judicandum relinquimus, quibus non molestum erit, hos ejus tractatus cum aliorum scriptis, qui idem sibi sumere scribendi argumentum, conferre. Denique commentationes in titulum de Regulis Juris, praeterquam quod se ipsas commendent satis, acutissimus Wissenbachius in praemissa iisdem praefatione digne praedicavit. Quemadmodum vero haec diversa Sandii scripta diversis temporibus seorsim edita, ac fere singulorum editiones aliquoties re-

Mm

peti-

petitæ fuerunt, ita qui opera omnia junctim imprimi curaverit neminem scimus, nisi quod anno 1674 Antverpiæ una cum operibus Frederici a Sande a Marcello Parisio in folio fuerint exhibita. Cæterum cum Frederici a Sande opuscula seorsim in quarto venalia proflent, eorumque argumenta a Joannis a Sande operibus non parum dissent, (commentatus quippe fuit ille in Gelriæ & Zutphaniz consuetudines feudales, & consuetudinem Gelriæ de effestucatione seu modo solenni transferendi dominium rerum immobilium) non male, ut arbitramur, is qui præsentem editionem in forma minori paravit, de re literaria fuit meritis, & hac certe de causa commendandus, si vel maxime augmenta ex Autoris autographo, quæ titulus promittit, quæque nos quidem, hanc editionem cum Antverpiensi conferentes, detegere non potuimus, non accessissent.

*POLYPUS RENIS, LUGDUNI GALLO-
rum nuperrime observatus a
Jacobo Spon, Med. D.*

Polypus veros æque ac nothos, quos Kerckringius *Pseudo-polypus* appellat, in eordis ventriculis, horum ac pulmonum vasis majoribus & duræ matris sinubus frequentius produci, præter autopsiam multifariam & aliorum Scriptorum testimonia nos docet *M. Malpighius*, in tractatulo de *Polypi Nasara* quam eruditissime conscripserat. Hinc rarioribus phænomenis annumerandi Polypi in uteri vasis a *Graefio* reperti, & ab eodem de *Mulier. Organ. cap. 8.* pro aliqua menstruorum suppressionis causa vendicati. At extra sanguinis receptacula polypum generari, paradoxum magis videtur, qualem nihilominus pronunciare cogimur illum, quem ex Nobilissimi Viri supra nominati benevola communicatione, tibi, L. H. impræsentiarum exponimus. Ita vero ipsius habent verba :

Initio hujus anni 1684 Lugdunenſis mercator locuples & celeberrimus, Dominus Cæſar Saracenus, incidit in doctorem nephriticum renis ſiniſtri, paucas habentem intermiſſiones, cum nauſeis & vomitibus initio ſatis frequentibus, febre aſſidua non tamen vehemente, ſed aliquando pulſus aderat intermittens. Urina non erat ſuppreſſa, ſed tamen ſolita paucior. Vocatus ad eum exiſtimavi ſimilem eſſe morbum, quem ante biennium circiter

circiter passus erat, nephritidem nempe ex parvis calculis renalibus quos tunc excreverat. Præcavende inflammationi renum & sedando dolori, ter venam jussit secari ex brachio utroque, præscripsi hysteris infundi, positiones lenientes ex ol. amygd. syrup. capill. ven. & aqu. parietaria exhiberi, formæque tepentis aquæ applicari, unde paucum emolumentum. Dolorem tandem certius mitigabant fortis aqua frigida, ut ex puteo hauriebatur. At ecce nona morbi die, subito natura ope solvitur morbus, profusione urina sanguinea, post vehementem sed brevissimum progressum dolorem; in fundo cujus urina reperta est substantia longa & rubra, quam pro lumbrico statim habebamus; at exactius consideratam sine fibræ circularibus, quibus vermes constant, eam esse animadvertimus, planeque similem Polypis cordis. Ideoque eam Polypum renis nominare non dubito, cujus pars crassior, longitudine & crassitie digiti circiter minoris laticitudinem æquans, ni fallor in renis pelvi hærebat, reliqua propendebat in uretere usque ad vesicæ ingressum. Erat enim pedalis circiter magnitudinis. Sequentes urina copiosa fuerunt & naturalibus similes. Altera die parvum calculum pisi majoris mole sine dolore excrevit, Inde nunc sanus omnino vivit.

RELAZIONE DEL RITROVAMENTO DELL'
nova di Chiocciola di A. F. M. in una lettera al
Sig. Marcello Malpighi.

hoc est:

Relatio de inventione ovorum limacum autore
 A. F. M. in epistola ad Dn. Marcellum Malpighium.

Bononia, 1683, in 4.

Postquam egesta e Physicorum scholis sententia de rebus sponte ac sine semine nascentibus, illa opinio invaluit, quod quicquid in hoc orbe sentire, imo quicquid vivere videmus, ex ovo emerferit, enixè allaborarunt quamplurimi ingenio & industria præstantes viri, ut ipsa quoque insecta, quorum magnâ pars ad unum illud principium generationis univocæ vix referri posse videbantur, ex ovo originem ducere demonstrarent. Eminent inter omnes *Franciscus Redi*, qui tanto operi manum felicissime adhibuit, & plurimorum insectorum, maxime eorum, quæ domestica & familiaria nobis sunt, accu-

Mm 2

ratam descriptionem orbi literario dedit. Sed ostreas & quæcumque alia testacea, quæ Aristoteles in limo vel cœnoso vel arenoso nasci statuit, ex ovis prodire, primum in Anglia observatum, variisque postmodum scriptis deductum fuit. Quum autem non ita pridem Jesuita quidam Italus *Philippus Bonanni* in libro Romæ edito, cui titulum fecit: *Ricreazione dell' occhio e della mente nell' osservazione delle Chiocciole*, veterem Peripateticorum opinionem resuscitasset, limacibusque putredinem ac cœnũ seminis loco esse contendisset, operæ pretium se facturum præsentis epistolæ autor *Antonius Felix Abbas* Marsilius credidit, si, qui fortuito in horto suburbano laboranti obvenerat acervus limacum ex ovis prodeuntium, de eo ad celeberrimum Malpighium scriberet, ac recenter impugnatam modernorum sententiam novo testimonio ab experientia petito confirmaret. In hac Commentatiuncula primo prolixius historiam de falsitate generationis æquivocæ detecta, deque studiis Francisci Redi, Willisi, & Listeri, pertexit; postea inventionem ovorum, quæ 10 die mensis Julii superioris anni contigerat, exponit, ac quæ ipse observarat, cum aliorum annotatis confert; addito insuper schemate, quo ovorum figuræ, pullorumque varia incrementa exhibentur. Ultimo Jesuitæ illius Itali quatuor argumenta paucissimis refellit, quibus ille Aristotelicam traditionem de testaceis sponte natis confirmat. Neque vero ipsa tanti sunt momenti, ut prolixiori refutatione indigeant, cum omnia vel ab autoritate Magistri, vel a falsis quibusdam præsuppositis ducantur.

Atque hæc jam scripseramus, cum ad manus nostras pervenit Latina relationis istius Italicæ versio, adornata a clarissimo *Johanne Jacobo Hardero*, Medico Basileensi, quæ lucem hoc ipso anno Augustæ Vindelicorum aspexit. Ei memoratus Vir doctissimus epistolam ad Abbatem *Marsilium* de ovis & genitalibus cochlearum perscriptam, cujus Reverendissimus Abbas in hoc opusculo meminit, adjecit, & insuper literas aliquot, in quibus *Harderus*, & *Scrockius* Medicus Augustanus clarissimus de insectorum generatione univoca ex ovo in vicem non inerudite disputarunt.

HISTO-

HISTOIRE DE CHARLES IX PAR LE SIEUR
VARILLAS, Nouvelle edition.

five

Dn. de Varillas Historia Caroli IX Galliar. Regis.

Editio nova,

Cui in fine Tomi cujusque accesserunt insignia quædam loca
in editione Parisiensi omissa.

Coloniz 1684, in 12.

Quam laudem sibi tribuit vel ominatus est Ludovicus Maimburgius in historia Ligæ, a nobis mense Martio hujus anni p. 100. relata; non exigua industria esse scribens, ex veteribus autoribus novum quoddam opus continnare, & inventionis, dispositionis & elocutionis artes ostendere: eam, si quis alius, assecutus esse videtur autor hujus historiz Varillasius. Incipit eam a mense Decembria a. 1560. post mortem nempe Francisci II Galliz Regis, & ad Caroli IX obitum, id est ad mensem Majum a. 1574 pertexit. Loco præfationis utilissimam operam impendit, dum Acta memorialia & Relationes præsertim manuscriptas recenset, ex quibus historiam hanc composuisse se scribit, addito etiam judicio de autoribus, in quo nec acumen nec modestia merito desiderari potest. Agit autem, breviter quidem, de ingenio & stylo *Elisabete* Angliz, & *Catharina* Galliz Reginarum; item Cardinalium *Bellaii*, *Turnonii*, *Lotharingi*, *Borromai*, *Estephis*, *Alexandrini*, *Castilionai*; nec non Episcoporum *Johannis Montluttii* Valentini, *Francisci Noallii* Aquensis, *Morvillerii* Aurelianensis; porro Abbatis *Delbenii*, *Hospitalii* Cancellatii, *Caroli* & *Timoleontis* *Brissacorum*, *Trajani Caraccioli* Melphitani Principis, *Jacobi Sabaudæ* Nemrosii Ducis, *Ludovici Gonzaga* Nivetnii, *Francisci Vindocini* Carnutensis, *Bironii*, *Gondii* sive *Retii*, *Caroli* & *Renati Biragiorum*, *Cassaris Cotinii* Admiralii, ejusque filiz *Anna* *Telignia*, denique *Jacobi Spifama*. Profitetur Varillasius, ut apparet, religionem Romano-Catholicam, & ex hujus præscripto pro hæreticis habet Protestantes Gallos; sed præter hoc præjudicium vix habituri sunt isti, in quo fidem aut modestiam scriptoris desiderent. Nec est forte, qui *Jac. Augusti Thuani* moderationem & veritatis studium, addimus etiam politicum

M m 3

de

de consiliis & eventibus iudicium, felicius & accuratius fuerit imitatus. Patebit id iis, qui comparare velint cum hoc alios ejusdem historiae scriptores, praecipue *Maimburgium* in Historia Calvinismi, a nobis mense Martio superioris anni pag. Actorum 89 sqq. recensita. Specimen unum alterumque dabitur. In narratione actorum colloquii Possiaceni Varillasius in omnibus fere sequitur Thuanum, & cum ad Manuscripta provocet, marginique adscribat, unde hauserit quae refert, non parum stabilire videtur, quae Thuanus tradidit. At ab utroque in multis discrepat Maimburgius. Hic v. g. causam permissi colloquii Colinio potissimum attribuit, qui Regnam, regni gubernationem tunc tenentem, eo induxerit; at Thuanus (Lib. hist. XXVIII) Cardinali Lotharingo: *Hunc enim Thuanus ait, ostentandi ingenii & popularis aura captanda ad vanitatem neque cupidum, tenuisse annitente regina, ut colloquium haberetur, cum se Patrum testimoniiu sectarios confutaturum palam jactaret, & suorum animos magnificis pollicitationibus impleret, adeoque triumphum jam spe concepisset.* Pluribus hoc adstruit Varillasius, & legi omnino merentur, quae de studiis Theologiae Scholasticae, qua imbutus erat Lotharingus aliique ex R. Catholicis, & de Protestantium eruditione judicat, lib. 1. p. 55, 56. Sed Maimburgius Lib. III, Hist. Calv. censet, malignas conjecturas secutos esse, qui isthaec scripserint, Thuanum non obscure taxans. Omisit idem, incertum quo fine, quae de sermone privato inter Cardinalem & Bezam, & de accitis istius opera ad conventum Possiacenum theologis Palatinis & Wirtembergensibus, tum de Augustana Confessione, quam Lotharingus subscribendam Beza & sociis proponebat, cum Thuanò consentiens refert Varillasius. In numero etiam Praelatorum non leviter discrepat Maimburgius, praeter sex Cardinales viginti circiter adfuisse scribens; sed triginta sex memorat Varillasius, nec dissentit Thuanus quadraginta circiter referens. Maimburgius *Jacobi Lainii* Jesuitarum Generalis orationem, (quam arrogantiae & immodestiae arguit Thuanus) mire probat, eaque per motam Regnam esse dicit, ut publici Confessus celebritatem, Regisque & procerum praesentiam colloquio isti adimeret. Sed datum id esse Praelatorum honori, & Johann. Monstucii consiliis, antequam Lainius aut alii Theologi disceptationes suas ordirentur, Varillasius & Thuanus tradunt. Maxima altercatio inter colloquentes erat,

erat, de presentia corporis Christi in S. cena, & ob hunc articulum abruptus est congressus. Conceperant formulam Reformati hoc modo: *Et quoniam fides verbo Dei innixa, res perceptas facit presentes, ac per istam fidem recipimus re & factis ipso verum ac naturale corpus & sanguinem Christi, virtute Spiritus Sancti, hac ratione fatemur & agnoscimus corporis & sanguinis ipsius in cena presentiam.* Huic aliam formulam Catholicorum nomine conceptam opposuit vir doctus & pacis Ecclesiasticæ, usq; Thuanus scribit, studiosus *Claudius Espencaus*, his verbis: *Et quoniam Verbum & promissio Dei, cui fides nostra immititur, res promissas facit presentes, ac virtute & efficacia verbi recipimus re & factis ipso verum ac naturale corpus & sanguinem Christi, hac ratione fatemur & agnoscimus corporis & sanguinis ipsius in Cena presentiam.* Ista cum Thuanò conformia refert *Varillasius*: sed *Maimburgius* moderatam hanc *Espencaei* formulam præterit, & aliam a *Sorbonicis Theologis* compositam, & ad Regem missam r. fert, hoc tenore: *Credimus & confitemur, quod in Sacramento Altaris verum sit corpus, & verus sanguis Jesu Christi, realiter & transsubstantialiter, sub speciebus panis & vini, virtute & potentia divini verbi a sacerdote, solo ministro ad id ordinato, pronunciansi, secundum institutionem Domini nostri Jesu Christi.* Eadem reperitur apud *Albigneum* temporum illorum Historicum ex Protestantibus, sed nihil de hac commemorant *Thuanus* & *Varillasius*, quamvis etiã illam quam *Espencaeus* composuerat, rejectam a Protestantibus esse asseverent, sententiam suam sequenti stylo vel emollientibus, vel explicantibus: *Esse nulla locorum distantia impediri possit, quo minus corpori & sanguini Christi communicemus, quippe cum cena Domini res Ecclesie sit, & quamvis in terra accipiamus panem & vinum, vera corporis & sanguinis signa, tamen fide & Spiritus S. efficacia mentes nostras, qua hoc cibo pasuntur, in celum rapas corpore & sanguine presenti, & hac ratione dici, corpus vere pani conjungi, & sanguinem vino. sed Sacramenti modo, hoc est, minime secundum locum & positum naturalem, sed quatenus efficaciter significant, Deum illa exhibere fideliter participantibus, illosque vere per fidem ea percipere.* His a Thuanò latine relatis exacte conveniunt verba *Gallica* & *Varillasio* lib. 2. inserta; ex quibus status controversiæ & tentate concordia, qui tunc fuit, non paulo aliter, quam a *Maimburgio* proponitur. De rebellionis vero crimine, quod hic confidenter

Re-

Reformatis imputat, eumque præcipuum scribendæ historiæ suæ scopum habuit, caute loquitur Varillafius, ita ut etiam in præfatione Calvinum a conscientia conjunctionis Amboifianæ abfolvat; & paffim inter Calvinianos fimplices, five bonæ fidei, & factiofos diftinguit, nec omnia quæ illi ad obtinendam libertatem religionis per edicta & promiffa regia indultam gesserunt, rebellionis fimpliciter damnat: imo quod per quadraginta annos Gallia bello civili conflictata eft, præcipuam caufam Triumvirali factioni *Guifii, Montmorantii, & Sant-Andreami* adfcribit. In Hofpitalium Cancellarium nulla non occafione invehitur Maimburgius; fed meliora de eo paffim habent Thuanus & Varillafius. Notabilis tamen eft hujus obfervatio lib.6. ubi Hofpitalio ea tribuit, quæ summam contra Reformatos malignitatem fpirant, & præludia quædam præfentis temporis præbent. Ejus enim prudentia admirabili factum effe refert, quod Reformati, pace licet anno 1564 impetrata, & tam potentes, ut directe opprimi nequiverint, per declarationes edicti pacificatorii a Cancellario procuratas indirecete ad incitas pæne fuiffent redacti. Mandatis enim regis cautum tunc effe d. 6 Aug. dicti anni, *ne nobiles ad conciones fibi permiffas alios quam fubditos fuos admitterent; ne fynodi paftorum amplius haberentur; ne tributa colligerentur; ut matrimonia a religiofis, qui monafteria defuerant, contracta invalida effent, usque defertores illi in claustra fua revocarentur.* Sic enim plurimis ex Reformatis periiffie commoditatem conciones frequentandi, zelumque religionis frige factum, & sublata media fuiffe ærarii communis & ad alendos paftores: ademtam, prohibitis fynodis, facultatem abufus glifcentes corrigendi; fupplicio etiam deterritos apoftatas. Hæc fi intendit tunc Hofpitalius, fatis apparet, quam nullo fundamento illi imputetur, quod religioni reformatæ clanculum addictus fuerit, quanquam uxorem, generum & nepotes haberet, eam profitentes.

Quod attinet loca, editioni huic ex manu fcripto codice inferta, quæ in Parifienfi (Parifius enim primum anno 1683 opus hoc prodidit) expuncta fuiffie in titulo libri indicatur, funt illa non levis momenti, ut legentibus patebit, & ex fubjuncto uno alteroque exemplo judicare licebit. Referuntur v. g. *Tom. I. p. 10* contenta orationis, quam Nobilitatis nomine in conventu ordinis regni A. 1560 *Rupifortius* habuit, notaturque abftiniffie eum erga Regem titulo Majeftatis, quia

quia non approbaret hunc honorem, Regibus seculis posterioribus, eadem ratione ac Imperatoribus Romanis olim, exhibitum. Sed horum loco ex M. S. sequentia substituuntur: *Rupifortius titulo Majestatis in compellendo Rege nunquam usus, innuebat, inventum illum ab adulatoribus esse, sequioribus seculis, ut mentem Regum, cum quibus ipsi solidam potentiam partiebantur, fumo implerent. Neque enim reperiri, quod summi Gallorum Monarcha, etiam Imperatoria dignitate ornati, & maxima orbis Christiani parti dominantes, hoc titulo usi fuerint.*

P. 106. ejecta sunt ex scripto Protestantium Germaniæ, hæc verba: *Curia Romana reformet pompam, luxum, avaritiam, simoniam, ambitionem & turpitudines suas; Concilium Tridentinum non est convocatum, neque continuatur, ut doctrina Christi stabilietur, aut abusus corrigantur, sed ut foueantur intentiones spiritus mere humani, doctrina illi contraria. &c.*

P. 390. ex Ferrerii Legati Gallici replica, Tridenti adversus Hispanos exhibita, omiſſa sunt notatu digna, quæ is adversus Pontificem dixerat.

Tom. II. p. 20. itidem omiſſæ sunt gravissimæ inculpationes a Pasquierio contra Jesuitas in Parlamento Parisiensi, A. 1565 pronuntiatæ.

Sed hæc, uti diximus, speciminis loco sufficiant.

AN ACCOUNT OF THE GOVERNMENT OF
the Christian Church for the first six hundred years. By Samuel
Parker D. Arch. Deacon of Canter-
bury.

hoc est:

Relatio de Regimine Christianæ Ecclesiæ seculis sex prioribus. Autore Samuele Parkero Theol. D. & Archidiacono Cantuariensi.

Londini 1683, in 8.

Anglicana Ecclesia, ex quo Papæ Romani legibus potestatique se subtraxit, quamvis aliorum Reformatorum exemplo plurimos errores deposuerit, pristinam tamen administrationis formam semper conservat, & in hunc usque diem ab Episcopis gubernatur, qui cum illa autoritate, qua reliquo clero præsunt, amplissimæ dignitatis

civilis gradum obtinent. Cui instituto se validissime opponunt Calvinianorum illi, qui in Anglia Presbyterianorum nomen gerentes, negant, ullam inter ministros Verbi inæqualitatem esse debere; unde habent Episcopi, quique ab ipsorum partibus sunt, domesticos hostes, cum quibus fere quæ otidie depugnent. Recentius igitur non minori contentione, quam antehac, quum Hallus, Bilsonus, Carletonus viverent, agitata fuit controversia, an Episcopi distincto a Presbyteris ordine contineantur, & an Apostolorum tempore & proxinis inde seculis Metropolitanorum autoritas viguerit? Venit etiam in quæstionem, an Episcopi in Parlamento sedendi jus habeant, & utrum salva conscientia causarum civilium ac in primis capitalium dijudicationi interesse possint? Novissime se adversariis objecit Samuel Parkerus, vir acutissimus, & e pluribus scriptis notus, cui visum fuit, recentiores non directo aggredi, sed illa hominum doctorum scripta refutanda sumere, quibus ipsi tanquam propugnaculis contra quosvis impetus utuntur. Walonem videlicet Messalinum, scriptorem notissimum, Blondellum, & Dallæum invadit, de quibus Triumviris ita sentit, ut Blondellum reliquis anteferat, sed ejus rationes sæpenumero ita sint jejunæ, ut examinari vix mereantur. Walonem adeo confuse ac sine methodo scripsisse affirmat, ut pauci sint, qui ipsum legere ac sequi velint: Dallæum vero testatur vix attulisse quicquam, quod a Salmasio, quem sub Walonis nomine latere neminem fugit, & Blondello dictum non sit. Itaque Blondellum potissimum aggreditur, ejusque argumenta enervare satagit. Tria autem in toto hoc opusculo, ut ipse titulus docet, offendit, quorum primum ac principale est Apostolica praxis Episcopatus Diocesani & Metropolitanici. Hanc ipse probat, & contra adversarios modo nominatos defendit sectionibus quindecim, quas orditur ab Episcopatu Hierosolymitano Jacobi Apostoli, negato a Walone Messalino, qui *absurdum esse scripserat, illud Clementis Alexandrini commentum, qui Jacobum Apostolum, ac proinde universalem Episcopum, in specialem & localem transmutare, & sic in ordinem cogere cogitaverit.* Cui responderi Parkerus, Apostolos olim nihil aliud fuisse, quam Episcopos moventes, qui Ecclesiis fundandis operam dederint; Episcopos vero fuisse Apostolos fixos, qui ecclesias a se fundatas rexerint. Postmodum argumenta, quæ a duarum voeum, *Episcopi ac Presbyteri*, promiscuo in sacris usu, æqualitatem ministrorum in primi-

miti-

mitiva Ecclesia deducunt, solvit. Cumque e priscis patribus Hieronymus sapissime, & a Calvinianis & a nostratibus allegetur, dum probant, Episcopos non esse Presbyteris jure divino superiores; prolixius demonstrare conatur Parkerus, quo sensu Hieronymus Presbyteros Episcopis exæquarit, quidque ipsum impulerit, ut ita faceret. Succreverat nimirum Diaconorum potentia & autoritas eo in Ecclesia, ut Presbyteris superiores & proximi esse ab Episcopis vellent, nec iis se legibus subjicere, quibus ministrare Pastoribus jubebantur. Quod ubi ad Hieronymum pervenit, acriter is Diaconos objurgavit, atque ostensurus, quibus partibus Diaconorum officium circumscribatur, & quantum ipsi a Presbyteris differant, divisionem illam antiquam in tres Episcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum ordines, in dichotomiam commutavit, ita ut Diaconos ordini ministeriali includeret, Episcopos vero ac Presbyteros junctim autoritativo complecteretur. Hoc sensu affirmat Parkerus Hieronymum Presbyteros Episcopis exæquasse, eundem tamen postea ordinem autoritativum nova partitione distribuisse, & satis manifeste Episcopos a Presbyteris sejunctisse. Deinde quid ab Apostolorum excessu in ecclesia factum sit inquit, & Patrum testimonia, quæ pro se faciunt, pro virili confirmans, ac enervans illa, quæ alteri parti favere videntur. His peractis specialius administrationis Ecclesiasticæ modum, qualis tempore Apostolorum & prioribus a Christo nato seculis fuerit, declarat, ac duo ex antiquitatis consensu contra Presbyterianos evincit. Unum, in primitiva Ecclesia non fuisse unquam peractam ministrorum ordinationem, nisi ab Episcopo, quamvis peragi potuisse non neget. Alterum Chorepiscopos, quorum primam institutionem contra Blondellum & Walonem in quartum demum seculum rejiciendam esse probat, veros Episcopos fuisse, vicarios illorum, qui civitatibus præerant, & habuisse intrinsicam ministros ordinandi potestatem, sed canonicis quibusdam constitutionibus restrictam. Cæterum eum Parkerus intelligeret, Presbyterianos in disputationibus cum Episcopis illuc plerumque eniti, ut adversarios suos de Papismo suspectos reddant, & odio populari exponant; ipse versa vice Presbyterianos ostendit cum Papistis in eo conspirare, quod per Presbyteros fieri ordinationem posse existiment, & postquam Apostolicam praxin Episcopatum per seculorum ternarium evolvit, secundo loco Patriarchatum sola usurpatione Epi-

scoporum potentiorum in Ecclesia invaluisse, contra Romanenses deducit. Equidem non dubitat ipse, quin potuerint Patriarchæ crescentē indies credentium coetu ab Ecclesia recte institui, quemadmodum civile regimen magistratum magistratui, vicarios præfecto subordinat, Negat tamen ullo Concilii canone introductam fuisse Patriarcharum autoritatem, vel ordinatum, ut ipsi Metropolitanis præessent. Atque eo nomine Hieronymum, Innocentium primum, & Johannem Scholasticum refellit, quod Patriarcharum originem ad Concilium Nicænum retulerint. Eodem Innocentio ex arcanis quibusdam consiliis suggerente, titulos ac jura Patriarchalia in Ecclesia orientali primum fuisse usurpata docet, postea aliis succedentibus aucta, donec a Concilio Chalcedonensi confirmarentur. Ita tandem Parkerus ad ultimum tractatus sui caput defertur, quo bella inter Orientis atq; Occidentis Episcopos, ducentos annos pro universali autoritate gesta persequitur. Eorum originem in urbis Constantinopolitanæ illustria incrementa ac decora, quibus ipsa Romam aliquot Imperatorum munificentia superabat, rejicit, ac e veteris historię monumentis declarat, quibus gradibus ad summam in Ecclesia potestatem utraque pars ascendere tentaverit. A nudis enim honorum titulis, ac dignitatum innocuo, ut videbatur, splendore auspicati, jurisdictionem in reliquos Episcopos paulatim invaserunt, plerumque tamen ancipiti successu, & æquo velut Marte, donec Bonifacius III titulo ac jure Episcopi Oecumenici, quæ Cyriacus ejusque antecessor Johannes, Constantinopolitani antistites, a Mauritio, frustra contradicente Gregorio Magno, obtinuerant, ab Imperatore Phoca honoraretur. Ultimo dum ad summam Parkerus, quæ dixerat, reducit, Cardinali Baronio, qui Phocam Romano Episcopo titulum decrevisse & adjudicasse, non contulisse primum contendit, respondet, ac spem orbi literario facit, fore, ut pluribus amore solius veritatis, quem ubique Vir Clarissimus profitetur, hoc argumentum in posterum evolvat.

*BIBLIOTHECA ANTI-TRINITARIORUM. OPUS
posthumum Christophori Sandii, quod cum aliis quibusdam scriptis,
compendium Historia Ecclesiastica Unitariorum, qui Sociniani
vulgo audiunt, exhibet.*

Freistadii, 1684, in 8.

Et si

Etsi Christianis optandum esset, æternum latuisse Pauli Samosateni, Arii, Macedonii, Photini, & Pelagii Scoti impia dogmata, quibus SS. Trinitatis mysterium, gloriam Christi, hoc est, divinam ejus naturam, ac summa nobis acquisita beneficia aut impugnarunt aut abnegarunt: tamen cum superiori seculo, Lælius & Faustus Socini doctrinam eorum diu damnatam resuscitare, ac longe lateque propagare clam palamve moliti sint; ad historiam nostrorum temporum pertinet, istius furfuris scriptores, horum vitas, libros ac molimina non ignorare. Ea vero præter Theologos, qui Socinianorum hæresin ex instituto confutarunt, in hac bibliotheca *Christoph. Sandius* Arianus ante hos tres annos fato functus colligere voluit. Quæ ejus collectanea editor hujus bibliothecæ eadem hæresi imbutus vulgavit, & insertis septuaginta scriptoribus a Sandio prætermisissis auxit, atque horum vitas, multorumq; insuper librorum Socinianorum titulos, præsertim vero Mæctorum, ex Germanicis Latine factos addidit. Nam omnes scriptores & eorum opera tum edita tum inedita, inde a seculi præterlapsi primordiis ad hanc nostram ætatem, observata temporis serie, recensentur, præmisso indice alphabetico notminum priorum, quorum in bibliotheca mentio extat.

Huic subjunguntur *Joannis Stoinii* coetus Racoviensis pastoris *Epitome historiae originis Unitariorum in Polonia: Georgii Schomanni Ratiboriensis Testamentum ultima voluntatis*, continuans vitæ ipsius transactæ historiam: *Relatio de typographis Unitariorum in Polonia & Litvania*, nec non *de Jobannis Tyscovicii Martyrio*, ut editor vocat, propter blasphemias scilicet rogo impositi: *Andrea Wiffowatii Narratio compendiosa*, quomodo in Polonia a Trinitariis Reformatis separati sint Christiani Unitarii, una cum Appendice *historiam de Spiritu Belga exhibente*: & tandem *Vindicia pro Unitariorum in Polonia religionis libertate*, ab equite Polono conscriptæ, quæ librum finiunt præsentem.

GABRIELIS CLAUDERI D. MEDICI DUCALIS Saxonici, Academici Curiosi, Inventum Cinnabarinum, b. e. Dissertatio de Cinnabari Nativa Hungarica, longa circulatione in majorem efficaciam fixata & exaltata. Ad normam Acad.

Nat. Curiosor.

Jenæ, Sumptibus Joh. Biellkii, 1684, in 4.

Nn 3

Publi-

Publico & curiosis rerum physicarum scrutatoribus denuo litaturus *Vir hic Nobilissimus*, postquam medicamenta mineralia, & in specie Mercurialia contra misochymicos defendit, eorumque posteriorum nonnulla rite præparata, eorumque effectus mirabiles tam in Chymia, quam Alchymia indigitavit: illorum noxam a minus recta eorum confectione seu insufficiente fixatione derivat. Hinc medicamina mere Mercurialia quamvis abhorreat, præprimis in corporibus nostris, à labe scorbutica vix immunibus; tutiora nihilominus & mitioris fati ipsi videntur Cinnabarina, de essentia & qualitate Mercurii participantia: Cinnabaris autem Antimonii ac Nativæ vires dum de prædicat, hanc illi anteponit. Ast quoniam sylvestreitas Mercurio solennis, in Cinnabari hac aliquantum equidem, nondum tamen plenarie, extincta esset, per longiorem fixationem & digestionem illam absorptum iri, sibi promittebat, non per separationem partium, sed arctius earum connubium, minerale hoc ad meliorem frugem reduci, diversorum Scriptorum testimoniis, sibi & aliis pyrotechnis perspecta magna digestionis vi confirmatus. Modum ergo, quo in circulanda hætenus Cinnabari Hungarica usus, prolixius exponit Noster, qui in accuratiore potissimum ignis lampadis moderamine & annua fere applicatione consistit. Quo facto fixati hujus medicamenti dosin atque utendi modum, cum ejusdem virtutibus singularibus in morbis gravioribus, imo ipsa pestis virulentia, recenset, subnectendo quædam de illarum ætiologia, sc. quod easdem per idealem illuminationem seu irradiationem, ut Helmontius loquitur, minerale hoc exaltatum exerat.

*LA NOUVELLE DECOUVERTE & LES
admirables Effets des Fermens dans le Corps humain &c,
par le Sieur Jean Pascal, Docteur
en Médecine.*

id est,

**Nova Explicatio & mirandi Fermentationis in Corpore Humano effectus &c. auctore Joh. Pascaliò,
Doctore Medico.**

Parisius, apud Edm. Couterot, 1681, in 12.

Quem-

Quemadmodum Fermentatio instrumentum illud catholicum est, quo natura in operationibus suis quam frequentissime utitur, & cujus formalitate sufficienter cognita infinitorum phænomenorum, in historia æque naturali ac microcosmo morbofo occurrentium, ætiologia quam commodissime explicari valeat: sic non minus Philosopho ac Medico doctrinam de Fermentationis natura & causis necessariam esse, vix ullus, nisi quem fermentum dementiæ exagitat, in dubium vocabit. Hæcque causa, cur intra paucos hujus seculi annos tot Viri egregii Zymologiam tanto conatu evolvere, scriptisque adeo variis declarare allaborarint, v.g. idiomate Germano *Ziglerus*, Latino *Billichius*, *Schoedekius*, & *Willisus*, Anglico vero *Simpson* & *Henshaw*: quibus ingenii haud obtusioris æstimari voluit *Gallus iste Doctor*, vernacula lingua, sub epistolarum schemate, de Fermentatione, (quam veteribus haud ignotam credit,) quatenus præprimis œconomiam animalem in corpore humano moderatur, prolixè satis disserens. Primo equidem illius directorium universale potentiamque in totum macrocosmum immensam innuit, productionem ac perfectionem mineralium, generationem, nutritionem & vitalitatem animalium ipsi in acceptis referens, imo meteororum productricem eam pronuncians: in homine tamen dum illius vim majorem observat, phænomenis etiam hujus vitalibus mentem magis applicat. Postquam itaque, in quæ essentia Fermentationis consistat, ejusque requisita explicitit, fermentum duplex, sc. acidum seu activum, alcalicum seu passivum magis, supposuit, id est, acidum pariter atque alcali omnium effervescentiarum & fermentationum causas socias existere, diversis argumentis probavit: Peripateticorum elementa ac Chymicorum principia recenset, utramque vero hypotesin taxat, & spiritum, sulphur, atque sal pro veris & adæquatis rerum principis venditat, eorum existentiam & energiam in macrocosmo ac microcosmo evincendo. Quorum occasione de dissolutione, præcipitatione, ac coagulatione, hinc de menstruorum natura, discursit, illarumq; in Chymicis æq; ac corpore animali effectus varios in scenam producit, fermentationi vitali sanguinis confectionem, circulationem, ejus a putredine præser vationem, spirituum animalium præparationem, caloris influxum & corporis nutritionem, ut auctori primario, attribuens. Essentiam fermentorum in corpore humano

dum

dum evolvere sollicitus est, hæc, quamdiu sub mobilitate & activitate propria existant, volatilia, dum vero alcalicæ partium solidarum substantiæ connubant, fixa pronunciat: quorum posteriora prioribus simili ratione, ac alcalia acidis, stimulo existant, si forsan in motu suo, adeo necessario, turbarentur. Humidum proin radicale & calidum innatum veterum nihil aliud, quam fermenta acida & alcalica, in partibus fixata hisque infixæ, suspicatur: calorem autem influum omnem a sanguine emanare, i. e. a particulis hujus sulphureis, inter fermentescendum volatilifatis, concitari. Volatilia fermenta acida existere, blandissima tamen, postquam comprobavit, recedit ab illis, qui eorum scaturiginem in ventriculo, liene, pancreate, corde &c. constituerunt, a cerebro & genere nervoso potius illorum influxum, adeo perpetuum, nec nisi cum vita cessantem, derivando: ita ut fermenta hæc, quæ alias spiritus animales vocant, nihil aliud, quam pars sanguinis, non sulphurea, non salina, sed acidior, per triplex potissimum experimentum ipsi videantur. Horum interim secretionem atque perfectionem dum exponit, *Willisi* accensionem sanguinis & succum Anglorum nervosum impugnat, fermenta cordis, ventriculi, lienis ac pancreatis acida destruit, tandemque usum fermenti vitalis declaraturus speciatim & per potissimas, sc. generationis, conceptionis, chylicationis &c. functiones: niales, illum demonstrat.]

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ SECLIANATO

Christo sexti decimi supplementum, celeberrimorum ex illo avo Theologorum epistolis ad Joannem, Erasnum, & Philippum Marbachios confans, divisum in octo libros, una cum Apparatu ad totum opus necessario, & tabulis chronologico-historicis, editum a JO. FECHTIO S.S. Theol. Licentiato, Seren. Marchionis Badensis Cōsiliario ecclesiastico, Concionatore aulico, Illustris Gymnasii Durlacensis Inspectore & Theologia Prof. Ordinario.

Durlaci, 1684, in 4.

Non dubium est, quin eruditum orbem insigni sibi obstrinxerit beneficio clarissimus Editor, dum hunc epistolarum ad Marbachios the-

thesaurum, hæreditario tandem jure ad se delatum, non diutius luctari cum tenebris passus est, sed publicæ luci exposuit. Equidem corpora epistolarum pleraque, ac tantum non omnia, sic prodire solent, ut singula complectantur unius cujusdam viri celeberrimi ad numerosam amicorum cohortem epistolas: quales e præcis habemus Ciceronis, Plinii, Symmachi, Sidonii Apollinaris; e recentioribus Bembi, Sadoleti, Erasmi, Manutii, Mureti, aliorum. Rara vero admodum seges earum est epistolarum, quæ junctim editæ conspiciantur plurium ad unum aut paucos: quales hæc sunt ad tres *Marbachios*, *Joannem patrem, & Erasmus ac Philippum filios*; qui omnes in Argentinenfi academia functi sunt, diversis quidem temporibus, professione theologica. Iraque vel raritas hæc eas commendare Lectori potest. Verum longe majorem illis venerationem conciliat cum auctorum splendore conjuncta rerum sublimitas. Effluerunt enim e calamis præstantissimorum sæculi superioris, quadantenus & nostri, (nam ad annum usque M DC XII illæ extenduntur) Theologorum: *Philippi puta Melanchthonis, Davidis Chytræi, Joannis Brentii, Martini Chemnitii, Jacobi Andreæ, Lucae Osiandri, Balthasaris Menzeri, Leonhardi Hutteri, Helvici Garthii*, ut alios taceamus. Cumque refertæ sint memorabilium neque passim obviarum, imo alicubi & reconditarum rerum expositionibus: quis neget fore, ut earum perlustrandarum desiderio accendatur, quisquis talium curiosus est?

Neque adeo sine causa placuit Editori titulum ipsi asserere *Supplementi historiae ecclesiasticae*: nimirum quia, quod ipse in dedicatione proficitur, edidit illas eum in finem, *ut cognoscendis superioris ævi rebus in ecclesia gestis, & dijudicandis iis qua ab inquieta mentis sectariis tum passim movebantur, fidei controversiis inservirent*. Sane vero Ecclesiasticæ historiæ scribendæ haud parum commodare etiam epistolas, docebunt Annalium Evangelii renovati Decades duæ, quas ab anno MD XVI usque ad MD XXXVI progressas elucubravit Abrahamus Scultetus: nam in his ille (Calvino quidem quam Luthero addictior) passim utitur excerptis epistolarum, imo alicubi & integras apponit. Quapropter &, si cui libeat alias parturire Annalium ecclesiasticorum decades, ei certe hic epistolicus optimorum Doctorum thesaurus, annorum circiter *septuaginta* literarium complexus commercium, idq; ab anno sæculi superioris quasi quadragesimo inchoatum,

dum evolvere sollicitus est, hæc, quamdiu sub mobilitate & activitate propria existant, volatilia, dum vero alcalicæ partium solidarum substantiæ connubant, fixa pronunciat: quorum posteriora prioribus simili ratione, ac alcalia acidis, stimulo existant, si forsan in motu suo, adeo necessario, turbarentur. Humidum proin radicale & calidum innatum veterum nihil aliud, quam fermenta acida & alcalica, in partibus fixata hisque infixæ, suspicatur: calorem autem influum omnem a sanguine emanare, i. e. a particulis hujus sulphureis, inter fermentescendum volatilifatis, concitari. Volatilia fermenta acida existere, blandissima tamen, postquam comprobavit, recedit ab illis, qui eorum scaturiginem in ventriculo, liene, pancreate, corde &c. constituerunt, a cerebro & genere nervoso potius illorum influxum, adeo perpetuum, nec nisi cum vita cessantem, derivando: ita ut fermenta hæc, quæ alias spiritus animales vocant, nihil aliud, quam pars sanguinis, non sulphurea, non salina, sed acidior, per triplex potissimum experimentum ipsi videantur. Horum interim secretionem atque perfectionem dum exponit, *Willisi* accensionem sanguinis & succum Anglorum nervosum impugnat, fermenta cordis, ventriculi, lienis ac pancreatis acida destruit, tandemque usum fermenti vitalis declaraturus speciatim & per potissimas, sc. generationis, conceptionis, chylicationis &c. functiones: niales, illum demonstrat.]

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ SECULIANATO
Christo sexti decimi supplementum, celeberrimorum ex illo ævo Theologorum epistolis ad Joannem, Erasmum, & Philippum Marbachios confans, divisum in octo libros, una cum Apparatu ad totum opus necessario, & tabulis chronologico-historicis, editum a JO. FECHTIO S.S. Theol. Licentiato, Seren. Marchionis Badensis Consiliario ecclesiastico, Concianatore aulico, Illustris Gymnasii Durlacensis Inspectore & Theologia Prof. Ordinario.

Durlaci, 1684, in 4.

Non dubium est, quin eruditum orbem in signi sibi obstrinxerit beneficio clarissimus Editor, dum hunc epistolarum ad Marbachios the-

thesaurum, hæreditario tandem jure ad se delatum, non diutius luctari cum tenebris passus est, sed publicæ luci exposuit. Equidem corpora epistolarum pleraque, ac tantum non omnia, sic prodire solent, ut singula complectantur unius cujusdam viri celeberrimi ad numerosam amicorum cohortem epistolas: quales e præcis habemus Ciceronis, Plinii, Symmachi, Sidonii Apollinaris; e recentioribus Bembi, Sadoleti, Erasmi, Manutii, Mureti, aliorum. Rara vero admodum seges earum est epistolarum, quæ junctim editæ conspiciantur plurium ad unum aut paucos: quales hæc sunt ad tres *Marbachios*, *Joannem patrem*, & *Erasmum* ac *Philippum* filios; qui omnes in Argentinenfi academia functi sunt, diversis quidem temporibus, professione theologica. Itaque vel raritas hæc eas commendare Lectori potest. Verum longe majorem illis venerationem conciliat cum auctorum splendore conjuncta rerum sublimitas. Effluxerunt enim e calamis præstantissimorum sæculi superioris, quadantenus & nostri, (nam ad annum usque M DC XII illæ extenduntur) Theologorum: *Philippi* puta *Melanchthonis*, *Davidis Chytræi*, *Joannis Brentii*, *Martini Chemnitii*, *Jacobi Andreæ*, *Luçæ Osiandri*, *Balthasaris Menzeri*, *Leonhardi Hutteri*, *Helvici Garthii*, ut alios taceamus. Cumque refertæ sint memorabilium neque passim obviarum, imo alicubi & reconditarum rerum expositionibus: quis neget fore, ut earum perlustrandarum desiderio accendatur, quisquis talium curiosus est?

Neque adeo sine causâ placuit Editori titulum ipsis asserere *Supplementi historie ecclesiastica*: nimirum quia, quod ipse in dedicatione profitetur, edidit illas eum in finem, ut cognoscendis superioris ævi rebus in ecclesia gestis, & dijudicandis iis qua ab inquieta mentis sectariis tum passim movebantur, fidei controversiis inservirent. Sane vero Ecclesiasticæ historiæ scribendæ haud parum commòdare etiam epistolas, docebunt Annalium Evangelii renovati Decades duæ, quas ab anno MD XVI usque ad MD XXXVI progressas elucubravit *Abrahamus Sculterus*: nam in his ille (*Calvino* quidem quam *Luthero* addidit) passim utitur excerptis epistolarum, imo alicubi & integras apponit. Quapropter &, si cui libeat alias parturire Annalium ecclesiasticorum decades, ei certe hic epistolicus optimorum Doctorum thesaurus, annorum circiter *septuaginta* literarium complexus commercium, idq; ab anno sæculi superioris quasi quadragesimo inchoatum,

tum, adjumenti plurimum suppeditabit; præsertim cum juxta seriem *septem* decenniorum totidem in partes digestæ compareant hæ ad Marbachios epistolæ. Ad Marbachios inquam. Pars enim *octava* & ultima nullam habet ad quempiam Marbachiorum, (si octogesimam septimam seu penultimam, quæ p. 907 inchoatur, excipias) plerasque ad Erasmum Roterodamum, non paucas ad Laurentium Tuppium, reliquas ad alios quosdam. Neque juxta seriem temporum ordinatæ ibi hæ conspiciuntur epistolæ. Quod quidem vel eam ob causam excusatum habebit æquus Lector, quod alias quicquid ibi reperitur epistolarum ad Erasmum Roterodamum, quem constat anno 1536 obiisse, fuisset anteponendum Marbachianis, quarum prima (Lutheri de Doctoratu Joannis Marbachii testimonialis) est anni 1543. Interim certe prædicandum est doctissimi Editoris studium, qui nihil e superiore seculo ad se propagatæ suppellectilis epistolice delirescere diutius intra privatos parietes voluit. Omnes autem illas octavæ partis epistolas, a Melch. Sebizioe suppellectile librorum Matthiæ Berneggeri fuisse ei communicatas, ex autographis manu *Roberti Robertini* descriptas, discas e pag. 907 & Apparatus cap. 4 p. 164.

Ut redeamus ad eas, quæ partium septem præcedentium terminis circumscriptæ Marbachiiis missæ sunt, suppleri ex illis poterunt non modo scrinia (ut sic loquamur) Historiæ Ecclesiasticæ, sed etiam celebrium Theologorum tum vitæ, tum jam antehac editæ seorsim epistolæ. Planum utrumque faciemus uno alterove exemplo. Tilemanni Heshufii vitam concisam admodum & mancantem ad nos transmissit Melchior Adamus *Vit. Germ. Theolog. p. 621 seq.* multo locupletiores, eamque carmine heroico exaratam, & Heshufii commentariis in Esaiam adjectam gener ejus D. Jo. Olearius: ubi & quarti, quod sustinendum illi fuit, mentionem reperies exilii; ejus historiam illustrabunt egregie quæ hic *Parte II sub anno 1565 p. 182 seqq.* tum in ipso Heshufii, tum in aliorum epistolis leguntur. Exilio non uno exploratam quoque novimus constantiam Theologi ævo superiore de ecclesia Christi meritissimi *Jeremia Hombergensi*. Hujus vitam quæ contexuerit, compertum nobis nominare possumus neminem. Licet interim illius construendæ qualiacunque rudera colligere partim ex scriptis ejus, illo maxime quod Germanicum de justificatione edidit, ubi f. 141 seqq. (edit. Jenensis anni 1592) ipse avum, aviam, parentes, studio:

studiorum & ecclesiasticarum functionum suarum principia memorat; partim ex opere præfenti, quod epistolas ab eo ad Marbachios exaratas exhibet bene multas. Jam quod diximus, ex hoc eodem opere suppleri etiam posse celebrium Theologorum seorsim editas epistolas, id confirmari cum primis potest exemplo epistolarum Davidis Chytræi, quæ Hanovix prodierunt anno 1614. Nisi enim fallimur, in isto Hanoviensi corpore comparent Chytræi ad Marbachios epistolæ non plures tredecim, cum eashoc in opere Fechtiano numerare liceat parum abest quincentum. Quid quod quædam epistolæ Chytræi, quæ utrobique leguntur, uberiores nobis hic repræsentat Durlacensis typographus, quam illic Hanoviensis? id quod clare animadvertet, qui comparabit epistolas quæ hic inchoantur p. 227 sub n. CVIII, 281, 567 cum iisdem, quales illic p. 817-482. 1060. exhibentur. Porro in harrum trium ultima (quæ quidem Chytræi est ad Petrum Patientem) typus Hanoviensis p. 1061 hæc sistet: *Docet autem in Academia N. vir gravis, prudens & doctus quem meo periculo commendare non vererer, N.N.* Aperte eum prodit typus Durlacensis, ubi palam p. 569 memoratur in Academia Julia docens *Daniel Hofmannus*. Similem in modum N. ille, quem epistola Chytræi ad Philippum Marbachium p. 1087. ed. Hanov. occultat, D. Celestinus pro palatur p. 592. ed. Durlac. Vicissim tamen Chytræi epistolam, cujus initium: *Βαρδίσας μακάριον* (ea vero Joach. Morlino est inscripta) lineis bene multis refertio-rem deprehendimus in Chytræanis p. 363 seq. quam Marbachianis p. 293 seq. Quin & integras tres Chytræi epistolas, unam anni 1581 ad Philippum Marbachium de obitu parentis p. 374. *Divinitus insita &c.* duas ad Erasmus anni 1587 & 1593, quarum initia p. 588. *Intelligo collega mei, &c.* p. 808. *Cum facile sit &c.* frustra quærivimus in Marbachianis; ut adeo subisse ipsas appareat fatum earum, quas e bibliotheca Marbachiana periisse editor p. 3. *Apparatus* significat. Veruntamen ex his ultimam verosimile est ne quidem unquam ædibus Erasmi illatam fuisse, eam ob causam, quod paulo post scriptam illam nuncius de obitu ejus ad Chytræum pervenerit. Verbis enim epistolam finientibus: *bene & feliciter vale. D. XX. Febr. Anno 1593.* statim hæc p. 809. subnectuntur: *His ipsis diebus in cælestem Academiam optimus & doctissimus vir, Erasmus Marbachius, Theologia in Academia Argentinenfis Doctor, evocatus est.* Id die XXII Februarii mensis dicti anni e-

venisse discimus e Melch. Sebizio *appendice chronologica ad D. J. Schmi-
dii conciones Jubilæas Argentoratensis festi anno 1638 celebrati p. 231.*

Cæterum in corpore Marbachiano epistolis admixta reperies & alia quædam: ut p. 112 *theses undecim de Manichæo Satana creationis absurdo.* Epistolis autem ad Marbachios, in quibus & Germanicæ quædam, in perfas quoque habebis non admodum raras ad alios: quales (ut unam alteramve memoremus) ad Davidem Chytræum Jacobi Rungii p. 110, ad Pastorem Kitthingensem Pauli Eberi p. 114. Ab ipsis autem Marbachiiis scriptas non plures quatuor numerare licuit: tres Joannis, unam Philippi, quas leges p. 78, 84, 158, 740. Nimirum nihil manuscriptorum talium ad se ex bibliotheca Marbachiana delatorum in videre Lectori voluit candidissimus Editor. Qui & corpori huic, ut in lucem venustius prodiret, præmisit amplissimum *Apparatum*, subjecit *Tabulas chronologico-historicas.* Apparatus in novem distinctus capita, *primo* agit de occasione hujus operis edendi; *secundo* de vario epistolarum theologiarum genere; *tertio* de Marbachiorum vita & in ecclesiam Dei meritis; (ubi & Joannis atque Philippi Marbachiorum effigies conspicias: nam Erasmus ære nunquam expressius esse fertur) *quarto* de epistolarum harum scriptoribus; *quinto* de studio imitandi veterem Ecclesiam ex his epistolis elucente; *sexto* de usu harum epistolarum in recentioris Ecclesiæ historiam redundante; *septimo* de variis religionis controversiis, quæ ex his epistolis lucem accipiunt; *octavo* de prudentia conservandæ & propagandæ Ecclesiæ, in his epistolis apparente; *nono* de quibusdam offenculis, quæ præsentis operis editioni objici posse videntur. Magna quoque primi capitæ pars impenditur doctissimæ dissertationi de more, jam inde ab Ecclesiæ Christianæ incunabulis usque ad nostra tempora propagato, agendi Christiana negotia misitandis hinc inde epistolis. Ubi tandem & p. 12 clarissimus Auctor visos sibi olim Jenæ in Bibliotheca Gerhardina memorat plurimos eosque bene spissos variarum epistolarum tomos, ex omnibus orbis partibus ad immortalis nominis theologum Joannem Gerhardum scriptarum. Utinam hunc etiam thesaurum publicæ luci expositum intueri aliquando liceat! *Tabula Chronologico-historica* certis per singulas paginas distinctæ lineis universum ejus temporis, quo epistolæ illæ ad Marbachios scriptæ sunt (ab anno MDXLI usque ad MDXIII) historiam, eamque tum sacram tum civilem

vilem, allegatis subinde gestarum rerum monumentis, quasi in compendio repræsentant.

JOHANNIS a LENT,

Lingu. Orient. & Histor. Sac. Prof. Illustris Lycei Naffovici Bibliothecarii, Sbediasma Historico-Philologicum de Judæorum Pseudo-Messii.

Herbornæ, a. 1683, in 4.

Quod verus Messias Joh. 5. v. 47. dixerat: *Ego veni in nomine patris mei, & non accipitis me; Si alius veniat in nomine proprio, illum accipietis*: id experientia subsequantium seculorum ad hoc usque ad finem jam vergens comprobatur. Neque enim ullum propemodum post Christi Servatoris unici effluxit seculum, quin unus itemque alter Pseudo-Messias exsurrexerit, perniciemque recutito populo ingentem attulerit. Eos itaque post *Christianum Christiani & Johannem Hottingerum* (nam & hi, ut alios taceamus, dissertationes de Pseudo-Messii edidere) percensere auctor Schediasmate isthoc Historico-Philologico voluit. Ac principe quidem inter eos loco constituitur *Bar Cochab* seu stellarum filius, quem imperante Hadriano, qui *Æliam* urbem in Judæa condiderat, Judæorum gentes penitus ex illa amoturus, contra Romanos arma sumpsisse, Bitteramque regiam sedem constituisse constat. Judæi autem, cum a Stella hac seductos misere turpiterque delusos se viderent, Messiam hunc falsum a tempore isto ad hoc usque præsens *Bar Cosabb* vel *Bar Cosibba* h. e. filium mendacii, vocitarunt. Ipse quoque *Bar Cosibba* occupata abs Hadriano urbe Bittera occisus; quique armiger ipsius erat *Akiba* gravissimo supplicio fuit enectus; quin & reliqui Judæi, post tot millia mactata extorres patria per orbem sunt dispersi, & in hunc usque diem sine rege, sine duce, palabundi ludibris mortalium omnium sunt expositi.

Anno post C. N. 434 tempore Theodosii junioris alius Pseudo-Messias natione Judæus, *Moses Cretensis* dictus, in Creta Insula, quæ Candia hodie vocatur, *Bar Cosibhæ* non multum inferior ortus est. Hic Mosen se esse finxit, seque missum a cælo, ut Judæos Cretam incolentes per mare deduceret, asseveravit. Sed qui ad jussum ejus in mare

mare se præcipitarant, partim scõpulis illisi, partim aquis sunt submersi; ipse vero jamjam comprehendendus ex oculis evanuit.

A.C. 520 sub Imperatore Romanorum Justino Seniore quidam nomine *Dunaan* Homerita, Mosis filium se professus, Negramque Arabiæ felicis urbem ingressus Christianos vi oppressit; sed flagitiosæ crudelitatis mox pœnas dedit, ab Elesbano piissimo Æthiopum duce captus ac ferro cæsus.

A.C. 529 Judæi cum Samaritanis in Palæstina rebellarunt, jugoque Romanorum excusso *Julianum* quendam Regem sibi præfecerunt, proque Messia habuerunt. Sed brevi post oppugnarunt eos Romani sub Imperatore Justiniano, innumerique ex illis una cum duce sunt interfecti.

Posthæc *Mubammed*, in Arabia deserta a. 571 natus, partim ex vero & falso Christianismo, partim ex Gentilismo, partim ex Judaismo novam conflavit religionem, ac primum apud Arabes Judæosque pro Messia, quem hi expectarent, se venditavit; sed hæc consilia non procedere subolfaciens, revocato Cerinthianorum, Marcionitarum & Manichæorum dogmate, Christum non verum corpus, sed *Φάντασμα* aliquod assumpsisse, se autem verum DEI prophetam, eumque Christo majorem esse affirmavit.

A.C. 721 *Syrus* quidam sub Leone Isauro Imp. insignis veterator Christum se esse simulavit, Judæisque illudit.

A.C. 1137 in *Gallia* pessimus nebulo sub Messia nomine iisdem imposuit; verum & hic meritas impietatis pœnas dedit; plurimi etiam Judæorum in Gallia occisi, præsertim quod singulis annis in festo Paschæos mactare puerum Christianum dicerentur.

A.C. 1138 in regno *Persico* extitit Judæus quispiam, qui se Messiam fuit professus, magnamque Judæorum coegit manum. Verum & hic impostor apprehensus & a Rege Persarum fuit capite plexus.

A.C. 1157 in *Hispania Bætica*, urbe *Corduba*, impostor alius Judæos in spem novam erexit, sed & decepit pariter, ut omnes fere Judæi per Hispaniam universam internecioni darentur.

A.C. 1167 alius in regno *Fessano* Pseudo-Messias produit. Eodem anno in *Arabia* veterator insignis, se prodromum Messiaë jactitavit, seque, si decollaretur, revicturum gloriatus est. Sed jussu Regis decollatus, permansit mortuus. Non multo post *Vir Judæus* ultra Euphra-

phratem hoc solo signo Messiam se esse dixit, quod in somno nocte leprosus, mane vero & per diem formosus integerque esset. Verum & hic dignum moribus suis invenit exitum.

A. C. 1174 Magus quidam novus seu falsus Messias conspectus in *Persia*, qui pertinaciter prætendit, se esse illum diu quæsitum expectatumque Messiam, unde Judæi in maximas redacti fuere angustias.

A. C. 1176 In *Moravia*, regione Germaniæ, *David Almuffer* Pseudo-Messias comparuit, qui & artis magicæ beneficio invisibilem se reddere potuit. Verum & hic captus trucidatusque est, & Judæi magna pecuniæ summa multati. Eodem seculo XII alius Pseudo-Messias fuit exortus, sed quo anno, & qua in provincia moratus fuerit, Autori non constat.

A. C. 1199, aut potius ex Auctoris mente circa a. 1160, *David El David*, alias *David Abroi* in *Persia* non suis tantum, sed & *Perfarum* Regi aperte dixit, se Messiam esse a Deo missum, prodigiisque atque incantationibus suis multos suorum in admirationem pertraxit. At enim, cum debellare Regem illum cum exercitu tentaret, captus, cumque fuga elapsus esset, opera Regis *Fureici* *Persæ* subjecti capite truncatus est, quod Regi *Perfarum* fuit missum.

A. C. 1497 sub *Ferdinando* Catholicò, *Hispaniarum* Rege, spe Pseudo-Messiaz novi, *Ismaelis Sophi*, iterum turpiter delusi fuere Judæi.

A. C. 1500 pro Messia se venditavit Rabbi *Lemlem*, Judæus *Germanus*, *Vindobonæ*, urbe *Austriæ* primaria, qui fornacem domus suæ destruxit, se proximo anno in terra sancta cocturum popularibus suis placentas paschales persuadens; sed & hic spe vana lactavit suos & periit.

A. C. 1534 novus in *Hispania* exortus Judæus Pseudo-Messias, Rabbi *Salomo Malcho*, sed a *Carolo V* combustus.

A. C. 1615 alius Judæus Pseudo-Messias in *India* Orientali fuit visus, quem & Judæi in *Lusitania* sunt secuti.

A. C. 1666 *Saberbai Zevi* *Smirnenfis* patria, Judæus natione, & Doctor ob summam in *Hebraica* literatura, *Philosophia* & *Theologia* eruditionem insignitus, se esse Messiam *Ben-David* vel filium *Davidis* aperte professus est. Missus in exilium, quod nomen tetragrammaton pronunciasset, *Nathanem Levi* Judæum doctissimum invenit, qui se Messiaz hujus præcursorem & magnum Prophetam *Eliam* pro-

fiteretur. Sed cum Messias a magna Judæorum multitudine esse crederetur, nec humanis tantum, sed & divinis honoribus oneraretur, Constantinopoli in vincula fuit coniectus, cumque evaginato gladio sagittisque, ut, num inviolabilis Messias foret, appareret, pendendus jam esset, sacris Turcarum cum uxore iniñiari, quam id periculi subire maluit.

A. C. 1682 Rabbi *Mardochei* Judæus, natione Germanus ex urbe *Eysenstadt*, Messiam se profiteri cœpit, nec salutari tantum se eum, sed & adorari iussit. Ex Italia, ubi summo cum honore ab omnibus fere Judæis fuit exceptus, in Germaniam reversus iter suscepit in Poloniam. Et nunc Pragæ hæere dicitur, cujus tamen obscura est fama, nec magna apud Judæos ejus habebitur ratio, toties a planis istiusmodi deceptos. Atque hi isti sunt Pseudo-Messia Judæorum, quos clarissimus Lentius in Schediasmate hoc breviter recensuit, majus opus de iisdem, uti p. 72 pollicetur, editurus.

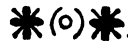
JOHANNIS SCHILTERI

Praxis Juris Romani in Eoro Germanico.

Jenæ, 1684, in 4' apud Matthæum Bircknerum.

Quod hætenus per partes salivam orbis literati movit eruditum opus, id nunc omnibus absolutum numeris prodit in publicum. Quemadmodum vero intentionem & scopum, ad quem utroque oculo excellentissimus Auctor collineat, jam mensè Martio superioris anni exhibuimus lectori: ita is instituti ubique memor & sui semper similis, in conferendis cum Jure Romano legibus Germanorum aliarumque gentium, nec non variorum responsis & monitis practicis passim inferendis, eam industriam adhibuit, ut aspectu nunc longe augustiori sanctissimum Justitiæ templum, (quo nomine Pandecten ornat Imperator,) effulgeat. Hoc interim votis omnibus optamus, ut nova, quam clarissimus Schilterus moliri videtur, Alemannici & Saxonici Juris, ad fidem verustissimorum Codicum MSS.

Ambrosianorum correcti editio omnium doctorum propediem expleat desideria.

N. VII. 295
ACTA
ERUDITORUM

*publicata Lipsia
Calendis Julii A.M DC LXXXIV.*

PRÆSTANTIVM AC ERVDITORVM
*virorum Epistola Ecclesiastica & Theologica, quarum longe
maior pars scripta est a JAC. ARMINIO, JOAN.
UYTENBOGARDO, CONR. VORSTIO, GERH. JOAN. VOS-
SIO, HVG. GROTIQ, SIM. EPISCOPIO, CASP.
BARLÆO.*

**Editio secunda, ab innumeris mendis repurgata,
& altera parte auctior.**

Amstelædami, apud Henr. Wetstein, 1684, in fol.

Quantas in Fœderato Belgio turbas dederint, natæ sub exitum superioris seculi inter Theologos quosdam de prædestinatione ac gratia meritoque Christi controversiæ, non Reformatæ tantum Ecclesiæ in Remonstrantes & Contra-Remonstrantes scissa, sed & Republica ipsa in atroces factiones distracta; multi meminerunt adhuc, neminem vero ignorare Scripta utriusque partis, quæ publice extant, cristica patiuntur. Quemadmodum vero de ipsis fidei articulis, circa quos dissensio orta fuerat, magna animorum contentione fuit disceptatum: ira non minus partium studium in condenda motuum illorum historia fuit deprehensum. Hinc enim, *ut Wilb. Baudartii, Gerh. Brandtii*, aliorumque lucubrationes silentio nunc prætereamus, ingentia illa *Johannis Uytenbardi & Jacobi Triglandi* nata sunt volumina, Belgico sermone conscripta, quibus uterque, ille Remonstrantium, hic Contra-Remonstrantium partibus addicti, magno id egerunt studio, ut dissidiorum, profectorumque inde in Ecclesiam & Rempublicam malorum invidiam a se amolirentur, ac in partem derivarent adversam. Inprimis

Pp

ve. o

vero Remonstrantes, quo magis pressi ab adversariis fuere; damnati scilicet in Synodo Dordracena, pulsi in exilium, omnique calamitatis genere afflictati, donec refrigescente paulatim odio cathedris pulpitisque suis conniventia magistratuum restituti sunt: eo magis allaborandum sibi censuerunt, ut innocentiam suam causæque æquitatem omni ratione assererent. Atque hæc ipsa causa fuit, ob quam anno 1660 *Christianus Hartsoecker & Philippus a Limborg*, clarissima inter Remonstrantes nomina, Ecclesiasticas Theologicasque epistolas a diversis suarum partium hominibus diverso tempore exaratas; publici juris fecerunt; universo nempe orbi vel ita probaturi, quanta pietate ac religione causam egerint Remonstrantismi, si loqui liceret, auctores. Ita enim persuasum habuere, non aliunde rerum gestarum historiam hauriri sincerius posse, quam ex familiarium litteris, quibus in amici sinum libere quisque destinata sua ac cogitata omnia, affectusque & animi motus effundit; nec ulla monumenta alia minus, quam hæc, debere esse suspecta, cum in subita illa & sæpe calida scriptione simulationi locus esse vix possit. Itaque & fiduciam causæ suæ manifestaturos se arbitrati sunt, si totius orbis oculis non dubitarent subijcere, quæ per epistolas familiares ætata ac disceptata inter Remonstrantium principes fuerunt; (tametsi non dissimulandum, interferi subinde epistolas etiam alias, non a Remonstrantibus, sed ab aliis, Remonstrantium tamen plerumque causa scriptas) & lectorem sperarunt de Remonstrantismi auctorum ac promotorum indole, studio, moribus, æquius ex epistolis hæc, quibus se ipsi candide ac ingenue absque fuce expresserunt, quam ex adversariorum illorum scriptis, laturum esse iudicium. Eo vero magis gratum epistolarum illud volumen eruditis accidit, quod non tantum momenti plurimum adferrent ad historiam motuum illorum, quibus Fœderatum Belgium superioribus temporibus gravissime concussum fuit, illustrandam, sed & de difficillimis fidei Christianæ articulis doctissimorum virorum meditationes exhiberent. Politicis etiam ac philosophicis discursibus hic illic interspersis. Nam enim circumspectionem adhibuerunt epistolarum editores, ut non quascunque promiscue & sine delectu, ut ab aliis fieri assolent, sed eas tantum, quæ fructum allaturæ lectori essent inadubitato, publici juris facerent; ordinæ etiam, qui conveniens maxime erat, temporis scilicet,

licet uno quoque exarata sunt, servato, ut rerum hoc gestarum sequenti-
bus tam connexio lectori pateret.

Ceterum cum prior illa Operis hujus editio distracta dudum
et solæ tamen illæ a quamplurimis avidè desiderarentur,
et labor imponi facile passus est, qui primam cum Hartsoëcke-
re *Philippus a Limborg*, ut novam editionem, & eam quidem
deditur editionem, tum altera parte auctiorem adornaret. Ita-
que præter præmissa mandis, quæ priori editioni irreperant, epistolæ sin-
gularum Geographis studiose contulit; & ultra-trecentas easque
maximè præter prioribus adjecit, quas inter novæ *Hugonis Grotii*
quædam quinque, *Gerb. Job. Vossii* quadraginta & una, *Conradi*
Voynii quatuordecim, *Jacobi Arminii* sedecim, totidem *Wilhelmi Lau-*
di Cantuariensis quondam *ArchiEpiscopi*, undecim *C. Niellii*, quadra-
ginta octo præterea *Francisci de Pluresque* diversorum auctorum aliæ le-
guntur. Quædam tamen plurimum decoris editioni huic
conclatant, quæ præstantissimam causam admodum favere, Anglorum
duorum, qui in modo dictæ causæ interfuerunt, *Gualteri Balcanqual-*
li, & *Johannis de Silesio* Anglico quo conscriptæ fuerant idio-
mate, a *Johanne Peafonio*, Cestriensi hodie *Episcopo*, præterea in Latinum Cænonem *Limborgii* cu-
ra translata, & in publicam lucem exponitur publicè, quæ in Syn-
odo sacre *Limborgii* in eandem gesta fuerunt, & ex illis apparit-
urum *Limborgii* Synodi scribas non tam veritatem ingenue
hæc.

HISTORIA REGNI MAGNE ANCIENNE ET

Par Mr. de Prade.

História Regni antiquæ & Novæ: continens
origines, ritus, consuetudines, bella & religio-
nosæ, & descriptionem & descriptionem urbium Im-
perii, & regimen Principum
& Electorum vitam etiam orbium Imperatorum
usque ad **LEOPOLDUM** Augustum nunc

regnantem eorumque mores. Autore
Dn. de Prade.

Lutetia apud Augustinum Besoigne, 1683, in 8. Liber

Liber hic, pro tanta materiz amplitudine sat brevis, partes suas duas. In *prima per capita decem* Autor ab historia Imperii *Romani & Francorum*, ad descriptionem veteris Germaniz ejusque gubernationem progreditur, & hanc in *Romanam & Aufrasianam* distinguit, formamque ejus sub *Merovingiis, Carolovingiis, & Teutonici* Regibus aut Imperatoribus variantem explicat. De Prælatorum Ecclesiarum pristino statu, auctisque dignitatibus & opibus, per improvadam, ut notat, Principum liberalitatem, satis libere judicat. Urbium initia & politiam pluribus persequitur; speciatim de *Argentorato & Nuremberga* regimine agens, ut & de foedere *Anseatico*, de tribunalibus & judiciis, de comitiis & conventibus, de litibus per duos omnes finitis, de hominibus propriis, sive mancipiis: quarum materiarum quedam *parte secunda* reiterantur. In hac per *alia decem capita* hodierni Germaniz fines, divisiones, & mores breviter memorantur. Agitur deinde de Imperatore, ejusque electione, coronatione, potestate, tum de potentia domus Aufricæ, itemque de Rege Romanorum: porro de Electoribus, Principibus ecclesiasticis & secularibus, de Comitibus & Baronibus, de liberis civitatibus, de nobilibus sive equitibus immediatis. Additur epistolis de forma & modis regiminis, satisque ampla de tribunalibus Imperii dissertatio. Insuper multa de Genealogia Principum, itemque successiones Episcoporum, & denique catalogus Imperatorum a *Rudolpho Habsburgensi* ad nostra usque tempora: nam priores ad *Alfonsum* inquit *Castellæ* Imperator *parte prima* exhibiti fuerant: expressis ab eorum exemplaribus, quibus conibus. Eruditionem & industriam, quibus, que plura, & inaccessibilia in compendium redegit, & præbatur, & in *mensis Madi nuperi p. 219, ad descriptionem* hanc auctorem non possumus non huc repetere, nec hinc pergere, nec hinc pererronea haurire, novæque huic libro inquit, per ipsum, & hinc aut agnita videantur. Omnia illa adnotare, refutare, & taxare licebit, cui ad id laboris & otium est: nos autem, & hinc taxandi impetigine, sed ad commonefaciendos lectores, & hinc præmuniendos aliqua saltem indicabimus.

Omittimus autem, quæ *parte prima* ex Gallorum, & hinc Gallorum rebus, Germanis tribuuntur. Nota enim est, & hinc utriusque gentis dissentio, dum nostrates originem gentis Francicæ, & hinc

que legum & imperii, in Germania, qua Francorum sive Francorum nomen adhuc retinet, regionibusque conterminis, quærent & culteant, nec Franco-Gallos Germanis progenitoribus suis, sed hos illis, ut colonis, imperasse, aut morum legumque normam dedisse contendunt; Galli vero, veteris tenuitatis & ortus pertasi, specie & fama majora pro veris sectari incusantur. Expendi hic nihilo magis opus est, quæ de migrationibus, nominibus, sedibus gentium commentatur *Paulus*, facili in talibus lapsu. Nec mendorum Typographicorum, quibus totus liber scatet, indicem texere volumus. V.g. ubi p. 32. *Zutland*, legitur pro *Jutland*. p. 320. *Rastervoigt*, pro *Kastervoigt*. p. 344. *Mindesheim*, pro *Windesheim*, p. 341. *Eschstet* pro *Eichstet*, & innumera alia, ex imperitia linguæ & orthographiæ Germanicæ nata. Huic etiam tribuimus, quod p. 26 inter majora Germaniæ flumina referat *Mizam* & *Gizerim*, quæ nulla sunt; & quod p. 268 notissima factionis *Guelphæ* & *Gibellina* nomina ita exponit, ut *Guelphus* idem sit ac *sadem ferens*, *Gibellinus* ac *bellum ferens*: item quod p. 351 plane invertit *Schrißsafforum* & *Amssafforum* ordines, (ita nobiles ratione jurisdictionis in Saxonia discriminantur) illos sub præfectis, hos sub Principibus esse autumans; cum contrarium verum sit, ipsoque nomine indicatur. *Dybi* etiam, partimque cruda, præcipitata aut confusa sunt, quæ de electione Imperatorum a rebellibus sub *Rudolfo Suevo* primum introducta p. 300, & de jure deponendi Imp. p. 391, item de Comitum & Baronum requisitis & distinctionibus p. 344, nec non de civitatibus *liberis* & *semiliberis*, compilavit; quanquam negari non possit, præcæntes eum alicubi Germanos Scriptores habuisse, dum & inter illos sunt, qui multa sine judicio ac incomperta tradiderunt, tanto majori culpa, quanto turpior est patriarum rerum ignorantia. Sed manifestius peccant, quæ p. 340. de *Ducatu Würtembergico* referuntur, dum territorium ejus a domo Austriaca dependens dicitur. Nam *parte II* p. 144 rectius ipse autor notavit, nexum feudalem, quo Austria obstructus olim fuit Ducatus ille, jure tamen territorii nihilominus salvo, in spem successionis mutatum esse. Errat etiam pag. 341. cum existimat, *Scabinos*, (ita vocantur iudices oppidani, alieni & ruri) solum in civitatibus Imperialibus reperiri. Nec magis verum, quod *Magdeburgi* (pag. 543) tribunal

supremum fuerit: erat enim collegium Jurisconsultorum, qualia nunc apud nos hic sunt, & *Halis Saxonis*, & *Witeberge*, & *Jena*, veteris Scabinorum vocabulum retinentia, nulla nisi consulendi & respondendi de jure potestate. P. 82 non recte dicitur *Marchio Bambergensis*, qui Comitatus titulum gessit, inferiorem Marchionibus apud Germanos. Et p. 203 Comitatus *Quersfurtensis* ad *Sylvam nigram* situs dicitur, qui non tantum plus quam decem dierum itinere ab illa, quæ hodie solahoc nomen in Suevia obtinet, sed & ab *Hercynia Brunsvicensi* sat amplo abest spatio, in Thuringiæ finibus jacens, usque immixtus. At quanto major est parte secunda rerum farrago & copia, tanto etiam uberius proveniunt errores. Intacta relinquimus, & aliis expendenda, quæ de Majestate & officio Imperatoris & Principum, tum de ceremoniis publicis, de tribunalibus eorumque processu, & alia ejusmodi confidenter disserit, autorum, quos sequitur, fide aut sua opinione haud satis tutus: quædam tamen ex manifeste erroneis adnotabimus. *Commendatores Ordinis Teutonici in Saxonia*, supra Prælatos in Comitibus provincialibus locum capere scribit p. 75, qui tamen in classe nobilium sedent, a præcedenti Prælatorum curia diversa. Pag. 86 male ex hoc capite præfert Episcopos *Bambergensem* & *Wurzburgensem* cæteris, quod illi soli habeant supremam potestatem, reliqui *Camera Spirensi* subdantur; nam & illi, & omnes Principes hanc in casibus legitimis agnoscunt judicem, nec ideo minus gaudent jure superioritatis. P. 180 *Johannis Georgii I. Sax. Electoris gloriosissimi* filiis Sereniss. tertium & quartum *Christianum* & *Mauritium* transponit, huic *Martinsburgum*, illi *Naumburgum* assignans, quod inverti debuit; omisit etiam secundogenitum *Serenissimum quondam Augustum, Magdeburgicum Administratorem*. Pag. 129. *Suevia* Regi in circulo Saxon. inferiori locum inter *Magdeburgensem* & *Bremensem Antislites* tribuit, cum ipse Rex *Bremensis Archiepiscopus*, sub *Ducatus* nomine habeat, Pag. 147, incongruum est, quod *Hassia Superioris Landgravium Comitem* vocat *Darmstadium*; nec rectius p. 152, quod *Brunsvicenses* Duces inter illos refert, qui jus *æ poede ius* inter Principes alternis vicibus exercent; quæ tamen sine controversia præcedunt. Nec p. 157 *Eutinum* *Holfaricae* familiae sedem recte facit, cum sit *Episcopatus Lubecensis*, P. 165 omittit tertia

Co-

classis, *Westphalica*. P. 166. Comitibus illustrioribus accen-
 det, quorum familiae aut expirarunt, aut qui non nisi titulotenus tales
 fuerunt quorum nomina ita scribuntur, ut divinari vix possit, qui
 illi gentilitium: praeterit vero alios, memorari dignissimos, P. 167
 de *Bozonibus* non ab Imperatore, sed a *Camera Spirensi*, ratione
 feudali investiri scribitur, sed male; omnes enim vasalli
 Imperatoris, & Imperialia Imperatoria investuntur, etiam minoris ordinis
 Nobilitas. Erroris ansa forte fuit, quod de controversiis majoribus
 circa hoc Imperii Imperator, de minoribus Camera judicat; sed hoc
 non pertinet ad investituram. Dein p. 171 inter *Confraternitates* sive
 corporum de hereditate mutua exempla, referri non debuissent fami-
 liae *Brandenburgica, Danubiana, Mecklenburgica*: nam hae sanguinis & in-
 vestiturarum respectu succedendi inter se jus habent, accedentibus
 forte pactis ad maiorem certitudinem. P. 179. ex obsoletis matriculis,
 quas ipse *pagellus* vocat, sed quarum recentissimam sequi debuisset, plu-
 rima oppida, & Imperialibus annumerat, quae hodie sub sunt
 Principibus, & licet nunciat, quasdam statum mutasse, non definit ta-
 men, quae ad se referantur, sed lectorem in incerto relinquit; & nihilominus
Maguntiam & Treviram, subjectas notorie Antiquis suis, inter libe-
 ras esse probare conatur. Etiam inter *Hanseaticas* pro Imperialibus
 venditae municipalitates manifestas, *Gotttingam, Lemgoviam, Warbergam*
 & alias. P. 199. ubi de *Nobilitate immediata* tractat, perniciosum, &
 qui litas publicas inter Germaniam & Galliam non parum promo-
 vit, eadem sententiam, dum feudi & superioritatis jura confundit, & liber-
 tatem hanc conditionem Nobilibus aliisque negat, in locis, quae feu-
 dali vitulo, aliis obligantur; quod tamen fieri potest, & frequentis-
 sime fit, quod omni subiectione territoriali, ita ut Principes non a pa-
 ribus tantum, sed ab inferioribus feuda accipiant; ut praeter alios fit
 ab Electoribus secularibus, *Bambergensis Episcopatus* hoc nomine ob-
 noxius, quos ideo p. 41. perperam negat eatenus immediatos esse. I-
 dem enim loquitur feudi iure ab alio dependens, nihilo secius liber & Im-
 perio immediate subiectus est, non ex pacto, ut putat, sed ex regula
 & libertate provinciarum & familiarum. Territorii vero hoc supe-
 rioritatis ius aliis quam feudi nititur titulis, suisque continetur fini-
 bus, v. g. in *Austria, Saxonia, Bavaria*, plurimisque aliis regionibus.
 Plura sunt in capite hoc, non minus falsa; & p. 398. pagi sive distri-
 ctus

ctus nobilium recensentur, vocabulis corruptis, divulsis aut
Sed satis pro scopo nostro, quamvis multo plura restent, quæ moneri
possent.

EPISTOLA CONSULARIS,

in qua Collegia LXX Consulium ab anno Christi-
anae epocha XXIX usque ad annum CCXXIX, in vulgatis
stis hæcenus perperam descripta corriguntur, suppleuntur, &
illustrantur. Autore F. Henrico Noris Veronensi Augustiniano
Sereniss. Magni Hetruriae Ducis COSMI III Theologo,
& in Acad. Pisana Ecclesiastica Historico

Professore.

Bononiæ, apud Anton. Pisarium, A. 1683, in 4.

Scripserat R.P. *Antonius Pagi*, ordinis Minorum Conventualium S.
Francisci Doctor Theologus, dissertationem Hypaticam seu Con-
sularem, inque ea, ut superioris anni Actis mense Junio p. 235 memo-
ravimus, Caesarum & Augustorum Consulatus ordines, eorumque
Decennalia, Vicennalia atque id genus alia festa regulis nemini ob-
servatis declaraverat; seque hoc scripto tñ eruditoribus plerisque
aliis, ita *Henrico* quoque *Noriso*, viro in antiquitatibus Romanis ad
stuporem usque versato, valde approbaverat. Cum autem idem
Norisius ex *Antonio Magliabechio*, celeberrimo Bibliothecæ Mediceæ
præfecto intellexisset, doctissimum hunc *Pagium* in eo jam esse defi-
xum, ut notas in Annales Ecclesiasticos a se scriptas in lucem evul-
garet, deprehendissetque in dissertatione hypatica jam laudatâ eun-
dem a *Joanne Leunclavio* mirum quantum fuisse deceptum, impetra-
re abs se non potuit, quin quædam ei ante operis editionem, quæ non
exiguo esse usui possent, indicaret. Et verò Inducit illum Consula-
rem, quem *Leunclavius* ab Imperio Neronis ad octavum usque annum
Alexandri Severi, Dionis præfixit libris, Dionis ipsi adscribit *Pagium*, ad-
eo quidem, ut testimonio ejusdem plus vice simplici usus, contra *No-
risum* in Dissertatione sua disputer; cum tamen totus ille Catalogus
ex *Onuphrii Panvini*, Veronensis & Fratris Augustiniani, illis ascri-
ptus Dionis ipsi perperam assignetur. Veritus itaque *Norisius*, ne in
notis in sacros annales adornatis, eundem errorem *Pagium* committe-

ret

plurima Consulatum Collegia sum a Panvino, tum ab exscri-
 ptore, ejus Leunclavio de private recitata in Rationario Fastorū recen-
 siverat) mature ipsi tanquam amico amicus aurem vellere de re ista vo-
 luit. Laus equidem sua non deroganda, quem & civem & syncellitam,
 ut sic dicemus, agnoscit Norisius, Panvino, quod Romanos Fastos ex
 Romanis & Græcæ scriptoribus, ex tabulis Capitolinis aliisque inscri-
 ptis lapideis ac Imperatorum nummis, ab urbe condita ad exitum us-
 que Neronis, non sine ingenti labore concinnaverit; unde & omnium
 consensu in judicio, sed Lipsio plerumque concipiente, *Fastorum pater*
 honorifice nuncupatus; sed & hoc diffidendum, quod, cum
 Consulatum sequentium cognomina, quæ in Fastis Cassiodori & An-
 onianis apud Cuspinianum, in Codice item Justiniani aliisque monu-
 mentis nondum lectantur, ex inscriptis antiquitus lapidibus probatisq;
 temporum horum fastis integre expoliisset, sæpissime omni præ-
 sidio delictis, soltas, conjecturis indulgere coactus, multorum Con-
 sulum prænomina ac familias falsis characteribus descripsit. Cu-
 jusmodi præcipue errores in Panviniis Fastis occurrentes, cum a ne-
 mine quidem expulsi sentum æ quindecim annos ab auctoris obitu, ex-
 puncti huic, quæ scripsit, suum esse non abs re existimavit Norisius,
 ut Romanos, non Græcos Fasti in eadem patria ac familia, in qua, Pan-
 vini nonnulli libriculi, in lucem editi olim fuerant, nunc novum ite-
 rum in lucem adire vident. In initium autem hac in epistola, quam
 Consulatum inscribit, præterea duobus Geminis Consulibus, qui an-
 no Urbis V. M. CC. LXXV. Cæsaris vero Christianæ epochæ 29, fastis
 prænotantur, non solum, sed a Dio ad exitum vitæ Augusti, ac prima
 libera imperatoris tempora optime consularem indicem describit,
 cui postea, ut etiam Panvini Fastos assuit, verum etiam, quia
 hic Consulatum veterum Patrum libris frequenter memoratur. Ter-
 tiano hoc veterum Consulato, Collegia Consulū ad annum usque æræ
 Christianæ C. CC. recenset, nec recenset tantum, sed & corrigit,
 supplet, & in veteris Historiarum veterum locis, tum Inscriptionibus
 etiam plurimum illustrat. Plura etiam non satis cæteroqui certa, v. g. de
 tempore, quo Cæsar deque profectioe Hadriani in Orientem, de
 tempore, quo de secessionis, quæ imperante Trajano, Proprætore Bi-
 nio, ut Plinio juniore, contigit &c. interpergit. In altera vero epistola
 hujus parte canones, quos Pagus de consulatibus Cæsaris primus sta-

tuerat, in ~~examen~~ adducit, ea indicans, quæ regulis istis opponi possint, aut ab aliis opposita fuerint. Sub finem etiam indicem Fastorum emendatorum, inque eo hinc Fastos vulgares, inde Fastos emendatos ab anno Christianæ epochæ 29 usque ad 230 repræsentat.

TRACTS VVRITTEN BY JOHN SELDEN, OF
the Inner Temple, Esquire.

hoc est:

Traçtatus scripti a Johanne Seldeno, Interioris Templi Socio, Armigero.

Londini apud Thomam Bassettum & Richardum
Chisvelliium, 1683, in fol.

Inter illustria ingenii Seldeniani monumenta, quæ mandata literis extant, primum fere, si temporis rationem habeamus, est *Janus Angliæ*, quem celeberrimus Autor Latino sermone conditum, ante plures quam sexaginta annos, in publicam lucem exponi ipsemet curavit. Eundem nunc novo quasi habitu indutum, inque Anglicam linguam versum erudito orbi exhibet *Redmannus Westcottius*, ratus, deberi a se hunc laborem libro, qui obscuram gentis Anglicæ originem evolvat, ac jura, quo ordine ab antiquis Britannorum Regibus ad Henricum usque secundum pervenerint, cum cura explicet. Quum vero in hac versione textui omnino nihil accesserit, nec inde quicquam fuerit ablatum, supervacaneum & præter instituti nostri rationem esset, ejus scripti argumentum prolixius exponere, quod Actorum nostrorum natales tanto temporis intervallo anteverit. Ut pauca dicamus, complectitur Janus ille Anglicus Seldeni, instituta ad leges Britannorum cum veteres, tum recentiores. Primum fragmenta illarum, quibus Samothæ, Phranicus, Molmutius, Beliaus & inde Regum alii, ad Romanorum usque tempora populos subjectos gubernarunt, refert; eas etiam, quibus usi fuerunt Britanni, quamdiu Romanorum imperio subjecti, & quas postmodum Saxones tulerunt, exponit. Postea (libro videlicet altero) jura omnia quæ *Wilhelmus Conquerstor*, ejusque filius *Wilhelmus Rufus*, & qui huic in regno successit *Henricus I*, cum *Stephano* & *sextore*, & *Henrico II*, & filia nepoti-

bus

bus statuerunt, dilucidat, ubique præclara Seldenianæ eruditionis specimina ostendens. Versio hujus Jani, quam adornasse Westcottium diximus, & accurata satis est & perspicua. Visum tamen interpreti fuit notas quasdam ad libri calcem adjicere, tum ut clarè de Seldenianente constet, quoties ipse obscurius scripsit, tum ut unum alterumque versionis caput, in quo fortassis invenire quis possit, quod reprehendat, vindicetur.

Tria insuper opuscula Anglice a Seldeno scripta cum Jano in hac editione prædeunt, quæ hætenus publicam lucem non adspexerunt, Illorum primum *Epinomis Anglia* vocatur, colligens prætermissa ab iis, qui ante hæc cum autore Archæonomiæ, Wilhelmo Lambardo, originem ac constitutionem jurium Anglicorum inquisiverunt. Nihil est autem aliud quam Jani Britannici compendium, legum farraginem, sepositis, quæ ad historiam magis, quam ad scientiam Juris pertinent, ex ipso repetens. In fine Janum legibus Richardi auget, & Johannis Magnam Chartam cum ea, quæ nunc communiter hoc nomine insignitur, ac Henricum III Johannis filium autorem agnoscit, confert. Reliqui duo tractatus brevissimi *de origine potestatis Ecclesiasticæ circa testamenta* sunt, & *de administratione bonorum intestatorum*.

Habet nimirum hoc inter alia splendidissima jura, Episcoporum in Anglia reverendus Ordo, ut nec condi testamenta de catallis personalibus, ut his Jctorum Anglorum verbis utamur, absque ipforum approbatione possint, nec repeti legata ab iis, qui injuste negaverint, nisi coram judice Ecclesiastico. Sed & de illorum bonis, qui intestati decedunt, Episcopi Anglicani a pluribus seculis statuunt, Quibus igitur legibus ista Episcoporum autoritas nitatur, & quo tempore coeperit, inquirendum sibi Seldenus sumsit. Ac initio potestatem circa testamentata in intrinsecam & extrinsecam partito, illam quidem nec Pontificum canonibus, nec Romanorum civili jure Episcopis competere probat; hanc vero ipsi in Decretalibus ex concilio quodam Moguntino asseri non dissimulat, *extr. de testam. c. 6*; profano tamen jure apud Magistratum civilem semper, exceptis legatis in pios usus, fuisse affirmat, Saxonum temporibus quid obtinuerit, non satis constat, ac monet Seldenus, ecclesiasticam curiam cum temporali illa ætate unam eandemque fuisse, donec a Conquestore separarentur, quod se in *specilegis ad*

Eadmerum demonstrasse scribit. Henrico autem secundo imperante intrinsecam, ut vocat, jurisdictionem testamentorum ad curiam Christianitatis pertinuisse, e Glatvillii cujusdam, qui illo tempore vixit, operibus declarat. Quod extrinsecam jurisdictionem concernit, eam fuisse sub Henrico III ab Episcopis exercitam, compluribus exemplis docet. Sed cum non constet, qua sanctione & hæc & illa libertas ad Clerum deveniret, concludit Seldenus, hanc partem Juris Episcopalis ad Consuetudines Angliæ referendam esse, quæ Legis communis nomine veniunt. Hæc ita de eo, quod Episcopi circa testamenta possunt. Intestatorum bona ultimo loco Seldenus Saxonum institutis a territorii domini quondam administrata fuisse, ex Canuti & Edwardi Confessoris legibus ostendit. Nec a Normannis Regibus inde recessum fuit usque ad Johannem, qui cum satisfacere Regni proceribus privilegiorum confirmationem cum murmure exigentibus cogeretur, stantiū tunc a sua parte primorum Cleri fidem hoc statuto, quod reliquis adjectum, ac postea quoque Henrici III Magnæ Chartæ insertum fuit, remunerari voluit: *Si aliquis liber homo intestatus decesserit, Catalla sua per manum propinquorum, parentum & amicorum suorum, per visum Ecclesie distribuantur, salvis unicuique debitis, quæ defunctus eis debebat.* Atque ex eo tempore hanc a Johanne concessam potestatem, nemine unquam contradicente, Episcopi exercuerunt.

LA BESTE TRANSFORME EN MACHINE, PAR J.

Darmanfon.

hoc est:

Bestia in Machinam commutata, Autore

J. Darmanfonio

A. 1684, in 12.

Cartesianorum Philosophorum communis opinio est, animalia bruta sine sensu & cognitione agere, & omnino similia esse machinis, quarum motus non ab intrinseco principio, sed a rotarum apta compositione dependet. Eam post alios, quos inter memorari meretur *Antonius le Grand*, defendere Vir quidam eruditus nuper susceptis duabus dissertationibus, quas in quibusdam colloquiis privatis Amstelodami ante hæc recitavit, & nunc publici juris facere voluit. Harum altera

altera pestilentissimos errores recenset, quibus Peripatetici primaria fidei Christianae capita inquinant, dum bestiis animam cognitionis ac passionum capacem tribuant; altera sententiam Cartesianam confirmat, omnesque brutorum actiones a sola sanguinis varia agitatione cerni ostendit, juxta illud Scripturae: *anima eorum in sanguine*. Prioris partis summa haec redit: sententiam veterem, de brutorum animantium perceptione, injuriam esse in amorem atque gloriam essentialem DEI, dum bruta dominos quidem suos agnoscere, sed DEI nullum habere sensum affirmet; injuriam in omnipotentis Creatoris sapientiam, dum animam brutorum nobiliorem corpore fateatur, ad hujus tamen conservationem unice ordinatam pronunciet; injuriam denique in DEI justitiam, dum bruta doloris capacia esse admittat. Hinc enim sequi, posse ipsa esse infelicia, cum tamen libertate agendi destituantur, adeoque nec deficere a virtute, nec nocere delinquendo queant. Sed & argumenti cujusdam, quod pro immortalitate animarum nostrarum, a functionibus, quas ipsae obeunt, corpora autem obire nullo modo possunt, validissime urgeatur, vim ac nervum Peripateticorum illa doctrina elidi Auctor demonstrat. Idque dum facit, plura quidem a receptis vulgo sententiis abeuntia proponit, de quibus se alio tempore fusius acturum pollicetur. Parte altera opusculi, quid de brutorum actionibus habendum sit, ut dictum est, explicat. Orditur a diversa notione corporis & spiritus. Deinde causam motuum, quos in corporibus observamus, inquitur, post expositam Malebranchii, cujus tamen reticere nomen ipsi visum fuit, de ideis doctrinam, animam nostram non esse motuum corporis causam, nisi occasionalem, ut vocat, & solam DEI voluntatem corporibus motum imprimere docet, qui per spiritus animales propagetur. Hinc brutini corporis structuram & membrorum formationem examinat, ac postremo potiores brutorum actus, quare a solo spirituum cursu, ac vario cerebri impulsu pendeant, declarat. In quo quidem ipse *Antonis le Grand* vestigia ita presse legit, ut parum omnino novi proposuisse videatur.

RECUEIL DE QUELQUES PIECES

Curieuses concernant la Philosophie de

Monsieur Descartes.

Q 3

hoc

hoc est:

Collectio scriptorum quorundam curiosorum, concernentium Philosophiam Cartesianam.

Amstelodami apud Henr. Desbordes, 1684, in 12.

EX quo Cartesianæ doctrinæ semina in aliquot Parisiensium scholis se prodiderunt, data in primis opera a Jesuitis fuit, ut pro ea, quæ hodie in regno pollent, autoritate nascentem herbam mature opprimerent. Metuebant enim, ut est in præfatione huic opusculo præfixa, Patres, tum ne fidei Romanæ capita detrimenti quid per hos Philosophos paterentur; tum potissimum, ne juvenus, quam hæcenus semper numerosissimam docuerant, relictis posthac suis Seminariis, illuc se novitatis cupida reciperet, ubi Cartesii recentibus principiis initiaretur. Quid eo nomine sex aut septem abhinc annis actum fuerit, cognoscere ex his opusculis licet, quorum aliqua antehac quidem in Gallia typis excusa sunt, ita tamen superiorum jussu latuerunt, quasi lucem nunquam adspexissent. Bonam igitur eruditorum gratiam se initurum confisus Editor doctissimus, si ita e tenebris scripta illa protraheret, recudi ipsa junctis aliis, quæ antehac visa publice non sunt, curavit. Addidit præfationem, quæ historiam rei gestæ complectitur, & notitia necessaria lectorem, antequam legendis opusculis operam navet, iniciat. Ea igitur & nos, sicubi opus fuerit, in hac relatione utemur.

Primum opusculum acta continet, quibus inter Jesuitas & Patres Oratorii Parisiensis de abolendo Jansenismo, & exterminandis Cartesii dogmatibus convenit. Speciatim illic exprimitur, quid legi docerique, cum a Theologis, tum a Philosophis debeat. Annotationes ad hæc acta secundum occupant locum. Illarum autor libere quantum Jesuitæ in regno præter meritum possint, & quantum Patres Oratorii, qui, quod doctrina atque ingenio palmam eripere Jesuitis velle, nec iisdem semper opinionibus duci viderentur, odium capitale incurrerant, injuste ab ipsis passi sint, exponit. Quæ inde sequuntur, opposita sunt Jesuitæ cuidam Cadomensis, qui ficto nomine anno 1680. peculiari scripto ostenderat, *Cartesii sententiam de essentia corporis oppositam pugnare doctrinam Ecclesie Romanæ, & conformem esse erroribus Calvinii in articulo de Eucharistia*. Hortatus eo nomine fuerat Regem Gallie, omnemque clerum, ut malo quotidie latius serpenti mederentur,

tur, ac edicto caverent, ne exinde amplius scholarum moderatores Cartesii dogmata juventuti propinarent. Respondet igitur Jesuita tertio in ordine scripto Dn. Bernerius, celebris Gassendi discipulus, cujus in Actorum superioris anni mense Novembri p. 472 sqq. mentionem fecimus. Atque ut doceat, Cartesii doctrina Transsubstantiationis mysterium minime everti, facta extensionis in veram & apparentem distinctione, statuit, in S. Coena panis apparentem remanere extensionem, ut ut perierit realis, corporis autem Christi veram ibi esse, ut ut in sensus non incurrat. Ne vero quis regerat, nos hac ratione falli ipso DEO autore, cui tamen omne mendacium sit abominationi, deducit Bernerius verbis D. Thomae, licet sensus nostri fallantur, nos tamen ipsos falli non posse, quum de mysterio in verbis illis: *hoc est corpus meum*, adnotemur. Quarto opusculo clarissimus Malbranchius a crimine errorum in fide Romanae doctrinae, quod Jesuita ipsi objecerat, se purgat: simul & Cartesianae de proprietatibus corporis sententiae meminit, eamque cum decretis Tridentinis conciliare nititur. Annedit defensionem suam chartam, quam sibi ab amico missam simulat, de possibilitate Transsubstantiationis. In ea demonstratur, posse a Deo eandem extensionem, adeoque idem corpus, in pluribus locis produci, & posse eandem extensionem ad punctum aliquod minimum redigi, inque eo conservari. Quintum opusculum Sedanensis cujusdam Professoris est, in quo *Ludovicus de la Ville* (id est fictum Jesuitae nomen) e principijs Philosophicis refellitur, & differentia, quam inter corpus & spiritum Cartesiani ponunt, prolixè declaratur. Accedunt ejusdem Autoris theses quaedam philosophicae, de difficilioribus variarum disciplinarum controversiis. Ultimum opusculum meditationes decem continet, quae velut aditum ad Cartesianarum meditationum obscurius volumen probe intelligendum parent. Nomen *Wilhelmi Wanderti* fictum esse doctissimus Editor suspicatur, latereque sub eo quendam Malbranchii discipulum, qui passim magistri sui asserta proponendo, haud obscure se prodatur.

KABBALÆ DENUDATAE

Tomus secundus.

id

id est,

Liber Sohar Restitutus.

Francofurti ap. Joh. Davidem Zunnerum, 1684, in 4.

Quum inter Judæos summa sit libri Sohar autoritas, quippe quo solo abstrusa fidei suæ mysteria contineri arbitrantur, haud sane frustra laborem Vir Perillustri infumit, qui spissum ac difficillimum opus intelligere, quibus ab aulæ negotiis vacare licebat, horis sedulo annisus est, jamque ad communem omnium usum integram libri illius versionem in se suscepit. Neque enim posthac misera gens habebit, cur jactet, religionis cultusque sui rationem Christianos latere, cum viderit, e nostris esse, qui illuc penetraverint, quo paucis admodum ex ipsis pervenire contingit. Septem anni sunt, quum Apparatus ad studium Cabbalæ Ebræorum prodit, qui ea complectitur, quæ ad elementa illius doctrinæ imbibenda faciunt, & quæ nosse necesse est, ut quis absque impedimento progrediatur. Eum hoc anno Tomus alter operis excepit, de quo pauca hic commemorare instituimus. Præmittitur erudita præfatio, quæ de Simeone Jochaide, quem composuisse librum Sohar fama est, de materia, forma ac fine libri quamplurima egregie disserit, nonnulla de consilio Autoris addit; quibus jungi merentur, quæ Apparatus parte secunda de utilitate Cabbalæ ex epistola quadam excerpta sunt, & postremo Judæos tolerari omnino in Republica Christiana posse, aliquot argumentis evincit. Tomus ipse in tres partes divisus est, quarum prima duos tractatus Ebraicos Latinitate donatos exhibet, illis viam sternentes, qui palatium Arcanorum ingredi cupiunt, Dixerat alicubi Autor, librum Sohar dogmata quædam vulgaria sublimioribus miscere, ac cum quamplurima ænigmatibus involuta tradat, nonnulla vicissim planissime enunciare. Duorum igitur Tractatum illorum alter ad acroamatica, alter ad exoterica introducit. Pars secunda primum tres libellos sistit, totius Cabbalæ compendia, quæ in opere Soharibico continentur, ac reliquis tractatibus præponi tanquam generales debent. Conjunctis vero Autor cum textu Ebraico non accurate quidem, ut fatetur, sed Judæorum more punctato, versionem perspicuam, & quoties opus visum fuit, interpretationem. Sequuntur deinde duo Commentarii, alter in librum Zeniutha e manuscripto cu-

MESSIS JULII A. M. DC LXXIV.

judicium Hæreticis, alter generalior, quæ & Zenitha, & Idri Rabba, & hinc
Sabbath, & Phabali Hirs explicato aggressus est. Denique tractatibus
hominum, qui ad præfationem libri Sohar pertinent, exhibentur. His
& Commentarius Lorientis, & annotationes quædam e Sohare Cham
adductæ sunt. Tertia parte appendicis loco, Ebreorum doctrinam
de præfatione pertinentis e libro, cui nomen Beth Elohim, & manuscripto
ed. opusculum præfatione pertinentis. Autor proponit, quoniam, ut ipse ait, hæc
opere præfatione ab eis, qui quomodo cum, de conversione Judæorum
quædam præfatione quam perillustri Vir in versione Soharistici textus se
publici juris facturū Manuscripta quædam a Judæis affi
perest equidem, ut omnes, quos horum studio
firmamque sanitatem, in ejus discrimen se
appretentur,

TRAITE DE LA CIRCULATION DES ESPRITS
animaux, par un Religieux de la Congregation
de S. Maur.

De Circulatione spirituum animalium Tractatus, au-
toritate quodam Congregationis
S. Mauri.

Paris, apud Ludov. Billaine, 1681, in 12.

hanc hypothèsin de circulari sanguinis motu ab o-
mnibus veteribus Philosophis ac Medicis receptam, & in-
firmam præfatione atque medicinis confirmatam novimus: sic Reli-
giosi præfatione anonyms Circulationem spirituum animalium, quam
quasi per transfennam jamdum conspexerant,
i. e. moveri eos a Cerebro per Nervos
Lymphatica ad Venam Subclaviam & Cor,
& Plexum Choroidæum ad Glandulam Pi-
nealem, & Nervos Cerebri anteriores tres, per porositate ve-
ro hujus ad Nervos.

Quod cum præfatione, supponit in Plexibus Choroidibus cerebri
Glandula Pineali depurati fluidum quoddam æreum,
quod ad Nervos ducitur, nomine Spirituum
& motuum sanctorum in corpore nostro existat

R r autor

id est,

Liber Sohar Restitutus.

Francofurti ap. Joh. Davidem Zunnerum, 1684, in 4.

Quum inter Judæos summa sit libri Sohar autoritas, quippe quo solo abstrusa fidei suæ mysteria contineri arbitrantur, haud sine frustra laborem Vir Perillustris insumsit, qui spissum ac difficillimum opus intelligere, quibus ab aulæ negotiis vacare licebat, horis sedulo annisus est, jamque ad communem omnium usum integram libri illius versionem in se suscepit. Neque enim posthac misera gens habebit, cur jactet, religionis cultusque sui rationem Christianos latere, cum viderit, e nostris esse, qui illuc penetraverint, quo paucis admodum ex ipsis pervenire contingit. Septem anni sunt, quum Apparatus ad studium Cabbalæ Ebræorum prodiret, qui ea complectitur, quæ ad elementa illius doctrinæ imbibenda faciunt, & quæ nosse necesse est, ut quis absque impedimento progrediatur. Eum hoc anno Tomus alter operis excepit, de quo pauca hic commemorare instituimus. Præmittitur erudita præfatio, quæ de Simeone Jocheide, quem composuisse librum Sohar fama est, de materia, forma ac fine libri quamplurima egregie differit, nonnulla de consilio Autoris addit; quibus jungi merentur, quæ Apparatus parte secunda de utilitate Cabbalæ ex epistola quadam excerpta sunt, & postremo Judæos tolerari omnino in Republica Christiana posse, aliquot argumentis evincit. Tomus ipse in tres partes divisus est, quarum prima duos tractatus Ebraicos Latinitate donatos exhibet, illis viam sternentes, qui palatium Arcanorum ingredi cupiunt, Dixerat alicubi Autor, librum Sohar dogmata quædam vulgaria sublimioribus miscere, ac cum quamplurima ænigmatibus involuta tradat, nonnulla vicissim planissime enunciare. Duorum igitur Tractatum illorum alter ad acroamata, alter ad exoterica introducit. Pars secunda primum tres libellos sistit, totius Cabbalæ compendia, quæ in opere Soharifico continentur, ac reliquis tractatibus præponi tanquam generales debent. Conjunxit vero Autor cum textu Ebraico non accurate quidem, ut fatetur, sed Judæorum more punctato, versionem perspicuam, & quoties opus visum fuit, interpretationem. Sequuntur deinde duo Commentarii, alter in librum Zeniutha e manuscripto cujus-

habetur Kabbalis, alter generalior, quae & Zenitha, & Idra Rabba, & Idra
 Sutra, & Maphali Hirz explicatae aggregatae est. Denique tractatibus
 beneficis, qui ad praefationem libri Sohar pertinent, exhibentur. His
 & Commentarius Lorientis, & annotationes quaedam e Sohare Chama
 mae adduntur. Tertia parte appendicis loco, Ebriorum doctrinam
 diffusam, & deperditam e libro, sui nomen Beth Elohim, & manuscripto
 ed opusculum, quod ad praefationem libri Sohar pertinet, quoniam, ut ipse ait, hoc
 opusculum, quod est ab eo, qui quomodo cum, de conversione Judaeorum re
 gionem, & quomodo quam perillustres Vir in versione Soharitici textus se
 publici juris facturum Manuscripta quaedam a Judaeis affi
 nitate, & quomodo quam perillustres Vir in versione Soharitici textus se
 publici juris facturum Manuscripta quaedam a Judaeis affi
 nitate, & quomodo quam perillustres Vir in versione Soharitici textus se
 publici juris facturum Manuscripta quaedam a Judaeis affi

TRAITE DE LA CIRCULATION DES ESPRITS
animales, par un Religieux de la Congregation
de S. Maur.

De Circulatione Spirituum animalium Tractatus, au-
toritate quodam Congregationis
S. Mauri.

Paris, apud Ludov. Billaine, 1681, in 12.

Circulationem hypothesein de circulari sanguinis motu ab o
 mnibus veterum Philosophis ac Medicis receptam, & in
 modernis Philosophis ac Medicis confirmatam novimus: sic Reli
 gionis praesens anonymus Circulationem spirituum animalium, quam
 veterum Philosophi quasi per transennam jamdum conspexerant,
 hinc hinc per Nervos extendit, i. e. moveri eos a Cerebro per Nervos
 ad Venam Subclaviam & Cor, hinc per Nervos Cervicis & Plexum Choroideum ad Glandulam Pi
 nealem & ad Nervos Cerebri anteriores tres, per porositatein ve
 ro hujus demum ad Nervos.

Quod cum praestat, supponit in Plexibus Choroideis cerebri
 produci, & a Glandula Pineali deponi fluidum quoddam acreum,
 hinc per Nervos, quod ad Nervos delatum, nomine Spirituum
 Animalium, motum & motuum corporum in corpore nostro existat

R r autor

id est,

Liber Sohar Restitutus.

Francofurti ap. Joh. Davidem Zunnerum, 1684, in 4.

Quum inter Judæos summa sit libri Sohar autoritas, quippe quo solo abstrusa fidei suæ mysteria contineri arbitrantur, haud sine frustra laborem Vir Perillustris insumsit, qui spissum ac difficillimum opus intelligere, quibus ab aula negotiis vacare licebat, horis sedulo annifus est, jamque ad communem omnium usum integram libri illius versionem in se suscepit. Neque enim posthac misera gens habebit, cur jactet, religionis cultusque sui rationem Christianos latere, cum viderit, e nostris esse, qui illuc penetraverint, quo paucis admodum ex ipsis pervenire contingit. Septem anni sunt, quum Apparatus ad studium Cabbalæ Ebræorum prodiit, qui ea complectitur, quæ ad elementa illius doctrinæ imbibenda faciunt, & quæ nosse necesse est, ut quis absque impedimento progrediatur. Eum hoc anno Tomus alter operis excepit, de quo pauca hic commemorare instituimus. Præmittitur erudita præfatio, quæ de Simeone Jochaide, quem composuisse librum Sohar fama est, de materia, forma ac fine libri quamplurima egregie disserit, nonnulla de consilio Autoris addit; quibus jungi merentur, quæ Apparatus parte secunda de utilitate Cabbalæ ex epistola quadam excerpta sunt, & postremo Judæos tolerari omnino in Republica Christiana posse, aliquot argumentis evincit. Tomus ipse in tres partes divisus est, quarum prima duos tractatus Ebraicos Latinitate donatos exhibet, illis viam sternentes, qui palatium Arcanorum ingredi cupiunt, Dixerat alicubi Autor, librum Sohar dogmata quædam vulgaria sublimioribus miscere, ac cum quamplurima ænigmatibus involuta tradat, nonnulla vicissim planissime enunciare. Duorum igitur Tractatum illorum alter ad acroamatica, alter ad exoterica introducit. Pars secunda primum tres libellos sistit, totius Cabbalæ compendia, quæ in opere Soharifico continentur, ac reliquis tractatibus præponi tanquam generales debent. Conjuncti vero Autor cum textu Ebraico non accurate quidem, ut fatetur, sed Judæorum more punctato, versionem perspicuam, & quoties opus visum fuit, interpretationem. Sequuntur deinde duo Commentarii, alter in librum Zeniutha e manuscripto cu-

autor. Hoc vero fluidum s. spiritus animales necessario circulari debere, i. e. ad principium suæ emanationis reverti, probat, 1. a continuo & nunquam interrupto sanguinis ad *ἐγκέφαλον* appulsu, quo stante illorum plures intra horam generentur, quam toti nervorum systemati inexistant, adeoque necessario ad principium redeant, cum locus alius in quem secedant, iis concedatur nullus. 2. a calore totius corporis, quem non minus spiritus animales ac sanguis perennem reddant: quod tamen fieri haud posset, nisi pariter, ac sanguis effectus in corde, hi in cerebro novo lumine & calore imprægnarentur. Quoniam vero *Tb. Bartholinus* hanc doctrinam duobus præpmissis argumentis conculcare videbatur, sc. quod nervi a ligatura non intumescant, nec in illistactu systolen aut diastolen observare liceat: hæc per texturam solidiorem atque compactiorem declinare satagit, potissimum cum motus spirituum per nervos, sanguinis arteriosi appulsu tranquillior longe, similisque venosi undulationi sit. Hinc Lympham ab extremitatibus corporis ad Cor recedere probat; & contra *H. Regium* prolixius defendit; quod quidem cum semper & sine ullo quoque intervallo contingat, Lympham pariter circulari concludit, tandemque infert, continuum inter fluidum Nervorum & Lymphaticorum vasorum motum esse, i. e. spiritus animales per nervos & Lymphatica vasa circulari. Quod 1. horum substantia aerea in aquam circa nervorum extrema capillaria facile converti possit ac convertatur. 2. aqua hæc seu aer condensatus a Lymphaticis vasis excipiatur, quatenus nulla alia præter hæc in corpore observentur, ab omnibus corporis extremitatibus eadem exoriantur, hinc guttulis seu rori illi excipiendo maxime adæquata existant. 3. Nervis minora existant, quod fluidum non vaporosum, sed condensatum magis vehant; 4. illorum Liquor limpidissimus omnisque coloris atque odoris expers, acidulus tamen, observetur; 5. nulla alia ipsius queat demonstrari scaturigo, quatenus non sit residuum nutrimenti partium, ut Bartholinus suspicatus fuit, nec a Venis, nec ab Arteriis, nec Musculis prodeat. Ut reliqua taceamus phænomena animalia, quibus eundem spirituum animalium per Nervos & vasa Lymphatica Circuitum statuminare annititur, hinc inde intermiscendo paradoxa: v. g. quod Vasa intestinorum Lactea nil nisi Lymphatica sint; in ventriculo ex alimentis duplex chyli genus, a duplici seu quadruplici potius, dissolvante præparetur, quorum subtilius ex eodem partim per vasa La-

&c.

lactea (ventriculo propria) ad Receptaculum Lumbare, partim per Vas Breve venosum ad Lienem, partim per Venam Gastricam ad Epar crassius, pro alia quadam adhuc digestionem, a duplici quoque menstruo scilicet pancreatico & bilioso, sustinenda, ad Intestina amandetur; ubi in partes subtiliores seu chylosas, & crassiores seu foculentas, secedat, quarum illæ tam per vasa lactea nominatum Receptaculum *Pacqueti*, quam per venas melsaricas jecur subintrent, ut in hoc sanguinis naturam induant, in illo vero ulterius digestæ cordi instillentur, & ab hoc magis exaltatæ spirituum animalium materiam proximam constituent.

De cætero in Epistola præliminari difficultates quasdam a nonnimine, cujus censuræ hoc Scriptum, antequam prælum experiebatur, exposuerat, motas declinare satagit, spe fretus, aliorum quoque objectionibus, si quæ futuræ, se satisfacturum.

BIBLIOTHEQUE CHOISIE DE M. COLOMIES;

id est:

Bibliotheca selecta Dn. Colomesii.

Rupellæ, 1682, in 8.

Historia librorum quantum conferat ad omnis generis doctrinas percipiendas, nemo vel mediocriter sapiens nescire potest. Itaque non defuerunt, quamdiu literarum humaniorum aliquis amor, cultusque fuit, qui eam tractarent, alio quidem alii modo & successu. Crevit labor hic nobiliori cum fructu, in regionibus Europæ, quæ post Græcos & Romanos literarum studia serius amplectæ, moram temporis legendi scribendique ardore compensarunt; multum vero facilius fuit post inventam artem Typographicam. Sed cum res utilissimas abusus illico consequi soleat, mirari non debemus rei literariæ fatum, auctis in immensum libris, & ad scribendum accedentibus hominibus, quos tacuisse vel ipsorum honoris, vel publicæ utilitatis, imo & salutis hominum intererat. Quid enim non scriptum divulgatumque est, per duo hæc secula, ut ita dicam, Typographica, in Deum & religionem impium, in mores noxium, veritati adversum? quam inepto tandem pruritu descripta, excerpta & recocta sunt, ab aliis dudum & sæpe & melius scripta? Tanta denique moles librorum cumulata, ut qui nume-

runt eorum inire, aut de antiquis judicium ferre velit, Nescio quanta opus haberet, neque sic tantum et infinito labore sese expediret, cum etiam scribenti de libris, indies novi subnascantur, qui laboris tem obuant, quantumcunque industriam. Itaque non possunt non esse imperfectæ librorum & bibliothecarum historie, siue descriptio- nes. Neque tantum deterreti debeat viri docti, quin studium prohibe- ant, ut libri qui prodeunt, cum judicio indicentur, ea in parte, ut ex infinita illorum farragine selectus fieri possit; commendationis no- tatis, prout utilitate aut noxa cæteris eminent. Inter hanc con- temnendam operam præstare cepit autor hic, *Paulus Scapellus Ru- pellanus*, eruditionis atque industriæ suæ specimen, in hoc exhibens, in libello hoc utut brevissimo, & non nisi centum librorum, historiarum referente. Eorum selectum suo arbitrio facit, multum, ut appareat, materialium ordine observato: editiones tamen optimas notavit, & ubi epictisiam addit ea usus est moderatior, ut neque scilicet studia facile detogat, neque de maledicentia querendi ansam cuiquam præbeat, etsi errores aliquando non reticeat. *Scapellus* librorum ipse, ut diximus, brevis sit, & paucarum horarum lecturæ sufficiens, non est ut prolixi in excerptis illo situs. *Opus* hanc operam, ut laborem suum continet Autor doctissimus, utque, qui Gallicè scripta Latine vertat, nisi ipse hac lingua in posterum non esset, sicut uti illa in *Gallia Orientali* Hagæ Cœpit. anno 1662, & *Colonia Trajecti* anno 1669 editis, scriptisque aliis notis præfixit. *Uti* hanc operam saltem locum, speciatim & præsertim in lectione, præsertim causa annotabimus. *Pag. 31.* inferitur *Epistola* *Viri* nuper ad *Germaniam* & humanitatem celeberrimi, *Capellani*, ad *Colonienses* anno 1663. scri- pta, in qua refertur, quomodo ex *Abbatia Fontenay* prope *Sal- marium*, chartæ quædam pergamentæ, neglectæ & in usum mechanicum usum venditæ fuerint, in quibus et *Livii* de *Re* *deperditis* *offensæ*, *decima* & *undecima*, quædam legi paruerunt, unde sperari posse videatur, fore ut aliquando eruantur, que omnino peritæ delectat. & quæ frustra in *Bibliotheca* *Ottomannica* *Caroli* *se* *tratar*, *Petrus de Vallo*. Nihil tamen hac occasione dicitur, de *Græco* illo, qui paucos ante annos *Lutetiæ* obtulisse *Rogi* *integram* *Livium* *publi-* *cabatur*. *Pag. 89.* cum *Scaligero*, adversus opinionem *Ercebi Spanhemii*, statuitur reperiri omnino numerosos, in quibus

Græcorum, notissima *Aegypti Regina*, adscribitur cognomen *NEBAN*. Hoc verum esse, confirmare possumus ex scriptis aule cujusdam *Alexandrinae*; nec indocta est Autoris conjectura de interpretatione vocis, de qua alii desperarunt: docet enim *Plutarcho de Is. & Osir.* *Osira* apud *Aegyptios plures* significare. Id si verum est, eadem *Osira* *universos* aut *populum* significare poterit, sensu non incommodo interpretanda esset: *servatrix populi*.

SELECTA HISTORIAE ECCLESIASTICAE CAPITA,
 & in loca ejusdem insignia dissertationes historicae, chronologicae,
 criticae, dogmaticae, auctore R. P. F. Natali Alexandro Ord.
 Er. Præd. Sacrae Facultatis Parisiensis Theologo &c.
 Seculi XI° XII° pars secunda.

Paris. apud Ant. Dezallier, 1683, in 8.

POST Romanorum pontificum, conciliorum, haeticorum, scriptorum ecclesiasticorum, nec non politicæ & disciplinae ecclesiasticae historiam, prima 11 & 12 seculi parte, de qua mense proximo Majo pag. 46. 271 seq. diximus, contentam, Autor in secundi hujus voluminis frontispicio Imperatorum Orientalium & Occidentalium, nec non Regum Franciæ, Hispaniæ, & Angliæ ad duas has annorum. centurias spectantium, vitam & res gestas breviter enumerat, & sic absoluta 11. & 12. seculi synopsi, pro more insigniora ejus capita selectis nominibus dissertationibus illustrat. Earum prima circa *Berengarium* occupat, cujus patriam, ingenium, studia, mores, errores, adversarios, vices, inconstantiam, multiplicem in variis conventibus & conciliis condemnationem, & finalem poenitentiam (quæ veterum membrorum *Laureacensium*, *Clarii Floriavensis*, *Hildeberti Ottonensis*, cujus epicedium in laudes defuncti *Berengarii* profusam habetur, *Wilhelmi Malmesburiensis* aliorumque scriptorum, nec non *Caroli* Turonensium *Berengario* quotannis justa perfolventium, & plalimum *de profundo* pro ejus requie canentium, fide asseritur) & Autoris anonymi a *Chiffetio* editi, *Johannis Mabillonii* & *Francisci de Royes* de *Berengario* dissertationibus aliisque autoribus exponit. Ubi inter alia observat, errasse *Gerfonium*, cum Andegavensem

hunc Archidiaconum & Sacramentarium parentem *Petri* discipulum fecit, eumque cum *Berengario* *Albiensi*, qui pro *Abbas* præceptore sua apologiam scripsit, confudit; nec minus hallucinatum *Pyrium Massanum*, cum libr. 4. de episcop. urb. in Nicolao II, *Berengarium* ex libro *Josephi Albonis* Judæi de fundamentis legis *Mosaicæ*, errorem suum hausisse existimat, cum *Josephus* Albo librum suum trecentia fere post *Berengarium* annis scripserit, nec dubium est, quin potius *Berengarius* ex *Johannis Scoti Erigena* scriptis patidas suas sententias imbibierit, cujus librum de Eucharistia in synodo *Verollensi* & *Parisiensi* proscriptum, & in concilio Romano, quod sub *Nicola II*, Pontificatu celebratum est, ab ipso *Berengario* palinodiam simulante flammis traditum, ex *Lanfranco Durando Troarnensi*, aliisque autoribus commemorat. Neque præterit, quod de *Scoti* libris inter *Stolunum* Ord. *Bened.* monachum, & *Berengarium*, per literas ultro citroq; missas, actum disputatumque fuerit. Cæterum *Orthodoxi* lector facile deprehendet, ab Autore hujus dissertationis inter *Berengianorum* errores perpetuam referri, quod panem & vinum in carnem & sanguinem Christi substantialiter converti negaverit. Rectissime enim id ab eo factum, verum in eo lapsus est, quod dum transubstantiationis dogmati se opposuit, nimis ad alterum extremum abreptus ipsam quoque Carnis & Sanguinis Christi in S. Cœna præsentiam negavit.

Altera Dissertatio gravissima dissidia inter *Gregorium VII.* & *Henricum IV.* agitata discutit, in qua et si *Henricum* jure imperatorum Auctor asserat, *Gregorio* in plerisque æquior, & *Pontifici* Romano simbrias jure latius extendens, probare tamen minime potest, quod *Gregorius* Imperatorem exautorandi, & quantum in ipso sit, regno privandi potestatem, contra Patrum doctrinam ipsumque Dei verbum sibi arrogaverit. Adductis igitur plurimis contra facti illius insubstantiam argumentis & testimoniis, postea, ne quid deesse videretur ad rationes, quibus *Gregorius VII.* potestatem Reges exautorandi, & subditi a iuramento fidelitatis absolvendi, Romano Pontifici competere in quæstione ad *Hermannum Metensem* probare conatus est, respondet, non solum habitans, *Gregorium VII.* falsis documentis, ab eo, qui ipse ab episcopo, undiquaque corrasis, in errorem induci potuisse, cum præsertim rationum momenta, quibus sententiam suam stabilire nititur, accurato judicio perpendere per otium ipsi non licuerit. Ex quo præcipitis

judicii

Judicii fonte, Alexander noster plurimos errores in illa Gregorii VII ad Hermannum Metensem epistola obvios derivat, quibus ordine recensatis paucos admodum fuisse notat, qui Gregorii VII factum ejusve defensionem approbaverint, & hos quidem non melioribus rationibus, quam ipsum Gregorium pugnare judicat: eos autem, qui Henricum tuendum susceperunt, etsi schismatis contagio pollutos, vel eo tamen nomine laude dignos censet, quod Domini sui majestatem & jura rationibus ac argumentis Sacrae Scripturae, traditioni, omniumque ante Gregorium VII Pontificum exemplo consentaneis vindicaverint, quorum pondera ne Gregorius ejusque asseclae sentirent, humani ingenii tenebras, praconceptam opinionem, & Henrici tyrannidem & flagitia obfuisse arbitratur. Refert praeterea novum illud, & tota Christo nato seculis inauditum facinus, totum fere orbem Christianum pro irrito ac invalido habuisse, & Henricum insuper habita Gregorii censura pro Imperatore agnitum fuisse; quod plurimis ejus rei monumentis comprobatur. Cumque Autor noster, ut ex dictis abunde patet, ab opinione illa, quae Pontifici Romano potestatem in temporalia regna tribuit, tantum abhorreat, haud mirum videri debet, quod *Thoma* suo, Angelico illi, ut vulgo dicitur, Doctore invidiosam hanc sententiam a *Perronio* aliisque praeter meritum tribui, jam pridem in epistola ad *Franciscum Mabaeum de novis Launoji contra Summam S. Thomae objectionibus* probare nisus est, eamque causam nunc denuo agere, nec inutile nec fastidiosum existimavit. Ac ne quis contra Henricum Gregorii VII sanctitatem in Romano martyrologio celebratam objiciat, respondet eam esse humanae infirmitatis conditionem, ut sancti quoque viri quandoque in errores impingant, & zelo immodico abrepti ab aequitatis tramite deflectant. Tandem igitur omnibus modis ratam esse cupit declarationem Facultatis Parisiensis a. 1663. editam, & data occasione semper propugnatam & vindicatam, quam se ceterosque Facultatis socios non solum a tramento, sed etiam profuso, si opus foret, sanguine subscribere paratos profiterur.

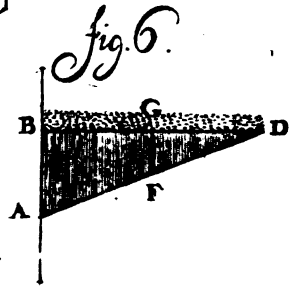
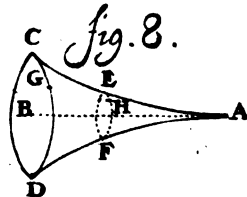
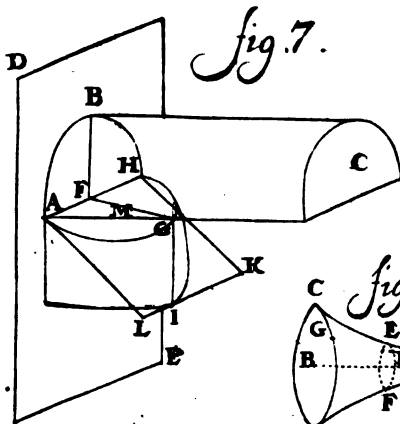
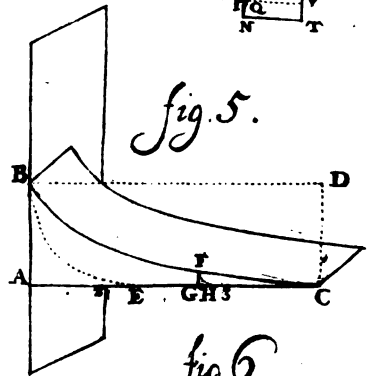
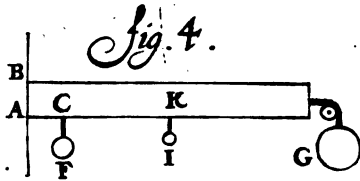
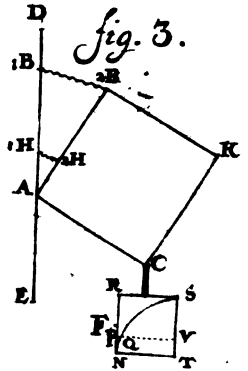
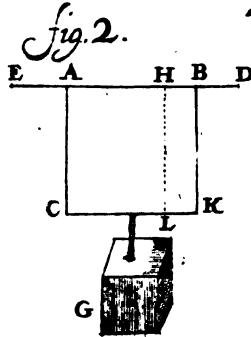
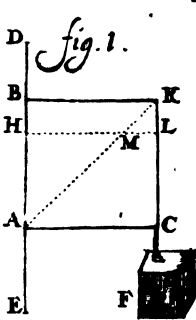
In tertia Dissertatione, cum *Johanne Launojo* in epistola ad *Antonium Faurum*, articulos illos septem & viginti, qui *dictatum* nomine veniunt, *Gregorio VII* supponi, contra *Christianum Lupum*, *Baronium*, & alios, qui dictatus illos hoc Dictatore non indignos, nec ab ejus ingenio alienos agnoverant, evincere conatur, non aliam, ut videtur,

detur, ab causam, quam ut ea, quæ articulis illis continentur, eo tunc
& libere confutare possit.

Quarta dissertatio *investiturarum* originem, & qualis earum status
ante Gregorii VII. Pontificatum, in Germania, Gallia & Anglia fuerit,
explicat, & quantus continuarum turbarum & certaminum, quæ exinde
nata sunt, tumultus universum occidentem agiterit, dum ab una
parte Imperatores & Reges Christiani, ac inter eos maximè *Henricus*
IV. & *V.* jus Episcopos & Abbates per baculum & annulum investi-
endi, manibus suis extorqueri non permitterent; ab altera vero parte,
Gregorius VII., ejusque successores *Victor III.*, *Urbanus II.*, *Paschalis II.*,
Gelasius II., & *Callistus II.*, pro abolenda inveterata consuetudine, & ab-
soluta potestate sibi acquirenda omnem lapidem moverent, nec acqui-
escerent, donec subjugatis Principibus in *Concilio Lateranensi I.*, cujus a-
cta & canones duobus postremis dissertationis hujus capitibus continen-
tur, voti sui compotes fierent, exponit, & hos Romanorum Pontifi-
cum ausus tanquam justos & legitimos defendit; cum investiturarum
usus *Henrico IV.* imperante in tyrannidem variosque abusus degenera-
verit, & ecclesia concessa sibi potestate adversus Reges injura sua in-
volantes uti potuerit debueritque. Neque tamen Autor in *Brunonis*
Signini, *Guidonis Viennensis* aliorumque, qui investiturarum conces-
sionem, vel usurpationem & defensionem, Henricianæ hæresos no-
mine infamarunt, sententiam concedit, ne *Paschalem II.*, qui captivi-
tatis perterritus, investiturarum privilegium manu sua subscriptum,
annuloque Pontificio obsignatum *Henrico* indulgit, idque juramento
& divinis execrationibus confirmavit, inter hæreticos numerare cogatur;
quamvis ipse *Paschalis* hanc hæresos notam sibi inusserit, cum postea
factorum cum *Henrico* initorum parum memor, decreta synodi *Vi-*
ennensis, quæ investituram episcopatum & abbatiarum de manu lai-
ca hæresis esse judicavit, sine exceptione rata habuit; quod Autor no-
ster fateri cogitur, hoc effugio contentus, quod *Paschalis* forte hærese-
os nomen minus proprie & latiori quadam significatione a Patribus ejus
concilii acceptum intellexerit.

Quinta dissertatio circa duas epistolas, *Roberto de Abrisello* in-
scriptas versatur. Una est *Giffardi Vindocinensis*, quam *Hollandus* in
commentatio prævio ad vitam *Roberti*, & *Johannes a Mann Firmas*
Fontebraaldensis monachus in dissertatione duplici de epistola contra B,
Ro-

TAB. IX. ad A. 1684. pag. 319.

Robertum conficta, sub Goffridi Vindocinensis nomine a *Roscelino* hæretico compositam statuerunt, quorum rationes Alexander noster discutit, & nullius esse ponderis demonstrat, prædictum Johannem a *Manu Firma* graviter reprehendens, quod *Jacobum Sirmondum*, qui eam epistolam una cum reliquis Goffridi Vindocinensis operibus fideliter edidit, impietatis & imprudentiæ postulare minime dubitaverit. Alteram vero epistolam, quæ sub *Marbodi Redonensis* nomine ad Robertum de Arbrifello scripta circumfertur, cum reliquis ejus operibus excusam, mendaciis & calumniis scatere judicat, nec graves conjecturas deesse statuit, quæ autorem illius epistolæ dubium faciant.

Sextæ dissertationis, quæ secundum hoc undecimi & duodecimi seculi volumen claudit, argumentum est *Concilium Lateranense II*, ab Innocentio II convocatum, cujus historiam Autor ad tria capita revocat, quorum primo schisma *Petri Leonis* recensetur, secundo *Petrobustiani & Arnaldistiæ* denuo damnati perhibentur, tertio canones ad instaurandam disciplinam ecclesiasticam conditi referuntur, nonnulli etiam, ut decimus de decimis, undecimus & duodecimus de treuga & pace, decimus tertius de usuris, & decimus sextus de beneficiis hæreditariis, collatis Patrum dictis & aliorum conciliorum decretis illustrantur.

DEMONSTRATIONES NOVÆ DE RESISTENTIA

Solidorum, autore G. G. L.

TAB IX.

Scientia Mechanica duas videtur habere partes, unam de potentia agendi seu movendi, alteram de potentia patiendi seu resistendi, sive de corporum firmitate. Harum posterior a paucis admodum tractata est. Archimedes, qui prope solus veterum Geometram in Mechanicis egit, hanc partem non attigit. Inde ab Archimede nihil fere actum est in Geometria Mechanica usque ad Galilæum, qui exacto judicio magnaque interioris Geometriæ notitia instructus, pomercia scientiæ protulit primus, idemque solidorum resistantiam ad Geometriæ leges revocare cœpit. Et quanquam neque hic, neque circa motum projectorum rem acu tetigerit, usus hypothesis non satis certis, ex fundamentis tamen positis recte ratiocinatus est. Sic ergo ille sentit de resistantia trabium, quæ muris vel parietibus infiguntur

Ss

tur

potest, quam quod is trabem consideravit ut perfecte rigidam, quæ uno momento tota abrumperetur, ubi resistentia ejus superata est, cum tamen omnia corpora, quæ nobis tractare datum est, non nihil cedant, antequam divelli possint. Unde Cl. Mariottus hoc observans ingenioso calculo collegit, pondus F esse circiter quartam partem ponderis G, sed cum inde data mihi esset occasio rem considerandi profundius, & ad leges Geometricarum exigendi, veras tandem proportionales erui, demonstravique inter alia pondus F fore tertiam partem ponderis G, & proinde firmitatem corporum rupturæ resistentium in sesquialtera proportionem minorem esse, quam voluit Galilæus,

Quod ut intelligatur, ante omnia sciendum est, corpora duo coheræntia non statim uno momento a se invicem tota divelli, quod judicari potest exemplo baculi, qui flectitur antequam frangatur, & exemplo chordæ, quæ extenditur, antequam rumpatur; & ipsa flexio baculi est quædam extensio in convexa ejus superficie. Nihilque tam rigidum esse, quin levi etiam impulsu flectatur non nihil, ex natura soni sequitur, qui tremor est quidam, sive flexio reciproca partium corporis sonantis, licet eo promptior atque insensibilior sit restitutio acutiorque sonus, quo partes tremulæ sunt breviores & magis tensæ, corpusque durius constituunt. Virrum ipsum flexile esse probant filamenta ejus longa & tenuia; quomodo virrum satis crassum frigore contrahatur, experimenta Florentina ostendunt. Partes quidem plantarum & animalium quodammodo textiles esse, & ex filamentis varie implicatis constare, sensu ipso docemur. Mineralia quoque & metalla cum fluida essent, postea congelata sunt, & eadem nunc quoque habere tenacitatem & in fila duci, malleoque extendi, atque in fusionem adhærere patet. Consideremus ergo velut fibras quasdam quæ partes corporum connectant, & intelligamus trabem BC parieti vel sustentaculo DE plurimis fibrarum plexibus alligari in punctis A, H, B, & aliis intermediis innumeris. Appenso jam pondere F, movebitur non nihil trabs circa fulcrum A, in fig. 3. & punctum trabis B a pariete discedens a puncto parietis I B, veniet ad punctum a pariete distans 2 B, secumque trahens fibram qua parieti annectitur, eam tendet instar chordæ, sive ultra naturalem suum statum extendet in lineam 1 B 2 B: eodemque modo punctum H fibram suam tendet in 1 H 2 H, quæ lineæ licet revera sint insensibiles, tamen docendi causa visibiles exhibentur

ACTA ERUDITORUM

tur. In figura 1. Trabe ABC sustentata infra sit titulus vel sustentaculo DE. Si AC aequalis ipsi AB, sicut in fig. 1. sit in G apponatur pondus F, quod trabem horizontalem præcisè avellere possit. Trabe erecto; & in fig. 2. pondus G, quod trabem verticaliter avellere possit se possit a sustentaculo horizontali (quorum prius vocabo *abrumperem*, posteriori *directè avellere*) erit secundum Galileum pondus F dimidium ponderis G, posito solidum esse perfectè elasticè flexionis capax, & pondus ipsius trabis negligi, & non computari. Nam quia AB & AC aequalia sunt, & in fig. 1. eandem inveniet resistantiam in puncto B, si quis traheret, ut in fig. 2. Resistentia ergo puncti B in fig. 1. repræsentatur per BK, itaque resistantia puncti B in fig. 2. repræsentabitur per HL, æqualem ipsi BK; quia in fig. 1. punctum B totum resistantia eadem, ac resistantia ejusdem puncti B in fig. 2. repræsentabitur per HM ordinatim applicatam, ut patet in fig. 1. & 2. Resistentiam ipsius B, ut AH ad AB, expressimus, & hanc quæ in puncto H fecimus, faciendò in puncto B, ut in fig. 2. patet, complebitur pro repræsentanda resistantia puncti B in fig. 1. pro resistantia in fig. 1. triangulum ABK, & in fig. 2. triangulum BHL. Itaque pondus F si ponatur huic resistantiæ, & in fig. 1. punctum B, itaque quantumcunque pondere adjecto eam trahere possit, & in fig. 2. resistantiæ in fig. 2. præcisè paris) dimidium erit. Itaque si trahi trahi transverse erit dimidia (obstantia trahenti) potentia, sicut tertiam partem) conclusiones prædictæ deduci possunt.

Hæc autem aliasque id genus Galilei, fontibus, & aliis summis viris honoribus rebusque suis non tantum in rebus, sed etiam in studiorum valde insignibus, & in rebus summis summis examine olim aggressus est, faciens in rebus prædictis perum respondente: quantum ad nos, & ad C. Galilei dello in his aliisque studiis eximio, Serenissimi Ducis Mediceo Mathematicis Magistro, & Academiæ Architectonicæ, & Mechanicæ argumentum excoluit, & Wurzo familiaris fuit, & in rebus ex Academia Regia, de rebus optice & mechanicis, & experimentis factis competit, & in rebus F. Galilei ministro Galilei, ad abrumpendam trabem sufficere. Cujus causa nonnulli esse possent.

potest, quam quod is trabem consideravit ut perfecte rigidam, quæ uno momento tota abrumpatur, ubi resistentia ejus superata est, cum tamen omnia corpora, quæ nobis tractare datum est, nonnihil cedant, antequam divelli possint. Unde Cl. Mariottus hoc observans ingenioso calculo collegit, pondus F esse circiter quartam partem ponderis G. sed cum inde data mihi esset occasio rem considerandi profundius, & ad leges Geometricarum exigendi, veras tandem proportionales erui, demonstravique inter alia pondus F fore tertiam partem ponderis G, & proinde firmitatem corporum rupturæ resistentium in sesquialtera proportionem minorem esse, quam voluit Galileus,

Quod ut intelligatur, ante omnia sciendum est, corpora duo coherentia non statim uno momento a se invicem tota divelli, quod judicari potest exemplo baculi, qui flectitur antequam frangatur, & exemplo chordæ, quæ extenditur, antequam rumpatur; & ipsa flexio baculi est quædam extensio in convexa ejus superficie. Nihilque tam rigidum esse, quin levi etiam impulsu flectatur nonnihil, ex natura soni sequitur, qui tremor est quidam, sive flexio reciprocatæ partium corporis sonantis, licet eo promptior atque insensibilior sit restitutio acutiorque sonus, quo partes tremulæ sunt breviores & magis tenæ, corpusque durius constituent. Vitrum ipsum flexile esse probant filamenta ejus longa & tenuia; quomodo vitrum satis crassum frigore contrahatur, experimenta Florentina ostendunt. Partes quidem plantarum & animalium quodammodo textiles esse, & ex filamentis varie implicatis constare, sensu ipso docemur. Mineralia quoque & metalla cum fluida essent, postea congelata sunt, & eadem nunc quoque habere tenacitatem & in fila duci, malleoque extendi, atque in fusione adhærescere patet. Consideremus ergo velut fibras quasdam quæ partes corporum connectant, & intelligamus trabem BC parieti vel sustentaculo DE plurimis fibrarum plexibus alligari in punctis A, H, B, & aliis intermediis innumeris. Appenso jam pondere F, movebitur nonnihil trabs circa fulcrum A, in *fig. 3.* & punctum trabis B a pariete discedens a puncto parietis I B, veniet ad punctum a pariete distans 2 B, secumque trahens fibræ quæ parieti annectitur, eam tendet instar chordæ, sive ultra naturalem suam statum extendet in lineam 1 B 2 B: eodemque modo punctum H fibræ suam tendet in 1 H 2 H, quæ lineæ licet revera sint insensibiles, tamen docendi causa visibiles exhibentur

beatur, & quidem fibris $1H2H$ minus resistet trahenti, quam fibra $1B2B$, idque in duplicata ratione distantiae ab A, seu ex duplici capite a distantia sumto. Nam *primo* pondus in C, quo opus esset ad tendendam fibram $1H2H$ tantundem, quantum fibram $1B2B$, foret minus pondere requisito ad tendendam fibram $1B2B$, in ratione AH ad AB: verbi gratia si AH sit tertia pars ipsius AB, tunc & pondus in C, quod solam fibram $1H2H$ ita extendere potest, ut fiat æqualis ipsi $1B2B$, erit tertia pars ponderis tendentis solam fibram $1B2B$. Verum nunc *secundo* cum ambæ simul tenduntur a pondere appenso in C, utiq; fibra $1H2H$ non est tantum tensa quantum fibra $1B2B$, sed multo minus, idque rursus in ratione AH ad AB. nam si AH sit tertia pars ipsius AB, erit $1H2H$ tertia pars ipsius $1B2B$. Itaque (ex hypothesi alibi confirmata, quod extensiones sint viribus tendentibus proportionales) ad eam ita tendendam tertia tantum ponderis parte opus erit, qua ad eam, tantundem quantum $1B2B$, tendendam opus fuisset; id est tertia parte tertiæ partis ponderis ipsam $1B2B$ tendentis seu parte ejus nona. Itaque generaliter in hac simultanea tensione omnium fibrarum ad quævis puncta existentium, resistentiæ in quolibet puncto erunt in duplicata ratione distantiarum a fulcro imo, seu centro vel axe librationis, sumtarum; id est resistentia in H erit ad resistentiam in B, ut quadratum ipsius AH ad quadratum ipsius AB. Itaque si jam pondus F in *fig. 3.* sit corpus parabolicum NRSQN, libere suspensum ex C, in quo altitudo NR sit æqualis basi RS (uti AB æqualis est ipsi AC) & sint ordinatim applicatæ quadratis altitudinum proportionales, seu PQ ad RS, ut quadratum NP ad quadratum NR: tunc posito basin RS repræsentare resistentiam in B, ordinata PQ repræsentabit resistentiam in H; si scilicet altitudines NP, NR, sint altitudinibus respondentibus AH, AB, proportionales; totum vero trilineum parabolicum, concavum NRSQN repræsentabit resistentiam totius lineæ AB; si scilicet trabs ABC transversim seu per modum vectis a pondere appenso F deprimatur. At quadratum RNTS huic trilineo parabolico circumscriptum, repræsentaret resistentiam ejusdem lineæ AB directam, si scilicet trabs directe ex pariete esset evellenda, ut in *fig. 2.* Nam quia AB & AC æquales, resistentia puncti B transversa eadem erit quæ directa, nempe repræsentata per RS in *fig. 3.*: jam si directe evellatur trabs (ut in *fig. 2.*) resistentia omnium punctorum eadem est, ergo resistentia directa

directa puncti H erit PV, æqualis ipsi RS: & ita procedendo in reliquis complebitur quadratum RT, quod cum sit triplum trilinei parabolici concavi inscripti, nempe NRSQN, ideoq; erit & rectæ alicujus lineæ (ut AB) resistentia directæ resistentiæ transversæ tripla, Quod demonstrandum erat.

Hinc porro quantacunque sit longitudo trabis, aut ponderis appensi distantia a pariete (quam hæcenus sumimus altitudini trabis æqualem,) facile determinari poterit pondus ad abrumpendam trabem sufficiens: ut si pondus G trabem directe evellere possit in *fig. 4.* erit quidem pondus F tertia pars ipsius G (modo sit AC æqualis AB;) si vero pondus I appendatur ex K, sitque AK quadrupla ipsius AB vel AC, erit pondus I quarta pars ipsius F, & duodecima ipsius G. Generaliter ergo pondus trabem parallelepipedam directe evellens, erit ad pondus abrumpens transversè seu per modum vectis, ut longitudo vectis est ad tertiam partem crassitici trabis. Consideravimus autem hæcenus ipsam trabem ut pondere carentem, quod si pondus ipsius trabis in rationes venire debeat, perinde erit ac si pondus I trabi æquale suspensum esset ex K, centro gravitatis ipsius trabis. Fieri etiam poterit, ut trabs pondere suo frangatur in loco aliquo, ut G in *figura 5.* inter parietem AB & extremitatem trabis C, quando scilicet gravitatio portionis FGCF, librata ex puncto quietis G, majorem habet rationem ad resistentiam in FG, quam gravitatio totius trabis BAC ex puncto quietis AD, ad resistentiam in AB. Quæritur autem, qualis esse debeat linea BFC, ut resistentiæ sint gravitationibus respondentibus proportionales, & trabs ubique æqualiter resistat: hanc ergo invenietur esse Parabolicam. Est enim resistentia in FG ad resistentiam in BA ut trilineum parabolicum concavum FGHF ad aliud BAEB, si basis trilinei sit altitudini ejusdem æqualis, (ut patet ex præcedentibus:) seu ut quadratum FG ad quadratum BA (quia trilineum tale est tertia pars quadrati circumscripti.) Sed momentum seu gravitatio portionis FGCF cujuscunque ex G librata, est ad momentum totius trabis BACB ex A librata, etiam ut quadratum FG ad quadratum BA, quemadmodum ex natura parabolæ facile demonstratur (nam portiones CGFC & CABC sunt ut cubi a CG, CA. Porro G^3 & A^2 sunt quartæ partes ipsarum, CG & CA, eruntque distantie centrorum gravitationis portionum CGFC & CABC a punctis quietis seu centris librationis

G & A, & momenta dictarum portionum sunt ut facta ex portionibus in distantias, seu in composita ratione portionum sive cuborum a CG & CA, & distantiarum, quæ sunt ut ipsæ CG & CA: ergo in ratione quadrato-quadrorum a CG, CA, id est in ratione quadrorum ab FG & BA.) Ergo resistentiæ sunt momenti seu viribus proportionales, seu ubique eadem momenti cujusque ad suam resistentiam proportio, atque adeo æquabilis erit firmitas, qua trabs ponderi proprio ubique resistit: & proinde in quantamcumque longitudinem procurrat trabs ita figurata, si prope murum pondere sup non frangatur, nec alibi frangatur. Præterea cum trabs Prismatica parabolica ABC sit tertia tantum pars plene CDDB, hinc tertia ponderis parte detracta & distantia centri gravitatis ab AG ad ejus dimidiam A 2 retracta, trabs parabolica sextuplo plena firmior erit. Sed si neglecto pondere trabis intelligatur vis aquæ aut venti, aut alia quædam æqualiter distributa per totam trabis longitudinem, ut si in fig. 6. tignum ABD ex muro procurrans, onus terræ ingestæ vel frumenti alteriusve materiæ ferre debeat, poterit esse triangulare, lineaq; AD recta, & tignum ubique æqualiter resistet ponderi imposito, ut si in muro non frangatur, nec alibi frangi possit: nam ex notis mechanicæ legibus, momentum ponderis incumbentis ipsi GD, est ad momentum ponderis incumbentis ipsi BD, ut quadratum GD ad quadratum BD, seu ut quadratum GF ad quadratum BA; id est ut resistentia in GF ad resistentiam in BA: quod si partim pondus impositum, partim figura trabis consideretur, nihilominus figuram æqualiter resistentem dare possum.

Hactenus autem consideravimus tantum trabem, cujus superficies, qua muro vel sustentaculo adhæret, ubique æque alta est, unde sufficit assumere rectam BA, sed quia superficies communis trabi & parietis, varia esse potest, demus regulam generalem pro resistentia ejus Geometricè determinandâ, cujus speciales casus si cui pertractare vacabit, is multa perelegantia theoremata deprehendet. In genere autem, sit trabs ABHC, fig. 7, cujus sectio ad sustentaculum DE sit planum ABH figuræ cujuscumque. Dimittatur illud in horizontem, seu in plano horizontis describatur aliud ei æquale, simile, & similiter positum AGH. Ex puncto G ab AH horizontalium infima maxime remoto (quod respondet puncto B) ducatur ad AH perpendicularis GF (ipsi BF æqualis) & fiat corpus cylindricum, cujus basis aut sectio

quæ-

quæcunque parallela horizonti sit similis & æqualis ipsi AGH, altitudo autem perpendicularis sit GI, æqualis FG vel BF; quod corpus liceat appellare cylindrum. Per I ducatur tangens indefinita KIL parallela ipsi AH. Tandem planum transeat per AH & KL, quod ad horizontem faciet angulum semirectum & corpus cylindricum secabit in duas partes, quarum illa in quam cadit GI, quæ in figura est supra planum secans, a Geometris dicitur *Ungula*. Dico hanc Ungulam a cylindro resectam facientem officium vectis, ejus fulcrum sit in AH, æquare vel repræsentare resistantiam trabis ABHC transversim in AHB rumpendæ, si pondus ipsius cylindri ad eandem directæ ex muro evellendam sufficit. Sed ne opus sit unguam considerari ad modum vectis, & ut pondus resistantiam repræsentans absolute habeamus, suspendatur unguam ex puncto M, seu ex FM distantia centri gravitatis unguæ a pariete; & ita exacte resistantiam transversalem æquabit, si cylindrus totus æquat directam. Itaque cum quæretur an, & ubi solidum aliquod frangi debeat, Geometræ non erit difficilis æstimatio; id enim aut non aut ibi potissimum fiet, ubi momentum unguæ, seu factum ex unguam ducta in distantiam sui centri gravitatis, a plano verticali in quo est axis librationis omnium minimam habebit rationem ad potentiam ibi abrumpere tentantem: ut proinde his paucis consideratis tota hæc materia redacta sit ad puram Geometriam, quod in physicis & mechanicis unice desideratur.

Additio: si quis conoideas aliquod quærat, æqualis resistantiæ, huic satisfaciæ Tuba parabolica. Sit in *fig. 8.* parabolica linea AEC cujus vertex A, tangens verticis AB, circa quam tanquam axem, rotetur linea parabolica, & fiet Tuba AECGDFA. Sumta Jam adhuc alia Tubæ portione AEHFA, cum resistantiæ basium seu circulorum CGD EHF sint ut cubi diametrorum CD, EF; reperietur, momenta ipsarum portionum AECGDFA & AEHFA ex natura parabolæ esse etiam ut cubos CD, EF.

**DESCRIPTION CURIEVSE D' VNE FONTAINE
ardente & Medicinale en Pologne.**

id est

hoc est:

Descriptio curiosa Fontis cujusdam inflammabilis & Medicinalis. in Polonia superioribus annis reperti. jussu Regis Polonorum Serenissimi per Dominum Conradum Reginae Archiatrum ad Dominum Dionysium Lutetiam Parisiorum transmissa,

Inter plura Fontium phaenomena, nos in sui admirationem rapientia, flamma merito refertur, quam illorum nonnulli exerunt, & a qua *Ardentium* nomen acceperunt; qualis est Jovis Dodonei Fons in Epiro, quem praeter *Plin*, Hist. nat. l. 2. c. 103. *Lucretius de Rer. Natur.* l. 6. canit:

Frigidus est etiam fons supra quem sita saepe
Stupa jacit flammam concepto protinus igni,
Tædaque consimili ratione accensa per undas
Collucet &c.

qualemq; illum in Galliae Delphinatu, prope Gratianopolim, noctu & sub nubilo flammigerum, ideo *la Fontaine qui brule* dictum, novimus. Ast nunc portentum seu phaenomenon si non majus, certe par speculationi tuae, L. B. concedimus, cui tamen simile in Angliae provincia, Lancashire dicta, observatum, *Transact. Angl. Philos.* 26. perhibet.

Sc. in Poloniae minoris Palatinatu Cracoviensi mons reperitur, *Admirabilis* appellatus, herbis & floribus aromaticis ac odoriferis pariter ac quercubus annosis & pinis atque abietibus resinosis obsitus, fontibus tam dulcibus quam salinis scaturiens, diversaeque indolis metallis ac mineralibus foetus; in cujus plagae meridionalis medio scaturigo quaedam aquae limpidissimae cum strepitu ac vibratione notabili exurgit, cujus quidem ebullitio seu turgescencia cum Lunae augmento intenditur, cum decremento remittit. Limus in fundo fontis subsidens, scabiei, arthritidi inveteratae, paralyfi similibusque pertinacioribus affectibus medelam adferre dicitur. Aquae odor intrascaturiginem fragrantissimus & maxime balsamicus observatur, sapore lactis illa æmulatur suavitatem, & praeter vim medicamentosam, quam diversi equorum morbi experiuntur, homines quoque modo per alvum, modo per urinam, evacuat, ita tamen ut illi, quos non
sta.

statim commovet, alacritatem nihilominus & robur singulare inde percipiunt, hinc ipsius accolæ vix unquam morbi cujusdam patiantur insultum, sed longævi valde, ut plurimum ad 100 & 150 annos, evadant. Longius transvchi, & sine ulla corruptione diu satis conservari potest; evaporata bituminis nigricantis speciem exhibet, ulceribus recentioribus ac vetustis valde salutarem. Nullo intra natales hyemis congelascit frigore, imo, quod mirabile, a face propius admota instar subtilissimi spiritus vini exardescit, ut flamma super aquæ superficiem instar bullarum agitetur & subsultet, ideoque fons hic *Ignis fatuus* audiat. Atque hic quidem ignis sponte sua nunquam extinguitur, nisi scopis percutiatur; quemadmodum ante annos circiter 35, cum accolæ accensum restinguere negligenter, per cataractas subterraneas sensim progrediendo radices arborum, & cum his totam vicinam sylvam in cineres redegit, per tres fere annos durans, antequam perfecte suffocari posset: a quo tempore publicæ etiam excubiæ constitutæ sunt, quæ frivolas ejusmodi accensiones impediunt. Dum autem aliquantulum flagrat hæc aqua, multum sui impetus deponit, intra 14 dies vix recuperandi. De cætero quamvis ligna admota brevi comburat hæc flamma, adeo tamen subtilis est, ut aquam non calefaciat; sed hausta hæc, perinde ac Lucretii fons, frigida percipitur; imo nec ipsa extra suam scaturiginem exardescit, ut in vasis exactissime clausis asservetur. Inflammabilitatem hujus fontis, cunctis superioribus seculis ignotam, fulmen manifestavit, quod casu eum ferias eundem accendit. Hinc lignatores ex sylva vicina accurrentes, virgultis ex cæcis arboribus aquæ summitatem verberando ignem restinxerunt, a quo tempore aliquoties postmodum, experimenti causa, mediante face ardente illa denuo accensa & virgultorum succussione quoque extincta fuit. Unde factum, ut provincie illius incolæ cæca credulitate sibi persuaserint, fulmen seu tonitru a prima illa accensione in profundo fontis remansisse, quod dum egredi conetur, aquam adeo exagitet, & flammam hanc ad ejus superficiem erumpere faciat.

Rogatus ergo supra nominatus Dn. DIONYSIUS, *Theoriam circa Fontis hujus recensitas proprietates* sequenti ratione exponit.

Sc. quod motui Lunæ motus & agitatio illius respondeat, sicut per communicationem, quæ ipsi cum mari, cujus fluxum & refluxum

xum a diversis Lunæ phasibus dependere supponit, intercedat : quatenus cataraeta subterranea mari & fonti huic intermedia ad certam tantum altitudinem aqua, reliquum ejus vero, ideo quod æquilibrium maris transcendat, aere repléatur. Hinc quando maris circa plenilunium elevatio maxima canalem hunc irruat, adeoque aerem & vapores inclusos versus scaturiginem urgeat, necessario hanc aquis exuberare ; contra, si mare Luna decrescente subsideat, aquam marinam cum aere & vaporibus, in aquam coagulabilibus, recedentem fonti huic multum lymphæ subtrahere.

Virtutes Medicas a sulphure copiosiore, tanquam insigni morborum panacea, quo venæ hujus montis scatent, derivat : cujus pariter vapores, particulis aqueis leviores, nisu atque tendentia sua strepitum & ebullitionem hujus fontis, simulq; suaveolentiam præstent, dum ejus crassiores moleculæ in limum, qui fundum petit, coeant. Bitumen, quod post aquæ hujus evaporationem remanet, balsamum quasi sulphuris naturale ait, per frequentiore agitationem sulphuris & aquæ invicem productum. Inflammabilitatem pariter sulphuri hujusq; exhalationibus, ex aqua prorumpentibus, in acceptis refert, ac ideo flammam aquæ supernatare, percussionibus vero illis, cum virgultis factis, extingui & suffocari ; quatenus hac ratione spiritus seu miasmata illa sulphurea aqueis particulis, a quibus recedere conabantur, denuo involvantur : ita quidem, ut his per deflagrationem consumptis, multum virium medicarum perdat aqua eadem. Ideo vero illam, extra scaturiginem suam transportatam, minime accendi, quod paucæ ipsi insint particulæ sulphureæ, eæque aquis involutæ, & impetu atque impulsu fontis destitutæ : quibus nihilominus præsentibus, aqua intra fontem omnem frigoris rigorem, perinde ac spiritus vini potentior, eludat.

PETRI PETITI, PHILOSOPHI ET DOCTORIS

*Medici, selectorum Poematum libri duo: accessu diffusa-
tio de Furore poetico.*

Parisii, apud Jo. Cusson, 1683, in 8.

Quo loco sit hodie apud Gallos, literarum studiis exculcissimam
Gentem, carminis Latini dignitas, & quis honos ejus majestati habeatur

beatum a principibus etiam viris, nemo nisi harum elegantiarum profusus expertus ignorat. Excitat autem Mæcenatum in ista gente plurimorum favor præstantiora quavis ingenta, ut ad Maronis vetustatem adspirent, & tanquam auctoramenta Regis sui & virorum illustrium, carmina ad prætorum modos exacto studio condant: quibus posteritati famam rerum præclare gestarum commendare, clarorumque virorum laudes magnifice decantare student. In justorum voluminum modum coaluere cultissima præstantissimorum istius gentis nostra ætate virorum poemata, Dionysii Petavii, Joannis Sirmondi, Francisci Vavassoris, Gabrielis Cossartii, Renati Rapini, Caroli Ruzi, Joannis Comamirij, Joannis Ludovici Guezii Balzaci, & Ægidii Menagii. Quibus accessit insigni philosophiæ scientiæ & medicæ artis peritiâ excellentissimus *Petrus Petius*; qui severiora studia ætate prioribus his Musis cum crebro mutasset, & præstantissimos ingenii fetus complures edidisset, sparsos hinc inde in unum corpus revocandos & superiori anno evulgandos duxit. Nihil in iis humile aut plebejum, nihil affectatum, otiosum ac accersitum; sed ingenium felix, mens sublimis, atque os magna sonans (quibus poetam absolvi Horatius censet) talia suggessere differtissimo doctissimoque homini, ut inter primos hujus sæculi poetas locum merito teneat.

Furentis autem animi vaticinio (quod Petronius ait) similem esse artem poeticam intelligens, de *furere poetico* elegantissimam doctissimamque dissertationem poematibus præmisit: in qua ortum & causas poetici furoris erudite, & quod philosophum decebat, accurate scrutatus est. Cumque alii cum Platone, (qui quadruplicem *ἐνθουσιασµὸν* statuit: fatidicum a Phœbo, mysticum a Baccho, amatorium a Venere, & poeticum a Musis ortum) a Numinis instinctu & afflatu eum provenire, & aliquem ex geniis poetarum animis illabi existiment; (*p. 9. & seq.*) alii cum Aristotele in solius humani ingenii vigore acindole, ipsaque adeo hominis natura, quæ cuius, uti in quolibet alio opere atque negotio, sic in carminibus quoque ac litterarum studiis Deus sit, facultatem poeticam consistere censeant; (*p. 32 & seq.*) ipse duas has sententias erudite examinat, rationum momenta expendit, de oraculorum responsis carmine datis, fontibus, nemoribus & speluncis poetarum ingenio aptis, somniis item eorundem, tum naturali temperie & acrimonia melancholici humoris, mirabiles interdum

tur. In figuris 1 & 2 Trabs ABC normaliter infixa sit muro vel sustentaculo DE. Sit AC æqualis ipsi AB, & in fig. 1 sit in C appensum pondus F, quod trabem horizontalem præcise avellere possit a muro erecto; & in fig. 2. pondus G, quod trabem verticaliter avellere præcise possit a sustentaculo horizontali (quorum prius vocabo *transverse abrumperere*, postèrius *directe evellere*) erit secundum Galilæum pondus F dimidium ponderis G, posito solidum esse perfecte rigidum seu nullius flexionis capax, & pondus ipsius trabis negligi, vel in pondus appensum jam computari. Nam quia AB & AC æquales, ideo pondus F in fig. 1. eandem inveniet resistantiam in puncto B, ac si perpendiculatè traheret, ut in fig. 2. Resistentia ergo puncti B in utraque figura representetur per BK, itaque resistentia puncti H in fig. 2. representabitur per HL, æqualem ipsi BK; quia in fig. 2. omnium punctorum resistentia eadem. At resistentia ejusdem puncti H in fig. 1. representabitur per HM ordinatim applicatam trianguli ABK, quia est ad resistentiam ipsius B, ut AH ad AB, ex natura vectis. Idemque quod in puncto H fecimus, faciendo in puncto alio inter A & B quocunque, complebitur pro representanda resistentia in fig. 2. quadratum BC, & pro resistentia in fig. 1, triangulum ABK, illius quadrati dimidium. Itaque pondus F si ponatur huic resistentiæ in fig. 1. præcise par, ita ut quantumlocunque pondere adjecto eam vincat, etiam ponderis G (illi resistentiæ in fig. 2. præcise paris) dimidium erit. Seu potentia abrumpendi transverse erit dimidia (*ostendemus mox revera non esse dimidiam, sed tertiam partem*) potentia evellendi directè. Unde jam multæ conclusiones practicæ deduci possunt.

Has autem aliasque id genus Galilæi sententias Paulus Wurzius, summis militiæ honoribus rebusque gestis non ita pridem clarus, idemque horum studiorum valde intelligens, experimentis compluribus sumtis examinare olim aggressus est, successu quibusdam conclusionibus parum respondente: quemadmodum habeo a Cl. Blondello in his aliisque studiis eximio, Serenissimi Delphini nuper in Mathematicis Magistro, & Academiæ Architectonicae directore, qui idem argumentum excoluit, & Wurzio familiaris fuit; sed & Cl. Mariottus ex Academia Regia, de rebus opticis & mechanicis præclare meritis, experimentis factis comperit, pondus F multo minus quam voluit Galilæus, ad abrumpendam trabem sufficere. Cujus causa nulla alia esse potest,

potest, quam quod is trabem consideravit ut perfecte rigidam, quæ uno momento tota abrumpatur, ubi resistentia ejus superata est, cum tamen omnia corpora, quæ nobis tractare datum est, nonnihil cedant, antequam divelli possint. Unde Cl. Mariottus hoc observans ingenioso calculo collegit, pondus F esse circiter quartam partem ponderis G, sed cum inde data mihi esset occasio rem considerandi profundius, & ad leges Geometrarum exigendi, veras tandem proportionales erud, demonstravique inter alia pondus F fore tertiam partem ponderis G, & proinde firmitatem corporum rupturæ resistentium in sesquialtera proportionem minorem esse, quam voluit Galileus,

Quod ut intelligatur, ante omnia sciendum est, corpora duo coheræntia non statim uno momento a se invicem tota divelli, quod judicari potest exemplo baculi, qui flectitur antequam frangatur, & exemplo chordæ, quæ extenditur, antequam rumpatur; & ipsa flexio baculi est quædam extensio in convexa ejus superficie. Nihilque tam rigidum esse, quin levi etiam impulsu flectatur nonnihil, ex natura soni sequitur, qui tremor est quidam, sive flexio reciprocatæ partium corporis sonantis, licet eo promptior atque insensibilior sit restitutio acutiorque sonus, quo partes tremulæ sunt breviores & magis tensæ, corpusque durius constituunt. Vitrum ipsum flexile esse probant filamenta ejus longa & tenuia; quomodo vitrum satis crassum frigore contrahatur, experimenta Florentina ostendunt. Partes quidem plantarum & animalium quodammodo textiles esse, & ex filamentis varie implicatis constare, sensu ipso docemur. Mineralia quoque & metalla cum fluida essent, postea congelata sunt, & eadem nunc quoque habere tenacitatem & in fila duci, malleoque extendi, atque in fusione adhærescere patet. Consideremus ergo velut fibras quasdam quæ partes corporum connectant, & intelligamus trabem BC parieti vel sustentaculo DE plurimis fibrarum plexibus alligari in punctis A, H, B, & aliis intermediis innumeris. Appenso jam pondere F, movebitur nonnihil trabs circa fulcrum A, in *fig. 3.* & punctum trabis B a pariete discedens a puncto parietis I B, veniet ad punctum a pariete distans 2 B, secumque trahens fibram qua parieti annectitur, eam tendet instar chordæ, sive ultra naturalem suum statum extendet in lineam 1 B 2 B: eodemque modo punctum H fibram suam tendet in 1 H 2 H, quæ lineæ licet revera sint insensibiles, tamen docendi causa visibilibus exhibentur

beatur, & quidem fibris $1H2H$ minus resistet trahenti, quam fibra $1B2B$, idque in duplicata ratione distantiae ab A, seu ex duplici capite a distantia sumto. Nam *primo* pondus in C, quo opus esset ad tendendam fibram $1H2H$ tantundem, quantum fibram $1B2B$, foret minus pondere requisito ad tendendam fibram $1B2B$, in ratione AH ad AB: verbi gratia si AH sit tertia pars ipsius AB, tunc & pondus in C, quod solam fibram $1H2H$ ita extendere potest, ut fiat æqualis ipsi $1B2B$, erit tertia pars ponderis tendentis solam fibram $1B2B$. Verum nunc *secundo* cum ambæ simul tenduntur a pondere appenso in C, utiq; fibra $1H2H$ non est tantum tensa quantum fibra $1B2B$, sed multo minus, idque rursus in ratione AH ad AB. nam si AH sit tertia pars ipsius AB, erit $1H2H$ tertia pars ipsius $1B2B$. Itaque (ex hypothesi alibi confirmata, quod extensiones sint viribus tendentibus proportionales) ad eam ita tendendam tertia tantum ponderis parte opus erit, qua ad eam, tantundem quantum $1B2B$, tendendam opus fuisset; id est tertia parte tertiæ partis ponderis ipsam $1B2B$ tendentis seu parte ejus nona. Itaque generaliter in hac simultanea tensione omnium fibrarum ad quævis puncta existentium, resistentiæ in quolibet puncto erunt in duplicata ratione distantiarum a fulcro imo, seu centro vel axe librationis, sumtarum; id est resistentia in H erit ad resistentiam in B, ut quadratum ipsius AH ad quadratum ipsius AB. Itaque si jam pondus F in *fig. 3.* sit corpus parabolicum NRSQN, libere suspensum ex C, in quo altitudo NR sit æqualis basi RS (uti AB æqualis est ipsi AC) & sint ordinatim applicatæ quadratis altitudinum proportionales, seu PQ ad RS, ut quadratum NP ad quadratum NR: tunc posito basin RS repræsentare resistentiam in B, ordinata PQ repræsentabit resistentiam in H; si scilicet altitudines NP, NR, sint altitudinibus respondentibus AH, AB, proportionales; totum vero trilineum parabolicum concavum NRSQN repræsentabit resistentiam totius lineæ AB; si scilicet trabs ABC transversim seu per modum vectis a pondere appenso F deprimatur. At quadratum RNTS huic trilineo parabolico circumscriptum, repræsentaret resistentiam ejusdem lineæ AB directam, si scilicet trabs directe ex pariete esset evellenda, ut in *fig. 2.* Nam quia AB & AC æquales, resistentia puncti B transversa eadem erit quæ directa, nempe repræsentata per RS in *fig. 3.*: jam si directe evellatur trabs (ut in *fig. 2.*) resistentia omnium punctorum eadem est, ergo resistentia directa

directa puncti H erit PV, æqualis ipsi RS: & ita procedendo in reliquis complebitur quadratum RT, quod cum sit triplum trilinei parabolici concavi inscripti, nempe NRSQN, ideoq; erit & rectæ alicujus lineæ (ut AB) resistentia directæ resistentiæ transversæ tripla. Quod demonstrandum erat.

Hinc porro quantacunque sit longitudo trabis, aut ponderis appensi distantia a pariete (quam hæcenus sumimus altitudini trabis æqualem,) facile determinari poterit pondus ad abrumpendam trabem sufficiens: ut si pondus G trabem directe evellere possit in *fig. 4.* erit quidem pondus F tertia pars ipsius G (modo sit AC æqualis AB;) si vero pondus I appendatur ex K, sitque AK quadrupla ipsius AB vel AC, erit pondus I quarta pars ipsius F, & duodecima ipsius G. Generaliter ergo pondus trabem parallelepipedam directe evellens, erit ad pondus abrumpens transverse seu per modum vectis, ut longitudo vectis est ad tertiam partem crassitiei trabis. Consideravimus autem hæcenus ipsam trabem ut pondere carentem, quod si pondus ipsius trabis in rationes venire debeat, perinde erit ac si pondus I trabi æquale suspensum esset ex K, centro gravitatis ipsius trabis. Fieri etiam poterit, ut trabs pondere suo frangatur in loco aliquo, ut G in *figura 5.* inter parietem AB & extremitatem trabis C, quando scilicet gravitatio portionis FGCF, librata ex puncto quietis G, majorem habet rationem ad resistentiam in FG, quam gravitatio totius trabis BAC ex puncto quietis AD, ad resistentiam in AB. Quæritur autem, qualis esse debeat linea BFC, ut resistentiæ sint gravitationibus respondentibus proportionales, & trabs ubique æqualiter resistat: hanc ergo invenietur esse Parabolicam. Est enim resistentia in FG ad resistentiam in BA ut trilineum parabolicum concavum FGHF ad aliud BAEB, si basis trilinei sit altitudini ejusdem æqualis, (ut patet ex præcedentibus:) seu ut quadratum FG ad quadratum BA (quia trilineum tale est tertia pars quadrati circumscripti.) Sed momentum seu gravitatio portionis FGCF cujuscunque ex G librata, est ad momentum totius trabis BACB ex A librata, etiam ut quadratum FG ad quadratum BA, quemadmodum ex natura parabolæ facile demonstratur (nam portiones CGFC & CABC sunt ut cubi a CG, CA. Porro G^3 & A^2 sunt quartæ partes ipsarum, CG & CA, eruntque distantie centrorum gravitatis portionum CGFC & CABC a punctis quietis seu centris librationis

G & A, & momenta dictarum portionum sunt ut facta ex portionibus in distantias, seu in composita ratione portionum siue cuborum CG^3 & CA^3 , & distantiarum, quæ sunt ut ipsæ CG & CA : ergo in ratione quadrato quadratorum a CG , CA , id est in ratione quadratorum ab CG^2 & CA^2 . Ergo resistentiæ sunt momenti seu viribus proportionales, seu ubique eadem momenti cujusque ad suam resistentiam proportio, atque adeo æquabilis erit firmitas, qua trabs ponderi proprii ubique resistit: & proinde in quantumcumque longitudinem procurrat trabs figurata, si prope murum pondere sup non frangatur, nec sibi frangetur. Præterea cum trabs Prismaica parabolica $CABC$ sit tertia tantum pars plene $CDBA$, hinc tertia ponderis parte detracta & distantia centri gravitatis ab AG ad ejus dimidiam Az retracta, trabs parabolica sextuplo plena firmitior erit. Sed si neglecto pondere trabis intelligatur vis aquæ aut venti, aut alia quædam æqualiter distributa per totam trabis longitudinem, ut si in *fig. 6.* tignum ABD ex muro procurrans, onus terræ ingestæ vel frumenti alteriusve materiæ ferre debeat, poterit esse triangulare, lineaq; AD recta, & tignum ubique æqualiter resistet ponderi imposito, ut si in muro non frangatur, nec ab eo frangi possit: nam ex notis mechanicæ legibus, momentum ponderis incumbentis ipsi GD , est ad momentum ponderis incumbentis ipsi BE , ut quadratum GD ad quadratum BD , seu ut quadratum GF ad quadratum BA ; id est ut resistentia in GF ad resistentiam in BA : quod si partim pondus impositum, partim figura trabis consideretur, nihilominus figuram æqualiter resistentem dare possum.

Hactenus autem consideravimus tantum trabem, quæ in superficie, qua muro vel sustentaculo adheret, ubique æque alta est, unde sufficit assumere rectam BA , sed quia superficies communis trabi & parietis, varia esse potest, demus regulam generalem per resistentiam ejus Geometricè determinandam, cujus speciales casus si cui pariter vacabit, is multa perelegantia theorematum deprehendet. In genere autem, sit trabs $ABHC$, *fig. 7.* cujus sectio ad sustentaculum DE sit planum ABH figuræ cujuscumque. Dimittatur illud in horizontem, seu in plano horizontis describatur aliud ei æquale, simile, & similiter positum AGH . Ex puncto G ab AH horizontalium infimæ extremitate remoto (quod respondet puncto B) ducatur ad AH perpendicularis GF (ipsi BF æqualis) & fiat corpus cylindricum, cujus basis aut sectio

quæ-

quæcunque parallela horizonti sit similis & æqualis ipsi AGH, altitudo autem perpendicularis sit GI, æqualis FG vel BF; quod corpus liceat appellare cylindrum. Per I ducatur tangens indefinita KIL parallela ipsi AH. Tandem planum transeat per AH & KL, quod ad horizontem faciet angulum semirectum & corpus cylindricum secabit in duas partes, quarum illa in quam cadit GI, quæ in figura est supra planum secans, a Geometris dicitur *Ungula*. Dico hanc Ungulam a cylindro resectam facientem officium vestis, cujus fulcrum sit in AH, æquare vel representare resistantiam trabis ABHC transversim in AHB rumpendæ, si pondus ipsius cylindri ad eandem directe ex muro evellendam sufficit. Sed ne opus sit unguam considerari ad modum vestis, & ut pondus resistantiam representans absolute habeamus, suspendatur unguula ex puncto M, seu ex FM distantia centri gravitatis unguulæ a pariete; & ita exacte resistantiam transversalem æquabit, si cylinder totus æquat directam. Itaque cum quæretur an, & ubi solidum aliquod frangi debeat, Geometræ non erit difficilis æstimatio; id enim aut non aut ibi potissimum fiet, ubi momentum unguulæ, seu factum ex unguula ducta in distantiam sui centri gravitatis, a plano verticali in quo est axis librationis omnium minimam habebit rationem ad potentiam ibi abrumpere tentantem: ut proinde his paucis consideratis tota hæc materia redacta sit ad puram Geometriam, quod in physicis & mechanicis unice desideratur.

Additio: si quis conoideas aliquod quærat, æqualis resistantiæ, huic satisfaciæ Tuba parabolica. Sit in *fig. 8.* parabolica linea AEC cujus vertex A, tangens verticis AB, circa quam tanquam axem, rotetur linea parabolica, & fiet Tuba AECGDFA. Sumta Jam adhuc alia Tubæ portione AEHFA, cum resistantiæ basium seu circulorum CGD EHF sint ut cubi diametrorum CD, EF; reperietur, momenta ipsarum portionum AECGDFA & AEHFA ex natura parabolæ esse etiam ut cubos CD, EF.

**DESCRIPTION CURIEVSE D'VNE FONTAINE
ardente & Medicinale en Pologne.**

id est

hoc est:

Descriptio curiosa Fontis cujusdam inflammabilis & Medicinalis, in Polonia superioribus annis reperti, jussu Regis Polonorum Serenissimi per Dominum Conradum Reginae Archiatrum ad Dominum Dionysium Lutetiam Parisiorum transmissa.

INter plura Fontium phaenomena, nos in sui admirationem rapientia, flamma merito refertur, quam illorum nonnulli exerunt, & a qua *Ardentium* nomen acceperunt; qualis est Jovis Dodonei Fons in Epiro, quem praeter *Plin*, Hist. nat. l. 2. c. 103. *Lucretius de Rer. Natur.* l. 6. canit:

Frigidus est etiam fons supra quem sita saepe
Stupa jacit flammam concepto protinus igni,
Tædaque consimili ratione accensa per undas
Collucet &c.

qualemq; illum in Galliae Delphinatu, prope Gratianopolin, noctu & sub nubilo flammigerum, ideo *la Fontaine qui brule* dictum, novimus. Ast nunc portentum seu phaenomenon si non majus, certe par speculationi tuae, L. B. concedimus, cui tamen simile in Angliae provincia, *Lan-chashire* dicta, observatum, *Transact. Angl. Philos.* 26. perhibet.

Sc. in Poloniae minoris Palatinatu Cracoviensi mons reperitur, *Admirabilis* appellatus, herbis & floribus aromaticis ac odoriferis pariter ac quercubus annosis & pinis atque abietibus resinosis oblitus, fontibus tam dulcibus quam salinis scaturiens, diversaeque indolis metallis ac mineralibus foetus; in cujus plagae meridionalis medio scaturigo quaedam aquae limpidissimae cum strepitu ac vibratione notabili exurgit, cujus quidem ebullitio seu turgescencia cum Lunae augmento intenditur, cum decremento remittit. Limus in fundo fontis subsidens, scabiei, arthritidi inveteratae, paralyfi similibusque pertinacioribus affectibus medelam adferre dicitur. Aquae odor intrascaturiginem fragrantissimus & maxime balsamicus observatur, sapore lactis illa æmulatur suavitatem, & praeter vim medicamentosam, quam diversi equorum morbi experiuntur, homines quoque modo per alvum, modo per urinam, evacuat, ita tamen ut illi, quos non
sta-

statim commovet, alacritatem nihilominus & robur singulare inde percipiunt, hinc ipsius accolæ vix unquam morbi cujusdam patiantur insultum, sed longævi valde, ut plurimum ad 100 & 150 annos, evadant. Longius transvehi, & sine ulla corruptione diu satis conservari potest; evaporata bituminis nigricantis speciem exhibet, ulceribus recentioribus ac vetustis valde salutarem. Nullo intra natales hyemis congelascit frigore, imo, quod mirabile, a face propius admota instar subtilissimi spiritus vini exardescit, ut flamma super aquæ superficiem instar bullarum agitetur & subsultet, ideoque fons hic *Ignis fatuus* audiat. Atque hic quidem ignis sponte sua nunquam exinguitur, nisi scopis percutiatur; quemadmodum ante annos circiter 35, cum accolæ accensum restinguere negligenter, per cataractas subterraneas sensim progrediendo radices arborum, & cum his totam vicinam sylvam in cineres redegit, per tres fere annos durans, antequam perfecte suffocari posset: a quo tempore publicæ etiam excubiæ constitutæ sunt, quæ frivolas ejusmodi accensiones impediunt. Dum autem aliquantulum flagrat hæc aqua, multum sui impetus deponit, intra 14 dies vix recuperandi. De cætero quamvis ligna admota brevi comburat hæc flamma, adeo tamen subtilis est, ut aquam non calefaciat; sed hausta hæc, perinde ac Lucretii fons, frigida percipiatur; imo nec ipsa extra suam scaturiginem exardescit, utut in vasis exactissime clausis asservetur. Inflammabilitatem hujus fontis, cunctis superioribus seculis ignotam, fulmen manifestavit, quod casu eum feriens eundem accendit. Hunc lignatores ex sylva vicina accurrentes, virgultis ex cæcis arboribus aquæ summitatem verberando ignem restinxerunt, a quo tempore aliquoties postmodum, experimenti causa, mediante face ardente illa denuo accensa & virgultorum succussione quoque extincta fuit. Unde factum, ut provinciæ illius incolæ cæca credulitate sibi persuaserint, fulmen seu tonitrua a prima illa accensione in profundo fontis remansisse, quod dum egredi conetur, aquam adeo exagitet, & flammam hanc ad ejus superficiem erumpere faciat.

Rogatus ergo supra nominatus Dn. DIONYSIUS, *Theoriam circa Fontis hujus recensitas proprietates* sequenti ratione exponit.

Sc. quod motui Lunæ motus & agitatio illius respondeat, sicuti per communicationem, quæ ipsi cum mari, cujus fluxum & refluxum

T t

xum

xum a diversis Lunæ phasibus dependere supponit, intercedat : quatenus cataracta subterranea mari & fonti huic intermedia ad certam tantam altitudinem aqua, reliquum ejus vero, ideo quod æquilibrium maris transcendat, aere repleatur. Hinc quando maris circa plenilunium elevatio maxima canalem hunc irruat, adeoque aerem & vapores inclusos versus scaturiginem urgeat, necessario hanc aquis exuberare : contra, si mare Luna decrescente subsideat, aquam marinam cum aere & vaporibus, in aquam coagulabilibus, recedentem fonti huic multum lymphæ subtrahere.

Virtutes Medicas a sulphure copiosiore, tanquam insigni morborum panacea, quo venæ hujus montis scatent, derivat : cujus pariter vapores, particulis aqueis leviores, nisu atque tendentia sua strepitum & ebullitionem hujus fontis, simulq; suaveolentiam præstent, dum ejus crassiores moleculæ in limum, qui fundum petit, cocant. Bitumen, quod post aquæ hujus evaporationem remanet, balsamum quasi sulphuris naturale ait, per frequentiore agitationem sulphuris & aquæ invicem productum. Inflammabilitatem pariter sulphuri hujusq; exhalationibus, ex aqua prorumpentibus, in acceptis refert, ac ideo flammam aquæ supernatare, percussionibus vero illis, cum virgultis factis, extingui & suffocari ; quatenus hac ratione spiritus seu miasmata illa sulphurea aqueis particulis, a quibus recedere conabantur, denuo involvantur : ita quidem, ut his per deflagrationem consumptis, multum virium medicarum perdat aqua eadem. Ideo vero illam, extra scaturiginem suam transportatam, minime accendi, quod pauca ipsi insint particulæ sulphuræ, eæque aquis involutæ, & impetu atque impulsu fontis destitutæ : quibus nihilominus præsentibus, aqua intra fontem omnem frigoris rigorem, perinde ac spiritus vini potentior, eludat.

PETRI PETITI, PHILOSOPHI ET DOCTORIS
Medici, selectorum Poematum libri duo: accessit dissertatio de Furore poetico.

Parisiis, apud Jo. Cusson, 1683, in 8.

Quo loco sit hodie apud Gallos, literarum studiis excoltissimam Genam, carminis Latini dignitas, & quis honos ejus majestati habeatur

beatum a principibus etiam viris, nemo nisi harum elegantiarum profusus expertus ignorat. Excitat autem Mæcenatum in ista gente plurimorum favor præstantiora quævis ingenta, ut ad Maronis verustatem adsperant, & tanquam auctoramenta Regis sui & virorum illustrium, carmina ad præscorum modos exacto studio condant: quibus posteritati famam rerum præclare gestarum commendare, clarorumque virorum laudes magnifice decantare student. In justorum voluminum modum coaluere cultissima præstantissimorum istius gentis nostra ætate virorum poemata, Dionysii Petavii, Joannis Sirmondi, Francisci Vavassoris, Gabriëlis Cossartii, Renati Rapini, Caroli Ruzi, Joannis Commirii, Joannis Ludovici Guezii Balsaci, & Egidii Menagii. Quibus accessit insigni philosophiæ scientia & medicæ artis pericia excellentissimus *Petrus Petitus*; qui severiora studia amœnioribus his Musis cum crebro mutasset, & præstantissimos ingenii fetus complures edidisset, sparsos hinc inde in unum corpus revocandos & superiori anno evulgandos duxit. Nihil in iis humile aut plebejum, nihil affectatum, otiosum ac accessitum; sed ingenium felix, mens sublimis, atque os magna sonans (quibus poemata absolvi Horatius censet) talia suggestere differtissimo doctissimoque homini, ut inter primos hujus sæculi poetas locum merito teneat.

Furentis autem animi vaticinio (quod Petronius ait) similem esse artem poeticam intelligens, de *furere poetico* elegantissimam doctissimamque dissertationem poematibus præmisit: in qua ortum & causas poetici furoris erudite, & quod philosophum decebat, accurate scrutatus est. Cumque alii cum Platone, (qui quadruplicem *ἐνθουσιασµὸν* statuit: fatidicum a Phœbo, mysticum a Baccho, amatorium a Venere, & poeticum a Musis ortum) a Numinis instinctu & afflatu eum provenire, & aliquem ex geniis poetarum animis illabi existiment; (p. 9. & seqq.) alii cum Aristotele in solius humani ingenii vigore ac indole, ipsaque adeo hominis natura, quæ cuiusvis, uti in quolibet alio opere atque negotio, sic in carminibus quoque ac litterarum studiis Deus sit, facultatem poeticam consistere censeant; (p. 32 & seqq.) ipse duas has sententias erudite examinat, rationum momenta expendit, de oraculorum responsis carmine datis, fontibus, nemoribus & speluncis poetarum ingenio aptis, somniis item eorundem, tum naturali temperie & acrimonia melancholici humoris, mirabiles interdum

dum operationes edente, differit, tandemque media incedens via tutissimam sententiam amplectitur, quæ extremas duas quodam temperamento copulat. Explosis enim veteris gentiliûm superstitionis ambagibus & malorum geniorum præstigiis, naturam auctori suo restituit, Deum operi suo potiori fœdere adjungens. Hinc definitionem furoris poetici elicit (p. 79.) dicitque esse *animi a natura accommodati ad res poeticas & divinitus illustrati incitationem ad pangendum carmen*. Nempe naturæ ita relinquendas censet suas partes, ne Deus prorsus excludatur: neque ineptum judicat, existimare aliquid divinum intervenire humanis cogitationibus, cum rerum difficultas & magnitudo tale adjumentum requirit; impium autem, nihil putare naturale, quod non sit penitus a divina operatione sejunctum & distractum. Quin potius statuit, quicquid alicui naturale & vernaculum est, id illi ipsi Dei munere tributum dici debere, eundemque hominem eandem ingenii dotem ac decus a natura habere & a Deo. A natura quidem, quatenus eam virtutem haud disciplina & labore adeptus est; a Deo autem, qua naturæ est auctor, & ingeniorum discrimina ac dotes diversas & proprietates pro arbitrio temperat. Quo pacto & Platonis sententiam, quæ Numinis afflatum commendat, & Aristorelis opinionem quæ vim humani ingenii extollit, locum habere judicat; non ipsam per se & simpliciter hominis naturam in magnis & arduis alicujus momenti esse docens, sed quatenus a Deo est suspensa, ejusque lumine atq; ut ita dicam habenis regitur. Ex quo illud intelligendum, quod tradit Cicero de Nat. Deor. lib. II. *neminem virum magnum sine afflatu divino unquam fuisse*. Qui & ipse utrasque sententias de facultate carminum in poetis copulasse videtur, cum in oratione pro Archia ait: *poetam natura ipsa valere, & mentis viribus excitari, & quasi divino quodam spiritu affari*.

Memorabili exemplo furoris poetici in *Ronsardo*, de quo p. 59. narrat, eum insignes vicissitudines sensisse, ut totos interdum sex menses unum tolerabilem versum facere non potuerit, furore autem correptum torrentis more in Musarum campos ruentem chartas inundasse, non ultra triduum tamen hac felicitate durante; addi meretur illud *Torquati Tassi* felicissimi venustissimiq; poetæ Itali, quem *Thuanus* Lib. CXIII. Hist. Gall. fol. 571 virum admirabili & portentoso ingenio, cum in Ferrariensi aula degeret, in adolescentia furore correptum fuisse

fuisse refert, & nihilominus per dilucida intervalla tanto judicio, elegantia, & castissimo stilo plurima & soluta & pedibus adstricta oratione scripsisse, ut misericordiam, qua plerique ejus vicem prosequerantur, tandem in stuporem verterit: dum furor ille, qui in aliis mentes efferat aut heberat, ingenium ejus veluti defæcatum in rebus inveniendis expeditius, inventis apte digerendis acutius, & sententiarum gravitate ac verborum defectu ornandis copiosius reddidit; ut quod alius vix summa cura ac labore per otium extunderet, ipse post violentam mentis emotæ agitationem sponte ac felicitate mira perfecit, nec alienatione mentis percussus, sed cæstro divino percitus fuerit visus. Quod de eodem etiam narrat Joannes Imperialis in Museo historico p. 132. 133.

De causa quæ vates efficit, præsentionesque rerum futurarum in animis hominum exitat, quid Aristoteles senserit, accurate se in libris *de Sibylla & Bacide* tractaturum promittit auctor doctissimus: quos ne amplius invidere publicæ luci & eruditiori orbi velit, communi litterarum nomine rogamus.

*SPECIMEN VNIVERSÆ REI NUMMARIÆ AN-
tiquæ, quod Litteratorum reipublica proponit Andreas
Morellius Helvetus.*

Parisius, apud Thomam Moette, 1683, in 8.

Qui rem litterariam venerandæ vetustatis reliquiarum, quæ in nummis supersunt, studio excoluerunt, patrum nostrorum memoria & hoc sæculo extiterunt complures, omnia studiosè ac diligenter scrutati, quibus splendor aliquis, hoc etiam eruditionis haud infimo genere, bonis literis conciliaretur. Ac incubuerunt laudabili huic operæ præ cæteris præstanti ingenio & exquisita doctrina homines, *Fulvius Ursinus, Wolfgangus Lazius, Jacobus & Octavius Strada, Aeneas Vicus, Adolphus Occo, Hubertus Goltzius, Sebastianus Erizzus, Joannes Tristano Santamantius, Petrus Seguinus, Joannes Vaillantius, Ezechiel Spanhemius, Carolus Patinus*, & nonnulli alii, qui summo studio multa numismata hinc inde reperta congesserunt, & magna cura in publicum evulgarunt. Quorum industria cum certis quasi carceribus continetur, incensus laudabili studio *Andreas Morellius*, eruditus Helvetus,

Tt 3.

absolu-

absolutum omnibus numeris opus conficere aggressus est, & quantum fieri potest, omnes qui in Europæ magnatum aut antiquariorum cimeliarchis reclusi servantur, sive antehac publici juris factos, sive nondum ab alio evulgatos, nummos delineatos ac æri incisos certisq; voluminibus coarctatos exhibere, omnemq; hanc nummariam veterum memoriam uno operi inclusam, orbi erudito tradere suscepit.

Præclari hujus & ardui sui instituti rationes *Specimine* isthoc exposuit; ubi & qua occasione hoc opus sit aggressus, & qua fortuna, quibusque copiis ad elaborandum istud fuerit usus enarrat, consiliumque & adjumenta omnes, qui amore hujus studii tenentur, quique nummos possident, rogat. Quatuor autem constituit nummorum genera: *primum* regum & urbium; *alterum* consularium, seu familiarum Romanarum; *tertium* imperatorum Romanorum; *quartum* variarum gentium. Ab imperatorum Romanorum nummis ob dignitatem & præstantiam eorundem initium sibi faciendum censet: inque iis edendis hanc rationem se secuturum promittit, ut *Latinos* quidem, qui certos continent Imperii annos, vel ex inscriptionis aut typi indicio ad certum annum revocari possunt, ordine chronologico disponat, cæteris pro ratione inscriptionum similium vel diversarum distributis; *Græcos* vero juxta urbium inscriptiones ordine alphabetico sistat, cum notæ chronologicæ plerisque desint. Ex quo metallo, & qua magnitudine conflatus sit quisque nummus, ubi quilibet asservetur, certis se indicaturum notis promittit. Annotationes etiam, quæ de raritate & pretio lectorem certiore reddant; nec non Dissertationes ac observationes, quæ nummos explicent & illustrent, ex ipsis Græcæ Latinæq; antiquitatis fontibus hausas, se adjecturum, chronologicas etiam & geographicas tabulas, ac utilissimos indices adornaturum, pollicetur. Quæ propositi ratio ut evidentius appareat, octo-decim tabellis æri incisus exhibet varii generis & diversæ magnitudinis nummos, quorum exacte delineatorum ad viginti millia jam suppetere, & plures sibi indies subministrari, affirmat. Tabellis speciminis loco editis brevissimas nummorum explicationes adposuit, observationesque subjecit, e quibus cujusvis nummi ratio cognoscatur, aut obscurum si quid in eo sit, nec satis obvium, illustretur. *Decem* tomis universum laborem absolutum iri, intra quadriennium evulgandis, sperat; quam eximiam spem animo conceptam & erudito orbi factam

UL.

ut implere, & insigne opus perficere liceat, doctissimo Auctori vires, ætatem, ac valetudinem, & reliqua ad elaborandum istud necessaria, vovemus.

JOH. MELCHIORIS, SS. THEOL. D. ET P. DE SAN-
guine Christi Eucharistico Commentatio, contra Bossueti
Tractatum de Communionem sub utraque
specie.

Herbornæ, A. 1684, in 4.

Jacobus Benignus Bossuetus, hodie Meldensis Episcopus, cum Lutheranos & Reformatos unire Romanæ Ecclesiæ, aut potius subijcere opera, quanta potest, maxima tentaverit hæcenus, ut ad scopum hunc suum eo facilius perveniret, non una jecellit via. In *Expositione fidei Catholica*, quam edidit primum anno 1671, doctrinas Pontificiorum, ut a Protestantibus diutius ne respuerentur, interpretatione illa sua in speciem benigna emollire studuit. Postquam autem parum se hac arte profecisse vidit, quippe quod a *Spanhemio*, *Jurio* aliisque fraus detecta esset omnis, rem novo aggressus est modo, quodque exponendo dogmata sua speciose obtinere non potuisset, disputando acrius se consequi posse putavit. Hinc anno 1682 Parisiis in lucem publicam emisit *Tractatum de Communionem sub utraque specie*, in quo totus est in defendenda & propugnanda Ecclesiæ R. *πρωτοκλησία*; qua de re plenius in Actis nostris mens. Jun. 1683, pag. 230. Enim vero & hoc bellum sæpius militatum, & victoria penes veritatem semper fuit, ut hac non magis quam illa priori via Bossuetus ad scopum suum sit perventurus. Nihilominus cum error vetus novas ab autoritate Assertoris vires accipiat, facileque decipiat incautos, non quid, sed a quo dicatur, imprudenter attendentes; examen *Tractatus* illius haud temere in se suscepit clarissimus doctissimusque scripti hujus Autor, inque tribus dissertationibus illud erudite placideque instituit, & postquam in prima thesin de necessitate calicis ejusque usu e S. Scriptura & veterum observationibus probasset, mox in secunda & tertia in Pontificiorum antithesin, & quæ ad eam e S. Scriptura & antiquitate palliandam a Bossueto conquistata, aut hac occa-
sione

siene infersa sunt, inquisivit, non absque aculeo finiens, meo ac
 Adversario suo, cogitaret, cum palmarium Doctrinae caput de
 nificata, tum & alia, multis aliis rebus intelligat, quid responsurum
 minenti vivorum atque mortuorum iudici, si scriptis atque confisus, sibi
 auctor existat persecutoribus, opprimendi innocentes homines, & ad
 fligenda conscientia, disturbanda fortunis, dissipanda sanctorum, & ad
 proli, imò fundendo quoque sanguini, non aliud crimen prætoribus, quam
 quod non audent conscientia sua vim facere, & veritatem de se semper igni-
 tam & probatam, erroribus & cultus illis vitiiis, qua nos ipsorum potest
 diffiteri, contaminare.

**NOVARVM DISSERTATIONVM DE FEBRIBUS
 abstrusoribus Tractatus primus, de Febris intermittens,
 in quo obiter Febris continua natura explicatur. Autho-
 re Johanne Jones, LL. D. & Medico.**

Londini apud Gualterum Kettlby 1683. & Haga Com. apud Am.
 Leers, 1684. in 8.

Sicut febres inter myriades morborum, qui ægros æque extruci-
 ant, ac scholas Medicorum exagitant, omnium frequentissime
 observantur, ut nemo fere sine febre ægrotet, nemo fere sine eadem
 moriatur, plurimis vero insimul difficultatibus scaturat earum ætio-
 logia ac therapæia; ita utraque hæc stimulavit ac amplius innumera
 ingenia ad sui evolutionem. Tentavit eandem circa febres intermit-
 tentes Noster, tribus partibus meditationes suas exponere.

Prima de Febris his & earum causis in genere agit, quarum
 postquam procatacticas recensuit, has cunctas chyloficationem &
 sanguificationem lædendo, in febribus ejusmodi præcedenda con-
 currere demonstrat, adeoque cruditates ex chylo & sanguinis dis-
 proportionis ortas, seu chylum indigestum, febrium intermittens
 pabulum & præcipuam causam existere, evincit. Chylo siquidem
 hoc crudiore omnem symptomatum, tam paroxysmum imminen-
 tem præsagientium, quam constituentium, phalangia, pericula, ty-
 pos horumque phenomena varia derivat, aciditati ejus modo coa-
 gulanti & constringenti, modo sulphureas sanguinis particulas dis-
 solvendi, cuncta hæc in acceptis referens. Nempe ostendit, crudita-

tes

res hæc lege circulationis sanguinis per totum corpus cum sanguine distribui, ob crassitiem tamen suam cum arctiora & angustiora vasorum extrema subire haud queant, in his stagnare & lactis instar acorem contrahere; quemadmodum vero ille partibus nervosis, hinc membranis quoque ac nervis, summe non tantum sensibilibus, sed per totum insuper corpus coherentibus & consentientibus, est hostilis, ita fieri haud posse, quin molesta quædam sensatio primum ex illarum vellicatione oriatur, postmodum vero pallor, oscitationes, pandulationes, cutis asperina, lachrymarum involuntarium profluvium, mingendi conatus frequens, horror & quæ sunt alia exhorrescentiæ febrilis symptomata, ex constrictione pariter ac frigore aeris ambientis, sequantur. Cujus postmodum irritationis pertaxæ fibræ se firmiter contrahant, & acidum hunc lentorem hospitio suo cum spiritibus inhabitantibus exturbent, unde horror febrilis cesset: ita tamen ut ad massam sanguineam se denuo recipias acidus chylus non cesset novas concitare turbas, ejus supra commemoratas particulas oleosas seu sulphureas dividendo, commovendo & referando, donec hæ sui juris factæ rarefiant & ignearum molecularum more, cum impetu & furore irregulari atque extraordinario, quaquaversum per omnes arterias ferantur, hinc æstus, faciei ruborem, pulsus frequentem, dolorem capitis, sitim, difficultatem spirandi, inquietudinem cateraque despu-mescentiæ symptomata forment. Qui orgasmus & tumultus non finiatur, nisi postquam particulis sulphureis aliquantum dissipatis & consumptis, acidi spicula hebetata aut ab oleosis inviscata, iterum ad angustias & extremitates vasorum proscribantur; hoc enim dum fit, calorem sensim remittere, sanguinemque a multa exagitatione attritum, non solum sponte sua consistentiam pristinam induere, sed a vasculis denuo coarctatis ad eam cogi, unde particulæ ejus serosæ eodem modo, ac ex spongia compressa, per poros cutis sub sudoris, paroxysmorum declinationis individui semper comitis, forma eliminentur.

In altera parte speciatim magis omnium intermittentium causas typorumque rationes excutit Autor, species earum secundum anni tempora, quibus frequentiora existunt, cum aliis Neotericis, determinans. Causas tamen omnium, si quotidianam, cujus ætiologiam a sola cruditate abundantia deducit, excipias, cruditatem ace-

scntem seu acidam pronunciat: Typos varios a cruditatum acescencia, nunc celeriore nunc tardiore, cujus causa lentor & spissitudo major, aut minor, emanare suspicatur. Duplicaciones vero & triplicaciones paroxysmorum in quantitate earundem cruditatum varia ponit; symptomatum denique differentiam, gradus & multitudinem diversam, qualitati illarum, sulphurearum partium in sanguine vel defectui, vel abundantia, ac cruditatis ad varias corporis partes translationi, attribuens, & cunctarum prognosin annectens.

Tertia Therapeuticam tradit, theoriz maxime accommodatam, & primo quidem a febribus his preservantem, quæ partim cruditatum ejusmodi productionem & collectionem inhibet, partim impedit, quominus collectæ vasorum angustias infarciant: quorum illud per diætam strictam usumq; aromaticum ac amarificantium frequentem, hoc per vomitoria & laxantia blanda (quibus, ne massam sanguineam nimis exagitent spiritusque imminuant, tantillum laudani opiatum semper admiscere, eaq; sub forma solida decubitus tempore exhibere jubet) pollicetur. Addit huic secundo palliativam, seu quæ materia morbifica non sublata paroxysmum saltem inhibet, per duplicis generis remedia; quorum alia cruditates coalitas atterant, v.g. salia lixiviosa; alia sanguinem compescant ejusq; compagem condensent, sc. terrea; utriusque vero scopo satisfaciant terreo-salina, v.g. alumen & vitriolum Martis & cortex Peruvianus, quem infinitis laudibus extollit, ejusque operandi ac administrandi modum exhibet, narcotica tamen & paregorica his interdum subservire addit. Tertio consummatam seu radicalem therapiam exponit, quæ in penitiorum cruditatum comminutione aut coctione consistat, partim a calore, partim terreo-salinorum similibusq; dissolventium, v.g. lixiviosorum, amarificantium, antimonialium & Saturninorum, applicatione expectanda: ita quidem ut denique, qua ratione Febrilis diathesis emendanda, & damna a febribus ejusmodi introducta resarcienda sint, epilogi locum teneant.

MENSIS JULII A. M DC LXXXIV.

DE NATURALISMO ET M ALIORVM, TVM

*Jo. Bodini, ex opere ejus MScto deventora, de abditis re-
rum sublimium arcanis, schediasma L. Jo. Dicemanni,
Ducos, Bremens, & Verdens. Superintend.
Generalis.*

anno 1684. in 12. apud Joh. Frid. Gleditschium.

Cum remanet MSCTi de abditis rerum sublimium arcanis, quod
in quibusdam bibliothecis, ceu *κειμηλιον* quoddam ra-
tionem habet, est, duplex exemplar in media Germania, singu-
lariter in vico vireo beneficio nactus *Autor doctissimus*, ansam sibi
dedit, ut hanc de Naturalismo schediasma scriberet. In quo
praecipue de huiuslibet, & expositis diversis naturalismi specie-
bus, quae ad perfectionem quam naturalem vocant, haud quaquam
sufficiens habentur, sed aeternam consequendam. Deinde vero Bo-
dinus, *de Naturalismo & Naturalismo* praecipue in crustare au-
sum, docet, quod non hominum arbitrio, sed ex divina reve-
latione, *Christum* pro peccatis mundi immolandum.
patet, quod *Christi* Dialogite, quorum septem de religione
contineantur, & *Christi*, duo religionis Christianae capita ra-
tione, & *Christi* peccato originis quo totum genus huma-
num infectum est, & *Christi* pro peccatis mundi totius praestita facie-
re, & *Christi* dogmatum horum vindicias pro-
mittit, & *Christi* glorie divinae feliciter absolvat.

ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΠΕΡΙ ΧΡΙ-
ΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ.

*Apologia pro Christianis, cum interpre-
tatione & annotationibus, Petri & notis, opera & Sa-
crae L. A. Rechenbergi.*

apud Joh. Frid. Gleditschium in 8.

Athenagora Apologia quum ad primae pia, erudita ac admodum
arguta viris doctis videretur, Conradus Gesnerus primum superi-
ori saeculo cum, cum interpretatione & annotationibus suis edidit.
Sed *H. Stephanus*, qui Romae a Guilielmo Sirleto viro doctissimo,

ejus exemplum acceperat, & libelli ejusdem *de Resurrectione* in Regis Gallorum bibliotheca, quæ erat in pago Calliroe Parisiis vicino offenderat, anno MDLVII novam τῶν σωζομένων Athenagoræ editionem adornavit; additis ad libellū περὶ ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν, Petri Nannii interpretatione & annotationibus in utrumque scriptum Athenagoræ. Hunc, cum ante eodem etiam anno Tiguri impressus esset Athenagoras, secutus est *Suffridus Petri* Leovardiensis; qui cum deprehendisset Gesnerum, ob corruptum quod habuit exemplar, non ubique Antoris mentem recte vel assequi vel exprimere potuisse, suū codicem castigatum ad Gesnerum transmittere constituerat, ut Athenagoræ Apologiam inde emendaret. Enim vero de obitu Gesneri mox certior factus, ipse amore rei literariæ juvandæ, textum Græcum ex suo codice & castigavit, & versionem novam eamque satis luculentam fecit, quam Coloniz M DLXVII cum commentario in lucem emisit publicam. Nostri autem seculi anno XXXVI Athenagoras, cum Justinii M. operibus, Theophili ad Autolycum libris, Tatiani Assyrii contra Græcos oratione, Parisiis in fol. prodit. Ante biennium Oxonii adpersis quibusdam notis impressus est. *Clarissimus Collega noster*, qui novam hanc editionem adornavit, Græcum H. Stephani exemplar variis parenthesisibus propter hyperbata notatum retinuit, adposita Suffridi Petri interpretatione, & notis variorum autorum textui substratis; puta *Comr. Gesneri, H. Stephani, Suffridi Petri, Editoris Oxoniensis, & D. Kortholzi, Theologi Kiloniensis primarii*. Quas inspersis hinc inde suis auxit, ut melioribus literis consecrata juvenus ansam haberet, ulterius inquirendi, quæ ad antiquitatis tum profanæ tum Ecclesiasticæ studium faciunt. Quam operam si illi ut utilem, ita non ingratham fuisse intellexerit, alterum Athenagoræ libellum nervosissimum de *Resurrectione* publicare non pigrabitur.

WILHELMITEN RHYNE M. D.

Dissertatio de Arthritide: Mantissa schematica: de acupunctura: & Orationes tres &c.

Londini, apud R. Chiswel, 1683, in 8.

Fasciculum hunc diversi subjecti tractatum Experientissimus *ten Rhyne*, Medicus & Anatomicus Societatis, quam in Indiis Orientalibus

libus Batavi colunt, apud Jacatrenses, per *Meditationes in Hipp. text. 24. de Veter. Medic.* per *descriptionem fruticis herbae Thee, Hortum Malabaricum* primum ab ipso confectum, & *Therapeuticen Indicam*, quam a *Matthaeo S. Josephi* collectam suo stylo, ut ipse, de arthrit. p. 102, perhibet, pertexnit & auxit, clarissimus, primitias esse voluit observationum suarum Indicarum, reliquas, magnæ expectationis, alii tempori reservans.

Inter opuscula nunc junctim edita mole reliqua superat dissertatio de *Arthritide*, cui objectiones extemporaneas, a se Bushovii definitioni Arthritidis oggestas, cum responsione ab illo regeſta, item summam cujusdam epistolæ, inuſtionem Arthriticorum concernentis, una cum annotatis quibusdam ad Boshovii de Podagra tractatum, Postſcriptorum nomine, præmittit. Ipsam dissertationem in partes tres dividit, quarum prior ætiologiam arthritidis exponens, antiquissimum illud de morborum causis ex flatibus dogma, abſonum hæctenus Europæis scholis viſum, in scenam producit; hæc Arthritidem describit, præternaturalem periosteï, parvum, plerumque invisibilem atq; intrinsece deliteſcentem tumorem, ex sicco, frigido & maligno ortum flatu, qui per arterias sanguine subvectus ad artus eorumque præprimis articulos expellitur, & ab ossibus periosteï vi divellit, cui interstitio vi impactus flatu dictam tenerrimi sensus membranam distendendo acerbi adeo doloris autor existit, ut & ipsum membrum in suo motu quandoque impediatur.

Parvum & intrinsecum vocat hunc tumorem, ut hunc, tanquam morbum, a suo symptomate, tumore sc. externo, seroso ac illi superveniente discriminet: & sicut unam morborum omnium causam, flatum, ex Hippocrate statuminare conatur, ita arthriticum quoque tumorem reconditum eundem producere, prolixius & per argumenta æque varia ac autoritates Hippocratis aliorumque Medicorum, item Japonum praxin & monumenta Sinensium, asserit, simulq; illorum dubio, qui articulorum cruciatus longe pertinaciores ac alios a flatibus oriundos morbos, adeoque nullam inter causam & effectum proportionem esse, contendunt, satisfacit. Frigidum pronunciat hunc flatum, quod sui contrario, sc. igne expedite solvatur, quod sub principium paroxysmi æger horrore succutiatur &c. Sicut autem cuncta viscera focum & fomitem flatibus his producendis subministrant, ita, si contingat, eosdem cum sanguine cor percellere, hoc illos averruncare & de-

ejus exemplum acceperat, & libelli ejusdem *de Resurrectione* in Regis Gallorum bibliotheca, quæ erat in pago Calliroe Parisiis vicino offeuderat, anno MDLVII novam τῶν σωζομένων Athenagoræ editionem adornavit; additis ad libellū περὶ ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν, Petri Nannii interpretatione & annotationibus in utrumque scriptum Athenagoræ. Hunc, cum ante eodem etiam anno Tiguri impressus esset Athenagoras, secutus est *Suffridus Petri* Leovardienſis; qui cum deprehendisset Gesnerum, ob corruptum quod habuit exemplar, non ubique Antoris mentem recte vel assequi vel exprimere potuisse, suū codicem castigatum ad Gesnerum transmittere constituerat, ut Athenagoræ Apologiam inde emendaret. Enim vero de obitu Gesneri mox certior factus, ipse amore rei literariæ juvandæ, textum Græcum ex suo codice & castigavit, & versionem novam eamque satis luculentam fecit, quam Colonia M DLXVII cum commentario in lucem emisit publicam. Nostri autem seculi anno XXXVI Athenagoras, cum Justinii M. operibus, Theophili ad Autolyceum libris, Tatiani Assyrii contra Græcos oratione, Parisiis in fol. prodit. Ante biennium Oxonii adpersis quibusdam notis impressus est. *Clarissimus Collega noster*, qui novam hanc editionem adornavit, Græcum H. Stephani exemplar variis parenthesisibus propter hyperbata notata retinuit, adposita Suffridi Petri interpretatione, & notis variorum autorum textui substratis: puta *Comr. Gesneri, H. Stephani, Suffridi Petri, Editoris Oxoniensis, & D. Kortholti, Theologi Kiloniensis primarii*. Quas inspersis hinc inde suis auxit, ut melioribus literis consecrata juvenus ansam haberet, ulterius inquirendi, quæ ad antiquitatis tum profanæ tum Ecclesiasticæ studium faciunt. Quam operam si illi ut utilem, ita non ingratham fuisse intellexerit, alterum Athenagoræ libellum nervosissimum de *Resurrectione* publicare non pigra-bitur.

WILHELMITEN RHYNE M. D.

Dissertatio de Arthritide: Mantissa schematica: de acupunctura: & Oraciones tres &c.

Londini, apud R. Chifwel, 1683, in 8.

Fasciculum hunc diversi subjeſti tractatum Experientissimus *ten Rbyne*, Medicus & Anatomicus Societatis, quam in Indiis Orientalibus

libus Batavi colunt, apud Jacatrenses, per *Meditationes in Hipp. text. 24. de Veter. Medic. per descriptionem fruticis herba Thee, Hortum Malabaricum* primum ab ipso confectum, & *Therapeuticen Indicam*, quam a *Matthæo S. Josephi* collectam suo stylo, ut ipse de arthrit. p. 102. perhibet, pertexit & auxit, clarissimus, primitias esse voluit observationum suarum Indicarum, reliquas, magnæ expectationis, aliâ tempori reservans.

Inter opuscula nunc junctim edita mole reliqua superat dissertatio *de Arthritide*, cui objectiones extemporaneas, a se Bushovii definitioni Arthritidis oggestas, cum responsione ab illo regesta, item summam cujusdam epistolæ, inustionem Arthriticorum concernentis, una cum annotatis quibusdam ad Boshovii de Podagra tractatum, Postscriptorum nomine, præmittit. Ipsam dissertationem in partes tres dividit, quarum prior ætiologiam arthritidis exponens, antiquissimum illud de morborum causis ex flatibus dogma, absonum hæcenus Europæis scholis visum, in scenam producit; hæc Arthritidem describit, præternaturalem periostei, parvum, plerumque invisibilem atq; intrinsece delitescentem tumorem, ex sicco, frigido & maligno ortum flatu, qui per arterias sanguine subvectus ad artus eorumque præprimis articulos expellitur, & ab ossibus periostea vi divellit, cui interstitio vi impactus flatu dictam tenerrimi sensus membranam distendendo acerbi adeo doloris autor existit, ut & ipsum membrum in suo motu quandoque impediât.

Parvum & intrinsecum vocat hunc tumorem, ut hunc, tanquam morbum, a suo symptomate, tumore sc. externo, seroso ac illi superveniente discriminet: & sicut unam morborum omnium causam, flatum, ex Hippocrate statuminare conatur, ita arthriticum quoque tumorem reconditum eundem producere, prolixius & per argumenta æque varia ac autoritates Hippocratis aliorumque Medicorum, item Japonum praxin & monumenta Sinensium, asserit, simulq; illorum dubio, qui articulorum cruciatus longo pertinaciores ac alios a flatibus oriundos morbos, adeoque nullam inter causam & effectum proportionem esse, contendunt, satisfacit. Frigidum pronunciat hunc flatum, quod sui contrario, sc. igne expedite solvatur, quod sub principium paroxysmi æger horrore succutiatur &c. Sicut autem cuncta viscera focum & fomitem flatibus his producendis subministrant, ita, si contingat, eosdem cum sanguine cor percellere, hoc illos averruncare & de-

bellare contendens eos ad artus mittere, ut vel ex sola arthriticorum, pulsus vehementia colligere foret: & quidem per arterias, quemadmodum harum pulsus major & crebrior, distensio, flatus ab arterioto-
ma frequens eruptio, ac repellentium damna evincant.

In parte semiotica seu altera, signa pathognomonica morbi articularis ubi exponere contendit, non secundum *Barbette* aliosque, tumorem, calorem, inflammationem, & febrem, sed motus impotentiam ac dolorem lancinantem, distendentem, pulsatilem, profundum, assiduam atque acerbum, cum venarum intumescencia & intensiore arteriarum pulsus, eadem pronunciat, ita ut dolor reliquis hujus affectus symptomatis occasionem suggerat, adeoque hæc accidentium deinceps accidentia & quidem separabilia, existant. Imo distinctionem inter tumorem morbi articularis internum & externum ex pathologia sua repetens, hunc, tanquam ab humorum affluxu exurgentem, ab illo inductum dolorem potius mitigare, simul tamen immedicabile nodorum tophorumque malum præter topicorum inconcinnam applicationem, cære contendit. Partem tertiam seu therapeuticam ubi aggreditur, duo præprimis hæcenus arthritidis medelæ obstitisse edocet, audaciam sc. nonnullorum impostorum atque imperitorum, aliorum vero quos vera morbi causa latebat, timiditatem desperationi maxime analogam: illam nihilominus ab igne, & quidem solo sperare, jubet auctoritati veterum nisus, qui usum ustionis in aliis æque morbis ac in arthritide quam proficuum observarunt & commendarunt. Quamvis enim mollities ac teneritudo hujus seculi, quo cuti magis indulgere homines, pyrotechnica remedia ex Chirurgia & Medicina proscripserit: horum tamen administrandi rationem singularemque in multis affectibus efficaciam *M. A. Severinum* velut ex orco tempestive satis revocasse ait, ita quidem, ut quum crudelitas candentis ferri *Hippocrati*, *Celso*, *Aquapendenti*, ac nominato *Severino* jamdum de materia ignis aptiore, fungis sc. stupa linea aut ex cotone confecta, cogitandi occasionem dederit, herbaceam Sinarum stupam i. e. *Moxam* a *Busbovio* primo inventam ac auctori suggestam, quæque causam morbi continentem, nempe flatum, tollat, hic reliquis omnibus anteferat, confirmatus in hoc præprimis a Japonibus & Sinis, qui, in primis priores, in quovis sexu, ætate, morbo, anni tempore, regione, summo cum emolumento hoc *Moxæ* comburio, cum acui punctura utantur. *Moxam* autem nihil aliud,

aliud, quam artemisiã laefoliam exsiccatam, seu hujus lanuginem, qua integra fere Japoniæ tellus industrio quasi labore confita, quam *Jomangi* & *Nophouts* alias vocant, esse ait, inustionem arthriticorum ex Hippocratis documentis aliorumque Autorum scriptis comprobat, tandemque modum lanuginem hanc parandi ejusque applicandi rationem, cum omnibus atque singulis circumstantiis & quibusdam prohibentibus exponit.

Addit huic dissertationi, pro pathologia flatuosa hujusque remedio adæquato, nempe inustione cum Moxa, confirmando, appendicis loco *Febbris Cardiaca* & *Cordis Palpitationis ex Flatibus* a se ipso passæ descriptionem, cum enarratione symptomatum ejus satis molestorum, & tantum non lethaliũ, cui præter Clysmata, abdominis inustioncula, permoxam adornata, unicũ & verũ extiterint remedium.

Excipit hæc *Mantissa Schematica* icones exponens quatuor, quarum binæ secundum Sinenses, binæ secundum Japones, cuncta in diversis affectibus Moxa adurenda & acu perforanda loca, in anterioribus, posterioribus, & lateralibus partibus, determinant: & quidem secundum sanguinis circulationis tractum, in quo discendo docendõq; a multis etiam seculis plus forte studii, quam cuncti Europæi impenderunt, totius Medicinæ stabilimen ex illius præceptis desumentes.

Sequitur Opusculũ de *Acupunctura*, quam cum inustionibus utramque fere apud Sinenses & Japones in praxi Medicæ partem absolvere superius dixerat, & nunc repetit, ita quidem ut peculiare acus administratores, artistæ, Sinensibus *Xinxien* & Japonensibus *Ferriatte* appellentur. Hujus acus tradit delineationem, insimulque applicandi rationem ac usum in diversis affectibus singularem declarat.

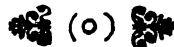
Restant *Orationes* Autoris tres, quarum priorem de *Chimia ac Botanica antiquitate* & *dignitate* habuit, cum apud Jacatrenses Batavos Anatomicas prælectiones publice auspicaretur; *Alteræ Physiognomia* vim atque nobilitatem, *Tertiam* vero Monstrorum causas & fiendi rationem exponit idem, præmittens his *descriptionem Morbi marisimi* & maligni, qui in navigatione ad Indias orientales eum cum comitibus atrociter affligerat, una cum remediõrum eidem appropriatorum commemoratione.

CHRISTI-

*Primarii, de Vita & Moribus Christianis primævis per
Gentilium malitiam affectis, liber.*

Kiloni, literis Joachimi Reumanni, anno 1683, in 4.

Cum veterum Christianorum vitam, mores ac calamitatem nosse, multum in vita Christiana utilitatis habeat; nil a munere Theologi alienum se facturum putavit *Autor celeberrimus*, si evolutis antiquorum scriptorum ecclesiasticorum monumentis, tum illorum pietatem ac vitæ innocentiam, tum gentilium calumnias, quibus Christianissimum maxime invisum aut exosum reddere studuerunt, paulo uberius exponeret. Ejus rei quidem jam ante specimen eruditum dederat, publicato Kilonii anno 1668 tractatu, *de calumniis Paganorum in Christianos veteres sparsis*: sed quia illo non omnia, quæ ad hoc argumentum faciunt, perstrinxerat, præsentî libro ea quasi supplere voluit. Ac primum quidem Celsi & Juliani calumniam diluit, qui Christianos ideo improbitatis arguebant, quod malos ac improbos homines in suos reciperent coetus. Deinde ostendit, perperam toti Ecclesiæ vitia quorundam malorum Christianorum fuisse imputata. Inde singulatim crimina aut vitia Christianis per calumniam objecta recenset; ut sunt impostura, magia, clancularii & nocturni conventus, factiones & conspirationes, crimen læsæ majestatis, odium generis humani, Thyestæ epulæ, Oedipodæ mixtiones, contumacia pervicax, affectatio inanis gloriæ, inertia & ἀχρηστία. Præterea etiam Christianis miseriam & calamitosam sortem exprobrabant, calamitatum publicarum causas in ipsos conferentes. Quamobrem *Augustinus* eruditum de *Civitate DEI* opus, & *Cyprianus* librum contra *Demetrium* scripserunt, quibus ἐγκλήματα hæc potissimum confutare annisi sunt. Omnia hæc *Autor in antiquitate Ecclesiastica versatissimus*, quindecim capitibus complectitur, & testimoniis tam Græcorum quam Latinorum Patrum, inprimis eorum, qui pro Christianis scripta apologetica ediderunt, confirmat. Singulis capitibus quoddam quasi breviarium præmissum est, ex quo de argumento lectori facile constare potest.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Augusti, Anno M DC LXXXIV.

S. HIERONYMI STRIDONENSIS OPERA OMNIA, cum notis & scholiis, variis item lectionibus, Desiderii Erasmi Roterdami, Mariani Victorii Reatini, Henrici Gravii, Frontonis Ducat, Latini Latini, aliorumque: Autoritate & sumptibus Serenissimi Principis ac Domini, Domini FRIDERICI, Ernesti Pii filii, Ducis Saxonie, Julie, Clivia & Montium, &c. &c.

Francofurti ad Mænum & Lipsiæ, A. 1684. in fol.

Permagni interesse ecclesiæ juxta atque rei literariæ, ut post sacratissimum Divini verbi depositum, sanctorum quoque Patrum monumenta integre custodiantur, a nemine in dubium facile vocabitur, quod scripta Patrum rotius inde ab Apostolorum temporibus antiquitatis lumina, imo thesauri habeantur, quibus nihil esse potest pretiosius, nihil ecclesia Christiana dignius. Nec minima fuisse, hæc videtur causa, cur Serenissimus Saxonie Princeps nulli parcendum sumtui statuerit, nulli suorum operæ, quo quantum fieri nitidissime posset, in lucem rursus publicam omnia D. HIERONYMI Opera, nobilissimi inter Patres syderis, prodirent. Ut enim Parentis gloriose recordationis pietatem inelytam, & quam pro divini verbi ac religionis orthodoxæ custodia gessit, curam & zelum incredibilem, opus Biblicum Glossatum, Vinariense vel Ernestinum quod usurpatur, aperte satis loquitur: sic easdem virtutes Principe dignissimas ostendi maxime erudito orbi voluit Filius Serenissimus, e Patrum augustorum, Hieronymi præprimis voluminibus, ab interitu nunc egregie vindicatis, & incorrupte denuo ad posteritatem transmissis.

Et architecturam quidem universi operis, tanti Principis auspiciis absoluti & perfecti, primarius Academie Julie Professor, D.

Xx

Frider.

Fridericus Ulricus Calixtus, in horum voluminum, quam nuper edidit, *idea* sic expressit, ut nos facile recensendi negotio in præfenti sublevet. Quæ de vita etiã, de studiis, de Hieronymi scriptis, quænam spuria, quænam genuina; de variis præsertim editionibus, commentatoribusque; de autoritate Hieronymi, quam diversis piorum ille & eruditorum virorum judiciis habeat, & similibus, hoc forte loco commemorari meruissent, occupavit *Criticus Hieronymianus*, quem publico proxime daturum se promisit de hac Operum editione, ut de ecclesia alias, insigniter meritis D. Adamus Tribbechovius. De tam præclaro tamen instituto, pietatisque pariter atque fructus in ecclesiam redundantis plenissimo, ne fileamus plane, est nova hæc Saxonica editio ex Erasmano eoque probatissimo codice expressa. Frobenianam siquidem hanc Basileensem, quam Romanam editionem Mariani Victorii Reatini, vel alias ex illa in Germania, & Gallia impressas, sequi autores ejus maluerunt, quod eruditas Erasmi præfationes, censuras item, ac notas, aut plane omiserit Marianus, aut eliserit, aut interpolaverit strenue, manifesto satis partium in religione studio, quo ve palmam, quæ ex Hieronymi editione manserat Erasmus, prorsus interverteret. Sic vero imaginem illius refert, ut, quod accurate omnino revisionis, collationisque diligentissimæ argumentum est, in cujusvis columnæ margine versuum addat, ex sacris ab Hieronymo passim adductorum, capitumque numeros, in nullis hæctenus comparantes, ut & paginas, quibus Gravii, & Victorii annotationes, tomo demum decimo expressæ, reperiuntur. Cumque novem in universum tomis Erasmanum codicem absolvi constet, novus hic *δωδεκάμορος* est, tomorumque adeo triade illum, cujus structuram imitatur, superat.

PRIMUS enim, (ut elegantes D. Tribbechovii præfationes, evolutionem insignium Principis, quam secundum artis Heraldicæ principia adornavit Bernhardus Zechius, Serenissimo Principi a Feudalibus Secretis; Erasmi epistolam nuncupatoriam ad Cantuariensem Archiepiscopum; Hieronymi vitam per Erasmus pulcherrime descriptam, cum aliis præmissis omittimus,) exhibet prima sui parte D. Hieronymi Epistolas, seu Libros Epistolares, non omnes quidem, sed eos solum, qui respiciunt mores, & Christianæ institutionem vitæ, prout vetustissimorum codicum collatione ab Erasmo recogniti,

scho-

scholiis, & artis, quam in qualibet adhibuit autor, annotatione illustrati, nec non antidoto calumniæ venenum contra ejusdem opera fuere præmuniti: parte autem reliqua celebrem sistit Scriptorum Ecclesiasticorum catalogum, Latino idiomate, epistolæ in modum ab Hieronymo confectum, & in Græcum a coætaneo ejusdem Sophronio translatum. Cui coronidis vice, similis plane argumenti, illustrium nempe virorum catalogus, a Gennadio Massileensis ecclesiæ presbytero, Hieronymum in hoc scripti genere imitato compositus, cum Erasmi præfatione jungitur. Atque optamus maxime, ut, quam Hieronymiani catalogi occasione Idea ante laudata promisit nobis, *Introductio ad Scriptorum Ecclesiasticorum Notitiam* publico conspectui quamprimum exponatur.

SECUNDUS scripta Hieronymi ἡλυτικά, & quæ his finitima sunt, ἀπολογητικά, seu quibus diversæ Helvidii v. g. Joviniani, Vigilantii, Montani, Luciferianorum, & Pelagianorum hæreses, & maledicorum, Ruffini præsertim calumniæ profligantur, una cum perspicuis argumentis & eruditissimis Roterodami scholiis complectitur, ut proinde Defensor fidei & orthodoxias inscribi omnino mereatur.

Ad TERTIUM relata sunt scripta ἐξηγηματικά, seu quæ ad expositionem divinarum Scripturarum aliquid momenti afferunt, & præfationum partim, partim epistolarum, partim explanationum, partim etiam traditionum Ebraicarum titulo insigniuntur. Mores enim & animum ut componere primus tomus docet, sic fidei defensionem ostendit proximus, & sacram eruditionem tertius, qui & ipse epistolarium librorum est postremus. Iste Hieronymum eloquentem, ille fulminantem ac tonantem, hic doctorem nobis exhibet.

In QUARTUM scripta quæ aliena sunt, dubiæque ac suspectæ fidei, conjecta sic fuere, ut primum inter ea locum habeant ψευδοπίστεφα, hoc est, falso quidem tributa Hieronymo, sed erudita tamen lectuque indigna minime: medium, aliena & illa quidem, sed quæ titulis non dubiis, a quibus profecta sint autoribus, testantur: ultimum vero, quæ non solum falsa, verum etiam impudentissima inscriptione Hieronymum autorem mentiuntur, virum omnium longe cum eruditissimum, tum eloquentissimum: cum adeo sint, Erasmi judicio, & inerudita, & infantia, ut nec umbram ullam Hieronymiani pectoris referant, adjuncta nihilominus, ne quid

receptæ editioni subtractum videretur. Legi hic tamen duæ Erasmi ad divinarum literarum studiosos epistolæ merentur maxime, altera in tomi fronte catalogum nectens eorum, quæ in quolibet Scriptorum genere *ὑποβολιμαία* reperiuntur: altera in tertia ejusdem serie conspicua, venuste impostorem prodens, insulsa sua pro genuinis nunc Hieronymi, nunc Augustini, nunc Ambrosii, nunc Cyrilli, nunc Eusebii supponentem, hominisque inscitiam & imprudentiam graviter perstringens.

QUINTUS, quem non Erasmo, licet fatis non ante functo, quam perficerentur reliqui, sed Brunoni, & Basilio Amorbachiis debemus, quatuor, majores quos vacant, Prophetarû, Esaiæ, Jeremiæ, Ezechielis, atque Danielis Vaticinia sic recitat, ut ubique Hieronymi commentarios, labore Amorbachiorum improbo restitutos atque emendatos, singulis capitibus subnectat.

SEXTUM duodecim, quos vocamus minores, Prophetarum Vaticinia occupant, ex Hebræo pariter, & Græco idiomate translata in Latinum: nec non commentarii Hieronymi, ad autoritatem veterum codicum exacti, pristinaeque integritati restituti ab Amorbachiis, eam in rem Johannis Reuchlini etiam, Cononis Norimbergensis, Gregorii Reischii & Conradi Pellicani opem adhibentibus.

IN SEPTIMO primus locus commentariis cessit in Parabolas Salomonis, proximus commentariis in Ecclesiasten, homiliis quatuor in Cantica Canticorum tertius, & postremus in Jobum commentariis. Et licet unus duntaxat e recensitis, commentarius nempe præmissa gemina versione textus Ecclesiasten explicans, indubitata habeatur fidei, nec nisi Hieronymum autorem referat, aliis vero tribuendi veniant cæteri; excusationem tamen editionis hujus Principalis autores non habebunt minus, quam invenerunt eam hæcenus Amorbachii, nihil in editione Veneta existens desiderari in sua passi.

OCTAVO exhibentur commentarii in Psalterium Davidis, quos divo tamen Hieronymo falso inscriptos esse, in præfatione monet Bruno Amorbachius, Erasmi subnixus & autoritate, nec levibus argumentis. Appendicis in vicem additur Psalterium quadruplex: Hebræum punctis vocalibus instructum & accentibus; huic e regione veritas Hebraica, Latino videlicet Hieronymi idiomate concepta: Græcum τῶν septuaginta, & huic a latere, quæ vulgo legitur, versio.

NONI

NONI argumentum inchoant commentarii in Evangelium Matthæi & Marci, nec non in divi Pauli ad Galatas, ad Ephesios, ad Titum, & ad Philemonem Epistolas: continuant alii in omnes Pauli Epistolas, autore sed incerto scripti: absolvunt denique Didymi de Spiritu Sancto libri, quos tanti fecit Hieronymus, e Græco in Latinum ut sermonem verteret. Primi quæ sunt ordinis, commentariis tamen in Marcum exceptis, pro *γνησίοις* seu legitimis agnoscere non dubitat toties jam citatus Amorbachius, a quo & Lucæ, ac Johannis Evangeliorum contextus eo est adjectus sine, ut Canoni Evangelico, cujus autorem faciunt Eusebium, tanto magis responderet. Secundi vero ordinis commentarios indignos idem censet, qui tribuantur Hieronymo. Sed satis de partibus operum videbimur dixisse, quas cum Erasmano codice communes habet noster: Sequuntur nonnulla adhuc Volumina, eo quod in aliis editionibus legerentur, commentariorumque vicem Hieronymianis præstarent monumentis, adjuncta. Tomo itaque horum Operum DECIMO quæ porriguntur, post Præfationem ad Pontificem Pium IV, sunt Mariani Victorii Reatini, Episcopi Amerini commentatio de vita Hieronymi, ejusdemque Scholia, & annotationes in Hieronymi libros. In his enim cum non pauca reperirentur, quæ eruditorum ferebant calculum, omnia ejus Scriptoris *ἑθλα μέμιγμένα λυγροῖς* invadere seculo autores hujus editionis noluerunt. Porro eruditæ Henrici Gravii in CII epistolas Hieronymi, nec non Frontonis Ducæi notæ, quæ D. Tribbechovio jüdice, præ aliis merentur plausum, præsertim ubi Philologica feliciter expediunt: præterea Latini Latini observationes & conjecturæ in Hieronymi epistolas, quibus aliquot Hieronymi loca emendantur exacte, cum scholiis Mariani sæpius memorati.

UNDECIMO pro argumento dedit Editor, ne Hieronymum truncatum quasi ac mutilum exhibuisse videretur iis, qui Scholasticarum quæstionum habent gustum, & talibus pascuntur forte atque delectantur, Francisci a Messana difficilia sancti Hieronymi loca, & Ferdinandi Vellofilli, Episcopi Lucensis, animadversiones in Hieronymi opera, quas advertentias Theologiæ Scholasticæ inscripsit autor.

POSTREMUM denique totum quatuor novi absolvunt in-

dices. Unus Biblicus, Scripturæ locorum, cum aliqua videlicet vel explicatione, vel notabili applicatione per opus universum adductorum: secundus, locorum Theologicorum, seu capitum doctrinæ fidei: tertius Miscellaneorum, qui res Theologicas, Philologicas, Morales, & Historicas eum ad modum colligit, ut nec vocabulorum Græcorum atque Hebræorum rationem negligat: quartus materiarum syllogem suppeditat, ad homilias dominicis diebus, festisque cæteris proponendas apprime facientium.

NOVA COLLECTIO CONCILIORUM. STEPHANUS Baluzius in unum collegit, multa notata dignissima nunc primum edidit, notis illustravit, reliqua emendavit ad vetustissima exemplaria manuscripta.

Parisiis, ex officina Francisci Muguet, 1683.

in fol.

Quod fluviis accidere solet, ut, quo longius a suis fontibus decurrunt, eo ampliora sibi spatia acquirant, idem conciliorum collectioni longo temporis decursu subinde per varias accessiones evenisseprehendimus. Primum enim *Jacobus Merlinus*, ecclesiæ Parisiensis Pœnitentiarius, Lutetiæ A. C. 1524 duos conciliorum tomos, a *Petro Quentello* A. C. 1530 Coloniae recufos, & A. C. 1535 denuo Parisiis impressos adornavit; uno quidem concilia una cum Romanorum Pontificum epistolis decretalibus ab *Isidoro* quondam compilata, altero vero acta duorum Constantinopolitanorum, nec non Constantiensis & Basileensis concilii complexus. Cujus diligentiam imitatus *Petrus Crabbe* Mechlinensis ordinis Franciscani A. C. 1538. itidem duos conciliorum tomos sed longe ampliores edidit, in quibus præter appendices & supplementa concilii Constantiensis & Basileensis, variasque synodos & epistolas, gesta Concilii Chalcedonensis ex recensione Rustici Romanæ ecclesiæ Diaconi, Liberati Carthaginensis breviarium, concilium Lateranense sub Innocentii III. Pontificatu celebratum, gesta concilii Florentini ex interpretatione Bartholomæi Abrami Cretensis, & vitas Romanorum Pontificum adjecit. Cum vero ne sic quidem conciliorum historię satisfecisse sibi vide-

videretur, anno vulgaris æræ 1551 novum conciliorum opus tribus to-
mis comprehensum, Niceno II, Lateranensi V, plurimisque aliis con-
ciliis additis, in publicum emisit. Paulo post, anno nempe 1555, *Franciscus Joverius* Valentinus tripartitum sanctionum ecclesiasticarum
opus, quarum prima classis synodos universales, secunda particulares,
tertia pontificum decreta continet, eum in finem Parisiis vulgavit, ut
singulis sanctionum istarum generibus, quæ hæcenus permixta fue-
rant, seorsim collocatis, conciliorum lectio jucundior & facilior red-
deretur. Verum cum novi nihil attulerit, sed potius de contrahendo
volumine, ne ultra debitam magnitudinem excresceret, sollicitus fue-
rit, æque minus hoc loco rationem ejus aliquam habendam ducimus,
quam Bartholomæi Carranzæ & cæterorum, qui conciliorum tomos
in summas & compendia redægerunt.

Progredimur ergo ad *Laurentium Surium* Carthusianum, qui
quatuor volumina conciliorum Coloniae A. C. 1567, Gervini Calenii
Juris Licentiatii typis impressa divulgavit, in quibus non solum ali-
quot locorum millia, ad manusciporum codicum fidem diligenter
collata, emendavit & integritati suæ restituit, verum etiam libris octo
constitutionum apostolicarum, quas vocant, codice encyclo seu syn-
tagmate epistolarum synodaliū, pro defensione concilii Chalcedo-
nensis ad Leonem Imp. ex diversis provinciis scriptarum, concilio V.
generali, plurimisque aliis antiquitatis ecclesiasticæ monumentis,
quæ in idusque tempus desiderata fuerant, conciliorum thesaurum
locupletavit.

Surianam conciliorum collectionem *Veneta* excepit, quæ in
quinque tomos distributa A. C. 1585. ex Domini Nicolini officina
prodiit, actis concilii Niceni, quæ Alphonus Pisanus ediderat, nec
non actis Ephesini concilii, quæ Theodorus Peltanus Latino idioma-
te donaverat, & Caroli Borromæi concilii Mediolanensibus, non-
nullisque aliis conciliis & epistolis auctior, ut annotationes breviores
margini, & pleniore contextui adjectas taceamus.

Hanc tot Virorum clarissimorum in colligendis conciliis indu-
striam nostro seculo *Severinus Binius* Canonicus Colonienfis tantum
abest, ut non æquasse, ut omnibus potius palmam præripuisse videat-
ur. Is enim A. C. 1606 novam conciliorum collectionem, scholiis &
annotationibus ex Baronio maxime depromptis, & ad Curiam Roma-
næ

næ placita accommodatis illustratam, & duodecimo post anno vulgaris æræ 1618 iterum aliam in eruditorum conspectum hoc discrimine prodire iussit, ut prior editio mere Latina quatuor tomis, tertio in duo volumina diviso, contineatur, in posteriore autem, quæ longe amplior & illustrior est, Græca, quæcunque reperiri potuerunt, accesserint, singulis tomis in duo vel tria volumina distributis; quanquam postea Parisienses, cum posteriorem Bini editionem A. C. 1638. iterum prelo subjecerunt, totum opus in novem tomos, septimo in duo volumina partito, digesserunt. Cæterum e plurimis, quæ Binius partim in prima, partim in secunda editione conciliorum tomis primus inseruit, nominare jam sufficiat concilia Hispanica, quæ A. C. 1593. Madriti apud Petrum Madrigalium, Garfiæ Loaisæ studio, cum ejusdem scholiis & annotationibus edita fuerant, & tomos IV. Græco-Latinos conciliorum generalium, quæ A. C. 1608. Pauli V. auspiciis Romæ ex Vaticana typographia prodeuntia lucem aspexerunt.

Verum & voluminum numero, & Augusto chartæ & typorum apparatu, Binianas & omnes reliquas conciliorum collectiones antecellit *Regia*, quæ in 37 tomos diffusa A. C. 1644. Parisiis in publicum exivit, quæ & ipsa novis accessionibus minime caruit. In ea enim Jacobi Sirmondi concilia Gallicana, Horatii Justiniani concilium Florentinum, quod paulo ante id tempus Romæ excusum fuerat, Vigili epistola pro confirmatione Synodi V. & appendix ad concilium Claromontanum cum dissertationibus Petri de Marca, antiqua Angliæ concilia, concilium Lemovicense ex manuscripto Thuanæ bibliothecæ codice suppletum, aliaque, quæ Binium & reliquos conciliorum editores latuerant, comparent.

Viginti tomis minor est postrema conciliorum collectio, quam *Philippus Labbeus* in se suscepit, & operi immortuus *Gabrieli Cossartio* perficiendam reliquit, A. C. 1672. Parisiis absoluta. Sed quantum *Regiæ* cedit voluminum numero, typis quippe minutioribus expressa, tantum conciliorum & tractatum ad pleniorum conciliorum historiam pertinentium copia *Regiam* superat; ut patet ex synopsi singulorum 17 tomorum, in qua asterisco notantur, quæ in *Regia* collectione desiderantur: qualia sunt Clementis Romani prior ad Corinthios epistola cum præfatione & notis Patritii Junii, & posterioris epistolæ fragmentum cum divinatione Godofredi Vendelini, constitutio-

tutiones apostolicæ Græce & Latine interprete Francisco Turriano; Ursini Afri tractatus de baptismo hæreticorum, a Rigaltio in notis ad Cyprianum, non expresso Autoris nomine vulgatus; Ferdinandi de Mendoza libri tres de confirmando concilio Eliberitano; Canones 84. Niceni, cum aliis ejusdem concilii sanctionibus & decretis, ex Arabica versione ab Abrahamo Ecchellenfi Maronita Latine redditi, ejusdemque interpretis dissertatio & notæ: Concilium Carthaginense I. a Luca Holstenio ex Vaticana bibliotheca emendatum; Marii Mercatoris commonitorium super nomine Celestii, Pelagii, & Juliani; Petavii dissertatio de damnatione Photini; variorum Patrum epistolæ, & responsa canonica; varia concilia ex libello synodico; Albaspinei ad concilia nonnulla observationes; Jacobi Sirmondi ad epistolas Pontificum & concilia Gallica notæ posthumæ, aliaque ecclesiastica monumenta ab ipso edita; ut ipsius Labbei observationes passim interspersas, & cætera, quæ partim in primo & secundo tomo, ex quibus huc pauca speciminis loco excerpimus, partim in reliquis voluminibus occurrunt, silentio prætermittamus, cum longe plura sint, quam ut hic sigillatim recenseri possint aut debeant.

Jamque apud multos perfecta & omnibus numeris absoluta videri poterat conciliorum collectio, cum vir celeberrimus *Stephanus Baluzius*, postquam & suo ingenio a teneris ad hæc studia propensus, & Petri de Marca, quem perquam sibi familiarem habuit, exemplo incitatus, & Colbertina, cui postmodo præfectus fuit, bibliotheca aliisque subsidiis adjutus, maximam ecclesiasticæ eruditionis suppellectilem collegisset, plurima in conciliorum collectionibus etiam postremis omissa, aut negligentius, quam oportuit, tractata deprehendit. Quamobrem, si ad emendanda, augenda, & complenda conciliorum acta animum appelleret, operæ se pretium facturum existimavit, eoq; consilio novam conciliorum collectionem seu potius reliquarum collectionum supplementum apparare cœpit, cujus primus tomus superiore anno Parisiis editus, ab A. C. 125. ad sexti usque seculi medium pertingit.

Auspicatur a concilio Siculo contra Heracleonitas Valentini progeniem coacto, cujus memoriam antiquus autor, sub Prædestinati nomine a Sirmondo editus, in libro primo de hæresibus ad posteros transmittit, ex quo etiam concilium Pergamenense contra Colarbasianos, Romanum contra Venustianos, Carthaginense contra Manichæos,

Oriente contra Cerdonianos, & duo Achaica contra Valēfios & Aetianos, suo quodque loco inserta memorantur. Longum esset referre concilia, quae a Labbeo & aliis omiſſa, ex Eusebio, Athanasio, Hilario, Ambrosio, Epiphano, Hieronymo, Augustino, Mario Mercatore, Victore Tununensi, Photio, aliisque autoribus Baluzius supplevit. Longius ea enumerare, quae vel a plurimis mendis liberavit, vel loco non suo posita monuit, vel egregiis observationibus illustravit, vel accessionibus non poenitendis locupletavit. Quocirca unum tantum ac alterum exemplum referemus.

Ad concilium Mediolanense, A. C. 355. in causa Athanasii a trecentis & amplius episcopis habitum, ex vita Eusebii Vercollensis, quam tom. 4. Italicae sacrae Ferdinandus Ughellus publicavit, prolixam de rebus in eo gestis narrationem addit. Acta Ariminensis concilii ex fragmentis Hilarii, a Nicolao Fabro ex Petri Pithoei bibliotheca editis, & Hieronymo subjectis notis & variis lectionibus recenset. Synodum Seleuciensem, cum eam tanto compendio in concilia relatam animadverteret, ut etiam expositio fidei in illo concilio tradita omiſſa fuerit, paulo accuratius enarrandam existimavit, ut harum rerum studiosi in unum locum congesta reperire possint, quae Athanasius, Hilarius, Epiphanius, Severus Sulpitius, Socrates aliique veteres de ista synodo tradiderunt. Concilium Romanum, in quo Damasus publica voce Liberium damnavit, quamvis ejus mentio nullibi quam in vita Eusebii Romani habeatur, non indignum tamen censuit, quod reliquis conciliis adjungeretur. Concilii Cabarsuffitani epistolam synodicam ab Augustino servatam cum pluribus codicibus manuscriptis contulit, & varias lectiones annotavit. Ad concilium Carthaginense 4, quod A. C. 398. celebratum est, canonem 105 nunc primum ex Urgellensis ecclesiae codice adjecit, ex quo etiam ad Regense concilium duos canones addidit, quos in vulgatis editionibus deesse deprehendit. Acta concilii ad Quercum contra Chrysostomum habiti, quae in postrema conciliorum editione ex Photio relata fuerant, ex Palladii dialogo, quem Emerico Bigotio debemus, memorat. In epistola Vigilii ad Profuturum Episcopum Bracarensem scripta, quae quondam Eutherio vel Eleutherio inscripta fuerat, eam partem, quae de Romanae ecclesiae primatu agit, omisit, fidem antiquorum codicum, ex quibus hanc epistolam edidit, secutus. Sed his omiſſis ad ea, quae majorem hujus tomi partem occupant, tranſeamus.

Cele-

Celebris est *collatio* Augustini ævo inter *Catholicos* & *Donatistas* habita, cujus gesta Severini & Juliani impulsu Marcellus Memorialis in compendium contraxit. Eorum unicum, quantum constat, manuscriptum exemplar ab interitu servatum hodie superest, quod cum superiore seculo Johannis Tili Meldensis Episcopi beneficio in Francisci Balduini manus pervenisset, post ejus mortem primum Papyrii Massoni, ac deinceps Petri Pithoei cura emendatus prodiit. A quo tempore collationis ejus gesta etiam cum Optati Milevitani operibus, & in conciliorum tomis excusa denuo fuerunt. Cum autem Baluzius multa adhuc emendanda restare intelligeret, id operæ in se suscepit, ut codices editos cum manuscripto, quod nunc in Colbertina bibliotheca asservatur, diligenter conferret, errata veteris librarii tolleret, & gesta hæc longe saniora, quam unquam antea prodierant, vulgaret. Adjunxit sermones ab Augustino ante & post collationem habitos, & quæ in gestis tertiz cognitionis desiderantur, ex Augustini breviculo supplevit. In notis vero, quas addidit, non solum emendationum suarum rationem exposuit, verum etiam plurima obscura & intellectum difficilia solerter explicavit, & in primis ecclesiæ Africanæ noticiam egregie illustravit.

Antiquam versionem *concilii Ephesini* ab Antonio Contio quondam editam, & in tomis conciliorum hæctenus neglectam, novæ huic conciliorum collectioni inferere non dedignatus est, cum præsertim eam ope trium vetustissimorum codicum longe meliorem fecerit, & eruditis conjecturis suis ubique additis a plurimis mendis & lacunis repurgaverit. Subjuncta est actio 6 concilii Ephesini interprete Mario Mercatore nunc primum edita, cum epistolis quibusdam ad Nestorii causam pertinentibus, quas inter Marii Mercatoris opera Garnerius jam ediderat. Succeedunt fragmenta quædam Græca, partim ex codicibus bibliothecæ regiz nunc primum edita, partim ex monumentis ecclesiæ Græcæ a Cotelierio vulgatis deprompta. Præmissum est actis concilii Ephesini commonitorium Cyrilli Posidonio datum, cum propter Nestorii negotium Romam mitteretur, inter Jacobi Sirmondi Schedas haud ita pridem repertum, nec non commonitorium Cælestini Episcopi Romani episcopis & presbyteris ad Ephesinum concilium euntibus datum, quod hæctenus ineditum Baluzius asserit, oblitus, quod Christianus Lupus Ord. Fr. Eremit. S. Augustini, post variorum

Patrum epistolam ad Ephesinum & Chalcedonense concilium spectantes, illud ipsum commonitorium jam evulgaverat.

Totum illud *synagma epistolarum a Lupo ex codice Casinensi Romæ* descriptum, & postea in Belgio vulgatum, & in Actis nostris mense Augusto 1683. memoratum, Baluzius in novam hanc conciliorum collectionem intulit, ægerrime ferens, quod ms. illum codicem, quo Lupus usus fuerat, consulere haud potuerit. Quamvis enim nihil intentatum reliquisset, ut ejus compos fieret, tanta tamen fuit monachorum istorum pertinacia, ut nulla arte nullisque precibus id impetrare potuerit. Suspiciatur autem Baluzius, autorem istius collectionis fuisse Africanum & trium capitulorum defenforem, & post Justiniani tempora hoc synodicum adversus tragœdiam Irenæi, seu adversus libros, quos Irenæus Nestorii partibus addictus, tragœdiam vocavit, compilasse, quod a Lupo admodum indiligenter emissum queritur. Notas, quas Lupus admodum prolixas ad ducentesimum usque collectionis hujus caput, cui immortuus est, adjunxit, Baluzius omisit, & ipse breviores animadversiones singulis fere paginis subjecit, in quibus haud raro a Lupi scholiis dissentit. Cum enim Lupus in scholiis ad cap. 117, solum Damasum damnasse Lucium Arianum & Maximum Cynicum asserat, id negat Baluzius, eumque vehementer errare minime dubitat, cum Damasus Lucium non solus, sed cum concilio Italix & totius occidentis damnaverit, Maximum autem non damnaverit, sed potius contra Nestarium partibus ejus addictus fuerit. Quæ Lupus de pactis inter Proclum & Domnum conventis ex epistola Theodreti ad Flavianum in scholiis ad c. 192 protulit, Baluzius mera esse commenta judicat. Loca, e quibus Lupus evincere conatur, Christianam fidem semper tradidisse, unicuique fidei præsertim Episcopo esse proprium custodem Angelum, id minime probare quod debent, Baluzius arbitratur.

Idem antiquam *Chalcedonensis concilii* versionem, quam Rusticus Diaconus emendandam suscepit, & Petrus Crabbe primus integram edidit, cum antea exiguam ejus partem Merlinus evulgasset, a Romanis conciliorum generalium editoribus, quos Binius & reliqui secuti sunt, sub emendationis specie tantum non obliteratam animadvertens, antiqua Chalcedonensis concilii exemplaria magno studio conquisivit, & cum editis tanta diligentia contulit, ut ipse pæne vereatur,

tur, ne in annotatione variarum lectionum, quas huc congefſit, nimius fuerit. In prolegomenis huic concilio præfixis, ut & hoc addamus, inter alia contra Paſchaſium Queſnelium diſputat, qui Julium Puteolanum Episcopum Ephesino concilio non interfuiſſe, & actionem concilii Chalcedonenſis de Domno a Latino quodam impoſtore in gratiam Romani Pontificis confictam cenſuerat.

Post appendices concilii Chalcedonenſis, *codicem illum encyclicum* jufſu Caſſiodori Senatoris ab Epiphano Scholaſtico Latinitate donatum, & primum a Surio vulgatum, cujus jam ſupra mentionem fecimus, eadem methodo, qua Chalcedonenſe concilium tractavit. Cum enim Romana & cæteris Romanam ſecutiſ conciliorum editio-nibus multa huic codici perperam inſerta, multa haud exigui momen-ti intacta & prætermiſſa, ordinem epiftolarum turbatum ipſumque codicem loco alieno poſitum obſervafſet, exemplaria manuſcripta & edita antiqua & nova accurate perluftravit, & quantum inter ſe va-rient, oſtendit.

Postremum hujus tomi *concilium eſt generale quintum*, cujus emendationem etſi jam Labbeus antiquo Claudii Jolii codice adhibito aggreſſus fuerat, Baluzius tamen eodem codice, quo Labbeus uſus fuerat, penitus inſpecto, deprehendit, multa ab ipſo neglecta & præ-terita fuiſſe. Quapropter ſe rem nec a propoſito ſuo alienam, nec eru-ditis ingratam facturum arbitratus eſt, ſi ea, conſulto præterea Bello-vacenſi codice, in nova hac conciliorum collectione fideliter ſupple-ret. Videas igitur hic fragmentum ex judicato Vigilii, duas Vigilii epiſ-tolas ad Juſtinianum & Theodoram, jam olim a Monotheletis corrup-tas, eoque nomine in ſynodo generali 6. falſi poſtulas, teſtimonium Theodori Cappadocis & Cethegi patricii, de jurejurando, quo ſe Vigilii obſtrinxit, & literas Juſtiniani adverſus Vigilium, ut maximum variarum lectionum apparatus taceamus. Additi ſunt canones con-cilii V, quos ex veteri manuſcripto bibliothecæ Cæſareæ Petrus Lam-becius Græce edidit, quos excipit conſtitutum Vigilii de damnatione trium capitulorum in Colbertino quodam codice inventum, & ab epiſtola Vigilii ad Eutyrium, quam in Regiæ bibliothecæ codice re-pertam Petrus de Marca publici juris fecerat, & erudita diſſertatione illuſtraverat, diverſum.

Post finem tomi primi accedunt *addenda* ad concilium Chalce-donenſe, ab Hieronymo Caſanata ſerius tranſmiſſa, & alia nonnulla,

bellare contendens eos ad artus mittere, ut vel ex sola arthriticorum, pulsus vehementia colligere foret: & quidem per arterias, quemadmodum harum pulsus major & crebrior, distensio, flatus ab arterioma frequens eruptio, ac repellentium damna evincant.

In parte semiotica seu altera, signa pathognomonica morbi articularis ubi exponere contendit, non secundum *Barbette* aliosque, tumorem, calorem, inflammationem, & febrem, sed motus impotentiam ac dolorem lancinantem, distendentem, pulsatilem, profundum, assiduum atque acerbum, cum venarum intumescencia & intensiore arteriarum pulsū, eadem pronunciat, ita ut dolor reliquis hujus affectus symptomatis occasionem suggerat, adeoque hæc accidentium demum accidentia & quidem separabilia, existant. Imo distinctionem inter tumorem morbi articularis internum & externum ex pathologia sua repetens, hunc, tanquam ab humorum affluxu exurgentem, ab illo inductum dolorem potius mitigare, simul tamen immedicabile nodorum toporumque malum præter topicorum inconcinnam applicationem, cære contendit. Partem tertiam seu therapeuticam ubi aggreditur, duo præcipuis hæcenus arthritidis medelæ obstitisse edocet, audaciam sc. nonnullorum impostorum atque imperitorum, aliorum vero quos vera morbi causa latebat, timiditatem desperationi maxime analogam: illam nihilominus ab igne, & quidem solo sperare, jubet auctoritati veterum nisus, qui usum ustionis in aliis æque morbis ac in arthritide quam proficuum observarunt & commendarunt. Quamvis enim mollities ac teneritudo hujus seculi, quo cuti magis indulgere homines, pyrotechnica remedia ex Chirurgia & Medicina proscripserit: horum tamen administrandi rationem singularemque in multis affectibus efficaciam *M. A. Severinum* velut ex orco tempestive fati revocasse ait, ita quidem, ut quum crudelitas candentis ferri *Hippocrati*, *Celso*, *Aquapendenti*, ac nominato *Severino* jamdum de materia ignis aptiore, fungis sc. stupa linea aut ex cotone confecta, eogitandi occasionem dederit, herbaceam Sinarum stupam i. s. *Moxam a Busbovio* primo inventam ac auctori suggestam, quæque causam morbi continentem, nempe flatum, tollat, hic reliquis omnibus anteferat, confirmatus in hoc præcipuis a Japonibus & Sinis, qui, in primis priores, in quovis sexu, ætate, morbo, anni tempore, regione, summo cum emolumento hæc *Moxæ* comburio, cum acui punctura utantur. *Moxam* autem nihil aliud,

aliud, quam artemisiam latifoliam exsiccatam, seu hujus lanuginem, qua integra fere Japonæ tellus industriò quasi labore confita, quam *Jomangi* & *Nophous* alias vocant, esse ait, inustionem arthriticorum ex Hippocratis documentis aliorumque Autorum scriptis comprobatur, tandemque modum lanuginem hanc parandi ejusque applicandi rationem, cum omnibus atque singulis circumstantiis & quibusdam prohibentibus exponit.

Addit huic dissertationi, pro pathologia flatulosa hujusque remedio adequato, nempe inustione cum Moxa, confirmando, appendicis loco *Febris Cardiaca* & *Cordis Palpitationis ex Flatibus* a se ipso passè descriptionem, cum enarratione symptomatum ejus satis molestorum, & tantum non lethaliùm, cui præter Clysmata, abdominis inustioncula, per moxam adornata, unicùm & verum extiterint remedium.

Excipit hæc *Mantissa Schematica* icones exponens quatuor, quarum binæ secundum Sinenses, binæ secundum Japonès, cuncta in diversis affectibus Moxa adurenda & acu perforanda loca, in anterioribus, posterioribus, & lateralibus partibus, determinant: & quidem secundum sanguinis circulationis tractum, in quo discendo docendòq; a multis etiam seculis plus forte studii, quam cuncti Europæi impenderunt, totius Medicinæ stabilimen ex illius præceptis desumentes.

Sequitur Opusculum de *Acupunctura*, quam cum inustionibus utramque fere apud Sinenses & Japonès in praxi Medica partem absolvere superius dixerat, & nunc repetit, ita quidem ut peculiates acus administratores, artífes, Sinensibus *Xinxien* & Japonensibus *Ferriatte* appellentur. Hujus acus tradit delineationem, insimulque applicandi rationem ac usum in diversis affectibus singularem declarat.

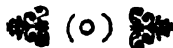
Restant *Orationes* Autoris tres, quarum priorem de *Cbimia ac Botanica antiquitate* & *dignitate* habuit, cum apud Jacatrenses Batavos *Anatomicas* prælectiones publice auspicaretur, *Alteram* *Physiognomia* vim atque nobilitatem, *Tertiam* vero *Monstrorum* causas & fiendi rationem exponit idem, præmittens his *descriptionem Morbi marisimi* & maligni, qui in navigatione ad Indias orientales eum cum comitibus atrociter affligerat, una cum remediòrum eidem appropriatorum commemoratione.

CHRISTI-

*Primarii, de Vita & Moribus Christianis primævis per
Gentilium malitiam afflictis, liber.*

KilonI, literis Joachimi Reumanni, anno 1683, in 4.

Cum veterum Christianorum vitam, mores ac calamitatem nosse, multum in vita Christiana utilitatis habeat; nil a munere Theologi alienum se facturum putavit *Autor celeberrimus*, si evolutis antiquorum scriptorum ecclesiasticorum monumentis, tum illorum pietatem ac vitæ innocentiam, tum gentilium calumnias, quæ Christianismum maxime invisum aut exosum reddere studuerunt, paulo uberius exponeret. Ejus rei quidem jam ante specimen eruditum dederat, publicato Kilonii anno 1668 tractatu, *de calumniis Paganorum in Christianos veteres sparsis*: sed quia illo non omnia, quæ ad hoc argumentum faciunt, perstrinxerat, præsentî libro ea quasi supplere voluit. Ac primum quidem Celsi & Juliani calumniam diluit, qui Christianos ideo improbitatis arguebant, quod malos ac improbos homines in suos recipere cœtetur. Deinde ostendit, perperam toti Ecclesiæ vitia quorundam malorum Christianorum fuisse imputata. Inde singulatim crimina aut vitia Christianis per calumniam objecta recenset: ut sunt impostura, magia, elancularii & nocturni conventus, factiones & conspirationes, crimen læsæ majestatis, odium generis humani, Thyestæ epulæ, Oedipodæ mixtionis, contumacia pervicax, affectatio inanis gloriæ, inertia & ἀχρησία. Præterea etiam Christianis miseriam & calamitosam sortem exprobrarunt, calamitatum publicarum causas in ipsos conferentes. Quamobrem *Augustinus* eruditum de *Civitate DEI* opus, & *Cyprianus* librum contra *Demetrium* scripserunt, quibus ἐγκλήματα hæc potissimum confutare annisi sunt. Omnia hæc *Autor in antiquitate Ecclesiastica versatissimus*, quindecim capitibus complectitur, & testimonio tam Græcorum quam Latinorum Patrum, imprimis eorum, qui pro Christianis scripta apologetica edidit, re, confirmat. Singulis capitibus quoddam quasi breviarium præmissum est, ex quo de argumento lectori facile constare potest.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Augusti, Anno M DC LXXXIV.

S. HIERONYMI STRIDONENSIS OPERA OMNIA, cum notis & scholiis, variis item lectionibus, Desiderii Erasmi Roterdami, Mariani Victorii Reatini, Henrici Gravii, Frontonis Ducat, Latini Latini, aliorumque: Auctoritate & sumptibus Serenissimi Principis ac Domini, Domini FRIDERICI, Ernesti Pii filii, Ducis Saxonie, Julie, Clivie & Montium, &c. &c.

Francofurti ad Mœnum & Lipsiæ, A. 1684. in fol.

Permagni interesse ecclesiæ juxta atque rei literariæ, ut post sacratissimum Divini verbi depositum, sanctorum quoque Patrum monumenta integre custodiantur, a nemine in dubium facile vocabitur, quod scripta Patrum totius inde ab Apostolorum temporibus antiquitatis lumina, imo thesauri habeantur, quibus nihil esse potest pretiosius, nihil ecclesia Christiana dignius. Nec minima fuisse, hæc videtur caussa, cur Serenissimus Saxonie Princeps nulli parcendum sumtui statuerit, nulli suorum operæ, quo quantum fieri nitidissime posset, in lucem rursus publicam omnia D. HIERONYMI Opera, nobilissimi inter Patres syderis, prodirent. Ut enim Parentis gloriose recordationis pietatem inclytam, & quam pro divini verbi ac religionis orthodoxæ custodia gessit, curam & zelum incredibilem, opus Biblicum Glossatum, Vinariense vel Ernestinum quod usurpatur, aperte satis loquitur: sic easdem virtutes Principe dignissimas ostendi maxime erudito orbi voluit Filius Serenissimus, e Patrum augustorum, Hieronymi præprimis voluminibus, ab interitu nunc egregie vindicatis, & incorrupte denuo ad posteritatem transmissis.

Et architecturam quidem universi operis, tanti Principis auspiciis absoluti & perfecti, primarius Academix Julix Professor, D.

Xx

Frider.

Fridericus Ulricus Calixtus, in horum voluminum, quam nuper edidit, *idea* sic expressit, ut nos facile recensendi negotio in præfenti sublevet. Quæ de vita etiam, de studiis, de Hieronymi scriptis, quænam spuria, quænam genuina; de variis præsertim editionibus, commentatoribusque; de autoritate Hieronymi, quam diversis piorum ille & eruditorum virorum judiciis habeat, & similibus, hoc forte loco commemorari meruissent, occupavit *Criticus Hieronymianus*, quem publico proxime daturum se promisit de hac Operum editione, ut de ecclesia alias, insigniter meritis D. Adamus Tribbechovius. De tam præclaro tamen instituto, pietatisque pariter atque fructus in ecclesiam redundantis plenissimo, ne fileamus plane, est nova hæc Saxonica editio ex Erasmano eoque probatissimo codice expressa. Frobenianam siquidem hanc Basileensem, quam Romanam editionem Mariani Victorii Reatini, vel alias ex illa in Germania, & Gallia impressas, sequi autores ejus maluerunt, quod eruditas Erasmi præfationes, censuras item, ac notas, aut plane omiserit Marianus, aut eliserit, aut interpolaverit strenue, manifesto satis partium in religione studio, quo ve palmam, quæ ex Hieronymi editione manserat Erasmus, prorsus interverteret. Sic vero imaginem illius refert, ut, quod accurate omnino revisionis, collationisque diligentissimæ argumentum est, in cujusvis columnæ margine versuum addat, ex sacris ab Hieronymo passim adductorum, capitumque numeros, in nullis hæcenus comparantes, ut & paginas, quibus Gravii, & Victorii annotationes, tomo demum decimo expressæ, reperiuntur. Cumque novem in universum tomis Erasmanum codicem absolvi constet, novus hic *Index* est, tomorumque adeo triade illum, cujus structuram imitatur, superat.

PRIMUS enim, (ut elegantes D. Tribbechovii præfationes, evolutionem insignium Principis, quam secundum artis Heraldicæ principia adornavit Bernhardus Zechius, Serenissimo Principi a Feudalibus Secretis; Erasmi epistolam nuncupatoriam ad Cantuariensem Archiepiscopum; Hieronymi vitam per Erasmus pulcherrime descriptam, cum aliis præmissis omittimus,) exhibet prima sui parte D. Hieronymi Epistolas, seu Libros Epistolares, non omnes quidem, sed eos solum, qui respiciunt mores, & Christianæ institutionem vitæ, prout vetustissimorum codicum collatione ab Erasmo recogniti,

scho-

scholiis, & artis, quam in qualibet adhibuit autor, annotatione illustrati, nec non antidoto calumniæ venenum contra ejusdem opera fuere præmuniti: parte autem reliqua celebrem sistit Scriptorum Ecclesiasticorum catalogum, Latino idiomate, epistolæ in modum ab Hieronymo confectum, & in Græcum a coætaneo ejusdem Sophronio translatum. Cui coronidis vice, similis plane argumenti, illustrium nempe virorum catalogus, a Gennadio Massileensis ecclesiæ presbytero, Hieronymum in hoc scripti genere imitato compositus, cum Erasmi præfatione jungitur. Atque optamus maxime, ut, quam Hieronymiani catalogi occasione Idea ante laudata promissit nobis, *Introductio ad Scriptorum Ecclesiasticorum Notitiam* publico conspectui quamprimum exponatur.

SECUNDUS scripta Hieronymi ἡλυτικά, & quæ his finitima sunt, ἀπολογητικά, seu quibus diversæ Helvidii v. g. Joviniani, Vigilantii, Montani, Luciferianorum, & Pelagianorum hæreses, & maledicorum, Ruffini præsertim calumniæ profligantur, una cum perspicuis argumentis & eruditissimis Roterodami scholiis complectitur, ut proinde Defensor fidei & orthodoxias inscribi omnino mereatur.

Ad TERTIUM relata sunt scripta ἐξηγηματικά, seu quæ ad expositionem divinarum Scripturarum aliquid momenti afferunt, & præfationum partim, partim epistolarum, partim explanationum, partim etiam traditionum Ebraicarum titulo insigniuntur. Mores enim & animum ut componere primus tomus docet, sic fidei defensionem ostendit proximus, & sacram eruditionem tertius, qui & ipse epistolarium librorum est postremus. Iste Hieronymum eloquentem, ille fulminantem ac tonantem, hic doctorem nobis exhibet.

In QUARTUM scripta quæ aliena sunt, dubiæque ac suspectæ fidei, conjecta sic fuere, ut primum inter ea locum habeant ψευδοπιγερα, hoc est, falso quidem tributa Hieronymo, sed erudita tamen lectuque indigna minime: medium, aliena & illa quidem, sed quæ titulis non dubiis, a quibus profecta sint autoribus, testantur: ultimum vero, quæ non solum falsa, verum etiam impudentissima inscriptione Hieronymum autorem mentiuntur, virum omnium longe cum eruditissimum, tum eloquentissimum: cum adeo sint, Erasmi judicio, & inerudita, & infantia, ut nec umbram ullam Hieronymiani pectoris referant, adjuncta nihilominus, ne quid

receptæ editioni subtractum videretur. Legi hic tamen duæ Erasmi ad divinarum literarum studiosos epistolæ merentur maxime, altera in tomi fronte catalogum nectens eorum, quæ in quolibet Scriptorum genere *ὑποβολιμαία* reperiuntur: altera in tertia ejusdem serie conspicua, venuste impostorem prodens, insulsa sua pro genuinis nunc Hieronymi, nunc Augustini, nunc Ambrosii, nunc Cyrilli, nunc Eusebii supponentem, hominisque inscitiam & imprudentiam graviter perstringens.

QUINTUS, quem non Erasmo, licet fatis non ante functo, quam perficerentur reliqui, sed Brunoni, & Basilio Amorbachiis debemus, quatuor, majores quos vacant, Prophetarû, Esaiæ, Jeremiæ, Ezechielis, atque Danielis Vaticinia sic recitat, ut ubique Hieronymi commentarios, labore Amorbachiorum improbo restitutos atque emendatos, singulis capitibus subnectat.

SEXTUM duodecim, quos vocamus minores, Prophetarum Vaticinia occupant, ex Hebræo pariter, & Græco idiomate translata in Latinum: nec non commentarii Hieronymi, ad autoritatem veterum codicum exacti, pristinaque integritati restituti ab Amorbachiis, eam in rem Johannis Reuchlini etiam, Cononis Norimbergensis, Gregorî Reischii & Conradi Pellicani opem adhibentibus.

IN SEPTIMO primus locus commentariis cessit in Parabolas Salomonis, proximus commentariis in Ecclesiasten, homiliis quatuor in Cantica Canticorum tertius, & postremus in Jobum commentariis. Et licet unus duntaxat e recensitis, commentarius nempe præmissa gemina versione textus Ecclesiasten explicans, indubitata habeatur fidei, nec nisi Hieronymum autorem referat, aliis vero tribuendi veniant cæteri; excusationem tamen editionis hujus Principalis autores non habebunt minus, quam invenerunt eam hæctenus Amorbachii, nihil in editione Veneta existens desiderari in sua passi.

OCTAVO exhibentur commentarii in Psalterium Davidis, quos divo tamen Hieronymo falso inscriptos esse, in præfatione monet Bruno Amorbachius, Erasmi subnixus & autoritate, nec levibus argumentis. Appendicis in vicem additur Psalterium quadruplex: Hebræum punctis vocalibus instructum & accentibus; huic e regione veritas Hebraica, Latino videlicet Hieronymi idiomate concepta: Græcum τῶν septuaginta, & huic a latere, quæ vulgo legitur, versio.

NONI

NONI argumentum inchoant commentarii in Evangelium Matthæi & Marci, nec non in divi Pauli ad Galatas, ad Ephesios, ad Titum, & ad Philemonem Epistolas: continuant alii in omnes Pauli Epistolas, autore sed incerto scripti: absolvunt denique Didymi de Spiritu Sancto libri, quos tanti fecit Hieronymus, e Græco in Latinum ut sermonem verteret. Primi quæ sunt ordinis, commentariis tamen in Marcum exceptis, pro *γνησίους* seu legitimis agnoscere non dubitat toties jam citatus Amorbachius, a quo & Lucæ, ac Johannis Evangeliorum contextus eo est adjectus sine, ut Canoni Evangelico, cujus autorem faciunt Eusebium, tanto magis responderet. Secundi vero ordinis commentarios indignos idem censet, qui tribuantur Hieronymo. Sed satis de partibus operum videbimur dixisse, quas cum Erasmano codice communes habet noster: Sequuntur nonnulla adhuc Volumina, eo quod in aliis editionibus legerentur, commentariorumque vicem Hieronymianis præstarent monumentis, adjuncta. Tomo itaque horum Operum DECIMO quæ porriguntur, post Præfationem ad Pontificem Pium IV, sunt Mariani Victorii Reatini, Episcopi Amerini commentatio de vita Hieronymi, ejusdemque Scholia, & annotationes in Hieronymi libros. In his enim cum non pauca reperirentur, quæ eruditorum ferebant calculum, omnia ejus Scriptoris *ἑσθλά μίμνημένα λυγροῖς* invadere seculo autores hujus editionis noluerunt. Porro eruditæ Henrici Gravii in CII epistolas Hieronymi, nec non Frontonis Ducæi notæ, quæ D. Tribbechovio judice, præ aliis merentur plausum, præsertim ubi Philologica feliciter expediunt: præterea Latini Latini observationes & conjecturæ in Hieronymi epistolas, quibus aliquot Hieronymi loca emendantur exacte, cum scholiis Mariani sæpius memorati.

UNDECIMO pro argumento dedit Editor, ne Hieronymum truncatum quasi ac mutilum exhibuisse videretur iis, qui Scholasticarum questionum habent gustum, & talibus pascuntur forte atque delectantur, Francisci a Messana difficultia sancti Hieronymi loca, & Ferdinandi Vellofilli, Episcopi Lucensis, animadversiones in Hieronymi opera, quas advertentias Theologiæ Scholasticæ inscripsit autor.

POSTREMUM denique totum quatuor novi absolvunt in-

dices. Unus Biblicus, Scripturæ locorum, cum aliqua videlicet vel explicatione, vel notabili applicatione per opus universum adductorum: secundus, locorum Theologicorum, seu capitum doctrinæ fidei: tertius Miscellaneorum, qui res Theologicas, Philologicas, Morales, & Historicas eum ad modum colligit, ut nec vocabulorum Græcorum atque Hebræorum rationem negligat: quartus materiarum syllogem suppeditat, ad homilias dominicis diebus, festisque cæteris proponendas apprime facientium.

NOVA COLLECTIO CONCILIORUM. STEPHANUS Baluzius in unum collegit, multa notata dignissima nunc primum edidit, notis illustravit, reliqua emendavit ad vetustissima exemplaria manuscripta.

Parisiis, ex officina Francisci Muguet, 1683.
in fol.

Quod fluviis accidere solet, ut, quo longius a suis fontibus decurrunt, eo ampliora sibi spatia acquirant, idem conciliorum collectioni longo temporis decursu subinde per varias accessiones evenisse deprehendimus. Primum enim *Jacobus Merlinus*, ecclesiæ Parisiensis Pœnitentiarius, Lutetiæ A. C. 1524 duos conciliorum tomos, a Petro Quentello A. C. 1530 Colonix recufos, & A. C. 1535 denuo Parisiis impressos adornavit; uno quidem concilia una cum Romanorum Pontificum epistolis decretalibus ab Isidoro quondam compilata, altero vero acta duorum Constantinopolitanorum, nec non Constantiensis & Basileensis concilii complexus. Cujus diligentiam imitatus *Petrus Crabbe* Mechlinensis ordinis Franciscani A. C. 1538. itidem duos conciliorum tomos sed longe ampliores edidit, in quibus præter appendices & supplementa concilii Constantiensis & Basileensis, variasque synodos & epistolas, gesta Concilii Chalcedonensis ex recensione Rustici Romanæ ecclesiæ Diaconi, Liberati Carthaginensis breviarium, concilium Lateranense sub Innocentii III. Pontificatu celebratum, gesta concilii Florentini ex interpretatione Bartholomæi Abrami Cretensis, & vitas Romanorum Pontificum adjecit. Cum vero ne sic quidem conciliorum historix satisfecisse sibi vide-

videretur, anno vulgaris æræ 1551 novum conciliorum opus tribus to-
 mis comprehensum, Niceno II, Lateranensi V, plurimisque aliis con-
 ciliis additis, in publicum emisit. Paulo post, anno nempe 1555, *Franciscus Joverius* Valentinus tripartitum sanctorum ecclesiasticarum
 opus, quarum prima classis synodos universales, secunda particulares,
 tertia pontificum decreta continet, cum in finem Parisiis vulgavit, ut
 singulis sanctorum istarum generibus, quæ hæctenus permixta fue-
 rant, seorsim collocatis, conciliorum lectio jucundior & facilior red-
 deretur. Verum cum novi nihil attulerit, sed potius de contrahendo
 volumine, ne ultra debitam magnitudinem excresceret, sollicitus fue-
 rit, æque minus hoc loco rationem ejus aliquam habendam ducimus,
 quam Bartholomæi Carranzæ & cæterorum, qui conciliorum tomos
 in summas & compendia redegerunt.

Progredimur ergo ad *Laurentium Surium* Carthusianum, qui
 quatuor volumina conciliorum Coloniae A. C. 1567, Gervini Calenii
 Juris Licentiatii typis impressa divulgavit, in quibus non solum ali-
 quot locorum millia, ad manusciporum codicum fidem diligenter
 collata, emendavit & integritati suæ restituit, verum etiam libris octo
 constitutionum apostolicarum, quas vocant, codice encyclo seu syn-
 tagmate epistolarum synodaliū, pro defensione concilii Chalcedo-
 nensis ad Leonem Imp. ex diversis provinciis scriptarum, concilio V.
 generali, plurimisque aliis antiquitatis ecclesiasticæ monumentis,
 quæ in id usque tempus desiderata fuerant, conciliorum thesaurum
 locupletavit.

Surianam conciliorum collectionem *Venetæ* excepit, quæ in
 quinque tomos distributa A. C. 1585. ex Dominici Nicolini officina
 prodit, actis concilii Niceni, quæ Alphonſus Pisanus ediderat, nec
 non actis Ephesini concilii, quæ Theodorus Peltæus Latino idioma-
 te donaverat, & Caroli Borromæi concilii Mediolanensibus, non
 nullisque aliis conciliis & epistolis auctior, ut annotationes breviores
 margini, & pleniores contextui adjectas taceamus.

Hanc tot Virorum clarissimorum in colligendis conciliis indu-
 striam nostro seculo *Severinus Binus* Canonicus Colonienſis tantum
 abest, ut non æquasse, ut omnibus potius palmam præripuisse videat-
 ur. Is enim A. C. 1606 novam conciliorum collectionem, scholiis &
 annotationibus ex Baronio maxime depromptis, & ad Curiam Roma-

nae

næ placita accommodatis illustratam, & duodecimo post anno vulgaris æræ 1618 iterum aliam in eruditorum conspectum hoc discrimine prodire iussit, ut prior editio mere Latina quatuor tomis, tertio in duo volumina diviso, contineatur, in posteriore autem, quæ longe amplior & illustrior est, Græca, quæcunque reperiri potuerunt, accesserint, singulis tomis in duo vel tria volumina distributis; quanquam postea Parisienses, cum posteriorem Binii editionem A. C. 1638. iterum prelo subjecerunt, totum opus in novem tomos, septimo in duo volumina partito, digesserunt. Cæterum e plurimis, quæ Binii partim in prima, partim in secunda editione conciliorum tomis primus inferuit, nominare jam sufficiat concilia Hispanica, quæ A. C. 1593. Madriti apud Petrum Madrigalium, Garfiæ Loaisæ studio, cum ejusdem scholiis & annotationibus edita fuerant, & tomos IV. Græco-Latinos conciliorum generalium, quæ A. C. 1608. Pauli V. auspiciis Romæ ex Vaticana typographia prodeuntia lucem aspexerunt.

Verum & voluminum numero, & Augusto chartæ & typorum apparatu, Binianas & omnes reliquas conciliorum collectiones antecellit *Regia*, quæ in 37 tomos diffusa A. C. 1644. Parisiis in publicum exiit, quæ & ipsa novis accessionibus minime caruit. In ea enim Jacobi Sirmondi concilia Gallicana, Horatii Justiniani concilium Florentinum, quod paulo ante id tempus Romæ excusum fuerat, Vigiliæ epistola pro confirmatione Synodi V. & appendix ad concilium Claromontanum cum dissertationibus Petri de Marca, antiqua Angliæ concilia, concilium Lemovicense ex manuscripto Thuanæ bibliothecæ codice suppletum, aliaque, quæ Binium & reliquos conciliorum editores latuerant, comparent.

Viginti tomis minor est postrema conciliorum collectio, quam *Philippus Labbeus* in se suscepit, & operi immortuus *Gabrieli Cossartio* perficiendam reliquit, A. C. 1672. Parisiis absoluta. Sed quantum Regiæ cedit voluminum numero, typis quippe minutioribus expressa, tantum conciliorum & tractatum ad pleniorum conciliorum historiam pertinentium copia Regiam superat; ut patet ex synopsi singulorum 17 tomorum, in qua asterisco notantur, quæ in Regia collectione desiderantur: qualia sunt Clementis Romani prior ad Corinthios epistola cum præfatione & notis Patritii Junii, & posterioris epistolæ fragmentum cum divinatione Godofredi Vendelini, constitutio-

tutiones apostolicæ Græce & Latine interprete Francisco Turriano; Ursini Afri tractatus de baptismo hæreticorum, a Rigaltio in notis ad Cyprianum, non expresso Autoris nomine vulgaris; Ferdinandi de Mendoza libri tres de confirmando concilio Eliberitano; Canones 84. Niceni, cum aliis ejusdem concilii sanctionibus & decretis, ex Arabica versione ab Abrahamo Ecchellensi Maronita Latine redditi, ejusdemque interpretis dissertatio & notæ: Concilium Carthaginense I. a Luca Holstenio ex Vaticana bibliotheca emendatum; Marii Mercatoris commonitorium super nomine Celestii, Pelagii, & Juliani; Petavii dissertatio de damnatione Photini; variorum Patrum epistolæ, & responsa canonica; varia concilia ex libello synodico; Albaspinei ad concilia nonnulla observationes; Jacobi Sirmondi ad epistolas Pontificum & concilia Gallica notæ posthumæ, aliaque ecclesiastica monumenta ab ipso edita; ut ipsius Labbei observationes passim interspersas, & cætera, quæ partim in primo & secundo tomo, ex quibus huc pauca speciminis loco excerptimus, partim in reliquis voluminibus occurrunt, silentio prætermittamus, cum longe plura sint, quam ut hic sigillatim recenseri possint aut debeant.

Jamque apud multos perfecta & omnibus numeris absoluta videri poterat conciliorum collectio, cum vir celeberrimus *Stephanus Baluzius*, postquam & suo pte ingenio a teneris ad hæc studia propensus, & Petri de Marca, quem perquam sibi familiarem habuit, exemplo incitatus, & Colbertina, cui postmodo præfectus fuit, bibliotheca aliisque subsidiis adjutus, maximam ecclesiasticæ eruditionis suppellectilem collegisset, plurima in conciliorum collectionibus etiam postremis omissa, aut negligentius, quam oportuit, tractata deprehendit. Quamobrem, si ad emendanda, augenda, & complenda conciliorum acta animum appelleret, operæ se pretium facturum existimavit, eoq; consilio novam conciliorum collectionem seu potius reliquarum collectionum supplementum apparare cœpit, cujus primus tomus superiore anno Parisiis editus, ab A. C. 125. ad sexti usque seculi medium pertingit.

Auspiciatur a concilio Siculo contra Heracleonitas Valentini progeniem coacto, cujus memoriam antiquus autor, sub Prædestinati nomine a Sirmondo editus, in libro primo de hæresibus ad posteros transmissit, ex quo etiam concilium Pergamense contra Colarbasianos, Romanum contra Venustianos, Carthaginense contra Manichæos,

Oriente contra Cerdonianos, & duo Achaica contra Valerios & Aetianos, suo quodque loco inserta memorantur. Longum esset referre concilia, quae a Labbeo & aliis omissa, ex Eusebio, Athanasio, Hilario, Ambrosio, Epiphano, Hieronymo, Augustino, Mario Mercatore, Victore Tununenfi, Photio, aliisque autoribus Baluzius supplevit. Longius ea enumerare, quae vel a plurimis mendis liberavit, vel loco non suo posita monuit, vel egregiis observationibus illustravit, vel accessionibus non poenitendis locupletavit. Quocirca unum tantum ac alterum exemplum referemus.

Ad concilium Mediolanense, A. C. 355. in causa Athanasii a trecentis & amplius episcopis habitum, ex vita Eusebii Vercellensis, quam tom. 4. Italiae sacrae Ferdinandus Ughellus publicavit, prolixam de rebus in eo gestis narrationem addit. Acta Ariminensis concilii ex fragmentis Hilarii, a Nicolao Fabro ex Petri Pithoei bibliotheca editis, & Hieronymo subjectis notis & variis lectionibus recenset. Synodum Seleuciensem, cum eam tanto compendio in concilia relatam animadverteret, ut etiam expositio fidei in illo concilio tradita omissa fuerit, paulo accuratius enarrandam existimavit, ut harum rerum studiosi in unum locum congesta reperire possint, quae Athanasius, Hilarius, Epiphanius, Severus Sulpitius, Socrates alique veteres de ista synodo tradiderunt. Concilium Romanum, in quo Damasus publica voce Liberium damnavit, quamvis ejus mentio nullibi quam in vita Eusebii Romani habeatur, non indignum tamen censuit, quod reliquis conciliis adjungeretur. Concilii Cabarsuffitani epistolam synodicam ab Augustino servatam cum pluribus codicibus manuscriptis contulit, & varias lectiones annotavit. Ad concilium Carthaginense 4, quod A. C. 398. celebratum est, canonem 105 nunc primum ex Urgellensis ecclesiae codice adjecit, ex quo etiam ad Regense concilium duos canones addidit, quos in vulgatis editionibus deesse deprehendit. Acta concilii ad Quercum contra Chrysostomum habiti, quae in postrema conciliorum editione ex Photio relata fuerant, ex Palladii dialogo, quem Emerico Bigotio debemus, memorat. In epistola Vigilii ad Profuturum Episcopum Bracarensem scripta, quae quondam Eutherio vel Eleutherio inscripta fuerat, eam partem, quae de Romanae ecclesiae primatu agit, omisit, fidem antiquorum codicum, ex quibus hanc epistolam edidit, secutus. Sed his omissis ad ea, quae majorem hujus tomi partem occupant, transeamus.

Cele-

Celebris est *collatio* Augustini ævo inter *Catholicos* & *Donatistas* habita, cujus gesta Severini & Juliani impulsu Marcellus Memorialis in compendium contraxit. Eorum unicum, quantum constat, manuscriptum exemplar ab interitu servatum hodie superest, quod cum superiore seculo Johannis Tili Meldensis Episcopi beneficio in Francisci Balduini manus pervenisset, post ejus mortem primum Papyrii Massoni, ac deinceps Petri Pithoci cura emendatius prodiit. A quo tempore collationis ejus gesta etiam cum Optati Milevitani operibus, & in conciliorum tomis excusa denuo fuerunt. Cum autem Baluzius multa adhuc emendanda restare intelligeret, id operæ in se suscepit, ut codices editos cum manuscripto, quod nunc in Colbertina bibliotheca asservatur, diligenter conferret, errata veteris librarii tolleret, & gesta hæc longe saniora, quam unquam antea prodierant, vulgaret. Adjunxit sermones ab Augustino ante & post collationem habitos, & quæ in gestis tertie cognitionis desiderantur, ex Augustini breviculo supplevit. In notis vero, quas addidit, non solum emendationum suarum rationem exposuit, verum etiam plurima obscura & intellectus difficilia solerter explicavit, & in primis ecclesiæ Africanæ notitiam egregie illustravit.

Antiquam versionem *concilii Ephesini* Antonio Contio quondam editam, & in tomis conciliorum hæctenus neglectam, novæ huic conciliorum collectioni inferere non dedignatus est, cum præsertim eam ope trium vetustissimorum codicum longe meliorem fecerit, & eruditis conjecturis suis ubique additis a plurimis mendis & lacunis repurgaverit. Subjuncta est actio 6 concilii Ephesini interprete Mario Mercatore nunc primum edita, cum epistolis quibusdam ad Nestorii causam pertinentibus, quas inter Marii Mercatoris opera Garnerius jam ediderat. Succedunt fragmenta quædam Græca, partim ex codicibus bibliothecæ regię nunc primum edita, partim ex monumentis ecclesiæ Græcæ a Cotelerio vulgatis deprompta. Præmissum est actis concilii Ephesini commonitorium Cyrilli Posidonio datum, cum propter Nestorii negotium Romam mitteretur, inter Jacobi Sirmondi schedas haud ita pridem repertum, nec non commonitorium Cælestini Episcopi Romani episcopis & presbyteris ad Ephesinum concilium euntibus datum, quod hæctenus ineditum Baluzius asserit, oblitus, quod Christianus Lupus Ord. Fr. Eremit. S. Augustini, post variorum

Patrum epistolarum ad Ephesinum & Chalcedonense concilium spectantes, illud ipsum commonitorium jam evulgaverat.

Totum illud *synagma epistolarum a Lupo ex codice Casimiro Romano* descriptum, & postea in Belgio vulgatum, & in Actis nostris mense Augusto 1683. memoratum, Baluzius in novam hanc conciliorum collectionem intulit, ægerrime ferens, quod ms. illum codicem, quo Lupus usus fuerat, consulere haud potuerit. Quamvis enim nihil intentatum reliquisset, ut ejus compos fieret, tanta tamen fuit monachorum istorum pertinacia, ut nulla arte nullisque precibus id impetrare potuerit. Suspiciatur autem Baluzius, autorem istius collectionis fuisse Africanum & trium capitulorum defensorem, & post Justiniani tempora hoc synodicum adversus tragœdiam Irenæi, seu adversus libros, quos Irenæus Nestorii partibus addictus, tragœdiam vocavit, compilasse, quod a Lupo admodum indiligenter emissum queritur. Notas, quas Lupus admodum prolixas ad ducentessimum usque collectionis hujus caput, cui immortuus est, adjunxit, Baluzius omisit, & ipse breviores animadversiones singulis fere paginis subjecit, in quibus haud raro a Lupi scholiis dissentit. Cum enim Lupus in scholiis ad cap. 117, solum Damasum damnasse Lucium Arianum & Maximum Cynicum asserat, id negat Baluzius, eumque vehementer errare minime dubitat, cum Damasus Lucium non solus, sed cum concilio Italiæ & totius occidentis damnaverit, Maximum autem non damnaverit, sed potius contra Nestarium partibus ejus addictus fuerit. Quæ Lupus de pactis inter Proclum & Domnum conventis ex epistola Theodreti ad Flavianum in scholiis ad c. 192 protulit, Baluzius mera esse commenta judicat. Loca, e quibus Lupus evincere conatur, Christianam fidem semper tradidisse, unicuique fidei præsertim Episcopo esse proprium custodem Angelum, id minime probare quod debent, Baluzius arbitratur.

Idem antiquam *Chalcedonensis concilii* versionem, quam Rusticus Diaconus emendandam suscepit, & Petrus Crabbe primus integram edidit, cum antea exiguam ejus partem Merlinus evulgasset, a Romanis conciliorum generalium editoribus, quos Binius & reliqui secuti sunt, sub emendationis specie tantum non oblitteratam animadvertens, antiqua Chalcedonensis concilii exemplaria magno studio conquisivit, & cum editis tanta diligentia contulit, ut ipse pæne vereatur,

tur, ne in annotatione variarum lectionum, quas huc congeffit, nimius fuerit. In prolegomenis huic concilio præfixis, ut & hoc addamus, inter alia contra Paschasium Quesnelium disputat, qui Julium Puteolanum Episcopum Ephesino concilio non interfuisse, & actionem concilii Chalcedonensis de Domino a Latino quodam impostore in gratiam Romani Pontificis confictam censuerat.

Post appendices concilii Chalcedonensis, *codicem* illum *encyclium* jussu Cassiodori Senatoris ab Epiphanio Scholastico Latinitate donatum, & primum a Surio vulgatum, cujus jam supra mentionem fecimus, eadem methodo, qua Chalcedonense concilium tractavit. Cum enim Romana & cæteris Romanam secutis conciliorum editionibus multa huic codici perperam inserta, multa haud exigui momenti intacta & prætermissa, ordinem epistolarum turbatum ipsumque codicem loco alieno positum observasset, exemplaria manuscripta & edita antiqua & nova accurate perlustravit, & quantum inter se variant, ostendit.

Postremum hujus tomi *concilium est generale quintum*, cujus emendationem etsi jam Labbeus antiquo Claudii Jolii codice adhibito aggressus fuerat, Baluzius tamen eodem codice, quo Labbeus usus fuerat, penitus inspecto, deprehendit, multa ab ipso neglecta & præterita fuisse. Quapropter se rem nec a proposito suo alienam, nec eruditus ingratam facturum arbitratus est, si ea, consulto præterea Bellovacensi codice, in nova hac conciliorum collectione fideliter suppleret. Videas igitur hic fragmentum ex judicato Vigilii, duas Vigilii epistolas ad Justinianum & Theodoram, jam olim a Monotheletis corruptas, eoque nomine in synodo generali 6. falsi postulatas, testimonium Theodori Cappadocis & Cethegi patricii, de jurejurando, quo se Vigilii obstrinxit, & literas Justiniani adversus Vigilium, ut maximum variarum lectionum apparatus taceamus. Additi sunt canones concilii V, quos ex veteri manuscripto bibliothecæ Cæsareæ Petrus Lambecius Græce edidit, quos excipit constitutum Vigilii de damnatione trium capitulorum in Colbertino quodam codice inventum, & ab epistola Vigilii ad Eutychium, quam in Regiæ bibliothecæ codice repertam Petrus de Marca publici juris fecerat, & erudita dissertatione illustraverat, diversum.

Post finem tomi primi accedunt *addenda* ad concilium Chalcedonense, ab Hieronymo Casanata serius transmissa, & alia nonnulla,

quæ in diversis conciliis edenda vel emendanda Cl. Autor observavit, qui toto hoc opere monstravit, longe pleniorum & emendatiorum conciliorum collectionem fieri posse, si quis pulcherrimi istius & utilissimi laboris consilium aliquando capiat. Quamvis verò optandum foret, ut ipse, qui consilium dedit, negotio huic, cui nemo aptior, manum admovisset, interim tamen maxime ipsi ab historiæ ecclesiasticæ studiosis gratiæ debentur, quod saltem aliis egregii hujus operis molem in se aliquando fortasse suscepturis fundamenta præstruxit, & ut maximum laborum compendium illis faceret, nullis vigiliis atque laboribus pepercit.

*LE PROTESTANT PACIFIQUE, OU TRAITE'
de la Paix de l'Eglise, contre Monsieur Jurieu. Par
Leon de La Guissonniere, &c.*

id est:

Protestans Pacificus, sive Tractatus de pace Ecclesiæ:
In quo secundum principia Reformatorum ostenditur,
quod fides Ecclesiæ Catholicæ non labefactet fundamen-
ta salutis, & quod Reformati tolerare in communione sua
debeant omnes, qui in orbe sunt, Christianos, etiam So-
cinianos, & Quackeros, quorum Religio explicatur;
adversus Dn. Jurium: autore Leone
Guitonero.

Amstelodami, A. 1684. in 12.

DE tolerantia dissentientium in Religione problema, quod titulus hujus libri præ se fert, non tolerari tantum, sed & laudari posset, si eo modo ab autore hoc, quisquis ille est, tractaretur, quo ab orthodoxis tractari solet. Verum alium animum, diversumque scopum auctori fuisse deprehendent, qui librum cum judicio legerint. Impugnat is sub initium partis I. *Dn. Jurium*, cui librum in Acta nostra anno præterito p. 530, & præf. p. 15. relatam, *Historiam nempe Calvinismi & Papismi parallelam*, ut & *Præservativum adversus Expositionem Condomensem*, aperte tribuit. Dissensus & refutationis causam inde potissimum sumit, quod Jurius statuerit puniri a magistratibus posse & debere, qui arti-
culos

culos fundamentales sive præcipuos, aut qui *augustissima*, ut loquitur, *religionis mysteria infringunt*, suaque dogmata aliis etiam, licet prohibiti, proponunt: puniri scilicet fas esse, non ut hæreticos, sive prava sentientes & sibi sapientes, sed ut contumaces legum publicarum violatores. Exagitat hæc Autor, quia hac interpretatione admissa, nihil facilius sit aut frequentius fiat, quam ut edicta talia proponantur, & per illa sub contumaciæ & rebellionis obtentu, vis inferatur consciendis, in quas tamen soli Deo imperium sit. Sed disquiri prius debuisse contendit, de jure talium edictorum & legum, ut & de qualitate articulorum & mysteriorum, quæ fundamentum religionis & salutis infringant. Et hætenus forte nihil scripsit, quod non multis aliis scriptum dictumve sit. Longius autem progreditur, & id agere vult, ut fundamenta religionis in arctum comprimant, & quæ Reformati pro mysteriis, sive magnis articulis habent, extenuent & eludant; nec fas fuisse putat, illorum causa ab Ecclesia Romana discessionem facere aut continuare. Incipit a *decreto reprobationis*, quod non religionis sed iniquitatis mysterium vocat, imo diaboli inventum; defensum ab *Augustino*, non satis scilicet ab errore Manichæo purgato; renovatum a *Beza, Calvino, Gomaro*, & aliis inter Reformatos, tum a *Bajo, Sancyrano, Arnaldo*, & Janfenistis, sive, ut ait, omnibus stultis & pertinacibus gratiæ & redemptionis universalis hostibus. Nec hic sistit licentiam censuræ, sed nec dogma de Trinitate ejus esse ponderis existimat, ut propter id negatum quisquam in periculum venire debeat. Ita sententiam mirum non est, reliquos omnes articulos pro levibus habere, ob quos schisma superiori seculo factum est. Plerosque igitur, (excepta de conjugio clericorum quaestione, quam, incertum qua de causa, intactam reliquit,) ex mente fere *Episcopi Condomensis*, nunc *Meldenfis* ita excusat & explicat, ut omnino, in Gallia præsertim, concordia iniri possit, ubi, ut ait, multisque ob id laudibus Regem extollit, errores indies corrigantur. Quod si eodem zelo, qui adversus infallibilitatem & dominationem Pontificiam exercitus nuper fuit, per prudentiam & auctoritatem Regiam progressus, (ut optat & hortatur,) fiat, sublato inprimis ob inevitabilem ab usum imaginum cultu, introducto linguæ popularis in Sacris usu, & indulta communionem sub utraque, mox futurum esse ait, ut extincta Reformatorum secta, unitas Ecclesiæ in Gallia restituantur, & in eam redituri sint doctiores & sagaciores omnes,

pra-

quæ in diversis conciliis edenda vel emendanda Cl. Autor observavit, qui toto hoc opere monstravit, longe pleniorum & emendatiorum conciliorum collectionem fieri posse, si quis pulcherrimi istius & utilissimi laboris consilium aliquando capiat. Quamvis verò optandum foret, ut ipse, qui consilium dedit, negotio huic, cui nemo aptior, manum admovisset, interim tamen maxime ipsi ab historiæ ecclesiasticæ studiosis gratiæ debentur, quod saltem aliis egregii hujus operis molem in se aliquando fortasse suscepturis fundamenta præstruxit, & ut maximum laborum compendium illis faceret, nullis vigiliis atque laboribus pepercit.

*LE PROTESTANT PACIFIQUE, OU TRAITE'
de la Paix de l'Eglise, contre Monsieur Jurieu. Par
Leon de la Guissoniere, &c.*

id est:

**Protestans Pacificus, sive Tractatus de pace Ecclesiæ:
In quo secundum principia Reformatorum ostenditur,
quod fides Ecclesiæ Catholicæ non labefactet fundamen-
ta salutis, & quod Reformati tolerare in communione sua
debeant omnes, qui in orbe sunt, Christianos, etiam So-
cinianos, & Quackeros, quorum Religio explicatur;
adversus Dn. Jurium: autore Leone
Guitonerio.**

Amstelodami, A. 1684. in 12.

DE tolerantia dissentientium in Religione problema, quod titulus hujus libri præ se fert, non tolerari tantum, sed & laudari posset, si eo modo ab autore hoc, quisquis ille est, tractaretur, quo ab orthodoxis tractari solet. Verum alium animum, diversumque scopum auctori fuisseprehendent, qui librum cum judicio legerint. Impugnat is sub initium partis I. *Dn. Jurium*, cui librum in Acta nostra anno præterito p. 530, & præf. p. 15. relatum, *Historiam nempe Calvinismi & Papismi parallelam*, ut & *Præservativum adversus Expositionem Condomensem*, aperte tribuit. Dissensus & refutationis causam inde potissimum fumit, quod Jurius statuerit puniri a magistratibus posse & debere, qui articulos

culos fundamentales sive præcipuos, aut qui *augustissima*, ut loquitur, *religionis mysteria infringunt*, suaque dogmata aliis etiam, licet prohibiti, proponunt: puniri scilicet fas esse, non ut hæreticos, sive prava sentientes & sibi sapientes, sed ut contumaces legum publicarum violatores. Exagitat hæc Autor, quia hac interpretatione admissa, nihil facilius sit aut frequentius fiat, quam ut edicta talia proponantur, & per illa sub contumaciæ & rebellionis obtentu, vis inferatur conscientis, in quas tamen soli Deo imperium sit. Sed disquiri prius debuisse contendit, de jure talium edictorum & legum, ut & de qualitate articulorum & mysteriorum, quæ fundamentum religionis & salutis infringant. Et hætenus forte nihil scripsit, quod non multis aliis scriptum dictumve sit. Longius autem progreditur, & id agere vult, ut fundamenta religionis in arctum comprimat, & quæ Reformati pro mysteriis, sive magnis articulis habent, extenuet & eludat; nec fas fuisse putat, illorum causa ab Ecclesia Romana discessionem facere aut continuare. Incipit a *decreto reprobationis*, quod non religionis sed iniquitatis mysterium vocat, imo diaboli inventum; defensum ab *Augustino*, non satis scilicet ab errore Manichæo purgato; renovatum a *Beza*, *Calvino*, *Gomaro*, & aliis inter Reformatos, tum a *Bajo*, *Sancyrano*, *Arnaldo*, & Jansenistis, sive, ut ait, omnibus stultis & pertinacibus gratiæ & redemptionis universalis hostibus. Nec hic sistit licentiam censuræ, sed nec dogma de Trinitate ejus esse ponderis existimat, ut propter id negatum quisquam in periculum venire debeat. Ita sententiam mirum non est, reliquos omnes articulos pro levibus habere, ob quos schisma superiori sæculo factum est. Plerosque igitur, (excepta de conjugio clericorum quæstione, quam, incertum qua de causa, intactam reliquit,) ex mente fere *Episcopi Condomensis*, nunc *Meldenis* ita excusat & explicat, ut omnino, in Gallia præsertim, concordia iniri possit, ubi, ut ait, multisque ob id laudibus Regem extollit, errores indies corrigantur. Quod si eodem zelo, qui adversus infallibilitatem & dominationem Pontificiam exercitus nuper fuit, per prudentiam & autoritatem Regiam progressus, (ut optat & hortatur,) fiat, sublato imprimis ob inevitabilem abusum imaginum cultu, introducto linguæ popularis in Sacris usu, & indulta communione sub utraque, mox futurum esse ait, ut extincta Reformatorum secta, unitas Ecclesiæ in Gallia restituitur, & in eam redituri sint doctiores & sagaciores omnes,

pra-

præsertim *Claudii*, *Pageonii*, *Wolzogii*; nec in partibus mansuri, nisi ignorantes & pertinaces, inter quos habet *Pielatum*, *Jurinum*, *Colvium*; sic demum Regem *Restauratoris Ecclesiastica unionis* & *veri cultus* titulo mactandum fore, omnibus alijs augustiori & præferendo. Utut vero hæc hominis esse videantur Romanis sacris addicti, aut conciliationis qualiscunque vel etiam dissimulationis, cum dispendio licet veritatis, suaforis, eaque omnia manifestæ contradictioni ex omni parte subjaceant; crudiora tamen & duriora sunt, quæ ex parte secunda pro thesi sua, de tolerandis omnibus religionibus Christianis stabilienda, apertius & audacius, quam quisquam alius, deducit. Omnes nempe nihil docere autumat, quod fundamentum Christianismi subvertat: non *Anabaptistas*; non *Socinianos*, non *Quackeros*, si *Henrici Nicolai* sectatores, qui *Familistæ* vocantur, excipias. Nec hoc asserto contentus, intoleranda & blasphema contra Trinitatem, contraque æternam Deitatem Christi, hujusque satisfactionem commenta, tum quæ adversus resurrectionem corporum, & æternas inferni pœnas Socini schola excogitavit, deinde omnia Fanaticorum somnia & ludibria ita proponere & tueri aggreditur, ut ex sui ipsius demum sententia loqui videatur, cum Socinianos & Quackeros defendit, quanquam & Arminianos elogiis honoret, solis Lutheranis immaniter infensus. Hos in rigidos & moderatos dispartitur. Illis non veretur ob doctrinam de *omnipræsentia* impias & diabolicas *subtilitates*, quibus *tota religio Christiana destruaatur*, imputare, cum tamen acerrimum hunc, ut videri vult, omnium controversiarum indagatorem latere non potuerit, quomodo & quamdudum Theologi Lutherani calumnias istas, (quas optimo jure diabolicas vocare licet,) egregie repulerint. Sed & in moderatiorum, quos credit vel fingit, classe, paucos pro membris veræ Ecclesiæ admittit. Esse enim inter hos, scribit, qui ad simulachra Christi crucifixi in genua provoluti, idololatriam aperte committant, quod ecclesiis Lutheranis falso affingi omnibus constat, tantoque impudentius & perulantius effutitur, quanto mitior est hic Aristarchus, ad excusandum imaginum in Romana Ecclesia cultum, ut *ex parte prima* apparet. Sed genuinum auctoris luculentius detegunt, quæ in præfatione non ad emollienda, sed exacerbanda, quæ legentes offendere possunt, aculeate & ironice dicta reperiuntur. Inter illa, ut omittamus, quæ *Arnaldum* & alios Jansenii sectatores vehementer lædunt, & alia

mini-

minime probanda, æstimatissimum Ecclesiæ doctorem *Augustinum Hipponensem* irreverentissime tractat, & *Mane Hereticò irreligiosorem* fuisse pronuntiat, cum ille causam mali in opposito divina bonitati principio quaesiverit, hic Deo, ut ait, attribuerit. Nihilominus tanta est scriptoris hujus confidentia, ut roget eos, qui contra se scripturi sint, ne aliò quam ipso spiritu, *pacis nempe & concordia*, regi se patiantur. Sed erunt sine dubio, qui elencho severiori utendum esse censebunt in hominem, cui nihil in tota religione Christiana satis sanctum firmumque visum est, quod non convellere, nihilque in tanta sectarum veterum novarumque, (nam & *Arii & Pelagii* apologiam facit,) copia tam pravum & absurdum, quod non vel excusatione lenire, vel assertionem suam stabilire, pacis scilicet causa, tentaverit. Quod profecto non est pacem aut unionem facere, sed omnem religionem & pietatem in fumum aut phantasma redigere, & in pudendam confusionem rem Christianam funditus præcipitare.

SELVA RINOVATA DI PIETRO MESSIA

con nuova aggiunta, sino l' anno 1682.

hoc est:

*Sylva Renovata Petri Messiaæ cum nova additione
usque ad annum 1682.*

Venetis apud Josephum Prodocimum, 1682. in 4.

Petri Messiaæ, Equitis Hispani, Variarum Lectionum Sylva, quæ anno hujus seculi decimo sexto primum exiit, adeo prosperam experta est fortunam, ut & sæpius iterata fuerit ejus editio, & dignum laborem judicaverint homines Itali doctissimi, quem suis lucubrationibus amplificarent ac perficerent. Quicquid Autoris industria nobis obtulit, id omne tribus operis partibus prioribus, (quæ ante sedecim annos Norimbergæ in vernaculam linguam conversæ prodierunt,) continetur, quibus novem colloquia ab ipso Hispanicè conscripta, sed Italice a quodam Aphonso Ulloa reddita annumerari debent. Partem quartam *Mambrinus Rosæus* adjunxit, quæ historiam memoratu dignas de totius orbis quibusvis regionibus complectitur. Pars quinta *Francisci Sansovini* est. Sexta & septima *Bartholomæo Dionysio de Fano* debetur. Accesserunt porro *Hieronymi Brusoni* curæ, qui ea fere, quæ

nostra memoria contigerunt, collegit, ac curiosis quibusdam quæstionibus miscuit. Hac facie jam ante complures annos Opus hoc varia eruditione refertum in orbe literario comparuit. Quumque id Josephus Prodoçimus anno 1682. recudere animum induxisset, ut Sylva huic titulum *Renovata* merito tribuisse videretur, schedas aliquot annectere ipsi voluit, quibus post indicem Chronologicum Regum Franciæ, ac enumerationem perfunctoriam Academiarum, Episcopatum, Provinciarum, Pariumque Regni, Ludovici XIV. moderni Monarchæ res gestæ ac bella ad annum usque 1682, quo Argentoratum Rex cepit, enarrantur. Autor earum celebratur *Theodorus Thesseri*, qui se aliquot expeditionum spectatorem fuisse, ac eas carmine Heroico in Regis laudem complexum memorat; unde non mirum, si in brevi hac narratiuncula Gallicanis partibus favisse inveniatur.

CASTOR MAS

Gedani dissectus A. 1684, mensè Aprili, ab E. G. H.

Culcis non adeo firmiter cohæret cum Panniculo Carnoso, qui membranofus saltem & pauca pinguedine, nisi circa inguina, ubi paulo copiosior, munitus.

Abdomen amplissimum, pectus exiguum, & sternum brevius.

Pancreas ultra ulnam longum, sed gracile. Ductus tamen Virsungianus pennam anserinam amplitudine æquabat circa insertionem, qua fere $\frac{3}{4}$ partibus ulnæ distat ab insertione Ductus Cholodochi.

Omentum invenimus sat insigne, quod nullum observavit Schræderus in Castore apud Blasium Anat. Animal. p. 49.

Circa orificium superius Ventriculi primo tunica communis, deinde Musculosa, postea totum orificium instar coronæ cinctum invenimus corpore glanduloso in varias eminentias fabricato, quarum singulæ interius cavæ, ductu quodam stylum satis crassum admittebant, a Ventriculi cavitate intrusum, exterius vero convexæ apparebant, nisi quod in centro convexitatis, foveam aliquatenus concavam, quasi collapsæ quodammodo, sisterent, unde Wepferus apud Blasium anat. animal. p. 45. extremitates illas canaliculorum cæcæ appellat. Corpora hæc, qua Ventriculi cavitatem respiciant, pellicula quadam, totam eorum circumferentiam ambiente, dum extenditur ventriculus, claudi videntur, & vera deprehendi, quæ Wepferus apud Blasium cit. loc. notat.

Lien

Lien spithamam longus, sed gracilis, & vix digitum latitudine & crassitie æquans.

Epididymides admodum Varicosæ & Vasisturgidæ.

Capsulas duas superiores, quæ utrinque in unum orificium & rimam hiant, ac in quibus Castoreum reperitur. Uterum esse credidimus, quia illas Medicus quidam, qui aderat, in Castoreo statim post partum dissecto insigniter amplas invenit, & cavas instar pugni. Accedit, quod animal hoc binos tantum foetus una vice generet. Ejusmodi vero animalia, quæ duplicem tantum prolem producunt, masculum & foemellam solent. Duo vero embryones, ex Castoris abdomine a venatocæ (nesciebat vero, utrum ex his capsulis, an alio ex loco) excisi, sexu non distincti fuerunt ab eodem medico. Restat quod idem in plusquam XV. Castoribus a se dissectis & Penem & Testiculos & Capsulas Castorei retentrices, & Corpora Glandulosa his capsulis subjectis subjecta, quæ mammæ mox nominabimus, repperit; unde animalium hoc genus in hermaphroditarum numero constituere tum temporis probabile videbatur.

Capsulis dictis Castoreum continentibus duo adjacent, inferiora versus, corpora extra abdomen, quæ Vesiculas vulgo Auctores vocant. Sed deprehenduntur corpora glandulosa interius notabiliter cava, in quibus materia subflava caseum putridum redolens, instar Lactis coagulata, reperitur. Corpora hæc circa extrema sua in rimam dictam papilla quadam terminantur, a qua versus interiora processus styli non datur ab extra: stylus vero a cavitate intrusus per dictam papillam exitum facilem sortitur: unde mammæ hæc corpora esse credidimus.

Vasa Spermatica ad Testiculos tendebant, quorum Venæ admodum pampinosæ.

Deferentia Vasa utrinque duplicia, conjunctim quatuor, Quorum duo interiores rami, postquam sub fundo Vesicæ ampliati fuerant longitudine digiti transversi, se conjungebant, donec abhinc longitudine dimidii digiti transversi rami duo exteriores etiam huic truncato se associarent, & communi tandem papilla diversis orificiis prædita in Urethram terminarentur.

Ventriculi faccus, quasi bifidus, in cujus parte priorè, quæ cum Gula connectitur, materia fluida, in altera posteriorè, quæ membranaceo circulo a prima distincta est, multo crassior apparet.

Renes Succenturiati Corpora sunt triangulæria , intus cava & exilia.

Costas animal 12 veras, 3 spurias ab uno latere habet.

Musculos Maxillæ inferioris validos habet, ut Temporalem & Masseterem imprimis, quia & alimentum solidius, lignum scilicet, comminutione validiori opus habet.

Sub Maxilla inferiore & mento in corpus conglomeratæ glandulæ ab una maxillæ parte ad alteram, conspicuæ sunt, quarum ductus excretorii in cavitatem oris terminantur, pro commodiore siccioris alimenti digestionem.

Os non nimis extendere & aperire valet animal, sed rodere saltem, posse incisoriis quaternis dentibus, satis prominentibus videtur. Molaribus vero serpentinis admittentibus flexuras, conterit sarmenta, dum maxillam extrorsum introrsumque movere valet.

Epar sex lobis constat.

Quæ notanda circa Intestina occurrunt, ruptura & dilaceratio eorundem a globo plumbeo facta non permittebat.

CASTORIS FOEMELLÆ DISSECTIO,

instituta ab eodem.

IN alio Castore mediocris magnitudinis, Musculum observavi sub cute statim totum abdomen & pectus cingentem. Oritur ab utroque latere pollicis unius latitudine a linea alba, & Musculis Rectis superinfernitur, fibrisque transversis ab uno abdominis latere per tergum decurrit, donec in opposito latere pollicis latitudine a linea alba, in membranam exiguam, quæ lineam albam cum aliis musculorum tendinibus constituit, terminatur, atque ita veluti cingulum totum corpus ambit. Musculus hic in tergo cutræctissime adhæret, & natus videtur esse, pro abdomine, quod amplissimum est, constringendo, cum reliqui abdominis musculi minus valentes & satis flaccidi deprehendantur.

Capsulæ, in quibus Castoreum reperitur, multas ramificationes vasorum ab Hæmorrhoidalibus accipiunt, ut & Mammæ subjectæ.

Cartilago ensiformis Musculos accipit a Pectoralibus, qui in eam terminantur, ac in inspiratione elevant.

Fru-

Frustrum instar musculi glandulosum, quod sub mento anteriorem & laterales colli partes velat, plurimos ductus salivales emittit, inprimis ab utroque maxillæ inferioris latere unum grandiolem, qui Masseterem transcendens, inter hunc & Musculum, totum animal involventem, decurrit, donec papilla, cujus extremitatem valvula claudit, in bucca prope maxillares dentes inferiores Lympham suam exoneret.

Alii duo ductus in medio colli Laryngem transcendentem, variis flexuris absolutis, uno tandem trunco conjuncti sub Lingua, postquam valvulas robustissimas pro reflexu Salivæ impediendo formarunt, una papilla liquorem suum deponunt.

Circa situm viscerum in Abdomine observavimus Epar in medio jacens.

Intestinum cœcum horrendæ molis in hoc animali, & plusquam ultra longum, palmam latum, bis abdomen ab uno Epigastrio ad alterum emetitur.

Colon longissimum non totam modo abdominis regionem a tergo circuli instar cingit, sed in dextro primum latere, varias flexuras admittit, hinc per transversum abdominis decurrens ad sinistram latus scandit, ubi iterum absolutis serpentinis gyris tandem in Rectum terminatur. Cellulatum valde est & ligamenta nervea fortissima habet, tam ad Rectum quam Cœcum tendentia.

Ramificationes Vasorum admodum notabiles erant, inprimis illorum, quæ a Cœliaca arteria ortum trahunt, ut Pancreatica, Gastrica, Splenicaque.

Ductus Cholodochus prægrandis pennam minorem anserinam referebat.

Pancreaticus ductus ulnæ fere longitudine a ductu Cholodochæ notabili, qui plurimas Valvulas admittebat, inter tunicas intestini decurrens, inferebatur.

Subjectum nostrum vere foemininum fuisse constat ex præsentia uteri cum 2 cornibus, uti in canibus, ac Ovario adjacente. Uterus situm obtinebat naturalem inter Vesicam & Intestinum, neque penis aderat. Vasa sortitur Uterus ut & Vesica ab Hypogastricis. Spermatica Vasa ad Ovarium tendentia se oculis objiciebant.

In Utero nihil occurrebat singulare, nisi quod utraque Tuba seu

feu Cornu, cum ad regionem fundi uterini accederet, suo ductu ultra duorum digitorum latitudinem cum semisse sigillatim & seorsim serperet, duplici per substantiam uteri cavitate formata, quam paries membranaceus distinguebat, donec circa orificium Uteri internum, duplici papilla Cartilaginea in Vaginam terminaretur: ita ut nullus in Utero fundus aut cavitas pyriformis in eo observaretur, nisi quod, ubi fundus esse debebat, cornua continuata paulo ampliora deprehenderentur.

G. B. DE SAINT ROMAIN, MEDICINÆ
Doctōris Parisiensis, Physica Scholasticus trieb
liberum.

Lugd. Batav. apud Petrum van der Aa, A. 1684. in 12.

Democritea, ut a Gassendo stabilita sunt, principia sequitur Auctor. *Parte prima* de causis & principiis naturæ agens, causæ primæ, id est, Dei existentiam & perfectiones ostendit: plurimorum effectuum naturalium, quos vulgo Sympathiæ & Antipathiæ aut occultis qualitatibus attribuunt, causas manifestas facere conatur; utpote quæ sit ratio eorum, quæ passim traduntur & observantur de magnete & ferro, de pulvere & ligno sympathetico, de virga divinatoria, de amuletis, de auro & argento vivo, de argento & cupro, de visu lethifero basilisci, de medicamentis purgantibus, emeticis, sudoriferis, specificis. Hic causam inquirat, ob quam in confectione Reguli ex Antimonio crudo cum ferro bene præparati, superiore parte magna stella reperiat cum surgentibus radiis quinque, quasi eidem applicata esset pars illa calcaris versatilis, qua eques equum extimulat; & si additur Venus Chemicarum cum ferro, appareant in Regulo duæ stellæ; sique Regulus ad ultimum pellatur perfectionis gradum, stella dispareat, ac in ejus loco conspiciatur rete parvum admodum tenue instar retis piscatorii. Meminit etiam *pulveris compositi* ex spiritu auri & omnium reliquorum metallorum, cujus granum unicum in dimidio vini vitro exhibitum ex toto corpore absque violentia vel alteratione sudorem prolicat. Inde *ad venena & toxica* pergit, docens, venena esse atomos quasdam a corporibus solutas & emancipatas. Omnia autem ad duo genera revocat.

cat. Prius ait consistere in atomis emancipatis, quæ proprie venena sunt. Ejus rursus tres species eligit ad modum, quo venena inhumana corpora agunt declarandum. *Primum est venenum cor immediate invadens*, quale pestis est aut viperæ. Venenum pestis consistere perhibet in atomis aut corpusculis quibusdam valde acutis, uncis acuminatis & terebellorum ferrarumque exiguarum instar figuratis, quæ partes vitales transfigunt, scindunt & dividunt, & hac actione spirituum vitam largientium motum interrumpunt. Idem de viperarum veneno dictum vult, quod partem morsam ingreditur. *Secundum venenum cerebrum immediate*, ac deinde *cor* aggreditur, quale est canis rabidi, opii, solani aliorumque narcoticorum & somniferorum. Etenim quando canis rabidus quandam corporis partem mordet, cum saliva & spuma vulnus ingredientis atomivenenatæ emancipatæ & quasi rabidæ, in suo motu violento insensibiliter & pedetentim per corporis partes repunt, & non inveniunt ulla partes molliores, ideoque divisu & destructu faciliores substantia cerebri, ejus dissolutionem producant. *Tertium venenum in hepate* irrui, totamque massam sanguineam corrumpit. Tale est venenum venereæ luis, cujus atomi a calore & motu excitatæ exhalant & se liberant sanguine corrupto aut soluto, & poris corporis humani ac partium naturalium apertos inveniunt, se insinuant, repunt, & successu temporis penetrant in vasa spermatica, inde in magnas venas ac denique in vasa grandia, & hepar eorum truncum, quod dividendo alterant, & separando corrumpunt; unde universalis sanguinis corruptio sequitur. Sub *posteriore venenorum genere* comprehendit toxica, in corpusculis solutis consistentia, uti sublimatum & arsenicum, quæ venena, illud arte, hoc natura tale, agant in corpora particulis suis amputantibus, acutis & penetrantibus, quales sunt particula igneæ, quæ urunt, ulcerant & dilacerant partes internas deglutientium. Quibus venenis *antidota* opposita contemplatur, perhibens Theriacam adversus viperarum venenum esse, quod cum ipsa carnem viperinam in se contineat, atomi emancipatæ ex ea egressæ, ejus carnis particulas iis recipiendis aptas inveniunt, annectantur & adhæreant, & hoc pacto motum suum amittendo etiam malignitatem deponant, oppignoratæ & quietæ remaneant, non secus ac ante emancipationem suam erant. Veneno pestifero Theriacam & Con-

fectio-

feu Cornu, cum ad regionem fundi uterini accederet, suo ductu ultra duorum digitorum latitudinem cum semisse sigillatim & seorsim serperet, duplici per substantiam uteri cavitate formata, quam paries membranaceus distinguebat, donec circa orificium Uteri internum, duplici papilla Cartilaginea in Vaginam terminaretur: ita ut nullus in Utero fundus aut cavitas pyriformis in eo observaretur, nisi quod, ubi fundus esse debebat, cornua continuata paulo ampliora deprehenderentur.

G. B. DE SAINT ROMAIN, *MEDICINÆ*
Doctōris Parisiensis, Physica Scholasticæ trichæ
liberum.

Lugd. Batav. apud Petrum van der Aa, A. 1684. in 12.

DEmocritea, ut a Gassendo stabilita sunt, principia sequitur Auctor. *Parte prima* de causis & principiis naturæ agens, causæ primæ, id est, Dei existentiam & perfectiones ostendit: plurimorum effectuum naturalium, quos vulgo Sympathiæ & Antipathiæ aut occultis qualitatibus attribuunt, causas manifestas facere conatur; utpote quæ sit ratio eorum, quæ passim traduntur & observantur de magnete & ferro, de pulvere & ligno sympathetico, de virga divinatoria, de amuletis, de auro & argento vivo, de argento & cupro, de visu lethifero basilisci, de medicamentis purgantibus, emeticis, sudoriferis, specificis. Hic causam inquirat, ob quam in confectioe Reguli ex Antimonio crudo cum ferro bene præparati, superiore parte magna stella reperiatur cum surgentibus radiis quinque, quasi eidem applicata esset pars illa calcaris versatilis, qua eques equum extimulat; & si additur Venus Chemicarum cum ferro, appareant in Regulo duæ stellæ; sique Regulus ad ultimum pellatur perfectionis gradum, stella dispareat, ac in ejus loco conspiciatur rete parvum admodum tenue instar retis piscatorii. Meminit etiam *pulveris compositi* ex spiritu auri & omnium reliquorum metallorum, ejus granum unicum in dimidio vini vitro exhibitum ex toto corpore absque violentia vel alteratione sudorem prolicat. Inde *ad venena & toxica* pergit, docens, venena esse atomos quasdam a corporibus solutas & emancipatas. Omnia autem ad duo genera revocat.

cat. Prius ait consistere in atomis emancipatis, quæ proprie venena sint. Ejus rursus tres species eligit ad modum, quo venena in humana corpora agunt declarandum. *Primum est venenum cor immediate invadens*, quale pestis est aut viperæ. Venenum pestis consistere perhibet in atomis aut corpusculis quibusdam valde acutis, uncis acuminatis & terebellorum serrarumque/exiguarum instar figuratis, quæ partes vitales transfigunt, scindunt & dividunt, & hac actione spirituum vitam largientium motum interrumpunt. Idem de viperarum veneno dictum vult, quod partem morsam ingreditur. *Secundum venenum cerebrum immediate*, ac deinde cor aggreditur, quale est canis rabidi, opii, solani aliorumque narcoticorum & somniferorum. Etenim quando canis rabidus quandam corporis partem mordet, cum saliva & spuma vulnus ingredientis atomivenenatæ emancipatæ & quasi rabidæ, in suo motu violento insensibiliter & pedetentim per corporis partes repunt, & non inveniunt ulla partes molliores, ideoque divisu & destructu faciliores substantia cerebri, ejus dissolutionem producant. *Tertium venenum in hepate* irrui, totamque massam sanguineam corrumpit. Tale est venenum veneræ luis, cujus atomi a calore & motu excitatæ ex alant & se liberant sanguine corrupto aut soluto, & poris corporis humani ac partium naturalium apertos inveniunt, se insinuant, repunt, & successu temporis penetrant in vasa spermatica, inde in magnas venas ac denique in vasa grandia, & hepar eorum truncum, quod dividendo alterant, & separando corrumpunt; unde universalis sanguinis corruptio sequitur. Sub *posteriore venenorum genere* comprehendit toxica, in corpusculis solutis consistentia, uti sublimatum & arsenicum, quæ venena, illud arte, hoc natura tale, agant in corpora particulis suis amputantibus, acutis & penetrantibus, quales sunt particula ignea, quæ urunt, ulcerant & dilacerant partes internas deglutientium. Quibus venenis *antidota* opposita contemplatur, perhibens Theriacam adversus viperarum venenum esse, quod cum ipsa carnem viperinam in se contineat, atomi emancipatæ ex ea egressæ, ejus carnis particulas iis recipiendis aptas inveniunt, annectantur & adhæreant, & hoc pacto motum suum amittendo etiam malignitatem deponant, oppignoratæ & quietæ remaneant, non secus ac ante emancipationem suam erant. Veneno pestifero Theriacam & Con-

fectio-

fectiones cordiales resistere, quarum corpuscula tali modo disposita & figurata sunt, ut atomi pestiferæ omnes partes corporis percurrentes iis annectantur & adhaereant: in primis autem antidotum pestis haberi mutationem aëris, aut ejus, in quo versamur, per bonos odores correctionem, qui intra nos cum aere attracti eum corrigunt & temperant, corpusculis suis atomorum emancipatarum impatientiam & motum nimis liberum sistendo. A cane rabido morsos sæpe sanari, si pluribus vicibus aquæ marinæ injiciantur, quoniam atomi emancipatæ ex saliva canis rabidi egredientes, dum cerebri substantiam penetrant, aut in ejus plicis circumvolvuntur, ut in cavitates ejus intrent, in motu suo interrumpuntur, immo partim foras a subsultibus, quos patiens in mare projectus necessario suffert, ejiciuntur. Insuper corpuscula ex maris spuma in patientis corpus per poros agitatione apertos intrantia, sive cum aere inspirato sanguini communicata, figuris suis cubicis atomos emancipatas, quæ rabiem producant, figere & sistere posse. Simile judicium ferri jubet de remediis morbo Gallico adhibitis, quippe quæ atomos emancipatas & venereas a centro ad circumferentiam pellant, sive per sudorem, sive per insensibilem transpirationem. *Sublimato & Arsenico* præsentaneè lac mederi observat, non secus ac oleum, quia in ventriculum descendens & in transitu œsophagum & ventriculi orificium tangens corpusculorum motum imminuit, eorum acumina hebetat, omnesque illas partes defendit. Ad calcem hujus tractationis *Morborum causas physicas immediatas* tradit esse venena, id est, atomos emancipatas, & toxica, id est, corpuscula soluta: Atomos emancipari aut solvi in corporum corruptione aut totali aut partiali. Tres in nobis fieri corruptiones, quæ sunt coctiones sive digestiones, in quarum unaquaque atomi emancipentur & solvantur. Itaque ex prima alimentorum in ventriculo digestionem dolores stomachi & infimi ventris, ut & ventos oriri: hos enim ventos alimenti esse corrupti partes subtiliores, & cum corpuscula inibi reperiantur subtiliora & acutiora, pro ratione alimentorum assumptorum, dolores & vellicationes valde molestas & periculosas, quales in dolore colico deprehenduntur, producere; sique inter hæc corpuscula atomi quædam sint emancipatæ satis copiosæ, eas ordinario ad cerebrum se conferre, unde Apoplexiæ & Lethargi oriuntur, aut
in mu-

in musculorum & nervorum substantiam penetrare, unde paralyfes proveniant &c. Ex secunda digestionem in hepate ventos & vapores, & nonnunquam corpuscula soluta, ut & atomos emancipatas existere: ab iis ventis murmura ac flatus excitari circa hepar, lienem, hypochondria & renes: corpuscula ibidem reperta partes internas pungere, ulcerare ac abscessuum causas esse: præterea atomos emancipatas effugientes aliquando ad cerebrum ascendere, vertigines, aurium tinnitus, in nervorum principio sua vellicatione convulsiones generare, unde epilepsia aliique morbi maligni sequantur. Ex eodem fonte horrores, accessus & duplicationes febrium continuarum manare, quemadmodum ex corpusculis solutis & atomis a prima digestionem in ventriculo emancipatis, febrium intermittentium accessus periodici, ob fermentationem, quam excitant, proveniant &c. Subitam nonnunquam mortem ex subito motu atomi evadentis, & dum sanguis suum circulum absolvit, aufugientis, accidere. His morborum causis ita explicatis, causas sanitatis ex opposito in iis collocat, quæ ventos, corpuscula, atomos nocentes, extra corp⁹ foras propellere valent. Quem effectum produci asserit per actionem & motum corporibus rarefactis, corpusculis solutis ac atomis emancipatis ex unaquaque digestionem in corporibus hominum sanissimorum oriundis, impressum. Istum vero motum aut per purgantia, aut emetica, aut denique per sudorifera imprimi: & quidem per priora duo foras ejici residua a prima & secunda digestionem: sudorifera vero tertix coctionis corpuscula pellere ad extra. Atque hæc medicamenta sola agere membranarum, nervorū, & fibrarum vellicationem, producta a corpusculis acutis ex medicamento egressis &c. Præ cæteris remediis commendat vulgare, & sanitati conservandæ aut restituendæ utilissimum, quod & experientia salutare deprehenderit, suorumque principiorum veritatem manifestet, nimirum omnem evacuationem motu & vellicationem corpusculorum acutorum fieri. Remedium ita habet: *singulis temporibus maximis plumam sumit asperinam tenuem, leniter in os intrudit, ac ulterius ad fauces protrudit, aliquandiu detinet, per vices etiam retrahit, ac vellicationem a pluma faucibus, œsophago, laryngi, palato, partibusque vicinis impressam sentit: post hanc vellicationem aqua, pituita, phlegmata ac humores mucosi, quantitate non parva decurrunt & effluunt per hanc quadraxem. Hinc caput levatum, stomachum liberatum & exoneratum*

tum animadvertit; appetitus ipsi augetur, prima digestio melius procedit, somnus longior, dulcior & minus interruptus est.

Pars secunda tractat de mundo cœlesti, & iis, quæ supra hominem contingunt, scil. meteoris in aere. Substantiam astrorum explicat per metalla fusa; & quidem Solem repræsentat per aurum in magno crucibulo fustum; stellas fixas similiter per aurum in minoribus fustum crucibulis; Lunam per argentum in crucibulo fustum; Saturnum per plumbum &c. Hinc concludit astrorum rotunditatem, quia metallum fustum semper est rotundum, nisi a luto cui infunditur, aut crucibulo, in quo funditur, impediatur. Solem in mundi centro cum Copernicanis locat, qui duplici motu, uno rotationis circa proprium axem, altero librationis, terram non minus quam reliquos planetas concutiat moveatque. Motum circumrotationis deducit ex fusione, quando quidem instar auri in crucibulo fusi ibique scintillantibus & purificatis, rotari Solem oporteat: fusionem autem continuam servari ab igne, quem stellas fixas in Solem ejaculentur, atque a corpusculis peregrinis aliis, undiquaque influentibus: alias futurum, ut Solis materia fixetur ac sistatur in continenti; quomodo aurum, postquam diu in cupella fumavit & circulavit ad omnia corpora peregrina sub forma fumi expellenda, tandem sistitur, & confestim in ejus fundo figitur & condensatur, nec intensissimo igne denuo funditur aut circulatur, nisi addatur plumbum sine vel cum alio quodam metallo. Lunæ materiam quoad circumferentiam vero argento similem facit; Saturnum, Jovem, Martem, Venerem & Mercurium ejusdem credit cum Sole naturæ, sed minus depuratæ, quorum corpuscula versus corpus Solis mittantur & propellantur. Cometæ generari vult ex fumis & vaporibus ex Sole exhalantibus crassissimis incensis; motum ipsorum dirigi regulariter a Solis vortice; nihilominus quosdam nobis propinquiores fieri ex exhalationibus terrestribus. Stellas fixas quas superius auro fuso comparaverat, nunc mavult dicere totidem foramina aut palas magnis adamantibus aut carbunculis instructas, qui pro medio & vehiculo lumini & calori cœli empyrei inserviant. Pluviam observat semper secum ferre salem instar sacchari albi, destillatione separabilem, sive Balsamum astrorum Basilio Valentino nuncupatum, i. e. corpuscula feminalia ex Sole & astris emanantia, quæ eadem etiam in rore contineantur.

Parte III. comprehenduntur, quæ infra hominem sunt, nimirum

rum Terra & res terrestres, quæ dicuntur inanimatæ. Metallorum causam principalem asserit Solem, undè indefinenter fumi egrediantur fulgentes, ex quibus lumen oriatur, quique calorem cum spiritibus seminalibus vehant, qui terræ poros penetrantes in ejus visceribus metalla generant, puri penitus aurum, aliorum planetarum effluviis permixti reliqua metalla. Opinatur autem spiritus seu corpuscula ex astris emanantia, in terræ gremio incrassari, & in aquam viscosam, dulcem, & mercurialem redigi, ex qua deinde metalla fiant. Confirmat id allegando experientiam, quæ habetur cupellando aurum: siquidem fumi ex ordinariis cupellis elevati & in alembico collecti in aquam claram, viscosam, pulverulentam & consequenter metallicam condensentur. In stahno tria miranda observat, totidem in plumbo. Argentum vivum, cujus tres species recenset, continere internum quoddam principium vitæ vegetativæ & seminalis, ostendit ex confectione arboris Dianæ. Salium corpuscula non solum acuta, sed etiam hamata esse, & diverforum vario motu cieri probat. Commendat sal polychrestum ex nitro & sulphure, optime humores peccantes expellens, quod efficacius reddat sal additum. Aquæ species, puta elementarem, destillatam, aquam fortem ex salibus metallicis extractam, aquam vitæ, aquas minerales enumerans, calidas Borbonias, & frigidam in Passy Les Paris laudat.

Parte quarta proponit ea, quæ sunt in homine. Vita in genere definitur actio & motus compositi, & corporis organici, orta a principio interno & seminali. Principium hoc ait spiritus vitales, i. e. certum numerum atomorum ab omni compositione liberarum, taliumque quarum figura & conditio eas captivitati ineptas reddat; nam invicem se devincientes destinari ad componendas corporum nostrorum machinas. Vitarum differentias statuit quatuor, metallicam, vegetativam, sensitivam, & rationalem, inter quas tamen postrema ab anima immateriali & immortalis proveniat, cum priores tres ab atomis dependeant. Semina quibus res propagantur, imaginatur sibi corpora composita ex subtilissimis atomis, optime figuratis, & proportionatis, ut pro typo interserviant omnibus cudendis exemplis in speciei propagatione. Deinde explicat, quomodo individua multiplicentur per solam seminum dilatationem, exemplo frumenti ex grano, & infantis in utero formati. Lumen asseverat compositum ex atomis auri, quæ omnes partes mun-

di ad solum centrum Solem alligant. Hic nonnulla de virtute & efficacia luminis in productione conservationeque rerum, imo in universali medicina paranda subjiciuntur. Lumen per se proprie loquendo nos videre, sine transmissione accidentium vel corpusculorum ab objecto; similiter motum corporis per se audiri, citra qualitates Aristotelis aut corpuscula Gassendi. Cordis motum naturalem adscribit motui spirituum vitalium, i.e. atomorum ignearum & celestium in centrali cordis vacuo inclusarum; hujus motus effectum sanguinis circulationem agnoscit: irregularem motum cordis in animalibus & febribus diversis, ad atomos emancipatas in concoctionibus refert; simulque inde differentiam febrium petit, & de remediis pauca addit. Invisibile vinculum partium cum corpore, a quo processerunt, exemplis adstruit, inter quæ memoratu dignum est, quod, si hominis mortui vestimentum in cistam bene clausam recondatur, primis & succedentibus diebus, quibus corpus sepultum putrescere incipit, strepitus in cista existant, quos corpuscula demortui corporis a secedentibus attracta motu suo per lignum transeundo excitent.

*L' ATLAS DES TEMPS, DIVISE EN QUATRE
Livres &c. par R. P. Seigneur de la Motte.*

hoc est:

Atlas temporum, divisus in quatuor libros, Periodum scilicet Ludovici Magni; novam methodum Chronologicam; Chronologiam Sacram V. T.; & Chronologiam novam annorum gratiæ. Autore
R. P. Dn. de La Motte &c.

Ambiani; & prostat Parisiis apud Nicolaum Padelupum
A. 1683. in fol.

Totum hoc opus, in quo multa ad Genealogicum, Chronologicum, Geographicum, Arithmeticum, & Historicum studium pertinentia continentur, quatuor libris absolvitur, quibus tabula materiarum, index rerum notabiliorum, & alia quædam præmissa sunt. Præfationi, quæ circa nomen operi impositum præcipue occupatur, duodecim leges & regulæ Chronologiæ subnexæ sunt, quarum ultima

tima requirit, ut Chronologiæ secundum undecim priores confectæ pro veris habeantur. Harum vero omnium in Atlante suo accuratam se rationem habuisse, & propterea de veritate ejus neminem ambigere posse Autor profitetur: Gallici idiomatis ignavis Latinam operis editionem non obscure pollicitus.

Libro primo capitibus novem, in sectiones iterum subdivisis, constante, temporis partes evolvit; cyclorum, epocharum, & periodorum, Victorianæ & Julianæ, rationes exponit, & inde ad novam suam Ludovicianam progreditur. Hanc non improbabili causa a Ludovico Galliarum hodie Monarcha cognominatam, ex trium Cyclorum, Solis, Lunæ & Epactarum (hoc est 28 in 19, & producti rursus in 30) multiplicatione, annorum constituit 15960; adeoque duplo ac Juliana est, ampliorem. In ejus annum 3191 ineuntem Autor conjicit natalem mundi; 7373 completum vero Servatoris nostri: atque sic longissima annorum suorum serie ante & post Christi incarnationem extensam, habilem facit (quod paulo ante in Juliana desiderat) exhibendis omnium omnino Autorum epochis. Comparatione porro inter ipsam & Julianam instituta, quod hæc duobus naturalibus cyclis, tertium arbitrarium (Indictionum) quique discernendo tempori nihil inferviat, jungat; sua vero ex tribus naturalibus & astronomis composita sit, qui divelli ob mutuas operas minime debeant; eandem alteri Julianæ longe præstare contendit: cum cyclus Epactarum in Ludoviciana periodo simul indicet Novilunia & Plenilunia, ipsasque Eclipses Solis & Lunæ, rem tantopere semper ab excellentioribus Chronologis, certis figendis Epocharum annis, æstimatam. Exhibet deinde hoc & *quarto libro* singulos Periodi Ludovicianæ annos, in Tabula sex eolumellis distincta expressos, cum propriis suis characteribus cyclorum, Solis, Lunæ, Epactarum, & numero, quem in Periodo Victoriana fortiuntur: ut cum cæteri Chronologi Periodos suas in idea saltim reliquerint, Atlas hic suam in Theoria sistat; & hoc ipso perpetuas veluti suppeditet Ephemerides, quarum solus intuitus, citra calculum, uniuscujusque anni cyclum solarem, aureum numerum, & Epactam indicet. Subjungit etiam, quæ ad dextre intelligendam hanc Tabulam, debiteque in ea reponendas Epochas diversorum Autorum faciunt.

Libro secundo de origine & principio mundi agit, eumque non

esse æternum, ex revelatione, ratione & cum primis ex Sabbathi institutione probat, creatum vero non sex momentis, sed totidem diebus integris successivis pronunciat. Tempus etiam anni, & horam diei, quibus mundus creatus sit, quoque Zodiaci gradu Sol & Luna primum repositi sint, aliaque consimilis argumenti plura determinat. Epocham postea conditi mundi ad annum ante Christi nativitatem 4181 collocat, sententiamque suam Astronomiæ & Historiæ stabilit suffragiis. Uberius dehinc ea contemplatur, quæ ad computum annum, mensium & festorum apud Hebræos usitatorum pertinent. Ab hoc ad Julianam anni formam descendens, ejus defectus indicat, & Gregorianæ reformationis, quam approbat, historiam adornat, novumque ejus Calendarium ab objectionibus vindicat adversariorum. Binas dein Tabulas perpetuas novæ methodi Chronologicæ exponit, quarum subsidio Numerus aureus, Litera Dominicalis, Epacta, Festum Paschatos, & cætera mobilia inveniuntur, harumque usum exemplis ostendit: dictæ autem methodi suæ fundamentum essentielle constituit originem trium cyclorum (Solis, Lunæ & Epactarum) quos cum ipsis mundi natalibus cœpisse supponit: ex quo Chronologias omnes minus justas pronunciat, quæ chronicis tantum nituntur Historicorum: examinatasque ad Lydium cyclorum lapidem Autorum 110 diversas de anno mundi conditi opiniones, falsitatis arguit; suum etiam computum, quo inter mundi & Salvatoris nostri natalem intervalum est 4181 annorum, ex principiis Astronomicis, motu scilicet Lunæ confirmat. Porro Novilunia & Plenilunia, locum Nodorum & inde Eclipses, cujusvis temporis, beneficio certarum Tabularum facile reperire docet.

Tertio libro Chronologiam Sacram V. T. ex Scripturis desumptam complectitur ad Christi usque natales, & profanam quoque historiam temporum illorum, quamvis brevius, seorsim tamen considerat. Ordinis ergo sex mundi ætates in universum numerat, earumque priores quinque libro præsentis explicat, ultima ultimo servata libro. Singulas per cætas tabulas declarat, deque singulis tabulis observationes quasdam in lectoris gratiam subjungere non gravatur: difficultates etiam chronologicas hinc inde occurrentes evolvit. Prima ætas ab Adami creatione ordiens in fine diluvii terminatur. Secunda Patriarcharum annos a diluvio ad egressum usque ex Ægypto, h. e. a Noa ad Mosen.

Mosen computat. Tertia Imperio Judicum absolvitur, annos a Mose ad Samuelem comprehendens. In quarta vitas Regum Israel & Juda a Saule usque ad Zedechiam, Aristocratia Israeliticæ in Monarchiam conversionem, templum Salomonæ, & quæ singulos concernunt Reges, sedulo ex Scripturis excerpta enarrat, Genealogiam Christi, & Catalogum Pontificum producit, Prophetas & Prophetissas V. T. Chronologico-Historice enumerat, & de Sibyllis decem aliqua admiscet. Quinta per imperia Pontificum omnes annos a captivitate Judæorum usque ad nativitatem Christi computat, ordinem in Scripturis ad annos ætatis hujus supputandos attendendum subinnuit, scrupulos de 70 annis captivitatis, de annis a reditu ex captivitate usque ad septimanas Danielis, & de ipsis Danielis hebdomadibus 70, eximit, annis 593 ill ætati tribuitis.

Libro quarto sextam mundi ætatem gratiæ, quæ Christiana dicitur, proponit, & postquam instituti sui rationes in præfatione fideliter declaraverat, annos a creatione mundi usque ad nativitatem Christi in Chronologia sua legitime computatos esse evincit. Annos quidem a mundi creatione ad exitum Ægyptiacum per sabbatha hebdomadam, ab exitu ad Messiam per Sabbatha annorum confirmat, & Jubilæa numerumque sabbathorum libertatis a prima institutione ad baptismum Christi producit, videlicet 32 cum quatuor annis sabbathicis recensendo. Postea de anno & die nativitatis Messia probabiliorem opinionem eligit; quomodo periodus Ludoviciana inveniendò anno in quo vivitur, inserviat, ostendit; novem de vita & morte Christi opiniones examinat, illisque suffragatur, quæ mortem Messia ad elapsos annos 34 cum mensibus tribus referunt; Sabbatha per calculum Judaicum a Mundo condito usque ad illud tempus, quo Dominica sive Solis dies per resurrectionem Christi, Anno ætatis 35 est introducta, comprobatur, & ex Astronomia, beneficio motus Lunaris, & mortis & resurrectionis Christi annum atque tempus demonstrat; successionem Dominicæ Christianorum in locum Sabbathi Judaici declarat, & inde Christum anno ætatis 35 mortuum esse evincit. Ultimo tandem capite concludit, rejectis omnibus aliorum Periodis, non posse non periodum Ludovicianam solam atque unicam assumi. Hanc igitur cum omnibus characteribus propriis & eventibus notatu dignioribus, qui vel in Ecclesia, vel in Imperiis, Regnis & Rebus publicis,
a pri-

a primo anno Gratiz usque ad annum 1680 acciderunt, proponit. Brevior est in recensendis illis, quæ tempore N. T. contigerunt, præsertim si libros præcedentes contuearis. Excusat tamen hoc ipsum tum in præfatione libri quarti, tum in calce horum Annalium N. Test. Chronologico-Historicorum; & Historiographos nominat, ex quibus præsentia depromserit, qui plura expetenti satisfacere possint.

Dein Periodum Ludovicianam ejusque Characteres proprios ab anno 1680 ad annum Gratiz 8587 inclusive extendit: & quæstione de duratione ultimæ mundi ætatis proposita, aut non decisa, institutum suum utrobivis subsistere demonstrat, sive mundus ante, sive post A. C. 8587. intreat, propter ordinem cyclorum, quibus labor ejus Chronologicus sustinetur, nunquam variandum.

RESPONSE AU LIVRE DE MONSIEUR DE MEAUX,
intitulé: Conférence avec Mr. Claude Ministre
de Charenton.

Responsio ad Librum Dn. Episcopi Meldensis, cui
titulus: Collatio cum Dn. Claudio Ministro
Charentonio.

Hagæ Comitum apud Arn. Leers, 1683. in 8.

UT conjecimus, cum mense Junio anni proximi excerpta ex libro *Bossueti* Episcopi Meldensis, adversus *Job. Claudium* Ecclesiasten Charentonensem, Actis nostris p. 231, insereremus; non defuit sibi *Claudius* suæque Ecclesiæ. Prodit enim nunc ejus responsio, qua dicta scriptaque sua defendere, & Episcopi objectiones refellere aggressus est. Præfatur multa & gravia de disceptationibus, quas Romano-Catholici de forma & autoritate Ecclesiæ eo fine instituere ait, ut asserta illa, aut quod idem est, Pontificis aut conciliorum infallibilitate, Protestantibus omnibus os uno nixu obstruant, & aliorum articulorum examen evitent. Quam nullo vero id fiat jure & fundamento, & quam frivolum sit, Ecclesiam Christi, solo ejus verbo & spiritu ad animarum salutem regendam, ad leges & pompam societatum civilium redigere, satis a se demonstratum esse confidit hac responsione sua. In illius parte prima responsum ad Acta Episcopi cum domina *Durassa*, ante

antè colloquium cum illo suum, forma epistolæ a se conceptum, publici juris fecit: (antea enim tantum manuscriptum ad Episcopum pervenerat;) illique eorum, quæ Episcopus epistolæ huic in *Reflexionibus*, quas vocat, opposuit, examen subjunxit. Quadrat id ad Reflexionem Bossueti nonam & quatuor sequentes. Hunc enim ordinem sequendum sibi sumpsit Claudius, qui suis scriptis, eorumque temporari conveniret. Sed *parte secunda* edidit relationem a se conscriptam de colloquio, præsentè Durasia, multisque illustribus viris foeminisque, cum Episcopo habito; testatus, nolle se, quæ is in sua relatione alio modo narrasset, carpere, aut ulla in Virum, cui multum deferat, immodestia uti, satius habens ut lectores iudicium ferant. Cum vero Episcopus huic ipsi relationi, quam antequam ederet nactus est, octo reflexiones suas priores opposuerit, ad has quoque respondet Claudius, sed ita, ut ex tredecim Bossueti capitibus, quinque posteriora in parte prima, priora octo in parte altera refutata inveniantur. Dudum inclaruit utriusque autoris ingenium, eruditio, facundia, & quæ inter acriter de rebus gravissimis dissentientes rarissima est, eoque majori laude digna, verborum moderatio. Responsum Claudii epistolicum, tum utriusque relationem excerpte supersedebimus, cum in Actis prioris anni jam de historia colloquii dixerimus: potissimas vero, quas uterque tractavit materias, una opera ex responsionibus Claudii per compendium nunc referemus.

Initium itaque, Claudii librum nunc sequentibus, a responso ejus ad *reflexionem nonam*, qua primam epistolæ Claudianæ quæstionem Bossuetus examinavit, esto. *Lis est de jure singulorum Christianorum, an nimirum liceat, imò & incumbat cuilibet ex catu, decreta Ecclesiastica examinare, an vero simplici obedientia amplecti?* Prius Claudio & Reformatis, ac Protestantibus in univèrsum; posterius Bossueto & Romano-Catholicis visum est. Nituntur hi præcipue promisso Christi notissimo, de perpetuitate & victoria Ecclesiæ adversus corruptionem sive portas inferorum. Sed Claudius illud ad Ecclesiam vere & proprie sic dictam pertinere contendit, & frustra ad cœtum, aut pastores & prælatos applicari; inter quos plurimi sint externæ tantum professionis consortes, intus hypocritæ, aut aperte etiam mali, hostes DEI, adeoque veritatis & infallibilitatis non ita

capaces, ut sine examine ad normam Verbi divini admitti eorum decrera debeant. Impugnat itaque Ecclesie definitionem & requisita, quae post *Bellarminum* & *Perronium* Cardinales, aliosque, ipse Bossuetus constituit, *in professione fidei & in sacramentorum & ministerii publici communionem.* His enim non respici ad vera & unica Ecclesiae membra essentialia, fideles nempe & electos, fatente id palam Bellarmino, cujus verba ex *Lib. III. de Eccles. cap. 10.* refert: *non putamus requiri ullam internam virtutem. Item: includantur omnes alii, etiam si reprobi, scelesti & impii sint.* Emolliverat ista Bossuetus, professus, se adeo non excludere ex coetu Ecclesiae electos, ut eos potius nobilissimam & pulcherrimam illius partem statuatur. Sed urget Claudius, hoc non sufficere, sed virtutes interiores ad essentiam Ecclesiae pertinere, & definitionem ejus intrare debere. Urget itaque clarum responsum, an stare velit adversarius definitionibus Bellarmini & Perronii; in hoc enim cardinem negotii versari. Scilicet, *si ex solis vere fidelibus consistet Ecclesia, non posse non consequi, illam eatenus invisibilem fore; ruere etiam infallibilitatem, cum admixti magno, & plerumque potiori numero, hypocritae & impii suffragiis pios & fideles superare possint.* Agnovisse hoc Bellarminum *libro allegato c. 10.* & ideo tanto molimine pro visibilitate a Romanarum partium scriptoribus pugnari, ne admissa Protestantium opinione, infallibilitatis inventum cadat. Nihilomagis satisfacit Claudio alia Bossueti mitigatio, cum scribit, electos *magis essentialem* partem Ecclesiae constituere: nam etiam sic ad partem, minoris licet aestimationis, attamen essentialem referri reprobos, hostes DEI, & membra diaboli, iisque autoritatem in rebus fidei infallibilem absurdissime tribui, & zizania ab hoste seminata (*Matth. XIII, 28.*) plantis a Patre coelesti plantatis (*Matth. XV, 13.*) exquiri.

Pergit post alia huc pertinentia, ad *Reflexionem decimam.* In hac negaverat Episcopus, Reformatos credere sincera fide articulum Symboli Apostolici, ubi profitemur: *Credo in unam sanctam Catholicam seu universalem Ecclesiam.* Hic repetit Claudius ex responsione sua Epistolica, quo sensu Reformati universalem credant Ecclesiam, nempe fidelium primo qui fuerunt, & jam in caelis triumphant; dein eorum, qui nunc sunt; denique eorum, qui futuri sunt: quorum primi & ultimi, pro visibilibus haberi ne a Romanensibus quidem possint.

sint. At hos illam saltem confiteri Ecclesiam, quæ nunc est, & quæ in oculos incurrit, malos non minus quam bonos complectens. Objecit autem Bossuetus *Confessionem Reform. Gall. Art. 25.* quæ de visibili Ecclesia, utpote corrupta & refovmenda agit, & ex actis Synodi *Gapensis ac Rupellanae* deducere voluit, controversum inter ipsos Reformatos fuisse, annon corrigi & explicari articulus ille debeat, ut ad invisibilem Ecclesiam pertineat: hoc vero rejectum esse, atque ita manifestatum, *confiteri Reformatos ecclesiam visibilem, & confessioni sua contradicere, si invisibilem statuunt.* Sed repellit hæc Claudius allata distinctione, quatenus nempe invisibilis vel visibilis dicatur Ecclesia: nec chimæricum esse, ut Episcopus loquitur, dogma de invisibilitate, cum id ratione partium, triumphantis nempe & futuræ Ecclesiæ, ne a Pontificiis quidem negari possit. Elidit etiam argumentationem, quam decretoriam & internecinam Reformatorum sententiæ esse scripserat Bossuetus, inferens: *quia Confessio Reformatorum publica de Ecclesia visibili loquatur, & vocem Ecclesia in illo significato sumat, agnosci etiam debere, quod Scriptura & Symbolum Apostolicum eodem sensu sumant idem vocabulum, quia confessio cum Scriptura conformis esse debet.* Respondet nempe: *Scripturam utrumque sensum diverso respectu admittere, & aliquando de visibili, aliquando de invisibili casu intelligi debere, pro materia & subiecti ratione.* Confessores cum de visibili sententiam suam conciperent, non negasse, sed præsupposuisse, quæ in Scriptura & Symbolo de invisibili Ecclesia habentur, eaque de causa Rupellanam Synodum, quam Bossuetus allegat, noluisse quidquam in verbis Confessionis mutare; acquiescentibus, qui in Synodo Gapensi declarationem quandam desideraverant.

Reflexione undecima acceptaverat Bossuetus, quod Claudius præter aut contra Reformatorum principia visibilem Ecclesiam agnovisset. Sed regerit Claudius, nihil novi a se dictum scriptumve esse, sed idem, quod *Calvinus, Zuinglius*, alique semper statuerint: notionem nempe vocabuli Ecclesiæ duplicem esse, *indistinctam, laxam* sive *benignam* unam; *distinctam & reflexivam* alteram. Priori modo Ecclesiam intelligi visibilem, ex visibili exercitio cultus publici, sed admixtos esse hypocritas; dici tamen posse: *in hoc casu vera est Ecclesia Christi*; quia dubitari non debet, esse electos in coetu, ubi verbum DEI prædicatur, etsi non fiat sine corruptela, & plurimi

adsint hypocritæ. At secundo & accuratiori sensu, quo soli electi intelliguntur, invisibilem esse Ecclesiam, quia eorum personas seu individua solus Deus noverit. Addit, hæc ordinarie sese ita habere, fuisse tamen & esse posse tempora, cum Ecclesia, etiam priori sensu accepta, pene invisibilis fiat, sive eclipsin patiat, sublato per tyrannos cultu publico, aut corruptis per hypocritas & malos dogmatibus. Et si vero hoc accadat, & zizania bonam segetem ita superent, ut eam plane opprimere videantur, manere tamen divinæ providentiæ gratia, vi verbi & Spiritus, etiam sub tali statu, & sub ministerio & manibus falsorum quoque doctorum electos, & consequenter veram Ecclesiam, nec infringi promissionem Christi, de illa ad finem mundi conservanda.

Consectanea sunt, quæ ad *Reflexionem duodecimam* disputantur. Bossuetus enim statuit, respexisse Christum, conservationem Ecclesiæ promittendo, ad totum illud compositum, sive ad coetum ex bonis & malis mixtum, adeoque promissionem illam ad totam illam mixturam pertinere; argumentatus a comparatione, quod Christus messem conservaturus sit, in qua cum granis paleæ quoque serventur. Summe hæc improbat Claudius: neque enim quadrare comparationem ait, quia paleæ granorum causa a natura producantur, hypocritæ a diabolo ut zizania seminentur; nec recte dici, in promissione servandæ Ecclesiæ etiam conservationem malorum contineri, id est, simul promitti; quum intentio & promissio Dei solos fideles respiciat, mali per accidens, permittente Deo, in coetum veniant, & divina providentia & gratia præcaveatur, ne illi fidelibus exitio sint. Deinde non perpetuum aut certum mixtionis statum, sed variabilem pro temporum ratione indicari: ita fieri potuisse, & factum esse, ut tanta invehatur corruptionis moles, quæ magna & seria reformatione corrigenda sit; neque tamen minus vera maneat de conservatione Ecclesiæ, sive fidelium, Christi promissio. Queritur in fine hujus capituli de convitio, quod Reformati non majori fide Ecclesiam credere dicantur, quam Ariani & Sociniani Deitatem Christi, aut Macedoniani Spiritum Sanctum: recte enim credi a Reformatis & visibilitatem, & invisibilitatem Ecclesiæ, diverso ut dictum est respectu.

Reflexione decima tertia Bossuetus plurima argumenta congerat, quibus vult probare, Reformatis nullam salutis copiam, nisi in Eccle-

Ecclesia Romana superesset. Hæc in XXI. capitula digessit & refutavit Claudius, quæ referre nimis operosum foret. Disputatur hic *de professione fidei externa; de successione pastorum, eorumque vocatione; de Concilio Tridentino*, an expectari debuerint ejus decreta, & interim contra conscientiam per tot annos in erroribus perfitti; *de lapsu Ecclesiæ de statu Ecclesiæ ante reformationem*, ejusque comparatione cum statu Synagogæ adveniente Christo. Refertur dilemma Bossueti: *aut mansit ante reformationem Ecclesia, & sufficientia alimenta animabus superfluerunt*, quod fatetur Claudius & Reformati; *aut non mansit*. Si prius, quid opus fuit reformatione, & quomodo excusatur schisma? Si posterius, quomodo consistit promissio Christi de conservanda Ecclesia? Subjungitur responsio Claudii eo tendens, quod incumbat Christianis, non persistere in qualicumque morbido & corrupto, ac fere desperato Ecclesiæ statu, sed teneri optimum quærere, & a fermento doctrinam & mores repurgare: ut factum est tempore Arianismi, qui totam Ecclesiam, paucissimis exceptis, oppræsserat. Objecerat porro Episcopus, si salvari potuerint homines ante reformationem, cum nihil doceretur de justificatione ex sententia Lutheri, nec rejiceretur Missa, aut invocatio Sanctorum, salvari etiam posse post investa hæc dogmata. Sed responder Claudius: distinguendum esse inter dogmata negativa & positiva. Salutis enim fundamenta retineri positivis articulis, qui ante reformationem non negabantur: investa quidem & addita fuisse hominum commenta, sed quæ pii tacite potuerint rejicere. Per reformationem vero commentitiis & infititiis illis dogmatibus negativos articulos oppositos fuisse, v. gr. *justificationem ex fide, & imputationem justitiæ Christi*, opinioni *de merito operum, & de justitiâ inherenti*; deini purgatorium, sacrificium Missæ, invocationem Sanctorum, & alia ejusmodi prorsus negata fuisse, indeque obligatos, qui negarent, ut a communione affirmantium & falsa intrudentium discederent. Frustra itaque objici Reformati, quod cum Socinianis, qui tamen positiva, id est, Symbolum Apostolicum retinuerint, non communicent; nam hos non retinere articulos illos positivos, sed interpretationibus suis negare & eludere. Alia, licet notatu non indigna, omittimus.

Pergimus *ad partem II.* In hac, ut diximus, præmittitur Relatio

de colloquio a Claudio conscripta, dein examen subijcitur octo reflexionum, quas ad eam Bossuetus edidit. In *prima* agitur de juramento, quo pastores Reformati obstringuntur ad recipienda decreta Synodorum nationalium; unde concludere voluit Episcopus, Reformatos iudicium Ecclesiæ agnoscere, & mala fide agere, cum id apud Romano-Catholicos impugnent, aut frivole jurare, si in juramento illo, ut Claudius dicit, intelligatur conditio, si decreta sint conformia Sacris literis. Hanc tamen interpretationem prolixè tuetur Claudius. *Reflexionem secundam* itidem refellit, in qua Bossuetus mire exagitavit Reformatos, quod etiam unius hominis aut fœmellæ iudicium admittant, ad examinanda synodorum & conciliorum decreta, quasi melius, quam cœtus & Prælatorum confessus, privatus aliquis de religione sentire possit. Ait enim, *Dei donum esse*, etiam simplicissimis a Christo promissum, non hominis indultriam, *veritatem agnoscere ex propositis Scriptura principis*: obligari autem singulos, ut ipsi ea gratia fruantur, & judicent, nec aliena autoritate aut fide nitantur. Neminem tamen cum insolenti præiudicio, quasi magis aliis saperet, ad examinanda decreta Ecclesiastica accedere debere, sed ut agnita veritate Scripturis conformi sese submittat, & lubens sciensque obediat. Multa hac occasione disceptantur de statu Synagogæ tempore Christi. Nec dimoveri se per objectiones Bossueti patitur Claudius a sententia, cum dixit scripsitque, secundum principia Pontificia nihil imputari posse Judæis, qui decreta Synagogæ, Christi doctrinæ prætulērunt. Nam etsi minime neget, Christum omnis veritatis fontem, in carne præsentem, doctrinæ & miraculis suis fidem præ Synagoga meruisse, & apud pios & simplices affectum esse; stante tamen regula, quam Bossuetus semper asserit, quod privatis non liceat, neque de doctrina neque de miraculis iudicare, non licuisse etiam de Christo, cujus divinitas in controversiam vocabatur, iudicare, aut ei contra Synagogæ decreta adhærere. Quinque sequentibus capitibus agitur de *Reflexione* Episcopi III, IV, V, VI, & VII, hoc præcipue argumento, magna cum iactatione, Reformatis opposito, quod secundum illos tempus detur, in quo Christianus (cum periculo scilicet damnationis) dubitare teneatur, de Scriptura, de Deo, omnibusque fidei articulis. Ait enim, neminem certum esse posse fide divina, ex sententia Reformatorum, antequam

requam Scripturam legerit; neque dicere posse, licet baptizatus sit, & fidem infusam habeat, *ego credo, sicut credo Deum esse, hunc librum esse verbum Dei.* Sed in Ecclesia Romana omnes hoc dicere posse, ex auctoritate Ecclesiae, quia S. Scripturam ex manibus sive testimonio Ecclesiae accipiant. Hunc enim primum fidei esse articulum, *Credo Ecclesiam*, scilicet cum auctoritate infallibili de veritate testamenti. Respondet ad haec operose Claudius, & nihil hac argumentatione evinci posse ostendit: eandem enim Christiano, licet baptizato, (quicquid statuatur de fide infusa) restare difficultatem, quia demonstrandum sit, quid & ubi sit Ecclesia, & cur huic credi debeat; neque enim Biblia ab aliis quam parentibus, pastoribus, aut privatis, catechumeno tali offerri posse, quos pro Ecclesia habere, eorumque aut Ecclesiae infallibilem auctoritatem fide divina credere non teneatur, nisi praevia demonstratione. Negat itaque necesse esse, ut ab articulo de Ecclesia institutio hominis Christiani incipiat, aut fides aliunde, quam ex verbi auditu & operatione Spiritus S. accendatur; neque tamen semper requiri, ut lectio Scripturae praecedat, sed sufficere, si ejus contenta ad salutem necessaria, per catechesin seu compendia percipiantur: hoc enim modo multa hominum millia, qui librum Scripturae non viderint, salvari, ex allato *Irenaei* testimonio concedit. Dubitationem itaque neque vocandam, aut si verbis indulgendum sit, certe non damnabilem esse in homine, qui ad discenda religionis capita accedat: dubitare enim, qui de propositis perceptisque articulis ambigant; ignorare saltem, qui eos nondum perceperint, sed discere parati sint. Nullum certe alium discendi modum ordinarium a Deo praescriptum esse: eum vero, quem Pontificii per coecam obedientiam exigunt, oeconomia divinae omnino adversari, dum hominum auctoritatem pro divina supponit. Postremum quod Episcopus Reformatis *Reflexione octava* opposuit, quod nempe Reformati eodem modo, quo veteres haeretici, Ariani & Macedoniani, ab Ecclesia secesserint, frustra urgeri ait Claudius, nisi puritatem & infallibilitatem Ecclesiae suae probaverint. Nihil efficere argumenta, ab auctoritate, antiquitate, aliisque externis toties deprompta; eadem enim a Judaeis & paganis Christianismo nascenti opposita fuisse. Omnia pendere a reali & interna dogmatum veritate, illique insistendum, & ab erroribus discendum esse, nulla temporis aut auctoritatis praescri-

scriptione attenda. Negat etiam, quod Bossuetus statuit, Apostolos in communione cum Synagoga, corrupta licet, perstitisse; id enim ex eo non sequi, quod in templum ascenderint docendi populum causa, aut aliquando in gratiam infirmorum, ritus quosdam servaverint. Nec magis verum esse ait, quod quemadmodum ad reformandam Judaicam Synagogam Christo præsente opus fuerit, ita sine ejusdem præsentia, aut extraordinario atque miraculoso modo, ad reformationem Ecclesiæ Christianæ procedi non potuerit. Præsentia enim Christi opus fuisse ad finiendam Ecclesiam typicam; sed quæ ei successerit, Christianam, corpus & rem ipsam absque typo habere, & æternam esse, eandemque in essentialibus manere, etsi externa ejus facies hypocritarum culpa corrumpatur. Ideo ad ejus emendationem, sive hypocritarum detectionem, nihil nisi regulam verbi divini, & Spiritus S. operationem requiri. Hujus ope jam dudum correctæ esse veterum quoque Doctorum errata. Nam ut ex testimoniis, etiam Romanensium, probat; primis quoque Ecclesiæ seculis multas opiniones irrepsisse, quæ postea merito emendatæ fuerunt. Quam inique itaque erronearum sententiarum correctoribus opposita fuisset, circa tempora Concilii Niceni, aut postea, novitatis exceptio, tam inique etiam nunc opponi Reformatoribus, & qui eos secuti sunt, quod errores tandem eliminaverint, & secessionem fecerint a costibus, qui decreta sua prætextu infallibilitatis violenter exequabantur,

*HISTOIRE DE LA REFORMATION DE L' EGLISE
d' Angleterre, Traduite de l' Anglois de Mr. Burnet,
par Mr. de Rosmond,*

id est:

**Historia Reformationis Ecclesiasticæ in Anglia,
autore Dn. Burneto, ex Anglico Gallice reddita
a Dn. de Rosmond.**

Londini, apud R. Chiswel & M. Pitt, A. 1683. in 4.

Quem defectum Romanis objecit florentissimus Historiarum
Scriptor Tacitus, *recentium incuriositatem*, is fortassis omnibus
propemodum nationibus communis est. Agnoscit eum in Britan-
nis

nis autor hic, *Gilbertus Burnetus*. Utut enim incredibili fere consiliorum & rerum gestarum mole & varietate reformatio Religionis, seculo superiori in Anglia processerit; reperti tamen, ut Burnetus queritur, non sunt, qui acta cujusque temporis, præsentes ipsi & conscii, qua par erat, industria & fide, in commentarios retulerint, aut quam *Sleidanus* Germanis, *Tbuannus* Gallis, *Paulus Sarpinus* Italici præstiterunt, patriæ suæ operam impenderint. Nominat aliquos, qui id tentarunt, *Focium*, *Parkerum*, *Hallum*, *Fullerum*, *Heylinum*, alios: non dissimulat tamen neglecta euique aut errata. Unum laudat Historici officio recte functum Illustræm *Herbertum*, sed qui Ecclesiastica leviter attigerit. Sibi vero post tot annorum decursum, præter peregrinitatem, (in Scotia enim natus est,) diu obstitisse fateatur actorum authenticorum & sumtuum inopiam. Sed postquam ab illustribus & præstantissimis viris, inter quos nominat *Grimstonium*, *Boilium*, *Petitum*, *Cottonum*, *Stillingfleetium*, adjumenta acceperit, notitiam scilicet legum & consuetudinum Anglicarum & Actorum publicorum, manuscripta plurima, aditum ad scrinia Episcoporum Cantuariensis & Londinensis, liberalem etiam sumtuum suppeditationem: tum vero se opus hoc magna spe aggressum, fidem autem qua tantas res tractaverit, apparituram esse ait ex instrumentis actorum, quæ locis convenientibus allegata, in fasciculum coniecit, & historiæ subjunxit. Neque tamen diffitetur, plenius rectiusque isthæc omnia in tempore, quæ gesta sunt, scribi potuisse; tum quod multa a præsentibus observentur, quæ nemo in acta referat, tum quod hæc ipsa variis casibus subjecta sint. Comperisse certe, dum Archiva perlustraret, quod regnante & jubente *Maria*, *Bonerus* Episcopus Londinensis, acerrimus Reformatorum persecutor, cum aliis ejusdem animi hominibus, pessimo exemplo, & indicis purgatorii violentiam superante, scrinia regia pervestigaverit, & quæ rei Pontificiæ nocere putabat, aboleverit: dein quod in magno incendio urbis Londinensis, ante annos octodecim, multa ex Archivis Episcopalibus fuerint consumpta, quorum lacunæ, deficientibus nempe actis authenticis, ex nuda autorum relatione non satis tuto repleantur. Hæc in præfatione, memorante Burneto. Non potest non laudari relatum ab ipso, (*libro hujus historiæ III. p. 367. & seq.*) Henrici Regis consilium, quamvis eventu destitutum. Non ingratum erit Lectoribus id ex Burneti

Ccc

verbis

verbis intelligere: *Illo tempore (anno 1539, cum de redivibus monasteriorum a Rege abolitorum, bene impendendis deliberaretur,) oblata fuerunt Regi multa propositiones, de novis fundationibus ipso digna, quas utique fecisset, nisi per inconsultas largitiones reditus illos jam exhausisset. Suadebant inter alia, ut Collegium aliquod erigeretur, in quo juvenes in lingua Latina & Græca, ut & in jurisprudentia civili informarentur. Delegat Rex curam rei Nicolao Bacono equiti, qui postea ex præcipuis regni ministris fuit, & duobus aliis. Hi collatis consiliis, sententiam suam scripto explicarunt, videri sibi dicentes, ut juvenes in collegium istud recipiendi, scholares Regis appellarentur, & primum declamationibus Græcis & Latinis, causis que discendis exerciti, atate jam firmiores in regiones peregrinas mitterentur, Legatorum Regiorum comites; ita negotiorum publicorum, & qua populorum singulorum utilitates sint, peritos fore, ut aliquando cum excellenti fructu ministerio status præfici possint. Quibusdam ex illis committendum, ut relationes Legatorum & negotia in scripta redigerent, aliis, ut illustriores in judiciis regis lites consignarent, præstito ubique juramento de fide & integritate. Sed magnum hoc propositum, pergit Autor, incassum recidit, non sine insigni jactura. Nam si seminarium hoc historicum semel recte constitutum fuisset, non jam multitudine ineptorum & pessimorum scriptorum obrueremur, qui nobis seculi istius gesta tam negligenter & imperfecte tradiderunt, ut continuo ad Acta recurrendum sit. Sed illi liquidius pleraque ad nos transmississent, qua nunc post expulsa, uti dictum, Archiva Regia & destructa monasteria frustra quaruntur. Erant enim in monasteriis, qui res cujusque temporis in Chronicis referrent, homines quidem ut plurimum præjudiciis imbuti, & fabulis vilibusque narratiunculis componendis, quam causis & eventibus rerum commemorandis aptiores, homines præterea invincibili mentiendi studio corrupti, quoties id religionis & ordinis sui commodum exigebat: neque tamen plane carebant monasteria ingeniosis viris, & Abbates, qui in comitiis sive Parliamentis regni locum habebant, & negotiorum publicorum satis gnari erant, suppeditare actorum & rerum copiam scriptoribus poterant. Hæc ille; quæ si excitare summas Potestates possent, ut consilium saluberrimum imitarentur, nec sumptibus in re tam egregia parcerent, tum demum sperare liceret, perventuram ad posteros, majori cum fide & fructu, rerum*

memo-

memoriam, quam ad nos perlata est, aut quotidie consignatur ab iis, quibus nec doctrina, nec integritas adest, quæ ad laborem talem requiritur: dum aliis, quibus nec industria, nec experientia aut fides deesset, otium deest & sumtus. Sed ex digressionem hac ad autorem nostrum redimus.

Complexus is est *parte operis sui prima* Henrici VIII. Regis Angliæ gesta, postquam is conjugii cum *Catharina Arragonia* fratris vidua, sive ob conscientiæ stimulum, sive aliis de causis pertæsus, divortii indulgentiam apud Romanum Pontificem nullo obsequio aut ære redimere potuit, indeque permotus est, ut abrogata Pontifici in regnum Angliæ omni potestate, seipsum caput Ecclesiæ non minus, quam Politicæ faceret. Ea occasione, licet veteris religionis scita renturum se profiteretur, multa tamen, adjuvantibus ministris, qui reformandæ Religioni, dissimulanter quidem, incumbebant, in primis *Thoma Cromwello* & *Thoma Cranmero*, illo Vices gerente, (ut vocabatur,) hoc Archiepiscopo Cantuariensi, molitus est, per quæ dogmata Romana plurima correctionem passa sunt, & gubernatio Ecclesiæ mutata, secutæque postea pleniori reformationi via strata fuit. Quanto vero hæc cum periculo & exitio multorum egregiorum virorum & hominum variæ conditionis, plerumque pro lubitu Regis, modo in hanc, modo in illam partem sævientis, ab anno 1527 usque in annum 1546 gesta fuerint, ex multis quidem autoribus satis notum est, sed concinnius prudentiusque, imo si allegata documenta, quæ *tertium* hujus operis tomum, vel appendicem *secundi* constituunt, narratis respondent, certiori fide tradita, vix alibi inveniuntur. Cura tamen fuit Burneto, ut quæ scriptores Pontificii odio reformationis contra Henrici Regis acta, & eorum, qui pro puriori religione supplicium passi sunt, innocentiam tradiderunt, falsitatis ex Actis convincerentur. Cum vero *Sanderus* omnium mordacissime adversus Regem & reformatores scripserit, ejusque historia *Italice* a Pollino, *Gallice* a Malacrucio versa extet, multisque imponat, singularem operam Burnetus impendit, ut falso & maligne a Sanderus tradita refutarentur. Ea propter in fine tomi hujus primi index CXXXIII capitulum, in quibus ille errasse & male versatus esse perhibetur, adjectus est. Sincerus & liber est Burnetus, tam in vitiis, quam in virtutibus Henrici referendis, cum plerique scriptores, prout quisque affectus

fuit, modum excefferint. Eandem moderationem in laude & vituperio ministrorum utriusque ordinis & religionis tenuit : Cranmerum tamen ob pietatem & modestiam omnibus præferens. Merentur in primis legi, quæ de martyrio eorum, qui ob religionis a Luthero reformatæ professionem, sub hoc Rege Henrico, vel eodem fere tempore in Scotia, crudeliter necati fuerunt, recensentur, inter quos eminent in Anglia *Robertus Barnesius*, cui Lutherus, edita mortis ejus historia, additaque epicrisi anno 1540. quodammodo parentavit, ut videre licet Tom. VII. *Oper. Altenburg. fol. 422.* in Scotia vero *Patricius Hamiltonus*. Hujus constantia permotus *Alexander Alexius*, sive *Alefius* Edinburgensis, vir nobilis & doctus, Lutheranismum amplexus est, variasque persecutiones passus, in Germaniam tandem confugit, atque in Academia hac nostra Lipsiensi Professoris munus adeptus, eoque magna cum laude, bis etiam Rectoratu functus est, atque anno 1565. obiit. De cujus vita peculiaris oratio extat viri clarissimi & de Academia nostra meritissimi *Jacobi Thomasi*, quæ in volumine varii argumenti orationum anno 1683. edito, & a nobis mense illius anni Aprili pag. Act. 152. memorato, numero decima quarta est. Narrat quidem Burnetus, cum Alefio Lipsiam venisse, eodemque professionis munere honoratum fuisse civem ejus, Johannem Fife, sed de hoc nihil huc usque in Actis Academicis reperire potuimus. Parum abest, ut pro illo habeamus, quem in *Memorandis Francosfurtanis ad Viadrum* Becmannus p. 74. memorat, *Johannem Fidelium Scotum, Phil. & Theol. Doctorem & Prof.* qui anno 1551. Rectoratum gessit & anno 1562. decessit; quanquam non satis apparet, cur *Fidelis* potius quam *Fife*, ut a Burneto nominatur, vocari voluerit. Cæterum Henrici tempore, Lutheri potius quam Helveticorum aut Gallorum doctrinam, præsertim in Articulo de præsentia corporis Christi in S. cœna, ab Anglis reformatis acceptam fuisse, ipsique Cranmero diu probatam, aliunde constat, nec a Burneto negatur: qui etiam memorat, primum in Anglia fuisse quendam *Johannem Frith*, qui præsentiam, quæ realis sive corporalis vocatur, negaverit, ita tamen, ut doceret, quod hodie quoque non pauci ex Reformatis faciunt, non esse disputandum de hac quæstione, sed tolerandum dissensum in theoria, dummodo in praxi nihil inferat incommodi, & ab adoratione Sacramenti abstinèatur. Hujus Frithii historia & suppli-

supplicium anno 1534. legitur *lib. II. hujus Operis p. 239. & seqq.* ejusque scripta (Anglica, ut putamus, lingua) edita notantur anno 1573. Sed hæc & alia, quæ sententiæ aut actionibus Lutheri, quamvis non immodeste, alicubi in hoc opere opponi videntur, hic non examinamus: optamus potius, ut *secunda historia Tomus* cum adjectis ei documentis propediem ad nos perveniat, succedente, quem interpretæ Gallus in se recepit, labore: de quo notabile est, quod versionem ejus revidisse & probasse se testatur ipse Burnetus, in *Epistola* ad Rosemondum Tomo huic primo præmissa. Debet pleraque huic Scriptori, eumque allegat Autor Historiæ Parallelæ, ubi de reformatione Anglicana agit, quam Actis anno 1683. p. 530. inseruimus.

*THEORIA VARIATIONIS PYXIDIS MAGNETICÆ,
auctore Edwardo Hallejo, Regiæ Societatis Angli-
cana Collegæ.*

Excerpta e Transaction. Angl. n. 148, mens. Junii 1683.

Quum tantam navigantibus utilitatem exacta notitia variationis Magnetica (sive deflexionis acus a vero Meridiano) promittat, ad eam non immerito summa opera contendunt eruditi. Sed nemo ex omnibus eo hactenus pervenit, ut generalem regulam formare potuerit, quæ non uni tantum civitati ac regioni, sed toti universo, ac singulis ejus partibus quadret. Vicit multorum studium clarissimi Halleji industria, qui collectis per viros fide dignos declinationibus acus, in locis aliquot haud parum a se invicem remotis, dare ansam hujus seculi Philosophis voluit, ut vel tandem rem maxime impeditam explicare allaborarent.

Est autem hæc Variationum Tabula:

Nomina locorum.	Longitudo	Latitudo,	Anno D.	Variatio observ.
	a Londino.			
	gr. /	o /		o. /
Londiniæ	o o	51. 32. S.	1580.	H. 15. Or.
			1622.	6. o. Or.
			1634.	4. 5. Or.
			1672.	2. 30. Occ.
			1683.	4. 30. Occ.

Ccc 3.

No.

ACTA ERUDITORUM

Nomina locor.	Longitudo a Londino.	Latitudo.	Anno D.	Variatio observ.
Parisiis.	0. /	0. /		0. /
	2. 25. Or.	48. 51. S.	1640.	3. 00. Or.
			1666.	0. 0.
			1681.	2. 30. Occ.
Uraniburgi.	13. 0. Or.	55. 54. S.	1672.	2. 35. Occ.
Hafniæ.	12. 53. Or.	55. 41. S.	1649.	1. 30. Or.
			1672.	3. 35. Occ.
Dantisci.	19. 0. Or.	54. 32. S.	1679.	7. 00. Occ.
Montis pessulani.	4. 0. Or.	43. 37. S.	1674.	1. 10. Occ.
Brestiz.	4. 25. Occ.	48. 23. S.	1680.	1. 45. Occ.
Romæ.	13. 0. Or.	41. 50. S.	1681.	5. 0. Occ.
Bajonnæ.	1. 20. Occ.	43. 30. S.	1680.	1. 20. Occ.
In Sinu Hudsonii.	79. 40. Occ.	51. 00. S.	1668.	19. 15. Occ.
In Fretu Hudsonii.	57. 00. Occ.	61. 00. S.	1668.	29. 30. Occ.
In Sinu Baffini ad fretum Thomæ Smithii.	80. 00. Occ.	78. 00. S.	1616.	57. 00. Occ.
In mari.	50. 0. Occ.	38. 40. S.	1682.	7. 30. Occ.
	31. 30. Occ.	43. 50. S.	1682.	5. 30. Occ.
	42. 0. Occ.	21. 0. S.	1678.	0. 40. Or.
In Promontorio S. August. Brasil.	35. 30. Occ.	8. 0. M.	1670.	5. 30. Or.
In Promont. Frio.	41. 10. Occ.	22. 40. M.	1670.	12. 10. Or.
In mari ab ostio fluminis argen- tei sive de Plata.	53. 00. Occ.	9. 30. M.	1670.	20. 30. Or.
Ad Orientalem in- gressum freti Magellanic.	68. 00. Occ.	52. 30. M.	1670.	17. 00. Or.
Ad Occidental. in- gressum ejus.	57. 00. Occ.	53. 00. M.	1670.	14. 10. Or.
Baldiviæ.	73. 00. Occ.	40. 00. M.	1670.	8. 10. Or.

Nomi-

MENS. AUG. A. MDC LXXXIV. 389

Nomina locorum.	Longitudo a Lond.	Latitudo.	Anno D.	Variatio observ.
	o /	o /		o /
In Promontorio d' Agulbas.	16. 30. Or.	34. 50. M.	1622.	2. 00. Occ.
			1675.	8. 00. Occ.
In mari.	1. o. Or.	34. 30. M.	1675.	o. o.
	20. o. Occ.	34. o. M.	1675.	10. 30. Or.
	32. o. Occ.	24. o. M.	1675.	10. 30. Or.
In infula Helenæ Ascensionis.	6. 30. Occ.	16. o. M.	1677.	o. 40. Or.
Johannæ.	14. 30. Occ.	7. 50. M.	1678.	1. 00. Or.
Mombasæ.	44. 00. Or.	12. 15. M.	1675.	19. 30. Occ.
Zocatræ.	40. 00. Or.	4. 00. M.	1675.	16. 00. Occ.
	56. 00. Or.	12. 30. S.	1674.	17. 00. Occ.
Adeni in ostio maris rubri.	47. 30. Or.	13. 00. S.	1674.	15. 00. Occ.
In terra Diego Roiz.	61. o. Or.	20. o. M.	1676.	20. 30. Occ.
In mari.	64. 30. Or.	o. o.	1676.	15. 30. Occ.
	55. o. Or.	27. o. M.	1676.	24. 00. Occ.
In Bombay.	72. 30. Or.	19. o. S.	1676.	12. 00. Occ.
In Promont. Comorin.	76. 00. Or.	8. 15. S.	1680.	8. 48. Occ.
Ballaforæ.	87. 00. Or.	21. 30. S.	1680.	8. 20. Occ.
In fortalio sancti Georgii.	80. 00. Or.	13. 15. S.	1680.	8. 10. Occ.
In puncto Javæ Occid.	104. o. Or.	6. 40. M.	1676.	3. 10. Occ.
In mari.	58. 00. Or.	39. o. M.	1677.	27. 30. Occ.
In infula S. Pauli.	72. o. Or.	38. o. M.	1677.	23. 30. Occ.
In terra Van Diemens.	142. o. Or.	42. 25. M.	1642.	o. o.
In nova Zelandia.	170. o. Or.	40. 50. M.	1642.	9. o. Or.
In infula trium regum novæ Zelandiæ.	169. 30. Or.	34. 35. M.	1642.	8. 40. Or.

Nomi-

Nomina locorum.	Long. a L. o /	Latitudo. o /	Anno D.	Variatio observ. o /
In insula Rotoredami in mari Meridionali.	184. 00. Or.	20. 15. M.	1642.	6. 20. Or.
ad oram novæ Guineæ.	149. 00. Or.	4. 30. M.	1643.	8. 45. Or.
ad Occidentale punctum novæ Guineæ.	126. 00. Or.	0. 26. M.	1643.	5. 30. Or.

Antequam Theoriam his observationibus quadrantem Hallejus exponat, pauca nonnulla e tabula. excerptis; quæ inprimis notari merentur.

1. Quod in omni Europa variatio hoc tempore sit Occidentalis, & magis quidem in partibus ejus, quæ versus orientem jacent, quam quæ occidentaliores sunt; quodque omnino in eam plagam augeri videatur.

2. Quod ad oram Americæ prope Virginiam, novam Angliam & terram novissime detectam, variatio itidem sit in occidentem, & quod ita semper augeatur, si quis inde in septentrionem eat, ut adeo declinatio 20 graduum sit in terra noviter inventa, 30 fere graduum in freto Hudsonii, & 57 in sinu Baffini: quodque navigando ab hoc tractu in orientem variatio minuatur. Harum duarum thesium legitimum est corollarium: alicubi inter Europam & septentrionalem Americæ partem, orientalem variationem esse, vel saltem occidentalem nullam. Id quod ita fieri videtur in orientalissima Insularum Tercerarum sive Azorium.

3. Quod ad oram Brasiliæ sit variatio in Orientem, quæ ad sensum augeatur, si quis in Austrum pergat; ut ad promontorium Frio sit omnino graduum 12, & ex adverso fluminis Plata 20 gr. cum dimidio. Quodque si in occidentem hybernum versus fretum Magellanicum navis eat, decrescat variatio ad 17, & ad introitum occidentalem freti ad 14. usque gradus.

4. Quod in parte Brasiliæ proprie sic dictæ orientali, ista variatio versus orientem decrescat, ut minutissima sit in insula S. Helenæ & Ascen-

& Ascensionis, ac prorsus evanescat, punctumque pyxidæ exactum sit, 18 fere gradibus longitudinis in Occidentem a Capite Bonæ Spei.

5. Quod in parte Orientali nominatorum locorum variatio occidentalis incipiat, quæ in toto Mari Indico continuatur, ac ad 18. gradus ascendit sub æquatore ipso prope meridianum septentrionalium partium insulæ Madagascar, ac in eodem meridiano, sed 39 gradu latitudinis australis, invenitur omnino graduum 27 cum dimidio. Quod inde versus orientem variatio occidentalis minuatur, ut ad Promontorium Comorinum parum admodum 8 gradus excedat, trium vero sit ad oram Javæ. Porro quod ad insulas Moluccas, ut & aliquando versus occidentalem partem terræ a Batavis anno 1642 detectæ, quam vocant van Diemens, prorsus extinguitur.

6. Quod ad orientem Molucarum & terræ van Diemens in latitudine Australi alia variatio orientalis exurgat, attamen nec tanta, quanta prior illa, nec adeo longe diffusa. Ad insulam enim Roterdamum multo est minor, quam ad oram Guineæ novæ orientalem: & pro ratione, qua decrescit, supponi omnino potest, quod ad 20 gradus versus orientem, sive 125 gradibus longitudinis orient. a Londino in 20 latitudinis Australis gradu variatio occidentalis incipiat.

7. Quod variationes observatæ per Honorabilem Dominum Johannem Norborogium in Baldivia & ad occidentalem ingressum freti Magellanici clare ostendant, variationem orientalem, cujus notabili tertio meminimus, subito decrescere, & non posse ad plures gradus in Borealem Oceanum ab ora Peruviz, & Chili extendi, eamque relinquere locum occidentali variationi perexiguæ in eo terræ incognitæ tractu, qui inter Chili ad novam Selandiam, interque insulam Canum ac Peru interjacet.

8. Quod dum ab insula S. Helenæ juxta insulam Ascensionis versus occidentem æstivum ad æquatorem usque itur, variatio exigua sit in orientem & quasi semper eadem; ut adeo in ista mundi parte tractus ille, in quo nulla observatur variatio, non sit meridianus, sed potius inter boream & occidentem extendatur.

9. Quod cum ingressus freti Hudsonii, & os fluminis Plata propemodum sub eodem sint Meridiano, in uno tamen loco acus 29½ gradibus in occidentem declinet, in altero 20½ gradibus in orientem

variet. Atque hoc clare probat, non posse variationes has cum Theoria Bondi conciliari, quæ duos polos magneticos cum axe ad axem terræ inclinato supponit. Inde enim sequeretur, sub eodem Meridiano variationem ubique in eandem plagam esse.

Hæc omnia fundamenti loco esse Hallejus pronunciat, cui Theoria quædam variationis inædificetur. Postquam igitur aliqua in sententia Gilberti ac nonnulla in Cartesii doctrina de Magnete notavit, hanc generalem omnium observationum regulam statuit: *Universum globum Terra unicum esse magnetem, qui quatuor polos magneticos sive puncta attractiva habeat, duo ad quemvis polum æquatoris; & in illius mundi partibus, quæ parum ab aliquo horum polorum distant, acum ab ipso dirigi, ita, ut, qui proximus est, alterum remotiorem superet.* Loca equidem terræ, in quibus siti sunt poli magnetici, non satis accurate definiri posse fatetur, quod nondum habeantur tot data, quot opus sit ad Geometricam operationem. Quantum autem conjectura assèqui liceat, polum, qui nunc proximus nobis sit, septem fere gradibus ab Arctico polo, in Meridiano, qui extremam partem terræ firmæ sive continentis Angliæ (quod est promontorium Geographis Bolerium dictum) transit, distare existimat. Ab eo monet acum inflecti in Europa, Tartaria, inque oceano septentrionali, sed ita, ut omnino respectus ad alterum polum habeatur, cuius situatio sit in meridiano, qui mediam Californiam transit, 15 gradibus a polo arctico mundi. Huic polo, juxta ipsum, potissimum in America Septentrionali, & in utroque oceano adjacente, ab Azoribus usque ad Japan acus magnetica paret. Duos polos Meridionales observat longius ab Antartico mundi polo abesse. Alterum fere 16 gradibus, quem acus sequatur in America meridionali, in mari pacifico, ac magna parte oceani æthiopici: Alterum ad 20 gradus usque, cuius potentia sit omnium maxima, quippe in septentrionali Africa se exercens, in Arabia, mari rubro, Persia, India, ejusque Insulis, in toto itidem mari Indico a Capite Bonæ Spei, ad medium magni maris meridionalis, quod Asiam ab America divellit. Hanc de quatuor polis terræ Magneticis sententiam Hallejus explicat & confirmat ex observationibus in præmissa tabula notatis, ac difficultates, quæ in aliis aliorum assertis solvi non poterant, removet. Cum polus Europæus septentrionalis juxta suppositionem sit in meridiano, qui extremitatem

terræ:

terræ continentis Angliæ transit, clarum hinc esse ait, omnes partes, illa Angliæ portione orientiores polum hunc ad occidentale latus sui meridiani habere, acumque adeo, quæ septentrionali puncto suo ipsum respicit, in occidentem declinare, tanto magis, quanto quis in orientem porro progrediatur, usque dum ad Meridianum Russiæ ventum fuerit, ubi variationem maximam esse pronunciat. Ad occidentale latus extremæ partis terræ continentis Angliæ acum fatetur in orientem vergere debere, cum tamen levis potius declinatio in occidentem observetur, id quod ex hac ratione ita contingere censet, quoniam Americanus polus septentrionalis propius distet, qui ad latus occidentale meridiani sit, & haud dubie Europæum viribus agendi vincat. Jubet igitur imprimis ad situm polorum respicere, cumque alter altero fortior sit, conferre ipsorum vim, ut inde temperamentum aliquod exurgat. Hinc etiam esse scribit, quod loca sub eodem meridiano jacentia diversas in orientem ac occidentem declinationes acus Magneticæ observent. In zonis proinde temperatis ac frigidis duorum polorum ejusdem naturæ vim ait examinandam esse, & quomodo alter alterum in æquilibrio quasi teneat. In torrida zona ac imprimis sub æquinoctiali ad omnes quatuor vertendos esse oculos docet, ut qui proximus est, semper dominari judicetur, nisi duo remotiores junctis viribus ipsum aut superent, aut saltem æquent. Tandem de motu polorum sub finem scribit, si tabulam observationum quis inspiciat, ac declinationes, quæ in eodem loco, sed diverso tempore contigerunt, invicem conferat, videri polos motu suo in occidentem ferri. Quod si verum sit, rotationem haudquaquam circa terræ axem fieri concludit. Forent enim, ait, variationes in eodem parallelo latitudinis (sola longitudine immutata) eadem pro ratione motus polorum, cujus tamen contrarium experientia probat. In latitudine enim graduum 50½ septentrionali hoc tempore inter Angliam & Americam nullibi acus in orientem 11, grad. declinat, prout id aliquando Londini observatum fuit. Adducitur ergo, ut credat, Europæum polum Arcticum hodie propiorem esse, vel certe de sua virtute haud parum perdidisse. Cæterum agnoscit ad construendam Theoriam perfectam aliquot seculorum observationes requiri, optatque, ut ea, quæ ipse paucis dixit, ab aliis præterea examinentur.

MEDULLA CHYMIÆ, VARIIS EXPERIMENTIS

aucta multisque figuris illustrata. Autore Job Franc.

Vigani Veronensi.

Londini, apud Henr. Faithom & Joh. Kersey,

A. 1683. in 8.

SCRIPTUM hoc, quod *Gedani* jam ante biennium typis excusum est, Snuper vero Londini duplo auctius, & figuris instructum prodit, Lector Benevole, oculis ac iudicio tuo exponimus, vix dubitantes, quin hunc libellum, *mole equidem parvum, medulla tamen feacentem*, cum Amico Autoris Londinensi, qui Epistolam commendatoriam ipsi præfixit, pronuntiaturus sis. Post Chymiz etymologiam, antiquitatem & objectum, & postquam Chymicorum hæcenus recepta principia repudiavit, atomos vero sub variis modificationibus adstruxit Noster, potissima & officinis usualia magis ex tribus Regnis in scenam producit concreta, horumque simpliciora æque ac decomposita producta, modos hæc parandi vulgares in multis taxans, alias exquisitiores horum encheirises tradens, simulque furios sine ferro, sine luto, fingere docens. Paucis quia multa complectitur, facile horum omnium enarratio ipsius libri compagem transcenderet, cum adeo succincte, perspicue tamen, ejus mentem multiloquam explicare haud liceat: et uno vel altero tantum augurabitur Lector sagax, quid de integro opusculo, quidque de ejusdem Scriptoris tractatu, de *Epide* illius *Magnetico* lapidi Butleri quoad plurima conformi, aliisque, quæ promittit, scriptis sperandum sit. Noctilueam parandi duplicem exhibet modum; Petroleum artificiale ex Sale & Oleo communi parat, quod repetita super Sal tartari cohobatione demum in aquam ardentem commutat, spiritum quendam perpetuo fumigantem, spiritum sulphuris insipidum, liquores ex omnibus floribus odoriferis bene odentes per distillationem descensoriam, Tincturam tartari peculiaris (singulare est hoc solvens) Salia vegetabilium alcalica magis essentialia, sal tartari volatile & Tincturam coralliorum, Tincturas itidem diversorum metallorum & mineralium suppeditat. Ubi Sal aromaticum describit, peculiarem & sine distillatione hoc conficiendi rationem tradit, non quidem, ut hoc vino Rhenano odorem, & saporis Hispanici conferret: oleum succini crassius in sal volatile ac spiritum limpidum redigit;

git; succinum ex suo Capite mortuo regenerat; pro genuino Elixir proprietatis myrrhæ singularem solutionem tradit; Cornu cervi sine igne cum calce viva calcinat, ac Tincturam ex sale urinæ fixo usui medico æque ac metallico accommodatam extrahit. De cætero variorum phænomenorum chymicorum ætiologias evolvit, ac controversias non leves dirimit, v.g. quod alealia fixa revera differant; Cantharides succum vesicatorium in intestinis & sal volatile in pedibus habeant; unde Aurum a spiritu vitrioli philosophico albescat; aliquid Mercurii butyro antimonii & Mercurio vitæ subesse; sulphur antimonii vulgare haud esse purum sulphur; cur ponderi antimonii per hujus infusiones nihil decedat aut reliquas materias taceamus theoretico non minus ac pratico jucundas ac proficuas.

*SCUTUM SOBIESCIANUM, ET ENSES ELECTORALES
Saxonici, Novi in Calo Asterismi.*

Quod præcis gentiliū Astronomis familiare dudum fuit, ut præstantiū Heroum nomine certis stellis, in asterismi speciem compactis indito, memoriam eorundem æternitatis consecrarent. illud, postquam successu temporum, toto pene stellarum exercitu in signa certa jam disposito inolevit, præsentiterum seculo moris esse cœpit, ex quo cœlum intentionibus oculis inspectum, novos veluti cœli incolas, novasque stellarum cohortes in aciem produxit, nullo adhuc caractere notatas, aut in sideris aliquam speciem collectas. Sic celeberrimo *Galileo Galilei* Satellitum Jovialium quaternio sub opeculi ope detectus, sub siderum Medicæorum titulo, Serenissimæ Domus Medicæ gloriæ consecratus est: cujus ad exemplum anno 1642. *Johannes Antonius Maria de Rubeis*, in oculo *Enoch* & *Eli* quinque alias stellas sibi primum visas, & circumjoviales ereditas, Urbano octavianas, honori tum viventis Pontificis Romani nuncupavit. Per institutum *Michaeli Florentio Langreno* sua Lunarium macularum nomenclatura fuit. Deditque memoriæ perpetuæ servati sub latebris quercus Caroli II. Magnæ Britanniæ hodie Monarchæ, Robur Carolinum ad alterum polum, inter Argo navem, Piscem volantem, Chamæleonta & Centaurum, duodecim stellis emicans, nobilissimus Angliæ Astronomus *Edmundus Hallejar*, in Catalogo suo stellarum aucturium.

MEDULLA CHYMIÆ, VARIIS EXPERIMENTIS

aucta multisque figuris illustrata. Autore Job. Franc.

Vigani Veronensi.

Londini, apud Henr. Faithom & Joh. Kersey,

A. 1683. in 8.

SCRIPTUM hoc, quod *Gedani* jam ante biennium typis excusum est, nuper vero Londini duplo auctius, & figuris instructum prodit, Lector Benevole, oculis ac judicio tuo exponimus, vix dubitantes, quin hunc libellum, mole equidem parvum, medulla tamen satentem, cum Amico Autoris Londinensi, qui Epistolam commendatoriam ipsi præfixit, pronunciaturus sis. Post Chymicæ etymologiam, antiquitatem & objectum, & postquam Chymicorum hæcenus recepta principia repudiavit, atomos vero sub variis modificationibus adstruxit Noster, potissima & officinis usualia magis ex tribus Regnis in scenam producit concreta, horumque simpliciora æque ac decomposita producta, modos hæc parandi vulgares in multis taxans, alias exquisitiores horum encheirises tradens, simulque furnos sine ferro sine luto, fingere docens. Paucis quia multa complectitur, facile horum omnium enarratio ipsius libri compagem transcenderet, cum a deo succincte, perspicue tamen, ejus mentem multiloquam explicare hand liceat: ex uno vel altero tantum augurabitur Lector sagax, quid de integro opusculo, quidque de ejusdem Scriptoris tractatu, de *Lapide illius Magnetico* lapidi Butleri quoad plurima conformi, aliisque, quæ præmittit, scriptis sperandum sit. Noctiluceam parandi duplicem exhibet modum; Petroleum artificiale ex Sale & Oleo communi parat, quod repetita super Sal tartari cohobatione demum in aquam ardentem commutat, spiritum quendam perpetuo fumigantem, spiritum sulphuris insipidum, liquores ex omnibus floribus odoriferis bene odentes per distillationem descensionariam, Tincturam tartari peculiarem (singulare oleum solvens) Salia vegetabilium alcalica magis essentialia, sal tartari volatile & Tincturam coralliorum, Tincturas itidem diversorum metallorum & mineralium suppediat. Ubi Sal aromaticum describit, peculiarem & sine distillatione hoc conficiendi rationem tradit, hæc quidem, ut hoc vino Rhenano odorem & saporis Hispanici conferret: oleum succini crassius in sal volatile ac spiritum limpidum redigit;

git; succinum ex suo Capite mortuo regenerat; pro genuino Elixir proprietatis myrrhæ singularem solutionem tradit; Cornu cervi sine igne cum calce viva calcinat, ac Tincturam ex sale urinæ fixo usui medico æque ac metallico accommodatam extrahit. De cætero variorum phænomenorum chymicorum ætiologias evolvit, ac controversias non leves dirimit, v. g. quod alcalia fixa revera differant; Cantharides succum vesicatorium in intestinis & sal volatile in pedibus habeant; unde Aurum a spiritu vitrioli philosophico albescat; aliquid Mercurii butyro antimonii & Mercurio vitæ subesse; sulphur antimoniæ vulgare haud esse purum sulphur; cur ponderi antimoniæ per hujus infusiones nihil decedat: ut reliquas materias taceamus theoretico non minus ac practico jucundas ac proficuas.

*SCUTUM SOBIESCIANUM, ET ENSES ELECTORALES
Saxonici, Novi in Cælo Afferisivi.*

Quod præcis gentium Astronomis familiare dudum fuit, ut præstantiam Heroum nomine certis stellis, in asterismi speciem compactis indito, memoriam eorundem æternitati consecrarent: illud, postquam successu temporum, toto penè stellarum exercitu in signa certa jam disposito inolevit, præsentem iterum seculo moris esse cœpit, ex quo, cœli intentioribus oculis inspectum, novos veluti cœli incolas, novasque stellarum cohortes in aciem produxit, nullo adhuc caractere notatas, aut in sideris aliquam speciem collectas. Sic celeberrimo *Galileo Galilei* Satellitum Jovialium quaternio tubospecilli ope detectus, sub siderum Medicæorum titulo, Serenissimæ Domus Medicæ gloriæ consecratus est: cujus ad exemplum anno 1642, *Johannes Antonius Maria de Rubeis*, in ocula *Enoch* & *Eliæ* quinque alias stellas sibi primum visas, & circumjoviales creditas, Urbano Octavianas, honori tum viventis Pontificis Romani nuncupavit. Par institutum *Michaeli Florentio Langreno* sua Lunarium macularum nomenclatura fuit. Dedicque memoriæ perpetuæ servati sub latebris quercus Caroli II. Magnæ Britanniæ hodie Monarchæ, Robur Carolinum ad alterum polum, inter Argo navem, Piscem volantem, Chameleonta & Centaurum, duodecim stellis emicans, nobilissimus Angliæ Astronomus *Edmundus Halley*, in Catalogo suo stellarum australium.

TAB. X.

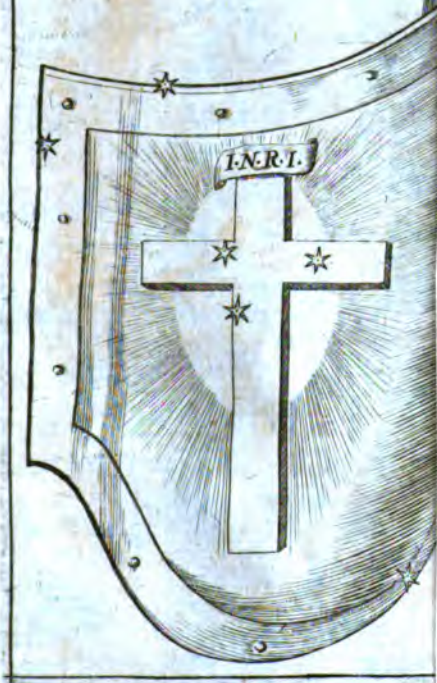
Gemino studio, Potentissimos Principes, Johannem III. Poloniæ Regem, & Joannem Georgium III. Saxoniz Electorem, illum scuto gentilitio, hunc ensibus electoralibus inter sidera effulgentes, hic exhibemus. Et Scutum Sobiescianum celeberrimum *Hevelius* Regi suo, cum circumjacentibus asterismis, prout in *Opere Uranographico* ejusdem Autoris propediem edendo conspiciendum erit, delineatum, lapsu vere dedicavit; nobis vero magnitudines, longitudines & latitudines stellarum in subjecta tabella humaniter transmissit, quas B. Lectori, ut situm sideris in globo investigare possit, communicandas duximus.

Nomina stellarum.	Magnitudo.	Longitudo.			Latitudo Bor.		
		o	l	ll	o	l	ll
In limbo Scuti superiori ad cuspidem Aquilæ	4	8.	13.	26. J	18.	17.	42.
In limbo Scuti orientali.	5	5.	42.	39. J	16.	57.	46.
In limbo Scuti occidentali superior	5	0.	57.	23. J	14.	59.	13.
inferior nebulosa.		3.	3.	17. J	9.	5.	24.
In Cruce Scuti occidentalis	4	4.	53.	9. J	15.	1.	29.
orientalium superior	5	6.	49.	37. J	15.	6.	33.
inferior.	5	6.	37.	29. J	14.	2.	25.

Enses Electorales Saxonicos pietati erga Clementissimum Electorem nostrum *Godofredi Kirchii*, solertissimi Astronomi debemus. Horum in coelo situm, adjectæ stellæ vicinæ celebriores luculenter designant: ipsæ stellæ, numero octo, nudis oculis omnes sunt conspicuæ, earumque fulgentior in interfectione Ensum, fixis quartæ magnitudinis accensenda venit, reliquæ ad quintam & sextam magnitudinem accedunt: literis vero characteristicis Herois nostri nomen commode ferentes, non interituram unquam tanti Principis gloriam non vano omine pollicentur.

M. VII.

Scutum
SOBIESCIANUM

M. TULLII CICERONIS EPISTOLARUM AD ATTICUM
 libri sedecim recensioe Johannis Georgii Graevii, eum ejus-
 dem animadversionibus & integris doctorum
 virorum Notis.

Amstelodami, sumptibus Blaviorum & Henrici Wetstenii
 1684. in 8. duobus tomis.

UNIVERSA Ciceronis opera limatiora & emendatiora, quam unquam antehac, ut prodirent, exactoque studio exulta ad studiorum eloquentiae omnisque elegantiae captum & usum accommodarentur, allaborandum sibi statuit literarum non minus quam Belgii ornamentum *Johannes Georgius Graevius*. Distinctis igitur tomis ea, quae conjuncta & uni volumini inclusa prodire temporis ratio & vasta materiae moles vetabat, in publicum proferre constituit: exorsus ab *Epistolarum* ad diversos exaratarum, quas vulgo *familiares* vocant, sedecim voluminibus, quae anno 1677. cum animadversionibus ex ingenio & industria domi natis, & integris Petri Victorii, Pauli Manutii, Hieronymi Ragazonii, (sive Caroli Sigonii) Dionysii Lambini, Fulvii Ursini, Joh. Fred. Gronovii, aliorumque notis, duobus tomis edidit. Quos hoc anno secuta sunt totidem volumina, eadem elegantia & simili cultu apparatusque prodita, quae superstites ad *Tit. Pomponium Atticum epistolas* a Cicerone scriptas exhibent; nec inferiora doctissimo editori existimata sunt, quin Serenissimi Galliarum Delphini studiis consecrarentur, quod regiam ad doctrinam augendam non parum conferre possent. Res enim illorum temporum, quibus imperium orbis terrarum immutatum est, & vel eversa, vel certe conversa ea Respublica, quae ita bonis legibus atque institutis fundata erat, ut in perpetuum duratura, nec ulla hominum vitio labefactanda videretur, non aliunde melius quam ex his libris cognosci possunt: tum praeterea Ciceronis admirabilis prudentia & scientia reipublicae tractandae nusquam se magis quam in his epistolis prodit. *Sic enim omnia* (quod Cornelius Nepos in vita Attici ait) *de studiis principum, de vitiis ducum, mutationibus reipublicae perscripta sunt, ut nihil in iis non appareat, & facile existimari possit, prudentiam quodammodo esse divinationem. Non enim Cicero ea solum, quae vivo se acciderunt, futurae praedixit, sed etiam quae postea usu venerunt ceciderunt.*

fecit ut vates. Quæ ipsa hujus operis præstantia eos, qui superiori sæculo primos in litteris ordines duxerunt, movit, quo quisque eorum doctior haberetur, eo plus operæ in his epistolis emendandis illustrandisque collocaret. In Italia quidem *Petrus Viëtorius* (cui omnia Ciceronis opera salutem debent & integritatem qua adhuc gaudent) & *Paulus Manutius*, *Fulvius* item *Ursinus*, *Leonardus Malaspina*, & *Sebastianus Corradus*; in Gallia *Dionysius Lambinus*, *Antonius Goveanus*, *Adrianus Turnebus*, *Simeo Bosius*; in Belgio *Franciscus Junius* & *Aufonius Popma*, præ cæteris ita iis incubuerunt, ut præcipuam sibi materiem gloriæ in eis integritati restituendis & illustrandis quævisse videantur, adhibitis omnibus ingenii, doctrinæ, industriæque præsidiiis. Quorum cunctorum symbolas easque integras, colligendas, & distinctis nitidissimis formulis excusos omnium virorum eruditorum commentarios, ipsis subjiciendos vel annectendos epistolis doctissimus Editor duxit. *Isaaci* etiam *Casauboni* ad priores septendecim libri primi epistolas annotationes, a Merico filio per Jacobum Gronovium sibi concessas, ejusdemque beneficio, collatas celeberrimi parentis *Jo. Fred. Gronovii* animadversiones & observationes passim inseruit; & ab eadem *Jacobi Gronovii*, sagacissimi eruditissimique viri, industria observatas variantes lectiones veteris codicis Anglicani, quem in Collegio Balliolensi is contulerat cum editis; ut & alerius *Helmstadiensis*, quem *Lucas Langermannus* perlustraverat, varias lectiones annotavit; adpersis passim *Marci Antonii Mureti* notis, quas is suo codici adscripserat, descriptasque clarissimo editori transmisserant illustres *Falconerii* fratres. Tam erudito copiosoque apparatu, quem proprii ingenii felicissimo proventu mirum in modum auxit Editor, instructæ hæc ad Atticum, æque ac antea evulgatæ eundem in modum, ad diversos exaratæ epistolæ, avidos reddunt elegantioris litteraturæ studiosos, omnia Ciceronis reliqua opera eodem habitu exculta apparatuque instructa nanciscendi: cumque ea expectare nos jusserit de litterarum salute & gloria optime meritis

GRAEVIVS, sufficiens & idoneum huic operi arduo otium,

ætatemque ac valetudinem illi apprecamur.

camur.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Septembrii Anno M DC LXXXIV.

*SAMUELIS PUFENDORFII DE JURE NATURÆ
& Gentium libri octo. Editio secunda auctior multo
& emendatior.*

Francofurti ad Mœnum apud Frid. Knochium. 1684. in 4.

H Grotijum primum fuisse, qui seculum ad nobilissimam ac utilissimam de J. N. & G. disciplinam excolendam excitavit, in vulgus notum est. Sed eum ille in opere suo insigni de J. B. & P. quædam præternisset, quædam levi brachio attigisset, quædam denique admiscuisset, quæ ipsum hominem fuisse arguunt, multi fuerunt, qui defectibus istis medicam quasi manum adhibere tentarant. *Autor vero amplissimus* publico egregio magis proficuum judicavit, si pro ingenio suo ac eruditione, qua pollet exquisita, totam hanc disciplinam in novam quasi formam resingeret, ac materiis a Grotio omissis, aut obiter expositis, eo ordine pertractaret, quo ante eum alias nemo. Ideo antehos duodecim annos Londini Scanorum *octo libros de J. N. & G.* vulgavit. Qui cum non sine adplausu excepti essent, atque divenditi, eosdem adornata nova hac editione augere, multaque in iis loca illustrare magis annisus est. *Primus liber* ~~de~~ *degen audeas* quandam seu disciplinæ hujus præcognita continet, quibus, quæ sit entium & actionum moralium indoles, exponitur. In *secundo* demonstratur, statui hominum non congruere vitam agere ex legem; itaque opus esse legibus, quæ omnibus hominibus certam vivendi normam præscribant: *has* vero corrivari in socialitatem tanquam in legem naturæ fundamentalem doctissimus Autor tradit. Deinde primum præstationes hominis ad versus seipsum, tam circa culturam animi, quam curam corporis & vitæ, eleganter ac fusius, quam in prima hujus libri editione factum erat, deducere pergit.

E e e

Libro

Libro III. & IV. justo ordine proponit officia, quæ homo alteri debet, facta illorum distinctione in *absoluta*, quæ citra omne antegressum humanum institutum omnes homines obligant, & *hypothetica*, quæ pactum expressum aut tacitum præsupponere videntur. Hinc exposita natura pactorum & obligationum illis innixarum, *libro V.* de contractibus, qui pretia rerum præsupponunt, distincte & accurate agit. *Tres sequentes libri* doctrinam politicam complectuntur. Nam *Libro VI.* de tribus primis societatibus humanis, utpote sine quibus origo & natura imperii humani nequit recte cognosci, agit: *libro VII.* de civitatum causis, structura, forma, summi imperii natura atque summorum imperantium officio exquisitè tractat: *VIII. & ultimo* potissimum jura majestatis, & unde mutatio ac interitus civitatum oriatur, exponit. Multas insuper controversias illustres non ubivis obvias dilucidat atque definit. Sub calcem index capitum & rerum præcipuarum adjectus est, qui earum summam exhibet.

*HISTORIA VENETA DI ALESSANDRO MARIA
Vianoli, Nobile Veneto.*

hoc est,

**Historia Veneta Alexandri Mariæ Vianoli Nobilis
Veneti, cujus pars prima prodiit anno 1680, altera
hoc ipso 1684.**

Venetis apud Joh. Jacobum Herz. in 4.

CUM ad perfectæ Reipublicæ exemplum, omnium illorum judicio, qui civili prudentia valent, illustre Venetorum regimen quam proxime accedat, mirum equidem non est, quod tot e quavis ætate Scriptores hunc in se laborem tam promte susceperint, ut ipsius originem ac incrementa, quibus potissimum tertio abhinc seculo ad vicinorum invidiam floruit, posteritatis commodo explicarent. Quæ tamen Commentantium fecunditas Autorem nostrum a proposito Res Venetas a primo urbis conditæ anno repetendi haud quaquam divertit, sed calcar potius ipsi addidit, ut tanto alacrius cœpto operi insisteret, quanto facilius viam veritatis a tot tantisque ducibus monstratam tenere se posse confidebat. Usus autem est hac methodo,
ut

MENS. SEPTEMBRIS A. MDC LXXXIV. 407

ut juxta imperantium seriem, qui aëniq̄uis temporibus Consulum ac Tribunorum, exinde vero Ducum titulos gesserunt, quicquid accidit memoria dignum, & eas cum prius res gestas, e quibus Veneta prudentia sagacitasque eluxit, iusto ordine servato exponat. Ab ovo, quod ajunt, rem auspiciatus, Venetorum nomen ab Henetis esse, qui castellum Cronnam apud Paphlagoniam a Trojanis oriundi tenebant, scribit, cumque illa gens Euganeis sede pulsus plurima Fori Julii loca, & munitas arces inter Alpes ac mare pridem occupasset, ipsas autem postea ventientibus in Italiam Gothis, Hunnis, & Longobardis relinquere cogeretur, tum complures familias ex terra continenti in insulas se recepisse, ac ibidem pro tempore ædificia quædam struxisse, quibus ubi alia paulatim accesserint, crevisse Venetias & vicina loca maritima ad eam magnitudinem, ut civitatis & reipublicæ faciem ostenderent. Regiminis forma, quantum cum ex aliis, tum maxime ex Autore nostro discere licet, quinque immutata fuit. Initio rerum penes *Consules* erat imperium, qui quovis biennio creati id operam dabant, ut parvum adhuc subditorum numerum institutis ac legibus paci potius quam bello accommodatis regerent. Eorum decem Autor memorat, non dissimulans, ab aliis alia ac diversa ab his quæ ipse prodit, nomina illis tribui. Postquam vero plures in unum insulæ coire ac societatis vinculo jungi incipiebant, *Tribunos* eligere videbatur, qui singulis Insulis annua autoritate præessent, ac si quid gravioris momenti ad publicam rem pertinens decernendum foret, in commune consulerent. Hæc regiminis forma aliquanto diutius, quam ista prior viguit. Verum cum Insulæ nonnullæ Longobardorum Italiam vastantium barbariem experirentur, populus Tribunorum pertæsus, quasi ipsorum crimine, quicquid sentiebant mali, accidisset, *Duces* creare suffragiis, iisdemque summam rerum non per aliquot annos, sed per omne vitæ tempus credere constituebat. Vix tamen tres ea dignitate functi erant, cum populus libertati suæ metuens *Magistros Equitum* quotannis ad Reipublicæ administrationem vocaret. Sed ut multitudinis genius mutabilis & ad varietatem semper pronus est, post quinque annos & adeo quinque *Magistros Equitum*, *Duces* iterum eligi cœperunt, idque demum constanti observatione ab anno 742 in hunc usque diem continuatum fuit. Interim regiminis nullam ab illo tempore factam fuisse mutationem, dici non potest.

est. Nam Principum primi & longe majori autoritate, quam sequentes, (ut agnoscit Contarenius,) pollebant, & populari voce, noni suffragiis nobilium fiebant. Sunt, qui Venetos Duces a *Theodato Ipatior*, vel ut tres illos, qui ante Magistros Equitum regnarunt, simul complectamur, a *Paulutio Anafesto* ad *Vitalem* usque *Michaelium* II supremam & prorsus absolutam in cives potestatem obtinuisse consent, eamque causam assignant tam frequentium conspirationum ac tumultuum, qui ipsis regnantibus civitatem conquassarunt. Attamen, si quæ Autor noster tradidit, antiquorum monumentorum fide, ut apparet nituntur, certum quidem est, aliquos illorum Principum tentasse, ut titulum ducalem vel regium familiæ suæ vendicarent, & cum hæreditate ad posteros transmitterent; unde filios in societatem imperii adsciscere, sibique successores vivi nominare subinde studuerunt, restibus *Participatis*, *Badoariis*, *Urscolis*: verum populus libertatis amans, & vigilantissimus custos, fere semper duos Tribunos Consiliariorum nomine Ducibus adjunxit, ne potestate abuterentur, ac civibus solam parendi gloriam relinquerent. Si quando Ducum spectatæ moderationis lateri hos Consiliarios addere neglexerunt, ut factum *Mauritio Galbagio* fuisse Autor scribit, aliis succedentibus, quibus non æque fidebant, eos iterum elegerunt; postremo etiam imperante *Dominico Flabanico* decretum publice fuit, ne successores sibi ipsis constituere ex illo tempore Ducibus integrum esset. Ad ejusdem Flabanici principatum originem Senatus Veneti, quem nunc vulgo *Pregadi* vocant, Vianoli refert. Ex quo apparet, & limitatam tunc Principum potestatem fuisse, & non demum sub duodecimi sæculi finem, sed sub undecimi medium jacta Aristocratix fundamenta, cum paulatim a populo ad Optimates res transferretur. De Ducis tamen electione, & Consilii Magni institutione *Vitalis Michaelii* II tempore lata lex fuit, & illa usque ad *Petrum Gradonicum* stetit, qui tandem Reipublicæ formam feliciter immutavit, lege ipsius suavis condita, ut cum antehac quotannis 480. viri e civium vasta multitudine ad Reipublicæ clavum sedissent, exinde nulla amplius electio fieret, sed quos proximis quatuor annis legi contigisset, illis perpetua esset hæc dignatio. Conspiratum equidem idcirco bis in Gradonicum a civibus fuit, semper tamen detesti criminis auctores poenas temeritati suæ debitas dederunt.

Hact-

MENS. SEPTEMB. A. MDG LXXXIV. 403

Hactenus, quæ ad Regiminis Venetimodum pertinentia Autor habet. Tomo primo Operis præterea & augmenta potentiz & decre-
 menta, quas Veneti victorias obtinuerint, quas passi sint clades, sub 72
 Ducibus ad *Johannem Mocenicum* usque, qui anno 1485 decessit, edifi-
 ferit. Prolixus in primis est in exponendo bello, quod cum Barbarossa
 pro Alexandro III Respublica prosperrime sub auspicijs *Sebastiani Ci-*
ani gessit. Fuerunt enim, qui rem totam in dubium vocare, ac Venet-
 os falsitatis arguere non dubitarunt. Annotat etiam magno stu-
 dio, quicquid ad Veneti nominis splendorem facere noverat. Sic in
 divisione Imperii inter Græcum & Francum, Nicephorum & Carolum
 M. memorat, quod & alii observarunt, lacus Venetos omisos, ac neu-
 trius jurisdictioni assignatos fuisse. Adeoque clarum esse scribit,
 quod nunquam Imperio subfuerint, sed libertatem suam proprio
 Marte & arbitrio semper, non alienis viribus ac auspicijs defenderint.
 Tomus alter 34 Principes exhibet a *Marco Barbado* usque ad *Aloy-*
sium Contarenum, illum qui hoc ipso anno obiit, ac conspirantibus
 omnium votis successorem habuit *Marcum Antonium Justinianum*, cu-
 jus nomini Autor Operis sui secundam hanc partem dedicavit. Hic
 & *Leonardus Loredanus* sistitur, quo imperante maximis bellorum
 tempestatibus Respublica Veneta parum aberat quin everteretur.
 Postea *Uscocchiorum* originem evolvit, & damna vicinis partibus per
 ipsos illata prolixè enarrat, de quibus anno 1676 prodierunt *Minutii* &
Pauli Sarpii historiz, non ita pridem ex Italica in Gallicam linguam
 versæ a Domino *Amelot de la Houssaye*. Bellum porro cum Turcis
 pro Candia, imperantibus *Francisco Ericio*, *Stephano Molino*, *Carolo*
Contareno, *Francisco Cornelio*, *Bertuccio Valerio*, *Johanne Pisauo*, &
Dominico Contareno gestum late explicat, usus opera *Baptistæ Nani*,
 qui alteram Historiz suæ Venetæ partem quinto adhinc anno publi-
 co dedit. In toto Opere cum Legatorum, tum belli Ducum, Princi-
 pum & Consiliariorum orationes subinde Autor refert, officiumque
 & partes boni Historici satis explet, quantum videlicet potest a cive
 Reipublicæ Venetæ expectari.

L'ESPION DU GRAND SEIGNEUR ET SES RELATIONS secretes : traduites de l'Arabe en Italien, par le Sieur Jean Paul Marana, & de l'Italien en François par - - -

id est,

Explorator Turcicus, ejusque relationes secretæ, ad Prætorium Constantinopolitanum Lutetia missæ, & sub regno Ludovici Magni detectæ. Ex Arabico Italice versæ a Joh. Paulo Marana. Gallice vero a - - in quibus præcipui rerum ab anno 1637 ad 1682 in orbe Christiano, & in Gallia gestarum eventus exhibentur.

Parisiis apud Barbinum, & Amstelodami apud Wetsteinium
1684. in 12.

Res profecto miraculo simillima editione harum Epistolarum, & in narratione iis præmissa, exponitur: homo scilicet Mahometanus, per annos quadraginta quinque in regia Lutetiæ urbe, ficta persona & habitu latitans, & exploratoris operam insensissimis Christiani nominis hostibus impune præstans. Nec minus mirum, quod natus inter Turcos aut Arabes, Latinas literas, dum captivus in Sicilia teneretur, ita didicisse dicitur, ut autores non vulgares, Senecam, Tacitum, sanctum etiam Augustinum legere, & dum Parisiis viveret, pro docto & Clerico haberi potuerit. Stant hæc fide interpretis Maranzæ, qui se Genuæ natum dicit, & uti videtur, suspicionem suppositionis, dedicationis opusculi hujus Regi facta, impetratoque ab ejus Majestate privilegio Typographico, elidere voluit, & ad testimonium civis Parisiensis, tacito tamen ejus nomine provocat, specimen vero nunc tantum exhibet triginta Epistolarum anno 1637 & 1638 scriptarum, cum ultra quingentas se habere scribat, earumque edendarum spem faciat. Invenisse autem se Volumen illarum refert casu mere fortuito, cum hospitium mutans, in angulo cubiculi chartas pulvere obitas deprehenderet. Dein post cautam & diligentem explorationem, ex ædium domino comperisse, habitasse in domo illa annis octodecim hominem peregrinum, qui se *Titum Moldaviensem* nominaverit, statura parva, facie deformi, habitu Clerici, moribus correctis

dis & pene sanctis, quamvis non defuerint, qui Judaismi & Mahumeditismi suspectum haberent; pecuniam & amicos nunquam ei defuisse; septuaginta annos natum fuisse, cum natum solitus fuerit, se anno 1637 Lutetiam venisse, juvenem tunc viginti octo annorum: quisquis vero fuerit, cum aliquando pro more anno 1682 domo egressus esset, nunquam rediisse, neque tamen praemeditatum abuisse videri, cum non solum chartas illas, sed & pecuniae aliquantum reliquerit: in flumen fortasse praecipitatum, aut alio inopinato casu interiisse. Scrupulum movere possent inter alia, quae alicubi in laudem Christianae religionis, & inprimis Romanae, atque in vituperium Reformatae interferuntur; nec non quod nihil literarum ex Turcia ad eum datarum simul repertum memoretur, quas tamen non minori diligentia, quam suarum epistolarum exempla custodivisse virum, ut describitur, callidissimum, probabile est. Versionem, quod parum sapiat stylum Arabicum, ita excusat interpret, ut libertate se usum esse dicat, rebus potius quam verbis insistendi, & ineptias, titulorum praefertim & blanditiarum, quibus Orientales indulgent, restringendi. Materiam literarum quod attinet, quantum ex specimine hoc judicari potest, satis fidelem & accuratam rerum in Gallia, & alibi inter Christianos gestarum notitiam & comparasse sibi Mamutum hunc (hoc enim nomine ad suos utitur) & ad aulam Turcicam retulisse apparet. Et quamvis ea omnia ex scriptoribus nostris uberius & certius intelligantur, non caret tamen utilitate narrationem illorum ex ore hostis & exploratoris cognoscere. Insigne vero documentum hinc capere possent Principes Christiani de cavenda Turcorum vafrutie. Si enim vera sunt, quae referuntur, fuerunt eodem tempore Viennae *Carco* quidam Turcus, Genuae *Adonai* Judaeus, qui junctis cum hoste literarum commerciis, res in Germania, Italia, Gallia, vicinisque regionibus gestas indagarent, & hostibus enuntiarent. Maximum vero impietatis Turcicae (utinam non & inter Christianos repetita) documentum est, quod nebulo hic a summo Turcorum sacerdote veniam habuisse se scribit, Christianos ritus simulandi, pejerandi, & quicquid ad finem propositum expediret sine peccati metu perpetrandi. Quo vero animo in Christianos fuerit, quam acerbe plerumque eorum sacra & mores irriserit, quam laetitiam ex diffidibus & bellis eorum cepit, quaeque inde incrementa rei Turcicae auguratus fuerit, ex paucis literis

literis his prolixè colligitur. Hæ sive veræ, sive ingeniose fictæ sunt, (quod fortassis orbis literati iudicium, & temporis mora brevi aperiet) movere tamen merito summæ orbis Christiani potestates ad seria aliquando, & perpetuè inter se pacis, & jungendarum contra immanissimos hostes virium consilia, possent & deberent.

SELECTÆ HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ CAPITA, & in loca ejusdem insignia Dissertationes Historica, Chronologica, Critica, Dogmatica. Autore R. P. F. Natali Alexandro, Ordinis FF. Prædic. in Sacra Facultate Parisiensi Doctore Theologo &c. Seculi XI & XII pars tertia.

Parisi apud Antonium Dezallier, in vico San-Jacobæo, ad coronam auream, 1683. in 8.

Ultimum hoc undecimi & duodecimi seculi volumen a septima dissertatione incipit, quæ *Petri Abalardi* variam fortunam, errores, certamina, pœnitentiam, & postremo loco opera, a *Francisco Amboefio* præmissa Parisiensium Theologorum censura in publicum edita, exponit. In istis Abalardi operibus, ut cætera taceamus, variæ occurrunt epistolæ, quarum una ad amicum data studiorum suorum & variarum calamitatum, & amorum cum *Heloissa* pudendo vulnere multatorum, historiam ipse retulit. *Heloissam* vero *Petri* scortum & postea uxorem, etiam jam monasticis sacris initiatam, pristini illius flagitii haud satis pœnituisse vel ex eo constat, quod in secunda ad *Abalardum* epistola, quam dulce sibi concubinæ nomen fuerit, haud dissimulat, & se ejus meretricem quam *Augusti Cæsaris* uxorem appellari malle profitetur. Errores *Abalardi* partim ex *Bernhardo*, *Gualielmo* Abbate *S. Theodorici*, *Gaufrido* Carnotensi episcopo, *Ottone Frisingensi*, & anonymo quodam Autore, partim ex ipsis *Abalardi* scriptis commemorantur, cujus mentem, in nonnullis capitibus lingua sanio rem, *S. Bernhardum* & cæteros antagonistas non ubivis assecuros *Alexander* noster arbitratur. Idem quid in *Suessionensi* concilio, quod nec cum *Johanne Pisardo* in not. ad epist. Bernh. A. C. 1116, nec cum *Binio* A. C. 1136. sed A. C. 1121, coactum existimat, & undevigesimo post

post anno seu A. C. 1140 in Senonensi concilio, nec non Romæ ab Innocentio II contra Abælardum actum fuerit, ex variis autoribus recenset, *Berengarii Pictaviensis* apologeticum pro Abælardo effusis in S. Bernhardum calumniis refertum ad examen revocat, & tandem Abælardum a *Petro Venerabili Abbate Cluniacensi*, S. Bernardo & Innocentio reconciliatum, emendatis erroribus sancte vixisse & pie obiisse, ex Chronico Cluniacensi & Abbatis Venerabilis modo nominati epistola ad Heloissam, ejusdemque duplici epitaphio ad Abælardi laudes composito commemorat. In fine dissertationis additur, librum Abælardi vulgo *sic & non* appellatum, in cœnobio Parisiensi S. Germani a Pratis manuscriptum extare.

Proxima huic dissertatio numero octava *concilii Lateranensis III*, in quo post certamina Alexandri III cum Antipapis suis Victore IV, ejusque successoribus, Pachali III & Callisto III, quorum partibus Fridericus I Imperator addictus fuerat, & plures synodos in Italia, Gallia, Anglia, Germania & ipsa Palæstina agitatae, pace tandem inter Imperatorem & Pontificem inita, de abolenda contraria factione & mediis prohibendi in posterum schismatis, nec non de Waldensibus & Albigenibus opprimendis & disciplina ecclesiastica instauranda actum est, gesta & canones, præmissis loci, temporis & reliquis circumstantiis recenset.

In nona dissertatione, quæ casu transposita octava esse debuit, disquiritur, utrum judicium in causis fidei ad solum Romanum Pontificem, an etiam ad alios episcopos referri debeat? Occasionem huic controversiæ suppeditavit *concilium Remense*, in quo Præsules Galliani adversus Gilberti Porretani errores, Romano Pontifice & Cardinalibus præsentibus & tamen inconsultis, fidei formulam seu symbolum ediderunt, de quo facto tanquam illegitimo & Romanæ curiæ minime tolerando, Cardinales adversus S. Bernhardum & congregatos eum eo Galliarum episcopos gravissime expostularunt. Autoris nostri sententia est, jus fidei causas cognoscendi ac de iis judicium ferendi episcopis omnino competere, sed confirmationem judicii & sententiam definitivam, & jus generalia decreta de fide Christiana & morum disciplina sancienti, non excluso tamen ecclesiæ consensu, & generalium conciliorum suprema ac divina autoritate non neglecta, ad Romanum pontificis prærogativas pertinere. Quam in rem postquam pluri-

ma e Thoma suo aliisque autoribus testimonia adduxit, ad Parisienses & cæteros Galliarum Theologos accedit, & quid hac de re sentiant, exponit; nimirum pontificem Romanum, primum & maximum omnium episcopum, in tota ecclesia principatum & potestatis plenitudinem habere, non tamen absolutam, cum novos fidei articulos condere & Sacramenta instituire vel abrogare nequeat, nec ipsi soli determinandi fidei controversias autoritas conveniat. Hanc Parisiensium Theologorum sententiam nonnullis Facultatis Theologicæ decretis confirmat, & *Lupum*, seu quisquis ad Thomæ Cantuariensis vitam & epistolas indicem confecit, falsi arguit, cujus majusculis exarata characteribus hæc est sententia, quod Romani pontificis solius persona sola sit controversiarum iudex. Etsi vero in quibusdam capitibus a plerisque cæterarum gentium Theologis Gallicani Doctores dissentiant, imprimis cum disceptatur: utrum concilium œcumenicum Romano Pontifice sit superius? utrum Rom. Pontifex non accedente ecclesiæ consensu sit infallibilis? utrum Pontifex Romanus directam vel saltem indirectam in temporalia Regum potestatem habeat? nihil tamen detrimenti inde pati Romanæ sedis majestatem asserit, cum hæc quæstiones ad fidem non pertineant, sed ad humanas opiniones revocentur, & primatus jure Divino Romano Pontifici conveniens ubique salvus maneat. Cum enim Theologis permissum sit, varias de Dei potentia in scholis quæstiones agitare, & disquirere, num Deus absoluta potentia hæc vel illa possit, dummodo omnipotentiam divinam universi credant: non inconveniens ipsi videtur, etiam Romanos Pontifices permittere, ut catholici Theologi de potestatis suæ extensione, modo, ac usu modeste disputent, dummodo in confessione primatus jure divino S. Petro a Christo collati & ad ejus successores transmissi conveniant. Tandem vero & hanc dissertationem, & quicquid in toto opere scripsit, Romanæ ecclesiæ, quam omnium ecclesiarum matrem ac magistram profitetur, & Romani Pontificis, quem Petri successorem & Christi vicarium agnoscit, iudicio submittit.

In causa *Thomæ Cantuariensis* Archiepiscopi, circa quam decima dissertatio versatur, primum variarum occasiones, quæ Henricum II. Angliæ Regem adversus Thomam commoverunt, memorantur, & in earum numero jus Regaliæ non fuisse, adversus *P. Lupum* seu indicis, cuius paulo ante mentionem fecimus, autorem asseritur, cum jus illud nec

nec a Thoma unquam impugnatum, nec a quoquam improbatum, sed ab Henrico II & aliis ævi illius Regibus citra ullam contradictionem usurpatum fuerit. Hinc ad certaminum illorum inter Regem & Cantuariensem Pontificem progressum delatus autor, quid ante Thomæ exilium, quid in exilio, quid ab ejus reditu ad cædem a quatuor ficariis peractam, & post ejus cædem, quæ vulgo martyrii nomine insignitur, gestum fuerit, inprimis ex historia quadripartita seu quatuor scriptoribus corvis, qui Thomæ hujus vitam & acta consignarunt, & farragine epistolarum huc spectantium a Lupo edita, de qua Acta nostra Cal. Sept. A. C. 1683, p. 384. videantur, sic enarrat, ut Thomæ causam ubique tueatur, quem in calce dissertationis supplex obsecrat, ut Romanis Pontificibus zelum pro tuenda ecclesiæ libertate & disciplina, Regi Britannæ & toti regno communionem cum Romana ecclesia, Gallicanæ ecclesiæ & Francorum regno florentissimam tranquillitatem, & præsentī Galliarum Regi Ludovico XIV, quem ab Innocentio XI hæreseos expugnatorem jure nuncupatum dicit, perpetuam felicitatem jugi apud Deum intercessione impetrare velit.

Reliquæ dissertationes ad panopliam adversus hæreses, qualem singulis sæculis Autor annexere consuevit, referuntur, quarum unam Græcis azymorum in S. Eucharistia usum impugnantibus, alteram Berengario ejusque asseclis realem corporis & sanguinis Christi in S. coena præsentiam negantibus, & postremam Petrobusianis pædobaptismâ improbantibus & cæteris erroris hujus successoribus opponit. Undecima igitur dissertatio *azymorum* usum contra Græcos schismaticos exemplo Christi aliisque argumentis defendit, & a *Michaëli Cerularii* aliorumque Græcorum objectionibus vindicat. *Thoma vero Aquinatis, Alexandri Alenfis, Bonaventura* aliorumque Scholasticorum veterum, & recentiorum quorundam Scriptorum sententiam, qua statuant, quod Græca pariter & Latina ecclesia post eucharistiæ institutionem usque ad Ebionis tempora azymis usa, postea cum Ebionitæ leges Judaicas simul cum Evangelio observandas inculcarent, in hæreseos istius execrationem, panem fermentatum adhibuerit, donec illa hæresi extincta, Latina Ecclesia, Græcis usum fermenti retinentibus, ad azymorum usum redierit, ob defectum idoneæ probationis & summum veterum silentium rejicit. Et apud Græcos quidem fermenti usum perpetuum fuisse ex Græcis patribus colligit, de Latina vero ec-

ma e Thoma suo aliisque autoribus testimonia adduxit, ad Parisienses & ceteros Galliarum Theologos accedit, & quid hac de re sentiant, exponit; nimirum pontificem Romanum, primum & maximum omnium episcopum, in tota ecclesia principatum & potestatis plenitudinem habere, non tamen absolutam, cum novos fidei articulos condere & Sacramenta instituire vel abrogare nequeat, nec ipsi soli determinandi fidei controversias autoritas conveniat. Hanc Parisiensium Theologorum sententiam nonnullis Facultatis Theologicæ decretis confirmat, & *Lupum*, seu quisquis ad Thomæ Cantuariensis vitam & epistolas indicem confecit, falsi arguit, cujus majusculis exarata characteribus hæc est sententia, quod Romani pontificis solius persona sola sit controversiarum iudex. Etsi vero in quibusdam capitibus a plerisque cæterarum gentium Theologis Gallicani Doctores dissentiant, imprimis cum disceptatur: utrum concilium œcumenicum Romano Pontifice sit superius? utrum Rom. Pontifex non accedente ecclesiæ consensu sit infallibilis? utrum Pontifex Romanus directam vel saltem indirectam in temporalia Regum potestatem habeat? nihil tamen detrimenti inde pati Romanæ sedis majestatem asserit, cum hæc quæstiones ad fidem non pertineant, sed ad humanas opiniones revocentur, & primatus jure Divino Romano Pontifici conveniens ubique salvus maneat. Cum enim Theologis permillum sit, varias de Dei potentia in scholis quæstiones agitare, & disquirere, num Deus absoluta potentia hæc vel illa possit, dummodo omnipotentiam divinam universi credant: non inconveniens ipsi videtur, etiam Romanos Pontifices permittere, ut catholici Theologi de potestatis suæ extensione, modo, ac usu modeste disputent, dummodo in confessione primatus jure divino S. Petre a Christo collati & ad ejus successores transmissi conveniant. Tandem vero & hanc dissertationem, & quicquid in toto opere scripsit, Romanæ ecclesiæ, quam omnium ecclesiarum matrem ac magistram profitetur, & Romani Pontificis, quem Petri successorem & Christi vicarium agnoscit, iudicio submittit.

In causa *Thomæ Cantuariensis* Archiepiscopi, circa quam decima dissertatio versatur, primum variarum occasiones, quæ Henricum II. Angliæ Regem adversus Thomam commoverunt, memorantur, & in earum numero jus Regaliæ non fuisse, adversus *P. Lupum* seu indicia, cuius paulo ante mentionem fecimus, autorem asseritur, cum jus illud
nec

nec a Thoma unquam impugnatum, nec a quoquam improbatum, sed ab Henrico II & aliis ævi illius Regibus citra ullam contradictionem usurpatum fuerit. Hinc ad certaminum illorum inter Regem & Cantuariensem Pontificem progressum delatus autor, quid ante Thomæ exilium, quid in exilio, quid ab ejus reditu ad cædem a quatuor ficariis peractam, & post ejus cædem, quæ vulgo martyrii nomine insignitur, gestum fuerit, in primis ex historia quadripartita seu quatuor scriptoribus corvis, qui Thomæ hujus vitam & acta consignarunt, & farragine epistolarum huc spectantium a Lupo edita, de qua Acta nostra Cal. Sept. A. C. 1683. p. 384. videantur, sic enarrat, ut Thomæ causam ubique tueatur, quem in calce dissertationis supplex obsecrat, ut Romanis Pontificibus zelum pro tuenda ecclesiæ libertate & disciplina, Regi Britannicæ & toti regno communionem cum Romana ecclesia, Gallicanæ ecclesiæ & Francorum regno florentissimam tranquillitatem, & præsentis Galliarum Regi Ludovico XIV, quem ab Innocentio XI hæreseos expugnatorem jure nuncupatum dicit, perpetuam felicitatem jugi apud Deum intercessione impetrare velit.

Reliquæ dissertationes ad panopliam adversus hæreses, qualem singulis sæculis Autor annectere consuevit, referuntur, quarum unam Græcis azymorum in S. Eucharistia usum impugnantibus, alteram Berengario ejusque asseclis realem corporis & sanguinis Christi in S. coena præsentiam negantibus, & postremam Petrobusianis pædobaptismâ improbantibus & cæteris erroris hujus successoribus opponit. Undecima igitur dissertatio *azymorum* usum contra Græcos schismaticos exemplo Christi aliisque argumentis defendit, & a *Michaëli Cerularii* aliorumque Græcorum objectionibus vindicat. *Thoma* vero *Aquinatis*, *Alexandri Alensis*, *Bonaventura* aliorumque Scholasticorum veterum, & recentiorum quorundam Scriptorum sententiam, qua statuunt, quod Græca pariter & Latina ecclesia post eucharistiæ institutionem usque ad Ebionis tempora azymis usa, postea cum Ebionitæ leges Judaicas simul cum Evangelio observandas inculcarent, in hæreseos istius execrationem, panem fermentatum adhibuerit, donec illa hæresi extincta, Latina Ecclesia, Græcis usum fermenti retinentibus, ad azymorum usum redierit, ob defectum idoneæ probationis & summum veterum silentium rejicit. Et apud Græcos quidem fermenti usum perpetuum fuisse ex Græcis patribus colligit, de Latina vero ec-

clesia diversas eruditorum sententias inter se committit. Cum enim *Sirmondus* in disquisitione de azymo, usum fermentati octingentis & amplius annis in ecclesia Latina solennem fuisse contendat, & azyma medio illo intervallo, quod a Photii schismate usque ad Cerularii tempora effluxit, recepta asserat, a qua sententia etiam Cardinalis *Bona* in suis Liturgicis haud alienus est, nisi quod a primis illis seculis azymorum usum non penitus excludit; ab altera vero parte *Job. Mabillon* in præf. sec. III. Ben. & in dissertatione singulari, nec non *Christianus Lupus* Tom. III. Schol. in canones & decreta concil. perpetuum in Latina Ecclesia azymorum usum fuisse existiment, utriusque opinionis argumenta recitat, & liberum lectori iudicium permittit.

In duodecima dissertatione, quæ cæteris prolixior & libello fere quam dissertationi similior est, contra *Albertinum*, adversus quem etiam a Theologo quodam Jesuita ingens volumen propediem edendum adornari monet, & alios Calvinianarum partium ministros, omisis iis, quæ jam in priorum seculorum historia de hoc argumento disse-ruit, realem corporis & sanguinis Christi in coena præsentiam ex Scriptura Sacra & ecclesia primitiva fuisse & satis egregie evincit, nisi quod etiam Joh. VI. de eucharistiæ mysteriis agi censet, & ubique cum reali illa præsentia transubstantiationis figmentum perperam adjungit. Ad adversariorum objectiones dum respondet, inter alia *antorem expositionis de epistola Chrysostrami ad Cesarium*, a Theologis Parisiensibus suppressa, de qua in Actis nostris Cal. Jan. 1683. diximus, refutare conatur. Adjecta est ultimo hujus dissertationis articulo ad fratres Calvinianæ secessionis adhortatio, ut cum articulum hunc pro fundamentali non habeant, eoque non obstante pacem cum Lutheranis ambiant, ad Romanam ecclesiam, a qua eos nulla gravi causa urgente secessisse arguit, redire non detrectent.

Ultima dissertatio infantum baptismum & Scripturæ Sacræ testimoniis, & ecclesiæ orientalis pariter & occidentalis traditioni congruum ostendit.

L'IMPIETE' CONVAINCUE EN DEUX TRAITEZ,
par Pierre Yvon, Pasteur de l'Eglise Reformée retirée du
monde, & recueillie maintenant
à Wiermert, en Frise.

id est,

**Impietas convicta a Petro Tvone, Pastore Ecclesiæ Reformatæ, quæ ex mundo retracta Wiewvertæ in Frisiis nunc colligitur, Tractatibus duobus; in quorum priori Existencia Dei, ut omnium veritatum prima & certissima, clare stabilitur; in secundo Scriptura Sacra defenditur, im-
pio libro Spinosæ, cui titulus *Tractatus Theologico-Politicus* integre refutato.**

Amstelodami 1681. in 8.

TArde ad nos perlatuſ est hic liber, neque tamen indignuſ viſuſ, qui vel nunc in Actis noſtris locum inveniatur. Materiz utilitas commendata jam a nobis eſt, cum anno 1683. p. 364. *Dyroifiſi librum adverſuſ Atheoſ* enarraremuſ. Tametſi vero Auſtor præſentiuſ, dum viveret, ex Labadii ſectatoribuſ fuiſſe perhibeatur, deprehenſum tamen a nobis non eſt, quod ab inferendo Actis libro noſ deterreret; cum præſertim de neminiſ orthodoxia reſpondere teneamur, ſed judicium legentibuſ relinquamus, Audiatur itaque, quæ de ſcopo ſuo in præſatione ipſe autor propoſuit. Primam ait, eamque jucundiſſimam & graviffimam veritatem eſſe: *quod ſit Deus*. Ex hac omneſ aliaſ derivari, & ſine illa proſuſ nullam dari: hominem certe ad imaginem Dei ſui creatum, facile cariturum cognitione eorum, quæ juxta aut infra ſe ſunt, dum magnum Autorem ſuum & adorabilem majeſtatem, ejuſ vivide cognoſcat. Quo vero cum ſolatio animam mundo exituram, cum magnum illud Ens in ſumma gloria & bonitate inveniet, quod tota mente credidit, quod inviſibile licet, non ſecus ac viſum amavit, & ad quod in omnibuſ rebus & actionibuſ ſincere reſpexit? Hac ſpe fieri, ut omneſ, qui in illum vere credunt, gaudio & divina virtute repleantur, & de neceſſaria perfectiſſimi hujus Entis exiſtentia certo perſuaſi, in tempore hoc cum amore & fiducia ei propinquent, & a bonitate ejuſ expetant, ut in æternum ei jungantur, & uniantur. Hujus deſiderii excitandi cauſa, & ut animæ eleventur ad contemplanđam Deum, *quod ſit, & qui ſit, libro hoc primo* oſtendere ſe ſcribit voluiſſe, quomodo creata omnia de Deo teſtentur; ſed quia jejuſe & indifferenter de Deo non eſt loquendum, indulgiſſe ſanctiſ meditationibuſ, mentibuſ noſtriſ merito imprimendiſ, cum veritatem, magnitudinem

tudinem & summam perfectionem DEI animadvertunt. Post cognitionem DEI Patris, Filii & Spiritus Sancti, nullam esse (pergit) graviolem aut solidiorem, quam verbi divini, sive sacrae scripturae, per quam Deus magnifice, plenissime & certissime se manifestavit. Quemadmodum vero Spiritus Sanctus fidelibus divinam & salutarem cognitionem manifestaturus, Scriptura utitur; ita impietas, late hodie diffusa, cum Deum ipsum impugnare non vereatur, minime parcit verbo ejus, sive Sacris Literis Ecclesiae concredit. Hæc vero ut confundatur, & ad lumen veritatis exposita pessima opinionum levitas in conspectum sistatur, *Libro secundo* defensionem Scripturae susceptam a se esse scribit, adversus librum Judæi *Spinosa*, qui in Belgio magnum rumorem excitaverit. Ex his intentio auctoris satis ut putamus conspicitur: quomodo vero & quibus mediis & argumentis ad obtinendam eam progressus sit, summam referemus.

Liber primus decem habet capita. I. Existencia Dei probatur *ex contemplatione universi*, ex qua concluditur, nihil esse a se ipso; alias enim omnia quæ sunt, forent perfectissima, forent etiam perpetua, agerent per seipsa. Dein si Deus non crederetur, homo omnium perfectissimus credi deberet, quia solus intellectum habet. At neminem latet humana debilitas & miseria, indeque evincitur, multa esse supra hominem, & multis illis unum denique superius esse, necessario sequi. Refellitur postea æternitas mundi, sive per partes, sive in universo spectetur; rejicitur ejus divinitas & independentia, unde irrefragabiliter sequitur, quod ab ente superiori originem habeat & gubernetur. Addit monitum adversus cœcitatem humanam, & quomodo a reliquiis rationalis luminis ad uberiorem, quam scilicet divina veritas monstrat, cognitionem, progressus fieri debeat; ubi tamen ad *Mornai Librum de Ver. Rel. Chr.* lectorem remittit. Cap. II. *alterum* probandi fundamentum *ex ipso homine* deducit. Agnosci enim ab unoquoque facile posse ait, dum sui similem generat, quod id neque ex arte, neque ex sapientia sua præstet, sed quod successus mediæ, quo utitur, aliunde dependeat; id vero nil aliud esse posse, quam Deum. Idem colligi ex *dominio hominis* latissimo in alias creaturas, item ex capitis & cordis humani structura & viribus; ex *interno Numinis metu*, pectori etiam impiorum inhærenti; ex *voluntatis humana natura*; ex *amore & omnibus affectibus*; ex *libertate actionum*; ex *societatis appetitu*, ejusque conciliatione & dissolutione, & quod denique maxime

xime interfit hominis, esse Deum, ob *summam utilitatem*, quam ex ejus cognitione & cultu consequitur. C. III. Divinitatis argumentum sumit a *statu hominis vere Christiani*, qui est templum Dei, & qui se non humanis viribus, sed divinitus in melius mutatum sentit & deprehendit, secundum illud Minutii: *Ex hoc nunc credimus, quod Deum sentire possumus, videre non possumus.* Confirmat id ex sensu Societatis Christianæ, sanctæque inter veros Christianismi professores unionis. Cap. IV. majorem lucem, & probationum robur ex *Scripturis Sacris* deducit, quarum præstantiam & efficaciam egregie demonstrat. Posito jam sic, ex ratione & revelatione, fundamento de *Existentia DEI*, subjungitur descriptio proprietatum sive perfectionum divinarum. Capite nempe V docetur *spiritualitas* & *summa puritas*. Cap. VI *Intelligentia* suprema & infinita. Cap. VII *Vita*, qua Deus fruitur, & quam ex se efficaciter diffundit. Cap. VIII *Magnitudo*. Cap. IX *Independentia, Æternitas, Immutabilitas*, quæ veluti magnitudinis species sint & perfectiones singulares. Cap. X absoluta Dei perfectio, omnium perfectionum complexus.

Tractatus *secundus*, uti diximus, *Spinosa* opponitur. Quia autem hic non in genere tantum, ut quidam effreni cum protervia faciunt, divinarum literarum auctoritatem rejecit, sed rationes etiam infanendi habere se putavit, respondendum illis omnibus esse existimavit Auctor, unaque opera reliquis, quos in nectendis difficultatibus & scrupulis adinveniendis, Judæus iste argutiarum & cavillorum periculissimus, secutus est, vel superavit. Ante omnia Cap. I. principium blasphemum aggreditur, in præfatione a *Spinosa* expositum, ubi Deum non sponte, sed ex necessario rerum ordine agentem pingit, quo asserto omnem religionem & cultum Numinis in superstitionem & stultum metum verti, & impietatem aperte stabiliri, satis constat. Cap. II. refelluntur, quæ *Spinosa* cap. 1. & 2. adversus certitudinem revelationum divinarum, divinumque earum & extraordinarium modum nugatus est. Cap. III. de prærogativis populi Judaici & Legis Mosaicæ natura agit, & quæ adversarius cap. 2. & 3. pessimo sine de hac materia commentatus est, summæ arguit impietatis; cum nihil aliud ex illis sequatur, aut alio tendant, licet calida scycphantia ex ipsis sacris literis adstrui videantur, quam quod Deus nihil aliud sit, quam rerum universitas, neque angeli aliud, quam

VOCES

voces aut soni in aere formati, cum vili & indigna assertionem, quod Deus non propter se, sed utilitatis humanæ causa coli mereatur. Cap. IV. contra cap. 5. & 6. *Spinoza* pro sanctitate ceremoniarum & rituum, & pro evidenti miraculorum pugnat, & calumnias his oppositas, assertamque iterum necessariam & fatalem rerum catenam rejicit. Cap. V. adversus cap. 7. intellectum & interpretationem Scripturarum, quam ut impossibilem *Spinoza* traduxerat, defendit. Cap. VI. objectiones diluit de Autoribus Librorum Moysis & Historicorum Sacrorum, quos ignotos incertosque nugator (*capite suo 8.*) facere voluit. Cap. VII. oppositum est impudentissimæ malitiæ, qua *cap. 9.* Libri sacri falsitatis, confusionis, contractionis, aliorumque defectuum accusantur. Cap. VIII. apologia est specialis pro libris *Chronicorum*, quos (*cap. 10.*) impugnaverat *Spinoza*. Sic defensus libris Veteris Testamenti, Cap. IX. aggreditur Autor, quæ homo nequissimus, novum Testamentum in crisin vocare non ausus, (*cap. suo 11.*) adversus officium Apostolorum effutiit, maligne dubitans, an pro prophetis, an pro doctoribus sint habendi. Cum vero immanitatem opinionis suæ quocunque modo emolliturus *Spinoza* (*cap. 12.*) aliquam laudem & auctoritatem Scripturæ concedere videatur, superstitionem solum veluti conscientiæ impulsu arguens, fucus hic Cap. X. detegitur. Dein Cap. XI. negatur verum esse, quod *cap. 13.* pro coloranda potius impietate, quam sincero ad pietatem respectu jactaverat *Spinoza*, ac si in Scriptura nihil præscribatur, quam obedientia & amor proximi, sive agnitio justitiæ & charitatis divinæ. Rejicitur etiam Cap. XII. descriptio fidei, quam is *cap. 14.* ad omnem vim fidei enervandam, commentus erat. Sed Cap. XIII. de vero rationis & philosophiæ usu in Theologia, multa adversus falsum *Spinoza* axioma erudite disseruntur. Is enim *cap. 15.* stabilire voluit, ac si Philosophiæ objectum *veritas*, Theologiæ tantum *pietas* esset. Hac occasione infirmitas naturæ ad lumen divinæ veritatis absque gratiæ auxilio percipiendum, contra *Socinianos, Arminianos, Quakeros & Pelagianismi sectatores*, ostenditur. Non contentus fuit spermologus fundamenta religionis & pietatis, quantum in se erat, labefactasse, sed *cap. 16.* etiam Reipubl. & summarum Potestatum jura subvertere tentavit, de Lege naturæ & societatis humanæ ea eructans, quæ non nisi ad belluum propriæ utilitatis & delectationis scopum faciunt. Hæc C. XIV.

ab

ab Ivone examinantur & destruantur: sicut & Cap. XV. quæ pro libertate sentiendi dicendique impune omnia, *cap. 17.* allata fuerunt. Reliqua quæ *cap. 18. 19. 20.* de potestate Moyſis in populum Iſraeliticum, & de religione a quolibet Magiſtratu, prout expedit, conſtituenda, tradita ſunt, & quod maxima pietas ea ſit, quæ patriæ exhibetur, aliaque ejusmodi, quæ evomuit aut recoxit *Spinofa*, refutatione indigna eſſe, aut cum jam refutatis cadere Autor non immerito obſervavit.

CANONES GRÆCI CONCILII LAODICENI CUM
verſionibus *Gentiani Herveti*, *Dionyſii Exigui*, *Iſidori Mercatoris*,
& *obſervationibus Wolfgangi Gundlingii Diac. ad*
D. Laurentii Norib.

Noribergæ impenſis *Johannis Ziegeri*, anno 1684. in 8.

Quamvis concilii Laodiceni canones numero 60. jam olim *Johannes Zonaras* & *Theodorus Balsamon* ſcholiis ſuis illuſtraverint, nec noſtro & ſuperiore ſeculo defuerint, qui eos obſervationibus ſuis dignos cenſuerunt, ut ex *historia eccleſiaſtica Luca Oſiandri*, *Severini Biniſii* notis ad concilia, *Chriſtophori Juſtelli* notis ad codicem canonum eccleſiæ univerſæ, *Gulielmi Beveregii* Synodico, & *Johannis Caſſuttii* notitia eccleſiaſtica manifeſtum eſt; non ſingratum tamen antiquitatis eccleſiaſticæ ſtudioſis fore *Gundlingius* exiſtimavit, ſi canones illos antiquitate venerabiles ſeorſim publicaret, & perpetuo commentario planiores redderet. Quod dum facit, uberrimam de digamis, de uſuris, de diverſis miniſterii gradibus, de Presbyterarum & Diaconillarum munere, de eulogiis, de ſtationibus catechumenorum & poenitentium, de agapis, de exorcifmo, de literis formatiſ ſeu eahonicis, de chriſmate, de lectionibus ſacris & hymnis eccleſiaſticis, variisque ceremoniis & diſciplina primitivæ eccleſiæ diſſerendi occaſionem adipiſcitur. Autoritatem hujus concilii vir pl. Reverendus in epiſtola dedicatoria commendat, & Pontificiis ob canones quosdam ſibi adverſos, qualis eſt 35. de damnato angelorum cultu, & ultimus de libris Sacræ Scripturæ canonicis, eandem elevantibus reſpondet. Quos etiam ex canonibus Laodicenis confeſſionem auricularem, ſacramentum confirmationis & alios errores perperam ſtabilire, cum in

Ggg

prædicta

prædicta epistola, tum in ipsis observationibus ostendit, etsi de cætero Patres Laodiceos non ab omni errore alienos, sed potius humani aliquid passos in ipso limine seu canone primo impegisse, lubens fateatur.

RELATIO DE CONTROVERSIA, QUÆ HACTENUS inter Dn. Hugenium & Dn. Catelanum agitur de centro Oscillationis,

collecta ex Ephemeridibus Gallicis.

CLarissimus *Hugenius* in illius Tractatus, quem *de Pendulo* inscripsit, parte IV fundamenti loco, cui totum Systema de centro Oscillationis inædificet, hanc regulam posuit: *sipendulum e pluribus ponderibus compositum atque e quiete dimissum partem quamcunque oscillationis integra confecerit, atque inde porro intelligantur singula ejus pondera relicto communi vinculo celeritates acquisitas sursum convertere ac quousque possunt ascendere; hoc facto centrum gravitatis ex omnibus composita ad eandem altitudinem reversum erit, quam ante inceptam oscillationem obtinebat.* Eam propositionem anno 1681, in *Diario Gallico mense Decembri*, aggressus est *Dn. Catelanus* Mathematicus Parisiensis, atque ut parum firmam probaret, ostendit, cum pendulum e duobus ponderibus compositum descendit, altitudines, e quibus pondera connexa delabuntur, proportionales esse celeritatibus acquisitis; sed cum pondera, occurso plani resistentis separata, iterum ascendunt, altitudines illas, ad quas perveniunt, se habere ut quadrata celeritatum acquisitarum. Quæ duæ summæ sane differentes, ut videntur, si per numerum ponderum divisæ fuerint, altitudinem ad quam centrum gravitatis commune ascendit, differre demonstrabunt ab ea, unde initio descenderat. Cui objectioni *Dn. Hugenius* in *Ephemeridibus* itidem *Gallicis mense Junio anni 82*, breviter respondit, negando, summam illas altitudinum, quas *Catelanus* differentes esse supposuerat, revera tales inveniri. Neque enim sequi, altitudines duas, quas inter non est ea proportio, quæ inter duas alias, necessario summam ab harum summa differentem efficere. *Mense Julio anni 1682* excepit *Catelanus*, se non ignorare, quod quatuor magnitudines inæquales efficere duas summam æquales valeant,

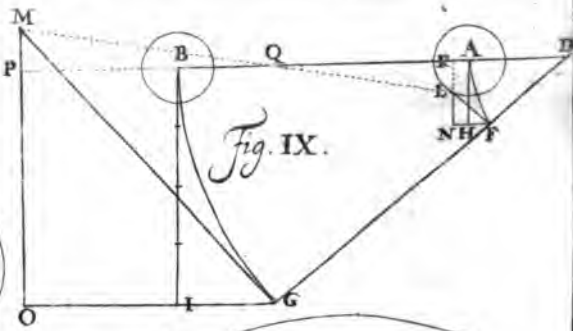

Fig VIII

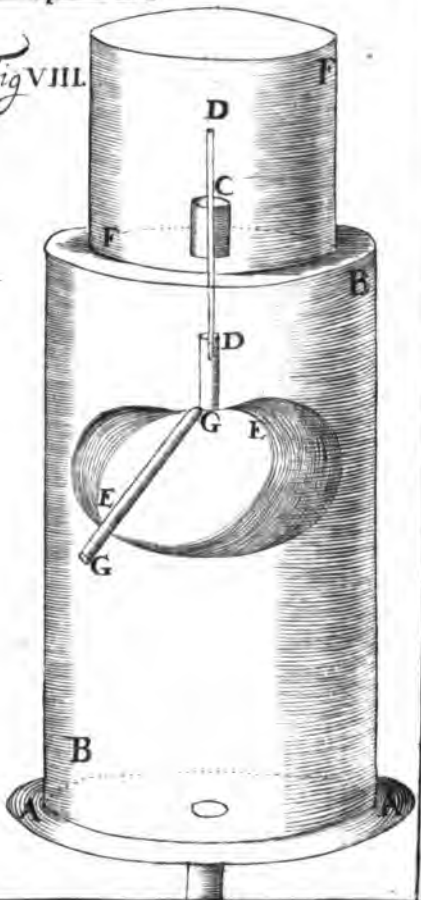
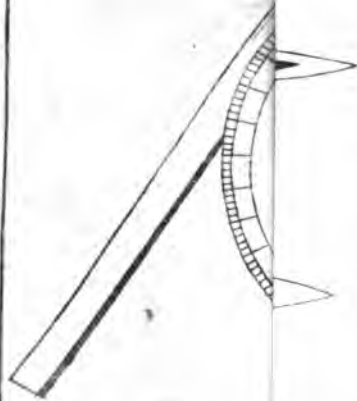

Fig I

valeant, sed hoc solum se concludere, quod *Hugenii* propositio generalis vera esse non possit, nisi pars æqualis toti statuatur. Affirmat celeritatem totalem penduli compositi, qua inter partes distributa sit proportionaliter ad arcus, quos ipsa describunt, semper æqualem esse summam celeritatum, quas eadem partes acquisivissent, si una ab altera fuisset sejuncta, & omnes separatim ex iisdem altitudinibus & in eadem distantia ab axe descendissent. Hoc & aliis nonnullis, de quibus ante dixerat, suppositis, controversiæ statum ad hanc propositionem redire scribit: Si habeantur dua magnitudines inæquales aa & bb , summam radicum ipsarum $a \sqrt{b}$, & quadrata partium illius summa, qua sint proportionales dictis magnitudinibus, quaque adeo pro communi denominatore habeant $aa \sqrt{bb}$, & pro numeratoribus differentibus $a^3 \sqrt{aab}$ & $b^3 \sqrt{abb}$; ostendere, quod summa harum duarum magnitudinum, qua altitudines, unde duo pondera equalia uni pendulo alligata demittuntur, representant, non possit esse equalis summa quadratorum illarum partium, qua altitudines exhibent, ad quas duo pondera, postquam percussione facta fuerint sejuncta, redeunt, nisi minor harum magnitudinum aa & bb , sit equalis majori, hoc est, quia ista magnitudines in questione proposita semper inæquales sunt, nisi pars aequæ magna sit ac totum. Atque ut intelligeretur, quod antea *Hugenio Catelanus* objecerat, id omnino cum his, quæ modo ex ipso recensuimus, congruere, eodemque collimare, primam objectionem anno 81 factam recudi, eidemque lineolas quasdam, prius omiffas, adjici curavit. *Hugenius* post duorum fere annorum silentium exceptioni novæ satisfacere monentibus amicis in *Ephemeredibus Gallicis* 3. Julii præsentis anni voluit, ne victas dedisse manus videretur. Propositionem ergo, ad quam statum controversiæ *Catelanus* reducerat, primum terminis Algebraicis paulisper clarius, ac a *Catelano* factum fuerat, repetit, deinde Algebra hic opus non esse innuens, numeris eandem effert: Ponatur, inquit, aa aequale esse 1, & bb aequale 4; summa radicum $a \sqrt{b}$ sunt 3, & partes proportionales hujus summae sunt $\frac{3}{2}$ & $1\frac{1}{2}$ faciunt enim junctim $1\frac{5}{2}$ quod est 3, & sunt inter se ut 1 ad 4. Quadrata earundem partium sunt $\frac{9}{4}$ & $1\frac{1}{4}$. Hoc igitur solum restaret demonstrandum, quod scilicet summa 1. & 4, non sit equalis summa, quæ prodit ex $\frac{9}{4}$ & $1\frac{1}{4}$, sive quod 5 non sint equalia $6\frac{3}{4}$, id quod sane per se clarum est. Negat autem *Hugenius*

in hac propositione quadrata ipsarum $\frac{a^3 \times aab}{aa \quad bb}$ & $\frac{b^3 \times abb}{aa \quad bb}$ sive $\frac{2}{3}$

& $\frac{1}{2}$ ad representandas altitudines, ad quas pondera se juncta redierint, recte assumi. Et porro illud falsum esse, quod de celeritate totali penduli *Catelanus* supposuerat, ostendit e principio *Mechanico*, vi cujus centrum gravitatis non ascendit altius, quam antea fuerat delapsum. Est & alia *Hugenio* cum *Catelano* controversia, circa generalem regulam, quam de centro oscillationis sive agitationis *Catelanus* proposuerat: sed eam, ne plura cumulemus, impraesentiarum dimittimus. Antequam vero *Hugenius* ad *Catelani* exceptionem alteram responderet, suscepit in se *Dn. Bernoulli* Basileensis, *Hugenii* causam, eamque contra *Catelanum* defendendam sumsit. Ejus verba quoniam, quae haecenus de lite Clarissimorum Virorum diximus, plurimum illustrant, huc integra apponere ex *Ephemeridibus Gallicis* d. 24. April. 1684. visum fuit: *Quicquid* *Dn. Catelanus* dis-

Tab. XI. putat, eo redit ut probeat, summam radicum duarum magnitudinum Fig. IX. quarumvis non posse in duas partes ita dividi, ut proportionales sint ad magnitudines datas, utque summa quadratorum ipsorum sit aequalis summæ magnitudinum. Id vero ne utquam in dubium ab *Hugenio* vocatur, qui tantum affirmat, summam harum magnitudinum posse esse æqualem summæ duarum aliarum, quæ solis quadratis priorum proportionales sint, quod & veritati consonum est. Atque ut ostendam, controversia omnis cardinem hic verti, utar eodem exemplo de duobus ponderibus aequalibus, efficiendo has veritates abstractas sensui magis obvias per numeros.

Sint *A* & *B* duo corpora axi *D* appensa, unum in distantia quatuor vicibus majori quam alterum. Adeoque si altitudo perpendicularis *BI*, ex qua descendit corpus *B*, describendo arcum *BG*, supponatur esse quatuor pedum, altens, *AH*, unde corpus *A*, delabitur, unius pedis sit oportet. Celeritates igitur, quas separatim cadendo acquirunt, quoniam sunt ut radices illarum altitudinum, se habebunt, ut 2. ad 1. Summa 3, qua totalem penduli celeritatem manifestat, quando cum proportione ad altitudines, sive ad arcus *BG* & *AF* dividitur, dat gradus celeritatis, quos obtinent pondera, quando conjunctim in tabulam *DG* decidunt, videlicet $\frac{1}{2}$ & $\frac{2}{3}$, quorum quadrata sunt $\frac{1}{4}$ & $\frac{4}{9}$, unde qua prodit summa, sane a summa altitudinum, e quibus pondens demittun-

TUR

MENS. SEPTEMBRIS A. MDCLXXXIV. 419

tur, differt. Veruntamen hac quadrata proportionem solummodo altitudinum OM & NL, ad quas pondera, dum a tabula resiliunt, adscendunt, non ipsas altitudines continent, quas inter ratio quidem esse potest, qua est inter $\frac{144}{25}$ & $\frac{8}{25}$ hoc est inter 16 & 1, ut interim ipsarum summa omnia aequalis sit quinque partibus, qua est summa altitudinum BI & AH, unde pondera delapsa sunt. Nam si ponamus altitudinem OM $4\frac{4}{5}$, pedum esse, & alteram NL $\frac{2}{5}$, OM ad NL se habebit, ut 16 ad 1, & pars OM $\frac{1}{5}$ NL erit aequalis parti BI $\frac{1}{5}$ AH, & per consequens centrum gravitatis commune ponderum A & B, postquam ad LM adscenderunt, erit in eadem altitudine, quam obtinebat ante motionis initium. Id clare ex inspectione figura apparet. Quoniam enim pondus M tantum supra lineam horizontalem BD elevatur, quantum L infra eam deprimitur, videlicet $\frac{1}{5}$ unius pedis, sequitur hinc in triangulis similibus MP Q, & LQR latera MQ & QL esse equalia, hoc est medietatem lineae ML, qua duo pondera conjungit, esse in intersectione linea horizontalis.

EXPERIMENTUM AD CIRCULATIONEM SANGUINIS PERTINENS, PROPOSITUM VENETIIS IN ACADEMIA, CUJUS
Dn. Sarroti Secretarius Venetus fundamenta jecit.

Excerptum ex Ephemerid. Gall. Mensis Martii anno 1684.
n. VII.

HOc experimentum ope machinae, quae aeri e vase extrahendo servit, capitur; ejus in figura VIII. sola lamella superior AA de-TAB. XL signata est. Lamellae applicatur magnum orificium vasis recipientis Fig. VIII. BB, quod superius parvam aperturam ostendit C, vesica porcina claudendam. Per hujus vesicae medium transit tubulus DD, ita quidem ut altera ejus pars e vase recipiente emineat, altera arteriam emulgentem subintret renis alicujus, notati EE, & in vase BB inclusi. Ista arteria adeo arte applicatur & alligatur tubulo DD, ut, cum recipiens B aere vacuum est, liquores tubo infusi potius renem E subeant, quam in vacuum recipientis delabantur. Itaque ad probandam circulationem sanguinis ratione sat evidenti, tubus FF, ope camenti, superiori parti vasis B conferruminandus, & postmodum aqua eousque

replendus est, ut minor tubus D ea tegatur. Tum vacuefacto ab aere vasculo B, aqua tubi F per tubulum D & arteriam emulgentem illabatur, & per renem circulator ex vena GG prodit, ita quidem ut ejus nihil ex uretere destillet. Si autem contra immisso in venam emulgentem tubulo D, arteria ad vas recipiens propendeat, quantumvis aer omnis e recipiente extrahatur, ne guttula aquæ ex arteria emanabit. Id quod luculenter probare videtur, Naturam ita hæc disposuisse, ut sanguis ex arteriis in venas progrediatur, per eandem autem viam reverti nequeat. Quod si obturamentum castabei cæmentove involutum superiori parti tubuli D ad exactiorem clausuram immittatur, & Ren inflatus in vacuo per unum alterumque diem relinquatur, particulæ aeris magis evolutæ & rarefactæ vascula illius separabunt, ut per apertum postea tubum D, ren magis inflari queat, hincque manifeste appareat, viscus illud nihil esse aliud quam glomum vasorum, quorum subtilitas carnis glandulosæ speciem ipsis conciliat.

PANTAGONUM SIVE NOVUM INSTRUMENTUM

capiendi angulos accessibiles, inventum a

Dn. Chaporotio,

ex Ephemeridibus Gallicis mensis Aprilis anno 1684.

n. XI.

Ingeniarii quos vocant, angulos accessibiles vulgo instrumento capiunt, quod ipsi *Recipiangulum* appellant, constans e duabus regulis amplioribus, sibi invicem commissis, ubi clavum divisio semicirculi ambit, cujus gradus indice signantur.

Hoc instrumentum non est omni ex parte accuratum, siquidem gradus inibi non possunt nisi confuse notari in semicirculo, qui ad summum obtinet pollicem unum radii, hoc est dimidiam latitudinem regulæ, quæ latior esse nequit, propter incommoda, quibus angulos acutos externos capere prohiberet; Est enim hoc jam satis impeditum, cum regularum latitudo tantum duarum pollicum statuitur.

Dn. Chaporotius, qui & instrumentis Mathematicis jam adinventis, quicquid ad opus bene perficiendum requiritur, addere, & quo-

quotidie nova efformare annitur, prout ex illis quæ hæcenus publico dedit, apparet, huic defectui succurrere voluit, instrumento, quod semicirculum cujuscunque magnitudinis, qui possit non tantum in dimidios gradus, verum etiam in minuta dividi, capiat, & cujus regulæ arctissime jungantur, longissimæque sint, ita tamen, ut magnitudo semicirculi nullatenus angulos quoscunque capientem impediatur, idque propter singularem motionem, quam ipsi tribuit.

TAB. XI.

Credidit ille, non opus esse, ut Instrumentum suum angulis externis intra decem gradus accommodaret, quoniam hujusmodi angularum nullus est usus. Satis visum ipsi fuit, ostendere, quomodo anguli multo minores capi possint, ac vulgaribus illis instrumentis capiuntur. Et quoniam verissime affirmari potest, instrumentum hoc esse prorsus novum, ideo nomen ipsi indere voluit, quo ab aliis cognitis distingueretur, videlicet *Pantagoni*, quasi dicat *Instrumentum pro quibusvis angulis*.

Fig. X.

NOVUM SYSTEMA PHAENOMENORUM PLANETARUM, Autore Galletio, Præposito S. Symphor. Avenionensis.

Excerptum ex Ephemeridibus Eruditorum Gallicis, mensis Maji 1684. n. XIV.

Quæ per tubos vitreos Astronomorum oculis hoc seculo obveniunt, Planetarum tot diversæ figuræ ac species, tantum ipsis hæcenus exhibuerunt negotii, ut præter celeberrimum Hugenium pauci nominari possint, qui satisfacere vel solis observationibus Saturnianis tentaverint. Ejus tamen exemplo incitatus non ita pridem Dn. Galletius Ecclesiæ Avenionensis, quæ Sto Symphoriano dicata est, Præpositus, rem difficillimam inquirere suscepit, cumque Hugenii assertionem illam, qua annulum Saturni materialem ac verum esse credidit, fundamento parum tuto hiti existimaret, ut aliorum planetarum, sic & Saturni phænomena a sole radorum Solarium reflexione dependere pronunciavit. Quæ ipse de hac sua sententia ad Gallicarum Ephemeridum Autorem perscripsit, ea Latine hic exhibere visum fuit.

Optica

replendus est, ut minor tubus D ea tegatur. Tum vacuefacto ab aere vasculo B, aqua tubi F per tubulum D & arteriam emulgentem illabatur, & per renem circulator ex vena GG prodit, ita quidem ut ejus nihil ex uretere destillet. Si autem contra immisso in venam emulgentem tubulo D, arteria ad vas recipiens propendeat, quantumvis aer omnis e recipiente extrahatur, ne guttula aquæ ex arteria emanabit. Id quod luculenter probare videtur, Naturam ita hæc disposuisse, ut sanguis ex arteriis in venas progrediatur, per eandem autem viam reverti nequeat. Quod si obturamentum cantabi cæmentove involutum superiori parti tubuli D ad exactiorem clausuram immitratur, & Ren inflatus in vacuo per unum alterumque diem relinquatur, particulæ aeris magis evolutæ & rarefactæ vascula illius separabunt, ut per apertum postea tubum D, ren magis inflari queat, hincque manifeste appareat, viscus illud nihil esse aliud quam glomum vasorum, quorum subtilitas carnis glandulosæ speciem ipsis conciliat.

PANTAGONUM SIVE NOVUM INSTRUMENTUM

capiendi angulos accessibiles, inventum a

Dn. Chaporotio,

ex Ephemeridibus Gallicis mensis Aprilis anno 1684.

n. XI.

Ingeniarii quos vocant, angulos accessibiles vulgo instrumento capiunt, quod ipsi *Recipi angulum* appellant, constans e duabus regulis amplioribus, sibi invicem commissis, ubi clavum divisio semicirculi ambit, cujus gradus indice signantur.

Hoc instrumentum non est omni ex parte accuratum, siquidem gradus inibi non possunt nisi confuse notari in semicirculo, qui ad summum obtinet pollicem unum radii, hoc est dimidiam latitudinem regulæ, quæ latior esse nequit, propter incommoda, quibus angulos acutos externos capere prohiberet; Est enim hoc jam satis impeditum, cum regularum latitudo tantum duarum pollicum statuitur.

Dn. Chaporotius, qui & instrumentis Mathematicis jam adinventis, quicquid ad opus bene perficiendum requiritur, addere, & quo-

quotidie nova efformare annitur, prout ex illis quæ hæcenus publico dedit, apparet, huic defectui succurrere voluit, instrumento, quod semicirculum cujuscunque magnitudinis, qui possit non tantum in dimidios gradus, verum etiam in minuta dividi, capiat, & cujus regulæ arctissime jungantur, longissimæque sint, ita tamen, ut magnitudo semicirculi nullatenus angulos quoscunque capientem impediatur, idque propter singularem motionem, quam ipsi tribuit.

TAB. XI.

Fig. X.

Credidit ille, non opus esse, ut Instrumentum suum angulis externis intra decem gradus accommodaret, quoniam hujusmodi angulorum nullus est usus. Satis visum ipsi fuit, ostendere, quomodo anguli multo minores capi possint, ac vulgaribus illis instrumentis capiuntur. Et quoniam verissime affirmari potest, instrumentum hoc esse profus novum, ideo nomen ipsi indere voluit, quo ab aliis cognitis distingueretur, videlicet *Pantagoni*, quasi dicat *Instrumentum pro quibusvis angulis*.

NOVUM SYSTEMA PHAENOMENORUM PLANETARUM, Autore Galletio, Præposito S. Symphor. Avenionensis.

Excerptum ex Ephemeridibus Eruditorum Gallicis, mensis Maji 1684. n. XIV.

Quæ per tubos vitreos Astronomorum oculis hoc seculo obveniunt, Planetarum tot diversæ figuræ ac species, tantum ipsis hæcenus exhibuerunt negotii, ut præter celeberrimum Hugenum pauci nominari possint, qui satisfacere vel solis observationibus Saturnianis tentaverint. Ejus tamen exemplo incitatus non ita pridem Dn. Galletius Ecclesiæ Avenionensis, quæ Sto Symphoriano dicata est, Præpositus, rem difficillimam inquirere suscepit, cumque Hugeni assertionem illam, qua anulum Saturni materialem ac verum esse credidit, fundamento parum tuto hiti existimaret, ut aliorum planetarum, sic & Saturni phænomena a sola radiorum Solarium reflexione dependere pronunciavit. Quæ ipse de hac sua sententia ad Gallicarum Ephemeridum Autorem perscripsit, ea Latine hic exhibere visum fuit.

Optica

Optica, inquit, scientia docemur, omne corpus capax esse reflexionis, & quodvis corpus politum Solaribus radiis expositum. duas species distinctas nobis remittere, alteram corporis sui illustrati, quod per plurimas indefinitas reflexiones, quæ in ejus superficie fiunt, undique visibile evadit; alteram Solis, quam deprehendere non possumus, nisi quum visus noster lineam reflexionis tangit, directe exeuntem ab imagine Solari, quæ super linea perpendiculari in plano objecti reflectentis formatur.

Prior species ab altera differt, quod ipsa quidem imminuatur juxta proportionem distantiz & elongationis ab objecto, a quo emititur per conum, cujus ipsum est basis; hæc vero contraria ratione, quando ab extremitate aliqua convexa reflectitur, quo longius ab origine recedit, hoc major appareat per conum, cujus punctum in superficie est. Id quod ex adjuncta figura evidenter liquet.

TAB. XI.
Fig. XI.

Sit NCO corpus Saturni visum per conum NEO. Sit Sol AB. cujus radius AC reflectitur de C in B, radius vero BC de C in A. Evidens est, in quocunque puncto lineæ reflexionis BC oculus existat, conspici ab ipso punctum lucidum A intra perpendicularem AI ad punctum G. Sed ex linea reflexionis CA detegit oculus punctum B in H, ac si imago Solaris AB directe ex GH prodiret. Reflectitur ergo Solis species per conum luminis, cujus summitas est in C. Vitell. L. 6. Theor. 9. II.

Quod si istæ lineæ reflexionis vitro objectivo DF exceptæ fuerint, altera in D, altera in F; utraque ipsarum ibi refringetur, & linea CF exhibebit punctum Solis B ultra focum vitri in b, quasi ex h prodiiisset, linea vero CD ostendet punctum A in a, quasi directe ex g descendisset. Conus visualis Saturni NEO speciem suam defert ad e d, in medium speciei Solaris a b, & ex receptione harum duarum specierum in eodem plano oritur phænomenum annuli Saturnum ambientis. Vitell. L. 10. Theor. 12.

Eadem lineæ reflexionis, si propius, (ad distantiam Jovis) vitro objectivo excipiantur, in punctis K. I. uniuntur cum lineis Coni visualis in l. m. Et sic annulus Solaris æqualis est speciei Jovis. Quoties vitrum adhuc propius recipiendis radiis reflexis admovetur, v. g. ad distantiam Martis & Veneris, usque in puncto N. O. tum species planetaria Cono visuali terminata, major evadit specie Solari, ut hæc in illius medio compareat.

Si cor-

Si corpus reflectens inæqualitates habeat, quæ a nobis sensu percipi possint, fiet ab ipsis mutatio quædam hujus annuli, & nos eas ita clare cognoscemus, ut tot omnino superficies distinctas totque imagines Solares deprehendamus, quot in speculo fracto aut in minuta frustula conciso apparere solent. Vitell. L. 5. Theor. 39. Et inde est, quod in Luna vastam punctorum lucentium multitudinem absque numero videmus, quæ tot sunt annuli sive species Solares, quot hic Planeta superficiebus distinguitur.

Observandum est, vitrum objectivum radios Solares refractos oblique recipiens, huic annulo formam Ellipticam tribuere magis minusque apertam, prout radiorum, a quibus fit, major minorve declinatio est ad planum Æquatoris Planetarii.

Experimentum, quod ope vitri cujusdam objectivi, 25 pedum circiter institui, invincibilis est (ut credo,) demonstratio veritatis novi mei Systematis. Excipio vitro dicto radios Solares, eosque reflecti facio oblique in planum oppositum ultra foci distantiam. Hæc reflexio in justa elongatione exactam Saturni figuram producit. Quod si idem planum propius adducitur, donec exterior annulus alteri imagini æqualis fiat, tum reflexio figuram Jovis exhibet. Si adhuc propius assumitur, figura Martis sistitur; & si oculus in linea reflexionis existat cum vitro colorato, per cujus medium quis splendorem radiorum sustinere possit, eadem penitus figuræ conspiciuntur, quæ in plano opposito apparent.

*SYSTEMA PHÆNOMENORUM SATURNI, AUTORE
Galletio, Præposito Avenionensi ad Ecclesiam
S. Symphoriani.*

**Excerptum ex Ephemeridibus Eruditorum Gallicis
mensis Junii 1684. n. XVII.**

Postquam de omnium Planetarum figuris generatim Galletius dixit, ad singulorum phænomena explicanda nunc progreditur. Agit autem, quam potest, brevissime, uberiorem disquisitionem cum evidenti suppositionum quarundam declaratione in opere mox edendo pollicitus. Exordium a planetarum remotissimo ducens, ita scribit:

Observationes quibus anno 1612 Galileo, 1642 Gassendo, 1656.

H h h

P. Gri.

P. Grimaldo Jesuitæ, Hugenio, Hevelio, Bullialdo, & anno 1671 Dn. Cassino, Saturnus absque annulo apparuit, æquinoctiorum ejus loca determinant; Borealis videlicet in $20^{\circ}.30'$ Virginis, Australis vero in Piscibus. Sed quæ anno 1647 PP. Ricciolo & Grimaldo, anno 1664 mense Aprili Dn. Campano, anulum latissimum exhibuerunt, locum Solstitiorum designant in vigesimo gradu & dimidio Geminorum ac Sagittarii, cum amplissima radiorum Solarium declinatione 23° & $30'$ ab Æquatore planetario.

Declinatio horum radiorum in Signis Australibus borealis est, & australis cum Saturnus in borealibus versatur, initium numerandi faciendum ab Æquinoctio proximo. Quando borealis est, annulus corpus Saturni tegere versus extremitatem australem videtur; sed quando australis, borealem versus, ubi ejus umbra deprehenditur. Declinationem istam eadem via, qua declinationem Solis invenies, resolvendo triangulum rectangulum, cujus duo anguli cogniti sunt, cum basi, quæ est distantia ab Æquinoctio proximo. Poteris tabulis declinationum Solarium in hoc negotio uti, excerpendo inde distantiam Saturni ab Æquinoctio, ac si Solis distantia ab Æquinoctio suo capienda esset.

Ratio inter diametrum Saturni & diametrum annuli est subdupla subsesquialtera, h. e. qualis inter 2 & 5, sed cum diameter umbræ isti additur, ratio eadem est, quæ inter 2 & 3, si tubo, cujus longitudo 20 aut 25 pedum sit, utaris.

Nonnunquam corpus Saturni non exacte annuli medium obtinere visum fuit, id quod semper accidit, quoties planeta quadrato aspectui cum Sole proximus est, quoniam tunc parallaxis orbis sensu percipi potest. Hinc evenit, ut quum Planeta orientalis est, centrum ejus extremitati orientali annuli propius videatur, & major pars ob occidentali latere sit, cum ampliori obscuritate; nam visus partem axi conici viciniorum detegit, quæ radiorum reflexione illustrata non est.

Est & latitudo alicujus levis variationis causa. Efficit enim, ut Planeta elatior centro annuli videatur, quoties borealis est, & depressior, quoties australis. Ut hæc contemplatio ad praxin reducatur, & figura Saturni ejusque annuli, qualis vel apparuit, vel posthac apparebit, delineetur; describe ex eodem centro tres circulos, ita ut diameter maximi sit quinque, medii trium, minimi duarum partium.

Duc

MENS. SEPTEMB. A. MDCLXXXIV. 425

Duc diametrum AB, & ejus axem DE. Ex puncto A accipe utrin- TAB. XI.
que declinationem radorum in H & I, quam nos in hoc exemplo sup- Fig. VII.
ponemus meridionalem septem graduum, qualis menſe Majo anni 83
obſervata fuit. Ab utroque puncto HI duc parallelas Æquatori AB,
quæ in axe ad FG designabunt diametrum tranſverſam ellipſeos, per
hanc diametrum & illam alteram majorem AB deſcribendæ. Idem
fac in circulo medio ad designandam Ellipſin interioſiorem annuli, quæ
partem conſi obſcuram continet, & habebis exacte figuram Saturni,
quem circulus minimus repræſentat. Certum eſt, quod, quum occi-
dentalis quadratoque proximus erit, occidentali extremitati annuli
propior videbitur, cum umbra a parte orientali.

Ut ne quid in deſcriptione hujus phænomeni deſideretur, duc ex
A in L lineam rectam, quæ repræſentet orbitam, quando declinatio
radorum borealis eſt, vel de K in I, quando eſt auſtralis. In hac linea
ſinum graduum parallaxeos orbis accipe ex C verſus K, quoniam Sa-
turnus occidentalis eſt; (Si orientalis foret, oporteret illum accipere
ex C in I) ſupponendo ſemidiametrum Saturni eſſe ſinum totum. Ab
hoc ſinu duc perpendiculararem ad orbitam, & in ea accipe ſinum lati-
tudinis ſuperius, quando ipſa ſeptentrionalis eſt, vel inferius, quando
eſt in meridiem. Illud punctum erit centrum apparens Saturni. Ve-
runtamen tanta cura in hoc planeta non videtur opus eſſe, & poſſu-
mus ſane ea abſque errore notabili ſuperſedere.

Tandem, ut labore ducendi figuras ſubleveris, ſex hic exhibeo, TAB. XI.
quarum prima Æquinoctiorum eſt, ſexta Solſtitiorum, reliquæ pro Fig. I. II.
declinationibus erunt in quinque gradus variantibus. Suppoſui de- III. IV. V.
clinationes eſſe auſtrales. Ut boreales habeantur, ſolum invertenda VI.
erit figura. Propono etiam tabulam generalem figurarum, ubi ſuppo-
nuntur loca Saturni in ſuo Eccentrico, h. e. viſi e Sole vel e Terra tem-
pore oppoſitionis, ne ad variationem parallaxeos orbis reſpicere co-
gamur.

Hhh 2

Tabula

ACTA ERUDITORUM

Tabula generalis Apparentiarum Saturni.

Loca Eccentrica Saturni.		Declinationes radorum.		Phænomena Saturni.
Signa.	G. M.	Signa.	G. M.	
♄	20. 30.	♄	0. 0.	I.
♃	3. 8.	♃	5. 0.	II.
♂	7. 52.	♂		
♂	16. 0.	♂	10. 0.	III.
♄	24. 41.	♄		
♃	0. 59.	♃	15. 0.	IV.
♂	20. 1.	♂		
♂	19. 34.	♂	20. 0.	V.
♄	21. 26.	♄		
♂	20. 30.	♂	23. 30.	VI.

ANATOMIE MYTULI, BELGICE MOSSEL, STRUCTURAM elegantem ejusque motum mirandum exponens. Nec non Centuria Observationum Medicarum. Autore Antonio de Heide.

Amstelodami apud Janssonio - Waesbergios. 1683. in 8.

Cum accuratior insectorum percrutatio Anatomica, multum superius lucis perfectiorum sic dictorum Animalium structuræ, hoc quo degimus seculo, attulisse ab Autore animadverteretur, aliorum incitatus exemplo, propriam eidem operæ manum subeifivis horis admovere coepit. Nec conamen hoc ejus felici caruisse successu præsens de Mytulo, quem Autor inter insecta refert, satis evincit Anatomie, utpote in qua non nisi illa, quæ suis usurpavit oculis, recenset, sive testas spectemus, sive corpus molle seu piscem ipsum testis inclusum. Testarum siquidem postquam exposuit conformationem, ipsius piscis partes ordine evolvit, & in motum radiosum, quo illarum plurimæ gaudent, inquirat. Partes inter primo limbum, a quo totum fesse piscis corpus circumdatur, quoad structuram, motû ac substantiam considerat.

considerat. Deinde portionem quandam, pinguedinis instar cuidam limbi aggeri adhaerentem vel continuatam, examinat; observando de hac, quod testæ utriusque cavam superficiem non tantum instar duorum stragulorum obtegat, sed & interius in protuberantiam quandam, quam cristam salutat, desinat heparque & alias partes ambiat. Hinc elegantem cirrorum structuram, pectinatorum æque seu laterali-um ac penniformium, qui branchiis aliorum piscium forsan analogi, exarare instituit, hacque occasione, quod cirri accuratius lustrati congeries fibrarum appareant, (quemadmodum earum quingentas minimum in unico cirro pectinato, & 150 in unico penniformi numerare potuit,) fibræ quamvis ex tubulis vel sacculis mire ramificatis constare suspicatur. Tum ad linguam, cujus figura pro diversitate motus variatur, progreditur, quam dempta membrana fusca, quæ eleganti tubulorum, forsan sudatoriorum, reti condecorata, e duplici substantia, carne videlicet musculosa & pulpa, consari annotat, in concursu præterea utriusque, vel potius in ipsa pulpa, tres patefaciendo ductus, cum vasis cristam & hepatis ac pinguedinis superficiem perreptantibus communicantes. Ad basin linguæ quatuor musculorum depingit paria, quorum tria extuberantiæ cuidam inserantur, instructæ stamine comato, mediante quo & filis ex eo missis Mytulos vicinis Mytulis aliisque corporibus solidis connecti, curioso suffultus experimento adstruit. A lingua pergit ad ventriculum & intestina. Ventriculum membranosum, ductibusque forsan innumeris hepatis continuum, pronunciat, in quo styli, ob diaphaneitatem Crystallini dicti & in ductu intestinali latentis, protuberans vidit capitulum. Intestinatorum autem extremum a duobus velaminibus triangularibus tegi observat, quorum alterum cavitatem intestini arctet ibidemque contenta exprimat, nec non inhibeat, ne excrementa Mytulo invito elabantur; alterum vero instar sepimenti cogat excrementa per podicem egredi, ne in Mytuli descendant cavitatem. Porro hepatis substantiam, ex lobulis majoribus, qui in minores oblongos coherentes fere instar uvarum racemi, subdividuntur, coagmentari ait: ultimum demum locum inter partes concedens duobus musculis, plano utriusque testæ concavo seu interiori perpendicularibus, quorum alterum ratione figuræ cylindricum, alterum appellat planum, & figuræ cylindricæ intuitu, patere hinc ad essentiam musculorum haud re-

quiri, ut repræsentent parallelepipedam, existimat. Atque his de Mytuli partibus delibatis, motum radiosum seu tremulum a nullo hactenus observatum, in plerisque tamen (præterquam in pinguedine & musculis) partibus, potissimum in cirris, vegetum satis, explicat, denominationis illius rationem ex eo, quod instar radiorum e toto cirri ambitu procedat, præsupponendo, ipsiusque maxime conspicua non solum phænomena, sed causam quoque rimando, vero non absimile judicans, cirrorum aliarumque partium motu hoc gaudentium fibras instructas esse tubulis vel poris aquam ambientem admittentibus, qua eos subeunte expellantur particule minus graves, & sic excitetur motus radiosus, eodem modo, ac igneæ particule e pruna aquæ immersa extrudantur. Cæterum quæ de Mytulorum generatione, item de pectinis structura, adhuc addere primum Autori fuit animus, in aliam differt occasionem.

Observationes centum annexæ, (quarum quædam jamdum ab Autore *Novo Pharmacopæorum Lumini*, mense Novembri superioris anni a nobis exposito, adjectæ) quemadmodum triplex potissimum respicere videntur objectum, Praxin nempe vel Medicam, vel Anatomicam, vel Chymicam, ita triplicis pariter commode generis salutari possunt. Sic Practicis annumerandæ veniunt observationibus: Deglutitio difficilis purgantibus facile curata; Aphæ pertinaces vino fugatæ; Historiæ aliquot Arthritidem spectantes; Medicamina quædam cum bono successu contra Erysipelata usurpata, ubi experimento se didicisse contra vulgarem sententiam refert, nullo medicamento citius commodiusque fugari Erysipelata, quam unguento quodam valde oleoso & pingui: Calculus excretus post decoctum Bisimulæ, aliæque plures. Anatomicarum vero titulum merentur, quod Temporalis musculus in cane incisus & pertusa aspera arteria gravia symptomata non excitarit; Meatus Urinarius indebito loco perforatus; Oviforme quid utero excretum; Anatome murium, qui Arsenicum comederunt, in qua hoc notatu dignum occurrit, quod dum mortui dissearentur, ex eorum vasis nihil effluerit sanguinis; it. Felis Catulus in loco angusto accensi sulphuris fumo interemptus & dissectus. Chymiam demum spectant diversæ concretorum mensuris diversis factæ solutiones, maximam partem microscopio lustratæ, v. g. solutio camphoræ, oculorum cancrorum, corallii rubri, margaritarum, lapidis bezoar &c. it. Experimenta ad Boracis indolem detegendam instituta.

APHO.

MENSIS SEPTEMB. A. M DC LXXXIV. 429

APHORISMI NOVI EX HIPPOCRATIS OPERIBUS.
nunc primum collecti, & in suas quique classes digesti, notisque
illustrati studio JACOBI
SPONII.

Lugduni apud Anissonios. 1684. in 12.

Quemadmodum Hippocratis summa semper apud Medicorum filios fuit auctoritas: ita inter opera, quæ posteritati reliquit, *Aphorismi* maxime, aurei sane illi, rotundi, & ab omnibus Medicæ artis cultoribus memoriæ merito imprimendi, solent commendari. Cum vero illos fere omnes ad Prognosin tantum ac Semeioticen pertinere; permulta vero axiomata ad Physiologiam, Pathologiam, Diæticam, & Therapeuticam spectantia, passim per alios Hippocratis libros sparsa deprehendisset sæpius jam laudatus nobis *Sponius*, haberetque persuasum, optime consultum studiose rerum Medicarum juventuti fore, si & illa unum in volumen collecta, commodumque in ordinem redacta publicarentur: id sibi laboris ipse, instigante in primis celeberrimo viro *Egidio Menagio*, sumpsit, novosque hos Aphorismos ex Hippocratis scriptis depromptos, brevique a se commentario illustratos publici juris fecit. Distributum vero in partes quinque, Physiologicam, Pathologicam, Semeioticam, Diæticam, & Therapeuticam, hoc Opus est, doctrinam Hippocraticam velut in nuce exhibens; ut qui cum veteribus novos hoc Aphorismos librumque Prognosticorum apprime calluerit, is totam fere Hippocratis doctrinam possidere Auctori censeatur. Præmissa libello præfatio est, qua Scripta quamplurima, quæ *Mercurialis* Hippocrati falso adscribi censuerat, eidem vindicantur; cumque multi magno id studio agant, ut quæ pro novis in arte Medica inventis a plerisque venditantur, Hippocratem minime latuisse evincant, eorum quoque instituto insistit *Sponius*. Ita enim in hoc ipso libello, *lactis ex chylo generationem, fetus per os nutritionem, circulationem, venas lacteas, cerebri glandulas, cor musculum*, in Physiologica: *febrim ex acido & amaro, non autem ex solo calore causam, vasa pinguisera, hydropes ex hydatidibus, angina ex sanguine coagulato generationem*, in Pathologica: *Scorbutum, & Rachitidem* in Semeiotica: *Febrisfuga, potiones vulnerarias*, aliaque id genus in Therapeutica

peutica sectione, ex ipso Hippocrate se eruisse & commonstrasse proficitur.

*OE CUMENICI TRIDENTINI CONCILII VERITAS
inextincta ne apice quidem lasa ex presumptuosa Johannis Henrici
Heideggeri Anatomie Historico-Theologica, autore Augu-
stino exenti monasterii Einsidlensis Ord. S. Bened.
Abbate &c. Tomi V.*

Typis Monasterii Einsidlensis per Josephum Reymann
Anno 1684. in fol.

TAntæ molis erat Anatomem historico-theologicam concilii Tri-
dentini a *Johanne Henrico Heideggero* scriptam confutare. Au-
tor operis *Augustinus* est *Redingius*, qui etiam dissertationes controver-
sificas, ut vocat, & alia nonnulla ingenii sui monumenta in publicum
emisit. Impulso rem habuit *Odoardum Cibo*, Clementis X. ad Helve-
tios nuncium. Tomus primus ad sessionem usque septimam progred-
ditur, secundus a septima exorsus in decima quarta, tertius in vige-
sima secunda finit, quartus circa vigesimam tertiam & quartam, quin-
tus circa reliquas occupatur. Singuli tractatus in sectiones historia-
les & theologales, si Autoris verbis uti licet, digeruntur. Quantum
ad historiam spectat, cum Heideggerus *Petri Suavis* ductum in pleris-
que secutus fuerit, apud Augustinum *Pallavicinum* utramque facit pa-
ginam. In quæstionibus Theologicis Heideggeri ordinem & me-
thodum antagonista retinuit. In limine tomi tertii præfationis loco
occurrunt reflexiones & conclusiones ad quatuor articulos *Cleri Gal-
licani* ante biennium promulgatos, quos non usque adeo exorbitare
judicat, ut ad Pontificiæ autoritatis centrum eorum sensus se non re-
duci patiatur, quamvis se malle profiteatur, ut prædictus Clerus ab
ista declaratione abstinuisset. Tomo IV præmittitur dissertatio, in qua
immaculatam Deiparæ Virginis conceptionem ex Genes. cap. III. de-
monstrare conatur. Nec ultimo tomo antepagmenta sua desunt.
Ea vero Autor monasterii sui Einsidlensis, cujus Abbas est, sanctuario
consecravit. Id enim a Christo coelitus descendente, quem casula
violacea indutum officium missæ celebrasse cum Conrado Constanti-
ensi somniat, præsentibus Angelis, Evangelistis & aliis Coelitis, &
Deipa-

MENS. SEPTEMB. A. MDC LXXXIV. 491

Deipara ante altare stante, solenni ritu dedicatum fingit. Quam pagnegyrin dum stylo sibi consueto delineat, & conquistis undique subtilitatibus exornat, quilibet, qui vel solam hanc præfationem legere velit, quid de vasto hoc opere promittere sibi debeat, non difficulter judicabit.

D. ABRAHAMI CALOVII APODIXIS ARTICULORUM
*fidei, e solis S. Scriptura locis credenda
demonstrans.*

Luneburgi apud Joh. Kelpium. 1684. in 4.

TAmeti Theologia nostra non est e scientiis humanis, quarum propria est *ἡ ἀποδείξις*, ea nimirum, quæ traditur a Philosopho in Libb. postter. Analyticorum; peculiarem tamen longeque sublimiorem ac solidiorem possidet demonstrandi vim ex unico illo sibi proprio & universali principio: *Αὐτός ἔφα*, Ipse (Deus) dixit. Ex hoc enim nascitur fides divina, omni scientiæ, quanquam certissimæ, non tam æquiparanda, quam longissime præferenda. Hinc titulum *Ἀποδείξις* jure meritoque tribuit libro huic suo Autor celeberrimus, quippe quod in eo e solis Spiritus S. testimoniis veritatem Religionis nostræ clare deducat firmiterque probet. Præstat id elegantiori ordine per singulos Articulos, sententiamque nostram nervose ac perspicue redigit primum in theses, easque in distinctis paragraphis proponit, mox probationem e solis S. Scripturæ locis subjicit, & ex eorum contextu, antecedentibus, consequentibus & parallelis, secundum fontes, Ebræos & Græcos, credenda demonstrat, adeo ut Liber hic (quod in Titulo promittitur,) ideæ instar, omnes theses controversas e S. literis firmiter decidendi, & veritatem fidei solide confirmandi, omnino esse possit.

COMMENTARII HISTORICI DUO HACTENUS IN-
*editi: alter de Regibus vetustis Norwagicis, alter de Professione
Danorum in terram S. nunc primum editi a Bern-*

bardo Casparo Kirchmanno

J. II. D.

Amstelodami apud Jansonium Waesbergium, 1684. in 8.

Iii

Com-

Commentarios, quos *Autor* hic exhibet, históricos, in bibliotheca Lubecensi inventos; já ante quinquaginta annos *Johannes Kirchmannius*, vir ob merita in tem literariam celebris, in lucem publicam emittere pataverat; sed aliis subinde laboribus occupatus destulit, tandemque morte præventus, occasionem de re historica bene merendi *nepoti* suo, viro clarissimo, reliquit. *Primus* continet historiam Regum vetustorum Norvagiensium, a quodam monacho Theodorico, Kranzio longe antiquiore, ante quingentos annos conscriptam & Augustino Nidrosiensium Archiepiscopo inscriptam: *Alter*, qui de profectioe Danorum in terram sanctam temporibus Canuti, Woldemari Regis filii, circa annum M. CLXXXV. suscepta agit, autoris nomen non habet adscriptum. In utroque multa inveniuntur, quæ ad illustrandas Daniæ Norvagiæque antiquitates faciunt. Notas in margine adscriptas *Cl. editor* ex avi sui schedis collegit, & ut obscura quædam loca illustrarentur, recte adjecit. Styli barbariem ac parachronismos, quos in his libris deprehendimus, ruditas illius ævi excusare potest. *Primus* XXXIV capita complectitur, quorum I. agit de Heraldo pulcre comato: XII. de Islandia fidem Christi, ministerio Olauï recipiente: XVII. de natura Charybdis, & Longobardis & Hunnis: XX. de diversitate supputationis annorum ab initio mundi: XXIII. de pacto inter Carolum M. & fratrem suum. In *Secundi* libri cap. XXIV. & XXV, exponitur, ut Dani cum magna miseria in terram sanctam venerint, ac loca sancta lustrare properaverint. Quo facto, alii per Romam, alii (ut autor habet) per Constantinopolim in patriam reversi sunt.

ELOGII DI CAPITANI ILLUSTRATI SCRITTI DA
Lorenzo Crasso Napoletano, Barone
di Pianura.

hoc est,

Illustrium Belli Ducum Elogia scripta a Laurentio
Crasso Neapolitano, Barone de Pianura.

Venetis apud Combium & La Nou, 1683. in 4.

Lauren-

L *Aurelius Crassus* debita virtuti bellicæ quorundam Heroum monumenta excitaturus, simulque alijs exempla propositurus, quæ imitentur, eorum tantummodo vitas scribere suscepit, qui intra præsentis seculi decursum illustribus factis inclaruerunt. Eo vero ordine progreditur, ut præmissa singulorum icone, ac facta a natalibus cujusque ac primorum annorum educatione principio, res gestas juxta seriem annorum complectatur, nec virtutes solas magnorum hominum, sed & vitia commemoret, ac postremo corporis habitum & lineamenta subinde designet, subjectis seu ligato sermone, seu prosa, sed Inscriptionis in modum adornata, elegiis. Europæis gentibus non ita inhæret, quin & aliarum orbis partium heroes nominet. Nec unius fidei socios, sed cujuscunque religionis alumnos & conditionis viros, modo fortitudinis laudem sibi comparaverint, describit; ut mirum videri nemini debeat, inter illustres Capitaneos, Ecclesiæ etiam Romanæ Cardinales, Ferdinandum Austriacum, Richelium, & Mazarinum, nec non Christophorum Bernhardum a Galen, Monasteriensem quondam Episcopum, hic comparere. Quoties tamen Lutheranorum Principum mentionem facit, zelum suæ fidei vix dissimulat, pronuncians, illos falsæ religionis macula præclaras actiones contaminasse. Quum vero uno volumine omnes, qui strenuorum militum nomen mereantur, complecti se haud posse intelligeret, quosdam etiam præter mentem, ut accidit, omisos suspicaretur, alium totum Elogiorum se scripturum ac laborem inchoatum perfecturum promittit.

REFLEXIONS SUR LES ROMANS, PAR MADAME

S. E. P.

id est,

Consideratio Fabularum Romanensium, facta
per Dominam S. E. P.

Ratisbonæ, 1684. in 12.

Fictæ historiæ amatoriam heroicis permixtæ, ad voluptatem & utilitatem legentium compositæ, *Fabularum Romanensium* nomine jam pridem venerunt, avidoque studio a foeminis juxta ac maribus, præsertim

præfertim Juvenibus, sunt arreptæ & in pretio habitæ. Origo earum antiqua & ex ipso Oriente accersenda: artem autem hanc rudem & incultam inde acceptam, Græci qui plerasque doctrinas & artes perfecerunt, excoluere, certisque epopœiæ legibus adstrinxere: quod ex Heliodori, Achillis Tatii, Theodori Prodromi, Eustathii & Longi monumentis, quæ supersunt, constat. Ad horum rationem Itali, Hispani, & cum primis Galli complures libros, diverso successu, composuerunt: prisca quidem temporibus simplices & omni cultu destitutos, hoc vero seculo adeo elegantes & rerum varietate ac artificio insignes, ut festivitate sua multos ab aliarum rerum cogitatione abstrahant. Sed cum inter hos etiam recentiores fabulosos Romanenses libros insignis deprehendatur varietas, nec omnes eodem censendi sint loco, in ipsis etiam libris quædam laudem, nonnulla notam mereantur, observationes quasdam circa hoc genus scripta confecit & marito dicatas evulgavit elegantissimi ingenii foemina, doctissimi Senatoris Ratisbonensis Jo. Ludovici Praschii conjux. In quibus reprehendit nimiam hujusmodi librorum copiam, & justo majus quod istis impenditur studium: notat item in multis pro verisimilibus monstruosa & impossibilia esse conficta, confusas quoque cum vera historia fictas fabellas, nec servatum justum ordinem justamve magnitudinem ac proportionem, aut cuilibet personæ convenientem tributam dignitatem, quod τὸ κρείνον appellant; cum primis vero indignatur, plerorumque hujusmodi libellorum argumenta ludicra esse & in re nihili versari, quosdam etiam loco virtutis vitiorum semina in animos legentium serere, impiisque & lascivis fabulis his ad libidinem homines impelli & mores corrumpi. Laudat autem, & innocentes imo utiles cum primis esse ait Heliodori, Tatii, & Eustathii in hoc genere superstites libros, quibus Barclaji Argenidem & Erömenam Biondi ac forte paucos quosdam alios jungendos existimat.

APPARATUS AD HISTORIAM NATURALEM SANGUINIS Humani, ac Spiritus præcipue ejusdem liquoris, autore Roberto Baylio Nobili Anglo, Regia Societatis Socio. Ex Anglico sermone in Latinum translatus a

D. A. M. D.

Londini apud Sam. Smith. 1684. in 8.

Dubium

Dubium cum esset ingeniosissimo Auctori, annon Medicorum multi, multa qui de sanguine hucusque scripserunt, felicius ipsius laudes celebrassent, quam ejusdem nobis naturam detexissent; quoniam asserta ipsorum hoc in negotio observationibus magis niterentur, quam experimentis: incommodo huic obviam ire illumque defectum supplere tractatu presenti allaboravit, ita tamen, ut in Praefatione statim praeconeat, se non una de sanguine formando, neque de aegroto, sed de formato tantum simulque e venis extravasato, nec non de eo, qui e sanis solum corporibus eductus est, omnem hic instituire disquisitionem. E quatuor vero partibus & appendice totum contextuit scriptum. In prima, praemissis locis quibusdam ex tractatu nondum in lucem edito, vel epistola potius ad Oldenburgium Regis quondam Societati a secretis, de methodo naturalis historiae conscribendae conscripta, titulos primarios, ad naturalem humani sanguinis e sanorum venis emissi historiam facientes, saltem recenset, recensitosque parallelis titulis, ad naturalem urinae ab hominibus sanis redditae historiam spectantibus, illustrat. Hinc in secunda titulorum enarratorum nonnullos evidentibus dilucidat Experimentis, v. g. circa sanguinis humani calorem, inflammabilitatem, gravitatem, circa sal ejusdem volatile, oleum geminum, item sal ejus fixum ad salis marini naturam proxime accedens &c. quo minus enim in omnes omnino Catalogi de sanguine humano titulos talia exhibuerit tentamina, in causa fuisse schedularum quarundam, varia quae Experimenta ad sanguinem pertinentia continuerint, perhibet iacturam. Ast cum sanguis extra corpus humanum sponte sua in duas secedat portiones, serosam aliam, aliam consistentem seu grumofam, & per sepe contingat, ut harum prior posteriorem quantitate vel aequet, vel excedat, haud inutile futurum ad sanguinis humani naturam melius detegendam suspicatur, si experimenta circa serum ipsum promiscue a se facta in parte tertia referret. Quorum alia circa diversam serosae fibrösaeque seu consistentis partis sanguinis humani quantitatem indagandam, & definiendam seri gravitatem versantur; alia vero agunt de utriusque portionis commixtione intima, de phaenomenis variis, quae post seri miscelam cum concretis variis, v. g. Spiritibus acidis, spiritu salis ammoniaci, oleo tartari per deliquium, Spiritu Vini, Mercurio sublimato, cupro &c. observata fuerunt, item de putrefactione

feu de destillatione ejus tam per se, quam cum addito, e. g. calce viva, sale fixo cinerum clavellat. &c. In quarta demum parte circa unum aliquem ex titulis primariis, de spiritu videlicet sanguinis humani, totus est occupatus, quem speciminis loco, qua ratione reliqui tituli primarii pariter illustrari possint, in varios subordinatos & secundarios titulos distribuit, additis in hos singulos experimentis, cum spiritu e sanguine humano sano absque ullo additamento destillato a se institutis, v. g. Utrum sanguis fermentatione vel putrefactione ita disponi possit, ut in destillatione primo statim ascendat spiritus vel vinosus, vel urinosus? num spiritus sanguinis reipsa aliud quid sit, quam sal volatile & phlegma invicem commixta? Ad quod salium genus spiritus sanguinis humani referri mereatur? An discrimen aliquod sit inter spiritum sanguinis aliosque spiritus urinosos? id quod non improbabile esse judicat, & quæ alia sunt, quæ quantitatem æque respiciunt ac qualitatem spiritus sanguinis humani multiplicem, e. g. vim ejus dissolutivam, quam in crocum, curcumam, sanguinem ipsum, chalybem &c. exserit, item vires ejus Medicas, quas tam externas, in paroxysmis hysteriis, apoplecticis, in doloribus capitis &c. quam internas, v. g. in phthisi, possidet: quæ inter methodum quoque gravem spiritus sanguinis humani odorem tollendi, aromatizando scilicet eum, reperire licet. Appendix vero, quam partibus modo memoratis more consueto subnexuit, varia complectitur particularia, partim experimenta quædam ex prioribus magis confirmantia, partim etiam plane nova, v. g. ea, quæ diversam sanguinis humani mutationem ab aceto, succo limonium, citri, aere, spiritibus urinosis, salibus fixis, & recenti cochleariz succo introductam patefaciunt, item quantum salis volatilis in phlegmate vel aqua dissolvi possit; in primis, quæ differentiam notabilem concernunt, quam spiritum sanguinis humani cum calce viva destillatum ac vulgarem intercedere, accuratissimus Auctor annotavit, in hoc præter alia consistentem, quod prior nullam, sicut posterior, cum acidis, v. g. spiritu salis, oleo vitrioli, gignat effervescentiam &c.

*D ALPHONSI OLEA ADDITIONES AD TRACTA-
sum suum de Cessione Jurium & Actionum.*

Genevæ 1683. in fol.

D. AL-

D Alphonſus de Oléa Jctus Hiſpanus, Antecellor in Academia Pinciana & hodie in ſupremo Caſtellæ Senatu Conſiliarius, jam ante triginta & aliquot annos Tractatum abſolutiſſimum de Ceſſione Jurium & Actionum publici juris fecit, Theoricis & Practicis, ut non ſolum inſcriptio libri fert, ſed etiam res ipſa docet, utiliſſimum. Ita enim illam materiam copioſe & nervoſe expoſuit, ut nihil ferme quod ad eam pertinet, vel in Theoria vel in Praxi occurrens, reliquerit intactum & inexcuffum. Proinde & Liber iſte talem applauſum meruit, ut variis in loſis iterum atque iterum ederetur. Et jam anno 1681 editio ſeptima prodierat Genevæ, ab Auctore Additionibus aliquibus ipſi textui inſertis locupletata. Additiones autem, de quibus in præſenti, ad dictum Tractatum plane novæ ſunt, ab ipſo itidem Auctore adornatæ, verum ſeparatim editæ, ubi 47 Reſolutiones haud vulgares, tum legum, tum aliarum quæſtionum, de quibus controverti ſolet, vel in hac ipſa materia, vel occaſione ejus, continentur, veluti de debitore, an poſt formatum concurſum alibi, quam apud Judicem concurſus agere aut conveniri poſſit: de lege prohibente, ne bona immobilia in Eccleſias vel monaſteria transferantur: de nullitate matrimonii ex defectu conſenſus, ſi in crimine adulterii opponatur, an cauſa indiftincte prius ad Judicem Eccleſiaſticum remittendâ: de renunciatione Regni & Majoratus; an maritis Ducum & Comitum poſt mortem illarum; item an viduis Ducum & Comitum, ſi viris inferioris conditionis nupſerint, præſtinus honor debeat: de pecunia data debitori, ut ea dimittat creditorem ſuum, ſi ante moram accipientis pereat vel imminuta ſit, cujus ſit periculum, an dantis an vero accipientis: de mandato ad lites, quod per Judicem declaratum ut ſufficiens, an ruruſ de ejus inſufficiencia poſſit diſputari: ſolutione facta falſo procuratori an debitor liberetur, maxime ſi paratus ſit actiones ſuas contra falſum procuratorem cedere: Nobiles debitores quando poſſint carcerari ad inſtantiam creditorum ſuorum: compenſatio debiti & crediti quando ipſo jure fiat in præjudicium anterioris creditoris &c. &c. Præter has Reſolutiones & alia nonnulla auctaria ſunt inſperſa. Quemadmodum vero jam ante, ita & in his ſuis Reſolutionibus Auctori negotium fuit cum Franciſco Salgado, Jcto itidem Hiſpano, ob librum, cui titulum hic fecit, *Labyrinthus Creditorum*, maxime famoſum, cum Salgado in hoc ipſo Libro in multis ab Auctore noſtro

diffi-

diffideret. Et valde jucundum est, controversa inter hos duos excellentissimos & acutissimos JCros legere, quibus argumentis suas quisque opiniones defenderit, & contra adversarii sententiam convellere conatus fuerit.

NOUVEAUX DIALOGUES DES MORTS ANCIENS.

Seconde partie.

id est,

Novi mortuorum dialogi. Pars secunda,
Parisiis 1683. & Coloniae 1684. in 12.

Læcianum imitatus, mortuorum dialogos, in Actis nostris annò superiori mense Septemb. p. 381. memoratos, scripserat auctor venustissimus: quibus veterum & modernorum colloquia miscens, vanitatem rerum humanarum festive & erudite exposuerat, petitis ex historia veteri ac recentiore disserendi argumentis. Hanc rationem insistere; & coeptam telam pertexere idem auctor parte hac secunda instituit, pridem mortuorum inter se; eorundemque cum vita nuper defunctis; ac tandem istorum, quorum recentior adhuc superest memoria, mutua colloquia narrans. Sed de his quidem Dialogis uberius disserendi occasio nobis fortassis præbebitur, cum ad nos pervenerit libellus in Gallia non ita pridem hoc titulo editus: *Jugement de Pluton sur les deux parties du Dialogue des Morts.*

Errata quadam.

In Actis anni 1683. pag. 429. lin. 9. 10. 11, sic lege: *quasi rursus anticipando mihi solvas, dabis mihi $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{20}$ + $\frac{1}{400}$.* Sed jam ita ego rursus priora $\frac{2}{400}$ anticipavi anno primo, posteriora vero $\frac{1}{400}$ anno primo & secundo. Unde usuram &c. Pag. 431 l. 8 pro litera Y ponatur Z. In Actis præsentis anni pag. 178. lin. ult. pro *tantatus*, lege *tentatus*. pag. 179. lin. 9. pro *scatere*, lege *patere*. Pag. 271. lin. 3. pro *experante*, lege *imperante*. pag. 279. lin. 32. pro *plurimos*, lege *ipsos*, p. 325. l. 20. pro *liberationis* lege *librationis*. lin. 24. pro *conveides* lege *conoeides*. pag. 346. lin. 10. pro *fatù ante functo*, lege *licet fatù non ante functo*.

X.
ACTA
ERUDITORUM

439

*publicata Lipsiæ
Calendis Octobris A. MDC LXXXIV.*

GAZOPHYLACIUM LINGVÆ PERSARVM
*triplici linguarum clavi Italica, Latina, Gallica, nec non spe-
cialibus præceptis ejusdem lingua referatum. Authore P. An-
gelo a S. Joseph, Carmelita Excalceato, Tolosano, Mis-
sionario Apostolico, Superiore Missionum sui
Ordinis in Belgio.*

Amstelodami 1684. in fol.

Postquam Auctor, cujus opera *Mouzaffer Elen Moubamed el
Hoffeni Pharmacopœa Persica*, ex idiomate Persico in Latinum
conversa, tribus abhinc annis Lutetiæ Parisiorum prodiit, a no-
bis A. 1682. mense Junio p. 181. sqq. memorata, ad Orientales
Missiones a Pontifice destinatus esset, hoc sibi credidit datum esse ne-
gotii, ut officio suo numeris omnibus satisfaceret. Hinc cum per an-
no non paucos Persica scripta sedulus versasset, literisq; & sermone
Persarum ita eruditus esset, ut non minus quam hi, qui in Perside erant
nati, verba hoc idiomate facere posset, successoribus etiam existima-
vit esse consulendū. Pandere igitur futuris Missionariis *Gazophylaci-
um* voluit præsens, ut eo instructi cum Persis & Muhammedanis nulla
mora colloqui & in arenâ descendere possent. Opere propemodum
in Perside absoluto, ad Europæas terras revocatus, primum Venetiis,
dein Lutetiæ Parisiorum edere illud statuit, sed re ex voto non succe-
dente, tandem in Belgio feliciter ultimam negotio manum impo-
suit, publicæq; librum exposuit luci.

Post approbationes multas præmittit *clavem Gazophylacii lin-
gua Persarum seu Grammaticam*, quæ septem capita continet. In his
agit de consonantibus Persarum ac Arabum convenientibus, ast rati-
one punctorum diacriticorum quandoq; discrepantibus, ita ut ex hac
ratione Persæ duas & triginta consonantes, Arabes tantum viginti

K kk

octo

ōſto numerent: de vocalibus & notis lectionis, quas cum Arabibus, excepta lectionis nota *wésleb* & signo *bannin*, habent communes: de analogia linguæ Perficæ cum Europæis; cum Latina ratione verbi ſubſtantivi; cum Belgicâ ratione terminationum infinitivorum, comparativorum & diminutivorum; cum utraq; & Græca in multis & prope innumeris vocabulis, quorum catalogum ſatis longum textit: de verbo, ejusque forma, figura, ſpecie, conjugatione, modo, tempore, perſona: de nomine & pronomine, utriusq; genere, numero, caſu & derivatione. Subjungit exercitationem quandam in controverſiam maximam cum Perſis & Turcis de Divinitate Chriſti, ex S. Th. 4. con. gent. c. 2. & c. 48. Symbolum Apoſtolicum, precationem Dominicam, Salutationem Angelicam, & præcepta Decalogi Perfici idiomatis, ac tandem ſpecimen Perſarum Poefeos exhibet.

Gazophylacium ipſum juxta ordinem literarum Italicarum inſtruit, præmittens ubivis voces Italicæ (quia hæc lingua inter omnes Europæos, qui oras Turcicæ incolunt, quaſi idioma communicationis inducta, & ſatis affinis eſt Luſitanicæ, quæ paſſim in partibus Perſidis & Indiarum viget) e regione vero earum Latinæ, Gallicæ, & Perficæ collocans. In prioribus ſex literis ſola vocabula enarrat, phraſiologia poſthabita. In ſequentibus vero literis, non tantum phraſes, ſed etiam compoſitiones difficilioreſ, videlicet lemmata ſingularia, & quæ vel ad Hiſtoriam, vel ad ritus Perſarum, vel ad religionem, vel ad univerſam rem literariâ præprimis pertinere poſſe videbantur, ſedulo attingit. Ex pluribus pauca, quæ ſequuntur, leſtori debuiſſe nos credidimus.

Ad *ſacra & religionem* pertinent, quæ de nominibus Muhammedanorum profert, qui in propria terra titulum fidelis tanquam proprium uſurpant, cum ex adverſo Chriſtianos propter dogma Trinitatis affociatores ſive Idololatrias appellent. Verius autem Perſas Idololatrias accenſeri vel ex eo apparet, quod cum antiquis Arabibus Solem, Lunam, ſtellas aliquas, (quibus an Venerem ſeu Luciferum annumere liceat, dubitatur) venerentur. Meminit etiam Autor idoli Calan-gani meretricis, quæ ſemper cuius proſtituta ſemper virgo creditur permanere. Huc referenda, quæ de artibus magicis, quæ apud Perſas publicæ ſunt profeſſionis, de incantationibus, telematibus & cabalis obſervantur. Mentionem facit inter alia Auctor magi cujus-

dam

dam Bassoræ degentis, cujus discipuli ad certum cantum & sonum tympani emergenti fiant, & prunas candentes in foro publico vorant. Inter Sanctos Persarum præcipuus est Hossen filius Ali, cujus martyrii festum apud Persas singulare: celebratur primis decem diebus mensis Mohorram, cum luctu ingenti: decima demum die divisa in duas acies civitate, funeralia publice repræsentantur, ubi capite raso & multis a novacula vulneribus cruensato comparent. Sæctæ Muhammedanorum quatuor recensentur, per famosos Interpretes totidem distinctæ, qui Maleki, Sciafai, Hanbeli, & Hanifi audiunt. De Alcorano, cum quo ejusdem auctoritatis esse apophthegmata duodecim legûlatorum Persicæ sæctæ prætendunt, Persarum doctiores statuunt, eum non realiter descendisse de cælo, sed a Deo esse inspiratum. Liberum religionis Christianæ exercitium Aspahani, Constantinopoli & per Persidem ac Turciam passim concedunt: imo Christianis adeo sunt amici, ut pueros ægrotantes ad Missionarios eorum deferant, Evangeliumque super ipsis legi non modo patiantur, verum etiam expectant: qua occasione multos in mortis periculo constitutos baptizari testatur Auctor.

Nec prætermittit, quæ ad notitiam dignitatum illustrium, provinciarum, urbium, insularum, ad constitutiones Persarum & consuetudines, ad juramentum privata tum publica præ aliis pertinent. Hanc in rem agit de proventu annuo Regis Persarum & thesauris quos possidet: de titulo Padschiahs sive Imperatoris, quem Turcarum Imperator sibi tantum & Regi Galliæ tribuit: de Imperatrice regente, quæ prima mulier est ex Turcarum Imperatore masculinum enixa, & *ناى* *هوخان* mater audit: de more excorandi fratres Regis Persarum; ubi adjicit, hodiernum Regem Salomonem ad majorem cautelam jussisse erui pugione oculos fratris sui Mirza Hamzah: de gubernatoribus provinciarum, Persidis, quorum alii Beklerbek, videlicet ibi dominantes, ubi sunt militia & arces, alii C-han, qui minoribus provinciis præsunt, alii Vezir, qui urbium imperium obtinent, dicuntur. Præterea coronationem Regis Persiæ describit, formamque & figuram coronæ ipsi imponi solitæ delineat, eidemque simili prope C-han seu gubernatores, & antiquos Religiosos aut Soufi uti solere annotat. Porro titulum Invincibilis a Rege Persarum adhiberi solitum, quod per periphrasin expressus dominatorem conjunctionis seu astrorum denotet, exponit. Ineolas

urbium Persicarum in Heiderios & Naamet-Allahos, a Regibus Heider & Naamet-allah dictos, perpetuoque inter se dissidentes dividit. De diversoriis Persarum dictis Caravanserai memorat, esse illa publica & sumtuosa ædificia, in urbibus & ruri frequentia: in campis gratis divertere pedestres aut equestres turmas 100. usq; ad 500. hominum. Per Turciam extra urbes rara esse, si excipias unum a Veziro Magno Mahamed Kioproli fundatum, in quo commode diverfentur 300. equites, quibus per triduum integrum gratis & copiose victus & hospitium suppeditetur. Habent etiam Persæ custodes viarum, quorum munus est latronibus vias servare tutas, pro quo certam pecuniaz summam vestigialis loco solvere oportet. Exempti sunt ab his vestigialibus Europæi, qui in regionibus Orientalibus a tempore & occasione Godefridi Bullionæi Franci appellantur, ita tamen ut hanc exemptionem magno lucrari oporteat pretio. Nec illud prætermittendū credimus, Papam a Regibus Persarum in diplomatibus Carmelitis concessis Vicarium Christi, supremum Pontificem, & maximum Potentatum Christianitatis nominari: item legatum Regiæ Societatis Galliæ præcedentiam obtinuisse in curia Persica supra legatum Angliæ mense Novembri 1674. Ad *Medicinam* quoque & *Physicam* referri possunt aliqua, quæ ab Autore proferuntur. Botanicorum commentum esse dicit, mala Persica noxia esse in Perside. Optima enim etiam ibi esse, si excipias provinciã Guengia, in qua nascuntur mala exitiales febres prognerare credantur. Arborum earundemq; fructuum, & herbarum, quæ ibidem reperiuntur, mentionem facit, v.g. ficus Indica, quæ universi prodigium dici mereatur, ob perpetuitatem quam sibi ipsi conciliare potest: granatorum rubrorum civitatis Cascion in Parthia, membranas inter grana habentium; alborum in civitate Yezd, acinis etiam carentium: & profus singularium arborum fructuum: fraxinella: gelsomini albi: opiatum Persici: herbæ Kali, saponariæ &c. In *Philosophicis* & *Philologicis* non pauca memoratu dignissima producit. Multa ad ritus Persarum, ad monumenta antiquiora in Perside & alia plura pertinentia sigillatim persequitur. Taxat Hottingerum, quod in Bibliotheca Orientali jejunam nimis notitiam circa Persicæ Bibliothecæ Catalogum habuerit, cum in omni facultate veterum pariter ac recentiorum exhibere potuerit elucidrationes. De Paradiso fluviiq; inde profluentibus curiose satis disserit, Proverbia Persarum & Arabum notabiliora subinde inspergit, nec lusum genera a Persis frequentata Lectorem vult ignorare.

In

In fine adjicit *indicem duplicem* vocabulorum, alterum Latino-
rum, alterum Gallicorum, tertio, qui tamen non minus si non magis
videbatur necessarius deficiente, videlicet vocum Persicarum juxta
seriem literarum hujus linguæ. Nulli enim usui Lexicon hoc erit il-
lis, quibus Persica monumenta vestigare volupe est, quia sicubi hæse-
rint, frustra ab hoc Gazophylacio vel ignorantia vel errori subsidium
querent. An vero excusari possit Autor per hoc, quod Missionarii
hæc scripserit, quo notitiam linguæ & sermonis acquirerent, liberum
aliorum esto judicium.

MAGISTRI F. ANGELI PACIVCHELLI DE MON-
te Politiano Ord. Prædicatorum, Lectiones Morales in JO-
NAM Prophetam, Italico idiomate non pridem conscripta,
nunc Latinitati consignata a. P. D. Carolo a Marimont,
Clerico Regulari Theatino Lotharingo.

Tomus I. & II. 1680. Tom. III. 1683. Antverpiæ in fol.

Magno apud multos in pretio Commentationes has morales esse,
non ex eo tantum intelligitur, quod dignæ visæ sunt, quibus ex Ita-
lico sermone in Latinum transferendis bonæ horæ, & ex quidem bene
multæ impenderentur, sed inde etiam manifestum est, quod bis in Ger-
mania intra paucorum annorum spatium typis fuerint exscriptæ. Nec
disimulandum enim, anno 1672 primum Monachii excusas eas fuisse,
quam editionem altera jam Antverpiensis a. 1680 & 1683 excepit. Sa-
ne complecti vastum hoc opus meditationes præclaras quamplurimas,
quæ magno usui in flectendis ad pietatem auditorum animis esse pos-
sint verbi divini præconibus, disitebitur nemo; inprimis cum vel solis
amplissimis indicibus, qui velut Loci communes quidam singulis
tomis sunt adjecti, inspectis, cuilibet textum aliquem Biblicum pro
concione explicaturæ argumenta se offerant, quibus exornare mate-
riam, quam præ manibus habet, possit. Verum segetes inter, steriles
etiam avenas non nullibi deprehendi, ac loco salutarium historia-
rum, quarum in ipso sacro codice sat magna copia est, commentitias
nonnunquam fabellas lectori propinari, ne ipse quidem interpres potu-
it dissimulare, cujus hæc protestatio Operi præmissa legitur: *Si non-*
nulla in hoc opere recensentur historia, qua legentis animum offendere

possent, rogo ne id visio mihi vertatur, nec ulla in me detorqueatur culpa, fidelem enim interpretem agere debui; saterum ne ulli videar prejudicium inferre, ipsi veritati omnia committo. Vtique a veritate maxime alienum est, quod Lectione statim prima, qua S. Scripturæ & Asceticorum librorum necessitatem & utilitatem commendat, de B. Luthero traditur: sceleratum scilicet illum virum, cum Germaniam execrabili hæresi contaminare decrevisset, profanis eam libris corrupisse, curavisseque ut lingua Gallica liber quidam donaretur, *Amadis* dictus, & quidem omni elegantia exornatus per Principum aulas spargeretur, sicq; paulatim sacrarum paginarum spiritualiumque librorum nausea curiosorum aulicorum animis instillaretur. Cujus ineptissimæ calumniæ, quæ nobis quidem non indignationem sed risum movet, non poterit non cordatiores ex Romano-Catholicis pudere, quos minime fugit, quanto zelo ad sacræ Scripturæ, quæ ipsi tunc clero tantum non sordibat, laicorum vero manibus extorta plane erat, frequentissimâ lectionem, omne hominum genus, summos, medioximos, infimos, Lutherus noster revocaverit, sacris in eum finem Bibliis (non *Amadiso*) in vernaculam linguam incredibili labore atque studio trauctis.

**THEOLOGIA POSITIVO - POLEMICA, Metho-
do uniformi tradita, autore Joh. Graftio, SS. Theol.
D. & Philosophia Prof. Tubingensi.**

Francofurti ad Moen, apud J. G. Schiele. A. 1684. in 4.

Quod Athenæus L. IV. Dipnosophist. scribit de conviviis, quæ Homerus diversorum finxerat generum: *Ἐξ ἀνθρωπίνων βολῆς ὀρεῖται μάλλον*, Res collatæ inter se atque e regione positæ melius intelliguntur; id observavit Autor Doctissimus, Thesin nostram & Antithesin adversariorum eundem in finem conjungens; hinc Titulus *Theologia Positivo-Polemica*. Ad Thesin pertinent in singulis Articulis Etymologia, Homonymia, Synonymia, Reductio ad Libros Symbolicos, Definitio, ejusdem per causas explicatio, Divisio, Affectiones & varii Casus Conscientiæ, qui passim insperguntur; ad Antithesin, quæstiones controversæ, quarum Catalogus in fine Libri plenissime exhibetur, ipsæ una sic pertractantur, ut objectiones in forma Syllogistica una cū nervosis Responsonibus proponantur, inque iisdem Pontificii, Calviniani,

niani, Photiniani, Arminiani, Weigeliani & A. abaptistæ refutentur. Hunc autem in modum non unus aut alter tantum, sed omnes omnino Articuli proponuntur; hinc Titulus Libri: *Theologia methode uniformi tradita.*

AVGVSTI PFEIFFERI D. HERMENEVTICA

Sacra, sive luculenta & succincta tractatio de legitima interpretatione Sacrarum literarum.

Dresdæ apud Mart. Gabr. Hubnerum, A. C.

1684. in 12.

Qui se hæctenus a pluribus annis & in Academica cathedra, & in templi suggestu, dexterrimum S. Scripturæ interpretem probavit Autor celeberrimus, nunc aliis, qua ratione in Verbi Divini adyta referato genuino sensu penetrare possint ac debeant, ostendit. Hermeneuticam enim Sacram tradit, in cujus præceptis explicandis etsi jam pridem *Matth. Flacius, Joh. Gerhardus, Wolfg. Franzius, Sal. Glassius, Mich. Waltherus, J. Conr. Danbauerus, Abr. Calovius*, aliique insignes Theologi cum laude versati fuerint, non dubium tamen est, quin succincta hæc & perspicua Synopsis, ante biennium nonnullis Theologiæ cultoribus intra privatos parietes prælecta, publica luce dignissima fuerit, in qua Cl. Autor methode practicis habitibus convenienti, a fine objectivo & formali ad subjectum & media progreditur. Primum enim de authentico V. & N. T. textu agit, quem integrum & nunc minime quidem apice corruptum superesse, confutatis adversariorum objectionibus, demonstrat. Hinc ad Sacræ Scripturæ sensum accedens, unius dicti unicum tantum sensum literalem, ab uno autore hic & nunc per se & formaliter intentum, dari asserit, & sensus illius certitudinem adversus *Greserum* & alios Pontificios ostendit. Proximo loco ad idoneum S. Scripturæ interpretem pergit, a quo pietatem, solertiam, eruditionem, industriam, prudentiam, candorem nullis præjudiciis corruptum, & donum didacticum requirit; qua occasione, quam necessaria sit Scripturæ interpreti Hebrææ & aliarum originalium linguarum notitia obstructis *musæ Beavii* effugiis exponit. Media Hermeneutica distinguit in interna seu proxima, & externa seu subsidiaria. Interna duo constituit, *εμφανῆ* & *κρυφῆ* sic dictam, quæ nativam vocum

cum significationem, formationem, constructionem & peculiare loquendi modos evolvit, & σύγκρισις, quæ partim analogiâ & cum parallelis Scripturæ locis, & cum fidei articulis, partim ἀλλελεχίας s. accuratam considerationem eorum, quæ textû explicandum afficiunt, circumstant, præcedunt, & consequuntur, respicit. Externa autem media, quæ ad commodiorē Scripturæ interpretationem extrinsecus afferuntur, vel e variis disciplinis instrumentalibus & realibus, vel e variis Bibliorum versionibus & exegetarum commentariis depromuntur. De singulis pro instituti ratione breviter sed erudite agitur, & potestremo de mediocum hermeneuticorum applicatione ac optimo interpretandi genere nonnulla subnectuntur. Cæterum plurima quæ hoc faciunt, in *Dubiis suis vexatis & Critica Sacra* Vir max. Rever. prolixius tractavit, cujus praxin Hermeneuticam ex historia hexaemeri, ψ. 19, epistola Judæ in præfatione præmissam propediem expectamus.

*EXAMEN DES RAISONS, QUI ONT DONNÉ
lieu à la separation des Protestants &c. Par M.
Brueys, Avocat de Montpellier.*

i. e.

Examens rationum, quæ Protestantibus ad separationem moverunt, absque præoccupatione institutum ex Concilio Tridentino, Confessione Ecclesiarum Protestantium, & Scriptura Sacra, a Dn. Brueys, Advocato Montispeffulano.

Lutetiz 1683. in 12o

EX magno Gallorum numero, qui annis proximis, variis de causis relicta Protestantium Ecclesia, ad Romanam transierunt, pauci mutationis suæ rationes scripto publicarunt. Id faciendum vero sibi duxit præsentis opusculi auctor Brueysius, nonnullus nuper inter Reformatos nominis, nunc Romano-Catholicæ religioni addictus. Scripserat is, ut refert, & compertum est, pro Reformatis, contra *Bessueti Episcopi Expositionem fidei Catholica* satis notam. Eo labore vix peracto, subortos sibi scrupulos esse ait, ex frequenti consideratione propositionum, ut alium de religione sensum conciperet, quam unquam

quam in se deprehendisset. Ita factum, ut etsi ægerrime a cœtu, in quo natus erat, & a necessariis suis, quibus carere sine magno damno non posset, divelleretur, post preces tamen ad Deum fusas, & ex accuratiorum, quæ legerat scripseratque, examine denuo instituto, adjuvante Deo, convictus in conscientia, ad Ecclesiam Catholicam sese associare decreverit, licet insueta omnia ibi conspiceret. Debere se hoc beneficium divinæ providentiæ, & libro Episcopi, imo informationi, quam ex ore postmodum ejus acceperit: neque alia in hoc tractatu se scribere, quam quæ sibi ille quasi inspiravit. Deprecatur imputationes, quasi non prius ad librum hunc scribendum, aut ad colloquium cum Episcopo accesserit, quam discesum a Reformatorum cœtu secum jam constituisset: neque enim afflictionibus Reformatorum teritum, aut ullius temporalis emolumenti causa mutationem fecisse. Rogat itaque Protestantes, ut sine præjudicio, rationes quas exponit, considerare velint, nec sibi, homini licet privato, vitio vertant, quod hæc publice tractet, cum secundum eorum sententiam & laudatum Berrhoensium exemplum, imo Pauli Apostoli monitum, omnia examinanda, & bona tenenda sint. Hæc præfatus, a narratiuncula de statu Religionis ante cœptam reformationem orditur, Ecclesiæ, quæ tunc fuerit, unitatem laudat, in qua quidem diversæ de fidei quibusdam articulis sententiæ fuerint, nullo tamen cum dispendio unionis & concordia. Summam etiam ignorantiam, morumque depravationem fuisse non negat, putat autem ad puniendâ hæc mala permisisse Deum secutam separationem, eo tamen etiam cum commodo, ut pulsas ignorantia tenebris, scientia salutis magis excoleretur, versis in plurimas linguas Sacris Bibliis, & examinata per disputationes veritate dogmatum. Sed schisma ipsum hoc ante omnia argumento impugnat, quod Protestantes vi & manu egerint, contra genium indubitabilem Christianæ religionis, quæ pacem & humilitatem requirit: & licet Reformatores culpam in plebem soleant rejicere, magna tamen eos presumptione gravari, quod eadem intemperie in doctrina etiam usi fuerint. Ad rem jam accedens, postquam multa fidei capita laudasset, in quibus utraque pars consensum servavit, quorumque intuitu etiam communio retineri debuexit, tria sibi tractanda sumit, (1) ut separet articulos, ob quos schisma nullo jure aut obtentu fieri potuerit; (2) ut quosdam ex vexatissimis, nempe de cultu Sanctorum, de justificatione

& de Sacramento Eucharistiæ ab interpretationibus Protestantium vindicet; (3) ut inde concludat, necessario ad Ecclesiam Romanam redendum esse a Reformatis, si salvari velint. Hæc quomodo præstiterit, facilius, & uno fere labore, ex *Refutationibus* cognosci possunt, quas *Reformati* huic libro jam opposuerunt, quas subjungimus, & quas fieri potuit brevitæ excerptas damus.

*SVITE DV PRESERVATIF CONTRE LE
changement de Religion, ou Reflexions sur l' adouci-
sment des dogmes, & des cultes de l' Eglise
Romaine, proposé par Mr. Brueys.*

hoc est,

Continuatio Præservativi contra mutationem Religio-
nis, sive Reflexiones in tractatum Brueyffii, Advocati
Montispeffulani, quo dogmata & cultum Eccle-
siæ Romanæ emollire voluit.

Hagæ Comitum, apud Arn. Leers, 1683, in 12.

Auctorem hujus scripti *Typographus Roterodamensis*, qui alterum ejusdem argumenti libellum, quem mox enarraturi sumus, edidit, aperte nominat D. Jurium, nec stylus abludit, & brevis, quæ post titulum legitur, admonitio confirmat, ubi *Præservativi* contra Expositionem Condomensem auctorem se non inficiatur præsentis libri scriptor; *Præservativum* vero a D. Jurio scriptum esse, jam a nemine putamus dubitari. Sed ad tractatum ipsum accedimus. Exorditur Autor a consideratione discedentium a Reformata religione ad Romanam, quos variz conditionis esse ait, magnos, parvos; divites, pauperes; quosdam, qui alicujus sint existimationis aut scientiz, sed longe plures, qui nullius; alios aliis causis & affectibus moveri, ut hæctenus Ecclesia Romana non absimilis sit reti, quod ex mari pisces, monstra, limum, conchylia, sed paucissimas extrahat margaritas. Eo magis itaque gloriari Romano-Catholicos, si aliquem inter plurimos ceperint, cujus ingenium laudari possit, talemque omnino esse *Brueyffum* qui & Autoris titulum acquisiverit, libro contra *Expositionem Condomensem*, non spernendo edito; sed majoris illum fieri ait ab iis, quibus non nisi ex
libro

libro suo innotuit, quam qui ejus vitam moresque propius introspe-
 rint. Hæc expositurus, congressum quendam virorum, diversa, ut
 dictum, de *Brueysio* sentientium, inducit, & inde in dialogi formam
 tractatum hunc suum componit. Ex collocutoribus illis aliquis a-
 gnoscit, quæ jam diximus de ingenio *Brueysii*, illudque magis in libro
 contra Reformatos, quam in priori, quo eos defenderat, apparere, iro-
 nice concedit, ideo scilicet, quia ut ipse profiteretur, omnia ex *Episcopi*
 inspiratione scripserit. Excipit hunc, qui se *Brueysium* familiariter
 nosse dicit: alius denique, qui literas ex patria hominis producit, de
 vita ejus ante acta & causis mutationis. Summa est: *ingenio non esse*
infelici, nec ineruditum. sed qui seria neglexerit, & Advocati nudo nomi-
ne assumpto, per otium & luxum prostrato patrimonio, magnum as alie-
nam, centum scilicet millium librarum, contraxerit. Inde, ut credito-
rum persecutiones evitaret, Genevam concessisse, & Theologicis studiis
operatum, locum inter Ecclesia ministros quesivisse, edito etiam adversus
Expositionem Condomensem libro nomen adeptum. Sed cum homini
delicato & voluptuoso, ejusque paupertati levanda, genus id vite non
satisfaceret, deficiendi consilium cepisse eo successu, ut a Bossuetto benigne
exceptus, pensionem 1500 librarum & diploma a Rege obtinuerit, quo cre-
ditorum actiones ad sexennium sistuntur. His auditis Dialogistæ, quæ
 in proœmio de conversionis suæ causis *Brueysius* jactaverat, irrident,
 & qui narrantis personam sumit autor, librum ejus, quo defectionem
 rueri voluit, refutatione indignum censet, cum ut ipse fatetur, nihil
 scripserit, quod non hauserit ex *Episcopi* tractatu, adeoque nihil re-
 sponderi fere possit, quod isti non sit responsum. Hoc ut palam fiat,
 præcipua libri capita percurruntur, & aliud quasi agendo nihilomi-
 nus refelluntur, quæ *Brueysius* ex *Episcopi* scriptis repetita, ingeniose
 & eleganter, ut agnoscit Antagonista, elocutus fuerat. Cum vero de
 re ipsa tractans, ante omnia primaria fidei capita, in quibus nullus in-
 ter partes dissensus est, enumeraverit, eo fine, ut ostenderet, satis gra-
 vem causam discedendi ab Ecclesia Romana, veritates illas profitenti,
 non fuisse; inverso argumento contenditur, nec satis gravem causam
 esse, ad exagitandos & condemnandos Protestantes, qui præcipua illa
 dogmata pariter retinuerint. Ad primum vero Examini caput, quo
 articuli ut putantur leviores, qui fundamentum non constituent, &
 pro quibus, ad exemplum *Episcopi*, *Brueysius* non tam apologiam
 quam

quam excusationem, mala causa indicem, scripserit; ita respondetur: non convenire inter utramque Ecclesiam, quinam articuli ad fundamentum pertineant, & esse inter eos, quos *Examinator* pro levibus habeat, qui gravissimi sint, & vel singuli communionem impediunt, v. g. *de cultu religioso soli Deo praestando, de unico sacrificio Christi satisfactorio, de autoritate sacrae Scripturae supremae traditioni & potestati Pontificiae praeferenda.* Dum enim haec negent Romano-Catholici, & praeterea Reformati alia credenda & servanda obtrudant, v. g. *usum linguae Latinae in Sacris, quinque superflua Sacramenta, purgatorium, alia,* nequaquam sibi fas esse, cum talia profitentibus, contradicente conscientia, in coetum coire, licet ita errantes tolerent, tantoque justius petant, se quoque tolerari, magnamque querendi causam habeant, quod id non fiat. Altero Examini sui capite tres articulos, ut dictum est, in crustandos, & a Reformationum interpretatione vindicandos sumserat Advocatus. Ad haec repetuntur olim regesta: frustra concilii Tridentini decretum allegari, quo cultus sanctorum non imperatur, sed permittitur; hoc enim ipsum non recte factum, & in praxi manifesto peccari, nec ad rem pertinere, quod in Gallia a moderatioribus quaedam corrigenda censeantur; nihilominus enim publice indulgeri omnibus superstitionibus & abusibus, nulloque jure Reformatos urgeri, ut ad corruptos ejusmodi coetus aggregentur, quorum Ecclesia non ex particulari Gallorum quorundam excusatione aut correctione (quae tamen locum non habeat) sed ex publica praxi & aliarum nationum consensu judicanda sit, ex quibus nulla Gallorum quorundam limitationibus assensum praebet. Quae vero de articulo justificationis speciose commentetur Brueysius, & quae de gratia Dei & spe salutis magnifice disserat, aut non sincera, aut a Tridentinis placitis difformia esse; quod si re ipsa non discrepent in hoc capite Catholici a Reformati, iniquissimum esse quod illi hos quotidie cogant sententiam suam ut haeticam & detestabilem abjurare. Nec magis probandum, quod tantopere invehantur in doctrinam de certitudine salutis, cum Reformati per hanc nihil aliud intelligant, quam virtutem illam Christianorum tertiam, quae spes dicitur, & per quam homines fideles & bene mortificati, sibi persuadent impetravuros se gratiam Dei & donum perseverantiae, atque gloriae. De praesentia reali & sacrae Eucharistiae prolixè agit autor, & Lutheranos quidem ferri posse putat,

quã

qui lethaliter, five cum damnationis periculo, non errent, neque tamen communionem cum iis habendam; sed Romanam Ecclesiam intolerabiliter in idololatriam lapsi, statuta & observata adoratione Sacramenti, i. e. panis & vini, ex manifesta concilii Tridentini definitione. Hanc utcunque palliantem, & adorationem ad Christum restringentem adversarium, pluribus refutat, ejusque sinceritatem, fidem & honestatem desiderat, qui Protestantes inducere velit, ut scientes videntesque, reclamante conscientia, in Ecclesiam concedant, quæ vel ipso adhortatore fatente, tolerabiliter saltem (sed ex Reformatorum sententia capitaliter) erret. Ut enim divina commiseratio sperari possit iis, qui ex ignorantia & bona quasi fide erroribus per præoccupationem inhaerent, ita mortaliter peccare, qui errorem scientes & meliores edoceri assument. Sub finem pauca ad exordium & epilogum Brueyis reponit. In illo Reformatibus violentiam objecerat, quod nulla veri specie fieri monet autor, cum satis constet, in Germania sine ulla vi Lutheri doctrinam fuisse susceptam, & a Catholicis contra Lutheranos vi actum. Idem in Gallia per annos quadraginta contra Reformatos factum, & satis prolixè integris libris demonstratum esse, civilia Gallorum bella religioni immerito imputari. In epilogo vero, quo Protestantes ad unionem cum Ecclesia Romana admonentur, nihil dici ait, quod non falso præsuppositum sit, aut male illatum. Quærelam tamen ejus probat, & retorquet, cum miserandum Christianismi statum deplorat, *quod de vitiis deserendis non cogitetur, dummodo non deseratur religionis professio; nec queratur an quis pius sit, & charitatem erga Deum & homines exerceat, sed num Reformatus sit aut Catholicus.* Adjecta est opusculo *Additio*, ex epistola quadam Parisiis missa, in qua Autori id querenti responderetur, neminem ad Catholicos transeuntem recipi, qui ex sententia Expositionis Condomensis religionis professionem facere velit, sed abjurationem ex formula consueta urgeri, verumque adeo esse, quod Jesuita quidam dixisse fertur, *nihil remitti posse ex dogmatibus Romanis, nec unicum cereum extinctum iri, licet eo facto omnes Reformati converti possint.* Sed pergimus ad alterum Brueyis adversarium,

LE PROSELYTE ABUSÉ, OU FAUSSES
*vûes de Mr. Brueys, dans l'Examen de la sépara-
tion des Protestans,*

i. c.

Profelytus deceptus, sive Paroramata Brueysii. in
examine separationis Protestantium.

AUtor, qui loco nominis literas D.L. præfationi subscripsit, juven-
tutem suam, & quod scribente etiam contra *Brueysium Jurio*,
in arenam descenderit, excusat, sibi que id potissimum propositum
fuisse dicit, ut *Bossueto* Episcopo, & discipulo ejus *Brueysio Bellarminum*
opponeret, sperans fore, ut cum hoc religionis suæ sane peritissimo
commisisti, & concilium Tridentinum contrario sensu explicantes, cau-
sam perdant, sententia Ecclesiæ Romanæ in incerto relicta, ad quam
tamen amplectendam omnes movere velint, nulloque non artificio &
delinimento utantur. Miratur dein quid tam subito mutaverit *Brueysium*,
ut pro Episcopi sententia a. 1683 scriberet, quam anno præ-
cedenti tanto studio & zelo refutaverat; & cur oblitus sit promissi-
onis suæ, de constantia in religione reformata in celebri Reformato-
rum consensu, sponte, & nemine urgente eoque tempore factæ, quo
jam cum Episcopo conferre cœperat. Utilitatis scilicet respectum evi-
denter apparere, nec aliud nunc quæri a desertoribus. Dubitat post-
ea, an non ipse Episcopus, autor sit libri *Brueysiani*, verisimilius tamen
videri, quod non sit: itaque salvo honore, qui Episcopo non immeri-
to deferatur, cum *Brueysio* sibi negotium fore. Hujus unum alic-
rumve erratum sive parorama præliminariter ostendit, v. g. quod
præsupponat, ante Lutherum totam Ecclesiam in Romana communi-
one inclusam fuisse: cum tamen vel in Bohemia & alibi superfue-
rint; qui sanctum veritatis semen a *Wiclefo* & *Husso* jactum retinuerint.
Dein quod ex reformatione justitiam sive iram divinam a Pro-
testantibus, clementiam vero a Romanensibus agnosci velit, cum in-
vertenda hæc sint, illis benignitatem Dei ob desertam veritatem lau-
dantibus, his imminutam Pontificis potentiam & tot regna illi sub-
tracta deplorantibus; nullum certe in historia prioris seculi vestigium
reperiri, quod Rom. Catholici reformationem pro beneficio divino celebra-

celebraverint, ut nunc demum Brucyſius faciat. Porro quod quasdam ſakem querelas ante reformationem auditas fuiſſe ſcribat, cum tamen fateatur, crāſſam ignorantiam cum morum corruptione illo tempore horribiliter Eccleſiam inundāſſe: levia ſcilicet & exigua ipſi videri centum gravamina Germaniæ; levia, quæ Baptiſta Mantuanus, & Alvarus Pelagiſus, aliique ſcripſerint, aut quæ Epicoſopus Bitontinus & Cardinalis Lotharingus in Concilio Tridentino publice declāmaverint. Turbas vero reformationem ſecutas, quas exaggerat Brucyſius, eadem facilitate Evangelio Chriſti imputari poſſe: nam ubi & quando-
cunque hoc hominum errores & vitia detegat, motus & perſecutiones oriri, ut Chriſtus ipſe ſatis clare prædicit, omniumque ſeculorum experientia confirmavit. Ita etiam præjudicia, quæ nunc nova calliditate reformationi præſtruuntur, Chriſtianismo in univerſum ob-
jici poſſe, & ſpeciatiſm Græcæ & Latinæ Eccleſiæ, quod probari poſſe putat, vel ex *Maimburgii* libris de *ſchiſmate Græco*, & de *declinatione Imperii*. Periculolum tamen eſſe monet hoc genus diſputandi, & ad impietatem & Atheiſmum viam ſternere. Etiam cauſas ſchiſmatis fruſtra alias ſingi, quam quas Proteſtantes allegaverint, idololatriam nempe & monſtroſa de Sacramentis dogmata, Sacri calicis ablationem, neglectum Scripturæ, indulgentias, purgatorium, fabulasque alias, & recuſatam eluſamque reformationem a *Curia Romana*, negatumque liberum concilium, in quo Spiritus Sanctus, ut orator Galliæ *Pibracius* dixit, non aliunde quam e celo expectaretur. Nec ſufficere, quod plurimi articuli puri bonique in Eccleſia Romana remanſerint; ſeparationem enim vel ob unum ſatis juſte fieri, quod conciliorum antiquiſſimorum exemplis conſtet. Et cur ait damnantur Proteſtantes, qui articulos illos non controversos pariter retinent, niſi per præjudicium & vim id fit, & Hæretici eſſe debent, quos Roma pro talibus habet, & Regibus perſequendos offert? Alios notat articulos eſſe, qui ad nomen Chriſtianismi utcunque ſufficiant, quod nec Hæreticis auferri poſſit, alios, qui veritatem religionis integre conſtituunt. Dum autem ex his controverſi ſint, qui fundamentum tangunt, (quorum tamen pauciores eſſe, quam æſtu diſputantium numerantur, non negat,) non poſſe in communionem perſiſti. Poſt iſta & alia, ad tria capita tractatum ſuum reducit. Examinat nempe (1.) articulos, in quibus conformitas inter utramque partem Brucyſio eſſe videtur, in
deque

deque causam reconciliationis existere; (2) quos Brueyus levis momenti esse judicat; (3) tres quos ut maxime controversos, non minus tamen conciliabiles esse existimavit, i. e. *de cultu Sanctorum, de justificatione, & de Eucharistia*. Ita autem propositi sui memor est, ut & monstret, ubi mollius & aliter quam Bellarminus, Brueyus Episcopum secutus, sentiat aut loquatur; & quomodo Protestantes non verbis aut formulis, sed re ipsa, gravissime a Romana Ecclesia dissentiant. Quamquam vero multa singulari quodam modo, & cum elegantia & acumine proferantur, quæ annotatione non indigna sunt, quædam etiam ubi de *Lutheranis* agit, animadversionem quandam requirere videntur, vitanda tamen nobis prolixitas fuit, in materiis præsertim, de quibus jam toties actum est; & liber ipse non magno temporis & laboris impendio legi poterit.

CONSIDERATIONS GENERALES SUR LE
Livre de Mr. Brueys.

id est,

**Ad librum Brueyusii, cui titulus: *Examen rationum quæ
Protestantes ad separationem moverunt, eaque occa-
sione etiam ad alios ejusdem characteris,***
Considerationes Generales.
Roterodami 1684. in 12.

Satis pugnatum esse putabamus adversus Brueyusium, cum novus ei adversarius prodit; is quoque Anonymus, & qui ut fertur, vicens fervidusque juvenis & ingenio tyrocinium scribendi in hoc opusculo ponere voluit, eo ut videtur cum successu, ut fastidium metuere non debeant, qui a lectione duorum, quos retulimus, scriptorum, ad hunc quoque legendum accessuri sunt. Sed hoc ex contentis, quæ excerpta damus, rectius judicabitur. *In præfatione* non demit Autor adversario laudem ingenii & styli, ex conversatione, ut putat, Parisiensis, jam expoliti, sed a moribus ejus parum correctis & pudicis præjudicia sumi, & documentis adstrui posse existimat, ob quæ de sinceritate conversionis merito dubitandum sit. Præteriturum tamen se ista, & ea, quæ veritati Christianæ convenit, modestis, figmentis, cavillos & acerbi-

Arbitrarietas vitaturum esse promittit. Eadem ratione in *Epistola ad Amicum* libello præfixa, inanem esse laborem asserit, qui ad scribendos de conciliatione religionum libros impenditur, & *Burneri* iudicium de libro *Episcopi Meldensis*, & *Epistola Cleri Pastoralis* adducit; mereri tamen qui comiter scripserint, ut eadem lenitate in responsionibus tractentur. Inde rem ipsam aggrediens, *considerationes generales* Brueysio oppositurum se esse declarat, cum alij ad singula ejus argumenta jam responderint. Divisit autem monita sua in *quatuor capita*. *Primo* breviter id agit, ut ostendat *Brueysium* contra principia religionis, quam amplexus est, ad examen credendorum descendisse; secundum illa enim solam auctoritatem Ecclesie clausis oculis sequendam, omnemque discussionem inutilem, imo si *Arnaldo* in notissimo *Prajudiciorum libro* credatur, impossibilem & ridiculam esse, Noxio itaque Romano-Catholicis exemplo examen ab eo suscipi, illumque qui id faciat, periculum incurere ut oppositam sententiam præferat. *Confid. II.* reprehendit adversarium, quod nihil scripserit, quam quæ Episcopus jam in libro Expositionis tradidit, aut scribenti, ut fateatur, in eundem sensum inspiraverit, neque tamen quidquam ad illa replicet, quæ Episcopo tum ab aliis, tum a Brueysio ipso regeſta fuerunt. Si enim responsiones istæ suæ pondus habeant, non esse cur ab iis recedat: sin minus, retractandas ab ipso & emendandas fuisse. Frigidissimum nempe disputandi genus esse, si prius dicta semper repetas, nec refellas objecta. Afferit autem a Brueysio, cum Reformatæ religioni addictus Expositionem Episcopi refutaret, bene & vere scripta, ad quæ nihil responsum sit, aut solide responderi possit. Inprimis vero stabilimentum potius quam damnum, Reformatæ religioni ex Episcopi libro nasci ostendit, dum conceditur, fundamenta religionis Christianæ a Reformatis teneri, & negantur errores, qui Ecclesie Romanæ a Reformatis imputantur, vel ad sententiam horum accommodantur, quanquam id frustra fiat, cum praxis in crustatis illis interpretamentis publice repugnet. *Confid. III.* male omissam esse ait a Brueysio narrationem summæ violentiæ, per quam Romano-Catholici olim Protestantes ex Ecclesia ejecerint, & ad schisma coegerint. Hoc ipso totam scissuræ culpam in illos recidere, qui omnem reformationis & conciliationis viam obstruxerint. Ejectos autem esse nullo jure, qui fatente Episcopo & Brueysio, in fundamentis fidei

conferent, nec aliud quam reformationem abusuum postularint, satis habituri, si modo libertatem, Deo secundum institutum suum servendi, obtinuissent, & facile omnia circa dogmata & ritus, aliaque in quibus sibi tantopere placet Romana Ecclesia, relicturn. Frustra itaque inquiri, an Reformati, priori seculo, sine causa secesserint; neque enim secessisse, sed vi exturbatos fuisse. De eo vero in presentibus videndum esse, an explicatis nunc, eo quo conceptum est modo, dogmatibus Romanis, Protestantes salva conscientia redire ad Ecclesiam illorum possint. Sed *Confid. IV.* satis jam superque de hac quaestione tractatum ab illis esse scribit, qui Expositioni Episcopi responderunt, & id maxime utferunt, ex praxi cultus publici, non vero ex mollioribus dogmatum interpretationibus, de religione judicari debere. Refert inde, quemadmodum superiori seculo, autoritate Imperatoria, *Georgius Cassander* eandem viam conciliationis, frustra tamen ingressus fuerit, nec jam plus sperari posse, post schisma inveteratum, ac tot odiis & persecutionibus exasperatum. Denique omnem concordiae spem abjiciendam esse statuit, quoad usque a Romano-Catholicis autoritas Ecclesiae, & infallibilitas Pontificia pro summo fidei fundamento habeatur. Allegat *Pajonii Examen prejudiciorum*, & *Molinæ tractatum*, cui titulus *Jugulum causæ*, cujus tamen libri excelsus quosdam ait sibi non probari. In Epilogo monet, consultissimum esse, quoniam adversarii semper eadem scribant, ut vicissim semper & breviter ad priora responsa provocetur. Si enim ad singulare examen subinde redeatur, ad summam rei nihil conferri, sed tantum injuriarum & exagitationum occasionem nasci. Interim jure merito ab Explicatoribus illis postulari, ut errores abususque suæ religionis, quos excusando agnoscunt, ultro & sine mora corrigendos procurent. Ita fore, ut Protestantes secure ad eos accedere queant, cum quamdiu emendatio differtur, non possint non oblati & promissi diffidere. Addit, nihil agi, si quædam loca ex Concilio Tridentino, aut etiam ex Scriptura pro dogmatum excusatione adducantur: respiciendum enim esse ad totum Concilii & Scripturarum systema, indeque sinceram & veram sententiam capiendam esse de iis, quæ particulatim dicuntur. Firmat hæc uno atque altero exemplo, notatque idem circa Confessionem Reformatæ Ecclesiae, & opiniones sive Calvini, sive cujuscunque alius Autoris observandum esse. Nihil

enim

enim in his omnibus adeo certum & infallibile habendum, quin ad normam sacrarum literarum examinari & emendari possit & debeat; has vero solas divina nri infallibilitate,

ENARRATIO QUORUNDAM EXPERIMENTORUM in aliquat congregationibus Societatis Regiae institutorum a Friderico Staro Med. D. cum brevi applicatione ipsorum ad materiam medicam.

Ex Transactionibus Philosophicis Anglicis n. 150,
10. Aug. 1683,

Experimentum I.

Comparatio Phosphori cum Fulgure,

NE Phosphorus meus solidus paulatim consumeretur, sueveram haftenus ipsum ad fundum vitri aqua pleni demittere, cumque super complura hujusmodi vascula in mensa disposuissem, quae lectum tenentis visui paterent, frequentes luminis radios ex aqua subinde ascendere observavi, quibus ita illustrabatur aer superior, ut terrorem incuteret spectaculum, cui simile quid antea non obvenerat. Igneum isthoc meteorum per incumbentem aquam aliquanto coarctatum transit, ut primum vero inde emerferit, latissime expanditur. Si quis hoc experimentum bene ac feliciter perficere cupiat, vitro utetur profundiore, ac cylindrico, nec ipsum ultra tres quartas aqua replebit.

Comparando has apparentias cum fulgure, inveniemus fulgur, quod ad intervalla erumpit, nubes quascunque spississimas penetrare, ac ne maximis quidem tempestatibus & cataractis aquarum extingui vel cohiberi, sed instar radiorum e Sole aut quovis igne alio emanantium libere per vitrum & aquam transire.

2. Phosphorus in hoc statu calida soluma tempestate radios luminis emitit, estque, ut istiusmodi effectus emergat, certa aeris dispositione opus; hyberno enim tempore nunquam tale quid observavi.

Sic aestivus anni calor fulguri producendo maxime idoneus est.

3. Lumen illud e phosphoro emissum, corpus facillime alias ignem concipiens, nec accendit nec cremat. Cujus rei periculum feci, admovendo digitum, quem inde illa sum retraxi. Charta infu-

M p m g per

per, stupa, aliisque hujus generis usus sum, quæ omnia non magis conflagrarunt, quam cum radios lunares ope vitri concavi in corpora combustibilia projecti.

Hujusmodi innoxium ignem & fulgur esse, vulgariter comperitum est.

4. Materia Phosphori, quamdiu in corpore magis condensato inclusa est, calore aeris solaribusque radiis facile accenditur, & tunc igne ardentissimo flagrat, non nisi summa cura adhibita restinguendo.

Sic fulgur si coarctatum aerique involutum fuerit, ut non facile per subtiliorem ætherem diffundatur, ignem ædibus arbombusque immittet, ac damna maxima inferet.

5. Nostra materia dum ardet, corrosivi cujusdam partes agit, postquam deflagavit, in menstruum abit, quo aurum, ferrum, & alia metalla solvuntur.

Sic flamma fulguris aurum, ferrum, plumbum &c. liquefacit. His experimentis maxime naturaliter referri phænomena fulguris nobis visa sunt, quæ illis multo sunt clariora, quibus præparandis nitrum, pulvis pyrius, vel aurum fulminans adhibetur. De aliis quibusdam proprietatibus ejusdem splendentis ac comburentis præparationis Chymicæ, conferantur Philosophicæ Collectiones.

Experimentum II.

Miscendo duos liquores actu frigidus rutilantia quædam & ignea corpuscula efficere, quæ non in tenebris tantum, verum etiam tempore meridiano in aere illuminato splendeant.

Hoc experimentum admiratione profecto dignissimum hoc ordine perfeci. Accepi grana decem aut viginti Phosphori solidi, ac tantum aquæ affudi, quantum ipsis obtegendis sufficiebat, (drachmam fuisse existimo,) ut liqueferent. Cum actu frigida esset hæc aqua, duabus uncis olei Vitrioli ipsam miscui, factaque agitatione primum productus est calor, deinde ignei quidam globuli emissi ascenderunt, qui stellarum instar ad latera vitri adherentes, jucundo adstantium spectaculo aliquandiu flagrarunt.

Experimentum III.

Diætæ mixtionis alteram aliud addendo flammam excitare.

Fit

Fit hoc, si pauxillum olei Terebinthinæ immittatur; absque va-
sificatione agitatione, mixta corpora ignem concipient ac vehementissi-
me flagrabunt. Et fieri quidem hoc experimentum in vase aperto, ut
seri liber aditus pateat, debet. Idem successit infuso oleo Petrolei &
de lateribus; sed oleo communi & spiritu vini flammam excitare non
potui.

Qui hanc flagrantem mixtionem componunt liquores, si sepa-
ratim capiuntur, omnes ad tactum frigidi sunt, nonnulli etiam vir-
tute ac effectu. Sic aqua & oleum Vitrioli natura frigefaciunt; sed
cum confunduntur, fervorem efficiunt, qui agilibus phosphori parti-
culis subito ignem communicat. Atque is ubi materiam, quæ accen-
di possit, invenit, qualis est oleum Terebinthinæ & similia, in flammam
satis conspicuam erumpit, quemadmodum in oleis, dum coquuntur,
ebullientibus usu venit.

Hæc experimenta omnia inferiori loco haberentur, si illud Borri-
chii, relatum a Bartholino in Actis Hafniensibus, & allegatum, ut fide
dignum, ab eruditissimo quodam Societatis nostræ membro, satis suc-
cederet. Titulus experimenti hic est: efficere, ut duorum liquorum
alter alterum accendat, licet seorsim uterque actu frigidus sit. Jam
equidem domi aliquoties iterato inutiliter tentamine, novam eventum
non respondere promissis Borrichii, lubens tamen admodum ad capi-
endum experimentum coram tot testibus adducebar; tum quia id sua
specie olim præsentem aliquos fefellerat, tum quia Viri fide digni in
Germania ipso, ut indubitato, ad confirmandas hypotheses passim ti-
tebantur. Itaque quodammodo necessarium erat, de re tanti mo-
menti decernere.

Experimentum IV.

Quod est refutatio experimenti Borrichiani de
accensione.

Accepi, ut iusserat Borrichius, quatuor uncias spiritus Venetæ
Terebinth. recentissimi, eisque addidi sex uncias aquæ fortis optimæ.
Factam in vase vitreo mixtionem radiis solaribus exposui; quo ipso ta-
men nos deceptum, in quibusdam adstantibus prædixi. Post dimidi-
am horam liquores adeo effervescente cœperunt, ut spississimum fu-
mum emitterent, quem cortice subereo vas obturante coarctavi ac de-

pressi. Condensatus iste fumus rubicundus, radiis solaribus illustratus, flammam exhibuit. Dum hæc ita ferent, ego interim certus eram, subesse fallaciam, & reselli hoc experimento proverbium: ubi fumus, ibi ignis. Ut quovis modo experimentum juvarem, perfeci ipsum in loco, qui radios solares admittebat. Sed quum hæc circumstantia erroris fundamentum esset, repetere experimentum in loco obscuriori, ubi facilius realis productio luminis discerneretur, annuentibus amicis volui: consentaneum enim visum fuit, liquores hos æque in tenebris ac in luce acturos. Reiterato igitur experimento, efferverunt ut antea commixti liquores. Stupam, quæ facile in flammam raperetur, fumo in vase admoveam. Sed tunc, qui mecum hoc experimentum observabant, Viri sane acutissimi, non poterant ullam ignis scintillam, nec quiequam lucis animadvertere, ut adeo & stupa illa extraheretur, & liquores effervescentes nec luminis, nec ignis, nec flammæ ullam speciem præberent. Gavebit interim, qui hoc experimentum repetet, sic candelas mixtionis propius admoveat; fumus enim facile in ignem abibit, & liquores accendet; atque sic, qui non satis accurata diligentia rem examinabit, decipietur.

Experimentum V.

Quod est aliud de ebullitione & incalescentia.

Ex illis mixtionibus, in quibus summi calores & effervescentia cum magna ebullitione observari possunt, hæc reliquas omnes antea, quam in eodem conventu produxi,

Si unciaz uni Spiritus Nitri paulatim affundas duas drachmas Spiritus Vini rectificatissimi, calor & ebullitio summa erunt. Et cum in altero illo experimento ad dimidiam horam expectandum esses, dum efferverent liquores, in hoc id e vestigio contingit, ut adeo potior ratio mihi esset, in meo experimento productionem ignis & flammæ sperandi, quam Borrichio fuerat in suo. Erunt fortasse, qui dum imitari experimentum volent, frustrabuntur, nisi monita nonnulla observent. Cujus generis errores effecerunt, ut se aliquando deceptos esse nonnulli perperam crediderint, Spiritus Nitri communis, qui primum in aquam destillatus fuit ac postmodum purificatus, aqua omni separata, expectationem fallat: rubrum Nitri & rectificatissimum Vini spiritum adhiberi oportet. Deinde primum Spiritus Nitri, liquorum gravior, in aquam immittendus est, ac post eum Spiritus Vi-

ni.

mi. Nam si ordo inverfus fuerit, nulla fequetur ebullitio, id quod Philofophorum rationem haud parum obtundit. In hoc experimento (maxime fi ingredientia ad eminentem perfectionis gradum deducta fuerint) Spiritus Vini inftar ignei carbonis fe habet; uti ignis furfum agit ac per halitus adfcendere facit aquam, quæ ipfi infunditur; fic Spiritus Nitri vafam copiam Spiritus Vinofi furfum magna vi tollit, ut tota fubito camera odore impleatur. Quo vero accuratius hujus rei veritatem fcruatetur, partes æquales in vafe vitreo mifcui, applicato ipfi alio recipiente capaciore, atque hoc pacto condensato vapore, qui e corporibus commixtis adfcenderat, Spiritus Vini haud exiguam copiam rurfus obtinuit.

Utrumque experimentum impugnandæ notioni Alkali & Acidi interfervire potest, fi quidem fummi conflictus excitari per corpora differentis texturæ videmus, in quibus ifta duo principia haud quaquam confpicua funt. Habemus hic fane acida validiffima, fed de nullo Alkali neque volatili neque fixo ulla fufpicio eft. Nec videtur illud Alkali, quod in Spiritu Nitri latere vulgo creditur, tanti conflictus caufa effe; dubium enim eft, an tale quid revera exiftat. Quod fi Alkali fuit, perdidit fane jam vim fuam, agente in ipfâ acido tam forti, in cuius fiam quali delitefcit. Tam bene lignum igni admotum manet illæfum, quam hujusmodi Alkali fub acidi tam vigorofi potentia fe tueri potest. Sed hoc obiter. Varii dantur liquores, qui commixti magis minusque effervescunt, facilius aut difficiliius inflammantur, & ad diverfos gradus caloris perveniunt, ut febrilium ardorum caufæ hinc cognofci poffint, perque varia experimenta obvifant. Magis arduum eft, de frigidis quibusdam affectibus fanguinis, aliorumque fuccorum corporis rationem reddere. Nam qui hystericâ paffione laborant, de frigore fanguinis plerumque conqueruntur, durante paroxyfmo, quod ignis fat commodus, & cordialis remedia vix fugant. In his pulfus fere tardior eft, cum contra in urente febricitantium paroxyfmo nunquam non citior fit. Hæc clarius explicabuntur folutione falis Armoniaci, quam Nitri, in aqua.

Experimentum VI.

Defrigore absque ebullitione producto, Hystericorum Paroxyfmorum rationem reddens.

Quartam partem libræ falis Armoniaci sextario fere æque injectam

Etiam dissolvimus, tantumque effectum frigus fuit, ut nullo opus Thermometro esset, quod de effectu testaretur.

In hoc experimento nulla liquorum ebullitio nec tumor est, sed potius condensatio, quale quid etiam in hystericis passionibus frigidis acciderè poterit. Nam si humores intumescerent, amplius spatium postularent, quod quia concedi forte nequiret, ideo acceleratione pulsus compensandum esset, quo humores extensi intervallo temporis breviori transmitterentur. Verum hic casus non hujus loci est, sed postea occurret. Declarabo jam affectiones sanguinis per solutionem Salis Armoniaci, quo (ut iam experimento dixi) sanguis illorum, qui diu ipsum contingebant, ad gradum manifestum molestumque frigoris deducebatur. Massa enim sanguinis facile in ejusmodi glomos coalescit, qui sali Armoniaco haud parum similes sunt. Atque hoc magis probabile videbitur, si cogitetur, humanum & quemvis alium sanguinem natura sua salibus urinosi abundare, quæ in acres ac pungentes humores degenerare possunt, maxime cum salis conditisque cibis, aut acidis liquoribus liberalius utimur, Docet enim experientia, tale acidum, quale Spiritus Salis est, si urinoso mixtum sit, in Sal Armoniacum converti (quod jam suæ volatilis naturæ plurimum perdidit,) Planissime de hoc constat, quoniam in figuras plumis similes coit, quod sali armoniaci proprium est, Quod autem sanguis variis salium generibus abundet, dubium non est; quodque illius salis aliquid contineat, quod Salsum vulgo dicitur, & marinum est, non ita pridem in Societatis Regiæ confesso declaravi; denique quod sal Armoniacum inprimis magna salis volatilis (cujus & in sanguine plurimum est,) copia, ac sale jam memorato abundet, id vero a nemine negatur. Præsupposito igitur, existere, quas dixi concretiones in sanguine, proximum est, ut quomodo agant, consideremus. Esse quasdam antecedentes ac concomitantes causas alias hystericæ passionis non nego; frigidiorum autem affectuum causam potissimum expendo.

Probabile admodum est, glandulas obstructionibus laborare, quæ paroxysmum antecedunt. Cui sententiæ tanto facilius calculum adjicio, quoniam ægroti & priusquam patientes, & cum laborant, hæc se affligi queruntur. Hæc obstructiones consuetas fecerunt lymphae impeditant, ne cum os cum ventriculo & oesophagum humectent, unde

unde fitis exoritur. Porro minima lymphæ quantitas per viam ordinariam secernitur, maxima pars a venis absorbetur, & salia, quæ in sanguinis massa sunt, diluit, ut in solutionem & fluorem vertantur, producendo affectui frigidum idoneum. Sic sal Armoniacum poterit cum quibusdam liquoribus misceri, cum aliis non item, cum Spiritu Vini penitus fere non potest, non æque cum vino ac cum aqua, & quo limpidior hæc est, eo commodius ac citius resolvitur, efficitque, in hoc potissimum menstruo, frigiditas illas operationes. Conjectura illa haud vana, de extraordinaria tum temporis effusione lymphæ in massam sanguinis, porro confirmatur per magnam urinæ quantitatem, quam ægroti reddunt, ex qua ratione nonnulli de his casibus parum instructi, diabetem metuere solent. Urina enim plerumque lurida ac limpidior est. Idem ulterius hinc confirmatur, quod cum glandulæ cuticulares ab officio transpirandi arcentur, per quodcumque ambiens frigidum ac fluidum (ut illis accidit, qui in aquam intrant,) major urinæ quantitas in homine fiat, quam pallidiorem & post secundam aut tertiam evacuationem inspidam comperi. Sed cavendum mihi est; ne tædium lectori creem.

Experimentum VII.

De frigore per insignem ebullitionem producto, ubi frigidi calidique paroxysmi febrium liquoribus quibusdam commixtis similes esse ostenduntur.

Quoties in hoc experimento usi sumus acido, sive aceti, sive omphacii, lujulæ, mali aurantii & limonii, vel mitiore aliquo; immisso in hos succos volatili sale sanguinis humani, semper infecuta est ebullitio conspicua, quæ tamen calorem ullum præter expectationem nequaquam excitavit, quod alias liquores ebullientes facere solent, sed potius thermometrum bene præparatum ita affectit, ut liquor, manifesto frigoris signo, in ipso descenderit. Inveni, quanto fortius acidum erat, tanto ebullitionem majorem fuisse, & frigus intensius, quod sanè observari meretur.

Ex hac ratione aceto fortissimo usus sum, purificato per congelationem (quem parandi modum Honoratissimus Dn. Boyle docuit.) & in hac mixtione fere usque ad punctum congelationis deventum fuit. Quoniam autem molesta est hujus aceti præparatio, nec fieri nisi certo

si certo tempore potest, ideoque experimentum ope Spiritus Veneris vel æruginis, aceti sane omnium optimi, ut plurimum perfecti. Hoc adhibito frigus tactu percipitur, & in thermometro mutationes maximas efficit. Memini depressisse hanc mixtionem tempore æstivo aquam Thermometri, ad sextum pollicem infra temperamentum frigidioris aquæ fontanæ, ut vix ad dimidium pollicem a nota congelationis distaret. Dum hoc accidit, liquor tumescit, ampliusque spatium, quam antea requirit, nec breviori vase continetur.

Sunt circa hoc experimentum, quæ peculiarem curam merentur. Observatione dignum est, quod magna validaque motio duorum liquorum diversæ naturæ, calorem adeo non producat, ut potius frigoris intensioris causa sit, idque insuper cum manifesta partium expansione contingat. Aliam ejusdem rei confirmationem suppeditat aptum & æque inexpectatum experimentum, in quo effectus itidem vulgari observationi contrarius occurrit. Ita vero se habet. Si oleo vitrioli admisceas quantitatem aquæ, calor sensibilis absque liquorum expansione fiet, cum alias communiter calor in vino, aqua & plerisque fluidis corporibus eam efficiat. Hic enim condensatio & contractio potius accidit, ut ad oculum apparet, si experimentum in vitro colli longiusculi instituat, & nota protinus facta mixtione in exteriori superficie fiat. Utriusque experimenti ratio difficulter ex hypothesei Cartesianæ redditur; non existimo tamen, hanc ab illis profus destrui ac everti. Sed ut in experimenti enarratione pergam, cum spectatoribus meis sufficienter demonstrassem, gradum frigoris producti admodum notabilem esse, paucas aliquot guttulas altius liquoris infudi, quæ illico temperamentum frigidæ mixtionis immutabant, ac duorum triumve minorum spatium ad calorem reducebant illo ambientis aeris (erat autem dies æstivus Julii, quo Solis calor haud parum urgebat,) intensiorem.

Jam fiat experimenti applicatio. In frigido paroxysmo febrium sæpius fortior ac concitator est pulsus, qui ebullitionem, (effervescentiam nominare non audeo,) ac celerem motum sanguinis arguit, & capitis aliarumque partium dolores forte ab extensione insueta vasorum proveniunt, quæ expansionem humorum ebullientium necessario comitatur. In hac artificiali, quamvis frigida mixtione, magna commotio, ebullitio, & expansio liquorum videtur. In
sangu-

sanguine aliisque succis corporis, subinde magnam salis volatilis copiam reperimus, ac nonnunquam vel ab aere infecto, vel a mala vivendi ratione & a variis causis, succi acidi ad sanguinem deferri possunt, qui dum in salia volatilia, quibus sanguis abundat, agunt, frigus satis producunt sensibile. Non rari sunt agroti, qui e ventriculo ac intestinis (grandibus illis emunctoriis sanguinis,) liquores acidos ejecerunt, dentes ipsos ac solidiores partes alias corrosuros. Sic in nostro experimento planum est, acidum extraneum, ubi sal volatile ex sanguine collectum invenerit, effectum frigidum producere, & siquidem nullos liquores novi, qui præter hujus generis mixtionem tale phenomenon frigidum exhibeant, hinc non præter rationem creditur, similem mixtionem frigidorum paroxysmorum febris causam esse.

Quod incalescentiam attinet, quæ in mixtione nostra contingit, dixisse debueram, ipsam factam fuisse nuda quarundam guttularum olei sulphuris per campanam additione, qui liquor quoniam originem suam igni debet, forte calorificam virtutem inde etiam possidet, per quam calidum paroxysmum febrium repræsentat. Observavi non obstante frigida mixtionis actione, ipsam crassiorem magisque viscosam, quam antea erat, evasisse, affuso autem oleo memorato sive Spiritu sulphuris factam fuisse clariorem magisque fluidam. Similiter agiles humani corporis spiritus, qui licet pro igne actuali haberi nequeant, ipsi tamen analogi sunt, quoties in majori copia turbidam massam sanguinis intrant, primum suo calore suaque actione crassiores glomos attenuant, postea particulas non bene habentes subigunt, ipsasque in rectam texturam reducunt, expellendo heterogeneas per sudorem, vel urinam, vel utrovis modo; quod ipsum est reconvalescentiæ victique paroxysmi signum.

Unicum hoc, quod opponi mihi poterit, removebo. Videlicet non videntur acida tam fortia in humano corpore inveniri, qualibus ego in experimentis utor.

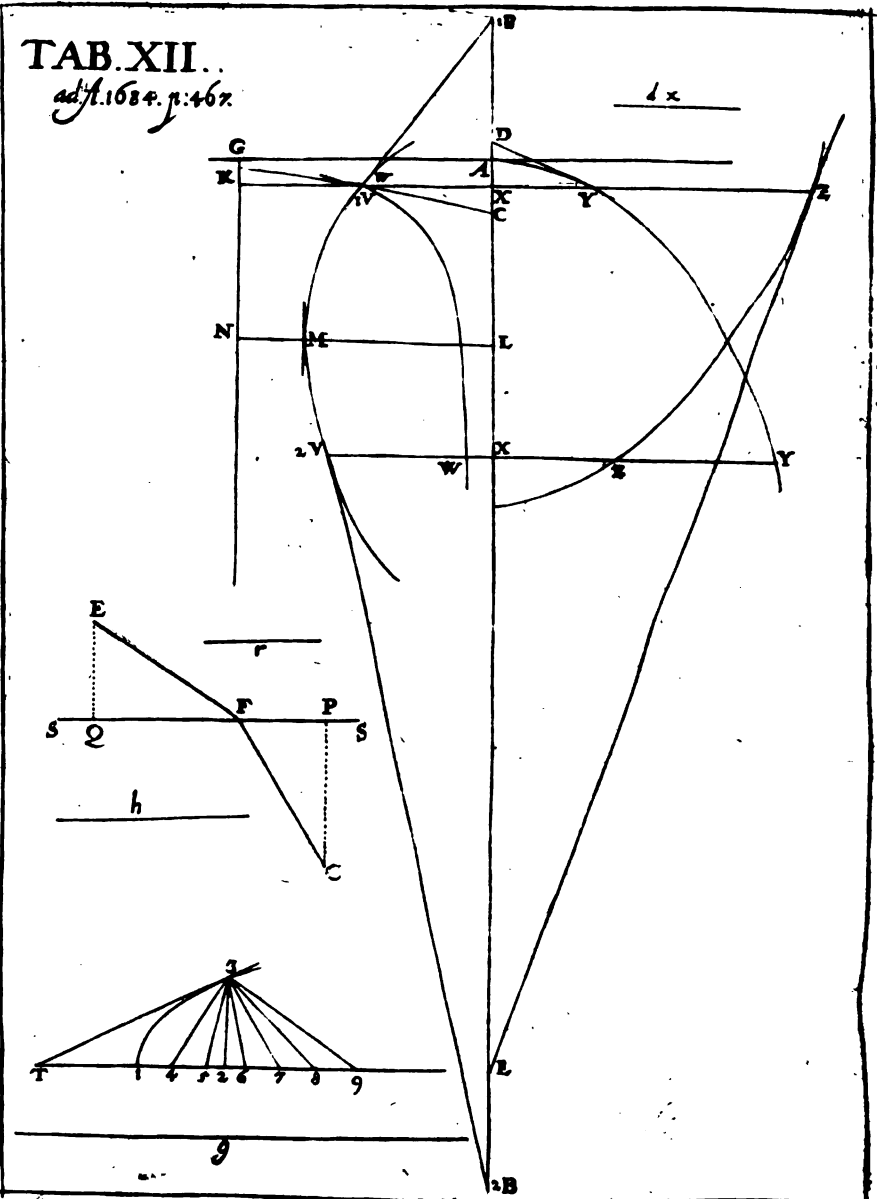
Respondeo, nec gradu tam sublimi frigeris opus esse, ut febrim sanguis noster patiat. Levis enim declinatio ab usitata ejus temperie nobis commovendis sufficit.

FAciam hic obiter mentionem propositionis dignissimi ~~en~~jusdam membri Societatis nostræ, qua jubebamur experiri, annon Cortex Peruvianus febrim artificialem a liquoribus nostris productam præveniret. Cujus rei factum quidem periculum fuit, sed eventus expectationi non respondit. Paravimus enim infusionem corticis in aceto communi, ac eidem injecimus quantitatem Salis memorati volatilis, ubi statim liquorum sensibilis commotio insecta est, cum aliquo gradu frigoris, veruntamen non erat ista adeo vehemens, ut antea, cumque opium cortici admisceretur, nequaquam eo perveniri observavimus, quo prius experimentum ascenderat. Ipsa interim aciditas in hoc casu haud quaquam penitus extinguebatur. Quantum ad corticem attinet, non jam audeo ejus naturam hoc experimento declarare, quippe quod hac solum fini institueramus, ut satisfaceret desiderio Viri doctissimi. Neque enim unquam existimavi, febrifuga remedia alcalium, dum operantur, partes agere. Sed si ostendero, alia medicamenta esse ad Alcalium familiam pertinentia, quæ mederi febribus certum sit, hoc ipso evincam, fieri id destructione quorundam acidorum humores & viscera obsidentium, ut ita prohibeant ebullitionem, quam efficere hujusmodi liquores, ubi commixti fuerint, solent. Manifestum est corallia, oculos cancri & alia testacea, quæ alcalibus fixis vulgo annumerantur, imo fixa illa salia Absinthii & Carduibenedicti &c. perinde ut salia quævis volatilia corrigere, & quam maxime immutare acidos humores, ubicunque ipsos inveniunt, ac omnino conservare liquores, qui acefendo alias facile corrumpuntur ac degenerant. Ita lac & sanguis ipse multo diutius servantur, illud ne acefcat, hic ne fermentet aut putrefiat, si cum sale volatili misceantur. Quod itidem veritati consonum est, febres quamplurimas istiusmodi remediis fugatas fuisse, sal absinthii & salia volatilia febrifugis componendis maxime adhibentur. Ut ulterius hoc experimentum prosequeremur, dissolvimus tantum calcis, quantum ab aceto optimo fieri poterat, colatumque per solum Spiritui rectificato sanguinis injecimus, nullam tamen ebullitionem sequi vidimus, nec frigoris ullum aut caloris sensum percepimus.

NOVA

TAB. XII.

adh. 1684. p. 467.

MENSIS OCTOBRIS A. MDCLXXXIV. 467
NOVA METHODVS PRO MAXIMIS ET MI-
nimis, itemque tangentibus, quæ nec fractas, nec irrati-
onales quantitates moratur, & singulare pro
illis calculi genus, per G.G.L.

Sit axis AX, & curvæ plures, ut VV, WW, YY, ZZ, quarum ordi- TAB. XII.
 natæ, ad axem normales, VX, WX, YX, ZX, quæ vocentur respec-
 tive, v, vv, y, z, & ipsa AX abscissa ab axe, vocetur x. Tangentes sint
 VB, WC, YD, ZE axi occurrentes respective in punctis B, C, D, E.
 Jam recta aliqua pro arbitrio assumta vocetur dx, & recta quæ sit ad
 dx, ut v (vel vv, vel y, vel z) est ad VB (vel WC, vel YD, vel ZE) vo-
 cetur d v (vel d vv, vel dy vel dz) sive differentia ipsarum v (vel ipsa-
 rum vv, aut y, aut z) His positis calculi regulæ erunt tales:

Sit a quantitas datâ constans, erit da æqualis 0, & d ax erit æquæ
 a dx: si sit y æquæ v (seu ordinata quævis curvæ YY, æqualis cuius or-
 dinatæ respondententi curvæ VV) erit dy æquæ dv. Jam *Additio & Sub-*
tractio: si sit z -y † vv † x æquæ v, erit dz -y † vv † x seu dv, æquæ
 dz -- dy † dv † dx. *Multiplicatio*, dx v æquæ x dv † v dx, seu posito
 y æquæ xv, fiet dy æquæ x dv † v dx. In arbitrio enim est vel formulam,
 ut xv, vel compendio pro ea literam, ut y, adhibere. Notandum & x
 & dx eodem modo in hoc calculo tractari, ut y & dy, vel aliam literam
 indeterminatam cum sua differentiali. Notandum etiam non dari
 semper regressum a differentiali Equatione, nisi cum quadam cautio-

ne, de quo alibi. Porro *Divisio*, $d \frac{v}{y}$ vel (posito z æquæ $\frac{v}{y}$) dz æquæ
 $\frac{y dv - v dy}{y^2}$

yy

Quoad *Signa* hoc probe notandum, cum in calculo pro litera
 substituitur simpliciter ejus differentialis, servari quidem eadem signa,
 & pro † z scribi † dz, pro -- z scribi -- dz, ut ex additione & subtra-
 ctione paulo ante posita apparet; sed quando ad exegesis valorum
 venit, seu cum consideratur ipsius z relatio ad x, tunc apparere, an
 valor ipsius dz sit quantitas affirmativa, an nihilo minor seu negativa:
 quod posterius cum sit, tunc tangens ZE ducitur a puncto Z non ver-
 sus A, sed in partes contrarias seu infra X, id est tunc cum ipsæ ordinatæ

N n n 3

decreſcunt creſcentibus x . Et quia ipſæ ordinatæ y modo creſcunt, modo decreſcunt, erit $d y$ modo affirmativa modo negativa quantitas, & priore caſu $V 1 B$ tangens ducitur verſus A ; poſtérieure $2 V 2 B$ in partes averſas: neutrum autem fit in medio circa M , quo momento ipſæ y neque creſcunt neque decreſcunt, ſed in ſtatu ſunt, adeoque fit $d y$ æqu. 0 , ubi nihil refert quantitas ſit ne affirmativa an negativa, nam $\int 0 dx = 0$: eoque in loco ipſa y , nempe ordinata $L M$, eſt *maxima* (vel ſi convexitatem Axi obverteret, *Minima*) & tangens curvæ in M neque ſupra X ducitur ad partes A ibique Axi propinquat, neque infra X ad partes contrarias, ſed eſt Axi parallela. Si $d y$ ſit infinita reſpectu ipſius dx , tunc tangens eſt ad axem recta, ſeu eſt ipſa ordinata. Si $d y$ & dx æquales, tangens facit angulum ſemirectum ad axem. Si creſcentibus ordinatis y , creſcunt etiam ipſa earum incrementa vel differentiæ, dy ; (ſeu ſi poſitis $d y$ affirmativis etiam $dd y$ differentiarum ſunt affirmativæ, vel negativis negativæ) curva Axi obvertit *concaſitatem*; alias *convexitatem*: ubi vero eſt maximum vel minimum incrementum, vel ubi incrementa ex decreſcentibus fiunt creſcentia aut contra, ibi eſt *punctum flexus contrarii*, & concavitas atque convexitas inter ſe permutantur, modo non & ordinatæ ibi ex creſcentibus fiunt decreſcentes, vel contra, tunc enim concavitas aut convexitas maneret: ut autem crementa continuent creſcere aut decreſcere, ordinatæ vero ex creſcentibus fiunt decreſcentes vel contra, fieri non poteſt. Itaque punctum flexus contrarii locum habet, quando neque y neque $d y$ exiſtente 0 , tamen $dd y$ eſt 0 . Unde etiam problema flexus contrarii non duas ut problema maximæ, ſed tres habet radices æquales. Atque hæc omnia quidem pendent a recto uſurſignorum.

Interdum autem adhibenda ſunt *Signa Ambigua*, ut nuper in *diviſione*, antequam ſcilicet conſtet quomodo explicari debeant. Et

quidem ſi creſcentibus x , creſcunt (decreſcunt) — debent ſigna am-

y ,

bigua in $d \frac{y}{y}$ ſeu in $\frac{\dagger dy \dagger y dy}{yy}$ ita explicari, ut hæc fractio fiat quantitas affirmativa (negativa.) Significat autem \dagger contrarium ipſius \dagger , ut ſi hoc ſit \dagger illud ſit $--$, vel contra. Poſſunt & in eodem calculo occurrere plures ambiguitates, quas diſtinguo parentheſibus, exempla

plū causa si esset $\frac{y}{y} \frac{x}{z} = w$ foret $\frac{+dy}{y} + \frac{ydz}{z} = dw$

$$\frac{(+)}{y} dz + \frac{(-)}{z} z dy = ((+)) x d + ((+)) y dx = dw \text{ alioqui}$$

ambiguitates ex diversis capitibus ortæ confunderentur. Ubi notandum signum ambiguum in se ipsum ductum dare +, in suum contrarium dare -, in aliud ambiguum formare novam ambiguitatem ex ambabus dependentem

Potentia d $X^a = a \cdot X^{a-1} dx$, exempli gratia d, $X^3 = 3X^2 dx$
 $d \frac{1}{X^a} = \frac{-a dx}{X^{a+1}}$ ex. gr. si w sit $\frac{1}{X^3}$ fiet $d w = -\frac{3 dx}{X^4}$

Radices: d $\sqrt[b]{X^a} = \frac{a}{b} dx \sqrt[b]{X^{a-b}}$ (Hinc d $\sqrt{y} = \frac{dy}{2\sqrt{y}}$)

nā eo casu a est 1, & b 2; ergo $\frac{a}{b} dx \sqrt[b]{X^{a-b}}$ est $\frac{1}{2} \sqrt{Y^{-1}}$ jam Y^{-1} idem

est quod $\frac{1}{y}$ ex natura exponentium progressionis Geometricæ, & \sqrt{y} est $\frac{1}{\sqrt{y}}$) $d \frac{1}{\sqrt{y}} = \frac{-bdx}{2\sqrt{y} \cdot y}$ Sufficisset autem regula po-

tentiz integræ tam ad fractas quam ad radices determinandas, potentia enim sit fracta cum exponens est negativus, & mutatur in radicem cum exponens est fractus: sed malui consequentias istas ipse deducere, quam aliis deducendas relinquere, cum sint admodum generales, & crebro occurrentes, & in re per se implicita præster facilitati consulere.

Ex cognito hoc velut *Algorithmo*, ut ita dicam, calculi hujus, quem voco *differentialem*, omnes aliz æquationes differentiales inveniri possunt per calculum communem, maximæque & minimæ, itemque tangentes haberi, ita ut opus non sit tolli fractas aut irrationales, aut alia vincula, quod tamen faciendum fuit secundum Methodos hæctenus editas. Demonstratio omnium facilis erit in his rebus versato, & hoc unum hæctenus non satis expensum consideranti, ipsas dx, dy, dz, dw, dz, ut ipsarum x, y, z, (cujusque in sua serie) differentiis sive incrementis vel decrementis momentaneis proportionales haberi posse. Unde sit ut propozita quacunq; æquatione scribi possit ejus æquatio differenti-

alis, quod fit pro quolibet *membro* (id est parte, quæ sola additione vel subtractione ad æquationem constituendam concurrunt) substituendo simpliciter quantitatem membri differentialem, pro alia vero quantitate, (quæ non ipsa est membrum, sed ad membrum formandum concurrunt) ejus quantitatem differentialem ad formandam quantitatem differentialem ipsius membri adhibendo, non quidem simpliciter, sed secundum Algorithmum hæcenus præscriptum. Editæ vero hæcenus Methodi talem transitum non habent, adhibent enim plerumque rectam ut DX , vel aliam hujusmodi, non vero rectam dy quæ ipsis DX , XY , dx est quarta proportionalis, quod omnia turbat; hinc præcipiunt ut fractæ & irrationales (quas indeterminatæ ingrediuntur) prius tollantur, patet etiam methodum nostram porrigi ad lineas transcendentes, quæ ad calculum Algebraicum revocari non possunt, seu quæ nullius sunt certi gradus, idque universalissimo modo, sine ullis suppositionibus particularibus non semper succedentibus, modo teneatur in genere, *tangentem* invenire, esse rectam ducere, quæ duo curvæ puncta distantiam infinite parvam habentia, jungat, seu latus productum polygoni infinitanguli, quod nobis *curva* æquivalet. Distantia autem illa infinite parva semper per aliquam differentialem notam, ut dy , vel per relationem ad ipsam exprimi potest, hoc est per notam quandam tangentem. Speciatim, si esset y , quantitas transcendens exempli causa ordinata cycloëidis, eaque calculum ingrederetur, cujus ope ipsa Z ordinata alterius curvæ esset determinata, & quæreretur dz seu per eam tangens hujus curvæ posterioris, utique determinanda esset dz per dy , haberetur autem dy , quia haberetur tangens cycloëidis. Ipsa autem tangens cycloëidis, si nondum haberi fingeretur, similiter calculo inveniri posset ex data proprietate tangentium circuli.

Placet autem exemplum calculi proponere, ubi notetur me divisionem hic designare hoc modo, $x: y$ quod idem est ac x divis. per y

$\frac{x}{y}$ seu—. Sit æquatio *prima* seu data, $x: y \dagger a \dagger b x c - xx$: quadrat.

$ex \dagger fxx \dagger ax \vee gg \dagger yy \dagger y: \vee hh \dagger lx \dagger mxx$ æqu. o. exprimens relationem inter x & y seu inter AX & XY , posito ipsas $a, b, c, e, f, g, h, l, m$ esse datas; quæritur modus ex dato puncto Y educendi

YD

YD quæ curvam tangat, seu quæritur ratio rectæ DX ad rectam datam XY. Compendii causa pro $a + b x$ scribamus n ; pro $c - xx$, p ; pro $ex + fxx$, q ; pro $gg + yy$, r ; pro $hh + lx + mx$, s . fiet $x : y + n p : q q + a x \sqrt{r} + yy : \sqrt{s}$ æqu. o. Quæ sit *Æquatio Secunda*. Jam ex calculo nostro constat $d, x : y$ esse $+ x dy + y dx$, $: yy$; & similiter $d, n p : q q$ esse $(\dot{t}) 2 n p d q (\dot{t}) q n \dot{d} p \dot{t} p \dot{d} n$; q^3 & d ; $a x \sqrt{r}$ esse $- a x d r : 2 r \sqrt{r} a d x \sqrt{r}$; & $d, yy : \sqrt{s}$ esse $((\dot{t})) yy ds ((\dot{t})) 4 y s dy$; $: 2 \sqrt{s}$, quæ omnes quantitates differentiales inde ab ipso $d, x : y$ usq; ad $d, yy : \sqrt{s}$ in unum additæ, facient o, & dabunt hoc modo *Æquationem tertiam*, ita enim pro membris secundæ æquationis substituantur quantitates eorum differentiales. Jam $d n$ est $b dx$, & $d p$ est $- 2 x dx$, & $d q$ est $e dx + 2 f x dx$, & $d r$ est $2 y dy$, & $d s$ est $l dx + 2 m x dx$. Quibus valoribus in *Æquatione tertia* substitutis habebitur *æquatio quarta*, ubi quantitates differentiales quæ solæ supersunt, nempe dx, dy , semper reperiuntur extra nominatores & vincula, & unum quodque membrum afficitur vel per dx vel per dy , servata semper lege homogeneorum quoad has duas quantitates, quomodocunque implicatus sit calculus; unde semper haberi potest valor ipsius $dx : dy$ seu rationis dx ad dy hoc est DX quæritæ ad XY datam, quæ ratio in hoc nostro calculo (mutando æquationem quartam in Analogiam) erit ut $+ x : y + a xy : \sqrt{r} ((+)) 2 y : \sqrt{s}$ est ad $+ 1 : y (+) 2 n p e + 2 f x : q^3 (+) - 2 n x + p b : q q + a \sqrt{r} ((\dot{t})) y y l + 2 m x : 2 s \sqrt{s}$. Dantur autem x & y ex dato puncto Y Dantur & valores supra scripti litterarum n, p, q, r, s , per x & y . Habetur ergo quæsitum. Atque hoc exemplum satis implicatum ideo tantum ascripsimus, ut modus superioribus regulis in calculo etiam difficiliore utendi appareret. Nunc præstat usum in exemplis intellectui magis obviis ostendere.

Data sint duo puncta C & E, & recta SS in eodem cum ipsis plano, quæritur punctum F in recta SS ita sumendum, ut junctis CF, FE, sit aggregatum rectangulorum, CF in datam h, & FE in datam r, omnium possibilium minimum, hoc est si SS sit mediorum separatrix, & h repræsentet densitatem medii, ut aquæ, a parte C & r densitatem medii ut aeris, a parte E, quæritur punctum F tale, ut via a C ad E per F sit omnium possibilium facillima. Ponamus omnia ista rectangulorum aggregata possibilium, vel omnes viarum possibilium difficultates, re-

præsentari per ipsas KV, curvæ VV ordinatas ad rectam GK normales, quas vocabimus ω , quarumque minimam earum, NM. Quia dantur puncta C & E, dabuntur & perpendiculares ad SS, nempe CP (quam vocabimus c) & EQ (quam e) & præterea PQ (quam p) ipsam autem QF quæ sit æqualis ipsi GN (vel AX) vocabimus x, & CF, f; & EF, g; fiet FP, $p - x$; f æqu. $\sqrt{cc + pp} - 2px + xx$, seu compendio \sqrt{l} , & g æqu. $\sqrt{ee + xx}$ seu compendio \sqrt{m} . Habemus ergo ω æqu. $h \sqrt{l + r} \sqrt{m}$, cujus æquationis æquatio differentialis (posito d ω esse o, in casu minimæ) est o æqu. $-hd l : 2 \sqrt{l - r} dm : 2 \sqrt{m}$ per regulas calculi nostri traditas; jam dl est $-2 dx - p + x$, & dm est $2x dx$, ergo fit: $hp - x : f$ æqu. $rx : g$. quod si jam hæc accommodentur ad dioptricam, & ponantur f & g, seu CF & EF æquales, quia eadem manet refractionis in puncto F quantacunque ponatur longitudo rectæ CF, fiet $h p - x$ æqu. rx , seu $h : r :: x : p - x$, seu h ad r ut QF ad FP, hoc est sinus angulorum incidentiæ & refractionis FP & QF erunt reciproce ut r & h, densitates mediorum in quibus fit incidentia & refractionis. Quæ densitas tamen non respectu nostri, sed respectu resistentiæ, quam radiis lucis faciunt, intelligenda est. Et habetur ita demonstratio calculi, alibi a nobis in his ipsis Actis exhibitæ, quando generale Opticæ, Catoptricæ & Dioptricæ fundamentum exponebamus. Cum alii doctissimi Viri multis ambagibus venati sint, quæ hujus calculi peritus tribus lineis impostum præstabit. Quod alio adhuc exemplo docebo. Sit curva 133 talis naturæ, ut a puncto ejus quocunque ut 3 ductæ ad sex puncta fixa in axe posita, 4,5,6,7,8,9, sex rectæ 34,35,36,37,38,39, simul additæ, sint rectæ datæ g, æquales. Sit axis TI 4526789, & 12 sit abscissa, 23 ordinata, quæritur tangens 3T, dico fore T 2 ad 23 ut $\frac{2}{3} + \frac{2}{3} + \frac{2}{3} + \frac{2}{3} + \frac{2}{3} + \frac{2}{3}$ est ad $-\frac{2}{3} - \frac{2}{3} + \frac{2}{3} + \frac{2}{3} + \frac{2}{3} + \frac{2}{3}$. Eademque erit regula, continuatis tantum terminis, si non sex sed decem vel plura puncta fixa supponerentur, qualia secundum methodos tangentium editas calculo præstare sublatis irrationalibus, & diosissimæ & aliquando insuperabilis operæ foret, ut si rectangula plana vel solida secundum omnes biniones vel terniones possibiles ex rectis illis composita datæ quantitati æquari deberent, in quibus omnibus, & multo implicatioribus, methodi nostræ eadem est opinione multo major, rarissimique exempli facilitas. Et hæc quidem

initia

initia sunt tantum Geometriæ cujusdam multo sublimioris, ad difficilima & pulcherrima quæque etiam mistæ Matheseos problemata pertingentis, quæ sine calculo nostræ differentiali aut simili non temere quisquam pari facilitate tractabit. Appendicis loco placet adjicere solutionem Problematis, quod Cartesius a Beaunio sibi propositum, Tom 3. Epist. tentavit, sed non solvit. Lineam invenire WW talis naturæ, ut ducta ad axem tangente WC , sit XC semper æqualis eidem rectæ constanti, a. Jam XW seu w ad XC seu a , ut $d w$ ad $d x$: Ergo si dx (quæ assumi potest pro arbitrio) assumatur constans sive semper eadem nempe b , seu si ipsæ x sive AX crescant uniformiter, fiet W æqu.

$\frac{dw}{b}$, quæ erunt ipsæ W ordinatæ, ipsi dw , suis incrementis sive differentiis, proportionales, hoc est si x sint progressionis arithmeticæ, erunt w progressionis Geometricæ, seu si w sint numeri, x erunt logarithmi; linea ergo WW logarithmica est, ●

LAVRENTII STRAVSSII Med. D. hujusque & Physic. Prof. Giffens. Isagoge Physica.
Editio secunda Ulmæ, 1684, in 8.

Continet Liber integram doctrinam Physicam per theoremata & axiomata, quibus partibus singula capita constant, explicatam. In Axiomatibus controversiæ juxta hypotheses scriptorum, non solum antiquorum, sed & recentium breviter proponuntur, & additis limitationibus deciduntur. Eclecticam ergo philosophandi rationem sequitur, in qua sæpe Sperlingii opiniones præ Peripateticis placent, sæpe etiam recentissimorum Philosophorum inventa approbantur.

GVNTHERICHRISTOPHORISCHELHAMMERI,
Med. Doct., & Prof. in Academia Julia, de
Auditu Liber unus.

Lugd. Batav. apud Petrum de Graaf, anno 1684,

Auditus rationem doctissimus Vir sibi præprimis excolendam fumsit, quod neminem sciret accurato satis studio in eam inquisivisse. Primam occasionem meditationis casus suggestit. Dum

enim cultas Europæ regiones peragrandō cum Echo confabulationem non raro institueret, in cogitationem venit, ut montium cavernis variisque anfractibus sonus capitur, captusque remittitur, ita in aure humana auditionem perfici. Quæ secum reputans Romam venit, ibique ex Kircheri Phonurgia, atque ipsius, qui eam scripsit, celeberrimi viri colloquio, in sua sententia plane confirmatus fuit. Cogitata autem sua, quæ jam tum in chartam conjicere cœperat, absolvit redux ex itinere in Academia Helmstadiensis. Opusculum in tres partes digessit; in prima de organo; in altera de objecto, sono, agit; in postrema ex his tanquam ex duabus præmissis conclusiones educit, quibus exponitur, quo pacto in aure sonus excipiatur, animæ mox inferendus; hoc est quomodo fiat auditio.

Ut Parte I. Organum feliciter describeret, non solum hominum, sed & multorum brutorum temporalia ossa diffracta contemplatus est atque ut structuræ aurium, tum in hominibus tum in brutis differant, diligenter annotavit, & adjectis iconibus illustravit. Quid in aure externa notabile occurrat, proponit cap. 1, & antequam de interna agat, prius id, quod inter utramque intermedium, tanquam via regia sonum introducit, meatum scilicet auditorium considerat, quem membrana claudit, inepte tympanum vulgo dicta, rectius menynx: chordam, quam per medium ejus decurrere credant Anatomici, in plerisque animalibus non reperiri asserit, in homine se non vidisse fateatur; interim Eustachio assentitur, novissimum scriptorem Gallum L' Amy errasse judicans, qui tendinem esse chordam hanc musculi cujusdam perhibuit, cap. 2. Hinc cap. 3. ad internam auris structuram transit, in qua præcipuum sensus instrumentum latet. Ejus primam partem concham, non modo pro generis, sed & ætatis diversitate in nonnullis animalibus variare admodum, observat; falli Vallisium, qui eandem esse ejus cavitatis in ove atque vitulo structuram scripsit. Tendinem externi musculi, quem processui mallei insertum putavit Cæcilius Folius, Auctor semper forti sed laxo ligamento petroso ossi connexum deprehendit: hoc ligamentum pro musculo male habitum a L' Amy: externum musculum perperam neglectum a Vallisio; Riolanum vero de musculis auris prorsus ineptiisse. Monet cavere errorem Bartholini in Anatomia Reformata & Riolani, aquæ ductum Fallopiianum cum canali, qui ex auribus in postremum palati spatium excurret,

rit, confundentium. Cap. 5. os petrosum cum iis quæ continet exponens, notat Aquapendentis, Casserii, L' Amy lapsus: imaginem ossis petrosi a Folio delineatam & passim libris illatam, non satis fidam agnoscit: tandem Aquæductum Fallopii, quem præ aliis Anatomicis commendat, ut in homine se habet, describit.

Parte altera initio examinat Anatomicorum de auditu sententiæ, quorum alii aerem internum (quem ingenitum male venditant,) alii nervum auditorium primum auditus organum asseruerunt, ostenditque utrosque sua opinione deceptos. Post hoc examen in soni proprietates inquirat, quid scilicet is patiatur, tum in aere, tum in corporibus solidis, in quæ incidit. Quæ omnia mathematicorum more per axiomata & propositiones agit. Conclusiones in tertia libri parte inferuntur. Aliqua hic ex Kircheri mutuatus est, reliqua de suo addidit. Demonstrat igitur, sonum in aere productum cum aere ipso simul moto per ejus spatia discurrere: dari radios sonoros æque ut radios luminæ, per quos auditus fiat: eos radios non esse ipsum sonum, sed ejus tantum speciem, i. e. simulacrum & quasi imaginem soni, qui ex collisione corporum exsurgebat, perinde ut in visione est simulacrum seu imago rerum, quæ cum radiis luminis in oculum ingrediuntur: vane ergo Villisium comminisci particulas in aere soniferas. Radios sonoros non citius ferri aere, quod perhibet Villisius, sed cum ipso æqualiter. Sonum per aerem, ex ingeniosissimi Leibnitii Consiliarii Hannoverani communicato sibi invento, docet hoc modo propagari: Aer, utpote corpus fluidum, compressum, indeque elastico præditum, ac in tremorem agi aptum, impressam semel speciem soni, una particula in aliam decurrente, totoque aere contremente, per seipsum propagat, perinde uti solida corpora faciunt. Non secus enim ac chorda commovetur, ac reciprocis ictibus huc illuc decurrit, aer quoque commoveri totus videtur; hinc una aeris particula alteri impressam speciem communicat, donec ob reactionem particularum vis tandem ac motus omnis elanguescat, & sonus propagari desinat. Subjicit paradoxon: sonum per aerem propagatum a principio ad finem undique ferri pari velocitate, sed viribus remittere. Quibus de sono in aere libero inter cætera dictis, suscipit ostendere illius peculiarem proprietatem, cum ex aliquo receptaculo in aerem illapsus est, v. g. ex variis tubis phonicis. Nimirum sonum, qui ex aliquo canali in aerem liberum,

rum profertur, non in orbem æqualiter ferri, sed potentissime in illam partem, versus quam canalis dirigitur: Sonoros radios ad aurem spectatos, non minus quam visivos ad oculum, coniformam habere; hinc uti visum, sic etiam auditum per conum fieri. Considerata ita soni propagatione per medium, nunc eum deducit ad objectum, & quid patiat ad obstaculum allisus, ulterius scrutatur. Quandoquidem enim intra aurem durissimis ossibus est excipiendus, extra cartilagine; tum demum, quid ibi fiat, cognoscitur, si quid in similibus soleat ipsi accidere, rite perpendatur. Cum autem objecta, in quæ incidit sonus, varia sint, tum duritie & transmittendi eum facilitate, tum & figura ipsa ac superficie; primum dispicit, quid sono fiat, cum incidit de objecto tenuiore in crassius, aut in corpus tremulum & laxius concretum: resolvit quoque problema, cur tormentum in medio maris tranquilli explosum, quam elegantissime ac per diu resonet, non secus ac si in maximo fornice id factum esset; in turbato vero Oceano prorsus sonus absorbeatur? Deinde monstrat, ut sonus ad superficiem asperam reflectatur, ad mollem & valde porosam absorbeatur. Tertio speculatur affectiones soni in corporibus concavis, ex quibus etiam solis auris nostra componitur. Hic legas ex Kircheri transumpta elegantissima; quomodo sonus per canales, tubos circulares, tubas sphericas, per cochleas seu tubos conicos secundum lineam helicem sive spiralem contortos mirabiliter propagetur, multiplicetur, augeatur.

Parte III. sonum in aures illapsum persequitur, & quid in singulis ejus partibus pati aptus sit, ex constructis supra regulis infert. Præmissis cap. 1. quibusdam de perceptione soni, cap. 2. tradit, quid in aure externa sono fiat, simulque de auriculæ structura curiose differit, culpans Europæos formam aurium naturalem haud parum viciantes, ad ossa temporum quasi alligando & admodum repressas gestando. Cap. 3. meatus auditorii usum, substantiam, figuram variam & flexuosam, quidque ipsi præstet membrana, qua tegitur, expendit. Cap. 4. de Tympano vulgo dicto, eique adhærentibus ossibus fusius cogitat, atque rejectis aliorum opinionibus, inter quas vulgata, membranulam eam malleo percussam resonare, uti tympanum militare pulsam; amplectitur eorum sententiam, qui existimant prætensam internæ cavitati menyngeam, ad arcendum aerem externum & injurias imminentes. Similiter de usu ossiculorum docentes Piccolominum, Eustachium, A-
qua-

quapendentem, Casserium, Marchettum, Laurentium, Spigelium, Coiterum, Bauhinū refellit, pronuncians ad soni perceptionem ipsa nihil conferre, interim motus alicujus causa esse facta. Cap. 3. explicat, quid sono accidat, postquam per canalem auditorium, tympanum illæsus pervasit, & nunc in primam eamque maximam auris internæ cavitatem, quam concham appellant, appulit. Conjungit considerationem binarum reliquarum cavitatum altius in osse petroso abditarum, cochleæ & labyrinthi, nervique auditorii, cum hæc omnia in uno osse, quod petrosum appellatum est, reperiantur & inter se cohæreant. Qua ratione totum de soni perceptione negotium absolvit. Cap. 6. & ultimo altqua intacta hæctenus, quæ tamen in aure etiam reperiuntur, tractat; qualia sunt aquæ ductus Fallopianus, canalis ex aure in os decurrens, ossiculorum officium ac motus membranæ, quæ conchæ prætenditur. Hæc cujus gratia facta sint, decedit, ne si videantur alicui auditus etiam esse gratia, tractatio antegressa imperfecta reputetur. Sententia Auctoris ingeniosa de auditu paucis hæc est. *Sonus collisione duorum corporum ætus, se per aerem undique, ea tamen conditione diffundit, ut, si impingat in corpus durum, æquale ac leve, reflectatur pro superficie illius duri corporis conditione ac modo. Hinc in auris externa quatuor excavatas primarias partes allabentis, ac per Helicis gyrum decurrentis radii reflectuntur ac colliguntur ad unum omnes, inque soniferum canalem seu auditorium meatum immittuntur. Ibi igitur satis crescit in ingressu quidem, augetur vero notabiliter etiam dum egreditur, & ubi incidit oblique ad os petrosum, reflectuntur iterum ac colliguntur in unum dispersi radii, & in cochleam ac labyrinthum simul immittuntur, per cujus utriusque gyros decurrens in immensum iterum augetur, & quod per unam ac tota refractiones ac reflexiones radiorum amisit, hic largiter recuperat. Ultimo, cum in cochlea intima, tum labyrinthi communi cavitate tandem, vel ad nervos vel ad ossæam laminam tenuissimam, postquam nervus latet, albiditur, ibique terminatur, tuncque sensio fit exactissima.* Coronidis loco tria proponit problemata doctis solvenda.

I. Quo pacto aer, ac ipse etiam tabaci herbæ fumus, ore haustus, ex aure per meatum auditorium egreditur, cum tympani menynge is exacte sit clausus, auris vero interna, præter hunc unum auditorium canalem, exitum habeat nullum?

II. Si aer cohibetur intra pectus, clausa laryngis rimula, quomodo,

do, dum nifu maximo excrementa ex alvo excludimus, in aurem ex ore irrumpit, aut quæ vis illura tunc adigit?

III. Qui fit, ut cohibito intro aere, eodem nifu, tenſio quædam & ejus impuſio, per totum corpus in omnibus membris percipiatur, uti etiam in vulneribus ſtamina nuper duſta, ſola ſternutatione divulſantur, ſæpe vulnera recrudescant, & maxima profuſio ſanguinis inde immineat?

*L' HVOMO E SVE PARTI FIGVRATO E SIMBOLICO,
Anatomico, Rationale, Morale, Miſtico, Politico, e Legale,
Opera in due libri diſtinta, di Don Ottavio Scarlatini,
Arciprete della Chieſa maggiore di Caſtel
S. Pietro &c.*

hoc eſt:

**Homo cum ſuis partibus Figuratus & Symbolicus,
Anatomicus, Rationalis, Moralis, Myſticus, Politicus &
Legalis. Opus in duas partes diſtinctum D. Octa-
vii Scarlatini, Archipreſbyteri Eccle-
ſiæ Majoris Caſtelli S.**

Petri &c.

Bononiæ, apud Jac. Montz, 1684, in fol.

Quod argumentum diſertiffimus Tullius ſibi pertractandum ali-
quoties ſumſit, & Lactantius Firmianus, cum iſtum nihil proſus
effeciſſe ſentiret, peculiari libro explicare aggreſſus eſt, id Octavio Scar-
latinus vir doctiffimus, aliis omnibus, qui hanc materiam anguſtioribus
finibus terminaverant, palmam erepturus, latiffime ſummoque ſtudio
nunc expreſſit. Hominem enim operum DEI nobiliſſimum, cum qua
membrorum corporis aptam compoſitionem, quæ ad naturalem Phi-
loſophiam pertinet, tum quatenus variarum artium ac ſcientiarum pars
eſt, expendiſſe, diviſo in duos libros opere, quorum prior hominis ſingula
membra, poſterior hominem integrum conſiderat. Refert autem in pri-
mis, quicquid hominis cognitio in elegantiori doctrina ſymbolorum,
hieroglyphicorum, hiftoriarum, numiſmatum utilitatis habet, &c. &
ut de Autoris inſtituto Lectori melius conſtet, exempli loco caput hu-
manum nobis ſerviet, quod ipſe hoc ordine deſcripſit. Primum quas-
cunque

cunq̄ue illius partes physicas examinat, opera veterum Medicorum Galeni ac Hippocratis, tum Vesalii imprimis & Andreae Laurentii, Viri Clarissimi, usus. Postea s̄ymbola & emblemata, in quibus adhibitum caput humanum fuerit, exponit. Deinde quicquid ad formandos m̄ores capitis consideratio facere potest, colligit. Subjungit proverbia & hieroglyphica veterum Ægyptiorum. Porro prodigia, quæ in capitibus humanis accidisse memorantur, & sacrificiorum aliquos ritus, quibus olim Gentiles caput obtulerunt, ex antiqua Historia enarrat. Tum simulacra, quibus per capitis humani varios positus veteres artifices vitæ nostræ miseriam, ac vicissitudines exhibuerunt, describit. Proxima sunt numismata & monetæ; quas sequuntur capitibus signaturæ, e quibus eminet Nux major, exteriore cortice suo caput humanum apprimere referens. Hinc quibus Diis, & quo ritu capita olim dedicarint Ethnici, edisserit, & quicquid ad hanc partem corporis humani ex historiarum monumentis peculiariter pertinet, recenset. Tandem Physiognomiz quasdam regulas, & alias de interpretandis somniis suppeditat. Postremo cum ex Joh. Baptista Porta retulisset, solitos olim aliquos fuisse, membrorum corporis solo tactu aliis loqui, memorat, quoties caput digito contigerint, literam e, eamque vel solam, vel aliis junctam significasse, & idcirco prolixius docet, quid literæ quædam majusculæ vocum, partim initiales, partim mediæ, prisca ex communi usu denotarint. Quod ipsum legendis numismatibus, ac quibusvis inscriptionibus antiquis non parum servit. Absolvunt hanc tractationem capitis epitheta nonnulla, quibus Oratores ac Poetæ nobilissimam humanarum partium maxime significanter descripserunt. Simili fere modo reliqua hominis membra persequitur. Nec alia methodo librum secundum complexus est, qui in duobus solis ab altero differt. Primum enim nulla hic est anatomica tractatio; deinde cum iste liber prior tot omnino capitibus vel sectionibus constet, quot diversis membris homo componitur, hunc unica sectione absolvi invenimus. Adjungitur in calce tomi secundi integra Lactantii commentatio de opificio DEI, quam Autor in vernaculam suam transtulit. Postremo quicquid Cælius Rhodiginus in opere eruditissimo ad hominis structuram pertinens habet, id omne Scarlatinus noster excerptit, summa quæque ex diffusissimis sermonibus decerpens.

ACTA ERVDITORVM
HERBARIO NVOVO DI CASTORE DVRA^{NTE},
Medico e Cittadino Romano.

hoc est:

Herbarium Novum Castoris Durantis, Medici ac
Civis Romani.

Venetis apud Jacobum Herz 1684. in folio.

Prodiit jam aliquoties hic liber, nec infimum inter eos, qui de hac materia latissime patente scripti sunt, locum obrinet. Recudi ipsam nuper, cum nulla prioris impressionis exemplaria superessent, curavit Jacobus Herz, Bibliopola Venetus, atque ut *novi* titulum quodammodo defenderet, adjungere paucas lineolas voluit, quibus Arabum, & Chinenfium plantæ tres describuntur. Sunt illæ Ribes Arabum, Herba The, & Caffè.

Harum & expressa sunt Ichemata, & explicantur radices, semina, folia, flores, cum usu, quem singulæ hominibus præstant. Addit, quædam de compositione illa, quam vulgo Cicolatam vocant, & unde constet, breviter edisserit.

REFLEXIONS NOUVELLES SVR L' ACIDE
& sur l' alcali, par Mr. Bertrand Docteur en Medecine,
Aggrégé au College des Medecins de
Marseille.

seu

Contemplationes novæ Acidi & Alkali, factæ per Dn.
Bertrand, Doctorem Medicum, Collegio Medicorum
Masiliensium Aggregatum.

Lugduni Gallorum apud Thomam Amaury. 1683 in 12.

Etiam si superioribus annis Acidum & Alkali, quando attentius in Medicorum & Chymicorum schola considerari primum incipiebant, principiorum loco, quæ mixta universa componerent, summa a plerisque veneratione exciperentur, proque talibus a Tachenio potissimum & Swalve in peculiaribus scriptis venditarentur: postea nihilominus, cum insufficientia eorum pro principiorum seu elementorum

rum

rum corporum naturalium munere gerendo a multis deprehenderetur, eaq; inprimis hic Lipsiæ a Cl. Bohnio nostro, sicut Londini a Dn. Boyle; uno eodemque anno 1675 sufficienter detegeretur, pauciores hypotheseos hujus fautores invenire licuit, neq; ullos, qui dubiis virorum modo laudatorum solide satisfacerent. Prodierunt equidem Parisiis A. 1677 Dialogi de Acido & Alkali, Gallico sermone conscripti a Medico quodam Facultatis Cadomensis Francisco Andrea, in quibus Boylei objectiones examinare conatur; verum an hoc ita præstiterit, ut nullum amplius in Lectoris mente relinquat dubium, eo magis, Lector Benevole, ipsemet dubitabis, quo minus contemplationes præsentis, quas Acidi & Alkali ergo ab alio Autore Gallo habitas, comprehensas duabus partibus, tibi hic exhibemus, una inspicere dedignaberis. In prima siquidem meditationum harum parte Autor totus in eo est, ut natura prius, tum acidi atque alcali, tum principiorum enodata, veram principiorum denominationem duobus istis assignari minime posse, evidenter demonstret; id quod efficit thesin suam non minus stabiliendo, ac antithesin exacte refellendo. Theseos quidem fundamentum ex eo, quod principiorum proprietates in acido & alcali deficiant, adstruit, quatenus omne alcali, sive fixum, sive volatile, non tam corpus naturale, quam artesit productum, neq; salia hæc bina in omnibus mixtis, v.g. in metallis, coralliis, perlis &c. arte ulla queant manifestari, multo minus ex hypothese hac omnium naturæ phænomenū habeatur solutio. Contrariæ vero partis sententiam, partim ad plurimas ejus objectiones respondendo, aliamque rationem phænomena ejusmodi explanandi annectendo, partim Tachenii Hippocratem Chymicum multis notando animadversionibus destruit. Ast deiecit sic acidum atque alcali de principiorum gradu non satis habet Autor, sed quis verus etiam utriusque salis in Physica pariter & Medicina sit usus, in parte altera exponere instituit. Etenim postquam in hac & rationibus, & exemplis palam fecit, in effectuum naturalium, enodatione non semper ad principia esse recurrendum, quinimo in Medicina, ut principia magis composita, quæ v.g. sanguinem aliosque humores constituent, assumantur, absolutam exigere necessitatem; ostendit primo, qua ratione in scientia naturali mineralium productio, v.gr. Vitrioli, Aluminis, Nitri &c. vix clarius, quam acidi & alcali adminiculo, possit evolvi: quomodo ab acidi actione omnis

ibi coagulatio, ipsa etiam lapidescentia, debeat derivari, quæ ab alcali opposito oppido impediatur, non obstante, quod acidi hæc vis coagulatoria solummodo accessoria ipsi sit, cum alias omne potius acidum ratione particularum acutarum corporum dissolutionem per se molitur: item monstrat, quomodo fermentatio omnis, quam triplicem facit, ab acido & alcali, tanquam causis occasionalibus, perficiatur: qua ratione acidum plantarum vegetationis existat autor, non secus, ac acidum spiritus nitri argenti particulas in arborem, Dianæ Chymicis appellatam, efformare soleat: quomodo tandem acidum & alcali colorum variationi subministrant occasionem. Hinc in Medica quoque arte prolixè edisserit, acido non minus, ac reliquis saporibus Hippocraticis, ab acido tamē & alcali dependentibus, rejectis qualitatibus primis vulgaribus, variorum morborum competere originem, tam internorum, v.g. febrium omnis generis, nec ipsius contagiosis exceptis, cachexiarum, Luis venereæ, Rheumatismorum universalium & particularium, affectionum Hypochondriacarum, Scorbuti, Dysentericæ, Cholericæ, Apoplexiæ, Epilepsiæ &c. ceu quorum morborum diversitas non tam a causæ, quam partis affectæ proveniat diversitate; quam externorum, quales plurimi existunt Tumores, v.g. Carbunculi, Bubones, Inflammatio, Erysipelas, Scirrhus, Scrophulæ, & Cancer; quibus singulis Alcalia adpropriata adjudicat remedia, ita tamen, ut iis sic assensum haud præbeat, qui Medicinam quandam quærunt vel jactant universalem; cum magnum potius discrimen ipsa etiam inter acida intercedere existimet, uniformi remedio haud tollenda.

OBSEVATIO SOLARIS ECLIPSIS

die 12. Julii A. 1684 Bononia habita,

Excerpta ex literis Dominici Guilielmi ad Illustrissimum Virum Antonium Maliabechium,
Bononiæ excusis.

APtatum fuerat Telescopium palmarum 25, sola lente objectiva instructum, a qua Solis species in objecta papyro recipiebatur circulo in hac descripto congruens, diviso ut moris est per sex circulos concentricos in duodecim partes æquales. Horologium artificiale ostendens singula quælibet minuta prima & secunda, horas numerabat

MENSIS OCTOBRIS A. MDC LXXXIV. 489

bat a meridie antecedente diei 12, notato in Heliometro D. Petronii, qui in Meridie subsequente diei 13 deficiebat 6 minutis primis ab horis 24; ideoq; tempora phasium non nihil corrigenda fuerunt per partes proportionales; ut autem horas horologii rectificare possemus, paratus fuerat Sextans tripedalis radii, telescopio armatus, & per meridianam Solis altitudinem diei 11 optime rectificatus, pro desumendis in singulas phases centri Solis a vertice distantiis.

Rebus sic instructis in locum apprime idoneum convenimus, coelo tamen hic, atque illic nubibus obducto; spes tamen erat, ut iisdem laceratis, & dispersa caligine, aliqua saltem pars Eclipsis conspicua foret. Apparuit tandem inter nubes Sol, ad quem directo Telescopio, observationem incepimus. Desumebant Solis a vertice distantias DD. Jo. Ludovicus Donellus, & Nicolaus Ignatius Joannetus; Phasibus determinandis tres aderam DD. Jo. Galeatius Manzius, Hercules Vanotius, & Ego. Observationes scribebat D. Gregorius Malisardus; horas vero in horologio notabat D. Bartolomeus Ferrarius.

<i>Hora horologii automati p. m. diei 12.</i>	<i>Horæ crua ex distantiis obser- vatis centri So- lis a vertice.</i>	<i>Distantia centri Solis a vertice.</i>	<i>Phases.</i>
---	---	--	----------------

Hor. 3. 20.

3-34.0-

nubes ubique

Inceperat Eclipsis appa-
rente Sole inter nubes;
quantitas obscuracionis

dig. 2. 30. dubia

dig. 3.

dig. 4. 20. dubia ubique

dig. 5. optima.

dig. 5. 30.

dig. 6.

dig. 6. 30. optima

dig. 7. exacta

dig. 7.

dig. 7. 20 dubia

3. 37. 30.

3. 48. 14. 3. 47. 47. gr. 51. 31.

3. 52. 0.

3. 57. 0. 3. 56. 2. gr. 52. 58.

4. 2. 0. 4. 2. 29. gr. 54. 10.

4. 4. 45. 4. 5. 59. gr. 54. 4.

4. 9. 20. 4. 9. 1. gr. 57. 17.

4. 14. 40. 4. 15. 43. gr. 56. 28.

4. 29. 0.

P pp 3

4. 27.

4.27.44.	4.28.42.	gr.58.39.	dig.7.20.	
4.32.35.	4.34.20.		dig.7.	fatis exacta
4.34.20.			dig.6.45.	
4.44.30.			dig.6.30.	
4.47.15.			dig.6.30.	
4.51.30.			dig.6.	optima
4.54.38.	4.53.53.	gr.63.16.	dig.5.30.	exacta
4.58.0.	4.57.38.	gr.63.56.	dig.5.	exacta
5.1.55.	5.1.2.	gr.64.32.	dig.4.30.	fatis exacta
5.4.40.	5.5.28.	gr.65.19.	dig.4.	diligens ubique
5.7.0.	5.6.23.	gr.65.28.	dig.3.30.	exacta
5.10.30.	5.9.9.	gr.65.58.	dig.3.	exacta
5.12.35.	5.13.28.	gr.66.43.	dig.2.30.	fatis exacta
5.16.15.	5.16.14.	gr.67.13.	dig.2.	exacta
5.19.50.	5.20.24.	gr.67.57.	dig.1.30.	exacta
5.22.30.	5.23.21.	gr.68.28.	dig.1.	exacta
5.25.0.	5.25.14.	gr.68.48.	dig.0.30.	diligens
5.27.40.	5.28.7.	gr.69.18.	dig.0.	accuratissima.

Circa observationes ab initio Eclipsis usque ad medium circiter, eas quidem præter unam, aut alteram, omnis erroris expertes esse non ausim affirmare; intercurrentibus enim identidem nubibus Solis species non nihilo minor, & pallidior reddebatur, unde non omnimoda certitudo promitti potest; a mediq̄ autem Eclipsis ad finem usque, cum nullis nubibus Soli impediretur, observationes certiores sunt, & diligentius habitæ.

Notabile fuit; cum quantitas Eclipsis fuerit dig.7.20, quod non modicam aeris offuscationem debebat inducere, ut alias multoties in consimilibus defectibus observatum est; nihilominus tamen vix sensibilibiter consuetum in Sole libero aeris statum mutatum fuisse; unde plurimis Solem non respicientibus orta suspicio, aut Solem non defecisse, aut minimum quidem. Cujus quidem rei non alia mihi videtur assignanda causa, quam ingens vis nubium a Sole maxime illuminatarum, quæ non multo ab eo distabant; ab his enim Solis radius per reflexionem & refractionem multiplicatus, certe intensior redditus, deficientem aliunde splendorem potuit compensare: sic aliquando videmus præsertim occidente Sole, nubes adeo illuminatas esse,

MENSIS OCTOBRIS A. M DC LXXXIV. 485

esse, ut post ejus etiam occasum vividissimam lucem effundant, quin imo etiam umbras non semel projiciant,

Promissas superius meridianas Solis observationes, quæ sunt tangentes distantiarum utriusque limbi Solis a vertice, habitas in Gnomone Vassæo hic habe.

	Die 8. Julii 1684.	
Tang. 40000.	Tang. 41033	optima
	Die 10. ejusdem.	
Tang. 40560.	Tang. 41530.	dubia propter nubes
	Die 11.	
Tang. 40820.	Tang. 41830.	optima
	Die 12.	
Tang. 41190.	Tang. 42120.	optima
	Die 13.	
Tang. 4195.	Tang. 42430.	optima
	Die 14.	
Tang. 41705.	Tang. 42725.	optima
	Die 15.	
Tang. 41940.	Tang. 43175.	optima

Adjectum est observationi Schema, Eclipsæ Phases ad singulos digitos exhibens, quod huc transcribere opus visum non fuit: cui si fides habenda, Dominis Observatoribus Semidiameter Luna major Solari apparuit $\frac{1}{8}$ circiter ipsius Semidiametri Solaris, quod notandum duximus.

Eadem Eclipsis observata Lipsiæ.

Observandæ huic Eclipsi cælum hic loci sic satis annuit. Utut enim sparset nubes hinc inde cælo subtercurrerent; initium tamen & finis, ut & maxima obscuratio, pluresque aliæ phasæ commodiù me notari potuerunt. Capta autem sunt hæc momenta a duobus Observatoribus sejunctim negotio huic intentis, beneficio duorum Tuborum, quorum unus erat decem, alter tredecim pedum, & uterque duobus vitris instructus. Ex phasibus autem adnotatis palmarias hic tantum referendas duximus, in quibus etiam exactus utriusque Observatoris fuit consensus, non minus atque circa ipsam maximæ obscurationis quantitatem. Junximus Observationi calculum Tabularum Kepleri & Riccioli,

Eclipsis

Eclipsis Solis	Observat.		Keplero		Differ.	Ricciolo		Differ.
	H.	/ //	H.	/ //	/ //	H.	/ //	/ //
Initium	3.	17. 40	3.	17. 10	0. 30. --	3.	15. 7	2. 33 -
Medium	4.	20. 30	4.	20. 41	0. 11. †	4.	24. 52	4. 22 †
Finis.	5.	18. 32	5.	19. 21	0. 49. †	5.	27. 28	8. 56 †
Magnitud	6 D.	30. 0	6 D.	35. 0	5. 0. †	7 D.	0. 0	30. 0. †

Tempus observationis correctum est ex captis altitudinibus Solis: Kepleri vero calculus transumptus ex Ephemeridibus Godofredi Kirchii, qui altitudinem Nonagesimi orbitæ Lunaræ in calculo Eclipsium Solarium usurpat. Semidiametri Luminarium visæ prope æquales; certe Lunæ non major Solari.

NICOLAI a SCHOENBERG, CARDINALIS ET
Archiepiscopi Capuani, Orationes V. Roma coram Julio II Pontifice &
tozo Cardinalium cætu recitata, opera & studio L.A.
Rechenbergii P.P. recusa.

Lipsiæ prostant ap. Davidem Fleischerum 1684. in 4.

Quam præsentem prudentiæ & eloquentiæ laudem *Autor* harum quinque orationum *illustrissimus*, apud Italos, Germanos & Gallos meruerit, id ex elogiis, quibus eum clarissimi superioris ævi scriptores passim ornarunt, judicari potest. Nam cum eruditione & rara Italarum judicio prudentia excelleret, eloquentiæ flumine omnes suo tempore, quo barbaries literarum nondum erat expulsa, superavit. Quod si alia ejus rei testimonia deficerent, vel præsentis orationes disertissimæ abunde id comprobare possent. Quas hanc ob causam vel maxime dignas Cl. *Collega noster* censuit, quæ denuo & quidem caractere puriore imprimerentur: præsertim cum exempla primæ editionis, quæ circa sæculi superioris initia Lipsiæ prodiiit, rarius invenirentur. Itaq; illis novam præfationem, elogia, judicia & testimonia clarorum aliquot virorum præmisit, qui *eminentissimum Schoenbergium*, ex *illustris Schoenbergiorum familia equestri*, in nostra Misnia & Germania Galliaq; celeberrima, ortum, laudarunt. Argumenta orationum ardua sunt & inter Christianos sublimia, ab *Autore* laudato, quippe rerum divinarum & humanarum peritissimo, sapienter tractata. De quibus, si paucos ex corruptæ religionis persuasionem nævos tollas admixtos, optimorum ac sanctissimorum Ecclesiæ Latinæ Patrum scriptis illæ æquiparari merentur.

* * *

N. XI.
ACTA
ERUDITORUM

487

*publicata Lipsiæ
Calendis Novembris Anno M DC LXXXIV.*

LUCÆ HOLSTENII NOTÆ ET CASTIGATIONES
*postuma in Stephani Byzantii Ἐθνικά sive de Urbibus :
edita a Theodoro Ryckio.*

Lugduni Batavorum , apud Jac. Hackium , 1684
in fol.

JAmpridem clarum est per orbem & illustre LUCÆ HOLSTENII nomen, & immortalia ejusdem habentur in rem litterariam merita, dum' eleganti studio rariores auctores expolivit, eorumque memoriam ab oblivione & interitu, integritatemque a corruptelis vindicavit, reconditas quoque antiquitates profanas juxta & sacras recensuit : quarum exacta cura eruditorum omnium admirationem, magnatum amorem, cum primis autem Romæ Purpuratorum favorem sibi conciliavit, a Francisco Barberino Cardinale doctissimo, quem bibliothecæ & facultatum suarum hæredem ex affe scripserat, anno MDCLXI annos sexaginta quinque natus vita decedens, egregio sepulchrali monumento in Ecclesia Germanorum S. Mariæ de anima, quæ appellatur, posito (quod Lambecius libro I Bibl. Vind. Comment. p. 11. 12. & Luculentius libro VI, p. 235. cum auctoris vera effigie ære expressum exhibet) cohonestatus, Plura autem extarent præclara eruditæ ejus industriæ monumenta, si per fata licuisset absolvere & in publicum emittere, quæ affecta habuit, a Lambecio lib. I. commentariorum de Biblioth. Cæs. Vindob. p. III. & seqq. commemorata ingenii ac doctrinæ opera. Inter quæ haud postremo loco collocandum est *Stephano Byzantino Grammatico* quod impendit studium; e variis bibliothecis, Palatina, Vaticana, & Anglicana Regia, ut & gazophylaziis & nummariis thecis subsidia mutuatus, & plurimorum

Q 99

etiam

etiam *ἀνεδότων* auctorum adjumento infinita Stephani loca illustrans. Cujus insignis laboris fructus prorsus intercidisset, publica utilitati certe esset subtractus, nisi doctissimum virum *Theodorum Ryckium* notæ & caltigationes, quas tumultuarias conscripserat, & in privatos tantum usus confusaneas congesserat Holstenius, noctæ essent editorem. Hic enim a Cardinale Barberino oblatas sibi anno MDC LXX ex bibliotheca Reginae Christianæ, ejus cum venia, depromtas has commentationes doctissimas, cum confusæ eæ & quasi ab aliud agente in chartam conjectæ essent, nec ut ederentur dispositæ, publica tamen luce dignissimæ; nemo autem esset inventus, qui immaturo foetui manum admooveret; ipse in ordine redegit, expolivit, descripsit & summo cum studio editioni aptas reddidit, tandemque prælo commisit. Unde nuper processerunt, insignibus accessionibus locupletatæ. Nam & Holstenianis notis editor junxit *Francisci Guyeti* observationes, quas is Xylandrianæ editionis marginibus adscripserat, a doctissimo Ægidio Menagio suppeditatas; & iisdem subjecit *Scymni Chii* Geographi veteris Græci fragmenta, a Carolo Morono bibliothecæ Barberinæ præfecto subministrata, ab Holstenio Latine reddita; eruditissimique hujus viri *quatuor dissertationes* annexuit, antea quidem jam editas, sed a paucis visas: quarum *prima* veterem picturam in Barberinis ædibus conspicuam, quæ *Nymphæum* refert, illustrat; *altera* de significatione vocis latino barbaræ *pila staffilaris*, quæ in veteri instrumento basilicæ Vaticanæ legitur, disquirat; *tertia* de milliario aureo errorem popularem confutat; *quarta* boreæ sive aquilonis laudes, brevi oratione, coram aliquot Cardinalibus & in frequentissimo litteratorum auditorio recitata, enumerat.

Quæ singula cum industriæ Cl. Ryckii, has reliquias colligentis & publico bono asservantis debeamus, ejusdem ingenio ac eruditioni accepta referenda est coronidis loco subjecta doctissima *de primis Italiae colonis & Æneæ adventu* dissertatio, nec minus erudita *de Gigantibus* oratio. Dissertationis occasio nata ex Samuelis Bocharti epistola ad Reginaldum Segresium venustissimum Gallum, qui Virgilium vernaculo sermone expressit, Cadomi anno 1663 Gallice scripta, & a Joanne Scheffero anno 1672 Latine edita. In qua cum doctissimus vir post Philippum Cluverium probare instituisset, *Æneam* nunquam in
Ita,

Italiam venisse, sed a Romanis id ita fuisse creditum nobilitati & vetustati gentis suæ adstruendæ studio, ut nimirum divina humanis miscendo primordia sua facerent antiquiora & clariora: Virgilium quoque nec errorem hunc illis eripere, nec gloriam gentis suæ intervertere, nec periculum existimationis aut vitæ subire voluisse, ac propterea potius ab Homero recessisse, & vulgari opinioni poema suum accommodasse; præsertim cum a poeta historici fides non exigatur, sed is commemoret res quæ geri potuerint, & veris sunt similes, etsi nunquam gestæ; ipse etiam primus hanc fabulam non excogitarit, sed omnes qui historiam ante ejus tempora composuerunt, originem Romanorum ita tradiderint: pro fabula autem habendum illud omne, quod proditum vulgo est de itinere Æneæ in Italiam, & progenie ipsius ad Romulum urbis Romæ conditorem: hæc & in hanc rem plura cum eruditis argumentis ostendisset Bochartus, eum *Dissertatione* hac adversus ipsum instituta, cum primis capite XII, Ryckius impugnandum putavit, & fundamenta, quibus innixus fabulam esse tradidit quod veram historiam ipse putat, convellit, Æneamque cum Trojanis suis (quorum expugnationem & urbis excidium a nonnullis in dubium vocatum revera contigisse, nec a poetis esse confictum, capite IX demonstrat) patriæ flammis elapsam in Italiam navigasse, ibique regnum Albanum condidisse probat, & seriem temporum ac Regum exhibet. Ut vero status Italiæ, qui sub Trojanorum adventum fuit, magis elucesceret, de primis Italiæ colonis, Aboriginibus, Siculis, Umbris, Liguribus, Ausonibus, Auruncis, Opicis, Ofcis, Læstrigonibus, Pelagis, Oenotris, Peucetiis, Chaonibus, Tyrrhenis, Peloponnesiis, Messapiis, Japygibus, Salentinis; regno item Albano a Trojanis condito, ex cujus ruinis Imperium Romanum est constitutum, Jano etiam & Evandro, ex optimis auctoribus deprompta haud vulgaria affert, quorum cognitio utilis & longe præstantissima habetur. Oratio *de Gigantibus* veterem & receptam de iis opinionem & fidem evertit, ac immensæ molis homines a poetis & historicis, Judæis etiam & priscis Ecclesiæ Patribus creditos traditosque, nunquam extitisse, sed ultra sex septemve pedes cubitosve nunquam homines excrevisse, quidquid supra jacitur fabulis & mythologiis accensendum esse, neque naturam quasi effœtam ac senio defectam viribusque destitutam hodie minori statura homines prognerare, evincit.

ACTA ERVDITORVM
 HISTOIRE CRITIQUE DE LA CREANCE ET DES
 coutumes des Nations du Levant, publiée par le Sr.
 de Moni.

id est,

Historia Critica de religione & ritibus populorum
 Orientalium, edita a Dn. de Moni.

Francofurti apud Fridericum Arnaldum anno
 1684 in 12.

Malumus conjecturæ Lectoris relinquere, quam ex nostra definire, an Autor hujus tractatus sit, qui *Cap. II. pag. 58.* allegatur, ex historia Critica Bibliorum notissimus, *P. Richardus Simon.* Quanquam vero ea scribat cum libertate, quã non facile sibi sumunt Romanam religionem professi, additum tamen illi scriptorem hunc esse dubitari vix potest, inter alia ob ea, quæ *Cap. II.* contra *Smithum* Anglum, & contra *Claudsum* Charentonensem pro Transubstantiatione disputat, & dogma illud Græcæ Ecclesiæ cum Romana commune esse asserit. Fecerat idem *Arnaldus* Sorbonicus, in refutatione *Claudii.* Sed cum hic allata ab Arnaldo testimonia in dubium vocet, ab autore hoc alia in subsidium adducuntur. Speciatim vero de nova, & ad Transubstantiationis exemplum inventa voce (*Μετάρωσις*) adversus *Claudium*, (qui neminem ante *Gabrielem Philadelphiensem*, Latina Theologia Patavii superiori seculo imbutum, ea usum esse opinatur,) producit *Gennadium*, qui post captam a Turcis urbem Patriarcha Constantinopolitanus fuit, & integro seculo ante *Gabrielem* vixit: dein *Gregorium* Presbyterum, autorem Synopsis dogmatum Ecclesiæ Græcæ Venetiis anno 1635 editæ, & a *Georgio Coreffio*, quem doctissimum Græcorum Theologum laudat, probatæ: maxime vero *Melerii* Syrigi librum, anno 1638. Confessione *Cyrilli Lucaris* Patriarchæ CP. ad placita Reformationum conscriptæ oppositum, ex quo, utpote nondum edito, excerpta sub finem tractatus exhibentur: porro *Agapium* monachum Græcum, cujus tractatus, *Ἀμαρτωλῶν Σωτηρία*, Peccatorum Salvatio, anno 1641, & iterum anno 1661 Venetiis prodit: *Michaelis* item *Cortarii* Cretensis homiliam *περὶ τῆς ἀξιώματι τῆς ιεροσύνης*, de dignitate Sacerdotii, anno 1642, impressam. Præcipue provocat ad

ad decreta duarum Synodorum contra Cyrillum anno 1638 & 1642 habiturum, de quarum fide Proteſtantes dubitare non poſſe putat, ſi maxime noviſſimam, Hieroſolymis anno 1672 congregatam, ſuſpectam facere velint, in qua Claudius, (quem *Ἰ Φυγήτην τοῖς ἐν Χαρπονίῳ Καλλίνοις*, Miniſtrum Calvinianorum Charentonenſium vocant,) nominatim perſtringitur. Allegari ait a Conventu hoc Hieroſolymitano reſponſum *Jeremias* Patriarchæ, Württembergeniſibus olim datum, & *Johannis Nathanaelis*, preſbyteri & æconomi Eccleſiæ CPæ *Ἐξηγητικῆς τῆς ἱερῆς λειτουργίας*, Explicationem Liturgiæ Sacræ a *Gabriele Philadelphienſi* ſcriptæ; itemq; Confessionem Eccleſiæ Orientalis Orthodoxæ, ſex vel ſeptem annis antea editam, & poſtea ex decreto Synodi Moldaviæ a *Meletio Syriaco* correctam & explicatam, quam typis publicatam eſſe refert cura *Panagioti* Græci, viri in aula Turcica non obſcuri. Addit deniq; hiftoriam Cyrilli Lucari: ut is in Germania & Dacia doctrinam proteſtantium haurire cœperit, dein per quendam *Metropolitanum Critopolim*, (cujus tractatus de religione Græca Helmſtadii excuſus adducitur,) diligentius explorari fecerit, eandemq; in gratiam Batavorum, quorum ope & pecunia ad Patriarchatum pervenerit, publice profeſſus ſit, & pro Eccleſiæ ſuæ ſententia, inconſultis Episcopis & Clero, venditaverit. Narrat etiam, ut inſidiis Latinorum, inprimis Jeſuitarum, bis terve dignitate dejectus, Batavorum vero induſtria ſubinde reſtitutus, tandem autem juſſu Turcorum ſtrangulatus fuerit, cum ob rigorofas exactiones pecuniæ, qua ad ſolvendum æs alienum apud Batavos contractum, opus habebat, in odium ſuorum incidiſſet. Cæterum non diſſitetur, quosdam ex Clero ſeſtatores Cyrillo fuiſſe, & nominat *Gerganum* Episcopum Arrenſem, qui adverſus Tranſubſtantiationem ſcripſerit, ſed ſecundum ſententiam *Auguſtini* Confessionis; & memorat, *Nathanaelem Cretenſem* obtuliſſe Batavis, ſe Calvini Inſtitutiones in Græcam linguam translaturum, ejuſq; dogmata genti ſuæ propoſiturum eſſe, ſi pecunia, quam poſcebat, præberetur. Aſt *Meletii* Metropolitanæ Ephēſii reſponſum ad quaſita Theologorum *Leidenſium*, ante annos triginta datum, & a Claudio allegatum, ſuſpectum viſum eſſe *P. Simoni* (hunc enim expreſſe, ut diximus, nominat pag. 25) notatur, & nunc cum exemplum ejus a Claudio impetratum fuerit, ſatis apparere dicitur, confictum id eſſe a Græco quodam, a Batavis corrupto, & ita judicatuſſe eſſe Autor confidit eos, qui

excerpta ex illo, tractatui huic annexa, legerint. Hæc paulo fusius referre visum est, cum indicium de Autore ejusque religione faciant, & notitiam libræ quorundam non vulgariæ afferant. Sed multitudo rerum memorabilium, in tractatu hoc licet admodum brevi congesta, excerptendi laborem fere superat, nec multo majori integer Latine verti posset. Syllabum tamen capitum subjungemus, & quædam insigniora Autoris loca adscribemus.

Cap. I agitur de Religione & ritibus Græcorum hodiernorum. *Cap. II* asseritur, ut jam prolixè narravimus, a Græcis Transubstantiationis dogma recipi. *Cap. III* ostenditur, quomodo Græci Sacramentum Eucharistiæ adorent. *Cap. IV* tractat de religione *Melchitarum*. *Cap. V & VI* de *Georgianis* sive *Iberis, Colchis & Mengreliis*. *Cap. VII* de *Nestorianis*. *Cap. VIII* de *Indis* sive *Christianis S. Thoma* vulgo dictis. *Cap. IX* de *Jacobitis*. *Cap. X* de *Coptitis*. *Cap. XI* de *Abysinis & Æthiopicis*. *Cap. XII* de *Armeniis*. *Cap. XIII & XIV* de *Maronitis*. *Cap. XV* de *Mahometanis*. Adjectæ sunt in fine præter excerpta supra nonata, *Notitia* Ecclesiarum sub Patriarcha CP, una quam *Leo Allatius*, altera quam *Smithus* edidit; dein & Ecclesiarum Armenia sub Patriarcha *Egmiabino* dictata Amstelodami ab *Uscamo* Episcopo Armenio. Jam quæ notatu digniora duximus, hæc fore sunt. In præfatione scribit: *Maxima heresum pars, perverso Missionariorum studio, operam suam exaggerantium, Orientalibus populis falso tribuitur, quod hoc tractatu ostendetur. Id hoc tempore, quo conciliandis in religione dissidiis plurimum laboris impenditur, non erit inutile. Demonstrabitur enim, quam sæpe fallantur, qui nimis prompti sunt ad condemnandas fratrum suorum sententias. Cum voluptate sanæ a purioribus Catholicis legitur Expositio fidei, sapientissimi Episcopi. Ex ea constat, errores injuste a Protestantibus imputari Ecclesie, quos nunquam fovit. Curia Romana librum hunc approbans satis ostendit, sibi multa non placere a Theologis secundi ordinis tradita. Iniquius etiam cum Ecclesie Orientis actum esse, confirmat testimonio Luca Holstenii in Dissert. de Sac. Confirm. ap. Græc. Idem, pergit, spiritus in plerisque Theologis hodie regnat: itaque non ad majorem illorum numerum, sed ad eruditionem & moderationem respiciendum est, & ad hanc normam de Expositione Episcopi judicandum, quamvis Protestantes eam pro parum sincera, & in qua vera Ecclesie Romana sententia dissimuletur, traducant.* *Cap. I. pag. 5. Cauci Archiepiscopi quondam Corcyræi relatio*

relatio ad Gregorium XIII. R. P. de erroribus Græcorum, adversus Leonis Allatii extenuationes ad Urbanum VIII, quibus schisma Græcum palliare voluit, defenditur. Pag. 17 & pag. 87 nimis verum esse scribit, Græcos primatum Papæ, eo qui in Occidenti viget modo, non agnoscere, sed unicum Ecclesiæ caput Christum facere : Patriarchis omnibus æqualem potestatem, nec Romano plus quam sedis prærogativam concedere, iisque qui contra sentiunt, anathema dicere. Confirmatur hoc adversus Allatum ex historia Missionis Hieronymi Dandini Jesuitæ, Italice scripta. Pag. 26. *Patriarcha & Episcopi (ita refert,) celibes vivunt, sed Presbyteri ante ordinationem uxores ducunt, imo apud Jacobitas, qui uxoribus suis a Sacerdotibus juvenibus nuptiunt, ad conjugium adiguntur : qui vero post susceptos ordines uxores ducunt, Sacerdotio quidem abdicantur, sed honorato & separato a Laicis loco, in Ecclesia habentur.* Pag. 28. *Monachi nullo voto vel juramento obstricti, sed ex sola observantia ad regulas suas vivunt, neque tamen illas violant.* Pag. 33. 34. *Imagines Græci supra modum colunt, sed ita ut neque ad eas procumbant, nec illas alio gestu, quam osculo venerentur : & in Christi quidem imaginè pedes, Mariæ manus, Sanctorum aliorum faciem osculantur. Crevit tamen hic cultus, quem τὸ εἶκονεῖν sive adorare vocant, a tempore Concilii Nicæni secundi, post cõdemnatos Iconoclastas ; indeque historia Græcorum narratione miraculorum ab imaginibus editorum repleti cæperunt, & cum apud eos talia miracula observari cessassent, indagare illa Roma & alibi laborarunt.* Pag. 36. *Græci multas lectionum & precum formulas, qua Officia in Romana Ecclesia vocantur, sed nulla Breviaria habent, quibus privati utantur : ajunt enim preces illas publice in templis, non vero domi fieri debere. Itaque frustra fuit Franciscus Arcudius, cum breviarium ex Græcorum officiis seu ritualibus compilasset ; preterit enim fuit liber iste, præterquam a Monachis S. Basilii prope Romam degentibus.* Cap. III pag. 64, 65. *Post tempora Berengarii majorem longe cultum Eucharistia exhibere cœpimus, sicut Græci post Iconoclastarum furores, imagines impensius venerari cœperunt. Ita quoad cultum Eucharistia, Orientales in veteri simplicitate persisterunt. Si quis igitur illis imputat, quod symbola non adorent, is eo nomine etiam veteres accusat ; neque enim quidquam in illorum libris aut Liturgiis reperitur, quod ad cultum externum, qui hodie exercetur, accedat.* Cap. V. p. 73. *Græci non distinguunt locum inferni & purgatorii, orantque pro omnibus defunctis,*

defunctis, quorum animas in inferno concludi, quasdam vero precibus Ecclesia inde liberari posse putant, & hoc modo purgatorium quoddam agnosunt. Aliqui tamen, veluti Georgiani, liberari fidelium precibus ante iudicium universale, etiam eos posse autumant, qui in mortali peccato & absque penitentia decedunt. Pag. 78. scribit: quod nos hodie materiam & formam Sacramentorum vocamus, legem non debet facere aliis nationibus Christianis, qua illa ignorant. Cap. VII. pag. 83, & seq. pluribus exponitur, conciliationes Orientalium sive uniones cum Ecclesia Romana sinceras non fuisse, sed tantum emolumentum causa initas, & pro temporum statu sublatas, nec maiorem constantiam in posterum sperari posse. Probatur id exemplo eorum qui Nestoriani sive Chaldaei dicuntur, ex historia Petri Stroza anno 1617 Romae edita, & ex Actis Eliae Patriarchae illorum, cum Paulo V. Cap. VIII pag. 98 & seqq. cum ex relatione Bruxellis anno 1609 edita narrasset, quomodo Alexius Meneses Lusitanus, ordinis S. Augustini Archiepiscopus & Patriarcha Indiarum sive Goae, Christianos illarum regionum, qui a S. Thoma cognominantur, & pro Nestorianis habentur, ad sacra Romana perducerit, pag. 101 ita iudicat: *Satis apparet, Nestorianis illis magnam vim religionis causa a Lusitanis illatam fuisse, & a Missionariis. Theologia Orientalis parum peritis, turbas excitatas, ob caeremonias nullius momenti. Quapropter violenta illa coactio exiguo tempore duravit, & isto modo conversi mox defecerunt, & ad obsequium Patriarchae sui Babylonii redierunt, dicentes (pag. 103) Pontificem Romanum sicut ipsum S. Petrum particularis Ecclesiae, sua videlicet, caput esse, non vero Ecclesiae S. Thomae; neutram enim ab altera dependere.* Enarratis deinde (pag. 104 & seqq.) erroribus, quos Meneses Christianis illis imputavit, (pag. 108) subdit: *si ille, caeterique Missionarii antiqua Theologia satis periti fuissent, tantum errorum numerum non invenissent. Sed cum omnia ad regulas Theologiae, qua in scholis Europaeis docentur, exigere, mirum non est, quod ad hunc modulum nationes Orientales reformare voluerint. Habebant illi, fateor, abusus correctione dignos, sed non erant ad nostrarum consuetudinum normam corrigendi.* Item de cultu imaginum pag. III. Postquam enim narrasset, quomodo Nestorianos eandem, quam posterior Graecorum Ecclesia post synodum Nicaenam II. exercuit, imaginum venerationem non inveniit, addit: *Archiepiscopus potuisset Christianos S. Thomae in anti-*
quitate

quitate prisca relinquere; quicquid enim postea circa imagines statutum fuit, tantum ad disciplinam pertinet. & pag. 112: falluntur Missionarii, quando de religione cum Orientalibus tractant; preoccupantur enim dogmatibus, quae in scholis de materia & forma Sacramentorum didicerunt. Si itaq; vident infantes non eo statim momento, quo verba Sacerdotis pronunciantur, sed paulo post baptizari (hic enim in illa gente mos est.) baptismum pro nullo habent, nec attendunt ad ritum Orientalium, qui administrationem Sacramentorum certis quibusdam precum formulis peragi putant, nec Metaphysica tam periti sunt, quam Latini, magnamq; difficultatum numerum ignorant, quas Theologi nostri multa cum subtilitate tractant. Sed ideo nec minus pura, nec minus antiqua est religio illorum Nestorianorum. Pag. 115. Mirandum non est, quod Chaldaei (Nestoriani) tot Missas, quot Latini, non celebrent, quodq; plurimi Sacerdotes Episcopo celebranti assistant, & communionem ex manibus ejus sumant. Mos hic in Ecclesia antiquus est; is vero valde novus, quo in Ecclesia Latina tantus Missarum numerus invaluit. Introduxerunt illum Monachi mendicantes, ut Cardinalis Bona observavit. Alius etiam antiquissimus ritus est, quod qui Missa assistunt, magnam ejus partem ipsi recitent, ea nempe ratione, quia Liturgia est actio publica ad populum aequae ac ad Sacerdotem pertimens, ut facile vel ex ipsius Missa Latina precepcionibus probari potest. Pag. 117. Inter errores, ut puto, referri non debuit obsequium, quod Nestoriani Patriarcha suo praestant. Nam Orientales non aliter aestimant Patriarchas omnes, maxime Romanum, quam potestates jure positivo constitutas. Pro errore etiam taxari non debet, quod Curatos & Vicarios non habeant, sed quod ex Presbyteris natu maximus in conventu praesideat. Est hoc e contrario egregiae disciplinae, & optandum foret, ut in tota Ecclesia stabiliretur, remedio plurimis abusibus circa sacerdotia futurum. Cap. X. pag. 123. ex Sacchi historia Societ. exemplum simulatae & infidae unionis Coptitarum cum Pontifice Romano refertur. Patriarcha enim Gabriel, qui honorificis verbis Papam ut patrem patrum, pastorem pastorum, & omnium Ecclesiarum magistrum in literis appellaverat, cum urgeretur illi obedientiam promittere, respondit: post Concilium Chalcedonense & stabilitos plures Patriarchas, nullum horum ab alio dependere, sed singulos suae Ecclesiae capita & supremos praesules esse, & si Patriarcha Romanus in errores incideret, illum a reliquis Patriarchis judicari de-

bere. Cap. XII, postquam de Armenis ex *Galani* relatione multa recensuit, pag. 137. memorat, se cum *Uscâmo* Episcopo *Uscovanchi* Armeno, anno 1664 Amstelodami conversatum esse, ubi is jussu Patriarchæ sui, Biblia lingua Armenia imprimi curabat: mortuum illum esse *Massilia*, quo permissu Regis se contulerat, ad alios etiam libros Armenios edendos; quanquam id non satis placeret Congregationi Cardinalium *de propaganda fide*. Observavit autem (pag. 145) linguam Armeniam rudem, nec multum cognitam esse, & hodiernam ab antiqua differre, ut populus difficulter Liturgiam & alios libros rituales intelligat: Biblia autem Armenia ex versione LXX Interpretum traducta esse tempore Joh. Chrysostomi, opera cujusdam *Moyssis* cognomento *Grammatici*, & *Davidis Philosophi*: Tunc etiam characteres a *Mesropo* quodâ in oppido *Balu* ad Euphratem inventos fuisse. Cap. XIII p. 150, 151 scribit: *apud Maronitas, licet Pontifici subditos, Monachi nullo voto obstringuntur, nec ullam functionem Ecclesiasticam exercent: Sacerdotes non privatim, sed collecti Missam recitant, celebrante uno, & Sacramentum sub utraq; specie omnibus, etiam laicis, (id quod apud omnes Græcos, sectasque affines continue factum est, & adhuc fit,) porrigente, quamvis Missionarii Pontificis quotidie communionem sub una introducant.* Pag. 156. & seqq. dubitat an *Maro*, a quo *Maronitæ* nomen habent, orthodoxus fuerit; quanquam id *Besso* Jesuita, tum *Gabriel Sionita* & *Abrahamus Ecchellensts*, novissime vero hujus cognatus & successor *Faustus Nairo*, assertum eant. Consuetum esse ait *Maronitis*, aliisque Orientalibus, crisis historicæ imperitis, tempora confundere, & ad antiquiora referre, quæ multis seculis recentiora sint. Ideo nec *Johannis Maronis* Commentario in Liturgiam S. *Jacobi* plenam fidem habendam. Laudat tamen & non inutilem esse existimat *Naironis*, quam allegavit, *dissertationem de origine, nomine & religione Maronitarum*, Romæ anno 1679 editam, & optandum esse ait, ut edatur volumen *Liturgiarum Orientalium*, cujus spem Patriarcha *Maronitarum* in Epistola ad *Naironem* fecit, putans fore, ut Liturgiæ istæ cum *Missâ Latina* concilientur. Cap. XV. pag. 165. & seqq. de religione *Mahometana* ex *Judaismo* & *Christianismo* fere composita, peregrinantium causa, observationes non vulgares affert, & rûdia arque inficeta *Alcorani* figmenta, sensu parabolico aliquando intelligi debere putat; imo doctrinam de moribus & conscientia satis accuratam, neque

que tam laxam esse putat, quam eam, quæ a quibusdam nostri seculi Theologis, quos *Casuistas* vocant, traditur. Hæc ex plurimis aliis selecta, Autoris eruditionem & candorem ostendunt, & quomodo in multis recedat ab iis, quæ ab Ecclesiæ suæ Doctoribus vulgo tradi solent. Ex actis vero cum Orientalibus, pro eorum cum Ecclesia Romana unione, non pauca observari merentur, ex quibus documentum capi potest, in propaganda religione & tollendo schismate, circumspicte procedendum, & a violentia pariter ac dolis abstinendum & cavendum esse.

HISTOIRE DE L'ORIGINE ET DU PROGRES
des Revenus Ecclesiastiques, par Jerome a Costa &c,
 sive

Historia de origine & progressu Redituum Ecclesiasticorum, in qua ex veteri & novo jure tractatur, quid quid pertinet ad materiam Beneficiorum, Regalium, Investiturarum, Nominationum, & aliorum jurium, quæ Principibus attribuntur.

Autore Hieronymo a Costa, Jur. Doctore & Protonotario Apostolico.

Francofurti apud Frid. Arnaldum, 1684. in 12,

Etsi affirmare nolimus, quod Autor hujus tractatus idem sit, qui *Historia Critica de religione Orientalium*, eandem tamen & omnigenæ eruditionis, & ingenui candoris laudem, non immerito tribuere illi possumus. Cur autem verum nomen occultaverit, haud difficulter conjicient, quibus rigor censorius in hujusmodi libros non est ignotus. Ex epistola ad Abbatem quendam præmissa apparet, Autorem jam anno 1677, rogatum scilicet ab amico isto, Notas ad libellum *Pauli Sarpii* de materia beneficiaria composuisse, simul & hunc tractatum in supplementum Paulini libri elaborasse. Distinctus is in libros & capita non est, ordine tamen commodo materiam profequitur: ita ut ab initio usque ad pag. 155. exponat statum reddituum Ecclesiasticorum in prioribus seculis, & quo usque secundum priscos Ca-

nonos regimen Ecclesiæ utcunque exercitum fuit ; postea secunda veluti parte referat, quæ mutata sint sequioribus seculis , & nunc usurpentur, secundum jus recentius , & ex arbitrio Pontificum Romanorum, aut Regum Principumque potentia.

Incipit a consideratione communionis bonorum in Ecclesia Hierosolymitana, cujus ortum aut ansam a Judæis deducit, quibus lege divina incumberebat, ut pauperes suæ gentis & Synagogæ alerent, eamque ob causam, quoties Sabbathis aliisque festis congregabantur, stipem conferebant. Hoc utpote ex lege charitatis & morali obligatione debitum, Christianos Apostolorum autoritate inductos, ab initio quidem, pro temporis necessitate, largiori contributione & venditis fundis exercuisse docet, sed non eodem modo in alias provincias propagasse. Nec enim diu duravit contributio illa & dispensatio Hierosolymitana, sed alibi satis visum est, more Synagogico in cœtibus publicis stipem exigere & conferre, quanta ad usum pauperum requirebatur. Inter hos autem sine dubio connumeratos fuisse scribit Ecclesiarum ministros, qui populo docendo aliisque sacris officiis occupati, & ab alia victus quaerendi ratione abstinentes, alimenta jure maximo a fidelibus sumebant. Tunc itaque, ut statuit, extra eleemosynas nullum erat Ecclesiarum peculium. Decimæ enim a Levitis & Sacerdotibus perceptæ postmodum cum ipsa Judæorum Republica intercederunt, nec aliis populis imperari poterant. Quemadmodum igitur Judæi sub aliena ditione viventes, *Archisynagogos, Presbyteros, & Diaconos* in cœtibus suis habebant, & collata stipe alébant, quod & hodie faciunt, ita etiam Christianorum ministeria ab Apostolis, Judaicæ gentis morisque viris, ad eandem formam constituta esse asserit, & hac occasione notat, Episcopos Christianorum, ad exemplum Archisynagogorum, inter Presbyteros non potestate aut jurisdictione, sed ordine & honore primi loci eminuisse, nec ad illos, sed ad confessum sive collegium omnium Presbyterorum, distributionem collatæ pecuniæ pertinuisse. Hoc satis quiete observari potuisse, quamdiu unus Episcopus & unum Presbyterium in singulis urbibus, unusque ad cœtum & sacra locus esset. Sed cum aucta Christianorum multitudine, plures ædes sive templa separatis ritulis, (ut postea vocabantur,) insignienda requirerentur, quibus singuli pastores præponendi erant, crevisse Episcoporum potentiam, ex usu & necessitate rerum & temporum, sive, ut

Hiero-

Hieronymus Comm. in Ep. ad Tit. censet, *Episcopos magis consuetudine quam dispositionis Dominica veritate Presbyteris majores factos esse.* Notat porro, ex politia Græcorum quædam ad externum Ecclesiæ regimen translata fuisse: inde *diœceses*, ipsumque *Ecclesiæ* nomen, duplici tamen modo intellectum, ut aliquando conventum seniorum & primorum populi, aliquando omnium coitionem significaret, quam *Agoraiam* vocaverint. Græcorum etiam in fingendis novis vocabulis genio deberi nomina *Metropolitaram*, *Archiepiscoporum*, *Patriarcharum*, sequentibus temporibus inventa, ad majorem honoris & exterioris jurisdictionis titulum significandum. Antea enim ignota ista fuisse, & eundem Episcopi, & Presbyteri sive senioris, ordinem ex impositione manuum dependisse, & hunc quoque ritum ab Apostolis ex Synagoga retentum. Addis Rabbinos tradere, impositionem hanc non a Præside solum, sed omnibus Presbyteris simul peragi solitam fuisse, & ex Hieronymo refert, Presbyteros Alexandrinos Episcopo ex suo collegio electo manus simul imposuisse.

Ex his constare ait, frustra de foundationibus reddituum Ecclesiasticorum, istorum seculorum tempore quæri, & ante *Constantinum M.* nullos fundos in Ecclesiarum dominio fuisse; illumque Imperatorem primum omnium permisisse, ut quemadmodum Paganorum templa, ita & Christianorum, legata & donationes capere possent. Sed memorabile esse Hieronymi iudicium, scribentis *in vita Malchi: Ab eo tempore Ecclesia potentia & divitiis quidem major, sed virtutibus minor facta est:* Et *Chrysostomum* (*hom. 86. in Matth.*) valde queri de Episcopis & Clericis, villarum suarum & litium cura distractis, & tempus consumentibus. Observatus non multo post fuit abusus, cum Episcopi fructuum maximam partem, cum damno pauperum, suis & numerosæ familiæ alimentis & commodis impenderent. Huic malo varie provisum, constitutis in oriente *Oeconomis*, qui Episcoporum expensis moderarentur. In occidenti cautum fuit, ut quarta tantum reddituum pars Episcopo, tres reliquæ Clero, pauperibus, & fabricæ Ecclesiarum ex æquo assignarentur, ut constat inter alia ex constitutione *Gelasii Papa Can. Vobis enim 23. C. 12. Q. 2.* Putat tamen ex hac partitione tantum lites natas fuisse, nec præcaveri potuisse, quo minus Episcopi & Prælati bona Ecclesiastica ad privatæ possessionis titulos & modos redigerent, sub dominatu præsertim barbarorum Regum, qui

occidentalis Imperii regionibus potui erant. Nec tamen negat, etiam in Oriente divitiarum cupiditatem, captationes hereditatum aliaque vitia, de quibus Hieronymus & alii queruntur, apud Clerum invaluisse. Inquiri deinde in originem Monachorum, & hos ab initio tantum vitandæ turbæ, piæque & sobriæ vitæ causa, in solitudines secessisse observat, victum manuum labore quærentes, & laicorum numero habitos, adeoque, ut isti, pastorum & episcoporum curæ suppositos. Allectos autem postea optimos, maximeque industrios ex illis in Clerum, & variis functionibus ab Episcopis admotos, & horum indulgentia ex distributione elemosynarum adjutos fuisse; aliquando etiam suo ausu in urbes venisse, & litibus clericorum, aut factionibus populi immixtos turbas dedisse, ut Canonum decretis ad eos coercendos opus fuerit. Serius obtinuisse, ut pastorem ex suo sodalicio sibi præficerent, & ædificulas sacras suis usibus extruerent. Vivendi regulam ex *S. Basili* & *Antonii* scitis habuisse, verbis differentes, instituto uno, ad præceptorum Evangelicorum accuratiorem observantiam, & civilis vitæ strepitum vitandum directo: nec aliud *S. Benedicto* monasteriorum in occidente auctori propositum fuisse, eumque ex iisdem regulis & legibus suam concinnasse.

Ostendit deinde, quibus occasionibus, & quo progressu, indulgentibus primum, deinde & invitis Episcopis & Clero, in alium plane statum ordines Monastici pervenerint; dum singulari cultus & disciplinæ specie, populi favorem in se traherent, & ex donationibus, quas pro remedio, (ut loquebantur.) *anima* & ad *Missas* privatim celebrandas affatim accipiebant, opibus & possessione fundorum locupletarentur; cum interea Episcopi regias aulas frequentarent, Clerus doctrinam & mores negligeret, & templa quæ vocant Parochialia & bona Ecclesiastica, potentia & injuria laicorum vastarentur & alienarentur, Addit, ut Monachi multis modis rem quæsierint & auxerint: ut fundos, quos ipsi colere non possent, ad certa tempora & generationes, censum pacti elocaverint, quod *convenientiam* & *precariam* vocabant: utque etiam non parum lucrati sint, dum ex claustris suis, in quibus communi victu utebantur, *Anachoretas* emiserint, austeriori vita & sanctimonia populum attrahentes, & ex ejus liberalitate monasteria ditantes. Notat non abstinuisse eos emtione bonorum, vi & spoliis a laicis quæstorum, pro quibus vile præcium solvebant, Accessisse

Prin

Principum privilegia, (*chartas libertatis & præcepta regalia vocabant,*) per quæ Immunitas a tributis concedebatur; in iis præsertim fundis, qui ex regis donationibus acquirebantur; addita cæremonia baculi vel annuli, qua Abbates, vel *scptri*, qua Episcopi, cum possessio iis traderetur, honorabantur, quod *Investitura* vocabatur. Factum hinc, ut etsi Prælati a sodalibus suis, (*Canonicis & Conventualibus*), eligerentur, id tamen, ut ex electionum quarundam actis probatur, non fieret, nisi sciente, & electum ad possessionem fundorum, in clientela sua jacentium lubenter admissuro Principe. Nullas ait illo tempore, & ante discordias & bella cum Imperatoribus, Pontificum Romanorum partes in conferendis Prælaturis earumque bonis fuisse: sed circa *Henrici IV & Gregorii VII.* tempora, cum Principes aut Episcopi tuto adiri non possent, aut ob factionem, ad Pontificem extra ordinem itum, & ab eo confirmationes impetratas fuisse; quæ postea in jus & debitum tractæ fuerint, tanto delibiora semper Principum & Episcoporum jura, non sine ipsorum culpa stebant. Ad diminuemdam vero Episcopalem autoritatem id quoque spectasse; quod Pontifices multum ex illa ad se traherent, & imprimis monasteriorum patronia susciperent, ea que ab Episcoporum jurisdictione eximerent, imo bona, si quando decimas & alios redditus Ecclesiarum ex detentione laicorum subinde recuperassent, fere Monachis tribuerent; hi enim vulgo Clericis ordinariis, (*qui seculares vocantur, quia non ut Monachi a seculo scilicet separati, religiose vivunt,*) præferebantur, ignorantia & luxuria odiosis. A deo vero Monachorum gratia valuit, ut maximi Episcopatus iis concederentur, donec successibus corrupti eandem invidiam incurterent, & ex hac non parum ad ipsos Pontifices redundaret, quod ex querela *Richardi I Angliæ Regis* (seculo XII) in Chronico *Gervasii* probat. Ploravit is in confessu Episcoporum, & se miserum non Regem esse dixit, cum plerasque Regni opes in particulas innumeras distractas, *Monachi albi & nigri, & ordinis diversi Canonici possiderent.* De curia Romana ita vero lamentatur: *Romani propter debilitatem vestram, adeo nobis infesti sunt, ut nobis solummodo videantur imperare; literas suas nobis vendunt, nec justiciam quarunt, sed litigia fovent, multiplicant appellationes, redimunt placitantes; & cum solum pecuniam appetunt, veritatem confundunt, pacemq; subvertunt.*

Sed

Sed non tantum in Anglia, verum per totam, qui Christianis Principibus subest, Europam eo ventum est, ut Papæ omnem potestatem in bona Ecclesiastica sibi supremo & proprio jure arrogarent, non ignari maximam eorum partem ex mera Principum liberalitate profectam, quam inprimis Otto I Imperator, & proximi successores profusissime exercuerunt, civitates, pagos, villas cum omni jurisdictione Ecclesiis donantes: quamquam etiam per vim quædam Principibus & Laicis erepta fuerint, ut *Paulus Venetus* notavit.

Examinat vero autor, quo jure Pontificia illa potestas nitatur, Cum igitur Papæ triplicem personam gerant, nempe *Episcopi Romani, Patriarcha Occidentis, & capitis Ecclesie universalis*, primam illam nihil ei extra diocesin tribuere; quoad reliquas, notorium esse ait, si ad probationes de facto respiciatur nullum privilegium extare, per quod collatio omnium beneficiorum & dignitatum Ecclesiæ in toto orbe Christiano Romæ vindicari possit. Omnes enim & singulas provincias de Ministris Ecclesiæ sibi ipsas prospexisse, nec Romam recurrisse, sed difficultates, si quæ nascebantur, in Synodis provincialibus sopitas fuisse. Neminem ante jus novum scripsisse, quod *solus Episcopus Romanus*, tanquam S. Petri successor, omnem jurisdictionem Ecclesiasticam habeat, & quod cæteri Episcopi tantum sint ejus Vicarii & delegati. Interim tamen hodie Pontifices prætere, autoritatem suam in rebus & bona Ecclesiæ jure divino fundatam esse: maxime vero *Innocentium III* ex jure Primatus S. Petro concessio id asseruisse, ita ut huic juri, utpote divino, nec præscriptum fuerit, nec præscribi poterit, etsi per aliquot sæcula pro temporis necessitate non exercentur. Neque tamen ignorasse illum existimat, omne jus antiquum assertioni suæ resistere, & evidens esse, quod electiones, translationes, & depositiones Episcoporum in Synodis provincialibus, sub auctoritate Regum, tractatæ & peractæ fuerint, causæ minores vero simpliciter ab arbitrio Episcoporum dependerint. Papas ne cogituros quidem unquam de jure hodie stabilito fuisse, nisi incidentibus de validitate electionum litibus, partes Primæ sedi decisionem detulissent. Undecimo etiam sæculo exempla adhuc reperiri, quod resignati & translati Episcopatus in Conciliis Provincialibus fuerint, nullo Pontificum interventu; itaque occasione a privatis arrepta, confirmationem, quæ nunc usurpatur, Romam sibi acquisivisse, *Canonistas* quidem, qui Pontificem *Collatorem* *Colla*,

Collatorum, & Patriarcham Patriarcharum vocare, & ex *S. Leonis & Gregorii* aliorumque etiam Patrum testimoniis monstrare, Patriarchatus Antiochiæ, Alexandriæ, & Romæ a S. Petro fundatos, & inde jus in omnes Ecclesias orbis Pontificibus quæsitum esse; sed non posse negari, incognitum fuisse hoc jus antiquis, nec nisi in libris *Decretalium* reperiri, quanquam hodie etiam isti non nisi partem novi illius juris, multa etiam obsoleta contineant, & summam Curiæ Romanæ principium sit, Papam magistrum legum & Canonum, quibus Ecclesia gubernari debet, esse, & pro temporum, locorum & causarum statu abolere antiqua, statuere nova posse. Quod si a Principibus executioni *Brevium & Bullarum Papalium* resistatur, facile ad transactiones si-
ve *Concordata* perveniri: sed id Romæ pro indulgentia, & spontanea atque temporaria juris stricti remissione haberi, quæ futuris temporibus & casibus minime præjudicet. Sic elidi, quæ objici solent, quasi jus Pontificium ex pactis illis oriatur; & licet speciatim in Gallia executio Bullarum, cum *Libertatibus*, quas vocant, contraria sunt, decretis regis impediatur, Romæ tamen Bullas integras in acta referri, earumque jus alio forte tempore valiturum, saltem hoc modo integrum servari.

Pergit inde ad describendum jus illud novissime inter Regem & Pontificem disputatum, quod *Regalia* vocant (cum nempe redditus vacantium Episcopatum & Abbatiarum, donec successoribus conferantur, Regio fisco vindicantur) & ab *investitura*, quæ alias eodem Regalium nomine appellari solet, distinctum est. Statuit autem, sub prima & secunda Regum familia, imo etiam sub initium tertiæ, ignotum illud fuisse, primamque ejus mentionem *seculo XII* sub *Ludovico juniore & Philippo Augusto* fieri; antea vero fructus vacantium beneficiorum, cura Metropolitana futuris Prælatibus servatos fuisse. In Anglia tamen & Hibernia idem quod in Gallia invaluisse, contradicentibus ubique Conciliis & Episcopis: sed in Germania Constitutione *FridERICI II.* vetitum. In *Concilio Lugdunensi* conventum decretumque esse, ut regi maneret, quatenus fuisset exercitum, illique regulæ Reges & curias Regni plerumque acquiescisse. Sed *anno 1673* regio edicto jus istud universaliter in omnes dioceses, quatuor solummodo exceptis, assertum, & introductum esse, ut jam frustra hac de re disputetur. Agit postea de singulari *Regum Sicilia* jure, quod *Monarchiam* vulgo vocant, supre-

ina nempe potestate Ecclesiastica, quantam & qualem Pontifex sibi attribuit & per Legatum a Latere exercere potest, Regi ejusque vicario & Collegio, quod sacrum vocant, competenti. Hoc possident & exercent, sive concessione *Urbani II*, sive alio titulo Hispaniæ Reges iidemque Siciliæ Domini; quicquid contradicatur Romæ, aut quondam scripserit *Baronius*. Fieri itaque posse, ut delata regni successione, uti fas est, ad foeminam, non minus quam in Anglia sub *Elisabetta* cum summa Pontificum indignatione factum fuit, etiam foemina caput in Sicilia evadat.

Hæc ex priori tractatus parte, cum generalia sint, magnaque cum libertate scripta, nec probationibus destituta, prolixius cum bona, ut speramus, Lectorum venia excerptimus. In sequentibus jus novum, quod hodie circa beneficia & reditus Ecclesiarum sub Hierarchia Romana usurpatur, & quomodo in Gallia per *Libertates* moderationem patiatur, exponitur. Docet enim autor, quo jure Pontifex Romanus in collationibus beneficiorum utatur, sive quid sit *Præventio*, *Devolutio*, *Vacantia in curia*, *Menses Papales*, *Concordata*, *Commenda*, *Uniones*; quæ circa hæc Cardinalium & Capitulorum jura quædam singularia; quid *personatus* sive dignitas sine onere. Agit etiam de jurbus *Nominationum* & *Patronatus* Ecclesiastici & Laici, & quomodo id exerceatur in Gallia, quando Patronus Laicus Reformatam religionem profitetur: quid sint *Prioratus* & *Obedientia*; quid observetur in *Abbatibus Commendatariis*, & quomodo Abbates tales a *Regularibus* differant, & quæ pacta inter illos & Monachos, aut alia jura intercedere & servari soleant. Licet autem contra ejusmodi *Commendas* multæ sint querelæ, autor tamen judicat, & adducto ex Trithemio testimonio monstrat, non minores fuisse de Abbatum mala administratione, antequam *Commenda* fieri solerent, & nunc quoque minus periculum a Commendatariis esse existimat, quia tertia tantum reddituum pars illis tribuatur, altera Monachis, reliqua oneribus Ecclesiæ destinetur. Addit notabilia de *Hospitalibus*, & qui inde originem habuerunt, *Equitum ordinibus*; de *resignationibus in favorem*, quas dubitat, dispensante licet Pontifice, a vicio *Simonie* absolvi posse. Explicat jus *Graduatorum* quos vocant in Academiis Gallicis, quibus beneficia Ecclesiastica singularibus privilegiis tribuuntur. Quoniam vero quædam Collegia sacra, aut Patroni nonnulli, exemptiones adversus collationes extraordinarias

MENSIS NOVEMBRIS A. M DCLXXXIV. 505

dinarias allegare solent, aliquando tamen falsas producant, hac occasione *notas* quasdam sive *responsores* suppeditat, per quæ vera diplomata a falsis & supposititiis dignosci possint. Expendit denique, quæ fides habenda sit *Chartulariis*, (*libri copiales* alibi vocantur,) in quibus descripta vetera instrumenta contineri & ostendi solent.

TRAITE' DE MORALE, PAR L' AUTEUR
de la Recherche de la Verite.

id est:

Tractatus Moralis, Autoris qui librum de *Inquisitione veritatis* edidit. Pars I & II.

Roterodami apud Regnerum Leers, 1684 in 12.

Non minus constat, autorem hujus tractatus esse *Malebranchium*, Presbyterum Oratorii, quam si nomen ejus palam præscriberetur. Nemo enim ignorat, ipsum esse qui librum de *Inquisitione veritatis* scripserit, quem in titulo, & passim in tractatu pro fundamento allegat, sicut & alia quæ edidit, *Meditationes* puta *Christianas*, & *Vindicias sententia sua de Ideis*, ab *Arnaldo* impugnata, de quibus in *Actis hujus anni mense Majo* egimus. In hoc autem *Moralis discipline* libro, iisdem principiis innititur, quæ in prioribus scriptis suis stabilivit, eorumque explicandorum occasionem sæpe sumit, ne, ut circa tractatum de *Natura & Gratia* infeliciter factum queritur, male intellecta axiomata sua, adversariis denuo bilem moveant, & ipse in suspensionem hæresis, quam omnibus modis a se amolitur, & quam destruxisse se potius suis principiis confidit, incurrat. An vero etiam hic tractatus examen & censuram evitaturus sit, dies docebit. Interim ingenium viri acutissimum, & res gravissimas subtilissimasque concinne eloquendi & describendi non vulgaris industria, nemini non probabitur. Dogmata ipsa, & *terminorum* novitatem examinare, non est nostri instituti; sicut nec facile fuit, per compendium summam omnium, quæ in tractatu hoc continentur, complecti. Necessè enim, sed nimis operosum fuisset, ad libros Autoris, in quibus principia sua proposuit, subinde recurrere; neque tamen vel sic certi fuisset, an sententiam ejus satis percipere, aut vocabula Gallica, quibus notiones suas expressit, ita Latina reddere potuissemus, ut ambiguitas

guitas & obscuritas evitaretur. Planiora forsitan omnia essent, si materiæ, non uni genti, sed plurimis usui futuræ, aut ansam certe disquirendi multiplicem daturæ, lingua literatis communi, & phrasibus atque terminis receptis proponerentur, vel hi ante omnia ab æquivo- catione liberarentur: quod postremum quidem doctissimus autor ipse animadvertit, & in hoc tractatu bene multos ita explicavit, ut mino- ri nunc difficultate intelligi posse videantur.

Dux hujus operis partes sunt. *Prima* generalis fundamen- tum virtutis & acquirendæ media exhibens. *Alterâ* ad specialio- rem officiorum enumerationem procedit. Nemo hic *Ethicam A- ristotelicam* expectet, aut mere Philosophicam, sed omnia ex ratione qualem præsupponit, deducta, & ad eam omnino relata. Ratio- nem vero humanam in principio cap. I. sic definit: *Esse Verbum aut ipsam Dei sapientiam*. Addit: *Rationem esse universalem, cum omnes creatura sint entia particularia. Per medium rationis societatem homini esse cum Deo, omnibusque intelligentiis; omnes enim spiri- tus commune nobiscum bonum habere, nempe rationem. Societa- tem hanc spirituales consistere in participatione ejusdem substantia intelligibilis Verbi, ex qua omnes spiritus nutriantur. Contemplando hanc divinam substantiam, videri ex parte posse quædam, qua Deus cogitat, quia Deus videt omnem veritatem, homo quasdam. Possesse etiam sciri quædam, qua Deus vult: Deum enim nihil velle, quam secundum ordinem, at ordinem non plane incognitum esse homini, & quæ sequuntur. Quod vero de Verbo scribit, alibi & in primis cap. XXVI. part. 2. ita clarius exprimit: Quis nos ducet ad rationem? quis nos legibus ejus submittet? quis nos veros ejus discipulos faciet? Ipsa hoc præstabit Ratio, sed incarnata, humilis, visibilis & sensibilis facta, infirmitati nostræ accommodata. Jesus Christus videlicet, Patris sapien- tia, Lumen naturale & universale intelligentiarum. Et post pauca: Jesus Christus, illeque solus, ad rationem nos potest ducere, & unire persona sua divina per ministerium humanitatis clarificata. Nostra natura in ipso subsistit per rationem, & per illum ratio regnabit in spiritu & corde nostro. Nam propter rationem creati sumus, per hanc sumus, intelligenti- a: secundum eam formati sumus, & secundum eandem reformati de- bemus. Jesus Christus crucifixus sancta nostra hostia est, & Sacrifici- i exemplar, quod nos quoque offerre debemus, amorem nempe proprium*

a mori

amori ordinis immolantes. Resuscitatus est & consummatus in Deo, constitutus Pontifex secundum ordinem, cujus figura erat Melchisedech. Ille est fons fecundus celestis influentia, qua sola docere nos potest, quomodo, ut ille, sacrificare naturam nostram corruptam debeamus, & ita essentiam plane divinam mereri, transformationem gloriosam, & incorruptibilem, & perfectam cum principio nostro reunionem, ut unice vivamus, ex substantia intelligibili Rationis, per charitatem divinam, in pace & societate aeterna. De virtute vero & perfectione hominis ita statuit: consistere eam in amore & obsequio ordinis; ex hoc officia sive debita fluere, quae cum virtute ipsa, quae non sit nisi unica & sola, *Amor nempe habitualis*, (quem vocat,) *ordinis immutabilis*, & hunc in effectu nihil differre ait a charitate, quam Christus praecipit, *in qua pendet universa lex & Propheta*, Matth. XXII. 40, perperam confundantur. Amorem vero alium esse *unionis*, qui soli Deo debeatur, alium *benevolentia*, qui ad proximum referatur; docet etiam, quomodo amor sui sive proprius, purgatus & in Deum reflexus subsistere possit. Oportere vero amorem *liberum, habitualement, dominantem* esse, licet in actu quandoque deficiat. Habitus ab actibus produci, actus ab habitu: acquiri autem habitum gratia divina, non viribus liberi arbitrii: principia vero sive qualitates, quibus modus naturalis voluntatis nostrae determinetur, duo esse, *lumen & sensum*. Per lumen revelari bonum; per sensum sive delectationem, quam mens percipit, ostendi praesentiam boni. Luminis *causam occasionalem*, (hoc enim termino utitur, melius ut putat expressurus quidquid intelligitur per causam *naturalem, instrumentalem, secundam, distributivam* (vid. Cap. VIII, §. 4.) esse *attentionem*, donum post lapsum rarissimum, & ad quod per fidem perveniatur. Posse quidem simpliciores auctoritati Ecclesiae acquiescere, sed enitendum quantum fieri possit, ad attentionis perfectionem, quam deficiente magis idonea voce, nominare se velle ait (*Force d'Esprit*) robur mentis sive spiritus, quo objecta sensibus oblata evitentur, & ideae purae concipiantur. Obstare huic scientias, quae instant, indeque fieri ut doctissimi & ingeniosissimi fere, & quos *Esprits forts*, ingenia valida vocant, pietate & religione careant. Per functiones etiam in republica, quibus nimium occupamur, haud parum attentionem impediri. Regulam vero attentionis & meditationis tradit, ut non nisi *ideae clarae, sive simplices sive comparatae, & experimenta irrefragabilia pro* objecto

objecto habeantur, ne incerta, veluti larvas & spectra pro veris sequamur. Intrandum esse unicuique in semetipsum, neque quenquam mortalium esse, qui id non aliquando faciat, reluctante licet phantasia & affectuum intemperie. Sed abripi plerosque contrario corporis nisu, quod se ipsum pro centro mundi habeat, imo omnia fervori affectuum posthabeat, & quasi immolet. Distinguit etiam *instinctum* ab *attentione*: illum aliquando bene agere, sed eodem ardore etiam in falsa ferri, amore proprio deceptum. Huic detegendo, & per injectum pudorem & metum corrigendo, evidentem divinæ voluntatis cognitionem necessariam esse, gratiæ auxiliis per attentionem omnino quærendam. Præter hanc vero exigit etiam *libertatem*, ut loquitur, *spiritus* sive animæ, qua suspendatur iudicium & assensus, donec evidentia appareat: per hanc periculum erroris a consuetudine, autoritate & præiudiciis vitari. Sapienterem Aristotele, imo Platone & Socrate fore ait, qui vel uno anno omnia quæ audit annotet, eorumque veritatem libere secum expendat. Utilissimam enim & maxime necessariam esse cognitionem hominis in genere, & sui ipsius individualem. Denique post formatum attentione & libertate iudicii intellectum, *obedientiam* exigit, habitum nempe obsequii, divinis auxiliis parandum, adversus multiplices phantasiæ sive imaginationis errores, & affectuum seu passionum motus. Ad hoc precibus & Sacramentorum usu opus esse. His hætenus per *capita octo* deductis, parte I. c. IX agglutinat, sectæ suæ serviens, cultum B. Virginis & Sanctorum, tum inprimis Angelorum. Postea ad rem regressus, objecta sensuum omnino cavenda esse docet, & de horum atque ipsius animæ facultatibus sententiam suam, per aphorismos ex prioribus libris excerptos explicat c. X. Perspicua magis sunt, & insignem pietatem spirant, quæ cap. XI de mortificatione concupiscentiæ, cap. XII de vitio ingenii acris, vividi, sive elegantis (*bel esprit*) & cap. XIII de affectuum natura & vilitate inquirenda & detegenda commentatur. Atque hæc fere sunt, quæ pars prima *Speciminis* hujus, (ita enim p. 236. vocat) *Moralis* complectitur; doctrina scilicet de *virtute*, quam consistere facit præcise *in amore ordinis immutabilis habituali & dominanti*; item de qualitatibus principalibus ad acquisitionem virtutis necessariis, quas statuit *robur & libertatem mentis* sive spiritus; de *causis occasionalibus* (aut si quis malit dicere *instrumentalibus*) *luminis* seu illuminatione, & *sensu* sive delectatione; de causis perce-

perceptionum, seu delectationum, quæ gratiæ adversantur. Hæc & quæ propter illa præsupponuntur, vel inde deducuntur, Theologis & Philosophis disquisitionis materiam amplissimam præbere possunt.

Secunda parte non de virtutibus (quia non nisi unam, veluti matrem & dominam agnoscit,) sed de officiis vel *debitis* virtutis præstandis a cap. XIV ad XXIV tractat, concisè sententiis, quarum multæ, ut ipse nõ diffitetur, paradoxæ videri possunt, & accurate ad principia autoris expendi debent. Præmittit monita de facilitate lapsus hominis, etiam solida virtute præditi, quia non semper agit secundum *influentiam habitus dominantis*, ut loquitur, sed secundum *activitatem passionis, actualiter excitata*: actionem enim omnimodo virtuosam non procedere tantum debere ab homine virtuoso, aut actualiter etiam moto ad amorem ordinis, sed & in omnibus circumstantiis ordini conformem esse debere, nec casu quodam felicitis determinationis, sed vigore rationis, qua ad explenda omnia debita ducamur. Itaque non sufficere instigatum, qui sæpe ab affectibus inspiratus indiscreto zelo mentes impleat; quanquam apud Deum etiam excusentur, qui si simpliciores sunt, & affectibus validis impares, sapientiorum & meliorum ductum sequantur. Addit alia huc pertinentia, hortaturque omnes, ut studio diligentissimæ in semetipsum inquisitionis & cognoscendi officii sui, singulis diebus aliquod tempus tribuant, idque linguarum & Matheseos notitiæ, omnibusque occupationibus præferant; ab hoc enim pendere æternitatem. Inde distincte tradit *cap. XV usq;* ad *XVIII* officia erga Deum, ejus sapientiam & amorem, triumq; personarum characteres. *Cap. XIX & XX* de officiis in societate tractat, ex quibus potissima & necessaria maxime sint, quæ interna vocat, & omnibus aliis, ubi diversi respectus concurrunt, præferenda; ea nempe, quæ ad societatem æternam, sive ad animæ salutem proximo commendandam spectant & quodammodo procurandam. Ibidem accurate explicat, quid omnibus debeatur, etiam malis & inimicis & persecutoribus; dein quid meritis debeatur, quæ officia vocat æstimationis, & relativa. *Cap. XXI* de officiis agit, quæ vocat benivolentiæ & respectus, *Cap. XXII* quid debeatur Principibus & magistratibus, *Cap. XXIII* de conjugum, parentum & liberorum officiis. *Cap. XXIV* docet, quomodo cogi debeant externo rigore, qui rationis imperium respuunt. *Cap. XXV & XXVI* quid æqualis conditionis homines sibi invicem debeant, & de natura veræ amicitia, & bonæ

objecto habeantur, ne incerta, veluti larvas & spectra pro veris sequamur. Intrandum esse unicuique in semetipsum, neque quenquam mortalium esse, qui id non aliquando faciat, reluctantem licet phantasia & affectuum intemperie. Sed abripi plerosque contrario corporis nisu, quod se ipsum pro centro mundi habeat, imo omnia fervori affectuum posthabeat, & quasi immolet. Distinguit etiam *instinctum* ab *attentione*: illum aliquando bene agere, sed eodem ardore etiam in falsa ferri, amore proprio deceptum. Huic detegendo, & per injectum pudorem & metum corrigendo, evidentem divinæ voluntatis cognitionem necessariam esse, gratiæ auxiliis per attentionem omnino querendam. Præter hanc vero exigit etiam *libertatem*, ut loquitur, *spiritus* sive animæ, qua suspendatur iudicium & assensus, donec evidentia appareat: per hanc periculum erroris a consuetudine, autoritate & præiudiciis vitari. Sapienterem Aristotele, imo Platone & Socrate fore ait, qui vel uno anno omnia quæ audit annotet, eorumque veritatem libere secum expendat. Utilissimam enim & maxime necessariam esse cognitionem hominis in genere, & sui ipsius individualem. Denique post formatum attentione & libertate iudicii intellectum, *obedientiam* exigit, habitum nempe obsequii, divinis auxiliis parandum, adversus multiplices phantasie sive imaginationis errores, & affectuum seu passionum motus. Ad hoc precibus & Sacramentorum usu opus esse. His hæcenus per *capita octo* deductis, parte I. c. IX agglutinat, sectæ suæ serviens, cultum B. Virginis & Sanctorum, tum in primis Angelorum. Postea ad rem regressus, objecta sensuum omnino cavenda esse docet, & de horum atque ipsius animæ facultatibus sententiam suam, per aphorismos ex prioribus libris excerptos explicat c. X. Perspicua magis sunt, & insignem pietatem spirant, quæ cap. XI de mortificatione concupiscentiæ, cap. XII de vitio ingenii acris, vividi, sive elegantis (*bel esprit*) & cap. XIII de affectuum natura & vilitate inquirenda & detegenda commentatur. Atque hæc fere sunt, quæ pars prima *Speciminis* hujus, (ita enim p. 236. vocat) *Moralis* complectitur; doctrina scilicet de *virtute*, quam consistere facit præcise *in amore ordinis immutabilis habitualis & dominantis*; item de qualitatibus principalibus ad acquisitionem virtutis necessariis, quas statuit *robur & libertatem mentis* sive spiritus; de *causis occasionalibus* (aut si quis malit dicere *instrumentalibus*) *luminis* seu illuminatione, & *sensu* sive delectatione; de causis perce-

perceptionum, seu delectationum, quæ gratiæ adversantur. Hæc & quæ propter illa præsupponuntur, vel inde deducuntur, Theologis & Philosophis disquisitionis materiam amplissimam præbere possunt.

Secunda parte non de virtutibus (quia non nisi unam, veluti matrem & dominam agnoscit,) sed de officiis vel debitis virtutis præstandis a cap. XIV ad XXIV tractat, concisis sententiis, quarum multæ, ut ipse nõ diffitetur, paradoxæ videri possunt, & accurate ad principia autoris expendi debent. Præmittit monita de facilitate lapsus hominis, etiam solida virtute præditi, quia non semper agit secundum influentiam habitus dominantis, ut loquitur, sed secundum ætuitatem passionis, actualiter excitata: actionem enim omnimodo virtuosam non procedere tantum debere ab homine virtuoso, aut actualiter etiam moto ad amorem ordinis, sed & in omnibus circumstantiis ordini conformem esse debere, nec casu quodam felicitis determinationis, sed vigore rationis, qua ad explenda omnia debita ducamur. Itaque non sufficere institutum, qui sæpe ab affectibus inspiratus indiscreto zelo mentes impleat; quanquam apud Deum etiam excusentur, qui si simpliciores sunt, & affectibus validis impares, sapientiorum & meliorum ductum sequantur. Addit alia huc pertinentia, hortaturque omnes, ut studio diligentissimè in semetipsum inquisitionis & cognoscendi officii sui, singulis diebus aliquod tempus tribuant, idque linguarum & Matheseos notitiæ, omnibusque occupationibus præferant; ab hoc enim pendere æternitatem. Inde distinctè tradit cap. XV usq; ad XVIII officia erga Deum, ejus sapientiam & amorem, triumq; personarum characteres. Cap. XIX & XX de officiis in societate tractat, ex quibus potissima & necessaria maxime sunt, quæ interna vocat, & omnibus aliis, ubi diversi respectus concurrunt, præferenda; ea nempe, quæ ad societatem æternam, sive ad animæ salutem proximo commendandam spectant & quodammodo procurandam. Ibidem accurate explicat, quid omnibus debeatur, etiam malis & inimicis & persecutoribus; dein quid meritis debeatur, quæ officia vocat æstimationis, & relativa. Cap. XXI de officiis agit, quæ vocat benivolentiæ & respectus, Cap. XXII quid debeatur Principibus & magistratibus, Cap. XXIII de conjugum, parentû & liberorum officiis. Cap. XXIV docet, quomodo cogi debeant externo rigore, qui rationis imperium respuunt. Cap. XXV & XXVI quid æqualis conditionis homines sibi invicè debeant, & de natura veræ amicitia, & bonæ

bonæ conversationis. Tandem *c. XXVII* breviter & per syllabum addit, quæ sibi quisque debeat. Ex hoc speciminis loco quædam, non invito, uti confidimus, lectore adscribemus: cætera enim nisi integra legantur, referri non possunt, cum singulæ fere periodi præcepta & monita minime prætrita & vulgaria contineant. Scribit autem *d. c. XXVII. p. 216.* *Officia erga nos ipsos in genere hæc sunt: assuescere debemus attentioni, & per eam acquirere vigorem mentis & iudicii. Assentiendum non est, nisi iis quæ sunt evidentiæ, & servari debet libertas spiritus, sive iudicii. Studendum est semper cognitioni hominis generali, & sui cuiusq; , ut nos perfecte cognoscamus. Lex divina noctu dieq; , meditanda est; , ut exacte eam sequamur. Ordini obtemperandum cum humilitate & contemptu sui. Iustitiæ divinæ recordari debemus, ut eam metuemus & per illam excitemur. Mediatoris nostri meminisse debemus, ut eum invocemus, & per illum consolationem capiamus. Intuendus est Christus, ut nostrum exemplar; amandus ut salvator noster; sequendus ut nostræ fortitudo, nostræ sapientiæ, & principium æternæ felicitatis nostræ. Mundus per sensus nostros nos decipit, mentem turbat imaginatione, raptat & præcipitat nos in extrema mala, per passiones & affectus nostros. Rumpendum est periculosum commercium, quod cum eo per corpus nostrum habemus, si unionem augere cupimus, quam cum Deo habemus per rationem; dua enim hæc uniones, anima cum Deo, & anima cum corpore sunt incompatibiles. Uiriri perfecte non possumus Deo, nisi corporis utilitates deseramus; ita tamen ne id contemnamus, nec immolemus, nec perdamus; neq; enim fas est, illud occidere, neq; sanitatem quidem corrumpere. Corpus non est nostrum, sed Dei, sed patriæ, sed familiæ, sed amicorum. Conservandum vero est in vigore ad usum, quo nobis opus est. Sed non est conservandum adversus ordinem Dei, & cum damno hominum. Idem de honoribus & opibus nostris iudicium esto. Omnia sunt Dei & charitatis, ideoq; conservanda, impendenda, sacrificanda in honorem & obsequium legis divinæ ordinisq; immutabilis & necessarii.*

Hoc quoque monendum esse duximus, auctoris dicta quædam ex aliis parallelis explicari debere; *v. g. cap. I. § 13.* scripserat animata inanimatis præstare, & inde infert, *qui equum suum pluris æstimat, quam famulum aurigam; qui lapillum in majori pretio habet quam muscæm: non iudicat ex ratione universalis sed particulari, non ex amore ordinis, sed proprio.* Incidere hæc putes in argutias, quas merito exposcit *Vossius* *l. 2. de*

MENSIS NOVEMBRIS! A. M DCLXXXIV. 117

l. 2. de idol. c. 41. *Creata enim (ait) merienda sunt non tam ex forma quam ex fine, utpote causa independente, qua & merito causa causarum dicitur, nec adeo desipiunt minutiarum aestimatores, quin scyphum aureum pulici, domum magnificam praeferant musca. Sed No ster isthæc non negat, imo cap. 20. §. 11. idem docet: Omnis perfectio (scribens) aestimabilis quidem est in se, sed aliquando majoris aestimatur relative: ad masculinæ imperfectior est, sed ob usum hominum multo pluris aestimatur: perfectio naturalis praevalet acquisita; sed adamas impolitæ pulchritudine cedit politico. Merito itaque pro sulto haberetur, qui Philosophum agere, & muscam smaragdo, silicem magnum & rudem adamanti politissimo & pretiosissimo praeferre vellet.*

SPECIMEN LIBRI DE MOMENTIS GRA-
vium &c. Autore I. F. V. Lucensî.

Ad illustrissimum & Eruditissimum D. Antonium
Magliabechium Sereniss. Magni Ducis Etruriæ
Bibliothecarium.

Romæ ex Typographiâ Reu. Cam. Ap. 1684.

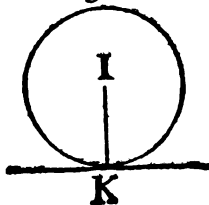
Fundamenta Scientiæ de Motu uniformiter accelerato D. Alexandri
Marchetti, qua mecum liberaliter dudum communicasti, Vir Illustris-
sime, ansam dederunt mihi, ad falsam judicandam Propositionem il-
lam, cujus demonstrationes, a celeberrimis Mathematicis Galileo ac Tor-
ricellio tentatas, parum solidas esse, D. Marchettus asseruerat. Hujus
mei iudicii rationes, unico theoremate comprehensas (quod uberius ex-
plicamus in Exegetibus nostris Physicomathematicis, de Momentis Gra-
vium, de Vecte, ac de Motu æquabiliter accelerato, quas ad præsum tam-
diu paravimus) ad Te mittere decrevi, Ornatissime Magliabechi: ut per
Te, literaria omnis generis gaza sequestrem, quid una tecum de hac
Propositione ceussant, & de toto Opere, quod etiamnum premimus, quid
conjiçiant Homines Eruditi, facilius ac securius intelligere possim. Vale,
ac Tui studiosissimum amare perge.

I. F. V.

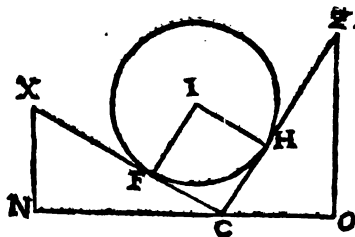
Insignes Mathematici, Galileus, Torricellius, Wallis, Marchettus,
ac plures alii, existimant esse veram hanc Propositionem: *Momen-
tum totale gravitatis, ad momentum quod habet super plano deorsum, est æ-*

longitudo plani declivis ad perpendicularum, cujus contradictoriam sic demonstro.

Si graue conformatum in globum, nitatur plano horizontali, radi-

us IK, perpendicularis horizoni, est linea directionis, per quam centrum I exigit descendere perpendiculariter. Si vero idem globus nitatur duobus planis inæqualiter declivibus XC, ZC (quæ pro hac demonstratione sint æqualis longitudinis, & faciant angulum rectum XCZ; cum perpendicularo vero XN, quod sit æquale re-

ctæ CO parallelæ horizoni, & cum recta NC, horizoni parallela, quæ sit æqualis perpendicularo ZO, constituent triangula rectangula XNC, COZ, inuicem æqualia.) radius IH, parallelus plano XC, per quem centrum I exigit descendere super XC, est linea directionis, respectu descensus super XC, ac radius IF,

parallelus ad ZC, est linea directionis, respectu descensus super ZC.

Jam, sicut planum horizontale, sustinet pondus æquale momento, quo globus exigit descendere perpendiculariter; quia globus momentum suum totale censetur exercere in radio IK, planum vero horizontale, applicatum in K, ac totaliter impediens descensum perpendiculararem, resistit illi momento per virtutem æqualem: Ita planum ZC, sustinet pondus æquale momento, quo idem globus exigit descendere super XC; quia momentum globi ut descendat super XC, censetur exerceri in radio IH; & planum ZC, tangens globum in H, ac totaliter impediens ejus descensum super XC, toti illi momento (quod respectu totalis est solum parziale) resistit per virtutem æqualem: Planum XC, sustinet pondus æquale momento, quo globus exigit descendere super ZC; quia momentum globi ut descendat super ZC, censetur exerceri in IF; ac planum XC, tangens globum in F, & impediens descensum super ZC, resistit momento globi per virtutem illi æqualem. Itaque momentum totale globi, sustinetur plano horizontali; momentum super plano XC, sustinetur plano ZC; mo-

men-

mentum super ZC , sustinetur plano XC . Quia vero *momentum totale globi super plano horizontali, æquatur momentis partialibus simul sumtis ejusdem globi super planis declivibus XC, ZC ; sicut pondus globi, quo gravatur planum horizontale, æquatur partibus ponderis ejusdem globi simul sumptis, quibus gravantur plana ZC, XC : Si momentum totale ad momentum super plano declivi XC , sit ut XC ad XN ; ac momentum idem totale, ad momentum super ZC , sicut ZC ad ZO , nimirum ut XC ad NC (quia ex hypothese XC est æqualis ZC , & NC est æqualis ZO) momentum totale ad momenta partialia simul sumpta, est ut hypotenusâ XC , ad latera XN & NC in directum posita, ejusdem trianguli XNC . Atqui hypotenusâ XC , non est æqualis lateribus XN & NC , sed est illis minor. Ergo si totale momentum ad partialia, sit ut XC , ad XN & NC , momentum totale non æquatur, sed est minus momentis partialibus simul sumtis. Ergo momentum totale, ad momentum super plano declivi XC , non est ut longitudo plani XC , ad perpendicularum XN ,*

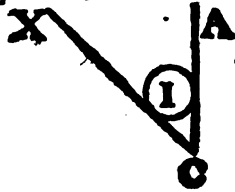
Hæc demonstratio non videtur obnoxia ulli exceptioni, quia si momentum totale, ac momenta partialia, considerentur in uno & eodem globo, vel in globis æqualibus; velocitas quâ globus descendit perpendiculariter, ad velocitatem, quâ descendit super plano declivi XC ; impulsus, quo globus conatur deprimere planum horizontale, impediens descensum perpendicularem, ad impulsum quo conatur deprimere planum ZC , applicatum in linea directionis, & impediens descensum super XC ; onus quo gravatur planum horizontale, ad onus quo gravatur planum ZC ; momentum totale ad momentum super XC , habent unam, & eandem rationem, quod sufficiat indicasse.

Ex his aliisque principiis legitime demonstratis, in Exegesi de momentis gravium deprompta est proportio Momenti totalis ad partialis, ac ceteræ quæstiones resolutæ sunt. Quum autem enim vectis communis, tum ille quem continent gravia impedita ne descendant super planis declivibus, seipso non agnoscant in quorundam libris: idcirco utriusque natura, in Exegesi de vecte, nova methodo indaganda visa est; ac voto exitus respondit. Demum in Exegesi de Motu æquabilitate & accelerato, præter motum ipsum facilius ac brevius expositum; propositiones, quæ antea nitobantur falsis principiis de Momentis gravium, respondent ad sunt novæ nonnullæ additæ.

* * *

Cum praeiussis speciminis, quod ad verbum hoc transcripsimus, Auctor aliorum de proposito hoc Theoremate sensa experiri publicatione ejus voluisse videatur; non aegre laturum putavimus Cl. Papebrochium (cujus humanitati copiam ejus debemus) si idem Viro μαθηματικῶς, inque hoc studiorum genere versatissimo communicarem: cujus censuram, maturo Auctoris aliorumque, quibus argumentum hoc studiose tractare visum fuerit, judicio permittimus. Sic autem laudatus Vir in literis 7. Oct. Lipsiam missis.

Objectionis Viri, ut apparet, per ingeniosi, contra receptam, & mea sententia demonstratum Staticorum Theorema, non contemnenda est quidem, solvi tamen omnino potest negando momenta in planis XC & ZC

in unum posse addi, ut componant momentum gravis absolutum; & fraudi Viro docto fuisse videtur, quod illa vocavit partialia, hoc totale.

Quid enim si grave sustentetur a duobus planis XC inclinato, & AC verticali? Utique momenta in ambobus planis in unum addita non possunt aequari uni ex ipsis, totum parti; quod tamen

secundum objicientis sententiam fieri deberet: momentum enim in plano verticali utique est ipsum momentum gravis absolutum.

CAMPEGI VITRINGA SS. THEOL. D. ET PROF.

Ordinar. Sacrarum Observationum

Liber Primus.

Franequeræ apud Johannem Gyselaar. 1683 in 4.

Juveniles hæc sunt cogitationes officio docendi publice optimo ætatis flore præfecti, a communibus sententiis aliorum magna libertate recedentes, nec acumine ingenii tamen aut eruditione destitutæ.

Cap. 1. verba Genes. XI. 6. 7. ex quibus linguarum confusio facta asseritur, interpretatur de fraterno omnium in omnibus consensu ante susceptam ædificationem turris; DEUM autem ad impediendum opus coeptum, sermonem structorum confudisse, ut instar balborum vel balbutientium loquentes, alter alterum intelligere non posset; vel
(quam

(quam alteram expositionem subjicit, si forte prior displiceat) diffusum in istos immisisse, ut ageret id quisque, quod sibi non aliis allibuerit. Hunc esse textus sacri sensum conatur probare ex phrasologia, ejusdemque reliquias putat se invenisse in Rabbinis. Huc etiam refert Hesiodi carmen, in quo a Philologo celeberrimo, qui legendum esse *Ἰσραήλ* pro *Ἰσραήλ* nuper censuit, dissentit. Ad illam autem expositionem se inductum profiteretur cap. 2. & 3 argumentis iis, quibus constat, linguas omnes, præter Ebraeam, per successum temporis natas esse, non ex confusione earum ad Babylonem. Nam (1) Chami posterii, qui maxime debebant esse obnoxii supplicio, quod Genes. XI in extructores Babylonice turris pronunciavit DEUS, diu post illa tempora dialectum Hebraeam habuerunt intaminatam. Cui assertioni fidem facit, tum allegando argumentum *Boharti* petita ex Jes. XIX. 19, ubi ex confessione etiam *Aben Esra*, lingua Canaan sit Ebraea: tum ostendendo, Phœnices & esse Cananzos, & lingua Ebraea usus. (2) Canaanitarum & Chaldæorum eadem fuit lingua. Servus Abrahami Syrus Damascenus, in Abrahami educatus familia, ubi nullam audiverat nisi linguam Hebraeam, in Mesopotamiam profectus homines illius regionis intellexit loquentes, ipse quoque vicissim ab ipsis fuit intellectus, Gen. XXIV. Ergo Mesopotamice & Canaanice sive potius Hebraice eadem tunc usi sunt dialecto; vel linguæ eorum adeo non variarunt, ut intelligere se invicem nequiverint. • Jacobus juvenis ex Canaanitide & patria familia, ubi tantum linguam Ebraeam didicerat, loquitur cum Mesopotamiis, Genes. XXIX. Quare tum temporis Chaldæorum atque Ebraeorum dialectus adeo variata non fuit, ut loquentes se invicem non intellexerint. Nomina Laban, Lea, Rahel, & quæ liberis suis imposuerunt, Ruben, Simeon, Levi, Jehuda, Dan & cætera, mere sunt Hebraica. Quæ originaria esse, non a Mose secundam linguam Hebraeæ genium flexa, uti post alios *Grotius* ac *Huetius* existimarunt, multis indicis suadet. (3) Jobus Arabs cum amicis, inter quos *Eliphaz* gente Idumæus, *Elihu* Chaldæus extitit, disseruit. Arabismos, qui in libro Jobi reperiuntur, non arguere inquit, linguam Arabicam ætate Jobi jam fuisse; esse enim a sequioris ævi homine, qui celebrè illam historiam pulchre expoliverit, variis dicendi modis insignibus exornaverit, plurimis exemplis illius ætatis illustraverit, auctoris, atque in parabolæ quasi modum, quibus adeo fecundi se-

quiores fuerunt Arabes, redegerit: & ita postmodum in Hebræum sermonem esse versam. Quam conjecturam ut stabiliat, evincere laborat, tempore Jobi Arabicam dialectum nondum extitisse. Patere id opinatur ex nominibus Jobi & filiarum ejus, Ebraïsmum non Arabismum spirantibus. Et ne suspiceris rursus, ea nomina in sermonem Hebræum esse transposita, partim ad discursum supra institutum remittit, partim urget nomina Ebræa amicorum Eliphazi Idumæi, & Sopharis Arabis. Adjicit etiam, fratres Josephi cum Arabibus mercatoribus miscuisse sermonem Ebræum. Atque hæc sunt argumenta, quibus persuasus est Vitringa, diu post ædificationem turris Babylonice gentes omnes orientales semet invicem intellexisse loquentes, atque unicam linguam Ebræam vel Ebrææ similem, omnibus illis populis per totum orientem dispersis fuisse usitatam. Quod si obtinet, concludit, nullam factam fuisse linguarum confusionem in extruptione turris Babylonice. Occurrebat locus, hæctenus assertam opinionem valde premens ac tantum non evertens, Genes. XXXI. 45. 56, ubi æcerum lapidum compositum Laban Jegar Sahadutha, Jacobus Gilead appellarunt. Quam difficultatem vero tollit dicendo, Labanem non imposuisse nomen æcero lapidum Jegar Sahadutha, sed id quod Ebraicum etiam usurpavit Laban Chaldæus, sequentibus temporibus, quibus dialectus Chaldaica & Syriaca Judæis usitata esse cœpit, translatum esse in illud idioma, quod usurpare Chaldæos Ebræi animadvertentibus illa ætate, qua recensionem librorum sacrorum fecerunt. Qualem mutationem hic contigisse, conquistis exemplis aliis verisimile conatur efficere. Tandem differit, quæ ratione successu temporis tanta linguarum ex Hebræa ultimato ortarum extiterit varietas, quantum nostra ætate quoque animadvertimus.

Cap. 4. præfatus de vera Kabbala, i. e. genuinis *מספרות קבלות* traditionibus, quas sub œconomia Instrumenti veteris obtinuisse se ex Luc. XI. 52. asseverat, compendium ejus Kabbalæ in decem *מספרות* Sefiroth seu numerationibus explicare aggreditur. Nomina Ebraica, quibus illæ constant, sonant Latine: *Corona, Sapientia, Intelligentia, Magnificencia, Severitas, Gloria, Victoria, Manes, Fundamentum, Regnum*. Quibus non, ut vulgo volunt, summas Dei perfectiones & virtutes in mundi creatione atque regimine hominibus patefactas significari, sed *musæi* incarnationis futuræ *Melchisedech* adumbrari

MENSIS NOVEMBRIS A. M DCLXXXIV. 97

brari probat, tum ex figura vocum, constanter in typis impressis juxta figuram corporis humani (uti in iconè apposita cernere est) dispositarum, tum ex figuræ istius & nominum singulorum accommodatione ad Christum facta, ductu Scripturæ, potissimum Apocalypsis Johanneæ. Id ingeniose exequendo, & plurima Scripturæ loca explicando monstrat, Schechina aliquando Christum, aliquando Spiritum S. Judæis antiquis notare, contra Buxtorfium: falso omnes pene Scripturarum interpretes credere, super Arca sacra resedisse nubem cum igne, quæ symbola essent præsentis divinæ.

Cap. 5. varia Sanctæ Scripturæ loca promiscue exponit & illustrat, partim conferendo cum dictis quibusdam in N. T. sententias ex Pirke Avoth & Codice Sanhedrim; partim voces & locutiones sacras aliter ac hæctenus, interpretando, ut Genes. XXXII. 1. 2. c. XLIX. 4. II. Sam. I. 18. c. VI. 2. Jes. VII. 6, 9. c. XIV. 4. 8. c. XXI. 1. Zach. III. 9. Matth. V. 17. Gal. IV. 26. II. Thess. II. 1. I. Timoth. VI. 3. 4. II. Petr. I. 3. Act. Luc. I. 27. 73. 74. aliter verba distinguit. Circa Psalm. XXII. 17. crisis Grammaticam exercet, deducens quæ ratione factum sit, ut legatur in textu hodie מַרְדָּו, cum scriptum esse deberet מַרְדָּו Pharizorum nomen opinatur convenientius derivari a מַרְדָּו Paras, hoc est, mercede, quod mercedem post hanc vitam expectandam hominibus asseverarint adversus Sadduceos inficiantes, quam quod communiter tradunt, a מַרְדָּו separare.

Adjiciuntur Indices copiosi, quibus tum loca Scripturæ aliorumque Auctorum, tum vocabula Hebræa ac Græca explicata, tum res præcipuæ indicantur.

GVILIEL MI SALDENI SS. THEOL. D. OTIA

*Theologica seu exercitationum subcisivarum
varii argumenti libri quatuor.*

Amstod. apud Henricum & Viduam

Theodori Boom. A. C. 1684. in 4.

Quod Scipionem Africanum dicere solitum Cato retulit, & Am-
prosius in epistola quadam ad Sabinum imitatus est, *numquam*,
ajens

ajens, *minus otiosus sum, quam cum otiosus, idem* Cl. Saldeno convenire judicamus. Nunquam enim minus otiosus fuisse videtur, quam cum post scripta ascetica vernaculo idiomate elaborata, & *Conciatorum sacrum* sex abhinc annis editum, otia hæc Theologica tractaret. Certe Ultrajectinæ Academiæ Theologi laboriosa hæc Otia ubique acre Viri judicium, indefessum laborem, & multivariam lectionem spirare, publico testimonio censuerunt, eaq; ob gratam argumentorum varietatem, omnigenam eruditionem & criticæ libertatis modestiam, lectoribus in ipso limine commendant.

Universum opus in quatuor libros distributum est, quorum primus novem, secundus decem, tertius undecim, & quartus totidem exercitationes continet, fortuito magis quam exquisito ordine locatas, In primo enim libro de primo scriptore, de autore Pentateuchi, de philantia, de salvandorum paucitate, de Præadamitis, de potu zelotypiæ, de canis pretio, de calculo albo, & de furculo in carne Pauli agitur.

Secundus complectitur exercitationes de mundi natali, de Protoplastis, de typorum V. T. usu & abusu, de creaturarum bonitate, de horro Hedenis, de fratricidio Caini, de polygamia V. Testamenti, de Juda Iscariote, de veritatis Divinæ professione, & de abnegatione fidei.

Ad tertium referuntur dissertationes de Hamane, de virga Apostolica, de Hebræorum חַד , de Angelorum creatione, de libri Estheræ divinitate, de eunuchis, de susceptoribus, de Angelorum lapsu, de Sadducæis & Pharisæis, de orationis efficacia & loco, & de arboribus Paradisi.

Quartum denique constituunt lucubrationes de jure zelotarum, de certitudine fidei divinæ, de jejniis religiosis, de mendicantibus in Israele, de parabolis Evangelicis, de publicanis, de rationis humanæ & Spiritus S. operationibus in rebus spiritualibus, de regenitorum relationibus, de Felice & Drusilla, de juramenti illegitimi obligatione, & de loco nativitatis Christi.

In his exercitationibus propositas materias non tam operose & diffuse Autor amplificat, quam strictim discuit, & subinde data occasione ad alia digreditur, ut & brevitate & varietate lectoris animum delectet. Quem in finem etiam antiquitates sacras & profanas, sapientum gnomas & argute dicta, exempla, adagia, aliosque oratorum & poetarum stulos passim interspergit, & jucunda utilibus permiscet,

five

sive circa textum aliquem Biblicum, sive circa locum aliquem communem theoreticum aut practicum versetur. Speciminis loco, cum singulas enarrare non liceat, unicam *de canis pretio* e tanto exercitiorum numero selectam paucis perillustrare sufficiat.

Nimirum peculiari lege canis pretium sanctuario inferri sapientissimus Legislator vetuit, quod edictum Deut. 23. expressis verbis consignatum exercit. 7. lib. 1. explicaturus Autor, multa de canum fidelitate, vigilantia, sagacitate aliisque præclaris dotibus præfatur, eamque in rem haud pauca exempla & testimonia e variis Autoribus adducit, eadem occasione Græcorum proverbio *βλέπει κύνα*, & comparationi Pastorum cum mutis canibus, quæ apud Etiam cap. 36. legitur, lucem aliquam affundens. Deinde quantis nonnulli canes suos vel in deliciis habuerint vivos, vel honoribus prosecuti fuerint mortuos exponit; ubi inter alia *H. Grotii* sententiam vellicat, qui Matth. 15. v. 26 & 27. vocem *τῶν κυναρίων* ad canes melitæos respicere in annotatis suis arbitratus est. His aliisque præmissis inquirat, cur hoc animalium genus Deo usque adeo invisum fuerit, ut ne quidem pretium eorum in sanctuarium inferri permiserit. Etsi enim circa legis hujus sensum variaz sint interpretum sententiaz, quæ thes. 8. recensentur, & ex his nonnulli, ut *Pellicanus*, *Coccejus*, & *Fridlibius* per canis pretium quæstum qualemcunque ex re impura & turpi redundantem; alii vero ut *Janius*, *Piscator* & *Simeon de Anis* pueros meritorios intelligant: Saldenus tamen refutatis rationibus pro puero meritorio adductis, ad eorum sententiam, qui verba Mosaicæ legis proprie accipiunt, accedit, & per canis pretium nihil aliud, quam canis sive venditi sive permutati *ἀντάλλαγμα* indicari censent. Quamvis autem hic liberrimum Dei arbitratum sufficere, nec rationes quæ penes Deum fuerunt, cur ista statueret, nimis scrupulose inquirendas existimet, non deesse tamen causas utcunque probabiles statuit, quarum præcipuas in medium afferens canem animal non solum ex lege immundum, sed vile etiam & contemptum esse, ex ritu ignominiosæ *κυνοφωρίας* nobilibus ante capitale supplicium injunctæ, cujus exemplum in *Guntberi Ligurino* & *Ostione Frisingensi* legitur, nec non ex talorum infelici jactu, qui apud *Propertium* & *Persium* canis & canicula vocatur, item ex malo canum omnino, aliisque argumentis, & sacris pariter ac profanis testimoniis demonstrat. Hinc ad canum impudentiam & obscenitatem progreditur

ditur, a qua & Cynicos Philosophos nomen suum adeptos asserit, *Lameleorum* perstringens, qui Christum de canibus Lazari ulcera, lingentibus locutum, ad consolatores partim religiosos, partim civites, h. e. oratores a Demosthene canibus comparatos, & Philosophos Cynicos dignum intendisse statuit. Accedit & alia causa, cur sanctissimum Numen impurissimi hujus animalis pretio sanctuarium suum pollui noluerit, idololatria nempe gentilium, qui vel canes Diis suis mactabant, vel ipsos canes ut Deos venerabantur. Utrumque Autor ex variis gentilium sacris prolixius deducit, & cur Anubis *Egyptiorum* Deus caninum caput retulerit disquirat, observans ex Maimonide, Deum in plurimarum legum ceremonialium constitutione ea precipue *Israëticis* commendasse, quæ vicinis gentibus exota fuerunt, & prohibuisse, quæ cæteris gentibus gratissima fuerunt. Quam observationem exemplis nonnullis illustrat, ut cuius pateat quid de *Spen-teri*, *Marshami* aliorumque sententia statuendum sit, qui Deum cum legem laturus esset, ut populum duræ cervicis & *κακοχρητίας* vicio nimis laborantem eo facilius in officio contineret, in plerisque ceremoniis sese ad *Egyptiorum*, quorum mores *Israëlitæ* imbibebant, aliarumque gentium ritus accommodasse tradunt. Agnoscit tamen etiam gentiles quosdam, & in his *Lacedæmonios* animal hoc averfatos fuisse, & apud ipsos *Egyptios* canem ex parte pristini cultus honore tandem excidisse. Causas autem repudiati pretii canini hæcenus enumeratas, ad quas postremo loco etiam detestanda hujus animalis ingratitude additur, non divellendas sed conjungendas esse monet, ne quis objiciat, cur non aliorum etiam animalium haud minus impuritate aliisque vitiis laborantium pretium sanctuario inferri cautum fuerit? Cæterum cum hæc divina constitutio, quamvis sanctuario *Judæico* & universo ejus apparatu abolito, cum reliquis ceremonialibus legibus ad vetus testamentum spectantibus cessaverit, nihilominus tamen quoad genus omnium bonorum Deo indignorum, qualia sunt facultates & opes per vim aut dolum acquisitæ, etiam ad *Christianos* pertineat, quæstio hic movetur: an prout bona qualiacunque illicita Deo pauperibusque offerre nefas est, ita etiam pauperibus ea accipere illicitum sit? Ad quam Autor proposita prius dubitandi ratione sex conclusionibus sic respondet, ut pauperes talia accipientes ab omni crimine penitus absolvat. Ultimo quæritur: an tam absolute *Israë-*
litis

litis illicitum fuerit canis pretium sanctuario inferre, ut nunquam impune id facere poterint. Scrupulus hic oboritur ex Esaiâ XXXIII, 18, ubi quaestus Tyri meretricius Deo sanctificandus dicitur. Eadem enim ratio videtur pretii canini, quod in lege Mosaiica cum quaestu meretricio conjungitur. Verum responderet Saldenus, etiam in decreto Apostolico abstinentiam a suffocato & scortatione conjungi, cum tamen dispar sit utriusque ratio, nec ejusdem generis esse pretium scorto datum, quod Moses sanctuario inferri prohibet, & quaestum ex mercibus injuste comparatum, qui metaphorice apud Esaiam meretricius appelletur, & a Tyris non amplius impiis sed jam conversis Deo consecrandus prænuncietur. Tandem cum Autores nonnulli, ut jam supra dictum est, per canem puerum meritorium intelligant, de horrendo illo *mudegoris* flagitio multa differit, quod non solum inter gentiles, verum etiam in papatu frequenter usurpatum prolixius ostendit.

Ex his quæ dicta sunt, de cæteris exercitationibus facile erit lectoris judicium. Quare nihil amplius addimus, quam exercitationem de jure Zelotarum, quæ primum libri quarti locum occupat, jam A. C. 1678, una cum Concionatore sacro, cujus mentionem supra fecimus, editam eruditis viris salivam movisse, & plura hujus generis ab Autore exposcendi occasionem subministrasse, ut ipse in præfatione Otii his præmissa refert; in qua etiam exercitationem suam de Juda Iscariote adversus *Gronovium*, qui Pricæana sententia, quam etiam Saldenus fovet rejecta, Judam non præcipitem sed laqueo perisse contendit, breviter vindicat, eumque Theophylactos, Casaubonos, Pricæos, Heinsios, Calovios, Vossios, Grotios, Gerhardos, aliosque præstantissimos viros a se dissentientes, pro exiguo super quo disceptatur argumento, stylo nimis aculeato exagitare queritur.

QUINQUAGINTA NOMINA DEI A LEONARDO LESSIO, & TOTIDEM DIVINORUM OPERUM EROTEMATA A JOHANNES EUSEBIO NIEREMBERGIO, JESUITIS, SUSUS CONSCRIPTA, NUNC IN SUCCINCTO COMPENDIO A JOHANN. DABSKY, EX EADEM SOCIETATE,

Pragæ edita A. 1684 in 12,

Uuu 2

Scio

Scio quanto opere bonis artibus faveas, quantum gaudii capias, si Nobiles Juvenes dignum aliquid Majoribus suis faciant; quo festinatius nuntio tibi, inquit Plinius Epistol. L. V. 17. ad Spurinnam, postquam adolescentem verba facere coram auditoribus, non absque applausu audivisset. Idem sibi faciendum esse putavit Autor doctissimus, postquam non unus, sed numero plures, interque eos nonnulli natalium splendore Illustres Juvenes Pragæ, jure meritoque suo, Magistri Philosophiæ renunciati essent. Primus inter hos Illust. Dn. Dn. Antonius Johannes a Würbna, S. R. I. Comes in Würbna & Freudenthal, Illustriissimi & Excellentissimi Dni Dni Bernardi Ignatii, S. R. I. Comitis a Martinitz, Dynastæ in Smetzna, Slana, Horšovitz & Camarau, Equitis Aurei Velleris, S. Cæs. Regiæque Majest. Consiliarii Intimi, Camerarii, Regii in Regno Bohemiæ Locum tenentis & Supremi Pragæ Burggravii, Herois in Togâ Meritissimi, nepos e filia dilectissimus, virtutum avitarum æmulus ac hæres felicissimus. Nunciare igitur hoc festinanter voluit Dubskeyus, & quidem Interprete hoc libello suo, quem laudatis Magistris illis, quorum Doctor hæcenus fuerat, solenniter obtulit, publiceque dedicavit. Nec sterilis hæc aut historica tantum nuntiatio fuit, sed fecunda, sed plena rerum divinarum, quas docet & pertractat. Argumentum nimirum ejus Deus ipse, cujus quinquaginta Nomina, doctè non minus quam apte a perfectionibus ejus & operationibus petita, e Lesio primum, deinde totidem divinorum Operum Erotemata e Nierembergio nervose proponuntur, eleganterque declarantur. *Ne plura*, ita pergit Plinius d. 1. (*quanquam libet plura, quo sunt pulchriora de Juvene, rariora de Nobili;*) nam illa omnia Libellus ipse Lectori exhibebit; cujus etiam examini atque judicio ea, quæ in eo ex notissimis Romanæ Ecclesiæ hypothésibus intermixta reperiuntur, more nostro committimus.

THEOPHILI BONETI M. D. MEDICINA SEPTENTRIONALIS collatitia. •

Genevæ apud Leonh. Chouet. 1684. in fol.

Quam egregie de re Medica, tum novis inventis anatomicis, tum experimentis chymicis, morborumq; curandarum rationibus, Septen-

ptentrionis quoque gentes merita sint, ac hodieque mereantur, nemo est qui ignoret. Certe viros doctissimo, quos vel hoc seculo septentrio genuit, recensere omnes difficile fuerit, qui indagandis naturæ arcanis strenuam felicemque manum admoverunt, inventorumque suorum ac observationum participem totum orbem studiis hisce operantem reddiderunt. Prostant publice, præter privatorum erudita opera, quibus ars medica in septentrionis regionibus hæctenus exulta est, *Regia in Anglia Societatis Transactiones Philosophica, Miscellanea Academia naturæ Curiosorum in Germania, Acta Hafniensia a celeberrimo Bartholino congesta ac publicata*; ex quibus palam est, quantum in hisce regionibus saluberrima illa medendi ars, naturaliumque rerum scientia paucorum annorum spatio profecerit. Quemadmodum vero illa, seu a privatis, seu ab integris societatibus profecta, ac luci publicæ exposita scripta, magno hæctenus usui fuerunt: ita rem publico gratissimam utilissimamque se facturum existimavit Cl. *Bonetus*, si quæ sparsim in illis nulloque ordine exhibentur, præclarissimarum rerum observationes compilaret, ac certa serie dispositas suosque in locos justumque ordinem redactas, in unum alterumve volumen cogeret, junctimque ederet. Quod institutum eo alacrius profecutus est, quia cum applausu exceptum fuerat non plane ab similibus argumenti opus, quod sub titulo *Mercurii Compitalitii, seu Indicis Medico-Practici*, anno 1682 publici juris fecit; mense Julio illius anni in Actis nostris pag. 217 memoratum: illud item, quod jam anno 1679 sub titulo *Sepulchreti, sive Anatomia Practica ex cadaveribus morbo denatis*, publicavit. Nempe non potest non gratum multis accidere, si cum scire desiderant, quæ circa hunc illumve morbum, eorumque causas & curationes, a recentioribus observata sunt, uno velut intuitu complecti ea possint, labore ætæ radio tot volumina alia, in quibus illa perquirenda erant, evolvendi sublevati. Secutus vero Bonetus in disponendo ordine methodum Schenckianam est, primæque hujus, quæ hoc anno prodit (altera enim adhuc sub prælo est) partis libro primo ea tradidit, quæ ad capitis; altero, quæ ad oris, faucium, & thoracis; tertio, quæ ad infimi ventris affectus pertinent.

BELLUM LUSITANVM, ET VSQVE REGNI separatio a Regno Castellensi, cum abrogatione superadjecta Alfonso I Regis Lusitani. Auctore R. P. D. Cajetano Passarello Catanfariensi, Clerico Regulari, & concionibus Caroli II Hispaniarum Regis, & in sacro Hispania Inquisitionis Senatu Censore.

Lugduni apud Anissonios, Joan. Posuel. & Claud.

Rigaud.

1684, in fol.

BELLUM, quod anno hujus seculi quadragesimo, Hispanos inter ac Lusitanos exortum fuit, nondum quidem memoria nostra excidit; sed unde initia causæ que eius dacenda sint, quemadmodum acciderit, quibus consilijs ac modo gestum, nemo, quod sciam, copiosius ac majori judicio exposuit *Cajetano Passarello*, viro sane prudenti ac erudito. Qui cum triginta circiter annos Mantuz Carpetanorum in aula Catholica moratus esset, rerumque civilium ob negotia, quæ curavit externorum Principum, non vulgarem sibi comparasset notitiam; animum tandem ad historiam Lusitanicam scribendam appulit. In qua cum *primo libro* Lusitaniz statum inde ab Henrico Lotharingo, & mutationes, quibus regnum hoc post casum in Africa Sebastianum, obnoxium fuit, breviter perstrinxisset: causas recenset, quæ Lusitani commoti jugum Hispanicum dudum sibi grave excusserunt, Johannem Bregantiz ducem constituentes Regem suum. In *secundo libro*, annis quadragesimus primus legationibus novis ad externos Principes, vario illarum eventu, & internis ac externis discordijs insignis exhibetur. In *tertio* narratur, ut insequentis anni initio fortuita parvæque res Lusitanos & Castellenses eccidit, quam antea soliti erant, ad tractanda arma commoverit, & qui fuerint mores ac fata Olivarii principis apud Regem Catholicum ministri. In *quarto* anteriora Regis Lusitaniz consilia memorantur, quibus hostem in sua terra prævenire potius, quam domi expectare decrevit; præsertim cum Galli terra marique frequentes Ulisipponem, stipendia sub ipso merituri, appellerent. In *quinto* historia de contentione Romæ inter oratorem Hispanum Zirolæ comitem, & Zedofreidem Priorem Lusitaniz Ecclesiz causam agentem orta refertur, quæ universam prope-

modum

modum curiam permiscuit; dum Hispani milites Priorem invaderent; unum e famulis ejus confodientes, alterum lethaliter vulnerantes. Intermissi postea in Lusitania belli ad tempus causa multiplex enarratur, cum conjuratione adversus Regem Catholicum suscepta & mox detecta. In *sexto* obitus & mores Regis Lusitaniae recensentur; item tutela regni, Aloisiae Gufmannae uxori Regis per testamentum commissa: ac ut interim Hispani nova consilia de bello adversus Lusitanos redintegrando inierint, quod Dux Medinæ nisi stabilita cum Gallo pace dissuadebat. Inde post aliquot pugnas minus feliciter commissas, Hispani cum Gallo pacisci laborarunt, ut universas imperii vires in Lusitaniam converterent. Congressus igitur inter eos apud Irunem utriusque regni confinium instituitur; quo pax Hispano-Gallica, Pyrenza inde dicta componitur, atque nuptiis Mariæ Theresiæ confirmatur. In *libro septimo* Joannis Austriae, cui a Philippo Rege Catholico summa armorum commissa fuerat, res contra Lusitanos gestæ memorantur; quæ in *libro octavo* continentur. At ille mox infeliciter cum Lusitanis pugnans, iram aulicorum & tandem ipsius Regis in se concitavit, ut hunc exauctorato, in ejus locum Marchio Carazena susceptus fuerit. Qui, ut *libro nono* memoratur, aut Ulisipponem recta petendam, aut prætermisis oppidis munitis, omnia incendio ferroque vastanda censuit. Hoc consilium mors Philippi IV interveniens turbavit: cujus mores describuntur, inserta nova de bello hoc continuandò deliberatione. Quæ accedente Regis Angliæ autoritate, post bellum viginti & octo annorum, pacem peperit; qua conclusa, Lusitania tandem Regi suo traditur. Bello igitur externo composito, in *libro decimo*, ut bellum quasi civile proruperit, Autor refert, dum per nonnullorum ministrorum artes, ac Regis Alfonsi perversos mores, inter matrem Regis & filium contentiones excitatæ fuerint: quæ etiam abdicantem se imperio Aloisia matrem non potuerunt sopiri; donec Regina princeps Nemurtia a marito ludibriis, a Castelmeliorio Regis unico moderatore injuriis affecta, ad Petri fratris Regis accederet partes. Quo factum, ut Alfonso Rex non tantum imperio exutus, sed & in insulam Terceram transportatus fuerit, omnibus imperii jurebus præter regios fasces & nomen in Petrum fratrem, modernum regem translatis, accepta simul in matrimonium, post solennem prioris rescissionem factam, fratris uxore, quæ non ita pridem satis concessit.

HISTOIRE DE L'ETHIOPIE ORIENTALE

composée en Portugais par le R. Pere Jean Dos Santos &c.

& traduite en François par le R. P. Dom Gaetan

Charpy &c.

id est,

Historia Æthiopiæ Orientalis, Lusitanice scripta a

P. Johanne Dos Santos, Ordinis S. Dominici, Gallice versa

a R. P. Dn. Cajetano Charpy, Matifconensi,

Clerico Regulari Theatino.

Lutetiæ apud Gu. de Luync, 1684. in 12.

Quamquam lectu indigna non pronunciamus, quæ in historia hac traduntur, vix tamen talia deprehendentur ab accuratis lectoribus, quæ amplitudini tituli satisficiant. Ex vastissimo enim terrarum illarum tractu, quem *Æthiopia Orientalis* nomine Autor indicat, a promontorio nempe Africae famosissimo, quod *Bona Spei* vocant, ad Ægypti usque confinia, pauca describuntur & memorantur: de barbaris præta, ad oram maritimam, quos *Cafres* nominant, circa *Sofalam*, & in regnis *Mozambica* & *Melinda*; pauciora de insula *Madagascar*; de interioribus, aliisque longe pluribus & oris & insulis, fere nihil. Temporum etiam rationem obscuram nobis videri fatemur. Meminit enim Autor duorum tantum Regum Lusitaniæ, *Emanuelis*, qui A. 1521 obiit, & *Sebastiani*, A. 1578 in Africa misere cæsi: at quæ narrat, neque omnia in horum regum annos incidunt, & pleraque absque temporis annotatione, & neglecto aut inverso aliquando ordine recensentur. Distributus est tractatus in *libros tres*, admodum breves; singuli etiam in capita. *Libro primo* (præmissis generalibus quibusdam & fere vulgaribus) de Rege quodam, qui *Quitava*, non a regione, sed a dignitate officii dictus fuit, sat multa affert, quæ barbariem & malitiam summam gentis illius indicant: inter alia, quod Rex hic solus incantatoris & titulum & munus gerat, capitis pœna civibus, qui idem jactent aut præstent, statuta. Eundem aut inter laudes numerare, si inter faustas acclamationes latro & sicarius,

rius, & quidquid aliud æque aut magis turpe est, vocetur, modo epitheton *magni* addatur: quæ fortasse non plane absurda est ambitionis representatio, quæ magna quam bona sectari mavult. Leguntur etiam hoc libro quædam ad historiam naturalem pertinentia, quæ fidem fere superant, veluti de avibus prædatricibus tantæ magnitudinis, ut elephantes in auras rapiant, & expansis alis luci diurnæ tenebras offundant. Herbam etiam nominat, *Nicirinum*, quæ capiti imposita dentes omnes ita confestim emolliat, ut usui esse non possint; sic experimento cognita manus hominum illini, quo facto crocodilos impune tangi, & capi posse, duritiæ dentium amissa. *Libro II.* expeditiones quasdam Lusitanorum in *Cafres*, regionem *Mocaranga*, *Mongasa*, & *Insula S. Laurentii* sive *Madagascar* referuntur, annexis in fine quibusdam de elephantis, jam satis, & certioribus experimentis cognitis. *Libro III.* continuatur narratio belli cum Melindensibus & vicinarum regionum & insularum *Regulis*, ex quibus unum, in oppido *Lamo* regnantem, Lusitani servata judicii forma, supplicio publice affecerunt. Multa habentur de Turco quodam, strenuo belli duce, *Mirala*; qui dum barbaris auxilia, non sine Lusitanorum damno tulit, tandem captus, sed benigne habitus est, ita ut Ulisiponem ductus Christianam postmodum religionem amplexus fuerit. Affuit tandem extra materiæ propositæ fines, narratiuncula de *Indo* quodam in regione *Bengala*, qui beneficio *Francisci*, quem Sanctum vocant, vitam ad annos 380 produxerit: is enim divus specie hominis vulnerati barbaro apparens, & bene ab eo tractatus, grana quædam, quorum usu vitam prolongaret, ei dederat, & ab illo postea ex imagine apud monachos sui ordinis agnitus fuerat. Factum hoc est, (sive fictum credere malimus) initio seculi XIV; provocatur enim ad Proregem Lusitanorum illius temporis testimonium.

THE SAVRVS NVMISMATVM ANTIQVORVM, & Recentiorum ex Auro, Argento & Ære, ab Illustriss. & Excellentiss. Dn. Petro Mauroceno, Senatore Veneto, Sereniss. Reip. legatus.

Venetis apud Joh. Francisc. Valvalensem, 1683 in 4.

Inter vetustissimas pariter atque splendidissimas Reipublicæ Venetæ familias *Maurocena*, si res tam sacras, quam in toga & sago gestas contempleris, caput valde exeruit. Ex professo (utinam æque feliciter!) ostensum id dedit *Antonius de Grassis* in *Maurocena Megaloprepeia*, quam Venetiis A. 1682 editam superiore anno in Actis nostris mense Julio p. 299 recensuimus. Nam in libro isto *Maurocenam* domum non a *Maroniana* tantum Virgiliorum præscorum familia arcessit, sed & omnes *Maurocenos*, qui in Rep. Veneta summis dignitatibus, iisque vel Ecclesiasticis vel Politicis, eminuerunt, in scenam quasi producit. Ex his *Maurocenis* memorandus nobis nunc venit *Petrus Maurocenus*, excellentissimus Reipublicæ Venetæ ante hac Senator. Hic, uti Remp. Venetam, cujus membrum illustre erat, cum cimeliis ornamentisque innumeris aliis, tum rerum maxime antiquarum possessione antistare plurimas alias non ignorabat, ita & ipse privatos intra Lares favente fortuna, sed nec sine ingentibus impensis, admirabilem numismatum qua veterum qua recentiorum gazam sibi comparabat, cumque extrema adesse sua intelligeret, eam una cum libris numismatum interpretibus Sereniss. Reip. legabat, ea quidem lege, ut libri in sancti Marci Bibliotheca, numismata vero in aula Decemvirorum asservarentur; ubi & hodie asservantur, una cum effigie Testatoris honorifico elogio decorata. Cujus autem ætatis, cujus item notæ ac materiæ ista sint numismata, id cognoscere nobis licet ex beneficio nobilissimi viri, *Caroli Patini*, qui & alias, tot Numismatis veterum in lucem evulgatis, de re nummaria & antiquaria sine pari præclare fuit meritis. Is enim Reipubl. Venetæ indultu, numismata a *P. Mauroceno* collecta non descripsit tantum, sed & juris publici fecit, doctissimasque hinc inde notas intersperfit; quanquam in præfatione ad Lectorem ingenue profiteretur, maximam operis hujus partem acceptam ferendam esse illustri. & excellenti. Dn. *Horatio Bembo*, cujus quippe indefessa diligentia velut obstetricante hic liber tam celeriter in auram prodierit.

Numismatum seriem quod attinet, in capitum, quorum in univ. XIV sunt, primo exhibentur numismata Græca ex auro, Philippi puta, Alexandri, Lyfimachi, Cyrenæorum &c. II. numismata Latina ex auro, Julii, Augusti, aliorumque Imperatorum. III. numismata recentia ex auro, Leopoldi Imp. Michaelis Regis Poloniæ, Caroli Emanuelis II Allobrogum Ducis, Urbani VIII P. R. Innocentii

MENSIS NOVEMBRIS A. M DC LXXXIV. 529

centii X, Alexandri VII, Clementis IX, Clementis X, & Innocentii XI. Cap. IV. numismata Græca ex argento. V. numismata Consularia ex argento. VI. numismata argentea Imp. Romanorum, & quidem ex maximo modulo, vulgo *Medaglioni*; Augusti scilicet, Neronis, Vespasiani, Domitiani, Trajani, Hadriani &c. VII. numismata alia Imp. Rom. ex argento, quorum bene longus textitur catalogus, C. VIII. numismata recentiora ex argento, Pontificum, Imperatorum, Regum, Principum, Illustrium, interque hæc duorum *Maurocenorum, Francisci & Georgii*; e quibus Pontificalia, notante Patino, & *Claudius du Molinet* in libro Parisiis 1679 edito, cujus titulus: *Historia summorum Pontificum a Martino V usque ad Innocentium XI per eorum numismata* exhibuit. Cap. IX. numismata Græca ex ære, a regibus videlicet Græcis & civitatibus Græcis cusa, quæ pleraque omnia ab *Huberto Golzio, Andrea Schotto & Ludovico Nonnio* sunt publicata. X. numismata ærea Imp. Rom. ex maximo modulo, quibus abs doctissimo *Patino* non sculptura tantum (nam reliqua recitata tantum hæctenus, non æri fuere incisa) sed & animadversiones, quibus omnino indigent, sunt additæ. XI. numismata Latina Imp. ex ære magno, mediocri & parvo, quorum non exiguus est numerus. XII. numismata Græca Imp. Rom. ex ære, quibus & ipsis notulas hinc inde *Patinus* subjecit. XIII. numismata Imp. Rom. inferioris seculi, III scilicet, IV, V & VI usque ad Mauritium. XIV. numismata recentiora ex ære, quorum sex amplissimæ in cimeliarchio *Mauroceni* sunt tabellæ; sunt autem numismata Pontificum superiorum seculorum, plurium Cardinalium, Patriorum Venetorum, aliorumque illustrium, Professorum item Patavinorum a *Joh. Cavino*, vulgo *Padavano*, affabre factorum, imo diversæ etiam fortunæ Virorum v. g. *Grimani* Senatoris, *Hieronymi Soranzo*, *Ludovici Ariosti*, aliorum. Sed ista omnia non descripsit *Patinus*, partim ob temporis angustias, partim quod multa fusa essent, non cusa.

TRAITE' CHYMIQUE DE LA VERITABLE
connoissance des Fieures continues, pourprées & pestilentes,
par Mr. Jaques Moreau Docteur en Medecine a Cha-
lon sur Saone.

five

Tractatus Chymicus Febrium Continuarum, Pechialium ac Pestilentialium notitiam veram exhibens, autore Jacobo Morello Doctore Medico Cabilonenfi.

Divione 1683. in 12.

Reliquas inter Febres continuæ ac malignæ quemadmodum periculosiores corpori, ita & obscuriores humano existunt intellectui.

Frustraneum eorum esse conatum, qui febres has per occultas, sicut reliquos morbos per qualitates primas, dilucidare allaborant, in Præfatione Scripto præfenti præfixa noster exponit Autor, utpote qui earundem Theoriam hic clariorem e quinque potius principiis Chymicis ipsoque motu naturæ, a generatione ad cruditatem, a cruditate ad maturitatem & ab hac demum ad putredinem progredientis, reddere studet. Tractatum vero omnem e quinque voluit contextum capitibus, in quorum duobus prioribus ea, quæ ad Theoriam, in reliquis autem tribus, quæ ad Praxin Febrium tum continuarum, tum malignarum faciunt, proponit. In primo scilicet capite febriura continuarum essentiam, ad normam fere Willisianam, a nimia sanguinis deducit effervescentia impetuosiori, quam sulphurearum particularum commotioni, velut causæ conjunctæ, refert acceptam. Ab harum siquidem motu omnem esse calorem, experimentis satis trivialibus, v. gr. fœno humido exardescente, oleo Tartari per deliquium & Spiritu Vitrioli invicem incalescentibus &c. comprobatur, ostendendo juxta, qua ratione sanguinis effervescentia Symptomatis aliis procreandis sit potis. Quod continuæ autem Febres, licet natura sua haud malignæ, epidemicæ tamen quandoque evadant, irregularibus anni temporum adscribit mutationibus; quæ ipsæ nihilominus, æque ac reliquæ causæ evidentes, de Febribus istam ludere possint tragœdiam, præexistentem in corpore requirunt aptitudinem; cum ea subjecta, quæ sanguine pariter sulphureo abundant, ac quæ vitam agunt sedentariam talem, ut laudabilia una ingerant alimenta, recipiendis febrilibus impressionibus omnium videantur aptissima. Unde omnes porro causas externas, quæ vel sanguinem ad extremum maturitatis gradum perducere valent, v. gr. alimenta nonnulla, it. regiones calidiores &c.

vel

MENSIS NOVEMBRIS A. MDCLXXXIV. 531

vel quæ maturum etiam jamdum sanguinem nimis commovent, quem admodum exercitia immoderata, febrium continuarum esse posse procatacticas, fusius demonstrat: quoad prius vero dum naturæ motum in subsidium vocat, naturam simul nil aliud, quam ipsa quinque mixtorum principia prima esse indigitat. Malignitatem denique, in quam Febres ardentes sæpius abire solent, insequenti sanguinis putredini ita attribuit, ut ex emergentibus hinc sanguinis grumulis, iisque in habitu externo detentis omnem petechiarum & exanthematam purpureorum deducere velit productionem. Ceterum ab eadem sanguinis totali corruptela seu putredine, febrium quoque malignarum, pestilentialium, & contagiosarum essentiam derivat in capite secundo, ceu quarum causam fermentum ibidem asserit venenosum seu malignum, naturam quod habeat salino-sulphuream, ope cujus salinis & sulphureis mixti moleculis, tanquam reliquorum principiorum vinculis, dirumpendis maxime sit adæquatum. Et ne hoc rationibus solummodo videatur supponere, observationibus insuper multis realem ejus existentiam ita stabilitum, v. gr. fructibus putridis mediante ejusmodi miasmate salino-sulphureo alios fructus adhuc integros corruptentibus, gangræna itidem simili fermento putrido ac foetido partem totam, quam occupat, subito destruente &c. Instar scintillarum enim magnum incendium excitantium, vel instar acidi etiam pauci universam massam farinaceam fermentantis, fermenta sese habere edisserit; rationem, cur humana solummodo corpora, neque una vegetabilium succi, aut animalia reliqua, a miasmate contagioso, ab infectis exhalante inficiantur, annectendo. Salis autem ejusmodi oleosi, cujus efficaciam ulterius Aquæ Fortis exemplo illustrat, natales vel in ipso corpore, vel extra hoc quærit; quocunque tamen modo sit genitum, aptum id deprædicat, quod sanguinis a se divellat partes, simultaneaque ejus congruescentia varii generis exanthemata, bubones, carbunculos, aliaque generet pathemata. Prælibata sic Febrium, tum continuarum seu ardentium, tum malignarum theoria, utriusque generis Curationem aggreditur in capite quarto & quinto, ubi formatis legitime Indicationibus, in principio febrium continuarum largam sanguinis commendat missionem, e remediis alterantibus acida, inprimis vegetabilia, v. gr. omphacium, seligens præ salibus fixis, multo velut sulphure imprægnatis. Cum acidis ejusmodi in ipso

etiam incremento pergere jubet, donec in statu, quando coctionis a se enodatae signa apparent in urina, cum sudoriferis veniant commutanda, talibus tamen, quae omni sulphure careant, sicut v. gr. Spiritus Salis ammoniaci est, absque eo, ut venae reiteretur sectio, nisi eo saltem in casu, ubi in principio sufficiens sanguinis intermissa fuerit evacuatio. Vice versa in malignis febribus in primo statim principio eadem adhibet diaphoretica, acidis aequae ac purgantibus velut nocivis, tunc repudiatis: neque venae ibi sectionem admittit, nisi vel Plethora, vel magna sulphurearum sanguinis particularum ubertate praesentibus. Qua vero ratione bubones in specie ac carbunculi medicamentis externis sint tractandi, in fine capitis quarti exhibet. In quinto siquidem & ultimo capite media tandem a febribus malignis se praeservandi, triplici e fonte, dietetico nempe, chirurgico & pharmaceutico edocet, ex horum ultimo Elixir potissimum Proprietatis universalis instar Praeservativi adversus sanguinis putredinem efferendo encomiis.

IN LIBRUM JUDICVM COMMENTARIVS, IN quo praeter diligentem Textus explicationem, praecipua quaestiones & Loci Communes, quos vocant, ad singula Capita ac sub finem appendix Chronologica, adduntur; elaboratus a Sebastiano Schmidt, S. Theol. D. in Universitate Argentinenfi Professore, Seniore, & Conventus Ecclesiastici Praefide.

Argentorati 1684 in 4.

Quamvis ex titulo praesentis libri non obscure intelligatur, quid in eodem praestiterit venerandus Autor, Theologus & Philologus seculi nostri celeberrimus, prolixius tamen paulo omnia declaranda esse judicamus. Absolvitur totius instituti ratio sequentibus. Postquam *capitis cujusque Analysis* proposuit satis exactam, adeo ut non tantum sectiones primariae & secundariae, verum etiam versuum singulorum argumenta patecant, *textum* ipsum explicat, fontibus & versione incisii cujusvis praemissis, In qua explanatione ita se gerit,

UT VO-

ut vocum & phrasium emphasin sedulo attendat, parallelisimum studiose consulat, & quæ rem concernunt, sive ad explicationem ejus, sive ad difficultatum circa illam emergentium solutionem pertineant, diligenter dilucidet. Præcipuas vero controversias, quæ in capitibus libri hujus vel moveri possunt vel moveri solent, in *quæstiones Historicas, Philologicas, & Theologicas* redigit, earumque veritate curatius inquisita, singulas rationibus adjectis decidit. Tandem ut omnibus inserviat, nec quicquam sciens prætermittat, quod lector aliquis, cujuscunque fuerit ordinis, a Commentatore bono requirere posse videtur, ex unoquoque versu *Locos communes* eruit, devincturus sibi præpripriis illos, qui in cathedra Ecclesiastica explicando huic libro Biblico operam insumere suam non gravabuntur. *Prolegomenorum* loco decem propinat quæstiones, quæ instar generalis sunt Introductionis in librum Judicum. Quædam ex iis excerpta huc apponere liceat. Quærit nimirum de *ordine*, quem Judicum liber *inter libros Biblicos* sibi vendicet, & an medio inter Josuam & Judices loco Jobi liber stare debeat, statuitque consuetum hæcenus post Josuam ei tribuendum esse, cum non tantum Apostolus Hebr. XI, & initium libri, verum etiam aliæ rationes hoc assertum confirmant. *Autorem libri minus principalem* determinari non posse adstruit, conjicit tamen plures eam historiam congeßisse, congeßtamque in loco sancto asservatam esse, donec tandem in unum volumen a Viris sanctis sive Hiskiz sive aliis sit redacta, ita ut clausulæ vice historiz supplendæ ergo adjecta sit relatio de Michæ idolo. *Statum Reipublicæ Judaicæ sub Judicibus* exponit, eundemque prorsus singularem fuisse docet, qui ad nullam Rerump. Aristotelicarum referri commode possit aut debeat, cum Deus solus Rex fuerit, eamque cura immediata conservaverit, correxerit, defenderit, auxerit, usus ope Judicum ceu Ministrorum sive Vice-Regum, ad bella gerenda & inspectionem ac visitationem tribunalium ab ipso cû auctoritate delegatorum, ita ut ad Mosis & Josuæ dignitatem accesserint proxime, quamvis aliis plus, aliis minus a Deo fuerit commissum. Attingit etiam *rationem divinam qua cum populo Dei tempore Judicum fuit actum*, & cur rigidius illa ætate fuerint habiti Israelitæ vestigat, castigationesq; divinas, quibus gentem illam affecit, examinat, *Brentium* hac de re scribentem corrigens. Nec minus cum aliis de *sanctitate & salute Judicum* sollicitus est, contra *Serrarium* non omnes fuisse sanctos

ctos probans, nec tamen ipsos finaliter incredulos & damnatos pronuncians, quia Scripturæ silentium potius innuere videatur, poenitentiam ipsos ante mortem egisse. Idem quoque de Rege Salomone sentiendum esse existimat *utilitate libri generali* cum alii ante ipsum scripserint, eorum testimonia repetit, & quatuor usus nominat, quorum duos priores, videlicet per fidem justificantem Viros sanctos miracula illa perpetrasse, & Historiam seculorum aliquot & fata Ecclesie ex illo hauriri posse, ex Act. XIII. 20, & Hebr. XI. 32. confirmat, posteriores de magnitudine beneficiorum Dei & conversione poenarum in castigationes paternas, uti & de typis Messie variis, partim inde eliciens, partim ex Hieronymo deducens. Tandem *partitionem libri* aggrediens eum in duas partes secat, quarum prior res gestas certi temporis cap. I ad XVI exclusive, posterior res gestas incerti temporis, scilicet de Idolo Michæ & de bello Gibeonitico a cap. XVI usque ad finem enarrat, ita ut novas prioris subdivisiones etiam adducat, *Chronologiam vero libri* totius ad finem Operis differt, quam, cum ipse difficultatis plurimum continere fateatur, hic repetere ex Autore super sedemus, ne intempestiva prolixitate lectorem molemur. Ad calcem operis adjecti conspiciuntur *Indices tres*, quorum primus *voces Hebraicas*, alter *disla Scripturæ* in Commentario allegata, tertius *res precipuas* fideliter complectitur. Plura vero de eodem Auctore Venerabili habebit Lector, si alia ejusdem scripta, quæ prodierunt partim, partim sub prælo adhuc sudant, recensuerimus imposterum.

Die auff Churfürstl. Durchl. zu Sachsen gnädigsten Special-Befehl durch D. Val. Alberti, P.P. zu Leipzig/ abgefaßte und ausgefertigte gründliche Widerlegung eines Pöbstlichen Buches/ Augustana & Anti-Augustana Confessio genannt;

live,

Solida Confutatio Libri, ab Anonymo Pontificio sub titulo *Augustana & Anti-Augustana Confessionis*, jussu Leopoldi Comitis a Kollonitsch Episcopi Neostadiensis, Viennæ editi, conscripta editaque ad speciale mandatum Serenissimi Sax. Electoris a D. Val. Alberti, PP.

Lipf. apud Georg. Heinric. Fromman. A. 1684 in 4.
Quod

Quod a capite Christianorum Imperatorum Constantino M. jam olim factum fuisse accepimus, ut ea, quæ in formulam fidei semel (in Concilio Niceno) redacta essent, nullo modo convelli pateretur, indeque cum non quiescerent Ægyptii; per orthodoxos Tyri congregatos obicem eis poneret, apud Eusebium L. IV. de vita ejus c. 41, 42: id & omni loco atque tempore tum alii Magistratus Christiani, tum imprimis Serenissimi Saxoniz Electores sibi faciendum esse putarunt, nihil prius, nihil antiquius habentes, quam ut Augustanam Confessionem, tanquam suam omniumque Protestantium formulam, qua fidem solemniter coram Imperatore ac Imperio professi essent, contra varios variorum conatus sartam tectamque conservarent. Factum hinc est, ut jussu atque autoritate Johannis Georgii I. gloriosissimæ recordationis, non tantum anno hujus seculi XXVIII Necessaria, sed & Iterata eaque Principalis Defensio Aug. Conf. a. XXX hic Lipsiæ a conscriptis Theologis in chartam conjiceretur publicæque luci exponeretur; quippe quod tum prodirent passim, qui non minus integritatem in ea, quam in nobis ipsis desiderarent. Cumque ante triennium eodem ausu insurgeret Viennæ anonymus quidem, cætera vero simillimus hostis, qui & Augustanæ Confessioni nobisque ei addictis bellum indiceret non absque periculo, & triumphum jamjam caneret ante victoriam; præca, qua est, vigilantia & prudentia Serenissimus Elector noster, Dominus noster Clementissimus, maxime reverendum Collegam nostrum, scripti hujus, quod delineamus, Auctorem, dignum censuit, cui Defensio causæ justissimæ publica auctoritate committeretur. Qua obsequii gloria excitatus ille, mascule quidem, modeste tamen, hostem atque insidiatorem novum aggressus est, eumque sic refutavit, ut tam Augustanæ Confessioni integritas sua, quam ejus Confessoribus constantia in fide plene planeque constaret. Duo nimirum potissimum sunt, quæ Viennensis scriptor nostris objecit: vitiatio textus, quam Augustana Confessio a nobis sit passa; & apostasia, in singulis fidei articulis per nos ab eadem commissa. Hinc totidem libri sui fecit partes, & in priori de illa; in posteriori de hæc egit. Cum vero immistum sit nonnihil akerius furfuris, tanquam *ex Corda vero, tertiam* Albertus in responsione adjecit, inque ea per octo questiones id, quicquid est, excussit omne atque dissipavit: quemadmodum & reliqua, quæ personam Adversarii ejusque tam in intellectu quam voluntate: *vicia speciatim* concernunt, in præfatione

sufficienter descripsit, ut in cōfliktu ipso, nisi quod ad rem ipsam principaliter pertineret, nihil obviū aut reliquū haberet. Quo factō, in parte sua prima liberat Augustanam Confessionem ab omnibus verborum corruptelis, ita quidem, ut cum Adversarius putaverit, demonstratas illas sc̄tis esse, modo quatuor Augustanz Confess. exemplaria, quæ a se invicem in verbis quādamtenus abirent, denovo evulgāret, nulla, nisi typographi opera adhibita; & ne minima quidem diducatione adjecta; contra, nervose Nolter atque distincte recenseat primum historiam totius hujus litis, quique scriptores vel Augustanz Confessioni corruptionem, vel nobis defectionem ab eadem, olim aut hodie imputaverint, qua utrique methodo processerint, quo fiat hoc atque illud egerint, in diversis capitibus deducat; deinde residuo modis respondeat, primum generaliter; ne Christianorum quidem, multo minus Pontificiorum aliquem a mutatione verborum ad immutationem Confessionis ipsius concludere posse, cum diversis vocibus primi Christiani Symbolum Apostolicum expresserint, Constantino-politanum vero & Athanasianum Pontificū mutaverint, imo Sixtus V & Clemens VIII Pontifices duas Vulgatas, quæ pro Authenticis habent, editiones diversas inter se, atque aduersas adornarint, in quæ Ecclesiam invexerint; deinde specialiter, primis sex regulis, quæ revera fundamentales sunt & dici possunt, quibus sunt collata, cum illis singulæ singulorum Adversariorum objectiones corripere sponte omnino deprehendantur; tandem specialissime, ostendendo manifeste, Adversarium nec adversus totam, quæ vocantur, excipiam, nec adversus ullum in iisdem apicem, culpabilem aut illicitam totius mutationem demonstrasse. Eadem apertissima non minus quam aptissima methodo in parte secunda generaliter primum ostenditur, additionem, si quæ in Aug. Confess. facta esset, a nullo Christianorum, ne dum ab ullo Pontificio improbari posse, cum jam olim et primitivè Ecclesia Symbolis nonnulla fuerint inserta, Pontifici vero tam a Pontificibus suis, quam ab ipso Concilio Tridentino non solum defecerint; post specialiter, formatis iterum regulis fundamentalibus, numero tribus, ad quas examinatæ duæ communes Pontificiorum objectiones, contra doctrinam nostram de omnipotentia, unitate, et personis Christi, deque Papa Anti Christo, mox collata conspiciuntur; tandemque specialissime ad XXIV questionem, in quarum solutione illa omnis, quæ adversus Prefationem Augustanz Confessionis ejusque XIII III Articuli

los movit monuitque Adversarius, solide discussa reperiuntur. Ut vero unusquisque Auctorem ipsum audire, & quam bona fide cum ipso actum sit, videre possit, totus ejus Liber ad verbum expressus in fine subjicitur; quemadmodum etiam lectio Refutationis aut evolutio, Syllabo capitum atque questionum omnium, ut & Indice rerum memorabilium juvatur atque promovetur.

MEDITATIONES

De Cognitione, Veritate, & Ideis, per G. G. L.

Quoniam hodie inter Viros egregios de veris & falsis ideis controversia agitantur, eaque res magni ad veritatem cognoscendam momenti est, in qua nec ipse Cartesius usquequaque satisfecit; placeat quid mihi de discriminibus atque criteriis Idearum & cognitionum statuendum videatur, explicare paucis. Est ergo cognitio vel obscura vel *clara*; & clara rursus vel confusa vel *distincta*; & *distincta* vel inadæquata vel *adæquata*, item vel symbolica vel *intuitiva*: & quidem si simul adæquata & intuitiva sit, perfectissima est.

Obscura est notio quæ non sufficit ad rem representatam agnoscendam, veluti si utcumque meminerim alicujus floris aut animalis oculum visi, non tamen quantum satis est, ut oblatum recognoscere, & ab aliquo vicino discernere possim; vel si considerem aliquem terminum in scholis parum explicatum, ut Entelechiam Aristotelis, aut causam prout communis est materiæ, formæ, efficienti & fini, aliaque ejusmodi, de quibus nullam certam definitionem habemus: unde propositio quoque obscura fit, quam notio talis ingreditur. *Clara* ergo cognitio est, cum habeo unde rem representatam agnoscere possim, eaque rursus est vel confusa vel *distincta*. *Confusa*, cum scilicet non possum notas ad rem ab aliis discernendam sufficientes separatim enumerare, licet res illa tales notas atque requisita revera habeat, in quæ notio ejus resolvi possit: ita colores, odores, sapes aliaque peculiaria sensuum objecta satis clare quidem agnoscimus, & a se invicem discernimus, sed simplici sensuum testimonio, non vero notis enuntiabilibus; ideo nec ex eo explicare possumus, quid sit rubrum, nec aliis declarare talia possumus, nisi eos in rem præsentem ducendo, atque ut idem videant, olfaciant aut gustent efficiendo, aut saltem præteritæ alicujus perceptionis similis eos admonendo: licet certum sit, notiones harum qualitatum compositas esse & resolvi posse, quippe cum causas suas habeant. Similiter videmus pictores aliosque artifices probe

sufficienter descripsit, ut in conflictu ipso, nisi quod ad rem ipsam principaliter pertineret, nihil obvium aut reliquum haberet. Quo facto, in parte sua prima liberat Augustanam Confessionem ab omnibus verborum corruptelis, ita quidem, ut cum Adversarius putaverit, demonstratas illas satis esse, modo quatuor Augustanz Confess. exemplaria, quæ a se invicem in verbis quadantenus abirent, denud evulgaret, nulla, nisi typographi opera adhibita, & ne minima quidem diminutione adjecta; contra, nervose Noster atque distincte retentat primum historiam totius hujus litis, quique scriptores vel Augustanz Confessioni corruptionem, vel nobis defectionem ab eadem olim aut hodie imputaverint, qua utrique methodo processerint, quo fac hoc atque illud egerint, in diversis capitibus deducat, deinde, ut idem modis respondeat, primum generaliter; ne Christianorum quidem, multo minus Pontificiorum aliquem a mutatione verborum ad immutationem Confessionis ipsius concludere posse, cum diversis vocibus primi Christiani Symbolum Apostolicum expresserint, Constantinopolitanum vero & Athanasianum Pontificii mutaverint, anno Sixtus V & Clemens VIII Pontifices duas Vulgatas, quarum pro Authenticas habent, editiones diversas inter se atque adversas adornarint, inque Ecclesiam invexerint; deinde specialiter, præmissis sex regulis, quæ revera fundamentales sunt & dici possunt; quippe quod collatis cum illis singulæ singulorum Adversariorum objectiones corrumpere sponte omnino deprehendantur; tandem specialiter, ostendit de manifeste, Adversarium nec adversus totam, quæ vocantur, exemplaria, nec adversus ullum in iisdem apicem, culpabilem aut illicitam verborum mutationem demonstrasse. Eadem apertissima non minus quam aptissima methodo in parte secunda generaliter primum ostenditur, additionem, si quæ in Aug. Confess. facta esset, a nullo Christianorum, nedum ab ullo Pontificio improbari posse, cum jam olim in primæ Ecclesiæ Symbolis nonnulla fuerint inserta, Pontifici vero tam a Pontificibus suis, quam ab ipso Concilio Tridentino non pro defecto; post specialiter, formatis iterum regulis fundamentalibus, numero tribus, ad quas examinata duæ communes Pontificiorum objectiones, contra doctrinam nostram de omnipotentia sancti spiritus Christi, deque Papa Anti Christo, mox collapsi conspiciuntur; tandemque specialissime ad XXIV questiones in quarum solutione illa omnis, quæ adversus Prafationem Augustanz Confessionis ejusque XXVIII Articu-

los movit monuitque Adversarius, solide discussa reperiuntur. Ut vero unusquisque Auctorem ipsum audire, & quam bona fide cum ipso actum sit, videre possit, totus ejus Liber ad verbum expressus in fine subjicitur; quemadmodum etiam lectio Refutationis aut evolutio, Syllabo capitum atque questionum omnium, ut & Indice rerum memorabilium juvatur atque promovetur.

MEDITATIONES

De Cognitione, Veritate, & Ideis, per G. G. L.

Quoniam hodie inter Viros egregios de veris & falsis ideis controversæ agitantur, eaque res magni ad veritatem cognoscendam momenti est, in qua nec ipse Cartesius usquequaque satisfecit; placet quid mihi de discriminibus atque criteriis Idearum & cognitionum statuendum videatur, explicare paucis. Est ergo cognitio vel obscura vel clara; & clara rursus vel confusa vel distincta; & distincta vel inadæquata vel adæquata, item vel symbolica vel intuitiva: & quidem si simul adæquata & intuitiva sit, perfectissima est.

Obscura est notio quæ non sufficit ad rem representatam agnoscendam, veluti si utcunque meminerim alicujus floris aut animalis oculi visi, non tamen quantum satis est, ut oblarum recognoscere, & ab aliquo vicino discernere possim; vel si considerem aliquem terminum in scholis parum explicatum, ut Entelechiam Aristotelis, aut causam prout communis est materiz, formæ, efficienti & fini, aliaque ejusmodi, de quibus nullam certam definitionem habemus: unde propositio quoque obscura sit, quam notio talis ingreditur. *Clara* ergo cognitio est, cum habeo unde rem representatam agnoscere possim, eaque rursus est vel confusa vel distincta. *Confusa*, cum scilicet non possum notas ad rem ab aliis discernendam sufficientes separatim enumerare, licet res illa tales notas atque requisita revera habeat, in quæ notio ejus resolvi possit: ita colores, odores, saporis aliaque peculiaria sensuum objecta satis clare quidem agnoscimus, & a se invicem discernimus, sed simplici sensuum testimonio, non vero notis enuntiabilibus; ideo nec exco explicare possumus, quid sit rubrum, nec aliis declarare talia possumus, nisi eos in rem præsentem ducendo, atque ut idem videant, olfaciant aut gustent efficiendo, aut saltem præterita alicujus perceptionis similis eos admonendo: licet certum sit, notiones harum qualitatum compositas esse & resolvi posse, quippe cum causas suas habeant.

Similiter videmus pictores aliosque artifices probe

cognoscere, quid recte, quid vitiose factum sit, at iudicii sui rationem reddere sæpe non posse, & querenti dicere, se in re quæ displicet, desiderare *nescio quid*. At *distincta notio* est, qualem de auro habent docimastæ, per notas scilicet & examina sufficientia ad rem ab aliis omnibus corporibus similibus discernendam: tales habere solemus circa notiones pluribus sensibus communes, ut numeri, magnitudinis, figuræ, item circa multos affectus animi, ut spem, metum, verbo, circa omnia quorum habemus *Definitionem nominalem*, quæ nihil aliud est, quam enumeratio notarum sufficientium. Datur tamen & cognitio distincta notionis indefinibilis, quando ea est *primitiva* sive nota sui ipsius, hoc est cum est irresolubilis ac non nisi per se intelligitur, atque adeo caret requisitis. In notionibus autem compositis, quia rursus notæ singulæ componentæ interdum clare quidem, sed tamen confuse cognitæ sunt, ut gravitas, color, aqua fortis, aliaque, quæ auri notas ingrediuntur, hinc talis cognitio auri licet distincta sit, *inadequata* est tamen. Cum vero id omne quod notitiam distinctam ingreditur, rursus distincte cognitum est, seu cum *analysis* ad finem usque producta habetur, cognitio est *adequata*, cujus exemplum perfectum nescio an homines dare possint; valde tamen ad eam accedit notitia numerorum. Plerumq; autem, præsertim in *Analysis* longiore, non totam simul naturam rei intuemur, sed rerum loco signis utimur, quorum explicationem in præsentia aliqua cogitatione compendii causa solemus prætermittere, scientes aut credentes nos eam habere in potestate: ita cum Chiliogonum seu Polygonum mille æqualium laterum cogito, non semper naturam lateris & æqualitatis & millenarii (seu cubi a denario) considero, sed vocabulis istis, (quorum sensus obscure saltem atque imperfecte menti obversatur) in animo utor loco idearum quas de iis habeo, quoniam memini me significationem istorum vocabulorum habere, explicationem autem nunc iudico necessariam non esse; qualem cogitationem *cacam* vel etiam *symbolicam* appellare soleo, qua & in Algebra & in Arithmetica utimur, imo fere ubique. Et certe cum notio valde composita est, non possumus omnes ingredientes eam notiones simul cogitare: ubi tamen hoc licet, vel saltem in quantum licet, cogitationem voco *intuitivam*. Notionis distinctæ primitivæ non alia datur cognitio, quam intuitiva, ut compositarum plerumque cogitatio non nisi *symbolica* est.

Ex his jam patet, nos eorum quoque quæ distincte cognoscimus, ideas non percipere, nisi quatenus cogitatione intuitiva utimur. Et sane contingit, ut nos sæpe falso credamus habere in animo *ideas rerum*, cum falso supponimus aliquos terminos, quibus utimur, jam a nobis fuisse explicatos; nec verum aut certe ambiguitati obnoxium est, quod ajunt aliqui, non posse nos de re aliqua dicere, intelligendo quod dicimus, quin ejus habeamus ideam. Sæpe enim vocabula singula utcunque intelligimus, aut nos antea intellexisse meminimus, quia tamen hac cogitatione cæca contenti sumus & resolutionem notionum non satis persequimur, fit ut lateat nos contradictio, quam forte notio composita involvit. Hæc ut considerarem distinctius, fecit olim argumentum, dudum inter Scholasticos celebre, & a Cartesio renovatum, pro Existentia DEI, quod ita habet: Quicquid ex alicujus rei idea sive definitione sequitur, id de re potest prædicari. Existencia ex DEI (sive Entis perfectissimi, vel quo majus cogitari non potest) idea sequitur. Ens enim perfectissimum involvit omnes perfectiones, in quarum numero est etiam existentia. Ergo existencia de DEO potest prædicari. Verum sciendum est, inde hoc tantum confici, si DEUS est possibilis, sequitur quod existat; nam definitionibus non possumus tuto uti ad concludendum, antequam sciamus eas esse reales, aut nullam involvere contradictionem. Cujus ratio est, quia de notionibus contradictionem involventibus simul possent concludi opposita, quod absurdum est. Soleo autem ad hoc declarandum uti exemplo motus celerissimi qui absurdum implicat; ponamus enim rotam aliquam celerrimo motu rotari, quis non videt, productum aliquem rotæ radius extremo suo celerius motum iri, quam in rotæ circumferentia clavum; hujus ergo motus non est celerrimus, contra hypothefin. Interim prima fronte videri possit, nos ideam motus celerissimi habere; intelligimus enim utique quid dicamus, & tamen nullam utique habemus ideam rerum impossibilium. Eodem igitur modo non sufficit nos cogitare de Ente perfectissimo, ut asseramus nos ejus ideam habere, & in hac allata paulo ante demonstratione, possibilitas Entis perfectissimi aut ostendenda aut supponenda est, ut recte concludamus. Interim nihil verius est, quam & nos DEI habere ideam, & Ens perfectissimum esse possibile, imo necessarium; argumentum tamen non satis concludit, & jam ab Aquinate rejectum est.

Atque ita habemus quoque discrimen inter *definitiones nominales*, quæ notas tantum rei ab aliis discernendæ continent, & *reales*, ex quibus constat rem esse possibilem, & hæc ratione satisfit Hobbio, qui veritates volebat esse arbitrarias, quia ex definitionibus nominalibus penderent, non considerans, realitatem definitionis in arbitrio non esse, nec quaslibet notiones inter se posse conjungi. Nec definitiones nominales sufficiunt ad perfectam scientiam, nisi quando aliunde constat rem definitam esse possibilem. Pater etiam, quæ tandem sit *Idea vera*, quæ *falsa*; vera scilicet cum notio est possibilis, falsa cum contradictionem involvit. *Possibilitatem* autem rei vel a priori cognoscimus, vel a posteriori. Et quidem a priori, cum notionem resolvimus in sua requisita, seu in alias notiones cognitæ possibilitatis, nihilque in illis incompatible esse scimus; idque fit inter alia, cum intelligimus modum, quo res possit produci, unde præ cæteris utiles sunt *Definitiones causales*: a posteriori vero, cum rem actu existere experimur; quod enim actu existit, vel extitit, id utique possibile est. Et quidem quæcumque habetur cognitio adæquata, habetur & cognitio possibilitatis a priori; *perducta enim analysis* ad finem, si nulla apparet contradictio, utiq; notio possibilis est. An vero unquam ab hominibus perfecta institui possit analysis notionum, sive an ad *prima possibilis* ac notiones irresolubiles, sive (quod eodem redit) ipsa absoluta *Attributa DEI*, nempe causas primas atque ultimam rerum rationem, cogitationes suas reducere possint, nunc quidem definire non aulam. Plerumque contenti sumus, notionum quarundam realitatem experientia didicisse, unde postea alias componimus ad exemplum naturæ.

Hinc ergo tandem puto intelligi posse, non semper tute provocari ad ideas, & multos specioso illo titulo ad imaginationes quasdam suas stabiliendas abuti; neque enim statim ideam habemus rei, de qua nos cogitare sumus conscii, quod exemplo maximæ velocitatis paulo ante ostendi. Nec minus *abuti* video nostri temporis homines jactato illo principio: *quicquid clare & distincte de re aliqua percipio, id est verum seu de ea enunciabile*. Sæpe enim clara & distincta videntur hominibus temere judicantibus, quæ obscura & confusa sunt. Inutile ergo axioma est, nisi elari & distincti *criteria* adhibeantur, quæ tradidimus, & nisi constet de veritate idearum. De cætero non consernenda veritatis enunciationum *criteria* sunt

regu-

Fegula communis Logica, quibus & *Geometra* utuntur, ut scilicet nihil admittatur pro certo; nisi accurata experientia vel firma demonstratione probatum; firma autem demonstratio est, quæ præscriptam à Logica formam servat, non quasi semper ordinatis scholarum more Syllogismis opus sit (quales Christianus Herlinus & Conradus Dasydodius in sex priores Euclidis libros exhibuerunt) sed ita saltem ut argumentatio concludat vi formæ; qualis *argumentationis in forma* debita conceptæ exemplum, etiam calculum aliquem legitimum esse dixeris; itaque nec prætermittenda est aliqua præmissa necessaria; & omnes præmissæ jam ante vel demonstratæ esse debent, vel saltem instar hypothesos assumptæ; quo casu & conclusio hypothetica est. Hæc qui observabunt diligenter, facile ab Ideis deceptivibus sibi cavebunt. His autem satis congruenter ingeniosissimus Pascalius in præclara dissertatione de Ingenio Geometrico (cujus fragmentum extat in egregio libro celeberrimi Viri Antonii Arnaudi de arte bene cogitandi) Geometræ esse ait definire omnes terminos *parumper* obscuros; & comprobare omnes veritates *parumper* dubias. Sed vellem definiisset limites, quos ultra aliqua notio aut enuntiatio non amplius parumper obscura aut dubia est. Veruntamen quid conveniat, ex attentâ eorum quæ hic diximus consideratione erui potest, nunc enim brevitati studemus.

Quod ad controversiam attinet, utrum omnia videamus in DEO, (quæ utique verus est sententia, & si sano sensu intelligatur, non omnino spernenda) an vero proprias ideas habeamus; sciendum est, etsi omnia in DEO videremus, necesse tamen esse, ut habeamus & ideas proprias, id est non quasi icunculas quasdam, sed affectiones sive modificationes mentis nostræ, respondententes ad id ipsum, quod in DEO perciperemus: utique enim aliis atque aliis cogitationibus subeuntibus aliqua in mente nostra mutatio fit; rerum vero actu à nobis non cogitatum Ideæ sunt in mente nostra, ut figura Herculis in rudi marmore. At in DEO non tantum necesse est actu esse ideam extensionis absolutæ atque infinitæ, sed & ejusque figuræ, quæ nihil aliud est quam extensionis absolutæ modificatio. Cæterum cum colores aut odores percipimus, utique nullam aliam habemus quam figurarum, & motuum perceptionem, sed tam multipliciter & exiguorum, ut mens nostra singulis distincte considerandis in hoc presenti suo statu non sufficiat, & proinde non animadvertat perce-

perceptionem suam ex solis figurarum & motuum minutissimorum perceptionibus compositam esse; quemadmodum confasis flavi & carulei pulvisculis viridem colorem percipiendo, nil nisi flavum & caruleum minutissime mixta sentimus, licet non animadvertentes & potius novum aliquod ens nobis fingentes.

JANI BROUKHUSII CARMINA.

Trajecti ad Rhenum.

Apud Franciscum Halma 1684 in 12.

NICOLAO HEINSIO, Poeta apud Batavos nulli veterum secundo, satis suis functo, PETRUM FRANCIUM cultissimum hodie apud Batavos poetam esse, jam anno 1682, quo & carmina ejus recens edita recensebamus, mense Novembri p. 359 observavimus. Nec elegii nos nostri poenitet. Est enim is carminum illius, cujuscunque etiam generis fiat, nitor ac suavitas, ut literarii orbis universi calculo vel priscis æquandus censeatur. Dicendum autem nunc nobis hunc JANUM BROUKHUSIUM, ut & conterraneum & amicum a multis annis conjunctissimum agnoscat P. FRANCIUM, ita rara carminis felicitate aut æquis cum illo passibus ambulare, aut proxime vestigia ejus legere. Est enim & hic suavissimæ fluidissimæque venæ, sive Elegiaci quid ad reverendissimum celsissimumque Principem *Ferdinandum Fürstbörgerium, Paderbornensem & Monasteriensem Episcopum, & Nicolaum Holstium, (sed utrumque terris nunc ereptum, quorum & obitum sub finem deploravit)* sive ad Viros clarissimos *Job. Georgium Grævium, & Petrum Francium* jam laudatum, quibuscum candida adhuc amicitia ipsi intercedit, sive Eclogam aliquam, aut Odam, sive eroticos lusus ad *Deliam, Galateam, Nezzam &c.* sive epigramma quoddam misinetur. Quod sane admirandum hoc magis in Broukhusio nobis venit, quo alienius ejus a Musarum contubernio vitæ genus est. Quantum enim colligere nobis, tum ex dedicatione tum ex carminibus ipsis licet, non Musis tantum, sed & Marti Batavorum navali sese addixit. Dicit enim in dedicatione, se hæc carmina bonam partem concepisse sub pellibus, aut in ipso tumultu & furore maris aquore. Deinde se elegiam brevem, p. 10, extantem, *juxta insulam Malatinam, fœdissima tempestate, & Eclogam nauticam, quæ p. 13. & seq. habetur, juxta insulam Dominicam in mari bellica, cui insignia Júpiter, composuisse; & in epist. ad Job. Georg. Grævium p. 63.*

*Verum inter strepitusque virum sonitusque tubarum,
Quis locus æoniis insitus esse potest?
Nunc, furisq; mihi cum præstitis osia Mævors,
Phœcidis ad lucos Grajæque rura feror.*

Bene igitur interdum Marti cum Musis, & his cum illo convenit; quemadmodum & *Job. Petrus Lotichinus* incomparabilem superioris seculi Poetam, imo alterum Ovidium, cum abs Apollinis Musarumque vexillo ad Martis castra ad tempus transisset, tersissimas inter ipsos tumultus bellicos scripsisse Elegias novimus,

N. XII.
ACTA
ERUDITORUM
publicata Lipsia

Calendis Decembris Anno M DC LXXXIV.

*S. FVLGENTII RVSPENSIS EPISCOPI OPERA
qua sunt publici Juris omnia, ad manuscriptos codices plures,
nec non ad editiones antiquiores & castigatiores emendata,
aucta, & in unum omnia volumen nunc primum
collecta.*

Parisii apud Guillelmum Desprez, 1684 in 4.

Cum S. Fulgentii Ruspensis Episcopi eximium opus contra Faustum Rejensem, genuinam responsonem adversus Pintam, librum altercationis cum Thrasamundo, librum de Spiritu S. ad Abragilam, duos de jejunio & oratione libros ad Probam scriptos, epistolam ad Carthaginenses, pluresque epistolas & alia scripta non amplius superesse constet, quorum recuperandorum spes aut nulla aut exigua apparet, præclare de bono publico meruisse dubium non est, quorum studium & vigilantia, ne & reliqua sanctissimi & sua ætate doctissimi Antistitis monumenta interciderent, præcavit.

In his *Bilibaldus Pirckheimerus*, qui exemplum operum B. Fulgentii miræ vetustatis, ex reliquiis bibliothecæ Trithemianæ ad se delatum, & a *Johanne Coblao* pro librariis operis descriptum edi curavit; *Johannes Ulimmerius*, cujus studio Fulgentii opera post editionem Moguntinam anni 1515, Noribergensem anni 1519, Coloniensem anni 1526 & alias, Antverpiæ anno 1574, una cum *Johannis Molani* prolegomenis ex officina Plantiniana prodierant; *Henricus Justus*, qui telam a *Christiano Urstiso* coeptam pertexuit, & A. C. 1587 Fulgentii opera, ad dicto Petri Diaconi de incarnatione & gratia libello, Basileæ, ubi etiam jam anno 1566 Fulgentius excusus fuerat, Sebastiani Henricpetri typis exprimenda dedit; *Jacobus Sirmondus*, qui A. C. 1612 Fulgentii librum de

de Trinitate ad Felicem Notarium, libros tres de prædestinatione, librum contra sermonem Fastidiosi, epistolam ad Ferrandum de baptismo Æthiopsis moribundi, aliaque Fulgentii opuscula, & iterum A. C. 1643 fragmenta ex ejusdem libris contra Fabianum e tenebris protraxit; *Guilielmus Camerarius* Scotus, qui A. C. 1634 Fulgentii responsionem ad interrogationes Scarillæ de mysterio incarnationis, & vilium animalculorum autore publicavit; *Theophilus Raynaudus*, qui Lugduni 1633, & 1652 in heptade Præsulum, Fulgentii opera 80 sermonibus & aliis accessionibus locupletavit, & *Petrus Franciscus Chiffetius*, qui 1649 cum operibus Ferrandi sub Fulgentii nomine librum pro fide catholica adversus Pintam, & 1656 triginta novem excerpta ex libris Fulgentii contra Fabianum, & tredecim fragmenta ex libro Fulgentii ad quaestiones Scarillæ, una cum Alcuini confessione fidei, Rabani Mauri libro adversus Judæos, & anonymi commentariolo de damnatione Berengarii, Divisione luce publica donavit.

Cum vero ea Fulgentii opera, quæ nostro seculo Sirmondi, Camerarii, Raynaudi, & Chiffetii studio publici juris facta sunt, vel separatim & a cæteris Fulgentii scriptis sejuncta, vel, quod in heptade Præsulum paulo ante memorata, & a Parisiensibus bibliopolis haud semel factum est, Leonis M. Chrysologi & aliorum Patrum scriptis adjuncta fuerint, inventi sunt, qui Fulgentii opera sive exilii tempore, sive post duplicem ab exilio in Africam reditum, sive incerto tempore elaborata, quotquot e bibliothecarum angulis hæcenus conquiri potuerunt, ad fidem impressorum & manuscriptorum codicum collata, proprio & peculiari volumine complecti operæ pretium duxerunt.

Hinc ergo nova Fulgentii editio nata, cujus autores se non exiguam in repurgandis mendis operam collocasse profitentur. Accesserunt varix lectiones, & nonnunquam aliæ annotatiunculæ ad paginarum calcem & marginem pro illustrando Fulgentio adjectæ, cui etiam ex partitione capitum, ob confusionem in prioribus editionibus deprehensam aliquoties mutata, nova lux accessit. Totius operis post præfationem de ordine, occasione & argumento scriptorum Fulgentii, & novæ hujus editionis instituto hæc est series:

S. Fulgentii Episcopi Ruspensis vita a quodam ejus discipulo, qui nonnullis Ferrandus ecclesiæ Carthaginensis Diaconus videtur, scripta.

Libri

MENSIS DECEMBRIS A. M DC LXXXIV. 545

Libri tres ad Monimum unum e præcipuis Fulgentii amicis, cui ad quæstiones de duplici prædestinatione, una bonorum ad gloriam, altera malorum ad pœnam, de sacrificii oblatione, de missione Spiritus S. & de supererogatione D. Pauli propositas, libris duobus prioribus respondet, tertio nonnullas Arianorum argutias refellens,

Contra Arianos liber unus ad decem objectiones, quarum miram barbariem & obscuritatem editores notant, totidem responsiones lulentas & ad Patrum superiorum doctrinam exactas continens.

Libri tres ad Trasimundum Vandalorum Regem, quibus ad ea, quæ ex subitaria libri bajulo Felice oblata, sed statim iterum extorti lectione memoriz inhæserant, regio mandato compulsus discutit.

Epistola in unum corpus collectæ numero octodecim varii argumenti, quarum postremam ad Reginum comitem directam Fulgentius morte præventus Ferrando supplendam & absolvendam reliquit. Accensetur autem his Fulgentii epistolis etiam libellus de fide ad Donatum, quo mysterium Trinitatis & incarnationis a variis hæreticorum erroribus vindicatur. Insertæ quoque Fulgentii epistolis epistola Victoris ad Fulgentium ipsius preces enixe flagitantis, & Fastidiosi Ariani sermonem, qui Victoris epistolæ subjicitur, confutandum transmittentis; item epistola Scarila, qui duas quæstiones, unam de incarnatione Filii Dei, & alteram de vilium animalium autore, Fulgentio proponit; dua epistola Diaconi Ferrandi, quarum una ad duas quæstiones de baptismo & salute æthiopis moribundi, altera ad quinque quæstiones diversi argumenti a Fulgentio responderi desiderat; Epistola Datiani & aliorum in Sardinia exulum episcoporum ad Johannem quendam presbyterum & archimandritam, & Venerium diaconum responsoria, qua doctrina de gratia & prædestinatione explicatur; Petri Diaconi & aliorum, qui in causa fidei ex oriente Romam se contulerant, de incarnatione & gratia Domini nostri Jesu Christi ad Fulgentium & alios Africæ episcopos libellus, eo tempore scriptus quo de phrasi, unus e Trinitate crucifixus est, & de Faustii semipelagiani scriptis gravissimæ controversiæ exortæ fuerant; & Fulgentii caterorumq; Africæ episcoporum exulum de eodem argumento liber, quo suum de his controversiis judicium, approbata Petri Diaconi & sociorum sententia, exponunt,

Liber de Trinitate, quo Fulgentius *Felicem Notarium* ad retundendos hæreticorum insultus non satis instructum, ut desiderii ipsius satisfaciatur, de hoc mysterio aliisque fidei capitibus fideliter informat.

Liber ad Victorum contra sermonem Fastidiosum, qui desertis orthodoxorum castris ad Arianos defecerat, & ex essentiali Patris, Filii & Spiritus S. unitate, Patris & Spiritus S. incarnationem sequi argutus fuerat.

De remissione peccatorum libri duo, in quibus nec extra ecclesiam, nec extra vitæ hujus spatium, locum poenitentiae relinquit.

Liber ad Scarilam, quo & de incarnatione Christi, & de vitium & noxiorum animalium procreatione Fulgentius disserit, quippe cujus arbitrium elegerant, qui in convivio quodam de utroque capite diversis sententiis concertaverant.

Libri tres de veritate prædestinationis & gratia Dei ad Johannem & Venerium, quorum tertium primus integrum cum Ferrandi operibus Chiffletius edidit.

Liber de fide seu fidei regula Augustini operibus admixtus, sed Fulgentio jam pridem restitutus, *ad Petrum*, qui in aliis Fulgentii editionibus vulgo Diaconus cognominari solet; quod cognomen expungendum duxerunt, qui novæ huic editioni præfuerunt, cum ex horum sententia Petrus ille neque Diaconus, ut in titulo hujus libri hæctenus dictus est, neque monachus fuerit, quod *Blondello* primum & postea *Norisio* placuit, sed vir militaris, qui Hierosolymam profecturus, fidei regulam, qua se adversus hæreticæ pravitatis insidias muniret, a Fulgentio flavitaverit.

Liber pro fide catholica adversus Pintam, quem genuinæ Fulgentii adversus Pintam responsioni suppositum, inepta & Fulgentio Græcæ linguæ non imperito indigna Homousii etymologia, & aliæ rationes arguunt.

Decem sermones, de quibus an omnes Fulgentii sint, nondum liquet, etsi plerique Fulgentio non indigni videantur.

Fragmenta XXXIX ex libris Fulgentii adversus Fabianum, item duo fragmenta ex Fulgentii quæstionibus de processione Spiritus Sancti.

Duo Fulgentii sermones, unus de circumcissione Domini, alter de purificatione Virginis Mariæ, quos hæctenus ineditos *Lucas Hoffenius*

c Va-

MENSIS DECEMBRIS A. M DCLXXXIV. 547

e Vaticana bibliotheca quondam descripsit, & *Cardinalis Barberinus* Lutetiam transmisit. Ex his priorem quidem Fulgentio, posteriorem autem alteri cuiuspiam auctori, qui Fulgentio junior fuerit, in admonitione præmissa Fulgentianæ hujus editionis curatores censuerunt.

Appendix operum S. Fulgentii, quæ complectitur I. *Librum de prædestinatione & gratia*, in quo Lovanienses Theologi aliique eruditi viri nihil Fulgentio dignum, imo multa Fulgentio contraria deprehenderunt, quamvis *Theophilus Raynaudus* in Censura inofficiosa censuræ Lovaniensium, *Bellarmini*, *Possævini* & aliorum, ut librum hunc Fulgentio asserat, maximopere contendat. II. *Epistolam Fernandi Diaconi ad Ægyptium*, quam cum nec a Fulgentio, nec ad Fulgentium scripta sit, ab ejus operibus semotam in appendicem rejicere placuit; & III. *Sermones LXXX* Fulgentio perperam tributos.

Indices rerum in Fulgentii operibus contentarum, locorum Scripturæ ab ipso explicatorum, codicum ad quos de novo Fulgentii opera recognita sunt, variarum lectionum ex prætermiſſis selectarum, & postremo erratorum.

Quamvis vero qui huic Fulgentii editioni operam dederunt, nomina sua latere voluerint, de publica utilitate magis quam de fama solliciti & egregii facti conscientia contenti, neminem tamen latere voluerunt, multum se a Jesuita *Cbiffetio* adjutos, qui variantes in omnia fere Fulgentii opera lectiones, quas olim ex variis codicibus bibliothecæ Carthusiæ ad Portas excrisperat, benignissime cum iis communicavit.

TOLERANCE DES RELIGIONS,

ſeu

De tolerandis Religionibus.

Amſtelodami 1684 in 12.

BREVISSIMO quidem hoc, ſed erudito & terſo libello, propoſuit ſibi Autor miſeram Reformatorum in Gallia conditionem denuo ob oculos ponere, & ſimul demonſtrare, injuſtum pariter & inutile, imo & pudendum & indignum eſſe, quidquid vi & aſtu, ad opprimendas Reformatorum Eccleſias factum huc uſque eſt, aut in poſterum me-
citur.

tuitur. Fatetur quidem nondum sanguinem fundi, quanquam Cleri ferventissima odia eo terendant, sed *Regis Christianissimi* benignam mentem ad tantam crudelitatem adigi nondum potuisse. Acerbissima tamen esse & morti comparanda, vel ea quandoq; graviora, quæ quotidie patiantur, licet velo juris & fraternæ charitatis tecta, imo ob hanc ipsam simulationem & cavillationem intolerabiliora. Quæ vero hac occasione contra primarium quendam ex Regni Prælati, & adversus Jesuitas, persecutionum, ut ait, instigatores, tum etiam contra *Arnaldum* & socios *Jansenistas*, acerrimos nunc Reformatorum insectatores, dolore comtuotus vehementius effundit, non opus est excerpta hic legi, cum pleraque ex aliis scriptis jam innotuerint. Videtur tamen non omnem spem de clementia Regis deposuisse, gloriamq; ejus ex clementia, quam tot myriadibus innoxiorum civium exhibiturus esset, tanto majorem illa fore ominatur, quam ex tot victoriis & trophæis acquisivit, quanto longe vel difficilius vel felicius est *Tiri Vespasiani* elogium mereri, & *delictum generis humani* appellari, quam ab armorum successu, qui multis etiam malis Principibus contigit, laudari. Neq; justius quidquam a Rege expectari posse, quam ut decreta & pacta *Majorum suorum*, pro Reformatæ religionis libertate, non sine magnis impetrantium meritis, facta & inita, sancte custodiat, nec per veteratorias Cleri artes infringi sinat: utpote quæ *Pothinum* aliquem, arcanorum dominationis ministrum potius deceant, qui jus in manu ponat, fidemque pro tempore & statu rerum servandam mutandamque doceat. Vanissimam etiam imputationem esse, & querelam exoletam, de rebellionem Reformatorum, quod vel ex collatione librorum *Maimburgii* de *Calvinismo*, & de *Liga* constare possit; cujus scriptoris malam mentem fidemque, uno alteroq; argumento ostensum sit. Cum vero inter alia etiam hoc objiciatur Reformati, ac si ex mera obstinatione reconciliari cum Ecclesia Romana nolint, id omni veri specie destitutum esse dicit. Quis enim honores fortunasque omnes in periculo missurus esset, nisi insuperabili conscientie dictamine permotus? Quod si falsæ & ridiculæ religiones inveniant cultores, (ut ex Mahummedanorum aliorumque exemplo constat,) qui omnia potius quam errores illos deserant, quid mirum si Reformati professionem divinæ veritatis, quam certam & indubitam agnoscunt, constanter tueantur? Pauli exemplum, impio quidem zelo, sed bona ta-

men

men fide, Christianos acriter persequentis, omnes terrere debere, ne præjudicio qualicunque & inde nato fervori nimium tribuant. Non ita expositam esse & evidentem veritatem, ut semper & statim omnes ad assensum moveat: quapropter indulgendum esse humanæ imbecillitati, & Gamalielis consilium optimum habendum, ne contra Deum pugnetur, vi agendo, qua Deus ipse minime utitur, nec eam ad cogendos hominum animos exercendi cuiquam jus dedit: fatius esse, leviusque peccari, si Reformati, etsi errent, tolerantur, cum nulla sit cogendi eos obligatio aut necessitas, quam ut injustitia & violentia manifesta contra fidem pactorum & legum agatur. Pastorum esse, voce & exemplo oves regere: lupos fieri, si pro pedo arma capiant. Denique non magis fieri posse, ut voluntas hominis sponte & serio probet, quæ intellectus reprobatur, quam si alicui, sola contradictorium autoritate aut multitudine persuadere velis, nigrum esse, quod is suis ipse oculis album videt & judicat. Deum nempe ipsum sensibus vim non inferre. Ubi tamen obiter notamus exemplum, quo assertum hoc adstruere conatur Autor, & quod sæpe in aliis, forte ejusdem, aut aliorum suæ sectæ Doctorum scriptis allegatur, nempe *de non credenda præsentia reali corporis & sanguinis Christi in S. cena, quia sensus repugnat*, nihil contra orthodoxiam præsentia realis operari. Nemo enim sensualem & palpabilem statuit, sed Sacramentalem, sive mysticam, invisibilem & sensu imperceptibilem, omnipotentia promittentis Dei nixam. Alio ad hominem argumento violentam Reformatorum extirpationem dissuadet, quia Ecclesiæ minime expediat, ut sine hæresi & schismate sit. Exemplum Hispaniæ & Italiæ allegat, quanta ibi Cleri & populi sit ignorantia; at in Gallia Romano Catholicam religionem, in suo genere purissimam inveniri, eamque disputationibus cum Reformatis deberi. His oppressis, in veterem socordiam, & domnandi, ac sine disciplina vivendi libidinem omnes esse relapsuros, neque quidquam ex pulpitis populum auditurum, quam fabulas de purgatorio, & adhortationes ad *confraternitates*, ad *scapularia*, ad *peregrinationes*, ad *indulgentias* quærendas, ut externis & vanis adherentes Laici, sed solida pietate, quæ in spiritu & veritate exercenda est, carentes, Clerum honoribus & opibus madent: jam in tanta luce & quotidiana Reformatorum contradictione satis prodire ineptiarum. *Taxat iterum Meimburgium in historia de Iconoclastis & de declinatione*
longe.

Imperii: absurdiora etiam scribentes alios allegat, *P. Bouhours*, in *vi-
ta Ignatii*, quem non veritus sit annos triginta septem natum describe-
re, inter pueros Lutetiae Grammaticam discentem, & ferulam passum,
dein autorem thesium *de Elia Propheta*, *Carmelitarum* scilicet funda-
tore, quibus nihil putidius esse possit; *Eudonem* porro Monachum, ce-
leberrimi viri *Mezeraii* fratrem, & *Burdinum*, quorum ille *Maria Val-
lensis*, hic *Maria Vigneronia* cujusdam vitam scripsit, infrunitis nar-
ratiunculis, de apparitionibus Christi, ejusque ludicra & indignissima
conversatiōne cum foemellis istis, ut refert, repletam. Tandem ad
illos se convertit, qui qualicumque ex causa reformatam religionem ab-
juraverint, eosque contra conscientiae testimonium fecisse existimat,
utilitatis cujusdam spe illectos, aut animi levitate praecipitatos. Im-
possibile enim esse, ut veritatem, quam in Reformatā religione facillime
deprehenderint, in Romana perceperint, tantis difficultatibus ob-
traditionum & dogmatum multitudinem implicatam; neque excu-
sationem habituros, ex incrustationibus & expositionibus (*Condo-
mensē* intelligit,) non magis quam ex autoritate hominum, qui-
bus se submiserint. Constantiam itaque reliquis commendat, qua
etiam persecutores suos mitigare possint, & ad perennis gloriae pra-
mia pervenire.

JOHANNIS CLOPPENBURGII THEOLOGICA

*Opera omnia, nunc demum conjunctim
edita.*

Amstelodami apud Gerh. Borstium, 1684 in 4.

QVod junctim edita jam prostant magni olim inter Reformatos no-
minis Theologi, JOHANNIS CLOPPENBURGII, anno 1652
defuncti, Opera, non pietati tantum debemus nepotis in avum (Clop-
penburgii enim ex filia nepos Johannes a Marck, Theologiae in Acade-
mia Groningensi hoc tempore Professor clarissimus, cujus de Sibylli-
nis carminibus Disputationes Academicas in Actis superioris anni
mense Septembri pag. 380 recensuimus, editionis curam habuit) sed
& auctoritati Illustrissimum Praepotentiumque Frisiae Ordinum, qui & Ec-
clesiae utilis, & Academiae suae Franckeranz, in qua Theologi Doctoris
mu-

MENSIS DECEMBRIS A. M DC LXXXIV. 371

munus Cloppenburgius per annos octo sustinuerat, ornamento futurum censuerunt, si hujus Viri scripta diligenti studio conquesta, ac in unum alterumve volumen collecta, typis denuo exscriberentur. Non enim dissimulandum, omnia jam olim diversis temporibus locisque ab Auctore fuisse edita; præter unum de Sabbatho Christiano tractatum, quem a Cloppenburgio Belgice exaratum Latine vertit Marckius, ac nunc demum publici juris fecit, alterique operum tomo (in duos enim distincta sunt, quorum prior Exegetica & Didactica, alter Elenctica continet: subjecit. Unde plura hic dici non attinet, nisi ut Operum ipsorum indicem benevolo lectori exhibeamus. Continentur vero tomo primo, *Sacrificiorum Patriarchalium Schola sacra, cum Spicilegio: Epistola ad Ludovicum de Dieu, de die quo Jesus Christus & quo Iudai comederint agnum Paschalem, & Tractatio de Sabbatho Deuteroproto, ac super utraque Collatio Epistolica cum Ludovico Capello, nec non Capelli Exercitationes juveniles, & Deliciae Biblicae Brielenfes: de sanore & usuris brevis institutio: Syntagma exercitationum selectarum: Exercitationes super locos communes Theologicos, & Aphorismi Theologiae Christianae. In altero, Disputationes XV de Canone Theologiae, & judicio controversiarum secundum canonem: Gangranae Theologiae Anabaptisticae, cum Erid. Spanhemii Diatribae Historicae de origine, progressu & sectis Anabaptistarum: Disputationes VII ad quinque articulos Remonstrantium; Compendiolum Socinianismi confutatum: Vindiciae pro Deitate Spiritus Sancti: Anti-Smalcius, de Divinitate Iesu Christi: Res judicata, contra Antonium Deusingium, & quem supra nominavimus, Tractatus de Sabbatho Christiano.*

JOANNIS MEYRSII THESEVS, SIVE DE EJUS VITA REBUSQUE GESTIS LIBER POSTUMUS. Accedunt ejusdem paralipomena de Pagis Atticis, & excerpta ex Iacobi Spornii itineratio de iisdem pagis.

Ultrajecti apud Franciscum Halman, 1684. in 4.

DE antiquitatibus Graeciae plurima jam pridem in eruditorum manibus, industria & eruditione præstantissimi viri JOANNIS MEYRSII.

Aa aa

MEYRSII.

MEURSII versantur monumenta, quæ tanti habentur, ut nulla in hoc literarum genere iis anteponantur, pauca paria putentur. Et sane, si iudicium sequamur horum studiorum exactissimi doctoris censurisque Joannis Georgii Grævii, nemo hoc viro in evolvendis omnibus omnium ætatum scriptoribus, qui ex illætabili illa barbariei nocte salvi in lucem horum temporum emerferunt, fuit diligentior, & in observando & conquirendo, quidquid ad veterem Græciam illustrandam pertinet, studiosior. Hujus autem studii monumenta complura ipse, cum in Belgio Professoris Lugdunensis munere fungeretur, edidit: multa vero inedita reliquit, morte præventus, quam in Dania obiit, quo a Rege Christiano IV fuerat evocatus, ut historiam ipsius regni conscriberet, & Soranam academiam studiis exornaret. Scripta porro quæ reliquerat, sive affecta, sive absoluta, in Sueciam incertum quo fato translata, regię bibliothecæ forulos occuparunt; unde deprompta *Miscellanea Laconica* sive *Variarum Antiquitatum Laconicarum libros quatuor* anno 1661 emisit in publicum Samuel Pufendorfius, ejusdemque beneficio sibi concessum *Ceramicum Geminum* anno 1663 evulgavit Jo. Georgius Grævius, qui anno 1675 insignem Mearsii commentarium de trium celeberrimorum & valde potentium olim mediterranei maris insularum, *Creta, Cyprî & Rhodî* fatis, e regia Suecorum bibliotheca obtentum publici juris fecit, aliaque inedita Mearsii opuscula suo studio edenda promisit. Cumque *vitam Thesei* singulari libro se complexum esse & pertractasse ipse Meursius lib. III cap. 4 & 5 de Regibus Atheniensium indicarit, iste autem libellus, æque ut Ceramicus, Cl. Pufendorffii opera ad doctissimum Grævium pertigerit, publico is invidendum cum haud existimavit. Exposuit autem auctor in eo XXXI distincto capitibus, Thesei parentes, patriam, nominis rationem, educationem, studia, informatores, præclare gesta, fortitudinem, matrimonia, liberos, itinera, instituta, imperium, bella, amicitias, mortem, honorem post mortem, & alia, ex Græcis scriptoribus eorundemque scholiastis collecta; quorum loca quædam depravata passim emendat, & obscura explicat.

Vitzæ Thesei clarissimus editor subjecit Meursiana paralipomena libro *de Populis Attica* Lugduni Batavorum anno 1616 edito adnectenda; in quibus ea continentur, quæ auctor observavit & in veterum scriptorum monumentis annotavit, postquam liber ille de Populis

MENSIS DECEMBRIS A. M DCLXXXIV. 53

lis Atticæ, (quem rectius *de Pagis Attica* inscribendum eruditi obser-
varunt) esset vulgatus. In his & plura loca proferuntur, pagos At-
ticos quos jam recensuerat illustrantia, & nondum observati, cum isti-
ber ederetur, indicantur. Cumque in Itinerario suo, quod Gallico
sermone edidit *Jacobus Sponius*, plurimæ extent Inscriptiones, pago-
rum Atticorum historiam quæ illustrant, quos peculiari tractatione
idem recensuit & CLXXIV consignavit, ex Strabone, Eustathio, Ste-
phano, Harpocrate, Hesychio, Plutarcho, & Suida eorum petita
enumeratione; ex isthoc Itinerario excerpta libro huic annectere de-
stitissimo editori fuit visum. Nam plurima quæ Meursius in suo libro
tradiderat inde illustrantur, quædam corriguntur & examinantur,
nonnulla adduntur, quæ nempe industriam Meursii subterfugerant,
cum commentarium suum scriberet.

**AN IMPARTIAL COLLECTION OF THE
great affairs of State. By John Nelson**

LL. D,
h, s.

**Sincera & a studio Partium aliena collectio arduo-
rum negotiorum Status, per Johannem Nelsonium**

LL. D.

Volumen I Londini 1682, & II, 1683 fol.

UT maximas hoc seculo calamitates ex intestinis dissidiis Anglie
Regnum accepit, ita partium disidentium utraque amoliri a se
crimen concitatorum motuum per scriptores judicio & omni doctri-
næ copia præstantissimo sedulo annisa est. Clara sunt in orbe literato
nōmina Miltoni & Salmasij, qui antehac de justitia causæ non mine-
ri contentione scriptis inter se, quam regiæ cohortes cum populari
exercitū armis decertarunt. Exceperunt hos postea plures, quorum
aliqui aperte se oppugnant & ingenne agunt, alii tectius parti, quam
defendam susceperunt, favent. Hi quidem tanto apud exteros &
eos, qui rerum gestarum gnari non sunt, plus efficiunt, quanto se ab
omni partium studio alienos esse sanctius testantur. Simulant enim
Aa aa 2 tabu.

tabularum publicarum fide, quæquid afferunt niti, nec alio sine scribere videri volunt, quam ut posteros non ficta rerum narratione instruant. Inter eos, si *Nalsonio*, memorati jam operis Autori, credimus, referendus est *Johannes Rushworth*, qui ante hos quatuor fere annos *Historicarum*, ut vocare placuit, *Collectionum tomum alterum* vulgavit. Quantumvis enim in epistola, quam olim primo operis tomo præmisit, solennibus verbis aliquoties testatus fuerit, se non aliam historię suę laudem quæsiturum, quam veritatis; tamen ejus propositi adeo postea non fuit memor, ut plurima in ipsius libris sint, quæ probent, parum aberrasse *Nalsonium*, cum scriberet, *Rushworthium boni potius advocati, quam historici partes explevisse*. Sed ista legentium ulteriori examini commissa sunt. *Rushworthius* civilis belli originem altius repetens, ab anno 16 Jacobi, *Gratia* 1618 æmpicariis, historiam suam ad annum usque 1640, 16 *Caroli*, duobus tomis perduxit, quibus tertii loco addi possit liber, quem de damnatione *Straffordii*, jussu Parliamenti anno 1641 capite truncati, composuit. *Nalsonius* vero, uti annum 38, quo latens hæctenus scintilla seditionis in flammam apertam erupit, & Scoti in Regem arma prima sumserunt; narrationum suarum principium statuit, ita easdem ad *Caroli* parricidium usque continuare se velle significavit. Jamque duo hujus operis volumina proximis duobus annis edidit, quibus, si materia dicendi, quæ restat, & ratione, qua hæctenus Autor usus est, æstimare liceat, quatuor vel quinque fortassis æque vastæ adjicientur. Subiit hunc tantum laborem *Nalsonius*, ut vel e titulo Librorum constat, jussu ac mandato Regis, cujus interesse videbatur, vindicari optimi Patris memoriam ab injuriis, quibus ipsam adsperserant variarum relationum compilatores. Hinc Autor cum in universo opere passim, tum potissimum in præfatione, quam sub initium primi voluminis legimus, *Rushworthii* scripta ad Historię leges examinat, & quantum falsi habeant admittum, quantum veri dissimulent, ostendit. Volumine altero, ubi ad anni 41 mensem Octobrem ventum est, *Borlasi* cujusdam seditionis Hibernicę historiam refellit, & illustrissimi Martyris famam, ab hoc viro impetitam, tuetur. Ceterum hunc ordinem in consignandis rebus observat, ut quid singulis diebus acciderit, exponat. In quo publicorum monumentorum, & relationum impressarum, jamque multorum annorum silentio comprobatarum auctoritate

MENSIS DECEMBRIS A. M DC LXXXIV. 555

tate usus collegit, quicquid literarum potuit, quicquid declamatorium in concionibus Parliamenti habitarum invenire. Quod vero ipsemet neutiquam dissimulat, non ita semper in factorum nuda commemoratione subsistit, quin aliquando, expensis probe circumstantiis, judicium ferat, & magnos quosdam Viros immerito tunc passos esse evincat, quos post fata iniquissimis satyris toties iterum velut trucidari, pio zelo indignatur.

MEMORIALS OF THE ENGLISH AFFAIRS, or an historical account of what passed from the beginning of the reign of King Charles I, to King Charles II his happy Restauration

h. e.

Monumenta Rerum Anglicarum, sive historica relatio omnium, quæ ab initio Regni Caroli I, usque ad Restaurationem Caroli II venerunt.

Londini apud Nathan. Ponder, 1682. fol.

Qui suprema Reipublicæ munia obeunt, & ardua cum belli tum pacis negotia moderantur, solent imprimis diligenter annotare, & in diaria sua quotidie referre, quicquid aut in illis regionibus, quibus præsumt, aut in aliis agitur, quas communis utilitatis cura cum istis conjungit. Nam cum memorie, etiam tenacissimæ, tanta vis non sit, ut plurium annorum casus & eventa satis expedite reddat, est viro sapienti his commentariis opus, in quos, quoties antè acta cum præsentibus confecti debuerint, regrediatur. Qualium quidem exempla ephemeridum in omni gente nostri orbis, maxime inter Gallos extant, quas privato usui magnorum virorum adornatas, contigit post ipsorum fata in publicam prodire lucem. Ac solet vulgo his rerum gestarum Breviariis fides ideo adhiberi, quod eos animo vulgandi nemo fere consignet, sed quisque in ipsis, velut secum agens, veritatem nudam exhibeat. Utcunque enim partis suæ studio quis ducatur, res tamen aliter, ac gestas esse novit, haud quaquam animo revolvit ac expendit, licet de eo, quod suis ex voto successit, gaudeat,

Aa aa 3

de

de eo, quod secus accidit, doleat & conqueratur. Hanc fidei ac veritatis laudem iis, quorum mentionem fecimus, *Monumentis rerum Angliæ* asserere nititur *Editor*, dum lectorem sub libri principium alloquitur. Testatur enim ea, ut in scriniis Autoris reperta sint, exhiberi, non additum esse quicquam, non demtum, non temere immutatum. Satis interim undique apparet, cujus Autor horum Commentariorum partis fuerit, quoniam vix ullam Parliamenti erratum memorat, quod non excuset, & singulis ejus actis & consiliis innuit DEI providentiam affuisse. Retinet ipsius nomen Libri titulus. Sed nisi omnia nos fallunt, *Whitlockio* hunc laborem debemus, qui toties in scena civilium motuum spectatus est, ut quam optime in ipsum quadret Virgilianus ille versus, fronti hujus operis inscriptus:

*Quequo ipse miserrima vidi,
& quorum pars magni fui.*

Legimus enim relatum, quos in privatis congressibus sermones *Olivarius*, antequam protectoris ille honores ac titulum sumisset, & *Whitlockius* inter se habuerint, qui sane vix poterant nobis, nisi per *Whitlockium* ipsum, innotescere. Observare tum porro licet *Whitlockiam*, quoties criminis ullius a malevolis incusatur, diligentius defendi, & cum de negotiis ab ipso gestis sermo est, singularis in scribendo modestia comparet. Ut taceamus, nomen ejus creberrime nullo titulo honoris addito referri.

THEODORI JANSSONII AB ALMELOVEEN
Inventa Nov-Antiqua, ejusdemque Rerum inventarum Onomasticon.

Amstelædami apud Janfonio-Waesbergios 1684. in 8.

AGit Autor in primo tractatu ex professo rem Veterum Medicorum contra Recentiores, in puncto Anatomicorum ac Physiologicorum inventorum, quibus tanquam suo labore acquisitis spoliis, summe cum coætaneorum applausu, hætenus triumpharunt. Nimirum demonstrare nititur, vix unum esse e tanto numero *inventorum*, que nostro ævo pro novis jactitantur, cujus vestigia, vel potius mani-

manifestissima documenta, non reperiantur in veterum libris. Quo vero feliciter evincat Lectorem, testes producit fide dignos, h^{oc} est, ipsa loca e Medicorum priscorum scriptis, eaque ne forsitan cuiquam suspecta fiant, verbotenus, & quidem in propria, prout exarata sunt, vel Græca, vel Latina lingua apponit. Hæc antequam specialius tradat, quædam concernentia naturam, ortum, progressum & incrementum Medicinæ præmittit, rationesque subjungit, quamobrem ars hæc, jamjam olim ab Hippocrate & aliis antiquissimis ad summum perfectionis fastigium elata, nunc adeo manca ac imperfecta deprehendatur, ut & quotidianam reparationem per nova inventa requirat. Injicit postea mentionem pristinæ autoritatis Medicorum, honorum, privilegiorum, sectarum, & tandem de divisione Medicinæ, ejus fine, item de philosophici studii pariter ac antiquorum codicum lectionis utilitate, verba facit. His absolutis aggreditur promissam specialem demonstrationem, quemadmodum nominare solet, falso novorum inventorum, ostendendo, haud latuisse, substantiam testium virilium tubulosam Theophilum, Ovaria mulierum Hippocratem, Aristotelem, Macrobius & Vesalium, tubas Fallopianas uterinas Ruffum Ephesium. Ductus salivales a palatinis ac faucium glandulis oriundos, una cum superioribus Stenonianis eruit ex Galeno, perinde ac inferiores Warthonianos ex Avicenna, & Alfabaravo. De glandulis stomachicis, fibris circularibus ac longitudinalibus ventriculi & intestinorum, Willisio huc usque adscriptis, ductu pancreatico Wirfungii, glandulis intestinalibus Peyeri, motu intestinorum peristaltico vasisque lacteis Asellii, citat Galenum, de fermento vero ventriculi Hippocratem, de fermentatione ciborum ope salivæ Avicennam, de fermentatione chyli per bilis & succi pancreatici affusionem, Nemesium. Ulterius, Hieronymum Fabricium valvulas conniventes intestinorum, ante Kergringium, & Bartholomæum Eustachium ductum thoracicum Pequeti accuratissime descripsisse refert. Et ne forsitan tantillum Neotericis remaneat gloriæ, Harvæi quoque de Circulatione sanguinis inventum, Hippocrati, Nemesio, Andrea Casalpino, Paulo Servitæ, pulsusque aeris in respiratione Platoni innotuisse affirmat.

Onomasticon quod huic annexum est, promiscue juxta seriem alphabeti, quævis inventa economica, politica, bellica, physica, grammatica,

matica, musica, aliaque curiosa memorat, brevissimis tamen, ita ut saltem ex scriptis antiquorum loca quædam annotarit autor, ubi hujusmodi materiæ vetusta reperiuntur testimonia.

FRIDERICI LOSSII HEIDELBERGENSIS PALATINI PRÆSTANTISSIMI MEDICI CONSILIORUM SIVE DE MORBORUM CURATIONIBUS LIBER POSTHUMUS.

Londini, apud Avvnsham Churchill, 1684. in 8.

PRO viribus allaborasse Autorem, ut suum quoque ad exornandam vel illustrandam Medicam Artem, Dorchestriæ quam olim exercebat, conferret, Observationes Medicinales A. 1672 Londini in lucem ab eodem emissæ, non minus ac præsens liber posthumus, luculenter testantur. Exhibet autem hic sexaginta quinque Consiliorum fasciculum; in morborum potissimum chronicorum, e. g. Cachexiæ, Melancholiæ, Asthmatis, Scorbuti, &c. medelam ab Autore quondam ad alios exaratorum; ex quibus, cum singula nimis longum foret in præsentî ordine recensere, potiora saltem nunc annotasse nobis sufficiat. Theoria equidem Autoris vix omnium arridebit palato, utpote primarum qualitatum quaternione suffulta, & legibus quoque circulatorii sanguinis motus hinc inde contraria; practica tamen ejus monita a paucioribus contemtui habebuntur. Consil. 1. Martem, cujus magnam penetrandi vim deprædicat, non in substantia, sed syrûpi, liquoris aut vini forma porrigendum suadet; propterea vini cujusdam chalybeati, a magni nominis Medico sibi communicati longoque usu comprobati, subnectit compositionem. Consil. 4. multum celebrat in Arthritide vaga D. Jordani Diaphoreticum, ex Regulo Martiato & Jove Anglicano, adjecto Mercurio sublimato, confectum; velut quo nobilem quendam, cum alia præsidia nil quicquam profecissent, intra paucos dies viderit curatum. Consil. 5. aquas minerales vitriolatas in arenulis bibendi modum proponit. Consil. 6. facta prius mentione cujusdam pueri, in quo Duodenum a Terete observavit perforatum, cujusque historiam observationum suarum libro 3. observatione 33. jamdum retulit, remedium quoddam externum, quo vermes mirifice ad inferiores fugentur partes, describit. Consil. 8. purgantia in mor-

bis

bis pectoris a catarrho ortis parum aut nihil prodesse, sed noxia potius esse dicitur. Consil. 20. licet cum aliis non absque ratione dubitet, an remediis ullis intra corpus assumtis calculus queat frangi, aquam nihilominus quandam destillatam contra calculum laudat, tanquam in multis cum fructu a se usurpata. Consil. 34. satius esse putat, a Fonticulis, Vesicatoriis & Scarificationibus in Tumore pedum œdematoso prorsus abstinere, quam eosdem quidem in usum trahere. Attamen commendat Consil. 36. Cauteria & Fonticulos in Scorbuto, plerisque alias Medicis de iisdem hic silentibus. Consil. 39. aquæ imperat potum in ventriculi corrigenda aciditate, ita tamen, ut frigiditatem ejus admistione prius temperandam præcipiat vini Hispanici, velut quod ex liquoribus fermentescibilibus solum acescere nunquam soleat. Consil. 42. postquam viperinorum medicamentorum in Impetigine aliisque affectibus subcutaneis internum usum mire reddidit suspectum, unguentum aliquod delineat de Chryfocolla, in puncto quasi adurens Lichenem. Consil. 44. multis quartanariis myrrham ex vino albo ante paroxysmum sese magno successu propinasse significat, externe quoque Cantharides, resæ aranearum involutas, & quartanariis suspensas, haud paucos liberasse affirmans. Consil. 55. remedia cuidam præscribit Viro, a quo vermiculi criniti & atro-virescentes non sine animi stupore, cum urina fuerant excreti, adeo quidem vivaces, ut vitæ fuga consulturi e matula reperissent. Consil. 56. eorum explodit iudicium, qui herbam Nicotianam omnibus morbis tollendis idoneam jactant & pro Panacæa venditant, non negans interim virtutes inesse huic plantæ admirandas, modo rite in usum adhibeatur medicum. Consil. 60. Aluminis in tussi usum ex Hordeaceo addito saccharo rosato multis extollit nominibus. Consil. 61. Myopiam non aliter quam ex situ humoris crystallini profundiore fieri, adeoque affectum connaturalem existere, neque remediis aut arte superabilem, ex optics deducit principii. Consil. 64. multa de Thermis disserit, sinem demum Consil. 75. de proba victus ratione instituenta imponens.

OBSERVATIONES IN POEMATA HOMERI ET
Virgilii e Gallico Latine reddita,

Trajecti ad Rhenum apud Franciscum Halma. A. 1684, in 12.

Bb bb

Qu.

Qui observationes hæc concinnavit Autor, exquisitissimæ doctrinæ est, & in veterum autorum lectione mirum quantum exercitatus. Licet enim ex hoc veluti vestigio Herculem totam cognoscere. Scripsit autem hunc librum Gallice, neque hunc tantum, sed & quinque alios, teste libri hujus præfatione, ad utramque eloquentiam tum solutam tum ligatam, ad dignoscendas item maximorum in utroque genere scriptorum virtutes, ut & ad cognitionem tam antiquæ, quam hodiernæ Philosophiæ perquam conducibiles. Neque hæc haut dubie Autori non fuerunt rationes, cur vernacule, non Latine scripserit. Bonum interea factum, quod hic observationum libellus, qui eruditæ antiquitatis melligine totus scatet, ex Gallico in Latine sermonem translatus fuerit. Argumentum autem hujus quod attinet, is nihil aliud, quam accuratam & judiciosam duorum principum Poetarum *Homeri & Virgilio* comparationem in se complectitur. Comparationem equidem parallelam *Homeri ac Virgilio*, etiam superiorum ætatum eruditi, *Macrobius* puta, *Julius Scaliger* & *Fulvius Ursinus* consecere. Sed illos exteriora tantum, & superficiem quasi tantummodo delibasse, neque ad fundum usque penetrasse Autor ait; atque uti æqua mente perferre non potuit, quod quidam præjudicio quodam occæcati *Homerum Virgilio* anteposuerint, ita aliud quid in hisce observationibus, neque infelicitè, ostensum ivit. Largitur quidem in antecessum, *Homerum* longe diffusorem in multis atque opulentiorè esse *Virgilio*; at in essentialibus tamen *Epici carminis*, quod perfectissimum omnium est, partibus præcellere omnino *Virgilium*, toto hoc opusculo contendit. Quam sententiam suam ut in mensa quasi Solis exponat, præmittit definitionem *Epopœæ* seu carminis *Epici* ex *Aristotele*, quod nimirum sit imitatio actionis illustris, nec non partes ejus, quæ secundum eundem sunt, *Fabula*, *Mores*, *Sententiæ* & *Elocutio*. His præstructis committit inter se *Homerum ac Virgilium* primò quoad *Fabulam*, atque breviter utraq; exposita ostendit, felicius finiri *Æneida Virgilio*, quam *Ihada Homeri*, & actionem *Æneæ* esse Heroicam ac supra hominem, *Achillis* ne rationalem quidem atque adeo infra hominem; materiam item *Maroniani operis* non feliciorè tantum, sed & Latine ipsique autori gloriosiorè, cum *Homerus* furiosum *Achillem* describens dedecoravit hoc ipso cives suos, *Virgilius* vero *Romanos Deorum sanguine oriundos* fecerit, & præci-

pue

pue Augusto Imperium æternum promiserit. Deinde comparationem Autor inter duos Heroes, Achillem nempe Homeri & Æneam Virgilio, instituit. Atque hic dicit Homerum non descripsisse ideam perfecti principis, neque aliam suo tempore ante se ideam habuisse, quam Thesei & Herculis, aut cujusvis alius priorum temporum, propter corporis robur atque audaciam celebrati; Virgilium vero ante oculos sibi statuisse non Heroes tantum abs Homero descriptos, sed & Heroes Græcos ac Romanos sua tempora antegressos, atque ex his ideam longe perfectiorem concepisse. Et vero Achilles ab Homero describitur non tantum ut fortis atque animosus, sed etiam ut crudelis, vindictæ cupidus, avarus ac levis, ut epitome omnis imperfectionis videri possit. Æneas e contrario a Virgilio religiosus, pius erga patrem, amicus erga suos, æquus & justus erga omnes, audax in subeundis periculis, laborum patiens, animosus ac fortis in armis, in rebus gerendis prudens, bonus ubique, pacificus, liberalis, disertus, pulcher, popularis, decora majestate conspicuus, & ne quid ad perfectionem desit, felix representatur; & quamvis Achilles longe fortior ac bellicosior Ænea videri possit, Æneas tamen nihil eorum, quæ fortis ac magnanimi Viri sunt, id quod fuscus Autor demonstrat, temere intermisit. Cæterum cum Fabula nascatur ex tribus, (1) ex naturali connexionione actionis principalis, & iusta partium illam componentium proportione; (2) ex iusto verisimilium & admirabilium temperamento; (3) ex apta episodiorum congruentia cum actione principali: etiam in tribus his omnibus carere vitio Æneida præ Iliadæ & Odysseæ, ostendit Observator. Iliadis enim & Odysseæ actionem esse imperfectam (quod & ipsum mox declarat); Homerum præterea parcum esse in verisimilibus, sed prodigum in admirabilibus, & semper Deos, etiam præter necessitatem, inducere; episodica denique ejus iusto grandiora esse, coacta, & nimium frequentia. Æneida vero habere perfectam actionem, partiumque omnium proportionem ac convenientiam; deinde verisimilia in eo multa, sed rara Deorum ministeria, & majore quidem cum iudicio, representari; episodica etiam omnia cum argumento apprime convenire; quæ omnia clarissimis ubique exemplis abs Autore evincuntur. Has comparationes sequitur alia quoad *Mores*, qui secundum Epici carminis locum occupant; intellige mores non tam poetarum, quam personarum, e quibus consistit actio.

Atque hic maxima sese diversitas exerit inter Heroes ab utroque descriptos, quam & scite non minus, ac prolixè doctissimus Observator exposuit. Mores excipiunt *Sententia*, tertia poematis epici pars. Hic ineptitudinis in multis accusatur Homerus; Virgilius vero semper ferius, semper Heroici characteris servantissimus, neque unquam ad ineptias descendisse dicitur; quanquam & hoc non abs re ab Autore additur, multa non tam Homeri, quam seculi esse vitia, ut quod majoris elegantiae tum capax non fuerit. Restat *Elocutio* sive dictio, tanquam epici carminis pars ultima. Hic diffiteri non potest Autor, Homerum eminere ac triumphare præ Virgilio ob sublimitatem, elegantiam ac dicendi opulentiam, unde & totius antiquitatis admirationem promeruerit. Subjicit tamen & hoc, in Homero transitiones ferme ubique easdem, comparationes plurimas valde frigidas, & descriptiones nimis crebras esse atque affectatas; & quamvis in epithetis quoque & adverbiiis Homerus excellat præ Virgilio, multa tamen nimis simplicia esse ac vulgaria, v. g. *nix alba, ardens ignis, lac dulce*, & si hæc veluti vestis vel pompa Homero adimatur, eum reliquo poetarum gregi fore similem. De epithetis dum agit Observator, velut in transitu, recentes scriptores quosdam (quos barbare *Inscriptionistas* dixeris,) reprehendit, qui non alia venari solent epitheta, quam quæ simul contradictionem involvunt ejus verbi, cum quo junguntur, ut per hanc oppositionem plus splendoris ex oratione elucescat; longe meliora esse innuens epitheta communissima, & rerum naturam commodissime exprimentia, quam tam longe petita, & quendam mysteriorum horrorem præ se ferentia. De cætero uti certi quid statuat de incomparabili hoc poetarum pari, characterem cuique suum tribuit observator, dicitque Homerum loquendi esse studiosum, sed Virgilium verborum parcum ac taciturnum, quique nihil dicat, nisi quod dici debeat; quapropter & divinæ ei laudes ab Autore tribuuntur. Concedit tandem idem Autor, Iliada & Odyseam, quantum ad unitatem temporis, præferri debere Æneidi (nam actio Odyseæ XL dies non excedit, Ilias IIX vel IX ad summum menses; Æneidis vero annum integrum, & quod excutrit) at actionem tamen Æneidis, si rectè consideretur, longe perfectiorem esse, quam Iliadis, cum post mortem Hectoris, quæ actionem finire debebat, adhuc libri restent, XXIII & XXIV; Æneis vero finiatur in morte Tur-

ni, quæ

MENSIS DECEMBRIS A. M DC LXXXIV. 563

ni, quæ actionem terminet. Deinde & Virgiliti expressiones multo magis esse vivas, quod cum exemplis aliis, tum descriptione nunc amoris *Aeneæ* & *Didus* clarum redditur; Homero interim majorem verborum esse copiam, ut & inventiones longe foecundiores atque opulentiores; quanquam & hoc observatur insimul, Homero non integram inventionis deberi laudem, quin & ei a multis œconomiam & dispositionem utriusque operis eripi, sed quibus calculum suum observator non adjicit. His ita dissertatis tandem Autor exordia poematum Homeri ac Virgiliti inter se comparat, ostensoque, hac quoque in parte palmam præ Homero reportare Virgilium, non præter rem eos, qui Homerum unicum, ejusque magnificentiam ævo omni præ Virgilio sunt admirati, false perstringit, neque idoneos eos agnoscit judices, ut qui exteriora tantum cum Grammaticis admirati, virtutes carminis epici essentielles nunquam cognoverint. Tandem, ut tribus quasi verbis decidat, quid in toto hoc opusculo profiteatur, non inconcinne rem sic dividit; *Homerum plus habere ingenii; Virgilium plus judicii ac delectus.*

CHRISTIANI HUGENII ASTROSCOPIA COM-
pendiaria Tubi optici molimine
liberata.

Hagæ Comitum, apud Arnoldum Leers, 1684 in 4.

POST eximia cætera in orbem literarium merita, quibus hætenus inclaruit, vir celeberrimus Christianus Hugenius, prodit ab ipso luculentum hoc siderum observandorum compendium, quod tanto pluris Astrorum consultos æstimare omnino convenit, quanto, quæ hucusque in hanc rem prodita sunt ab aliis studii hujus subsidia, operæ fuere difficilioris, minusque ad vota & expectationem curiosorum.

Postquam enim ab inventis Tubospecillis in immensum crevit, uti visus in remotiora intentio, sic & studium proferendi hujus artificii, visibus oculorum tam proficui; nihilque post tot tantasque accessiones jam superesse videbatur excogitandum, quam ratio, qua subveniretur molestæ versationi Tuborum longiorum, mole sua citra machinarum nixum minime, earum vero adjumento difficulter admo-

durum tractabilem, ingratum hunc obicem, unaque ingens illud
 tantum ex continuo illius objectu observatoribus subnatum, levi
 veluti brachio ingeniosissimus Autor sustulit, & ne porro intentis
 siderum scrutatoribus incommodo esset, inventi adeo præclari publi-
 catione efficere annis est. Ejus autem in eo posita est præstantia,
 quod citra tuborum usum telescopiorum quantæcunque magnitu-
 dinis lentes ad spectacula cœlestia adhibere facillime, magnoque
 temporis, operæ, & sumtuum compendio doceat; eo quem Clarissimus
 Autor exposuit modo, quemque ex edito schædiasmate huc transcri-
 psimus.

Loco patente & undique aperto malus *a b* in terram desigitur, ad
 perpendiculum erectus, nec multo infra telescopii, cui lentes quibus
 utendum est, aptandæ alias forent, longitudinem productus. Hujus,
 priusquam erigatur, latus unum dolabra complanatur, atque ibi re-
 gulæ binæ affiguntur inter se parallelæ, ac sesquipollice distantes, ita-
 que canalem efficiunt, intetius paulo latiore, qui a summo malo
 ad imum fere pertingat, reliquis tantum pedibus tribus vacuis. Præ-
 terea in ipso mali cacumine, orbiculus *a* imponitur, circum axem
 mobilis, inque eum funis *gg* ducitur dupla mali longitudine, crassi-
 tudine minimi digiti dimidia. Utque eo, si forte opus sit, ascendi
 possit, triangula lignea æqualibus spatiis desiguntur, quibus scanden-
 tis pedes insistant. Ita demum paratus malus erigitur, parte ea, qua
 terra tegendus, illita pice, circumdataque arena, quo minus putredi-
 ne corrumpatur. Usus mali est, ut lens major ejus opera in altum
 tollatur quousque opus est; quod fit hoc modo.

Afferculus bipedalis *c d* uno latere ita inciditur, ut intra cana-
 lem, quem diximus, liberrime moveri queat. Hujus medio affigitur
 brachium *e* itidem ligneum, pedem unum a malo exstans, cujus in
 extremo aliud sesquipedale *ff*, media item sui parte, conjungitur re-
 ctis angulis. Utrumque vero horizonti parallelum extenditur. Huic
 transverso brachio lens imponitur, ea qua dicemus ratione, atque o-
 mnia sursum adducuntur, adnexis afferculi extremis ad funem ante
 demonstratum; qui ab imo malo ad summum ascendens, ac super
 orbiculum transiens, inde descendit rursus, ac priusquam terram at-
 tingat, in sui ipsius caput alterum innectitur. Habet autem funis is
 adjectum plumbum *h*, pondere æquali quantum est brachii mobilis
 cum

TAB: XIII
A. 1684. n

cura lente imposta; eoque loco deligatum, ut ad summum malum pertingat, cum lens in imo consistit. Ita hæc facillime ad eam quaeritur altitudinem erigitur, & omisso fune, sponte ibi suspensa manet. Forma plumbi parte utraque in conicam apicem definit, ne obhareat ad triangula, quæ per malum defixa diximus.

Cæterum lens hæc telescopii major collocatur aptaturque hoc modo. Primum in annulum seu cylindrum cavum, e ferri bractea fabricatum; ipsa includitur, longum digitos quaternos. Huic cylindro, sive alteri potius in quem hic inseritur, bacillus pedalis *kl*, digiti crassitudine, extrinsecus secundum latus affigitur, totus in partem unam prominens. Hæc omnia globulo æneo *m* insunt, avellanæ nucis magnitudine, qui bacillo cohæret, inque subjecto sui moduli cavo liberrime volvitur; ita tamen ut excidere nequeat. Cavum partibus duabus constat, quæ, super pediculo tereti, cochlea junguntur adstringunturque, sed ita ut globulum nihil prorsus premant. Lensigitur, cum bacillo sibi adfixo, hoc modo mobilis efficitur. Quæ porro ut æqualiter librata consistat, pondus unius libræ *n* circiter infra bacillum appenditur, filo æneo crassiore semipedali conjunctum atque infixum. Cujus flexu facile ita pondus temperatur, ut centrum commune, suæ lentis que gravitatis, cum centro spherulæ conveniat, atque hoc pacto quocunque posita lens suspensa maneat, tactuque levissimo moveatur. Qua in re potissima veritatur inventi pars. Pede enim globuli in foramen transversum brachii, quod supra designavimus, immisso, (duo autem vel plura ejusmodi foramina fiunt, ut in omnem calis partem commode lens obverti possit) filum vel funiculus tenuissimus *l* *u* bacillo, sive caudæ extremæ illigatur; juncturus nempe lentem majorem cum ea quæ oculo proxima ponitur, ac proinde futuri telescopii longitudinem æquans, vel potius paulo excedens. Hinc, ubi sublata ad malum fuerit lens, quocunque id filum, manu leviter tractum, circumferetur, lentem una movebit, eamque hoc modo ad astrum quodcunque recta opponet. Quod certe absque hoc libramento fieri non posset. Cæterum ut extento filo cauda seu bacillus, quem lenti adposuimus, parallelus fiat, quod omnino necesse est, infigitur parti ejus extremæ stylus æreus *l* digiti longitudine, cui deorsum flexo, donec cuspide sua tantundem æqueturum globuli infra bacillum descendat, ita demum filum, quod

quod diximus, annectitur. Cur autem stylo flexili hic utamur, postea dicetur.

Jam vero & de oculari lente explicandum, quomodo cum priore componatur; quod multis verbis non indiget, siquidem eadem fere omnia, quæ in majori lente, observanda sunt. Similiter enim tubo, seu cylindro brevi, hæc quoque includitur; item bacillo seu caudæ *p* conjungitur; quæ porro globulum suum cui innitatur habet. Sed hujus loco axiculus transversus *q* adhiberi potest. Infra bacillum vero pondus exiguum *s* rursus appenditur, quanto opus est ad faciendum libramentum. Porro capulus *r* globulum vel axiculum ferens, manu observatoris apprehenditur; bacillus versus lentem, majorem sublime positam, directus est, filo eidem, quod inde descendit, illigatus. Adducta vero manu, contentoque leviter filo, parallelas inter se fieri lentes perspicuum est. At non eodem modo, bacilli hujus extrema parte, filum adnectitur, ac superiori illi, qui lentem majorem dirigit; sed per foramen *x* trajectum, inde verticillo *t* involvitur, cujusmodi sunt quibus testudinum chordas intendunt; qui verticillus medio bacillo a latere *infixus est*. Hujus conversione, inter observandum, fili longitudo producitur contrahiturque, donec intervallum inter lentem utramque, oculo spectatoris exacte conveniat, postquam antea prope verum fuerit repertum, quod est facillimum.

Cæterum, quo possit observator immotam detinere lentem sibi proximam, quod apprime necesse est, fulcrum quoddam *x* præsto est e levi materia compactum, duobus pedibus insistens, ac superiori parte transversum habens baculum, cui brachia utraque, sive stantis sive sedentis, innitantur; dum altera manu, quomodo diximus, lentem sustinet. Multoque expeditior est hæc ratio, atque ad usum accommodatior, quam si tertius pes fulcro accedat, inque ipsam lens ocularis imponatur.

Ut vero noctu, atque in tenebris, stellæ quævis telescopio nostro facile reperiantur, lumina utimur laternæ *y* incluso, quales jam valgo notæ sunt, vitri convexi vel speculi opera longe lucem projicienter. Hujus radiis ad malum lentemque in eo hærentem directis, ubi circulus ipsam continens conspectus fuerit, facile eo transfertur visus, ut stella ipsi media lente tegatur, simulque admota lentæ minori, per utram-

utramque se spectandam præbeat. Ac sane multo citius hoc peragitur, quam factum fuit hactenus telescopiis tubo instructis. Adeo ut hoc quoque nomine longe præstet nova hæc observandi ratio. Lunam vero contemplari volentibus, lucerna nihil opus est, quod ipsius æstri luce lens conspici possit. Sed hic ob difici Lunarum amplitudinem (ne partem quampiam intuenti, ab alia parte lux, aliaque via quam per majorem lentem, ad oculum accidat) circulus papyraceus lenti hinc circumponitur, paulo majore quam dupla diametro, ad eum quo tota Luna tegetur. Quod nisi fiat, diluiores apparent umbræ tractusque ñ, qui cæteris obscuriores, in ejus globo conspici solent. Atque ita jam telescopi nostri aerii rationem omnem & apparatus explicuimus, non sane operosum; filoque illo, velut Ariadneæ, unde hactenus inventus non erat, exitum reperimus.

Verentibus autem, ne subidente filo, quod inter utramque lentem porrigitur, flexus ejus, utut exiguus, in magnis tamen 100 aut 200 pedum longitudinibus positum earum parallelum impediatur: primo levissimi fili bombycini pondus objicit, quod in pedes 50 semidrachmam non superet, librasque septem appensas sustineat priusquam rumpatur, cujusque adeo flexus nec in hac nec multo majori distantia (quod calculo geometrico incho & appposito comprobatur) quicquam officiat, etsi non nisi modica vi, duabus tribusve libris æquipollente trahatur: utique cum parallelismus lentium geometricus hic non requiratur. Deinde, ut omnem causandi locum præcidat, sequentem correctionem adhibet, qua quidem, una opera, omnem aliam lentis declinationem restituit. Nempe lente, ut dictum est, librata atque ad oculi altitudinem defixa, filum caudæ adnexum manu altera capi, eaque oculo admota, altera lucernam juxta teneri præcipit. Tum paulatim recedendo, extantumque filum producendo, observare jubet, an duplex flammæ imago circa mediam lentem appareat, ab utraque nimirum superficie ejus reflexa. Id si contingat, ubi jam tota fili longitudo exierit, quanta nimirum futuro telescopio debetur, indicio esse rectissime lentem ad oculum converti: Quod si altera tantum flammæ reflexio conspiciatur, male collocatam, si neutra, pejus pronunciat. Hic vero jam remedium adhibendum, ubi cognitum fuerit, in quam partem lens declinet. Stylum enim æneum extreme caudæ adjectum, filumque innexum habentem, in partem

eandem parumper flectendum ; ac rursus , ut ante , lucernæ reflexionem tentandam ; idque ita repetitis vicibus faciendum , quoad utraque flammulæ imago in unum convenire conspiciatur. Tensione autem fili utendum mediocri, qualem supra definiverit, duarum aut trium librarum vim referente, eique quatenus licet adsuescendum. Hoc modo correctam semel lentis positionem ad omnes observationes valere.

In magnis etiam (puta 200 aut amplius) pedum intervallis, ubi vix tantum luminis lens a lucerna, etiam convexo vitro adjuncta, accipere possit, ut ab observatore cernatur ; idem lumen amplius intendendum esse, vel aucto lucernæ ellychnio, vel adhibita lente latiori, leniusque convexa, quæ lucem transmissam minus diffundat, longiusque proinde ejaculetur.

Quantum porro ad mali altitudinem attinet, parandæ ejus plures quidem modos suppetere: posse vero statuto uno, alium ejus opera duplo altiorem juxta attolli, ac simul firmiorem reddi, transversis fibulis utrumque conferendo. Ac firmissimam futuram compagem hujusmodi, si duo mali humiliores, cum tertio duplæ altitudinis, binis ternisve pedibus inter se distent, in triangulum dispositi, dictoque modo religati ; eaque ratione facile ad centum pedum altitudinem perveniri : ad multo majores vero, vel validiori malorum ac trabium substructione utendo, vel ad turrim aut ædificii altioris angulum inferiora ligna applicando ; ita ut nihil tamen obstet, quo minus, ab imo ad summum, lens primaria adducatur, per continuum canaliculum ascendens. Sed & super turri aut domus culmine erigi malum posse, ut ibi adstet is cui funis cura demandata est, ad evolvendam demittendamve lentem.

Cæterum ut positum suum servaret ocularis lens, minusque assueti telescopicis observationibus citra difficultatem hoc invento uti possent, auctarii loco Autor machinæ exiguæ descriptionem adjecit, quæ fulcro bipedi supra memorato affixa id operæ præstaret. In ea est *bb* rhombus plicatilis ex ære, binis lateribus ad duplam longitudinem inferius productis. Hunc rhombum transversarii medio applicitum tenet cochlea ferrea *f*, supposita æris vel ferri particula *g*, ac præterea orbiculo ex ære tenui, leniter convexo, cujus pressu lentus æquabilisque efficitur motus rhombi ac diductio. Porro ex angulo
ejus

MENSIS DECEMBRIS A. M DCLXXXIV. 569

ejus superiore, axis seu columella prominere *c*, perpendiculariter infistens, longitudine sesqui pollicis. Cujus capite altero lamella mobilis adheret, 4 pollices longa, dimidium lata; quæ hic conspici nequit, quippe tacta capulo ligneo *d*, paræ longitudinis, cui conferta est. Huic demum capulo, plano ac parte anteriori leviter inciso, inferitur lamella altera ænea *e*, quæ super axiculo mobili bacillum sustinet, cum affixa oculari lente, tubulo suo inclusa. Ut autem rhombus cum imposito onere æqualiter libretur super axem *f*, adjiciuntur in productis lateribus extremis pondera paria *bb*, quantis ad hoc opus est.

Quibus ita se habentibus, quocumque perducta fuerit observantis manu lens ocularis, capulo *d* semper deorsum converso, ibi sponse sua consistit: atque ita, invento sidere, facile imperitior spectatores in prioris locum succedit, eodemque fruitur spectaculo. Facit enim funiculus utramque lentem conjungens, ut positum suum fulcrum servet, spectatorem versus reclinans, etsi duobus tantum pedibus infistat; simulque fulcri pondere, eorumque quæ ipsi imposita sunt, idem funiculus intenditur; adeo ut nihil aptius commodiusve hac in re optari queat.

Altitudo fulcri est pedum 4, poll. 9. Gravitas ejus librarum 2½. Lentis ocularis, cum tubulo & bacillo, gravitas libra dimidia. Rhombi cum ponderibus *bb*, libræ 2½: ab autore propterea adscripta, ut constructionem suam, experientia comprobata, eo facilius cuivis imitari liceat.

Cum etiam observationibus exquisitioribus siderum minutiorum lucem quandam tenuem ab aere ad oculum manantem, eamque non per lentem majorem advenientem, sed ex consuetis circum latera præterlabentem, officere deprehendisset: excludendæ huic importunæ luculæ, perforatam laminam opposuit, cujus interpositu pupilla oculi, per tenebras alioqui late patens, arctaretur. Et ne reducta hoc modo pupilla difficilius, ac cum tota patet, propositum sidus investigaretur, orbiculum illum perforatum, ac semipollicem latum, & brachiolo quodam deltoidei *k*, mobili flexilique hærentem, ita tubuli fundo, per quem lens ocularis inspicitur, quique latiori foramine pervius est, conjungit, ut non prius, quam per hoc latius foramen sidus detectum sit, alterum illud angustius superinducatur. Vult

autem diametri exigui hujus foraminis ad diametrum aperturæ lentis majoris eam rationem esse, quæ est focorum utriusque distantia; ut telescopio ejusmodi æque clare omnia cernantur, ac oculo libero & aperto relicto: imo latitudinem hanc duplicandam, vel paulo amplius augendam, quo facilior sit objecti inquisitio, diuturniorque aspectus. Idem foramen vero a lente oculari beneficio flexus in brachio deltoide ad foci hujus lentis distantiam removet, ut tanto amplius spatium uno obtutu possit comprehendi.

Denique diametrum circuli, lenti magnæ circumpositi, quadagesimam quintam partem constituit longitudinis ipsius telescopii. Cumque circuli hujus objectu impeditior reddatur altri investigatio, bacillo lentis ocularis stylum *m*, perpendiculariter erectum, imponit; cujus apex tantum supra axem lentium atollitur, quanta est circuli hujus semidiameter: ut oculo cum summo margine circuli & stella in una recta collocato, tumque apprehenso capulo *d*, & mota lente oculari cum adjuncto bacillo, donec in eandem quoq; rectam quadret extremum styli *m*, stella eadem visum in hoc situ ad tubulum ocularem referenti, per telescopium sese præbeat conspicendam, aut cetero parum absit.

DANIELIS GEORGII MORHOFII DE PATAVINITATE

Liviana Liber. Vbi de Urbanitate & Peregrinitate Sæmonis Latini universe

agitur.

Kilonii apud Joach. Renman. Acad. Typogr. 1684 in 4.

DE Sæmonis Romani, qui Consulum, qui Patriciorum, qui Equitum erat, nitore, quam Urbanitatem dixere, doctè graviterque differere: ætatis aureæ Scriptores ab iniquis obtristantium censuris, Livium præsertim Historicorum Romanorum principem, & ipsam Equitem, adversus Asinium Pollionem Patavinitatis insimulantem acriter defendere, sic ut in animo legentis suspicio impolitæ dictionis ne minima reliquatur, illustris non minus est ingenii, quam artis exquisitæ. Quod cum in præsentem Scripto egregie, uti proposuerat Clarissimus Autor præstiterit, non est dubium, quin de hæc illis literis

teris tanto præclarius mereatur, quanto majori illis solent esse detrimento, quorum pravum detrahendi studium id agit, ut quacunque ratione Scriptores Classicos erudito seculo suspectos reddat, primatque adeo dicendi regulam corruptam: non alio, ut opinamur, consilio, quam ut ipsi, deturbatis, tanquam senibus aliquibus de pontanis, de gradu suo veteribus Sapientibus, quos tot anteaætorum seculorum autoritas comprobavit, tot doctissimorum virorum iudicium confirmavit, vacuam eorum possessionem occupent. Quanto rectius & fecit, & præcepit Autor disertissimus? *Tueamur nonnunquam, inquiens, Veterum Autorum sententias, adversus oculos nostrorum fædem, adversus Dialecticos & Grammaticos nostra dubia, ita ut vel nulos in illis errores, vel pulchros esse ostendamus, & potius velut virtutes imperfectas veneremur, quam ut vitia damnemus.* Quanto sapientius Quintilianus? *Modeste & circumspecto iudicio de magnis Autoribus pronuntiandum est: ne quod plerumque accidit damnent, quod non intelligunt. Ac si necesse est in alteram errare partem, omnia eorum legentibus placere quam displicere maverim.* Neque iudicii leve argumentum statuas, quod nitidum adeo, ac profundioris doctrinæ plenum opus Illustri SECKENDORFIO inscribendum duxerit. Siquidem is omnes, qua est animi solertia, hujus argumenti recessus, omneque Scriptorum genus jamdudum sic excussit, eaque iudicandi dexterritate & acrimonia pollet, ut cui totum ejus rei arbitrium potuisset feliciter permitti, neminem videatnus.

EO autem ordine in delenda Patavinitatis nota Vir doctus versatur, ut alienas de hoc vitii genere sententias probe examinet ante & removeat, quam quid de ejus qualitate, origine, & veritate sibi videatur exponit. Cum enim Patavinitatem Historico impactam alius de Pompejanarum partium studio; nonnulli de Gallicæ nationis odio; vicissim alii de patriarum laudum affectatione, quasi Patavinorum res gestas aliorum rebus adeo prætulisset Livius; quidam de Orthographiæ peregrinitate, & *sibe, quasi, v. g. pro sibi, quasi* scribendi ratione, interpretarentur: neque defuerint, qui in pronunciations verborum incondita, vel in sermonis etiam ubertate & abundantia, vel in ornatu nimio, vel denique in grandi dictionis charactera, querendum id scematis putaverunt; opiniones singulas cum Autoribus suis sub censuram, licet non uno in loco, vocat, & rationibus idoneis redarguit, ex

antiquitate & historia depromtis. Quo impedimentorum genere sublato, ad rem ipsam propriamque sententiam explicandam accedit propius, & in oratione ac dictione ipsa vitium hoc positum a Pollio-
ne fuisse statuit, motus Quintiliani locis, quæ capite quarto curatius expenduntur, descripta insimul ingenii asperitate & supercilio, nec non invidia, meledicentia, & obrectandi studio, quibus morosus hic æ-
qualium suorum censor (nam nec Ciceroni, nec Sallustio, nec Virgilio, nec Attejo pepercit) laborasse, virtutesque suas obnubilasse legitur. Non paucos porro in scenam ubi produxisset: Benium, Stur-
mium, Picum, Bibliandrum; Rhodiginum quoque, Erasmus, Lipsium, & alios, autoritate Pollionis ad sinistra de Livii latinitate judi-
cia abreptos, ostendissetque, occasionem huic convitio illam potissi-
mum dedisse sermonis discrepantiam, quæ notata olim Romanos in-
ter & Oppidanos fuerat; in quonam Urbanitas & Peregrinitas Lati-
næ Linguae consistat maxime, quisve proprius & nativus utriusque color in genere sit, disquirendum sibi sumit. Lingua igitur Latina cer-
tis quibusdam characteris in priscam, Latinam, Romanam, & mix-
tam distincta, docet Urbanæ dictionis virtutes esse, quod perspicua &
pura, quod morata, quod simplex seu nuda & sine fuce rem declarans,
citra ambages, circuitiones; quod suavis, quod arguta seu urbano sale
conspersa sit; quodque apta verborum collocatione & concinnitate
gaudeat. Quas virtutes capite sexto & septimo ita persequitur, ut Roma-
ni urbanique sermonis inde genius intelligatur facile, nec non Latinæ
& Græcæ linguæ parallelismus; Pelagos quippe primos Italiz colonos
habitos fuisse, urbanitatemque a sermone Attico translata in Roma-
num. Peregrinitatem e diverso (postquam laudabilem a vitiosa, &
hanc a rusticitate, accuratis limitibus distinxit) ex virtutum illarum
defectu & vitiis contrariis æstimandam, e provinciis partim, Hispania,
Gallia, Africa; in quibus Lingua Latina præ cæteris floruerit; partim e municipiis
Italiz & Latii in Romanam linguam irrepsisse, rem non parum promovente
coloniarum deductione, donatione Civitatis, luxu item, in provinciales fastidio,
quin & ignavia Romanorum, quod non advertentibus obrepere peregrinitas
soleat, cum a consuetudine & autoritate Latinæ linguæ, significatione,
phrasi, inepta junctura discedimus. Urbanitatem interim non ita statuit
intra urbem unam compingendam, ut nulla ex ipsa peregrinitas oriri poterit,
nec

nec ita Provinciis in universum abjudicandam, qui fuerint in illis, qui ipsos Urbanos urbanitate vincerent; cum vel inter recentiores sint, qui sola Autorum lectione eo profecerint, ut certare vel cum antiquis possint. Imo Provinciales plures, quod inductione effectum & declaratum habes capite duodecimo, eloquentia Latina floruerunt, quam Romani.

Et ista quidem de autore hujus reprehensionis, & occasione hactenus: de ejus autem veritate & fundamento quid statuat Autor, ex his non obscure intelligitur: *Vel itaque concludit, leve aliquid & negatorium, in quo illa Patavinitas consistit; vel quod potius duxerim, mera aliqua calumnia est, non ex rei veritate, sed a supercilio & invidio Pollionis animo profecta.* Idiotismos, si qui in Livio occurrunt, ullo nos iudice ut a pura latinitate abhorrentes damnare posse negat, quod in ipso Cicerone multa singularia occurrant, non temere, vel eo solum nomine, quod apud alios non legantur, rejicienda. *περισελογίαν* & sermonis ubertatem vitio Livianæ orationi, ut vertat, tantum abest, ut summam ejus virtutem interpretetur, quod ejus conditionis illa sit atque indolis, ut styli historici virtutibus, brevitati & celeritati, nequaquam derogat. Grande dicendi genus in Livio si fuerit, id ipsum & ornari voluisse, & requisivisse augusti majestatem argumenti, in quo labor Livii sit versatus. Difficultate tandem censurarum in hoc argumenti genere demonstrata, brevem eorum, quæ de Patavinitate Livii dicta sunt, *ἀνακεφαλαίωσιν* instituit, modestiam censoribus Autorum veterum commendat, nec solo Pollione, sed omni etiam reliqua censorum turba superiorem Livii esse gloriam concludit.

Cæterum epulcherrimarum rerum, quam liber passim legentibus offert, copia si quid excerptum hic legi juvat, observatu dignum videtur e multis, quod, quæ ex opere Livii desiderantur, Decadum recuperandarum spem non plane autumat evanuisse. Quinimo e Septentrionis thesauris hanc rei literariæ insignem jacturam potuisse refarciri, exemplo ostenditur codicis integri, delati olim e Bibliotheca Drinthemensi Bremam. De quo testimonium fide non indignum producit ex MSCto Chronico Bremensi, ad verbum a se ex vernacula Saxonum, qua consignatum legebatur, sic redditum & expressum: *Anno cIo Io XXI diem suum obiit D. Martinus Gronning Bremense, Cantor illius Capituli Vir doctissimus, qui Romam in Collegio Sapiencia publi-*

publicè prælegerat. *Is Decades & Libros Titi Livii deperditos, MSCtos habebat, quos e Bibliotheca Drumhemensi e Norwagia, ubi hætenus la- fuerant, acciperat. Qua de re cum certiorum faceret Philippum Beroaldum Pontificis Bibliothecarium primarium, ille rescripsit, ut libros illos secum Romam deportaret: se curaturum, ut ipsi vestigio, præter sumtus itineris, mille aurei solverentur. Verum cum fatis inerea concederet Martinus, Libri illi Liviani a pueris, abisque harum rerum ignavis discerpti perierunt. Dolendum sane, præclaros istos libros æerum deperditos in lucem edi non potuisse. Quo loco de Philippo Beroaldo ne quis oriatur scrupulus, Beroaldum hunc Philippi esse filium subjicit, non patrem qui Bononiæ humaniores literas est professus; id quod Erasmi, Lil. Gyraldi, Pauli Jovii, & Pier. Valeriani stabilitur autoritate. Atque Norwegicum huncce codicem cum Scotico, quem Fregusius Scotorum Regulus in Hionam, Hebridum & Orcadam unam, teste Jovio, & ex eo Actis nostris anni præcedentis p. 86, secum detulit, eundem esse inde suadetur ab Autore, quod perpetuæ Norwagiæ Regum cum Scotiæ Regibus de Orcadam & Hebridum insularum dominio fuerint lites, usque dum Christianus I, Rex Daniæ & Norwagiæ, Jacobo III, Scotiæ Regi eas cum filia in dotem dederit, eoque non sit omnino incredibile, inter has turbas bellicas, alienato præsertim loci dominio, delatum in Norwegiam fuisse dicti codicis exemplum. Hinc MSCtorum codicum fortunam variam ponit ob oculos, eaque vilissimorum sæpe Scriptorum fatis minime diversam. Commendatur incomparabilis eorundem thesaurus, in manibus hærens excellentissimi viri Marquardi Gudii, accessione non exigua nuper auctus a Principe Ferdinando, Monasteriensi Episcopo, cum amplissimo legationis munere apud illum fungeretur vir laudatus, nec digniorem eo tantus possessor heredem inveniret. Alio loco, quot & quantis viris error imposuerit publicus de monumento & ossibus, quæ Liviana credebantur, Patavii repertis, eo commemorat studio, ut Inscriptionem Patavinam, e qua natus ille, corrigat, veræque lectioni, autore eodem Gudii, restituat. Causas, cur multæ ex antiquis Latinæ linguæ vocibus in usu esse desierint, mira solertia indagasse laudat Christianum Daumium in libro de causis amissarum Linguæ Latinæ radicum, ejusdemque viri beneficio nos aliquando restitutas Latinitatis veras ac geauinas radices esse habituros.*

In evolvendis, quæ suavitate sermoni conciliant, dum occupatur, de translatorum differentia, & delectu imprimis, non contemnenda monuit. Notata enim Grammaticorum in translationibus colligendis negligentia, collectionem earum cum Robortelli consilio suadet, tum laudabili P. Mosellani nostri exemplo. Metaphorarum is, ut autor Melchior est Adami in illius vita, observantissimus fuit, earumque & Cicerone & aliis probatissimis Scriptoribus collectarum magnum æcervum instar adagiorum Erasmi editurus erat, si annos aliquot supervixisset. Cujus jactura operis & nobis deploranda cumprimis. De ipso interim Metaphorarum usu sic sentit Morhofius: *Quemadmodum si loco adhibita vehementer ornant orationem, ita nihil magis orationem corrumpit, si prava sint, & repugnante usu & autoritate, ex ingenii libidine & lascivia confecta. Omnia enim pene styli vitia ab harum pravo usu pendere, neque alio magis characterismo Romani sermonis corrumpela, quam illo nascitur.* Id quod non judicio tantum, Quintiliani, Robortelli, Scaligeri & Grævii; sed ipsius etiam Flori, Petronii, Baudii exemplo confirmatur. Optimas Urbanitatis custodes esse feminas, Ciceronis confessione & testimonio docetur. Accuratius denique urbana & oppidana dictionis diversitatem indagare, ejusque imaginem quasi quandam suis usurpare oculis volentem, intueri hodiernam Gallicam jubet, qualem Lutetiæ Parisiorum homines loquuntur elegantiores, eamque cum provincialium sermone contendere: vel ex Italorum etiam idiomate, Romanum cum Florentino. Alia quæ cum antiquitati, Romanæ æque ac Græcæ, tum rerum Hispanicarum, Gallicarum, & Italicarum notitiæ plurimum accendunt lucis, judicium de Scriptoribus cujuscunque generis ac ætatis acuunt, discernere Linguarum idiotismos docent, politiorisque literaturæ studio excitando, augendo, & ornando apprime serviunt, nos nunc mittimus, quibus nihil est optatius, quam ut vitam & vires integras Clarissimo Autori sufficiat porro divina benignitas, quo par ille sit & cæteris, quæ publico destinavit, quorumve spem aliquam Lectori hæc Dissertatio ostendit, *Acroamaticis suis, Poeticis, necnon de Puræ Dictione tractatui, in hæc aliquando producendis.*

D d d d

NOVA

ACTA ERUDITORUM
 NOVA RATIO ACCVRATISSIME INVENIEN-
 di acus magnetica declinationem, exposita in literis
 Dn. de Hautefeuille ad Autorem Ephemer.
 Gallicarum.

Excerpta ex Ephemeridibus Parisiensibus d. 23. Aug. 1683.

UT propositum Dn. Sturmii, a Te optime (Ephem. XX) explica-
 tum, de invenienda acus magneticæ declinatione, quodammodo
 adjuvem, mitto Tibi Scriptum, quod 8. Julii 1682, Regiæ Academiæ
 Scientiarum Collegis exhibui, in quo novam rationem accuratissime
 definiendi hanc declinationem declaravi, imo ipsius quoque inclinati-
 onis investigandæ modum docui, quæ hætenus parum observata fu-
 it, nec minori tamen subesse mutationi, quam declinatio, videtur.
 Scriptum illud his verbis conceptum est.

Cum observationes, quæ exactius & majori cum diligentia fiunt,
 certissimæ sint, & ad veritatem proxime accedant, dubium non est, in-
 strumenta & machinas, quarum beneficio hanc determinationem
 exactam nanciscimur, optimas & utilissimas esse. Acus Magnetica
 elegantissimorum inventorum unum est, sive ad navigationem respici-
 as, sive plurimos usus, quibus in terra applicatur, consideres. Hac-
 tenus tamen, deficientibus idoneis instrumentis, non satis accurate
 observata fuit ejus cum declinatio, tum inclinatio.

Cogitavi, si acus magnetica telescopio sic inseratur, ut altera ipsius
 extremitatum, quam subtilissimam esse, & in mucronem terminari o-
 portet, focum ocularis intret, ubi filum bombycinum immobile sit,
 posse hac ratione minimas quascunque mutationes acus magneticæ
 commode observari. Siquidem certum est, telescopium in linea decli-
 nationis vel inclinationis Magneticæ positum, esse collinearum ad
 objectum quodpiam, quod exacte filo notatum, omnes acus muta-
 tiones, etiam minimas, patefaciet. Nam si acus variavet ad crassitiem
 fili bombycini, quod communiter centesima vigesima pars est linio-
 læ, & tum ex opposito fili locetur, objectum notatum non amplius
 per vitrum apparebit, sed aliud oculis obvenerit, tanto magis a priori
 distans, quanto longius objecta distabunt a telescopio. Experimen-
 tum, quod cum acy utrinque acuminata sex pollicum feci, ex voto
 successit.

La

• Inventum hoc perfectius reddi, accommodarique poterit longitudinibus cognoscendis, & altitudini poli citra opem Solis & stellarum investigandæ, ut Chartæ Topographiæ in Geometria Practicæ accuratiores fiant &c.

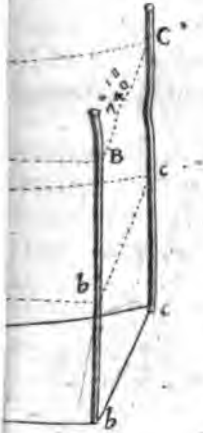
Ista Dn. Hautefeuillei meditata cum clarissimo Sturmio communicassemus, ille pro fervido suo in hac talia studio, quamprimum per alia munia integrum fuit, rem accurata erutina subjecit, & diligenti examine comperta publico per nos impertire non dubitavit; quæ cum laudati Viri solertiam & acumen singulare testentur, inventosq; huic momentū afferant eximium, Curioso Lectori omnino exhibenda duximus. Ita vero ille:

Placuerunt primo statim adspectu Hautefeuillei cogitata de variationibus declinationis & inclinationis magneticæ præcisius observandis. Sed uti sum in approbandis penitus ejusmodi speculationibus, quæ usum egregium in praxi pollicentur, paulo meticulosior, edoctus quippe non semel, immane quantum sæpe dissentire, Theoriam aliquam operis mente concepti, & opus ipsum postea sub manibus enatum; non ausus sum de hoc invento meam ante pronuntiare sententiam, quam rem ipsam aggressus, & in actum id deduci hæc difficulter, & eam quam pollicetur utilitatem expectari indubie posse, factis ipso fuisset expertus. Primum igitur ex telescopio undecim pedes longo, ac tribus ocularibus instructo, posteriora duo removi; id parum in hoc negotio curans, quod uno solo inversa esset exhibiturum omnia; intra ligneum anulum, qui secundo locum præbuerat oculari, per medium exacte quæsitum, e summo deorsum extendi filum bombycinum subtilissimum, utrinque paucula cera firmatum; intra tertii ocularis loculum autem acum orichalceam erexi, acumine suo paulo ultra annuli centrum protensam, ita ut imposito ipsi acus magneticæ medio pileolo, ejus longitudo cum orbiculi axe quam proxime coincideret. Sic libratam acum quinque pollices Rhinlandicos longam, adductis tubis chartaceis, altera cuspidem septentrionali quam proxime admovi filo bombycino, ut vix latum hilum abesset, & moveri tamen libere ultro citroque posset. His ita constitutis, admovi porro decenter oculare primum in anteriore tubo, donec & filum & acus cuspidem distincte clareque cernerem; tandemque objectivo quoque ad debitam cum hoc oculari distantiam reducto, direxi telescopium ex ædium superiore contignatione meridiem versus in saxum

aliquod quadratum, ibi forte in medio semitæ cujusdam pro viatorum requie positum, & postquam ita collineassem, ut filum bombycinum cum extremo saxi angulo præcise coincideret, acum magneticam observavi tantulum a filo declinasse dextrorsum occidentem versus. Conversa itaque telescopii parte anteriore leniter in eandem plagam occidentalem, donec acus cuspidē suā directe in filum protensa cerneretur, & mox obtutu in aliquod objectum notabile pone hoc idem filum defixo (occurrebat autem frutex lupulero cuidam proximus, & saxum prius visum e conspectu se penitus proripuerat) observabam deinde magnam inter hoc signum posterius & saxum illud prius, aut lineas ad utrumque directas, intercapedinem ex tantula acus translatione abortam.

Certum igitur jam erat, si telescopio supra lineam meridianam exactissime protenso, in objecto quodam immobili, v.g. rupe quadam aut muro &c. locus notaretur a filo bombycino præcise ostensus, & postmodum, acu interea in hanc aut illam partem declinante, telescopium converteretur, donec illius cuspidē filo prædicto immineret, eoque telescopii positu aliud signum immobile statueretur; post hæc minimam quamque & in se vix sensibilem mutationem in acus declinatione contingentem, iterato eodem loco & intuitu priorum illarum notarum experimento, valde sensibilem futuram: id quod hoc totum est, quod volebat Hautefeuillius. Sed esse nunc plus ultra progrediendum ratus, de eo cogitandum putavi, quo pacto laudabilis hujus inventi ope tum variationis ejusmodi, tum ipsius declinationis mensura in gradibus & minutis exacte determinari possit. Huic vero rei tentandæ cum ante omnia meridianam lineam prærequiri constaret, & quidem in loco patulo designatam, amandato in amplam quandam planitiem suburbanam studioso quopiam instituti nostri haud ignaro, ego in observatorio nostro quadrantis Azimuthalis grandioris ope Solis altitudinem meridianam ex Tabulis prius computatam captans, hac obtenta signum eminus dabam, ut lineam umbrosam ex perpendiculari ibi suspenso longiore projectâ gemino signo statim notaret. Id quod equidem, etsi paulo infelicius, ab ipso præstitum fuerat, (causabatur enim intervalli magnitudinem, e quo signum ex pacto datum satis distincte certoque percipere non potuerit) ac præterea hunc ipsum modum lineæ meridianæ inveniendæ non adeo accuratum

ratum

ratum esse probe sciebam; faciendum tamen porro rei semel institutæ periculum existimavimus, maxime quod hac vice non tam declinationem ipsam exacte metiri, quam modum metiendæ animo conceptum exemplo illustrare constitutum esset. Posito itaq; telescopio EF præcise super lineam meridianam *ef*, a coadjutore meo in campi planitie designatam (quæ res radios instrumenti moriunculas non paucas, & perpendiculari alternis in E & F applicationes frequentes postulabat) socium illum meum e regione tubi ex intervallo notabili bacillum in *b* defigere ita feci, nutu scilicet eum aut dextrorsum aut sinistrorsum, prout res postulabat, ablegando, ut filum bombycinum in tubo ipsum, præcise detegeret; deinde converso tubo in situm GH, dum idem filum acus antea declinantis cuspidem exacte respiceret, alterum bacillum eadem cura in *c* figi jussi, formato sic triangulo *abc* vel ABC, cujus omnia latera dimensum sumus, AB $328\frac{1}{2}$ AC $368\frac{1}{2}$ & BC 740 invententes: quibus datis jam facile erit per regulas trigonometricas angulum BAC h. e. arcum declinationis magneticæ præcise determinare.

TAB. XIV. ,
Fig. 5.

Nihil igitur jam restabat dubii, quin, linea meridianæ prius accurate ductæ, negotium hoc procedat, ne tanto quidem felicius quanto majus in planitie spatio triangulum formari possit. Sola tubi locatio, ut axis visionis per medias lentes excurrentis EF, meridianæ lineæ *ef* exacte respondeat, difficultatis quippiam habere videbatur. Verum & huic infirmitati præfens, uti credo, inventum est remedium, sit telescopii tubus, non uti vulgo solet, rotundus ex insertione chartaceorum plurium, sed e solido ligneo, vel etiam, si minutior fuerit (sufficere enim huic negotio vel quadrupedalis possit) ex orichalco exacte quadratus fieret & continuus, ac linea meridianæ supra mensam lapideam probe complanatam designaretur. Tum enim tubi latus huic lineæ applicari immediate posset, ac in cæteris procedi ut antea. Quin & Inclinationes magneticas methodo simili accuratissime metiri liceret, si supra mensulam mobilem (qualis est e.g. Prætoriana dicta) aut supra fulcrum simile aliud positum telescopium a septentrione in austrum quamproxime (nec enim hoc in casu meridianæ lineæ tam præcise requiritur) primum ad libellam dirigeretur, ita ut filum bombycinum, hic transversim extensum, & cuspidis acus magneticæ, magneti tamen nondum adfrictæ, nec ut antea super stylum orichalceum

libratæ, sed e filo tenuissimo aut intra trutinam quandam, instar scapi in bilance, suspensæ, horizontaliter sibi responderent, & una locus aliquis in opposita quadam turri per apertam planitiem accessa notaretur; deinde vero, eadem acu verforia, sed magneti jam decenter adfricta, in hoc eodem telescopii positu horizontali deorsum ex parte septentrionis inclinata, mox telescopium sursum leniter erigeretur, donec magneticæ acus cuspis eidem filo bombycino exactissime iterum immineret, & in hoc statu locus alter in turri ante memorata signaretur. Sic enim fulcri cardo A, signum infimum in turris facie B, & superius C, formatura pariter essent triangulum, & quidem rectangulum, in quo si nota essent duo crura, AB distantia fulcri a turri, & BC intervallum duorum signorum b & c, non posset non angulus inclinationis BAC quam exactissime haberi. Signa vero illa in facie turris aut muri alicujus, aut potius ipsum statim signorum istorum intervallum, non possent mea opinione certius commodiusque haberi, quam si quis e parte turris superiore bolidem aut perpendiculum demitteret, idque ad nutum collineantis per telescopium adduceret ac relaxaret, donec inum pondusculum distincte satis conspicuum in lineam directionis horizontalem incidisset, mox vero nota quadam superne in funiculo facta hunc eundem altius subduceret, donec ejus extremitas etiam in altera collineatione collineatoris nutui responderet, nova tum nota funiculi extremitati superiori impressa. Hæc ipsa enim funiculi inter duas notas longitudo, foret desideratum duarum metarum in turri signandarum intervallum.

Hæc sunt, quæ de Hautefeuilliana methodo in mentem venerunt, exposita paulo prolixius ac distinctius, quam opus quidem fuisset, si tibi soli Te hæc scribi voluisse credidissem. Vale & æqui beneque consule hæc leviuscula, faveque porro Tibi faventissimo

J. C. S.

*AN ANATOMICAL ACCOUNT OF THE ELEPHANT
Accidentally Burnt in DUBLIN, together with a Relation
of new anatomical Observations in the Eyes of animals:
By A. Moulins Med. of Trinity Colledge
near Dublin.*

h. e.

h. e.

Historia anatomica Elephantis Dublini casu incendio perempti, una cum relatione novarum quarundam observationum anatomicarum in animalium oculis: Autore A. Moulins Medico Collegii Trinitatis prope Dublinum.

Londini, apud Samuel. Smidt, 1682. in 4.

Multa in Anatomia quoque adhuc desiderari, neque dum omnia huc usque in ea inventa fuisse, binæ literæ præsentee palam faciunt. In prioribus siquidem ad Dn. Guilielmum Petry de Elephante perscriptis Auctor defectum, qui apud alios Zootomos, v. gr. apud *Severinum* in Zootomia Democritea, item *Blesium* in Anatomia Animalium &c. animadvertitur, quodammodo supplet; dum commemoratis prius quibusdam impedimentis, quæ minus accuratorem Elephantis historiam anatomicam potueris consignare, potiorum postmodum Elephantis partium mirandam facis percurrit structuram, hanc ita delineando, prout oculis propriis a se fuit usurpata, quibusdam tum ad Elephantis Osteologiam pertinentibus finiens, simulque figuris integram ossium compagem, item proboscidem, linguam, colon, penem, ac cranium in specie exprimens. In posterioribus vero literis ad Dn. Boyle exaratis, nova plane quædam circa oculos animalium a nemine Anatomicorum ante descripta noster exponit Auctor, nova scilicet ligamenta in oculo bovino primum casu a se inventa, quæ ex media circiter Sclerotice parte interna circumcirca procedant, & maximam partem intra vaginulas quasi eadem in tunica decurrant, donec in cornea, ubi ciliaris adhærescit processus, terminentur. Nullum horum ligamentorum animadvertit uvæam seu choroidem perforare ullibi, diversæ licet crassitie reperiantur, neque eo in loco, quo ciliari connectitur ligamento: quædam eorum prope insertionem esse divisa, & tunc contingere hanc oblique, pauciora omnino perpendiculariter terminari, alia vero, postquam in via aliquantulum lineam rectam descripserint, cum circulari corneæ ambitu formare triangulum. Occasionem interim sibi hucusque desuisse inmanit ligamenta eadem in humano inquirendi oculo, quæ in omnibus
alias

alias quadrupedum oculis propterea dissectis deprehenderit, etiam si in neutro horum æque notabilia sive numero sive crassitie, ac quidem in bovino. Quin imo in ipsarum quoque avium oculis ligamenta ista nova notabili tamen cum discrimine se observasse affirmat; piscium solummodo oculos, in quibus nulla ejusmodi ligamenta cernere poterit, referens: cujus utriusque phænomeni rationem ex ipso ligamentorum novorum petit usum. Triplicem quippe hunc supponit, primum quidem, ut ipsorum ligamentorum intumescencia cornea tunica una cum humore crystallino propius admoveatur nervo optico, conici sic alterius visorii in vitreo humore abbreviandi ergo; alterum, ut eo ipso, dum crystallinus humor basi oculi propius admoveatur, sclerotica diameter necessario major reddatur, & per consequens ipsa dilatetur pupilla; non secus ac tertium, ut cornea sic tunica magis evadat convexa, quatenus humor aqueus, dum cornea æqualiter retrorsum movetur, antrorsum secedere cogitur. Pupilla siquidem dilatationem ciliaribus vulgo dictis ligamentis haud posse assignari, ex ipso eorum officio isti inepto declarat. Ita, ostendens præterea, una cum epoharibus hunc in finem necessariis, ciliaribus æque horum ligamentorum seu processuum ac choroideæ seu uveæ tuniceæ texturam, vasis unice debere sanguiferis scleroticam imprimis circa nervi optici confinia perforantibus; sicut hoc non minus ac ipsa quoque ligamenta nova figuris oppositis curavit depingenda.

TAB. XIV.

Fig. 1. Oculum exhibet bovina; ubi

- A. Nervus opticus est a pinguedine & musculis ordinario adfici liberatus.
- B.B.B.B. Vasa sunt sanguifera in tunica sclerotica, iis, quæ choroideam & uveam constituunt, continua.
- C. Tunica sclerotica ab adnata non minus ac a musculis, quæ vasa melius cernantur sanguifera, separata.

Fig. 2. Oculum bovis juxta nervum ejus opticum in quatuor divisum partes repræsentat; ubi

- A. est nervus opticus in una ex quatuor sclerotice partibus.
- B.B.B.B. Quatuor sclerotice partes.
- C.C.C. Choroides, postquam a sclerotica separata, ideo inversa, ut vasorum sanguiferorum, ex quibus conflatur, diametron eorum exhibeantur, ad eorundem a sclerotica egressus.

D. Cho-

D. Corhoidea portio a processu ciliari prope scleroticam separata, hincque elevata, quo rami horum vasculorum, & locus ubi scleroticam perforant, plenius conspiciantur.

Fig. 3. Oculum alium sifit bovis.

A. A. A. A. Quatuor Scleroticæ sunt partes, singulæ a tunica choroidea liberatæ, novorum ligamentorum melius exhibendorum gratia.

B. B. Ruditer monstrat ligamenta nova a Sclerotica ad cornæ ambitum, cui ciliaris cohæret processus, excurrentia.

Fig. 4. Oculum exhibet arteris ad instar bovini in quatuor pariter divisum partes, aque Tunica choroidea liberatum.

A. A. A. A. Monstrat ligamenta nova ab altera scleroticæ parte ultra septem vel octo provenientia & juxta cornæ ambitum in duo diversæ crassitiei ligamenta abeuntia, quorum singula semicirculum ad minimum a suo describunt latere.

SAMVELIS STRYKII, 3CTI, DE CAUTELIS

Contractuum Necessariis, Prælectiones Viadrinæ.

Francofurti ad Viadrum, 1684 in 4.

Cum ea contractuum sit indoles, ut omnis circumscriptio ab iis per leges haud facile secludi valeat, quin potius unici sæpe vocabuli a callidioribus captati, a simplicioribus vero non attentis, mutatio plurimum dispendii creare possit: hinc, ut cautius tandem negotiari discerent homines, non desuerunt hæcenus, qui remedia legum, evitandis ejusmodi damnis inservientia, studiosè conquirerent, integrosque adeo de Cautelis libros consarcinarent. Non eadem tamen omnium hujus generis compilatorum ista in re dexteritas deprehenditur. Alii qui enim, dum nihil omittere satagunt, ea quoque cautelarum appellatione dignantur, quæ jamjam re ipsa contractui ejusque naturæ insunt; quorumque proinde, separatim quippe effectum non habentium, prolixior expressio nulli potest esse usus: cum prudentis quidem sit, cautum esse, sed otiose cautum, insipientis. Alii, quod pejus est, inter cautelas etiam nobis propinare non verentur, quæ re-

E c c c
ctius

Etius captiones cavillationesve diceret, utpote ad decipiendum alterum, in legum fraudem excogitata, quorumque adeo adhibitio cum manifesto conscientiae periculo conjuncta est. Utrumque hoc vitium felicissime evitavit in praesenti tractatu celeberrimus Auctor. Nam quod technas quidem istas, dolosasque machinationes atinet, tantum abest, ut tales suggerat, ut potius eas in universum omnes, utpote cautelarum, (quae legitima debeant esse remedia.) nomine indignas, penitus damnet atque rejiciat. Neque vero ex altera parte superfluas cautiones, nullique usui futuras, hic inserere ipsi propositum est: quas tamen Cautelas Abundantes, in unum congestas, si cui videre volupe sit, remittit lectorem ad tres Disputationes, hac de materia suo sub praesidio olim habitas a L. Tob. Reimers; quas ipsas cum aliis, Volumine III suarum Disputationum comprehensas, proxime de novo prodituras promittit. Necessarias ergo tantum contractuum cautelas exhibent praesentes Praelectiones, talesque, quas non illa sola tantum conscientia, sed nec sine evidenti utilitate adhibere liceat; erutas quippe ex ipsis Jurisprudentiae nostrae penetralibus. Proposuerat Praelectiones has Magnificus Auctor ante hoc sexennium Auditoribus suis, sperans fore, ut inter horum chartas unice permanerent: sed cum non tantum a plurimis ad easdem publicandas sollicitaretur; sed & insuper fides ipsi facta esset, furtivam ipsarum editionem jamjam alibi adornari, tandem ad eas revidendas publicique-juris faciendas, animum tantum non invitum applicuit. Opus vero ipsum quatuor absolvitur sectionibus. In prima versatur circa contractuum generalia; secunda proponit cautelas circa contractus nominatos, sicuti tertia circa innominatos & quasi contractus, ut pacta atque transactiones; quarta denique cautelas dissolutionem contractuum concernentes exhibet. Singulos contractus ordine percurrit, plerosque etiam subnexis formulis illustrat, non ab ipso tamen Autore conscriptis, (eo quod jam formularum libelli bene multi extent,) sed quales in actis ipsi subinde fuerint oblatæ; unde plerisque harum suam subjungit epigrisin, cautelas prius propositas iisdem accommodans monensque, quid caute inibi, quid minus, positum actumve fuerit. Plurimas etiam quaestiones adjectis Facultatis Juridicae Francofurtanae Responsis declarat in lectorum utilitatem. In quorum gratiam etiam Sect. 3. c. 5. ubi de Cambiq agit, quo materiam hanc dilucidior-

rem

rem redderet, non dubitavit Statuta Cambialia Francofurti ad Moenum recepta, ut & Ordinationem Lipsiensem de Cambiis, quæ anno 1682 prodiit, verbotenus inferere : utpote quæ quamplurimis utilissimis observationibus, circa controversias cambiales, ansam dare posse autumat. Denique cum multum interfit ad caute contrahendum, nosse discrepantia diversarum provinciarum statuta ; dum sæpe, quod hic cautela est, alibi noxium esse posset ; summopere eam in rem commendat Henrici Gleseberti Justinianum Harmonicum, ut & Pericula Statutorum Harmonica : cujus nempe auctoris, in conferendis Germaniæ Statutis, industriam neminem unquam exæquasse judicat,

*ADDITIO AD SHEDAM IN ACTIS PROXIME
antecedentis Maji pag. 333 editam, de dimensionibus Curvilineorum, per G. G. L.*

Cum eximie eruditionis Mathematicus, *Job. Christophorus Sturm*, in Actis nuperi mensis Martii publicaverit Methodum, qua dimensiones figurarum ab Euclide, Archimede, aliisque datæ directius & compendiosius, quam vulgo fieri solet, demonstrantur, reducendo scilicet ad series infinitas continua abscissarum, seu partium axis bisectione, & parallelogrammorum semper aliorum atque aliorum (pro altitudine partes axis, pro basi ordinatas habentium) circumscriptione, ac de ea re meam nominatim aliorumque Geometrarum sententiam desideraverit ; officii mei putavi, quid sentiam paucis expromere, etsi serius fortasse quam facturus eram, si illum Actorum locum maturius animadvertissem. Et quidem non possum non agnoscere methodum hanc demonstrandi probam esse & laudandam. Sentio autem & hanc, & alias hætenus adhibitæ omnes, deduci posse ex generali quodam meo dimetiendorum Curvilineorum principio, *quod figura Curvilinea censenda sit æquipollere Polygono infinitarum laterum* ; unde sequitur, quicquid de tali Polygono demonstrari potest, sive ita, ut nullus habeatur ad numerum laterum respectus, sive ita, ut tanto magis verificetur, quanto major sumitur laterum numerus, ita, ut error tandem fiat quovis dato minor ; id de curva posse pronuciari. Unde duæ oriuntur Methodorum species, ex quibus meo judicio pendet, quicquid vel hætenus inventum est, circa

Eccæ 3 dimeri.

dimensionem curvilinearum, vel in posterum poterit inveniri. Idque hactenus non satis consideratum reperio. Caterum horum Virum Clarissimorum, ut tentet Methodum suam ad eas promovere figuras, quarum dimensio nondum datur, ut scilicet non tantum ad demonstrandum, sed etiam ad inveniendum serviat, quod variis modis peritari posse video. Licet autem generaliores Methodos dudum habeam, qualis illa est, quam in scheda mensis Maji Actorum hujus anni publicavi, non tamen tales contemno vias magis restrictas, quia saepe sunt compendiosiores in quibusdam casibus, & variare Methodos ad perfectionem scientiae pertinet, & aliae methodi aliis problematis sunt aptiores, ac quasi a natura assignatae; praesertim cum generalis illa Methodus mea comparata sit ad inveniendas quadraturas indefinitas, seu figurae toti pariter & partibus ejus quibuscunque communes; pro definitis vero portionibus vel totis figuris solis nondum mihi sufficere, sed alia plane adhibenda esse videatur.

Qua tamen occasione non dissimulabo, alium Virum Eximium, qui in iisdem Actis mense Octobris anni praeteriti 1683 etiam quadraturas definitas aut earum impossibilitatem, & speciatim circa dimensionem totius circuli exhibere voluit, (quod mihi ex iis, quae affert nondum sequi videbatur) nuper mihi significasse, inventum se habere modum satisfaciendi huic difficultati. Id inventum si legitimum est, lubens, quae in Actis proximi mensis Martii contra scripti, retractabo, & fatebor, cum aliquid magni momenti, mihi quae secundam hanc investigandi rationem ignotum & insperatum praestitisse, magnumque illud Problema Tetragonismi Circularis quoad eum quadrandi modum, qui vulgo quaeritur, absolvisse demonstrata ejus impossibilitate, quod hactenus publice fecit nemo. Ait enim, se posse demonstrare, quandoecunque figurae alicujus linea algebraica (ut ego loqui soles) terminatae, non datur quadratura algebraica indefinita sive generalis, (seu quando ejus non datur quadratrix Algebraica,) tunc nec posse dari alicujus portionis ejus quadraturam algebraicam definitam seu specialem. (Alibi autem explicui me Algebraicam vocare quantitatem vel lineam, cujus natura per aequationem certi gradus exprimi potest.) Ego sane me fateor hactenus in alia fuisse sententia; quoniam tamen promittentis amice

inge.

MENSIS DECEMBRIS A. M DC LXXXIV. 587
 ingenium maximi facio, ideo nondum desperare volo de successu;
 hortorque magnopere, ut illam demonstrationem edat, unde pluri-
 mum lucis accedet Geometriae.

DE PHOENICE IN NUMISMATE IMP. AN-
tonini Caracalla expressa, Epistola Gabrielidis Carola Patinae
Parisina, Academica.

Venetis apud Joh. Fr. Valvacensem A. 1683 in 4.

Quod libris doctissimis in publicum emissis immortaliter haecenus
 de orbe literario meritis sit *Carolus Patinus*, illustris hodie Aca-
 demiae Patavinae Professor, vel ex Actis nostris, quorum tertio jam
 annum finimus, sat abunde pater. Sed ecce & per filias doctissimas
 (ne de Nobilissima conjuge *Magdalena Hommez Patina*, cujus *Reflexio-*
nes Morales & Christianae a. 1680 edita dudum innotuerunt, jam
 dicamus) bene mereri de antiquitatis & literaturae abstractioris studio
 jam incipit. Illarum enim altera, **CAROLA CATHARINA**, solenni
 oratione Paduae **LEOPOLDO** Imperatori, tanquam felicissimo
 Turearum victori, superiore anno gratulata est. Extat ea typis exseri-
 pta hoc titulo: *Oratio de liberata civitate Vienna, habita Patavia prid.*
Kal. Nov. M. DC LXXXIII a Carola Catharina Patina, Parisina, Aca-
demica, Imperatori Casari Leopoldo Augusto, optimo, maximo, trib-
umpatori invictissimo dicata. Altera vero, ut & ipsa eruditionis non
 protritit ederet specimen, *Gabrielis Carola*, epistolam de *Phoenice*, ut
 supra indicatum, eodem superiore anno edidit. Occasionem hanc
 scripto dedit numulus aeneus virtutis illustrissimi *D. Hieronymi Cornarii*,

Ecce 3

Vero-

Veronæ præfecti, in quo Caracalla vultum exhibet cū hac inscriptione, *ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΚΑΙΣΑΡ ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ*, h. e. *Imperator Caesar Antoninus*; unde & ad eundem *Corvarium* dirigere epistolicum alloquium doctissima Virgo voluit. Equidem hæc ipsa nummi inscriptio jam ab celeberrimo ejus Patre peculiari epistola ad *Petrum Maurocenum*, excellentissimum quondam apud Venetos Senatorem, de alio nummo Caracallæ Natalitia Jovis exhibente scripta, & Patavii à. 1681 edita, luculenter fuit explicata. Sed filia *Gabrielis Carola* in Epistola hac sua de eo saltem dispicit, quid avis sibi velit in altera nummi facie, quæ supra ramulos in calathi formam dispositos, tanquam in mido constituta amplissimas extendens alas conspicitur. Ac primo quidem intuitu esse aquilam hanc volucrem sibi illa persuaserat, eo quod hæc montium cacuminibus insidens in altis quoque numismatis observetur. Verum pensus rem considerans, ex surculis cum festucis stipulisque intermixtis funebrem Phœnicis thalamum sue rogam sibi parantibus subolfecit. Hujus conjecturæ suæ fundamenta a gravibus prisce ævi autoribus arcescit, Herodoto puta, Pomponio Mela, Tacito, Plinio, Eliano, Philostrato, & tribus Historiæ Augustæ Scriptoribus, Lampridio, Sexto Aurelio Victore, & Xiphilino; ex Poetis item qua prisce, ut Ovidio & Claudiano, quibus & Lactantius additur, qua recentioribus, ut Sannazario, Hieronymo Vida, & Torquato Tasso. Hi enim omnes Phœnicem non pulcherrimam tantum avem, sed & unicam, eamque diutissime viventem, seque ipsam tandem comburentem, & ex pulvere resurgentem faciunt. Addit autem & hoc Virgo literatissima, ex hac de Phœnicis rejuvenscentia historia, nata multa esse hieroglyphica, & comparationes elegantes, tam apud profanos, quam sacros Scriptores, & sacros quidem cum maxime, Clementem Romanum, Tertullianum, Cyprianum, Cyrillum Hierosolymitanum, Epiphanium, Ambrosium, Augustinum & Nazianzenum, quorum omnium & verba, æque ac profanorum Scriptorum, afferuntur. Patres autem istos dum historiam Phœnicis retulerunt, minime pro vera illam habuisse, sed ea tantum tanquam validissimo, quod ad hominem dicitur, argumento adversus gentes usos fuisse censet. Cum enim opinio de Phœnicis resurrectione apud illas longe omnium esset receptissima, neq; corporum illæ nostrorum resurrectionem inficiari, aut impossibilem clamare poterant. Cæterum quanquam Phœnicis exi-

cis existentia sic factis stabilita tot auctorum jam memoratorum testimonio videri possit, Patina tamen non nisi mysticam & fabulosam eam existimat, argumentis partim logicis, partim physicis adducta. Denotari autem per Phoenicem observat, a Chymicis quidem Elixir alchymicum, Basiliscum, aliaque istius artis medicamenta, id quod abs experientissimo Patre se fuisse edoctam profiteretur; in nummis vero *felicem temporum reparationem vel instaurationem*, quod probat ex nummis Constantini M. filiorum, Constantini junioris, Constantii & Constantis. (de nummo autem Constantini M. his subjuncto, quem Cardinalis *Carpegna* habuit, dubie admodum differit) *arengitatem* item, in nummo *Marci Ruzini* D. Marci Procuratoris, imo & res alias, ostendentibus id nummis recentioribus, quorum ingeniosæ inscriptiones sub finem annectuntur. Quod si & huic & alteri *Patina* vitam ulteriorem, quam serio ipsis aprecamur, indulserit Divinum Numen, meritissimo suo in Catalogum *Eruditarum Feminarum* referentur, qualem immortale hujus Academiæ decus *Jac. Thomafius*, sed nuper eheu! nobis ereptus (nam inter LXXXVI. dissertationes docte atque eleganter elaboratas, quas in Cathedra Philosophica in vico tuitus est, etiam duæ de *Eruditione Feminarum* extant) contexit.

RICHARDI ROUCHEI, JURIS CIVILIS PROF.
Publ. Oxoniensis; Questionum Juris
Civilis Centuria.

Londini, apud Gul. Robinson, 1682 in 12.

Libellum hunc exiguæ molis, nec fere nisi prætyronibus scriptum, silentio forte prætermissum, nisi evidenti testimonio esse posset, Jurisprudentiam nostram Justinianeam in Anglia nondum, ut quidem plerisque persuasum est, in totum evulvisse: quin potius hodiernum ibidem Jus Civile Romanum, si non in judiciis, in Academicis certe, aliquo adhuc in honore haberi; cujus etiam Professionem opusculi hujus Autori publice mandatam, titulus ipse loquitur. In eo vero commemorando vel ideo breviores esse poterimus, quia non nunc primum in publicum prodit, sed altera tantum vice excusum exhibetur; postquam jam anno 1659 in lucem fuerat editum. **Questiones centum**

tum Juris Civilis proponit, in decem classes pro diversitate materiarum distributas; eas vero non abstrusas aut rarius occurrentes, sed tritissimas: formatas nempe maxima ex parte e vulgatissimis brocardicis atque regulis Juris. Methodo satis concinna usus est Autor, dum primum quæstionem quamlibet, vel affirmative, vel negative decisam, subjectis legitur textibus, ipsisque earum verbis, confirmat; hinc pariter leges obstantes ordine subjungit, subnexa singulis conciliatione brevi, sed accommodata satis; ulterius addit, quid huic aut illi interpreti de qualibet earum quæstionum visum fuerit, & quomodo distinguendo aut limitando easdem solidius enodare sategerint; demum in fine cujusvis quæstionis alios Auctores allegat, qui a studio suo lectoribus de qualibet materia latius consuli valeant.

*MACULÆ SOLARIS REDITVS SVB SO-
lem ter repetitus, Lipsiæque
observatus.*

Inter phænomena cœlestia, quæ annum hunc memorabilem faciunt, forte non extremo loco censendus est Macula Solaris (quæ prima apparitione ex geminis veluti conflata, altero etiam reditu, unam pluresve. levis nebulis inter se nexas comites habuit) sub Solem mense Aprili incurrentis, ter iteratus reditus, Lipsiæ per menses vernos & æstivos observatus. Eandem enim fuisse, celebrati iusto revolutionis tempore exacto recursus dubitare vix sinunt: & conjecturæ nostræ (præter Ephemerides Gallicas, quæ non tantum pag. 177 primæ periodi observationes, cum prædictione alterius proximæ infecutæ, hujusque delineationem, nobis exhibuerunt; sed & pag. 238 sub facultæ specie mense Junio reversam, & peragrato nondum disco Solari iterum pristinam, inobservatâ hæctenus metamorphosi, maculæ sed jam binæ formam induentem, & harum alteram evoluto circuitu, sub Julii mensis st. n. exordium, denuo observatam prodidere) aliorum etiam clarorum Mathematicorum de phænomeno isthoc sensa suffragari accepimus. Ex quo dignam rem judicavimus, quam curiosi cœlestium spectaculorum sectatoribus strictim recenseremus.

Visa ea primum est die 26 Aprilis stylo veteri, cum nondum digitum a margine Solis orientali abesset; disparuitque, peragrato inferi-
ori Solis hemisphærio, nocte quæ 6 & 7 Maji intercessit. *Agmina diversa iterum*

MENSIS DECEMBRIS A, M DC LXXXIV.

iterum est 29 Maii, cum jam medietatem disci solaris occidentalem teneret; sub facula scilicet larya huc usq; (juxta Parisienses observatores) delitescens: quas ejus latebras observator hic loci auræ crassiori, securus nempe ejusmodi ludibrii, tum adscribebat. Continnavit autem cursum ad 3 Junii, quo excessisse eam credimus, cum pridie semisse adhuc digiti a limbo Solis proximoq; abesset. Rediit secundo die 18 Junii, cujus summo mane jam $\frac{1}{2}$ digiti intra limbum orientalem se stitit; jam jamq; tertium excedens, 29 Junii hora 7 vespertina extremo margine hæere videbatur. Ultimo, sed imminuta valde, reversa est 15 Julii, deprehensaque vesperi hora 7, cum jam notabiliter a limbo Solis distaret: post 17 Julii vero, tam propter exilitatem tenuitatemq; corporis, quam nubium intercurrentium frequentiam, conspici porro non potuit. Pleniorum phænomeni hujus Lipsiæ observati historiam cupido Lectori *Godofredi Kirchii* Ephemerides anni 1685, nuperrime publicatæ suppeditabunt.

I N D E X

AUCTORUM AC RERUM.

I. *Theologica et ad Ecclesiasticam Historiam spectantia.*

Barbanelis Proæmium Commentariorum in Leviticum	10
A Valentini Alberti Confutatio Augustana & Anti-Augustana Confessionis	534
Natalis Alexandri Historia Ecclesiastica seculi XI & XII, Pars prima	221
secunda	315
tertia	406
Anonymi Historia Calvinismi & Papismi parallela	15
Anonymi Tractatus de Excommunicatione	29
Anonymi Examen Animadversionum Arnaldi & Praservativum contra mutationem religionis	177
Anonymi Reflexiones in Tractatum Brueysii	448
Anonymi Paroramata Brueysii	451
Anonymi Considerationes generales ad libram Brueysii	454
Anonymi Tractatus de tolerantia religionum	547
FFFF	Armiæ

INDEX

<i>Arminianorum Epistola Ecclesiastica & Theologica</i>	295
<i>Antonii Arnaldi Animadversiones ad Praeservativam contra mutationem religionis</i>	176
<i>Athenagoræ Apologia pro Christianis</i>	337
<i>Augustini Abbatis Einsidensis veritas inextincta Concilii Tridentini</i>	430
<i>Stephani Baluzii Miscellaneorum liber IV.</i>	173
<i>Nova Collectio Conciliorum</i>	348
<i>Jacobi Boileau Historia Confessionis Auricularis</i>	172
<i>Brueysii Examen rationum, quæ Protestantes ad separationem moverunt</i>	446
<i>Abrahami Calovii Apodixis Articulorum fidei</i>	431
<i>Claudii Responsio ad librum Dn. Episcopi Meldensis: Collatio cum Dn. Claudio</i>	374
<i>Johannis Cloppenburgii Theologica opera omnia</i>	550
<i>Ludovici de Compeigne de Veil Nota in Majemonidem de Sacrificiis. 10</i>	497
<i>Hier. a Costa Historia de Reditibus Ecclesiasticis</i>	497
<i>Job. Dicemanni Schediasma de Naturalismo</i>	337
<i>Job. Dubsky Quinquaginta Nomina Dei, & totidem Divinarum Operum Erotemata</i>	521
<i>Job. Fechtii Historia Ecclesiastica sæculi XVI Supplementum</i>	286
<i>S. Fulgentii Ruspenfis Episcopi Opera</i>	543
<i>Job. Grafii Theologia Positivo-Polemica</i>	444
<i>Leonis Guitonerii Protestans pacificus</i>	356
<i>Wolffgangi Gundlingii Canones Græci Concilii Laodiceni</i>	415
<i>S. Hieronymi Opera omnia</i>	343
<i>Nicandri e Hoenegg Historia Papatus</i>	55
<i>Christiani Kortholti de moribus Christianis primævis afflictiis</i>	342
<i>R. Mosi Majemonidæ liber de Sacrificiis &c.</i>	10
<i>Johannis Mabilloni veterum Analektorum Tomus III.</i>	65
<i>Job. Melchioris Comment. de Sangine Christi Eucharistico</i>	333
<i>Wilhelmi Mommx Oeconomia Temporum Testamentaria triplex</i>	96
<i>Dn. de Moni Historia de religione populorum Orientalium</i>	490
<i>Dn. de la Mothe Josséal Historia Concilii Tridentini</i>	60
<i>Christiani Nifanii Commentarius in S. Johannis Evangelium</i>	212
<i>Angeli Paciuchelli Lectiones Morales in Jonam</i>	443
	82-

AUCTORUM AC RERUM

<i>Samuelis Parckeri Relatio de Regimine Christiano Ecclesie</i>	370
<i>Augusti Pfeifferi Hermeneutica Sacra</i>	445
<i>Edmundi Richerii Vindicia doctrina de autoritate Ecclesie</i>	103
<i>R. Ruben ben R. Hofchke Pera Rabbinica in Legem</i>	8
<i>Caspar. Sagittarii Harmonia Historia passionis Jesu Christi</i>	206
<i>Guil. Saldeni Otia Theologica</i>	517
<i>Christoph. Sandii Bibliotheca Antitrinitariorum</i>	282
<i>Iob. Adami Scherzeri Collegium Anti-Socinianum</i>	56
<i>Sebastiani Schmidii Commentarius in Librum Iudicum</i>	532
<i>Campegi Vitringæ Sacrarum Observationum liber I.</i>	514
<i>Hermanni Witii de Ægyptiacorum Sacrorum cum Hebraicis collatio- ne</i>	213
<i>Petri Yvonis Impietas convicta</i>	411
<i>Facultatis Theologicae Parisiensis Censura de propositione quadam</i>	107

II. Juridica.

<i>Anonymi Brevissima Iuris Civilis Institutiones</i>	254
<i>Johannis Eisenhard Institutionum Iurisprudentie Doctrina generalis.</i>	181
<i>Ulrici Huberi Lectiones juris contracta</i>	49
<i>Auspicia Domestica Exercitationum</i>	89
<i>P. Illuminati Moroni centum Responsa centum Quæstis</i>	102
<i>Alphonsi de Olea Additiones ad Tract. de Cessione jurium & actionum.</i>	436
<i>Johannis a Sande Opera omnia Iuridica</i>	271
<i>Johannis Schilteri Praxis Iuris Romani in Foro Germanico</i>	294
<i>Johannis Seldeni Tractatus quidam ad jura Anglicana spectantes</i>	304
<i>Samuelis Stryckii de Cantelis contractuum</i>	583
<i>Richardis Zouchei Quæstionum Iuris civilis sententia</i>	589

III. Medica & Physica.

<i>Anonymi Tractatus de circulatione Spirituum animalium</i>	311
<i>Anonymi Experimentum ad circulationem sanguinis pertinens</i>	419
<i>Laurentii Bellini opus de urinis & pulsibus, &c.</i>	42
<i>Bertrandi Contemplationes novæ Acidi & Alkali</i>	480
<i>Theophili Boeti Medicina Septentrionalis collatio</i>	594
FFFF 2	Rober.

I N D E X

<i>Roberti Boylii Apparatus ad historiam naturalem sanguinis humani</i>	434
<i>Gabrielis Clauderi Inventum Cinnabarinum</i>	283
<i>Wals. Charletoni Tres Lectiones Anatomicae</i>	253
<i>Comerii Homo artefactus Anemoscopus</i>	26
<i>Tractatus de Phosphoris & secreta eorum compositione</i>	246
<i>Conradi Descriptio fontis cujusdam inflammabilis in Polonia</i>	326
<i>I. Darmanfonii Bestia in machinam commutata</i>	306
<i>Danielis Duncan Explicatio Chymica & Mechanica Nutritionis animalis</i>	82
<i>Castoris Durantis Herbarium novum</i>	480
<i>Antonii Felicis Relatio de inventione ovorum limacum</i>	273
<i>Antonii le Grand Animadversio in Robaulti Physicam</i>	101
<i>Job. Georg. Greulichii Themata paradoxa de Bile sana & agra</i>	186
<i>Nebemia Grew Anatomia plantarum</i>	72
<i>Antonii de Heyde Anatomie Mytuli</i>	426
<i>E. G. H. Castoris maris & femina dissectio</i>	360
<i>Urbani Hiarnæ de Acidulis Succia liber</i>	79
<i>Theodori Janssonii inventa Nov. Antiqua</i>	556
<i>Job. Jones Tractatus de Febris intermittenribus</i>	334
<i>Lami dissertatio de Antimonio</i>	46
<i>Martini Lister de Fontibus medicatis Angliae Exercitatio</i>	92
<i>Friederici Loffii Consiliorum Liber posthumus</i>	558
<i>Danielis Menonis Matthiae Experimenta Medico-Chymica</i>	151
<i>Jacobi Morelli Tractatus Chymicus de Febris</i>	530
<i>Jacobi le Mort Compendium Chymicum</i>	48
<i>A. Moulins Historia Anatomica Elephantis, ac nova in oculis animalium observata</i>	581
<i>Francisci Moricelli Tract. de Morbis Prægnantium ac Puerperarum.</i>	194
<i>Job. Pascalii Nova Explicatio Fermentationis in corpore humano</i>	285
<i>Rob. Plot Observatio circa arenam inventam in muria salinarum</i>	244
<i>Henrici van Rhede Horti Indici Malabarici Pars IV.</i>	159
<i>Wilhelmi ten Rhyne Dissert. de Arthritide &c.</i>	338
<i>Jacobi Rohaulti Systema Physices</i>	101
<i>G. B. de S. Romain Physica Scholasticis tricus liberata</i>	364
<i>Guntheri Christoph. Schelhammeri liber de Auditu</i>	473
<i>Friederici Slarii Enarratio Experimentorum de Phosphoro</i>	457
JACO.	

AUCTORUM AC RERUM.

<i>Jacobi Spon Polyypus Renis observatus</i>	278
<i>Aphorismi novi ex Hippocratis operibus collecti</i>	429
<i>Laurentii Straußii Isagoge Physica</i>	473
<i>Thomae Sydenham Tractatus de Podagra & Hydropo</i>	183
<i>Francisci Toleti Tractatus de lithotomia</i>	243
<i>Eduardi Tyson vipera caudifera Anatomia</i>	138
<i>Discursus de lumbrico lato</i>	149
<i>Job. Franc. Vighani Medulla Chymia</i>	394

IV. Mathematica.

<i>Anonymi Dimensio Proportionum Corporis humani</i>	137
<i>Isaaci Barrow Lectiones Mathematica</i>	84
<i>Blondelli nova methodus muniendi loca</i>	285
<i>Catelani cum Hugenio controversia de centro oscillationis</i>	416
<i>Chapototii novum instrumentum capiendi angulos accessibiles</i>	420
<i>Gilberti Clark Commentarius in Clavem Mathematicam Oughtredi</i>	168
<i>Bernhardi Contini Perspectiva practica</i>	201
<i>Galletii Novum Systema Phaenomenorum planetarum</i>	421
<i>Systema Phaenomenorum Saturni</i>	423
<i>Guarini Guarinii Caelestis Mathematica</i>	259
<i>Dominici Guilielmi observatio Solaris Eclipsos 12 Julii</i>	482
<i>Halleji Theoria Motus satellitis Saturnii</i>	187
<i>Theoria variationis pyxidis magnetica.</i>	387
<i>Hanbury Horologia Scioterica pratibata</i>	158
<i>Hautefeuillei novatio inventendi atus magnetica declinationem</i>	576
<i>Johannis Hevelii Transitus Luna & Stella in medio corpore Leonis observatus</i>	33
<i>Scutum Sobieskianum caelo insertum</i>	395
<i>Christiani Hugonii cum Catelano controversia de centro oscillationis</i>	416
<i>Astroscopia Compendiaria</i>	562
<i>Godofredi Kirchii Enses Electorales Saxonici Caelo inserti</i>	396
<i>G. G. L. de dimensionibus figurarum inveniendis</i>	232
<i>Demonstrationes novae de Resistencia solidorum</i>	319
<i>Nova Methodus pro maximis & minimis &c.</i>	467
<i>Additio ad schedam de dimensionibus Curvilinearum</i>	585
<i>Claudio Perraltii ordinatio quinque specierum columnarum</i>	128

<i>Job. Christoph. Sturmii Cylindri ad inscriptam Spharam, Parallelogrammi ad Triangulum, & parallelepipedum ad pyramidem ejusdem altitudinis & baseos proportio</i>	123
<i>Observationes ad inventum Hautefeuillei de nova ratione inveniendi acus magneticae declinationem</i>	577
<i>J. F. V. Specimen libri de momentis gravium</i>	511
<i>Paraselenae Lipsiae observata</i>	100
<i>Eclipsis Lipsiae observata</i>	485
<i>Macula Solaris reditus Lipsiae observatus</i>	590
V. Historica & Geographica.	
<i>Anonymi Historia Martyrum Galliarum tempore Reformationis</i>	108
<i>Anonymi Speculum Britanniae</i>	171
<i>Anonymi Explorator Turcicus, ejusque relationes secreta</i>	404
<i>Burneti Historia Reformationis Ecclesiasticae in Anglia</i>	382
<i>Sam. Clerici Vita eminentium quorundam hominum hujus seculi</i>	269
<i>Laurentii Crassi Elogia illustrium belli Ducum</i>	432
<i>Eutropii Historiae Romanae Breviarium</i>	166
<i>Gayæ Historia Delphinarum Viennensium</i>	112
<i>Luca Holstenii nota ad Stephanum de Urbibus</i>	487
<i>Theodori Janfonii Dissert. de Visis Stephanarum, typographorum</i>	202
<i>Imperatoris Iuliani Caesares</i>	164
<i>J. Kirckmanni Commentarii Historici duo hactenus inediti</i>	431
<i>Johannis a Lent Schediasma de Judaorum Pseuso-Messias</i>	291
<i>Cornelii Magni primum Biennium Itineris Turcici</i>	53
<i>Eudovici Maimburgii Historia Liga</i>	110
<i>Alani Manessorii Malleti Descriptio Universi</i>	218
<i>Jab. Meursii Thesaurus, sive de ejus vita liber</i>	551
<i>Dni. de la Motte. Atlas temporum</i>	370
<i>Georgii Muetii Historia Muley Archy Regis Tafiletta</i>	155
<i>Joh. Nalfonii Collectio arduorum negotiorum status Angliae</i>	553
<i>Cajetani Passarelli Bellum Lusitanum</i>	524
<i>Ricali Historia trium posteriorum Imperatorum Turcicorum</i>	115
<i>Francisci Sandford Histoxia Genealogica Regum Angliae</i>	1
<i>Joh. dos Santos Historia Aethiopiae Orientalis</i>	598
<i>Samuelis in Skrzyplno Twardowskii Historia bellorum a Joh. Casimiro Pol. Rege gestorum</i>	53

Varil-

AUCTORUM AC RERUM.

<i>Varillafii Historia Caroli IX Gallie Regis</i>	275
<i>Alexandri Mariae Vianoli Historia Veneta</i>	400
<i>Withlokii Monumenta rerum Anglicarum</i>	555
IV. Philosophica & Philologica Miscellanea.	
<i>Angeli a S. Joseph Gazophylacium linguae Persarum</i>	439
<i>Annæ Tanaquilli Fabri filie Nota in Eutropium</i>	166
<i>Anonymi Monumenta Westmonasteriensia</i>	166
<i>Anonymi Collectio Scriptorum quorundam Philosophiam Cartesianam concernentium</i>	308
<i>Anonymi Cabbala denudata Tom. II.</i>	310
<i>Anonyma Consideratio Fabularum Romanensium</i>	433
<i>Anonymi novi Mortuorum Dialogi</i>	438
<i>Anonymi observationes in Poëmata Homeri & Virgilii</i>	559
<i>Antonii Arnaldi de veris & falsis ideis liber</i>	236
<i>Arriani Tactica, Periplus, liber de venatione</i>	121
<i>Antonii Bynæi de Calceis Hebraeorum libri duo</i>	68
<i>Franc. Mediobarbi Biragi Imperatorum Romanorum Numismata</i>	199
<i>Jani Brouckhusii Carmina</i>	542
<i>Christophori Cellarii Grammatica Ebraea</i>	167
<i>M. Tullii Ciceronis Epistole ad Atticum</i>	397
<i>Colomesii Bibliotheca Selecta</i>	313
<i>Antonii van Dale de Oraculis Ethnicorum Dissert.</i>	207
<i>Wilhelmi Dugdale Usus antiquus gerendi Arma</i>	154
<i>Job. Henr. Eggelingii Epistole ad Patinum de Numismatibus quibusdam</i>	38
<i>Job. Gibboni Introductio ad Latinam Blasoniam</i>	153
<i>Job. Georg. Grævii Nota ad Ciceronis Epistolas ad Atticum</i>	297
<i>Job. Frid. Köberi Grammatica Græca</i>	198
<i>Job. Baptista de Luca Relatio Curie Romanae</i>	28
<i>G. G. L. Meditationes de Cognitione, veritate, & ideis</i>	537
<i>Malebranchii Responso ad librum Arnaldi de veris & falsis ideis</i>	241
<i>Traëtatus Moralibus</i>	505
<i>Caroli Caesaris Malvalix Ælia Lalia Crispis</i>	263
<i>P. Molinetti Historia de Fatis Literarum Romanarum</i>	196
<i>Andrea Morelli Specimen uniuersæ rei numerariæ antiquæ</i>	331
	Dan.

INDEX AUCTORUM AC RERUM.

<i>Dan. Georg. Morhofii de Patavinitate Liviana Liber</i>	570
<i>Henrici Noris Epistola Consularis</i>	302
<i>Prosperi Parisii Rara Magna Græcia Numismata</i>	14
<i>Guidonis Patini Epistola selecta</i>	248
<i>Caroli Patini Epistola ad Eggelingium de Numismatibus quibusdam</i>	35
<i>Gabrielidis Carola Patinæ Dissertatio de nummo quodam Caracalla</i>	587
<i>Petri Petiti selectorum Poematum libri duo</i>	328
<i>Samuelis Pufendorffii de Jure natura & gentium libri octo</i>	399
<i>Jacobi le Roy Achates Tiberianus</i>	255
<i>Theodori Ryckii Dissert. de primis Italia Colonis &c.</i>	488
<i>Octavii Scarlatini Homo Symbolicus, Anatomicus, Rationalis &c.</i>	478
<i>Nicolai a Schönberg Orationes V.</i>	486
<i>Petri Scholirii Sermonum familiarium libri 3.</i>	262
<i>Ezéchielis Spanhemii Nota ad Juliani Casares</i>	164
<i>Jac. Sponii Curiosa Antiquitatum investigatio</i>	231

ERRATA NONNULLA.

- Pag. 6. l. 2. pro *nepotis* lege *neptis*.
- Pag. 30. l. 20. pro *explicatam* lege *explicatum*.
- Pag. 150. l. 33. pro *spargebor* lege *spargebatur*.
l. 34. pro *prodiar* lege *prodibat*.
- P. 195. l. 11. pro *capitis traham* lege *capitis-traba*.
- P. 246. l. 31. pro *immittas in eam* lege *immittas eam in*.
- P. 271. l. 2. pro *experante* lege *imperante*.
- P. 285. l. 12. pro *Henschaw* lege *Henshaw*.
- P. 392. l. 18. sic lege: *qui extremam partem terra firma sive continen-*
tis Anglia (quod est promontorium Geographicis Bolerium
dictum) transit &c.
- P. 482. l. 6. pro *facit* lege *facit*.
- P. 517. l. 18. pro ~~□□□□~~ lege ~~□□□□~~.
- P. 530. l. 28. pro *febres* lege *de febribus*.
- P. 557. l. 30. pro *Aboracicum* lege *Thoracicum*.

